

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

RERUM BRITANNICARUM MEDII ÆVI
SCRIPTORES,

OR

CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND

DURING

THE MIDDLE AGES.

THE CHRONICLES AND MEMORIALS
OF
GREAT BRITAIN AND IRELAND
DURING THE MIDDLE AGES.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF HER MAJESTY'S TREASURY, UNDER
THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

ON the 26th of January 1857, the Master of the Rolls submitted to the Treasury a proposal for the publication of materials for the History of this Country from the Invasion of the Romans to the Reign of Henry VIII.

The Master of the Rolls suggested that these materials should be selected for publication under competent editors without reference to periodical or chronological arrangement, without mutilation or abridgment, preference being given, in the first instance, to such materials as were most scarce and valuable.

He proposed that each chronicle or historical document to be edited should be treated in the same way as if the editor were engaged on an *Editio Princeps*; and for this purpose the most correct text should be formed from an accurate collation of the best MSS.

To render the work more generally useful, the Master of the Rolls suggested that the editor should give an account of the MSS. employed by him, of their age and their peculiarities; that he should add to the work a brief account of the life and times of the author, and any remarks necessary to explain the chronology; but no other note or comment was to be allowed, except what might be necessary to establish the correctness of the text.

The works to be published in octavo, separately, as they were finished ; the whole responsibility of the task resting upon the editors, who were to be chosen by the Master of the Rolls with the sanction of the Treasury.

The Lords of Her Majesty's Treasury, after a careful consideration of the subject, expressed their opinion in a Treasury Minute, dated February 9, 1857, that the plan recommended by the Master of the Rolls "was well calculated for the accomplishment of this important national object, in an effectual and satisfactory manner, within a reasonable time, and provided proper attention be paid to economy, in making the detailed arrangements, without unnecessary expense."

They expressed their approbation of the proposal that each Chronicle and historical document should be edited in such a manner as to represent with all possible correctness the text of each writer, derived from a collation of the best MSS., and that no notes should be added, except such as were illustrative of the various readings. They suggested, however, that the preface to each work should contain, in addition to the particulars proposed by the Master of the Rolls, a biographical account of the author, so far as authentic materials existed for that purpose, and an estimate of his historical credibility and value.

*Rolls House,
December 1857.*

**WILLELMI MALMESBIRIENSIS MONACHI
GESTA PONTIFICUM ANGLORUM.**

Lancea goniatu

WILLELMI MALMESBIRIENSIS MONACHI

DE GESTIS PONTIFICUM ANGLORUM

LIBRI QUINQUE.

EDITED FROM THE AUTOGRAPH MANUSCRIPT

BY

N. E. S. A. HAMILTON.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF THE LORDS COMMISSIONERS OF HER MAJESTY'S
TREASURY, UNDER THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

LONDON : LONGMAN & CO., AND TRÜBNER & CO.,
PATERNOSTER ROW ;

ALSO BY
PARKER & CO., OXFORD ; AND MACMILLAN & CO.,
CAMBRIDGE.

1870.

442

678

no

106139

Printed by
EYRE and SPOTTISWOODE, Her Majesty's Printers.
For Her Majesty's Stationery Office.

Y.
106139
106139

PREFACE.

1883

PREFACE.

THE important work of one of our most trustworthy chroniclers of which a new edition is now offered to the public, has many claims to attention. Not only was the author¹ distinguished among monkish his-

¹ The little that is known of William of Malmesbury's life may be summed up as follows :—

It is generally conjectured that he was born about 1095. The first historical mention of him is his own statement that he aided abbot Godefrey in forming the library at Malmesbury. Abbot Godefrey died in 1105; before this period William had therefore arrived at man's estate. His lineage was partly Norman and partly English. He received a good education from his father, and forsook for literature other pursuits. He enjoyed the particular friendship of Robert, earl of Gloucester, natural son of Henry I., and warmly espoused the cause of the empress Matilda against Stephen.

In the year 1120 he completed his great work the *Gesta Regum*. In 1125 he finished his *Gesta Pontificum*, the present work. He became librarian and precentor of his monastery, in what year does not seem to be known. In 1140 he was offered and declined the abbacy of Malmesbury. In 1141 he was personally present at the council of Winchester, held against king Stephen. His last work, the *His-*

toria Novella, terminates abruptly in 1142, and from this fact it has been inferred that that was the year of his death.

The year (1095), usually assigned as the date of William of Malmesbury's birth, appears difficult to reconcile with the fact that he assisted abbot Godefrey in founding the library. His assertion that he did more than any one else in the work, implies that he was fully of adult age at the time. Godefrey was abbot during twenty-four years (1081–1105), and it is quite unlikely that he deferred the gratification of his literary tastes till the end of his life. The year 1100 would appear to be the latest date at which this formation of the library took place, and William of Malmesbury could hardly have been younger than twenty-five at the period. This would throw back his birth to A.D. 1075. In any case the date 1095 must be considered untenable, as no boy of ten could have taken a prominent part in forming a library.

I add the statement prefixed by Malmesbury to his *Expositio Threnorum Jeremie* (MS. Bodl. 868), as it contains the mention of a fact,

torians by a rare elevation of judgement, but this particular portion of his labours has the merit of being

although one hard to reconcile with the other known dates of his life and writings:—“Olim enim cum historias lusi, viridioribus annis rerumque lætitiæ congruebat rerum jocunditas. Nunc ætas progressior et fortuna deterior aliud dicendi genus expostulant. . . . Quadragenarius sum hodie; admovique pedem medietatem metæ, quam divinus psalmista ponit hominum vitæ,” etc.

His *Histories*, therefore, or at least some of them, were written before he was forty years of age.

List of the works ascribed to William of Malmesbury, arranged in the order in which they appear to have been written.

1. “*Miracula Sanctæ Dei genetricis et perpetuæ Virginis Mariæ.*” Written between the years 1088 and 1108. See the autograph MS. of the author, Brit. Mus. MS. Cott. Cleopatr. c. x., f. 144. Identified here for the first time.

2. “*De Miraculis Beati Andreae,*” probably one of his early works.

3. “*Gesta Regum Anglorum.*” The first edition was issued in 1120. The second edition brings the work down to 1128, and some subsequent additions to 1140. Dedicated to Robert, earl of Gloucester.

4. Autograph transcript of Anselm’s works. See p. xii. MS. Lambeth, 224.

5. Metrical Life of St. Ælfgifu, quoted in the “*Gesta Pontificum.*”

6. “*Vita Sancti Wlstani episcopi [Wigorniensis] et confessoris.*” Dedicated to Warin, prior of Wor-

cester. In this work mention is made of the “*Gesta Regum.*”

7. Commencement of an autograph letter from the author to his friend Peter [Baldwin, monk and afterwards abbot of Malmesbury]. The letter, which appears not to have been completed, gives, in reply to Peter’s request, some account of Johannes Scottus. It is to be found in Brit. Mus., Reg. Append. 85, f. 25, b. Here identified for the first time.

8. “*Gesta Pontificum Anglorum.*” The first edition completed in 1125. The second edition brings the work down to 1140.

9. “*Vita Sancti Dunstani archiepiscopi.*” Dedicated to Henry, abbot of Glastonbury (1126–1171), and written probably at the very commencement of his abbacy. This work is mentioned in the author’s Prologue to the “*De Antiquitate Glastoniensis Ecclesiæ.*”

10. “*Vita Sancti Patricii,*” mentioned in the Prologue to the “*De Antiquitate Glastoniensis Ecclesiæ.*”

11. “*Miracula Sancti Benigni,*” mentioned in the Prologue to the “*De Antiquitate Glastoniensis Ecclesiæ.*”

12. “*Passio Sancti Indracti martyris,*” mentioned in the Prologue to the “*De Antiquitate Glastoniensis Ecclesiæ.*”

13. “*De Antiquitate Glastoniensis Ecclesiæ,*” addressed to Henry of Blois, bishop of Winchester (1129–1171). This work is mentioned in two MSS. of the second edition of the “*Gesta Regum.*”

devoted largely to contemporary history. It is not going too far to say that it is the foundation of the

14. "Chronica tribus libellis," mentioned in the Prologue to the "Historia Novella." A fragment probably of this work, hitherto supposed to be lost, exists in Brit. Mus., MS. Lansd. 436, ff. 2-11.

15. "Historia Novella." This work extends over the period 1126-1142, and, like the "Gesta Regum," is dedicated to Robert, earl of Gloucester.

16. "Liber super Explanationem 'Lamentationum Yeremiæ prophetae.'"

An autograph MS. of this work, much damaged by fire, exists in the Brit. Mus., MS. Cotton, Tib. A. xii. At the conclusion of the work is the following biographical notice of William of Malmesbury by a monk of the same monastery. The handwriting of this note is the same, apparently, as that of the 13th century notes in the A. MS.

"Explicit liber Willelmi Meldunensis monachi super Explanationem Lamentationum Yeremiæ prophetae.

"Iste Willelmus, monachus Meldunensis, monachus fuit Malmesburiae, sic enim vocabatur quondam locus ille a quodam Meldone solitario, qui religiosus Christianus olim locum illum prius inhabitavit, cujus crux lapidea in medio claustrum stetit ad prædictam solitarii memoriam, sicut per inquisitionem comperit frater Walterus de Cline prior hujus loci, anno Domini m.c.c. septuagesimo. Hoc etiam innuit ipse idem in principio prologi hujus operis, ubi mentionem facit de historiis Anglicanis

"quas quondam juvenis edidit. Quod etiam Angli ipse in quarto hujus operis libro exponens istum textum 'sed et 'lamiae nudaverunt mammam,' loquens de natura struthionis qualem se vidisse"

The following is the passage referred to in the fourth chapter :

"Ista autem strutio, avis membrorum grandium, pennas quidem habens, sed volatu carens, qualem in Anglia vidimus tempore regis Henrici, externorum monstrorum appetentissimi." MS. Bodl. 868.

17. "De Serie Evangelistarum," xv. lib. No copy known.

18. "Itinerarium Johannis abbatis." An account of the journey to Rome of John, abbot of Malmesbury, A.D. 1140. This work was written by Malmesbury from information derived by him from his friend Peter Baldwin, who accompanied John in his journey and succeeded him in the abbacy. Leland, Collect. iii. 272. Although Leland gives extracts from this work, no copy of it is now known to exist.

19. "Abbreviatio Librorum Amalarii De Divinis Officiis."

The Prologue, addressed to Robert earl of Gloucester, states that the work was undertaken at his request, during the period that Malmesbury was writing his histories, "in historicis nos narrationibus occupatos detorsit a proposito tua, Rodberte amice, voluntas."

20. "De Dictis et Factis Memorialibus Philosophorum."

At the conclusion of this work is

early ecclesiastical history of England on which all writers have chiefly relied.

It is not a little singular that so remarkable a work should have had so little critical labour bestowed upon it. It may indeed be said to have had none at all. The edition of Sir Henry Savile, printed in the "Scriptores post Bedam," London, 1596, is full of errors, amounting at times to downright unintelligibility. After the manner of editors of that day Savile appears not to have been sensible of the importance of first discovering a good MS., and of then adhering to it, but to have made his text as he went along. This remark applies equally to Gale's and Wharton's editions of the Fifth Book which Savile had omitted. Strange as it may seem, his edition has been the only one offered to historical students. The reprint of Frankfort (1601) has added only errors to Savile's own, and Migne makes no pretension in his cheap and convenient reprint (*Patrologiæ Cursus Completus*, vol. 179) to a critical revision of the text. It is considered therefore that no apology is needed for the work undertaken by the present editor.

I need not detain the reader with a history of my tedious researches among the various MSS. of William

a collection of the five following authors *De Orthographia*: Cassiodorus, Caprus, Agretius, Albinus (Alcuin), Beda; the two last being mere abridgements. In the epilogue, or notice containing a plan of the work, the author describes himself as "Ego Guillelmus Malmesbiriensis."

21. "Epitome Historiæ Haimonis Floriacensis abbatis, a Justiniano ad Carolum Magnum." Besides the above, this work consists of abbreviations and transcripts of various historical and legal writers. The autograph copy (now identified for

the first time) exists in the Bodleian Library, Selden, B. 32 (now B. 16).

22. Brit. Mus., MS. Lansd., 436. Apparently an imperfect copy (with certain additions) of the collected Lives of the English Saints, which the author frequently mentions in the "*Gesta Pontificum*," as a work upon which he was engaged.

In addition to the above, Bale ascribes the following, but upon what authority does not appear:—

23. "*Genealogia Henrici II.*"

24. "*De Gente Vuydenorum.*"

25. "*De Virtutibus Sanctorum.*"

26. "*Sermones, atque alia plura.*"

of Malmesbury when I first undertook my task. How much my labours in this respect were facilitated by the admirable *Descriptive Catalogue of English History*, by Sir Thomas Duffus Hardy, will be best appreciated by those who, like myself, have had occasion to use that invaluable work. It suffices me to say that after mature consideration I have convinced myself that I have discovered a text which deserves the completest reverence from an editor. This is no other than Malmesbury's own autograph.¹ As I am fully sensible of the grave import of this assertion, and how justly I am called upon to make it good, I offer the following considerations to the reader.²

1. The MS. on which I found my text is No. 172, in the possession of Magdalen College, Oxford. And I here beg leave to offer to that Society my grateful thanks for their courtesy in allowing me to take it away, and use it at my leisure. It is a small quarto consisting of 103 folios (206 pages),³ written in a

¹ During the period occupied in the preparation of this edition, no fewer than five other MSS. in the author's handwriting have been identified. See the list of Malmesbury's works, p. viii.

² For the sake of clearness in what follows, it may be as well here to state that Malmesbury finished the first recension of the *Gesta Pontificum* in A.D. 1125, and this is the parent of B. and the other MSS. of that class. But between this date and his death he kept on elaborating, adding to and altering his work, and produced the result which we see in the Magdalen MS. From this are taken D. and its class. Thus, during Malmesbury's lifetime two families of MSS. arose which may be called the first and second recensions.

³ On the first folio is a shelf mark C 4, written in a hand of the fourteenth century. A number of MSS. formerly belonging to Bury St. Edmunds, and now among the Royal MSS. in the British Museum, contain shelf marks precisely similar to it in date and character. (Cf. MSS. Reg. 8 C. iv., and 11 D. iii.), and it therefore seems a reasonable inference that in the fourteenth century the MS. belonged to that monastery, although Leland does not mention it in the list of MSS. seen there by him in 1533. It does not occur in the *Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis* by Th. James, 1600, but occupies its present position as MS. Coll. Magd. Oxon. No. 172, in the *Catalogus MSS. Angliæ et Hiberniæ*, 1697. As the name "Malmesbiriensis" occurs on the first leaf in the

singularly clear but somewhat cramped hand of the earlier portion of the twelfth century. The date which I have assigned to it will I think be contested by no competent palæographer. But closer proof is at hand, the writing being unmistakeably identical with that of the Lambeth MS. 224, to which Malmesbury has affixed his name.¹ However, as the formal hands of that period are wanting in the marked characteristics which often render modern handwriting irrefragable evidence of authorship, it will be as well to proceed to other means of identification. The ink of the MS. frequently varies in colour, and the coarse vellum is disfigured throughout by erasures, interlineations, transpositions, and marginal additions in the same hand as the body of the MS. Of these various appearances the reader will obtain an accurate notion by referring to the coloured photographs prefixed to this work. Now it is to be remarked that such interlineations and marginal additions are most unusual, not to say unknown, in the carefully written MSS. which were made for the use and adornment of the great monastic houses. No transcriber would have ventured on anything of the kind. They are not scholia, but precisely such corrections as are made by an author on second thoughts. For instance :

p. 16. The long passage of fourteen printed lines from *omnes* to *Selesiensis*, inserted on the margin² after a fashion which shows it to be an addition by the author, not an omission of the transcriber.

p. 16, last line. Here *ejus* has been replaced by *Jambrihti*, the pronoun occurring in no other MS.

handwriting of archbishop Ussher it is probable that the MS. at one time formed part of the Collection of that prelate, and that after his death in 1656, and the subsequent dispersion of his library, it found its way to its present resting place.

¹ "Disputat Anselmus, præsul
"Cantorberiensis,
"Scribit Willelmus, monachus
"Malmesberiensis ;
"Ambos gratifice complectere,
"lector amice,"

MS. Lambeth, 224.

² See photograph.

p. 99, l. 17. *Quæstione* turned into *quæstionis necessitate*, the reading of all other MSS. Such corrections could not have proceeded from the blunder of a copyist. They evidently arose as the author, in the act of composition, from some reason of taste or propriety, preferred one mode of expression to another.

Another form of corrections belonging to this head is occasioned by a rhetorical regard to the order of words and sentences. Two instances out of numerous others may be selected.

p. 333, § 189. Parens ergo, qui pro conscientia nobilitatis nichil abjectum saperet, non degeneris magistri scolæ tradidit filium primis imbuendum elementis, sed Adriano, abbati Sancti Augustini, quem in arce scientiæ

stetisse, qui Anglorum Gesta perlegit, intelligit. Cumque jam majusculus a Cantia in Westsaxones remeasset, religionis habitum in Meldunensi accepit cenobio; quod situm est in civitate quæ antiquo vocabulo, sicut ex scriptis Elfredi regis accepimus, Mailduberi, nunc Malmesberi vocatur. Id quidam Meldum, qui alio nomine vocatur Meildulf, natione Scottus, eruditione philosophus,

professione monachus, fecerat. Ibi pusio, Græcis et Latinis eruditus litteris, brevi mirandus ipsis enituit magistris. Qui cum natali solo voluntarie carens illuc devenisset, nemoris amenitate, quod tunc temporis in immensum eo loci succreverat captus, heremiticam exercuit.

The author afterwards became dissatisfied with this order and, by the help of an arbitrary sign and alphabetical letters, transposed it into the form indicated by the letters a, b, c, d.

p. 334, l. 14. Dictorum testimonia consequantur tenorem.

This order seems to have displeased the author's ear, and he transposed it also by the same means.

b

The notes throughout the volume will show how frequently such transpositions occur.

2. Further, the MS. abounds with supplementary additions written on the margins. Many of these refer to events which occurred subsequently to the period at which we know Malmesbury finished the first composition of his work, viz., 1125. Thus,

p. 266, l. 9. The death of Turstan, archbishop of York, is recorded on the lower margin of the MS. f. 67, b. Now this event occurred on the 5th of February, 1140,¹ a date fifteen years subsequent to the first recension of the book.

p. 304, § 169. A paragraph written on the lower margin of f. 74, a., and giving, among other particulars, the succession of Robert, prior of the canons of Lantoni, to the see of Hereford, which did not take place till A.D. 1131.

p. 310, § 174. *Ei successit—Anglia nominis*. This section is added on the lower margin of f. 75, a. It records the death of Robert Peche, bishop of Lichfield, which took place A.D. 1127. This paragraph is remarkable on another account, namely, that it occurs only in A., and must consequently have been added after the transcription of the MSS. of the second edition.

3. Other alterations consist of rhetorical amplifications, reconstruction of sentences, or the toning down of such asperities of style and statement regarding the character of contemporaries, as the author on consideration deemed expedient.

I foresee the objection that these are merely the additions of a subsequent scribe to a mutilated or imperfectly copied MS. But I do not fear contradiction in saying that such alterations and liberties, extending to paragraphs and pages, could never have occurred in the

¹ See photograph.

painstaking work of a monastic transcriber. It is to be observed that they consist by no means merely of additions, but largely of erasures and excisions; and the character of the matter suppressed, often conveying severe reflections upon living or recently deceased persons, supplies us with the reason why they were suppressed. It seems probable that as age and responsibility grew upon him, Malmesbury deemed it wise to prune off many of the exuberances of his somewhat sarcastic style.

The following instances afford evidence but little short of demonstrative of my position.

p. 313. We have a short and rather dry account of Robert Bloet, bishop of Lincoln, on the whole favourable. By turning to the notes, the reader will find a long and truly vehement attack upon the same person, charging him with manifold evil-doing. These passages are erased in A. (MS.), but not so completely that the expunged words cannot be read in parts. In B. and its class they appear at length; that is, in those MSS. which were made from Malmesbury's first recension. But he subsequently regarded them as too severe, or impolitic, and substituted the brief account given in the text, and reproduced by D. and the other MSS. of the second recension. His object was clearly to suppress offensive personalities. The harmless portions of the original composition are left intact, while the acerbities are carefully removed. He seems even at the first composition to have doubted whether he had not gone too far in his invective, as shown by his remark (p. 314, n. 1.) "*sed hoc quomocunque legentes ferant* —." He doubtless found that they did not bear it well, and expunged the obnoxious passages.¹

¹ The italics show the suppressed passages.

His name was Rotbert Bloet, [who never hesitated at the guilt or

infamy of any form of lust. The holiness of monastic life he held in contempt, and this led him to order the monks to be removed from Stow

Again, at p. 274 the process is repeated. Ralph, bishop of Durham, is the occasion. He is not, indeed, let off so easily as Robert Bloet, and some sharp things are said of him even in the revised composition. But the passionate censures of the first recension are carefully erased, especially such as reflected on the morality

and settled at Eynsham. Wicked from wantonness, and through envy of his illustrious predecessor, he pretended that he was inconvenienced by the neighbouring monks; therefore if the monks of Eynsham, by God's gift, were favoured with a happy increase, small thanks to him, for whom he boasted he had done more than enough if he only allowed them to live.] He lived to enjoy the bishopric a little less than thirty years, and died far from his see, at Woodstock, cut off by a sudden fate, while riding out at the king's side in company with a certain other bishop. To his inferiors he was sufficiently condescending, but wanting in authority withal. Pre-eminently a man of the world, he was an inferior churchman. He decorated his cathedral with the most costly ornaments. After his death his body was disembowelled that it might not pollute the air with its offensive odours; his viscera were buried at Eynsham, the remains at Lincoln; for during his lifetime he had caused the monks of Stow to remove to Eynsham. [And there it is well-known that the wardens of the church were disturbed by nightly visions, in order that they might purify the place by masses and almsgiving. For the rest, I have not the heart to recount the visions which were currently reported, lest I should seem too hard upon one who had been

an enemy of monks: as, for instance, at the time when he drove the monks from Stow, the Blessed Mother of Our Lord, appearing to one of them in his sleep, threatened to visit the bishop with no slight vengeance; and again, the same Blessed Lady appearing to the same monk upon the night preceding the day of his decease, complained to her Son of the injurious acts of the bishop. The next morning as the monk was relating his vision to his fellows news was brought in of bishop Rodbert's death.

The manner of his death had been foretold him in an ambiguous prophecy by a holy hermit named Roger, who dwelt in the forest near St. Albans, and led an austere life, seldom heard of in our times. On a certain occasion, the bishop, in his usual insolent manner, demanded why he harboured a virgin who having forsaken her suitor for the sake of celibacy, had sought refuge with him. The hermit gave a fitting reply, when the bishop broke out, "Bold and insolent is your answer; your cowl alone sustains you." To which the hermit with equal point retorted, "Despise the cowl as you will, a day will come when you will sorely wish to have one, and words shall be wanting to you in which to ask for it." But [however readers may bear this,] it is known that the monks of Eynsham were devoted to our Lady and loved by her.

and chastity of the prelate. A calmer judgement, or policy, led to their suppression.¹

4. A fourth argument for the pretension of my MS. to be considered the archetype is founded on peculiarly minute but significant errors, in which all MSS. but that of my text agree; errors which evidently sprung from some indistinctness in the shape or position of a letter in the archetype which had misled the transcribers. Thus:—

p. 304, l. 7. In the name *Oliva*, bishop of Hereford, the *l* is written so closely on the *c* in the Magdalen MS. that the word might easily be mistaken for *diva*, and so

¹ The italics show the suppressed passages.

This is Rannulf, formerly chaplain of king William, of doubtful origin, but advanced by reason of his craft and eloquence to the chief place, and made procurator of the whole kingdom. Whenever a royal edict went forth taxing England at a certain sum, it was his custom to double it. [*He was the plunderer of the rich, the destroyer of the poor, the confiscator of inheritances. He was unsurpassed as a mercenary advocate, exceeding all bounds both in his actions and language, and treating suppliants with a violence fit only for rebels.*] Whereupon the king would laugh and say that he alone could set his wits to work in such a fashion, and that he cared not for the hatred of others so long as he pleased his master. [*At his instigation the holy preferments of the church were put up to auction.*] By these acts he won the bishopric of Durham, [*and justified his pretensions to the see by the payment of a thousand pounds.*] He came then to Durham, and in the first instance bore him modestly, fearing to offend

the Saint (Cuthbert), who is especially renowned as a reprover of evil doers. But, when he found his first and second misdeeds remained unavenged by the Saint, he boldly proceeded to tear suppliants from the shrine, and commit a crime unknown in former ages. [*Need I relate how he caused his unwilling monks, who were most devout, often to dine in his hall, placing openly before them forbidden viands, and, the more scandalously to set at nought their sacred vows, how he would order comely damsels of wanton form and feature, with garments revealing their figures and hair falling down their backs, to serve them with liquor. Then was there, I say, a mockery to be seen. For whether you cast your eyes modestly to the ground, or rivalled the bishop in the broadness of his jokes, you were at all events rebuked, and charged in the one case with hypocrisy, in the other with irreverence. But the doer of these and similar things in mundane affairs was indolent in spirituals, and strove to bury or cast into shade the ornaments of his church.*]

in fact it occurs in all the MSS. But the proof that the Magdalen MS. is right and all the others wrong may be seen at this day in Hereford Cathedral, where a monument to bishop Clive still exists; and we know from other sources that the name was Cliva and not Diva.

p. 181, l. 1. We have the word Ramesberiensis. This was the name of an old see, which was subsequently transformed into that of Salisbury. Here again the MSS. agree only in being wrong, though their errors are different, some reading Salesberiensis, some Samimesberiensis. But at the time referred to no see of Salisbury existed, and my MS. is unquestionably right in reading Ramesberiensis, although the word is indistinctly written.

p. 297, l. 22. We have an apostrophe to St. Wistan, son of Wimund and grandson of Wihtlaf, king of Mercia, a thoroughly well-known character, an account of whose martyrdom occurs in the *Gesta Regum*. The Magdalen MS. stands alone in correctly giving this name, the others corrupting it into Wlstan, a more recent and equally famous saint.

Instances of a similar kind, in which the Magdalen MS. contains the correct reading, while at the same time the blunders of the other MSS. are manifestly traceable to some indistinctness or ambiguity in the penmanship of the archetype, may be seen at pp. 181, n. 1; 272, n. 1; 277, n. 4; 291, n. 8; 301, n. 9, and 310, n. 4. Many more will be found in the notes. In these various examples the Magdalen MS. alone furnishes the correct reading, and not only clears up the errors of the other MSS., but shows the cause of their occurrence.

Each of the above proofs taken alone will be acknowledged to possess considerable weight, but their cumulative force appears to put the fact beyond question that in the Magdalen MS. we possess Malmesbury's own autograph.

It now remains for me to give an account of the method I have pursued in editing the text. The recent practice of scholars in editing the remains of Greek and Roman antiquity has been to select the best attainable MS. and to adhere to it with fidelity. I am not called upon to defend a method adopted by the common consent of the learned world; I content myself with saying that I have unhesitatingly adopted it. I have not only adhered to the authority of my MS. in faithfully reproducing its words and sentences, but also in that which may call for further remark, its spelling. It is superfluous to go again over the ground which Mr. Munro has so ably traversed in the preface to his edition of Lucretius, where any reader will find cogent reasons adduced for treating the orthography of good MSS. with every respect. There can be no doubt that mediæval MSS. often preserve to us the genuine classical spelling. I would adduce as deserving of attention the following: *conecto, sucus, adicit, reicit, eicit, tempto, monimenta, cetera, conicere, brattea, conubium, sollemnis, ossuum*. These words are found thus written in the Magdalen MS., and are also considered by Mr. Munro to present pure classical forms.

For those peculiarities of orthography for which no classical precedent can be cited, it may be pleaded that they throw incidentally not a little light on the culture and state of learning of the age, as well as upon the date and other particulars of the MS. in which they occur.¹

I would add that in the vast majority of instances I have adhered also to the punctuation of my MS.

¹ See *Révue Critique*, Apr. 2, 1870, for an interesting account of a work by Charles Thurot (1868) on this very subject, *l'Histoire des doctrines grammaticales au moyen âge*. "La légitimité de cette orthographie" (namely that of the middle ages) "n'est d'ailleurs pas

"contestable: comme le dit justement l'éditeur, latin était au moyen-âge, pour le clergé, pour tous ceux qui s'occupaient d'études, une langue vivante, et comme telle soumise à la loi du changement," etc.

The MSS. of Malmesbury fall into two distinctly marked classes, one representing the text of the archetype before the author had altered and emended it; the other giving it as it appeared after his final elaboration. The collations of the best two MSS. of the former class given in the footnotes are marked B. and C.; the latter A. D. Of A. I have already sufficiently spoken. D. carefully follows it, reproducing its additions and omitting its erasures. B. is the best representative of the work in its first state, and from it we derive the passages expunged or varied by the author in the second recension of his book.

I cannot conclude this Preface without recording my grateful thanks to the Provost and Fellows of All Souls' College, Oxford, for their liberality in lending me the E. MS., No. xxxiv. To the Rev. M. E. C. Walcott, B.D., I am obliged for much valuable information on various points of ecclesiastical archæology. To my colleague, Mr. Walter de Gray Birch, my special thanks are due for the large assistance he afforded me in the compilation of the Index, and the general aid he was always willing to give me throughout my labour. To the author of the *Life of St. Bernard*, Mr. J. C. Morison, I am indebted for important advice and help in several occasions of doubt and difficulty. The measure and value of that help are but imperfectly represented by this slight acknowledgment of it.

MSS. of the First Recension.

1. B.—Brit. Mus. MS. Claud. A.V. ff. 45–132, b. Vellum, sm. folio, finely written, xii. cent.

Contains the entire work. The fifth book abbreviated (perhaps by Malmesbury himself), consists only of selected portions bearing more immediately on the personal history of St. Aldhelm, and omits the charters, miracles, and history of Malmesbury Abbey. In some

instances the sentences have been adapted to suit the context. "*Liber Sancte Marie de Bridlingtona.*"

2. C.—Brit. Mus. MS. Harl. 3641. Vellum fol. double col., late xii. cent.

The papal letters respecting the dispute between Canterbury and York (Book i.) are abridged, and in some cases omitted. The discussion respecting the Council at Rome in Archbishop Wilfrid's case is also shortened, as in B.

The work ends abruptly towards the close of Book iv., with the words "*exigua portio.*" (§ 186.)

The last folio, half of which is torn away, contains a fragment of the *Provinciale Romanum*, in a hand of the xiii. century. On the upper margin of p. i. "*Hic est liber Sancti Albani de libraria conventus.*"

On a piece of rough vellum, in Wanley's handwriting, is the following:—"Hunc codicem pervetustum Londini
" e manibus indoctorum redemit illustrissimus dominus
" meus, A.D. 1716."

3. MS. Bodl. 357. ff. 1-79. Vellum, folio, late xii. cent.

A very fine copy. Contains the first four Books complete. "*Liber S. Mariæ de Bridlingtona. Qui hunc alienaverit anathema sit.*"

4. MS. Bodl. Rawlinson, B. 199, ff. 1-64, b. Fine vellum, late xiv. cent.

The MS. contains only the first two books.

5. MS. Bodl. Laud. 598, now Laud. C. 97, vellum, folio, xv. cent., ff. 4-46a.

An imperfect copy of the first four books.

The volume belonged to Archbishop Ussher, as appears by the inscription, "*Liber Jacobi Armachani.*"

6. Brit. Mus. MS. Harl. 2, ff. 98-171, fol. vellum, double column,
written by various hands in the xiii. cent.

Ends abruptly in the commencement of Book ii. with the words "*Wine quondam qui.*" On a fly leaf at the commencement is the following:—

"Wyllam Fawne, anno Domini MCCCCXXV."

On a slip of coarse vellum pasted on the same fly-leaf is the following, in a hand of the xiv. cent. :—

“Historia de gestis pontificum Anglorum. Constat
“Monasterio Beate Marie de Thorntone super humbream.”

On the reverse of the fly-leaf is a list of contents, in which the “Gesta Pontificum” stands third. The fourth and fifth tracts are “Vita Sancti Johannis patriarche” and “Miracula Sancti Andree apostoli.”

7. MS. Bibl. du Roi, 6235. 2, olim Colbert, vellum, xvi. cent.

A late copy of the first edition, ending imperfectly in the Bishops of Selsey.

8. E.—MS. Coll. Omn. Animar., Oxon., xxxiv. fol. vell., xii. cent.,
93 fols., double column.]

Ends towards the close of Book iv. with the words
“exercere ibi vitam.”

This MS. occupies an intermediate place between the first and second recensions, some portions appearing to have been copied from the first, others from the second edition. It has been written by various scribes, but corrected in one hand throughout. Fol. 84 is a rider, in the hand of the corrector, in which mention is made of the accession of Alured to the see of Worcester [A.D. 1158].

9. MS. Harl. 261, ff. 108–167, fol. vell., xiii. cent., double col.

This MS. closely resembles E. in its composition, and may indeed have been copied from it. It ends, like that MS., with the words “exercere ibi vitam.”

“Liber de claustro Roffensi, Alexandri precentoris.”

MSS. of the Second Recension.

10. A.—MS. Coll. Magd., Oxon, No. 172. The Archetype, supra p. xi.

11. D.—Brit. Mus., MS. Reg. 13 D. V., ff. 153–200.

A large folio, written in double columns, in a fine hand of the xiii. cent.

Ends towards the close of Book iv., with the words
“exercere ibi vitam.”

On a fly-leaf, at the beginning of the volume, in a hand contemporary with the MS., "de almariolo in primo gradu B. primus liber." Judging from the shelf mark, this volume may have belonged to Bury St. Edmunds.

12. MS. Bibl. Publ. Cant., Ff. i. 25, vellum, folio, in double columns,
xii. cent.

Ends towards the close of Book iv. with the words "exercere ibi vitam."

Book v. has been added in a hand of the xvi. cent. by one of Archbishop Parker's secretaries. The Archbishop's red pencil appears throughout.

13. Brit. Mus., MS. Arundel, 222, vellum, in double columns, late
xii. cent.

Contains Beda's Life of St. Cuthbert, ff. 1-35 b. The first four Books of the *Gesta Pontificum*, ending with the words "lucifluum jubar invexit," ff. 36-148. The Miracles of St. Andrew, stated to have been one of the productions of Malmesbury's pen, ff. 148 b-164 b.

The MS., although in the first instance inaccurately written, has been carefully emended by a contemporary hand. There are signs throughout that it was copied from the archetype, A.

14. MS. Trin. Coll., R. v. 40, double column, xiii. cent.

Neatly, but incorrectly written.

The original hand concludes with the words "exercere ibi vitam." A later hand has completed the transcript to the end of the 4th Book.

15. MS. Trin. Coll. Cant., R. v. 36, xiii. cent.

A neatly written MS. on vellum, in double columns, containing the first four books. On a fly-leaf is the following entry:—"Istum librum recepit mutuo domnus J. Exoniensis episcopus ab abbate Malmesbiriensi anno Domini m^occcc^oxxxii., prima die Julii. Et restituit eumdem priori de Pyltone, anno sequenti prima die Maii." On the lower margin of fol. 1, b, is the fol-

lowing :—"Istum librum recepit mutuo domnus Abbas
 " Glastoniæ, xiiij. die mensis Februarii anno Domini
 " millesimo cccc.xl, restituendum ad festum Sancti
 " Michaelis proximo futurum." The cover has the arms
 of Archbishop Whitgift, formerly Master of Trinity
 College, Cambridge.

16. MS. Bodl. Hatton, 54, xiv. cent., ff. 1-83 b.

Ends with the words "exercere ibi vitam." "Explicit
 " liber domni Willelmi monachi Malmesberiensis de
 " Gestis Pontificum Anglorum, per Johannem Whyte-
 " feld, monachum Roffensem."

At fol. 86, b, "Anno Domini m^olxxxiii. Lanfrancus ar-
 " chiepiscopus et Gundulfus Roffensis episcopus restitue-
 " runt monachos in ecclesiam Sancti Andreæ Rocestriæ.
 " Audierunt enim hic quondam monachos fuisse. Unde
 " ad antiqua statuta redeuntes monachorum ordinem
 " statuerunt, sanxerunt. Tempore ergo brevi elapso
 " ecclesia nova, veteri destructa, incipitur, officinarum
 " ambitus convenienter disponitur, opus omne intra
 " paucos annos, Lanfranco pecunias subministrante mul-
 " tas, perficitur. Igitur perfectis omnibus, quidam
 " tamen ex quinque clericis qui hic inventi fuerant ad
 " religionis habitum confluentes, associatis multis aliis
 " ad sexagenarium numerum et amplius, in brevi sub
 " doctrina patris Gundulphi subcrevere monachi. Quem
 " numerum Gilbertus de Glanvilla istius loci episcopus
 " minuit, cujus memoria minuatur in recensione Rof-
 " fensium pontificum et in libro vitæ."

17. MS. C.C.C., Cant., 43, vellum, fol., xiv. cent.

The fifth book added in the xvi. century by one of
 Archbishop Parker's secretaries.

18. MS. Trin. Coll., Dublin, 337 [477].

19. MS. Trin. Coll., Cant. R. vii. 4, vellum, 4to., double columns, xv. cent.

A coarsely written MS. The vellum portion ends
 abruptly in the middle of Book iii. with the words,

“ regis consilio Romam pertendit comitatus duobus
 “ electis episcopis Gisone Wal.” (p. 251). It is com-
 pleted on paper from that point by one of Archbishop
 Parker’s scribes, who copied from the University library
 MS. Ff. i. 25. On the cover are the arms of Nevile.

20. MS. Trin. Coll., Cant. R. vii. 13, 4to., xv. cent.

The xv. cent. hand ends abruptly in the middle of
 § 96, with the words, “ ubi antiquitus et Sancti Petri.”
 From this point to the end of the fourth book is com-
 pleted in the hand of one of Archbishop Parker’s scribes.
 It has the name “ Matthæus Parker” on the fly-leaf,
 and on the cover the arms of Nevile.

21. MS. Harl., 356. ff. 1–231.

A paper MS. written in the xvi. cent., being a copy
 made by various hands, apparently from the archetype,
 and carefully collated with that MS. It contains the
 five books, and was evidently prepared for press.

22. MS. C.C.C., Oxon., 272. Paper, fol., xvii. cent.

A paper copy of the fifth book. This MS. belonged
 to W. Fulman.

23. MS. C.C.C., Oxon., 300. ff. 73–151, xvii. cent.

A paper copy of the fifth book, in the handwriting
 of W. Fulman.

24. MS. Trin. Coll., Cant. R. 5, 34,

A paper copy of the fifth book, written by one of
 Archbishop Parker’s secretaries. This appears to be
 the copy from which Gale printed.

25. MS. Lambeth, 179. ff. 87–94.

An abbreviated copy. The style altered, the date
 that of Geoffrey de Muschamp, bishop of Coventry, (1198
 –1208). At f. 94 is the following statement of the
 abbreviator:—“ Hoc loco et hoc modo finit liber Wil-
 “ lelmi Malmesberie monachi, quem prætitulavit de

“ Gestis Pontificum Anglorum. Summam ipsius libri
“ breviter, ut excipientibus mos est, compegimus hic,
“ pro sola et una fraternitatis karitate. Scottorum
“ seu Britonum qui eandem incolunt Britanniam pon-
“ tifices non tangit. Hoc enim operis esset alterius,
“ et suscepta ratio id facere non intendit. Etas enim
“ moderna in ipsis Gwalis tres habet episcopatus, de
“ Bancor, de Landef, de Sancto Dewi, qui nutum sus-
“ piciunt Cantuariensis episcopi. Episcopatus vero qui
“ infra Scottorum seu Pictorum provinciam sunt, ad
“ archiepiscopum Eboracensem spectare dicuntur.”

WILLELMI MALMESBIRIENSIS MONACHI
GESTA PONTIFICUM ANGLORUM.

WILLELMI MALMESBIRIENSIS MONACHI GESTA PONTIFICUM ANGLORUM.

INCIPIT PROLOGUS IN LIBRO WILLELMI DE GESTIS PONTIFICUM ANGLORUM.¹

Prologue.

PRIMA sedes episcoporum post Christianitatem Anglo-
rum Cantuariæ habita est et habetur. Ea urbs est
Angliæ nec adeo magna nec exiliter parva; quæ et
positione terræ, quippe soli affinis, maxima ubertate et
integro murorum ambitu, licet multotiens Martias for-
tunas experta, cives suos fovet, multorum sanctorum
cineribus copiosa, patrociniis gloriosa. Nec fluminis
irriguo, nec nemorum oportunitate indiga; præterea,
maris ad .xii. milia vicinitate, piscium fecunda. Gens
urbana et rustica, plusquam ceteri Angli conscientiam
adhuc antiquæ nobilitatis spirans, et ad honorificentiam
et hospitium cujuslibet pronior, ad propulsandas inju-
rias acrior. Ibi prima sedes archiepiscopi habetur, qui
est totius Angliæ primas et patriarcha. Ceterum ubi
fuerit archiepiscopatus tempore Britonum cognitio la-
bat, quia vetustas consumpsit nostri seculi memoriam.
De hujus urbis archiepiscopis et ejus suffraganeis dicere
successit animo quicquid nostram attingit memoriam.

Canterbury the
first English
bishopric.

Description of
the city.
Its position.

The temper of its
inhabitants.

The first archi-
episcopal see.
The archbishop
primate and
patriarch of all
England.
The site of the
archbishopric
in the time of the
Britons not
known.
Purpose of the
author.

¹ *Incipit Prologus in Libro Wil-
elmi de Gestis Pontificum Anglorum]*
A. B. E. ; Incipit prologus Willelmi
monachi Malmesbyrie in libro pri-

mo de gestis Pontificum Anglorum,
C. ; Incipit prologus domni Willel-
mi monachi in libro primo de gestis
Pontificum Anglorum, D.

Ignorance
respecting our
own country
disgraceful.

To remedy this
the author has
taken great
pains.

The materials
for this work not
so abundant as
for the "Gesta
Regum."

Those for the
latter more clear
and truthful.

Plan of the
author.

The first book
will contain the
Gesta of the

Nec puto a ratione dissidere, ut qui quondam regum Anglorum gesta perstrinxi nunc Anglorum pontificum nomina transcurram; ut pollicitam dudum operam jam tandem, Domino adjuvante, compleam. Quod cum fecero, videbor mihi rem nulli attemptatam consummasse, non meo fretus ingenio sed dignæ cognitionis allectus studio. Quid enim dulcius¹ quam majorum recensere gratiam, ut eorum acta cognoscas a quibus acceperis et rudimenta fidei et incitamenta bene vivendi. Erat certe plenum segnitiei et ignominiae nescire saltem nomina principum nostræ provincię, cum pertendat alias cognitio nostra ad tractus usque Indię, et si quid ultra jacet quod infinito oceano patet. His adductus rationibus, et hic et alibi traxi stilum per latebrosissimas historias, quanquam mihi non hic affluat eadem copia scientiæ quæ in Gestis Regum. Si quidem ibi aliquid de cronicis² quæ præ me habebam mutuatus, velut e sullimi specula fulgente facula, qua gressum sine errore tenderem, ammonebar.³ Hic autem, pene omni destitutus solatio, crassas ignorantie tenebras palpo, nec ulla lucerna historiæ prævia semitam dirigo. Aderit tamen, ut spero, lux mentium, ut et integra⁴ non vacillet veritas et instituta conservetur brevitatis. Quæ duo, si quis non neglexerit, nec ineptus nec importunus erit. Itaque propositam in aliis voluminibus seriem dicendi servabo, ut sicut in primo⁵ libro Gestorum Regalium, regnorum distinxi ordinem, ita hic per singula volumina episcopatus provinciarum distinguam. Si quid infra promissum fuerit, lector qui ratione factum viderit, veniam prærogabit. Hic ergo primus liber habebit Gesta archiepiscoporum Can-

¹ *dulcius*] *dultius*, A.

² *de cronicis*] A. D. E.; *decus* in eis, B.; *decoris* in eis, C.

³ *ammonebar*] A. D. E.; *ammonebat*, B. C.

⁴ *ut et integra*] *et ut et integra*, in A. originally, but the commencing *et* crossed through.

⁵ *primo*] *priori*, B.

tuariensium, et episcoporum Rofensium, apud quos pri-
mum excrevit regnum. Ceteri quique suo sequentur
ordine.

archbishops of
Canterbury and
the bishops of
Rochester.

*Explicit Prologus. Incipit Liber Primus.*¹

LIBER PRIMUS.

De Archiepiscopis.

§ I. CANTUARIE sedit primus Augustinus, Gregorii
Magni discipulus, ut vulgo notum est. Pallium autem et
privilegium archiepiscopatus idem Gregorius Augustino
ad Lundoniam concessit, ut in primo libro² Gestorum Re-
galium per Kenulfi ostendimus epistolam; quod scilicet
ad id tempus alterius obscuræ urbis notitia Romanos³
non attigisset. Veruntamen quia primus doctor, sedu-
litate regis hospitis et civium caritate captus, Cantuariæ
incolatum vivens throno annis .xvi.,⁴ et mortuus tumulo
fovito, omnis eo in posterum honor translatus. Ejus
merita quanti apud Deum pensentur, signa præconantur
illustra, quæ ille non fastidit tot adhuc inculcare se-
culis, Cantiam suam, immo totam Angliam, in sui vene-
ratione torpescere non sinens. Huic successit Lauren-
tius annis .v.,⁵ cujus virtutes et cæterorum de quibus

Archbishops of
Canterbury.

Augustine made
archbishop at
London.

Because Canter-
bury too small to
be known to the
Romans.

Augustine
burned at Canter-
bury causes it to
be honoured.

His merits
attested by signs.

¹ *Incipit Liber Primus*] A. E.;
Incipit liber primus de Gestis Ponti-
ficum Anglorum, B.; Incipit liber
primus de archiepiscopis Dorober-
nensis sive Cantuariensis Ecclesiæ,
quorum primus beatus fuit Augus-
tinus, et de episcopis Rofensis Ec-
clesiæ, C.; Incipit liber primus
domni Willelmi de Gestis Pontificum
Angliæ, D.

² *primo libro*] Viz. in the *Gesta
Regum*, lib. i. § 88, ed. Hardy.

³ *urbis notitia Romanos*] A. D. E.;

originally obscuræ urbis, A., but
urbis crossed through, and urbis
notitia Romanos added on margin;
obscure urbis, C.

⁴ *annis xvi.*] D.; inserted on the
margin of A., but apparently par-
tially erased; omitted, B. C.; annis
.xvi^{dim}, E., the two last numerals
being written upon an erasure.

⁵ *annis v.*] D. E.; inserted on the
margin of A., but apparently par-
tially erased; omitted, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

Mellitus arch-
bishop.
Justus.
Honorius.
Deusdedit.

Theodore the
first to exercise
authority over
the whole of
Britain.

Expels the arch-
bishops of York,
Cedda and Wil-
frid.

Wilfrid appeals
to pope Agatho.
[A.D. 679.]

Beda narrans breviter perstringit omnia, tedii scilicet offensam veritus; horum ergo virtutes, quantum veterum relatione addiscere potuit, Goscelinus quidam, de quo alias dixi,¹ scripsit, miras prorsus et predicandas aditiens,² quas oculata fide perspexerat, novas. Eorum hæc sunt nomina. Mellitus, annis item .v.³ Justus, tribus. [f. 1, b] Honorius, .xxvi. Deusdedit, .x. Theodorus, .xxii. Eum ab sede apostolica missum Beda commemorat, primum omnium antistitem Cantuariæ vigorem pontificalem in tota Britannia exercuisse. Denique et citra et ultra Humbram episcopos hos pro placito abegisse, hos posuisse. In ipsa Eboraco aliarum urbium præsules consecrasset, et, ut in Vita beati Wilfridi legitur, ejusdem civitatis pontifices, Ceddam et ipsum Wilfridum, seu ratione seu vi expulisse. Ubi videri et doleri potest humana miseria, quod videlicet quantalibet quis sanctitate polleat, non ad plenum pervicaces mores exuat, quod illi duo Britanniae oculi controversias inter se egerint. Siquidem Theodorus Wilfridum injuste, quantum nostra habet conjectura, ejecerit; Wilfridus Romano papæ Agathoni, multis ante periculis jactatus, querelam detulerit. Modeste sane, ut nec ab apostolica sede directum accusationibus urgeret, nec tamen innocentiam suam fluctuare permetteret. Ejus enim⁴ hæc verba sunt, in suggestionem quam obtulit papæ: 'Quid autem acciderit, ut Theodorus sanctissimus archiepiscopus, me superstite in sede quam licet indignus dispensabam, absque

¹ dixi] A. D. E.; diu, B. C. Goscelinus, or Joscelinus, a monk of St. Bertin; then of Ramsay, and afterwards of St. Augustine's, Canterbury. His praises as a writer and musician are set forth by Malmesbury in his *Gesta Regum*, lib. iv. § 342. See also Hist. Littéraire de la France, viii. 660-67.

² aditiens] A. B. E.; adiciens, C. D.

³ annis item .v.] A. D. E.; omitted, B. C. The number of years during which Justus, Honorius, Deusdedit, and Theodorus presided at Canterbury are interlined in A.; they do not occur in B. C., but are found in D. E.

⁴ Ejus enim] See Wilkins, Concil. i. p. 48.

' consensu cujuslibet episcopi, tres sua auctoritate, mea
' humilitate non adquiescente, ordinaret¹ episcopos ;
' omittere magis quam urgere, pro ejusdem viri reve-
' rentia, condecet ; quem quidem, pro eo quod ab hac
' apostolicæ sedis summitate directus est, accusare non
' audeo.'²

Archbishops of
Canterbury.

Itaque, quanvis tunc juditio concilii Romani indempnis
Wilfridus judicatus, et ad sedem suam remissus fuerit,
non tamen rem obtinuit regis Egfridi violentia, cum
præsertim Theodorus vel obsisteret ex sententia vel
permitteret ex coniventia. Quod ideo dicere non abs-

Sent back to his
see,
but not success-
ful in holding it.

[f. 2, a.]

cujus statuta, etsi perperam acta, enervare illa sedes³
non omnino voluit. Nam et epistola quam idem Agatho

Rome unwilling
to annul the de-
crees of Theo-
dore.

sextæ sinodo apud Constantinopolim congregatæ direxit,
hujus sermonis testimonio assistit, et mecum facit, in
qua inter cetera dicit : ' Sperabamus⁴ deinde de Bri-

Sixth General
Council.
[A.D. 680-1.]

' tannia Theodorum confamulum atque coepiscopum
' nostrum, magnæ insulæ Britanniae archiepiscopum et
' philosophum, cum aliis qui ibidem hactenus demo-
' rantur, exinde ad humilitatem nostram conjungere, et
' hac causa concilium hucusque distulimus.' Vides
quantum eum fecerit, ut ejus expectatione universale
concilium differret.

§ 2. Ei successit Berctualdus, annis .xxxvii.⁵ Huic
Tatuinus. Horum, ut dicere ceperam, et non minus
Sancti Letardi, quem cum regina Berta venisse anti-
quitas serit,⁶ miracula suprafatus auctor⁷ prædicat,

Berctuald.
Tatwine.

¹ *ordinaret*] A. D. E. ; ordinavit,
B. C.

² *non audeo*] Cf. Lib. iij. § 100.

³ *illa sedes*] D. ; interlined A. ;
omitted, B. C. E.

⁴ *Sperabamus*] Cf. Jaffé, Regesta
Pontif., No. 1625 ; Mansi, xi. 286.

⁵ *annis .xxxvii.*] D. E. ; interlined
A. ; omitted, B. C.

⁶ *serit*] A. E. ; asserit, B. C. D.

⁷ *suprafatus auctor*] Viz. Gosceli-
nus, monk of Canterbury. His *Vita*
et *Miracula S. Lethardi* are printed
in the *Acta Sanctorum* (May 26),
under the *Translatio S. Augustini*.
Of his *Lives of Saint Mildrith* and
of *Adrian, abbot of St. Augustine's,*
Canterbury, various MSS. still re-
main. See Hardy, *Descriptive Cata-*
logue.

Archbishops of
Canterbury.
Miracles of
Letard.

signa exaltat. Letardum,¹ cum in ceteris potentem tum in pluviae petitione velocem, non multis retro annis jocundum exhibuisse spectaculum. Cum enim media æstate Cancrum sol inureret, arva squalerent pulvere, et furens Sirius sitientes² scriberet agros, elatum ad processionem Sancti corpus, tarditate miraculi desiderium expectantium irritasse. Tum post reditum cantorem stomachatum ingenti clamasse hiatu: 'Nonne vides quanta sit siccitas et tribulatio in toto mundo, et tu negligenter agis?'³ Hoc quasi festo convitio Sanctum notatum, multo imbrium diluvio desiderantium aviditatem plusquam satiasse. Commemorat inde seriem regum, cum totis necessitudinibus in Augustiniana ecclesia requiescentium; quos ille non immerito luminaria vocat Angliæ, et senatores Anglorum curiæ. Huic sanctorum choro, ut regis æterni diademati elaborato, adicit inestimabilis gloriæ lapides, qui pernitentem in protervos, auxilium fulgurent in suplices; Adrianum dico abbatem et Mildritham virginem, parili laude et dulcedine conspicuos.

[f. 2.]

Letardum is succeeded by
Nothelm.
A.D. 735.]

§ 3. Tatuino, qui, annis tribus archiepiscopatu potitus, eodem anno quo Beda obiit, successit Nothelmus; quem ferunt illum esse quem in prologo Historiæ Anglorum⁴ dicit idem⁵ historicus ecclesiæ Lundoniensis presbyterum multo sibi emolumento fuisse ad gesta compaginandam, ex Romano scrinio allatis epistolis quæ essent illi necessariæ operi.

Nothelm succeeded by Cuthbert, bishop of Hereford.

§ 4. Eo⁶ post .v.⁷ annos defuncto, Cuthbertus, qui erat Mertiorum apud Herefordum episcopus, apostolicas reparat vices. Hic est qui Bonifatii contempora-

¹ *Letardum*] D.; Eum, crossed through, and Letardum interlined, A.; eum, B. C. E.

² *sitientes*] Cf. Virg. Georg., iv. 425-428.

³ *Nonne . . . agis?*] Second antiphon of the third nocturn for the feast of the invention of St. Stephen the Protomartyr, August 3, in the Salisbury Breviary of 1499.

⁴ *Anglorum*] D.; interlined A.; omitted, B. C. E.

⁵ *idem*] D.; interlined A. and E.; omitted, B. C.

⁶ *Eo*] A. D. E.; Quo, B. C.

⁷ *v.*] D. E.; viii. originally, A., but the last three numerals afterwards erased; octo, B. C.

neus,¹ pro compescendis vitiis concilium magnum coegit Angliæ, ejusdem Bonifatii² ammonitu, et Ethelbaldi regis ope, ut in *Gestis Regum*³ dixi.⁴ Cujus sinodi principium et actio per capitula⁵ hic ponetur, meis aliquando verbis antiquorum semper sententiis; expostulata fastidii venia,⁶ quia et parum pontificalium gestorum habemus, et patrum præcedentium in Dei rebus zelum sit audire operæ pretium.

Archbishops of
Canterbury.
He assembles a
council at Clofesho.

§ 5. Regnante in perpetuum Domino nostro Jhesu Christo, qui cuncta Patris imperio ac pariter Sancti Spiritus gratia vivificante disponit, hæc quæ subter habentur sinodalia gesta, Septembris mensis initio, prope locum qui vocatur Clovesho peracta sunt; præsentibus his Deo dilectis presulibus ecclesiarum Christi, hoc est honorabili archiepiscopo Cuthberto, et venerabili Roffensis ecclesiæ antistite Dunno,⁷ atque reverentissimis episcopis Mertiorum, Totta et Huuita⁸ ac Podda; sed et probatissimis presulibus Occidentalium Saxonum⁹ Hunferdo et Hereuualdo; venerabilibusque sacerdotibus Herdulfo Orientalium Anglorum atque Egtulfo Orientalium Saxonum, et Milredo Wicciorum;¹⁰ sed et honorabilibus episcopis, Alwio Lindissæ provincitiæ, atque Sicga¹¹ Australium Saxonum; anno

Council of
Clofesho.
Sept. A.D. 747

¹ *contemporaneus*] At first successor, A., but crossed through, and contemporaneous written on the line; the other MSS. read contemporaneous, Boniface, archbishop of Mayence, is meant. His letter to Ethelbald of Mercia will be found in the *Gesta Regum*, lib. i. § 80.

² *ejusdem Bonifatii*] A. D. E.; originally ejus, A. E., —dem Bonifatii being interlined in both MSS.; ejus, B.

³ *in Gestis Regum*] A. D. E.; originally superius, but corrected over line in A. and E; superius, B. C.

⁴ *dixi*] Viz. in lib. i. § 83 of the *Gesta Regum*.

⁵ *per capitula*] Interlined, A.

⁶ *fastidii venia*] A. D. E.; fascii venia et, B.; fascii venia, C.

⁷ *Dunno*] A. D. E.; Diuno, B.; Dyuno, C.

⁸ *Huuita*] A. D. E.; Huitta, B. C.

⁹ *Saxonum*] Added on margin of A. and E.; omitted, B. C.; Occidentalium Saxonum, D.

¹⁰ *Wicciorum*] A. D.; Wictiorum, B. C. E.

¹¹ *Sicga*] A. E. Above the line are added the words "vel Sighelin," A.; Siegga, B.; Singa, C.; Sig-helm, D.

Archbishops of
Canterbury.

Council of
Clofesho.
A.D. 747.

Dominicæ Incarnationis .DCC^o.XL°.VII°., indictione .xv^a.,
anno autem regni Edelbaldi, regis Mertiorum, qui tunc
aderat cum suis principibus ac ducibus .xxx^{mo}. iiii^{to}. Cum
igitur ex diversis Britanniae provinciis sacri ordinis
præfati præsules, cum minoris ordinis dignitatibus con- [7.41
venissent, et recitata essent scripta in duabus cartis vene-
randi papæ Zachariæ, quibus Anglos ammonerat ut
castigatius viverent, et contempnentes excommunicare
minabatur: Primo capitulo decreverunt ut episcopi
sollicitius amodo viverent, et sollicitius subditos ammo-
nerent. Secundo, ut pacifico animo viverent, quan-
vis locis discreti degerent. Tertio, ut omni anno par-
rochias suas singuli circuissent. Quarto, ut quisque in
sua diocesi abbates et monachos moneant regulariter
vivere, et prælatos subjectos suos non opprimere sed
diligere. Quinto, ut etiam monasteria quæ seculares
homines pervaserant, nec tunc ab eis auferri poterant,
docerent regulariter conversari. Sexto, ne aliquis or-
dinetur, nisi prius ejus vita examinetur. Septimo, ut
per monasteria lectio sanctorum Scripturarum frequen-
tetur. Octavo, ut presbyteri non sint negotiorum se-
cularium dispositores. Nono, ut ipsi presbyteri non
accipiant pretium pro baptizandis¹ pueris. Decimo,
ut Dominicam orationem et symbolum Anglice discant
et doceant. Undecimo, ut omnes uno eodemque modo
sua ministeria peragant. Duodecimo, ut modesta voce
sacra in ecclesiis canant. Tertio .x^o., ut uno eodem-
que tempore ubique Dominicæ festivitates et sancto-
rum natalitia celebrentur. Quarto .x^o., ut honorabiliter
observetur Dominicus dies. Quinto .x^o., ut septem
canonicæ horæ diebus singulis observentur. Sexto .x^o.,
ut Rogationum dies et minorum et majorum non
omittantur. Septimo .x^o., ut festivitas sancti Gregorii
et Augustini patris nostri observetur. Octavo .x^o., ut
jejunia Quatuor Temporum observentur. Nono .x^o.,

¹ baptizandis] babtizandis, A., by slip of the pen.

ut monachi et sanctimoniales regulariter vestiantur. Vicesimo, ut episcopi observent ne ista decreta negligantur. Vicesimo primo, ne ecclesiasticus ordo inebrietur. Vicesimo .ii^o., ut communio ab ecclesiasticis non negligatur. Vicesimo .iii^o., ut idem a laicis pro temporibus observetur. Vicesimo .iiii^o., ut prius probentur laici quam monachentur. Vicesimo .v^o.,¹ ut elemosinæ non negligantur. Vicesimo .vi^o., ut hæc præcepta singuli episcopi subjectis notificent. Vicesimo .vii., de utilitate elemosinæ disputatum est. Vicesimo .viii., de utilitate psalmodiæ. Vicesimo .ix., ut congregatio pro modo facultatum constituatur. Tricesimo, ut monachi inter laicos non habitent. Tricesimo primo, ut pro regibus et principibus publice oretur.

Archbishops of
Canterbury.

Council of
Clofesho.
A.D. 747.

[f. s. b.]

§ 6. Hujus sinodi actionem, nam nos capitula tantum tetigimus, Cuthbertus archiepiscopus statim per Kineberhtum diaconum suum Bonefatio Mogontino archipresuli misit; unde ipse congratulans eleganter rescripsit, sicut suo loco² lector inveniet. Sed quia hujus viri Bonifatii, qui ante Winfridus dicebatur, totiens se ingressit mentio, quiddam non adeo auditum cunctis et memorabile de Friderico ejus discipulo, quod aures meas attigit, stilo mandabo. Nam et sanctitas magistri ex discipuli virtute potest conici, quod habuerit ille domi-³ unde addisceret potentes non timere, mortem contempnere. Willebrordus, primus Trajectensium episcopus, de quo Beda memorat,⁴ sanctitate et senio emeritus, diem clauserat, curæque et predicationi ejus in Frisia Bonifa-

Proceedings of
the council
communicated
by archbishop
Cuthbert to Boni-
face, archbishop
of Mayence.

Frideric, bishop
of Utrecht.

¹ .v^o.] "quarto" originally in A. and E., but corrected over line into v^o, the like alteration being made throughout to the end of the series; vicesimo quinto, B. C. D. Reference to Spelman's *Concilia* shows that there were but thirty canons promulgated at Clofesho in 747, the rubrics of canons 25 and 26 being the following: (25) Ut episcopi synodi præcepta per parochias suas omnes

scire faciant. (26) De elemosynis. It will be seen that Malmesbury has displaced canon 25, and has divided canon 26 into two, making of it 25 and 27.

² suo loco] Cf. *Gesta Regum*, § 82; *Spelm. Conc.*, i. 237.

³ domi-] the word left thus incomplete, A.; domi, D. E.; doni, B. C.

⁴ Beda memorat] *Hist. Eccl.*, lib. v. cap. 11.

Archbishops of
Canterbury.

On his consecra-
tion, is invited to
dine with Louis
le Débonnaire.

Their conversa-
tion.

tius successerat, apud Trajectum Cobano¹ episcopo ordinato. Spatiosum ergo tempus præteriiit, quod hi ambo incolatus mortalis pertesi reposcebantur celo, cum ecce! Frisones, furiis, ut creditur, infernalibus acti, utrosque trucidantes, martires fecerunt. Tum Bonifatii sedem apud Mogontium implevit, ut in *Gestis Regum*² dixi, Lullus; Cobano³ non adeo festinus successor propter ferotiam gentis apud Trajectum fuit Fridericus.⁴ Eum sanctitatis Bonifatii nectar spirantem, utpote nepotem et discipulum, Ludovicus Pius, filius Karoli Magni, eo promovit, licet multi cum pro se tum pro suis anniterentur. Primaque ordinationis die consessu dexteræ in prandio novum præsulem dignatus est. Multa ergo edulii parte consumpta ad eum purpurati sermo dirigitur, ut recentis professionis memor antecessorumque constantiæ sequax, sine acceptione personarum vera proponat, contemptentibus anathema indicat. At ille pudibundo lumine et demisso capite: 'Recte,' inquit, 'domine imperator, agis, qui professionis meæ teneri-
'tudinem sanctis animas hortatibus. Sed oro te non

[f. 41]

¹ Cobano] D. Banco originally in A., but corrected into Cobano, by prefixing Co and erasing c in the second syllable; Banco, B.C.; Banco, with Cobano written above, E. We should, however, read Eobano. St. Eobanus was not the successor of St. Boniface at Utrecht, nor indeed does he appear in the list of Bishops of Utrecht at all. He was appointed by St. Boniface as his coadjutor, to assist him in his old age in the work of conversion. He and St. Boniface suffered martyrdom on the same day, June 5, 752 or 755. *Vide Acta SS.* 5 Jun.

² in *Gestis Regum*] D.; interlined in A.; omitted, B. C. E. Cf. *Gesta Regum*, § 85.

³ Cobano] D.; at first Banco, A., but corrected into Cobano; Banco, B. C. Banco, with Eubano written above it, E.

⁴ Fridericus] Malmesbury seems to have supposed that St. Friedrich was the immediate successor to Eobanus and Boniface, second bishop. He was in fact not third but eighth bishop, five bishops, viz., Gregory, Alberic, Theodard, Harmacar, and Rixfrid, having intervened between him and Boniface. It is recorded, however, that the see was vacant for fourteen years after the death of Willibrord, first bishop, in 739, "propter ferotiam gentis." St. Friedrich's death occurred in 838. See *Batavia Sacra*.

‘ gravetur majestas tua solvere, quod animi mei recessus
‘ diu volutarunt. Et ne longe exempla petantur, utrum
‘ piscem hunc mensæ appositum honestius est a capite
‘ an a cauda aggredi.’ Ille preproperus, et quantum se
inviscaret¹ nescius, ‘ a capite ’ respondit. Nec moratus
Fridericus, rapuit verbum, dicens : ‘ Sic eat, domine
‘ Auguste, sic eat, ut fides et pietas Christiana de tuis
‘ erratis te secure compellet, ne subjecti audeant sper-
‘ nere, quod te viderint æquanimiter tolerasse. Renuntia
‘ ergo incesto quod contraxisti matrimonio ; quia ista
‘ Judith, quam tuo federasti lateri, proximo tibi affinis
‘ est sanguine, nec decet ut thorus regius infametur
‘ libidine.’ Hoc dictum licet Ludovicus egre accepisset,
modesta tamen taciturnitate absolvit, raptimque epi-
scopum ad sedem suam ire laxavit. Veruntamen
sermo in tanta palatinorum frequentia, effusus occultari
non potuit, quin omnium episcoporum regionis aures²
inquietaret, corda exulceraret, non frivolo dolore con-
ferentium, quod episcopus novus talia aperta promul-
gasset libertate, qualia veteres ipsi nec tacito damp-
nassent murmure. Quare ad audendum erecti, frequen-
tibus egere conciliis, ut, diducto conubio, celebs viveret
imperator. Itaque ille in ergastulum, femina in mo-
nasterium includuntur, conante quam maxime, ut in
Gestis Regum³ dixi, Lothario, Ludovici primogenito,
ut is⁴ dictitabat Christianitatis instinctu,⁵ sed revera
invidiæ obtentu. Posterius vero, mediante apostolicæ
sedis pietate, molliori concilio decretum, ut indicta
penitentia legitimo de cetero letarentur conjugio. Et
imperator quidem libens cessit sententiæ, rancorem ad-

Archbishops of
Canterbury.

He rebukes
Louis on account
of his marriage
with Judith.

Offence given to
Louis.

The elder bi-
shops agitated.

Louis's marriage
dissolved.
Louis impris-
oned, and his
wife sent to a
cloister.

[f. 4, b.]

¹ *inviscaret*] A. D. E.; *inviscasset*, B. C.

² *regionis aures*] D. E.; *aures*
^a *regionis*, A.; *religionis*, B. C., origi-
nating probably in a misinterpreta-
tion of the *b* over line into *li*.

³ *in Gestis Regum*] D.; originally
supra, A., but corrected over line ;
supra, B. C. E. Reference is made
to the *Gesta Regum*, lib. ii. § 110.

⁴ *is*] A. E. ; his, B. D.

⁵ *instinctu*] A. E. D. ; *effectu*, B. ;
affectu, C.

Archbishops of
Canterbury. versus omnes benignitate mentis eiciens. At Judith
Judith seeks to
assassinate Fri- femineum virus exhalans, et in cetu uorum de inju-
deric. riis Friderici Trajectensis episcopi conquesta, quo po-
tissimum auctore pertulisset mala, invenit duos qui ad
ejus interfectionem operam suam pollicerentur. Nec
ista præsulem latebant, qui esset ipsius deitatis sacra-
rium, sed venturos operiebatur intrepidus carnifices,
accusabatque nebulonum moras impatiens martirii cu-
pido. Ita ipso mane quo venturos non nesciebat, ad
missam se parat. Jamque albam induerat, cum in-
gressus puer cujus erat offitium admittere volentes
dominum convenire, nuntiat imperatricis legatos pro
foribus astare. Ille, impedimento excusato, jubet eos
interim expectare in triclinio. Missa cantata, sicut
erat sacris vestibus indutus, secretarium ingressus est,
illucque introduci lictores semotis arbitris mandat.
Ingressos ita claritate visus et vestium reverentia
perculit, ut animis concidentibus, etiam manibus sicas
amitterent. Quo ille animadverso, qui vitam præ-
sentem spe futuræ projecerat, ultro ad perfitiendum
propter quod venerant animavit percussores, ut resu-
merent animos, repararent vires hortatus. Ita, quia
nequitia facilis est ad persuadendum, sedentem adorsi,
sicas duxere. Tum ille comprehendens et constringens am-
babus manibus vitalia defluentia: 'Abite,' inquit,
'miseri, abite, dum res clam meis est¹ fidelibus, ne, si
'vos deprehenderint, actum de vobis sit.' Sicarii
velocitati pedum stimulos timoris² addentes, decurrere
ad Renum, et inde brachiorum robore navem ultra
impegere. Cubicularium interea supervenientem, per-
cunctatumque quid ita exsanguis sederet, turbide abegit;
jubens ut cito de muro specularetur, si imperatricis
nuntii Renum transissent. Compertoque quod longin-

He arrays him-
self in his holy
vestments.

The assassins,
struck with his
appearance, drop
their knives.

He requests
them to slay
him.

They obey him.
He advises them
to fly.

They cross the
Rhine.

He commands
his chamberlain
to look after
them.

[t. 5.]

¹ est] Interlined, A.

[² timoris] A. D. E.; mortis, B. C.

quitas fugæ comprehendi¹ illos difficultatem procurasset, Archbishops of Canterbury.
 clerum propere convocari jussit, totius tragediæ integro et sermone et sensu expositor. Imposita igitur He summons his clergy round him.
 per se antiphona, ‘Aperite mihi portas justitiæ, et Narrates the event.
 ‘cetera,’ vivens se mausoleo composuit,² pulcra et venerabili morte cælum adeptus. Quod ideo, præter materiam Places himself in a tomb.
 exterius lectoris proferre, duxi non inutile, ut Anglorum deputetur gloriæ, quod terras alienas illustrant, peregrinante etiam sanctitate.

§ 7. Cuthbertus post .xvii^{to}.³ annos episcopatus morbo Illness of Cuthbert.
 tactus, et mori pergens, jussit suis ut apud archiepiscopium infoderetur. Et quia Augustiniani monachi ex antiqua consuetudine pervicaces, defunctorum archiepiscoporum corpora cum quadam rapiebant violentia, luctuosos ululatus per curiam et urbem cessare præcepit, funebresque⁴ exequias palam fieri prohibuit. Ita dum interius cessante tumultu, alieni arcerentur aditu, cadaver præsulis ecclesiæ Sancti Johannis Baptiste, quam juxta His death [Oct. 26, 758] and interment.
 principalem ecclesiam fecerat,⁵ sinibus illatum, nec ab alteris, qui se ingenio circumscriptos viderent, repetitum. Huic Breguinus, .iii.⁶ annis substitutus, sedem Breguine archbishop.
 Janbrihto, Sancti Augustini prius abbati, vacuefecit. Janbriht.
 De isto in primo libro *Regalium Gestorum*⁷ diximus, et nunc non tacemus, quod Offa rex Mertiorum, con- Offa, king of the Mercians, seeks to depose him, and prevails upon pope
 tractis inimiciis cum Cantuaritis, eum primatu spoliare conatus est. Simul regnum Mertiorum archi-

¹ *comprehendi*] A.D.E.; comprehendendi, B. C.

² *composuit*] D. E.; originally imposed, A., but *im* corrected into *com*; imposuit, B. C.

³ .xvii^{to}.] At first .xviii^{to}., A., but the final numeral erased; .xvii., E.; xviii., B. D.; decem et octo, C.

⁴ *funesbresque*] A.D.; que being added over line, A.; funebres, B. C. E.

⁵ *Sancti . . . fecerat*] D.; prin-

cipalis originally in A., but crossed through and the words Sancti . . . fecerat inserted in the margin; principalis, B. C. E.

⁶ .iii.] D.; tribus, E.; originally .iiii., A., but corrected into .iii.; .iiii., B.; quatuor, C.

⁷ *Regalium Gestorum*] D., and added over line, A.; omitted, B. C. E. Reference is made to the *Gesta Regum*, lib. i. § 87.

Archbishops of
Canterbury.

Adrian I. to make
an archbishop of
the Mercians.

Bishoprics al-
ready founded
by Offa.

Some bishop-
rics translated,
others united,
and others ex-
tinct.

Great confusion
of bishoprics
during the whole
period.

episcopatu insignire affectans,¹ epistolis ad Adrianum papam et fortassis muneribus egit, ut pallio Licetfeldensem episcopum contra morem veterum efferret, omnesque Mertiorum pontifices ei subjugaret; quorum hæc fuere nomina: Denebertus Wigornensis, Werenbertus Legecestrensis, Edulfus Sidnacestrensis,² Wlferd Herefordensis, et duos Orientalium Anglorum episcopos, Allhard Helmauensem,³ Titfrid Dammucensem.⁴ Vocabatur autem episcopus Licetfeldensis Aldulfus.⁵ Plures enim episcopatus pro potentia sua Offa in Mertiis fecerat, et Orientales Anglos occiso rege eorum Ethelbriht invaserat. Episcopatum vero⁶ quidam alias translati, ut Helmanensis in Norwicensem; quidam alteris uniti, ut Dammucensis in eundem; quidam omnino non extant, ut Legacestrensis et Sidnacestrensis. Remanserunt autem .iiii^{or}. episcopi archiepiscopo Cantuariensi, Lundoniensis, Wintoniensis, Rofensis, Selesiensis.⁷ Stetit hæc perversitas⁸ toto præsulatus Jambrihti⁹

¹ *affectans*] B. C. D. E.; conatus orig. in A., but underscored, and affectans substituted in its place.

² *Sidnacestrensis*] A. D.; Sulnacestrensis, B.; Suthnacestrensis, C.; Sumercestrensis, E.

³ *Allhard Helmauensem*] A.; Alhard Helmauensem, D.; Alherd Halmoriensem, E.; Auhard Hermoriensem, B. C.

⁴ *Titfrid Dammucensem*] A.; Tufriid Dammucensem, B.; Tufriid Donuycensem, C.; Tafrid Dammucensem, D.; Tunfrid Dammucensem, E.

⁵ *Vocabatur autem episcopus Licetfeldensis Aldulfus*] Aldulf was bishop of Lichfield from 801 to 815. There is, therefore, considerable chronological difficulty connected with Malmesbury's narrative of this event, for pope Adrian I., who died in 795, was not contem-

porary at all with bishop Aldulf, but with his immediate predecessors, Berthun and Higbert. Again, Jambriht died in August 790; therefore four, that is to say, Deneberht, Werenberht, Wlferd, and Titfrid, out of the six, bishops were not, in fact, raised to the episcopate until after his death.

⁶ *vero*] A. D. E.; autem, B. C.

⁷ *omnesque . . . Selesiensis*] This whole sentence is added in faint ink on the margin of A.; in E. it is inserted in the text on a space left for it, but which it does not completely fill; in B. C. D. it forms part of the text.

⁸ *perversitas*] A. D. E.; perversitas episcoporum, B. C.

⁹ *Jambrihti*] D.; ejus originally, A., but crossed through, and Jambrihti interlined; Ianbrihti, B. E.; Lambrithi, C.

tempore, quamvis nichil ille vel sumptibus vel laboribus omisisset quo dignitatem sedis assereret, quo cupiditatem pervasorum contunderet.

Archbishops of
Canterbury.

[f. 5, b.] § 8. Sed eo post .xxvii.¹ annos defuncto, et in capitulo apud Sanctum Augustinum tumultato, successit annis .xiii.² Ethelardus, Wintoniensis episcopus, vir excellentis industriæ, potentis apud optimates gratiæ. Cujus consiliis Egferthus, filius Offæ, molitus, Cantuariæ honorem archiepiscopatus restituisset, nisi eum fata de medio tollere properassent. At vero Kenulfus, rex Mertiorum, ejus et Eanbaldi, Eboracensis archiepiscopi, monitis quantum nefas antecessor commisisset edoctus, antiquitatis morem reparavit in solidum, ad Leonem successorem Adriani missis sua³ et omnium episcoporum Angliæ epistolis, ipso archiepiscopo legationem gnavigator⁴ amministrante. Ad quæ manifestius ex antiquo probanda, portiunculas competentes ex epistolis Albin⁵ subitiam :

Death and burial
of Janbriht.

Ethelard, bishop
of Winchester,
succeeds him.
[A.D. 793.]

The archbishop-
ric of Canter-
bury restored to
its former dig-
nity by Kenulf.

Address of Ean-
bald II. and the
whole of the bi-
shops to Leo III.
on the subject.

§ 9. ' Sanctissimo Patri et in membris Christi valde
' venerando Ethelardo archiepiscopo Alcuinus diaconus
' in Christi caritate, salutem. Cum⁶ audissem⁷ salutem
' et prosperitatem vestram et conventum cum Eanbaldo
' Eboracensi archiepiscopo, filio meo, satis mihi placuit,
' speranti ex vestræ colloquio sanctitatis honorem sanctæ
' ecclesiæ exaltari, et Deo in eis servientium corrigi
' vitam. Ideo suasi aliis litterarum mearum apicibus
' sanctitatem vestram permanere in patria, nolens lumen
' Britannię extingui. Sed fiat quod Deo placet, ut

Letters from
Alcuin to arch-
bishop Ethelard.

[A.D. 798.]

¹ .xxvii.] A. D. E.; .x^{cem}. .viii^{to}, B. C.

² .xiii.] D.E.; originally .xii., A., but a third stroke afterwards added; .xii., B. C.

³ sua] A. D. E.; suis, B. C.

⁴ gnavigator] A., the *gn* being also written over the line for the sake of greater distinctness; gnavigator, written upon an erasure, D.; graviter,

B. C.; graviter, at first, E., but the *r* erased, and *n* interlined.

⁵ Albin] A.; Alquin, D. E.; omitted, B. C.

⁶ Cum] Epistle 62, in Alcuini Opera, ed. Froben., who takes it from Malmesbury.

⁷ Cum audissem] D.; Audiens orig. in A., but crossed through and corrected over line; Audiens, B. C. E.

Archbishops of
Canterbury.

‘ profitiat ecclesiis Christi. Prosperum iter vobis faciat
‘ Deus, angeloque ejus comitante, prospere vos ducat
‘ atque reducat, dulcissime et amantissime Pater. Maxime
‘ autem precor, ut apud sanctos apostolos mei habeatis
‘ memoriam, sicut nos apud Sanctum Martinum vestri
‘ habere dulce habemus.’

§ 10. ‘ Domino sanctissimo atque omni honore dig-
‘ nissimo Ethelardo archiepiscopo. Lectis prosperitatis¹
‘ vestræ litteris, et prosperitate itineris vestri et rever-
‘ sionis in patriam, et qualiter apostolica benignitate
‘ suscepti fuistis, toto cordis affectu animoque lætissimo
‘ gratias egi domino Deo sempiterno, qui magno ele-
‘ mentis dono viam vestræ peregrinationis prospero
‘ direxit itinere, et dedit vobis gratiam in conspectu
‘ patris apostolicæ legationis effectum, et voti compotem
‘ redire concessit; et primi nostri doctoris² sanctissimam
‘ sedem ad pristinum culmen dignitatis per te iterum
‘ exaltare dignatus est; quæ cujusdam dissensionis scis-
‘ sura, quorundam invidiosa contentione ad horam dis-
‘ cissa esse videbatur. Felix qui unitatem pacis fraterno
‘ amore conservare studet, sed ille multo felitior qui ab
‘ aliis disrupta caritatis viscera pio labore ad unius com-
‘ pagem corporis reformare nititur. Igitur nunc, gratia
‘ operante divina, membrorum unitas adheret³ capiti
‘ proprio, et sacerdotalis dignitas antiquo gratulatur
‘ honore, et germana pax inter summos Britannis
‘ pontifices splendet, et sub duabus metropolita-
‘ norum civitatibus, una pietatis et concordis viget
‘ voluntas, sicut in litteris vestræ beatitudinis lectum
‘ intellexi.’

[L. 6. 4.]

[A.D. 797.]

§ 11. Item in alia epistola intercedit pro Mertiorum
episcopo, ut vivens pallio non⁴ exuatur, his verbis:

¹ *Lectis prosperitatis*] Epistle 63,
ed. Froben., who takes it from
Malmesbury.

² *doctoris*] Viz., St. Augustine.

³ *adheret*] Interlined, A.

⁴ *pallio non*] D.; originally non
pallio, but transposed, A.; non
pallio, B. C. E.

‘ Sanctarum Scripturarum¹ lectio per tuam sanctissimam curam renovetur, et ecclesiastica dignitas ubique exaltetur, et sancta sedes quæ prima fuit in fide, prima sit in sanctitate et honore, quæ partim discissa est, non rationabili consideratione, sed quadam potestatis cupiditate. Quod si fieri possit ut pacifice adunetur, et scissio resarciatur, bonum videtur esse cum consilio omnium sacerdotum Christi, et coepiscopi vestri Eboracensis ecclesiæ ut fiat; ita tamen ut pater pius diebus suis pallio non exuatur; licet ordinatio episcoporum ad sanctam et primam sedem recurrat.’

Archbishops of
Canterbury.

§ 12. Fuit igitur Ethelardus unus qui nobis non cunctando sed satagendo restituit rem; licet enim nobis mutuari dictum Ennii² de Fabio. Ei non solum Cantia ingentis benefitii est obnoxia, quod eam ad pristinam dignitatem laboribus suis suscitaverit, verum etiam tota Anglia, quam degeneri sedi substerni passus non fuerit. Vir post primos doctores summis pontificibus comparandus, et pene dixerim præferendus. Atque haud scio si dicto delinquo; cum profecto excellentius videatur restaurasse dignitatem amissam quam conservare partam, quamvis et illud nonnullæ laudis habeatur. Quod si alicui in quæstionem venerit quantæ sanctitatis et reverentiæ fuerit, legat epistolam Leonis papæ Kenulfo regi missam, quæ in primo libro Gestorum Regalium³ invenitur; in qua vocat⁴ eum sanctissimum, dignissimum, carissimum, peritissimum. Quæ nimirum verba summus ille et sanctus papa non iteraret, nisi rata esse constaret.

¹ *Sanctarum Scripturarum*] Epist. 60, ed. Froben. Malmesbury here gives but a short excerpt from the letter, and that with variations of his own. The entire epistle, from an early MS., will be found in Wilkins's *Concilia*, vol. i., p. 159, whence it is taken by Frobenius.

² *dictum Ennii*] ‘Unus homo

‘nobis cunctando restituit rem.’—Cicero, *De Senectute*, iv.

³ *Regalium*] C. D.; inserted over line, A. E.; omitted, B. Reference is made to the *Gesta Regum*, lib. i. § 89.

⁴ *vocat*] A. D. E.; pronuntiat, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

A succession of
mediocre arch-
bishops.

Pleimund, king
Elfred's tutor,
succeeds Ethe-
red.
[A.D. 890.]

Athelm succeeds
Pleimund.
[A.D. 914.]
Wlfelm suc-
ceeds Athelm.
[A.D. 923.]

Odo, bishop of
Wilton, consecra-
ted archbishop
of Canterbury.
[A.D. 942.]

§ 13. Post eum Wlfredus annis .xx.^{ti} .vii.^{to}, Fegeldus¹ mensibus tribus, Celnothus annis .xl.^{ta} uno, Etheredus [f. 6, b.] annis .xviii.^{to},² continuatis successionibus archiepiscopi, multa Deo et sæculo digna, ut credimus, exercuere; sed omnia vetustas obsorbuit³ et deleuit, nichilque illorum inter nos nisi tenuis fama manet. Post Ethe-redum Pleimundus .xxxiiii. annis fuit,⁴ magister Elfredi regis, qui, ut in secundo libro⁵ Regalium Gestorum⁶ dixi, .vii. episcopos uno die Cantuariæ ordinavit, quorum nomina et locos ibi qui volet leget. Habuitque succes-sorem Athelmum, .xii. annis,⁷ unum ex illis quem ecclesiæ Wellensi ordinaverat. Athelmo successit Wlfel-mus, .xiii. annis⁸ in Wellis, eidemque defuncto in Cantuaria.

§ 14. Tunc Odo, secundus Wiltunensium episcopus, in archiepiscopum .xx.^{ti} annis⁹ emicuit. Siquidem præter illos quinque Westsaxonæ episcopos, quos Eduardi se-nioris tempore Pleimundum consecrasset, nescio quotiens dixi, non multo post additus est sextus, qui haberet sedem in Ramesberia, diocesim in Wiltensi¹⁰ pago, perma-nente episcopo in Scireburna, salvaque parrochia Dor-satensis et Berrukensis pagi. Odonis ergo non levem in sanctitate et miraculis gloriam libare par est, quan-

¹ *Fegeldus*] A. D. E.; Felgeldus, B. C.

² *Post eum annis .xviii.^{to}.*] D.; originally, *Post eum Wlfredus, Fegeldus, Celnothus, Etheredus*, the number of years being afterwards inserted over each of the names; this being slightly indistinct, the whole has been crossed through, and the sentence as it now stands in the text written on the upper margin, A.; in B. and C. the names occur without the years; while in E. (as in A.) the years have been added over the names.

³ *obsorbuit*] A. E.; absorbuit, B. C. D.

⁴ *.xxxiiii. annis fuit*] D.; inserted overline, A. and E.; omitted, B. C.

⁵ *ut in secundo libro*] Viz., *Gesta Regum*, lib. ii. § 129.

⁶ *Regalium Gestorum*] Added over line in A.

⁷ *.xii. annis*] D.; inserted over line, A. and E.; omitted, B. C.

⁸ *.xiii. annis*] D.; inserted over line, A. and E.; omitted, B. C.

⁹ *.xx.^{ti} annis*] D.; inserted over line, A. and E.; omitted, B. C.

¹⁰ *Wiltensi*] A.; Wiltonensi, B. C. D. E.

tum ad nos ex successione fama manavit. Et hoc non solum de eo, sed et de aliis sanctis Angliæ, quorum occurret¹ occasio, facere fert animus, præsertim quorum gesta non ubique sunt celebria. Nam eorum gesta quos aliorum extulerunt ingenia, hic enucleatim revolvere res esset amentitiæ. Odo, ut testatior ejus esset sanctitatis indoles, sicut ortu suo dumorum asperitatem cluctatur rosa, ita depressa feritate Danica, cujus gentis oriundus erat, in magnum specimen bonitatis evasis. Parentes ejus tempore regis Elfredi Angliam infestaverant, ipse ceteris vel abeuntibus vel extinctis Eduardo aliquandiu militans, nec multo post comam tonsus, clericatum professus fuerat; meritisque crescentibus, Wiltunensi ecclesiæ prælatus, regem Ethelstanum in sui amicitiam exciverat. Unde factum est ut, rege contra Analavum profecto, episcopus lateri adesset, qui accensor in prosperis, corrector in fortuitis, esset. Quare illa lugubri nocte qua, cum,² ut in secundo libro *Regalium Gestorum*³ dixi, ipsa securitate incautior, ab hostibus pene præventus, ense etiam amisisset, inclamatus Odo affuit. Cumque omnia ceci tumultus essent plena, primus ille, porrectis in celum precibus, intuitus vidit gladium, cæleste scilicet munus, vaginæ regiæ illapsum divinitus. Qui casus statim eo clamante Ethelstano relatus tantum momenti habuit, ut et tunc Odonem vitæ suæ patronum non dubitaret dicere, et post Wlfelmo defuncto in primatem Cantiaë sullimare. Ille qui nondum amicisset monachum constantius reniti, ne morem majorum ambitione sua turbare videretur. Nul- lum enim ad id tempus, nisi monachili scemate indutum, archiepiscopum fuisse. Sed cum regiæ voluntati episcoporum omnium assensus accederet, tandem vir reverentissimus, propositi sui rigore edomito, in communem

Archbishops of
Canterbury.

His character
and history.

Battle of Bru-
nanburh.
[A.D. 937.]

Ethelstan loses
his sword.

Odo recovers it
by prayer.

The king in gra-
titude makes him
archbishop.

Odo not yet a
monk.

The archbishop
hitherto always
a monk.

[f. 7, a.]

¹ *occurret*] A. D. E.; *occurreret*, B.; *occurrerit*, C.

² *cum*] Inserted over line, A.; omitted, B. C. D. E.

³ *Regalium Gestorum*] D; inserted

over line, A.; and on margin, E.; omitted, B. C. Reference is made to the *Gesta Regum*, lib. ii. § 131, ad fin.

Archbishops of
Canterbury.

Odo goes to
Fleury, and be-
comes a monk.

The intimacy of
the king and the
archbishop.

After the death
of the king, the
archbishop the
friend of Ed-
mund and Edred.

Goes with them
to the Northan-
imbri to disinter
the ashes of the
saints.

Removes the
remains of
S. Wilfred from
the ruined
church of Ripon
to Canterbury.

Causes the life of
that saint to be
written in heroic
verse by Fride-
godus.

perrexit sententiam, recogitans illud proverbium: Vox populi vox Dei. Itaque, transito mari, apud Floriacum monachilia accepit; frugi homo et prudens, ut nec favorem civium rideret, nec priscam consuetudinem decoloraret. Ita toto quo Ethelstanus vixit ævo incorrupta regis et pontificis familiaritas vixit; dum mutuis offitiis iste excerceret in Dei rebus eloquium, ille, si necesse esset, vibraret gladium.

§ 15. Sed postquam emula florentem fata tulere juvenem, Odo, ætate maturus et canos sanctitate nobilitans, non imparis amicitiae apud Edmundum et Edredum gratiam tenuit, quod nichil illi moribus prætenderent, in quod rigor episcopalis intentari deberet. Quinimmo cum illis in Northanimbros profectus est, non ut prælia faceret, sed ut sanctorum sacra corpora,¹ quorum illa humus olim ferax fuerat, efferret.² Unde factum est, ut præcellentissimi patris Wilfridi dirutam per Danos apud Inripum³ ecclesiam dolenter conspicatus, ruinis super mausoleum eruderatis, reliquias Cantuariam reverenter transferret. Et ut clarissimum patriæ jubar produceret in speculam, heroico metro vitam illius texi præcepit. Executus est id munus Fridegodus⁴ quidam, versibus non ita improbandis, nisi quod latinitatem perosus⁵ greccitatem amat, greacula verba frequentat, ut merito dictis ejus aptetur illud Plautinum: 'Hæc quidem præter Sibillam leget nemo.'⁶

¹ *sacra corpora*] D.; sacros cineres orig. in A., sacra corpora being written over line; sacros cineres, B. C. E.

² *efferret*] olim efferret, originally A., by slip of the pen, but the former word crossed through at the time of writing it.

³ *Inripum*] A. B. D.; inripum, E with Ripensem written above it; apud ripum, C.

⁴ *Fridegodus*] Fridegodus, a monk of Canterbury, wrote, between the years 940 and 960, a metrical life of

Wilfred, bishop of Ripon and archbishop of York. It is printed in the Acta SS. (v. 679). Mr. Hardy (Cat. i. 399), says it is a versification of a prose Life by Heddius Stephanus, a monk of Ripon.

⁵ *latinitatem perosus*] Inserted over line, A., at time of writing.

⁶ *leget nemo*].

'Has quidem pol credo, nisi Sibylla
'legerit,
'Interpretari alium potesse nemi-
'nem.'

Pseudolus, act. i. sc. i. l. 23.

Ipsæ quoque Odo¹ non mediocri litterarum dedit
 inditium in epistola,² quam post sinodale tempore regis
 Edmundi concilium ad suffraganeos dedit, cujus hæc
 forma est :

Archbishops of
 Canterbury.

Critical ability
 of Odo.

[f. 7, b.] § 16. ‘ Mirabili cunctipotentis polorum præsulis cle-
 ‘ mentia opitulante, ego Odo, ecclesiæ Salvatoris Do-
 ‘ mini nostri Jhesu Christi archiepiscopus, Dorvennensis
 ‘ civitatis metropolitanus, coepiscopis fidei catholicæ
 ‘ compagatoribus, spiritali caritatis³ rigore meis confratri-
 ‘ bus, præsentium prosperitatem æthereique decoris
 ‘ beatitudinem. Si aliquo modo fieri posset ut totius
 ‘ mundi opes ante nostros ponerentur obtutus, ita ut
 ‘ imperiali munere nobis universaliter deservirent, li-
 ‘ benter illa omnia distribuerem, meque ipsum insuper
 ‘ pro vestrarum animarum salute impenderem, quippe
 ‘ quoniam meipsum a vestræ sanctitatis studio cupio et
 ‘ spero corrob[or]ari⁴ super eo in quo Dominus Deus
 ‘ nos operarios constituit.’ Et post multa quibus onus
 pontificatus exponit, subdidit : ‘ Ideo humiliter, quasi
 ‘ indignus sed devotus, precor et hortor sanctitatem
 ‘ vestram ne tepide et negligenter in regimine animarum
 ‘ conversemini, ut non in tempore tremendæ vindictæ
 ‘ conqueratur Dominus de vobis, dicens : “ Pastores⁵ non
 ‘ “ pascebant gregem meum sed semetipsos ; ” et iterum :
 ‘ “ Principes⁶ extiterunt, et ego ignoravi ; ” sed potius
 ‘ curemus familiæ Domini super quam nos constituit
 ‘ rectores, cibum dare, in tempore suo mensuram tri-
 ‘ tici, probatam scilicet doctrinam. Et quamvis⁷ meri-
 ‘ torum qualitate non præsumentem consolari et hortari

Synodal epistle
 addressed to the
 bishops of his
 diocese.
 [A.D. 943.]

¹ Odo] D. ; inserted over line, A.,
 and on margin of E. ; omitted, B. C.

² in epistola] Inserted over line,
 A., at time of writing.

³ caritatis] D. ; orig. comitatus,
 A., but corrected into caritatis, ap-
 parently at the time of writing ;
 caritatis, B. C. ; caritatis comitatus,
 E.

⁴ et spero corroborari] et spero et
 spero me corroborari, A., but the third,
 fourth, fifth, and sixth words crossed
 through at the time of writing.

⁵ Pastores] Ezekiel, xxxiv. 8.

⁶ Principes] Hosea, viii. 4.

⁷ quamvis] quamvis non præsumentem,
 but the two last words crossed
 through, A.

Archbishops of
Canterbury.

‘quemquam, quippe qui solus indignus et innumera-
‘bilibus culparum reus, gaudeo et indigeo fraternis
‘ammonitionibus fideliter corroborari; tamen propter
‘antiquam auctoritatem prædecessorum meorum, beatæ
‘scilicet memoriæ Augustini, et aliorum sanctorum,
‘quorum studiis regula christianitatis primum ab hac
‘archiepiscopali sede cunctis finibus Anglorum inno-
‘tuit; iccirco istos divinos apices ad utilitatem om-
‘nium vestrum caraxare decrevi, quatinus rex augus-
‘tissimus egregio vocabulo Edmundus, cum omni
‘populo suo, imitari gaudeat, quod in nobis et ex
‘nobis audiat, omnesque gentes quæ undique regali
‘imperio ipsius subjectæ sunt, titulos liquidæ nostræ
‘conversationis ovanter sequi ament et delectent.’

Edwy, son of
Edmund, suc-
ceeds his uncle
Edred.
[A.D. 955].

§ 17. At vero Eduuius, filius Edmundi, et regni post
Edredum patrum successor,¹ precipitis temeritatis et
corporei luxus infamis, pontificis animos irritavit, ut et
ipsum a christianitate suspenderet, et ganæ pelicatum,
primo expulsiōe, post succisura poplitis, interrumperet.

His persecution
of the monks.
Odo and abbot
Dunstan with-
stand him.

Retulit ille vicem, in monachos totius Britanniae furi-
bunde bachatus, dum nemo præter Odonem et Dun-
stanum tunc abbatem² vel verbo resistere auderet,
quia, ut Seneca ait: ‘Gallus³ in sterquilinio suo plu-
‘rimum valet.’ Interea præsul mentem in Deum

[c. 8, 2.]

Odo performs
miracles, and
restores to the
see lands taken
from it.

dirigere, miracula non egene facere; multa sedis suæ
appenditia predia, quæ Danica excursione ablata erant,
ad jus legitimum trahere; in tantum, ut constet nemi-
nem ullius ætatis archiepiscopum parem Odoni in
talibus fuisse. Quantulum autem est testimonium quod
ei perhibet Osbernus,⁴ qui eum dicit pro sanctitate et

Osbern's testi-
mony to his
great abilities.

¹ *filius . . . successor*] D.; inserted over line, A., and partly over line, partly on the margin of E.; omitted, B. C.

² *tunc abbatem*] D.; inserted over line, A., and on the margin of E.; omitted, B. C.

³ *Gallus*] ‘Gallum in sterquilinio

‘suo plurimum posse.’—Apocolo-
kynosis, vii.

⁴ *Osbernus*] A Life of Odo, by Osbern, præcentor of Christ Church, Canterbury, was in the Cotton MS. Otho A. xii., but was destroyed in the fire of 1731.

industria sua ab omni Anglorum orbe semper defendum, nisi Dunstanus successisset. Nescio qua incuria ecclesiam archiepiscopatus tecto vacantem ita orationibus operuit, ita ut toto quo tectura parabatur tempore, nisi quod dicam incredibile videatur nec pluviae stillicidium loci madefecerit ambitum. Et hoc eo celebrius habetur, quod plurima vis imbrium, frequens tempestas turbinum, totum illis diebus concussit mundum. Plerosque de veritate Dominici corporis dubitantes ita roboravit, ut panem altaris versum in carnem, vinum calicis in sanguinem, propalam ostenderet, et denuo in genuinam spetiem retorta, usui humano conducibilia faceret. Beatissimum Dunstanum, electum Wigorniae antistitem, dum Cantuariæ benediceret, ita totius consecrationis egit ordinem, ut non Wicciorum pontificem sed Cantuariæ benedicere videretur archiepiscopum. Clericis modeste mussitantibus,¹ vaticinium protulit, scire se quid faceret, quod se defuncto Dunstanus primatis ecclesiae rector foret. Quapropter quod ministerio suo nutus divinus actitasset, calumnia, si recte judicarent, carere deberet. Nec vero praesagio matura fides defuit, licet Elsinus Wintoniensis episcopus illud interpolare temptasset. Namque cum Odo jamdudum expectantes superos² sua praesentia laetificasset, ille paratis advocatis, quorum manus palpaverat, subreptoque regis Edgari³ edicto, Cantiam intrusus est. Primoque exceptionis die non abstinuit quin furias mente confotas evomeret, tumultum beati viri pedepulsans, animam voce lacescens : ‘ Tandem,’ ait, ‘ pessime senex, vivacem animam effudisti, sero meliori locum fatiens abisti. Itaque quod diu cupiveram, te invito teneo, inde tibi malas gratias ago et habeo.’ Sed illo exacto die, cum rabiei efflator cubili se dedisset, vidit

Archbishops of
Canterbury.

Efficacy of his
prayers.

He blesses Dunstan, bishop elect of Worcester, and consecrates him as if he were archbishop of Canterbury.

The clergy object.

Elsinus stamps on the grave of the archbishop, and reviles him.

At night he sees the phantom of the archbishop.

¹ *mussitantibus*] Originally spelt with one *s* in *A.*, but a second *s* interlined; *musitantibus*, *B. C. D. E.*

² *superos*] *A. D. E.*; *suos*, *B. C.*

³ *Edgari*] *D.*; interlined, *A. E.*; omitted, *B. C.*

Archbishops of
Canterbury.

He goes to Rome
to be invested
as archbishop;

but perishes
with cold among
the Alps.

Dunstan suc-
ceeds [A.D. 960].

King Edgar un-
willingly assents
to his appoint-
ment.

Abbot of
Glastonbury,
afterwards
bishop of Wor-
cester and of
London, then
archbishop of
Canterbury.

He gives the
king the best
possible counsel
in all matters.

beati viri effigiem astantem, et impropere convivium [f. 8, b.]
et velox minari exitium. Ille qui volatico fantasmate
se derideri putaret,¹ nichilominus² ad recipiendum pal-
lium Romam per Alpes contendebat. Ibi nivali³ fri-
gore gelatus, nichil aliud remedii⁴ comminisci potuit,
quam ut exinteratorum equorum adhuc spirantibus
extis immergeret pedes, quibus sancti sepulcrum viola-
verat. Sed nec sic algore tepente, in mortem anima
fugiente dirigit.⁵

§ 18. Elfsio⁶ ergo defuncto, Dunstanus⁷ jamdudum
archipontifex divino præsignatus oraculo, regis Edgari
ambitur precibus, ut sedem primariam dignaretur⁸
sanctitatis suæ industria. Sed ipse,⁹ non semel surdis
auribus rogantem differens, tandem concordi omnium
episcoporum assensu pressus, manus dedit. Fuerat
ille Athelmi archiepiscopi ex fratre nepos, prius abbas
Glastoniæ, post Wicciorum et Lundoniensium episcopus,
ultimo Cantuariæ archiepiscopus, promotionis suæ gra-
dus indefessis comebat virtutibus. Afflaverat profecto
cor regis divinitatis spiritus, ut ejus consilium suspi-
ceret¹⁰ in omnibus, incunctanter fatiens quæcunque pon-
tiffex jubenda putaret. Ille quoque quicquid famæ et
saluti regis concinnum esse intelligeret, non omittere,
differentem acrius urgere, ipsius prius mores subdito-
rum speculum effigians, cum excessisset, absque per-

¹ *putaret*] D.; originally *cerneret*,
A. and E., but corrected over line in
both MSS. into *putaret*; *crederet*,
B.; *cerneret*, C.

² *nichilominus*] At first ille *nichil-*
ominus in A. by mistake, but
crossed through at the time of
writing.

³ *nivali*] A. D. E.; in *nivali*, B. C.

⁴ *remedii*] D. E.; interlined, A.;
omitted, B. C.

⁵ *Sed nec sic . . . dirigit*] A. D.
E.; omitted, B.; et illic animam
efflaret, C.

⁶ *Elfsio*] A. B.; *Elfsyo*, C.; *Elf-*
sino, D.; *Alfsino*, E.

⁷ *Dunstanus*] B. C. D. E.; inter-
lined, A.

⁸ *dignaretur*] A. D. E.; *dignaretur*
suscipere, B.; *diguaretur* *recipere*,
C.

⁹ *ipse*] B. C. D. E.; at first ille,
A., but corrected into *ipse* at time
of writing.

¹⁰ *suspicere*] A.; *conspiceret*, B.
C.; *susciperet*, D. E.

sonæ respectu ferotius ulciscens. Exemplum dicti in Gestis regis¹ apposui,² quod eum septenni multasset penitentia pro illicita in eam quæ vel umbratice sanctionialis fuisset concupiscentia. Ita proceres ad specimen et normam regis compositi, parum vel nichil contra jus et æquum auderent,³ qui dominum suum tam obnoxium Dunstano intelligerent. Jam vero non dubites quantum temperarit a noxio vulgus promiscuum, vel mercari volens dominorum gratiam, vel vitare volens austeram legum sententiam. Huc accedebat militaris disciplina probe custodita, furum rapacitas, argentariorum falsitas, capitali dampno coercita; nichil prorsus omissum quod internum offenderet arbitrium. Ordo monasticus emulam professionis suæ vitam per omnia loca non negligebat; propterea quod haberent rectores, vita religiosos, scientia claros, quos nec desidia tardos, nec audatia⁴ precipites, faceret. Tales enim librato diu multumque examine perpensaque et certanti animorum perspicacia, cum⁵ rex tum archiepiscopus promoverant ubicunque locorum. Itaque clerici multarum ecclesiarum data optione ut aut amictum mutarent aut locis valedicerent, cessere; melioribus habitacula vacuefatientes. Surgebant ergo in tota insula religiosorum monasteria, cumulabantur mole pretiosi metalli sanctorum altaria, nec degenerabant a decore edium mores edificantium. Ita hominibus omnis ordinis ferventibus in Dei obsequio, terra quoque ipsa videbatur gaudere otio. Agri proventu uberi respondebant cultoribus, omnium bonorum copia plenis effluebat cornibus, nec

Archbishops of
Canterbury.

The nobles act
according to the
example of the
king.

Crime repressed.

The monastic
orders en-
couraged.

The secular
clergy forced to
assume the
monastic garb or
to resign their
places.

Multiplication
of monasteries,
and increased
splendour of
shrines and
sacred edifices.

State of plenty
and pious happi-
ness.

¹ *regis*] D.; orig. suæ, A., but crossed through, and *regis* interlined; suæ, with *regis* written above, E.; suæ, B. C. Reference is made to the *Gesta Regum*, lib. ii. § 158.

² *apposui*] B. C. D.; at first *exposui*, A., but *ex-* crossed through

and *ap-* interlined; *exposui*, with *ab-* written above the *ex-*, E.

³ *auderent*] A. D. E.; *auderet*, B.; *audere*, C.

⁴ *nec audatia*] At first quos nec *audatia*, in A., but quos crossed through.

⁵ *cum*] A. E.; *tum*, B. C. D.

Archbishops of
Canterbury.
—
Even the atmo-
sphere rejoices.

General preva-
lence of security
and content-
ment.

facile unquam tempore Dunstani spem provincialium messis egra decepit. Elementa lætis renidebant vultibus, nullæ nebulæ, nubila nulla pigro contrahebant cælo contagia. Transmarinorum hostium metus procul, quieta et tranquilla omnia. In urbibus nec in pauperes præjuditium, nec inter viventes discidium, nec propter morientes justitium. Horum bonorum radix per Dei gratiam spectabat ad Dunstanum, de Dunstano prodiit in Edgarum, de Edgardo pullulavit in populum. Felitia tunc fuere tempora, habentia presulem qui nichil infra dictum faceret, regem qui sedulus edictis præsulis intenderet.

Such results more
glorious than
those produced
by miracles;
although the
latter not want-
ing.

A prodigy fore-
ran Dunstan's
birth.

§ 19. Hæc immortalem viro pepererunt et servaverunt gloriam multo magis quam miracula, quamvis Deo amministrante nec eorum mendicus fuerit. Quorum hic vel breviter indicula ponere, illa efflagitat ratio, ut si quis gestorum ejus expers, ista fortassis attigerit, norit quantum sanctus iste hujus¹ adhuc peregrinationis incola, mente superna prælibaverit gaudia. Denique sanctitatis ejus futuræ præsagus² idem qui auctor Deus, jocundo prodigio nativitatem ejus præcurrit.³ Siquidem cum mater ejus fertilis in alvum, maturoque jam in partum fætu, in Purificatione Sanctæ Mariæ, frequenti civium collegio, templo assisteret, omnium repente luminaria seu casus seu Dei nutus extinxit. Omnibus stupefactis, matronæ cereus lucem accepit cælitus, communicatoque cæteris igne, timorem dispulit, securitatem induxit. Puer litteris datus, cum omnis institutionis libros potenter addisceret, tum libentius et carius illa exosculabatur quæ moribus

His education.

¹ *hujus*] At first in *hujus*, but *in* crossed through apparently at the time of writing, A.

² *præsagus*] B. C. D. E.; interlined in A.

³ *præcurrit*] Opposite this story is written, in a fine hand of the early

part of the thirteenth century, the word or sign *nota*. There are a few similar notes throughout MS. A., in the same hand, the writer of them being a monk of Malmesbury, as is proved by internal evidence. See Preface.

informatis mentem ad superna dirigerent. Ejus ætatulæ pusio diabolum noctu occursantem, rabidorumque canum agmine stipatum virga abegit; obseratam ecclesiam obviis angelorum auxiliis ad terram leniter¹ depositus intravit. Ævi processu, cithara ejus paxillo appensa, vocale melos sine hominis digito² intonuit: 'Gaudent in cælis animæ sanctorum,' et sequentia. Quo audito, ad tribulationum patientiam se ammoneri, et tunc intellexit, et non multo post expertus, exhortuit. Juvenis olim defuncti offitio concepit oraculum, quantum profectum sumpturus esset in Deo et in sæculo. Et ne se derideri fantasmatis inanis arbitraretur nebula, signum accepit, monstrato loco, quo post triduum esset sepeliendus presbyter, qui necdum erat invalidus nec eger. Regem effrenis equi cursu delatum ad præcipitium, nomine suo a pereunte inclamato, absens liberavit, animalis cursu cohibito, in ipso præruptarum fautium hiatu. Trabalem molem incuria artificum deorsum vergentem, signaculo crucis eminus porrecto, loco restituit suo. Jam pontifex et Britanniae primas, ad divinum ministerium egens aqua, ex nativo silicis sinu laticem produxit, qui perhennes rivos deducit ad hanc diem. Diaboli quascunque insidias prævidebat perspicaciter, et eludebat potenter. Femineas quondam sordes insusurrantem, ignitis forcipibus adurens, eundemque sibi in oratione infestum, simulacroque vel vulpis vel ursi indutum, baculo abigens, effusos pro exilii sui lætitia cachinnos ingeminantem, minis arguens, minas effectui mancipavit; dum ab exilio regressus, ingentem diabolo jacturam de lucrandis Deo animabus faceret. Edmundi regis proxime futurum et Eduii præteritum obitum, demonum edoctus lætitia, illius corpus Glastoniæ sepelivit, istius animam inimicorum violentiæ eripuit. Quid illud?

Archbishops of
Canterbury.

Miracles performed by him.

[f. 9, b.]

¹ *leniter*] A. D. E.; *leuiter* | ² *digito*] Written upon an erasure,
B. C. | A.

Archbishops of
Canterbury.,
A vision of the
Holy Ghost.

Nonne magnæ reverentiæ metu dicendum, quod corporalibus oculis Sanctum intuitus Spiritum, columbina spetie, agonizanti feminæ et sibi missas fatienti vidit adesse, indeque super memoriam beatissimi Odonis, plausibili volatu sedisse? Quapropter cunctis in posterum occasionibus acceptis, Odonem bonum vocaverit, usitato et quasi proprio nomine Ode se gode. Tum præterea quam familiariter illi, Deus bone, superni apparebant spiritus; quam conserte cum eo fabulabantur, cujus adhuc patriam suspirantis tedium sanctis hortatibus animantes. Edgari regis ortum et felicitatem futuram simphonia angelica, Edredi deces-
sum ferotiori nubium impulsu cognovit. Horrissonum enim strepitum probavit mors animalis cui insederat, non morata. Discipuli felicem ad cælos excessum absens vidit et pronuntiavit. Prophetia perspicuus, nec ullius umquam falsitatis repulsam passus, Eielredo regi futuram erumnam, virgini Edithæ et Atheluuoldo¹ antistiti mortem prædixit² conterminam, eidemque Athelwoldo³ sanctum Elfegum substituit, ammonitorem nactus apostolum⁴ Andream. Ejus enim præcipue fruebatur solatio, vel vitare adversa vel moderari secunda. Sed excellit omnia, præmit universa, quod dominam Domini matrem præsentī miraculo et vigilantī oculo conspicatus est, socias⁵ pudoris, inter quas et suam⁶ matrem, ad Christi laudem invitare, illudque Sedulianum modulato canore concinere et repetere :

¹ *Edithæ . . Atheluuoldo*] In writing these two names Malmesbury employs the Saxon þ; thus, ediphe, apeluuooldo.

² *mortem prædixit*] D. E.; prædixit interlined in A., apparently at the time of writing; commortem condixit, B. C.

³ *Athelwoldo*] Inserted over line, A.; omitted B. C. E.; Aphelwoldo, D. In like manner the names Edithæ and Atheluuoldo, immediately pre-

ceding, are written in D. ediphe and apheluuooldo, the scribe being, as would seem, ignorant of the power of the þ.

⁴ *apostolum*] A. D. E.; sanctum, B. C.

⁵ *socias*] sotias, A.

⁶ *suam*] D.; orig. ejusdem pontificis, A., but crossed through and suam interlined; ejusdem pontificis, B. C. E.

‘*Cantemus*¹ Domino, sociæ,² *cantemus honorem* :

‘*Dulcis amor Christi personet ore pio.*’

Archbishops of
Canterbury.

Mirum est prorsus, mirum omnino quod dicitur, nec tamen a stabilitate veritatis alienum, ut quod magno Dei munere sanctis in futura vita concedendum, nunc eos spe beata sollicitat molliter, palpat feliciter, ipse lutea compage circumdatus, oculis caperet, auribus hauriret. Et credo equidem, nec vana fides, quod etiam angelorum cantum audierit, *kirrieleison*³ psallentium, quod nunc libenter⁴ ecclesiæ discunt et docent Anglorum. His gloriosus triumphis, victoriosus adores, vicesimo septimo⁵ patriarchatus sui anno exacto,⁶ translatus est ad superos, ingenti sua gloria, patriæ immani⁷ erumna. Siquidem statim læta elementorum faties emarcuit, pax per ejus sapientiam procurata superventu Danorum evanuit,⁸ quanvis ille maximis signis filiorum calamitates levigaret. Quorum illud scriptum non vidi, quod nuper quodam ecclesiæ Christi monacho⁹ referente audiui. Furem dampnatum præcipitio, sancti Dunstani auxilium inclamasse; ligatisque oculis, a carnificibus retroactum, desiluisse in preruptum, nec lesum. Ibi beatum Dunstanum, corporaliter cum eo locutum, nexus oculorum solvisse. Quo solatio miserum animatum, per confragosas semitas in superiora evasisse; manus cujusdam quam non videret nisu, pendula pergentis terga, ne retro laberetur,

Death of Dunstan in the 27th year of his archbishopric.
[A.D. 988.]

Story of a condemned thief saved by Dunstan.

¹ *Cantemus*] Cælii Sedulii *Elégia*, lin. 1.

² *sociæ*] *sotiæ*, A.

³ *kirrieleison*] A.; *kirieleison*, D. E.; *kyrrieleyson*, B.; *kyri eleyson*, C.

⁴ *libenter*] A. D. E.; omitted, B. C.

⁵ *vicesimo septimo*] D. E.; originally tricesimo tertio, but *tri-* altered into *vi-*, tertio crossed through, and septimo interlined, A.;

vicesimo nono, C.; tricesimo tertio, B. Dunstan died March 19, 988.

⁶ *exacto*] D.; interlined, A.; omitted, B. C.

⁷ *patriæ immani*] D.; immani^a patriæ, A.; immani patriæ, B. C. E.

⁸ *pax . . . evanuit*] A. D. E.; omitted, B. C., evidently by carelessness of the copyist.

⁹ *monacho*] A. D. E.; omitted, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

Ethelgar suc-
ceeds Dunstan,

and is succeeded
by Ælfric, bishop
of Wilton, incor-
rectly stated
to have first
placed monks at
Canterbury.

Siric, bishop of
Winchester, suc-
ceeds Ælfric.

sustentante. Sed quia de temporum turbine in nostris, de sancti miraculis in aliorum legitur litteris, successionem episcoporum repetam. [f. 10, b.]

§ 20. Dunstano successit anno uno¹ Ethelgarus, qui primus in Novo monasterio abbas a beato Athelwoldo Wintoniæ factus, post etiam presulatum Australium Saxonum acceperat, ejus sedes tunc erat apud Seleisium nunc est Cicestræ. Hoc de medio facto, sedit annis .xi.² Wiltunensium prius³ episcopus Elfricus,⁴ qui et ante abbas Abbondoniensis fuerat.⁵ De quo quod quidam dicunt⁶ eum in archiepiscopatu Cantuariensi monachos proturbatis clericis posuisse, verisimile non videtur. Constat enim monachos in ecclesia Sancti Salvatoris fuisse a tempore Laurentii archiepiscopi, qui primus beatissimo Augustino successit, sicut ex epistola Bonifatii papæ ad regem Ethelbertum quæ inferius ponetur constabit.⁷ Post eum Siritius, et ipse Wiltunensium presul annis .v.,⁸ ejus consilio in Gestis Regum dixi⁹

¹ *anno uno*] E.; interlined, A.; omitted, B. C.; anno primo, D.

² *annis .xi.*] D. E.; inserted on margin of A.; omitted, B. C.

³ *prius*] D.; originally ante, but crossed through and prius interlined, A. E.; ante, B. C.

⁴ *episcopus Elfricus*] Malmesbury is mistaken here in making Ælfric the immediate successor of Ethelgar, as Siric, or more properly Sigeric, (bishop of Wilton, *alias* Ramsbury), was his successor, being consecrated archbishop in 990. He died after five years, as stated by Malmesbury, in 995, and Ælfric, likewise bishop of Wilton, was chosen to succeed him on Easter day (Apr. 21) of that year. The Saxon Chronicle is the authority for these dates.

⁵ *et ante abbas Abbondoniensis fuerat*] D., and so in A., the words being written over an erasure where

the words 'clericis a Cantuaria proturbatis monachos induxit,' had originally stood; clericis a Cantuaria proturbatis monachos induxit, B. C., and so in E., but with the words 'et ante abbas Abbondoniensis fuerat' written above them.

⁶ *quidam dicunt*] So stated in the Saxon Chronicle, *ad ann.* 995.

⁷ *De quo quod . . . constabit.*] D.; inserted on the lower margin of A.; omitted, B. C. E.

⁸ *annis .v.*] D. E.; inserted over line, A.; omitted, B. C.

⁹ *in Gestis Regum dixi*] C. D.; at first supradixi, but supra crossed through, and in Gestis Regum interlined, A. and E.; supradixi, B. Reference is made to the *Gesta Regum*, lib. ii. § 165, where Malmesbury assigns him his correct place in the list of archbishops: 'Siricio archiepiscopo, post Dunstanum secundo.'

Egelredum regem animi libertatem Danis pretio vendiditasse, ut eorum pacem argento redimeret, quos ferro propellere posset nisi corde careret. Unde importabilis tributi pensio imposita Angliæ, fortunas provincialium ad solum usque deduxit. Quod cum successor ejus Elphegus ex episcopo Wintoniensi archiepiscopus annis .vi. et mensibus .vii.¹ facere contempneret, ne mollitiem otii sui miserorum dispendio mercaretur, tentus et in compedes coniectus, postremoque ab ipsis Danis lapidatus, animam cælo dedit. Cujus vitam scripsit Osbernus,² plenam virtutibus et miraculis, illo præcipue, quod Romæ positus, obitum Kenulfi qui ei in Wintonia successerat, perspicua veritate suis nuntiavit. Preterea die gloriæ suæ illucescente, jamjamque morte furorem hostium satiaturus, vidit Dunstanum transitoriam prænuntiantem penam et futuram promittentem gloriam. Nam quod corpus ejus, etiam recentis cruoris preferens vestigia, labem putredinis ad hunc diem ignoraverit, et alias³ dixi, et populariter tritum non eget inculcari.

Archbishops of Canterbury.

Advises king Ethelred to pay tribute to the Danes.

Ælfheah, bishop of Winchester, succeeds him. [A.D. 1006.]

Endeavours to shake off the Danish yoke.

Is stoned to death by the Danes.

Foretold the death of Kenulf, his successor, at Winchester.

His body shows marks of fresh blood, and remains unpurified.

[f. 11, a.]

§ 21. Successit martiri Elfego Livingus, qui et Ethelstanus, annis .vii.,⁴ ex episcopo Wellensi suffragio regis Egelredi in archiepiscopum proventus. Spirabat adhuc vitam rex ille, veram prophetiam beatissimi Dunstani, quam superius diximus, calamitatibus suis nimium expertus. Vir qui coram videret provincias suas subverti, seipsum postremo exulem agi, nec ullum

Lyfing, or Ethelstan, bishop of Wells, succeeds Ælfheah. [A.D. 1013.]

King Ethelred sees Dunstan's prophecies of his misery fulfilled.

¹ *annis .vi. et mensibus .vii.*] E., and inserted on margin of A.; annis vi., D; omitted, B. C.

² *Osbernus*] The life of Ælfheah or Ælfheah, by Osbern of Canterbury, is printed in the *Anglia Sacra*, ii. 122-142. It was written at the request of Abp. Lanfranc, about the year 1080. See Mr. Hardy's Catalogue, i. 620.

³ *alias*] D.; superius, originally

in A., but crossed through and *alias* interlined; superius with *alias* written above, E.; superius, B.; Sed quia de temporum turbine in nostris, de sancti miraculis in aliorum legitur litteris, successione episcoporum repetam, C. Reference is made to the *Gesta Regum*, lib. ii. § 165.

⁴ *annis vii.*] D. E.; interlined, A.; omitted, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

He suffers the
archbishop to
be imprisoned.

Egelnoth suc-
ceeds Lyfing.
[A.D. 1020.]
Edsius succeeds
Egelnoth.
[A.D. 1038.]

He resigns his
see.

Proposes Siward,
abbot of Abing-
don, as his suc-
cessor.

But on account
of his miscon-
duct he is only
made bishop of
Rochester.

*meditaretur*¹ *remedium*. Id quidam inæqualitati cor-
poris, quidam segnitiei animi deputant. Verumtamen
utcumque dicta mea ferant posterī, absolute pronuntio
magnum insigne fuisse miseriæ, quod primati patriæ
.vii. mensibus incarceratione,² nullam opem rex attulerit
nec se ad vindictam excitaverit, seu præsulis majes-
tate, seu calamitatis indignitate permotus. Quare de
Egelredo possum antiquum illud proverbium dicere,
quod 'e conspicuo probitatis fulmine natæ fuissent
' inertes tenebræ.' Quid enim unquam Edgardo patri
in probitate, quid huic filio in socordia comparabile
habuit Anglia? Implevit ergo locum defuncti Elphegi³
Livingus, ut dixi; et post eum Egelnodus, .xviii^{to}.
annis,⁴ de quo in gestis Cnutonis⁵ aliqua commemoravi.
Huic Edsius⁶ successit,⁷ annis .xi.,⁸ qui post mortem
Hardacnuti regem Eduardum provexit in regnum; as-
sistens auctoritate et benedictione sua conatibus God-
uini comitis, et Danorum contra nitentium votis irritis.
Nec multo post incurabilem morbum nactus, vivens et
volens potestati decessit, cum prius secretiori consilio
apud regem et comitem egisset, ut ei Siuuardus abbas
Abendoniensis succederet. Sed cum ille in ipsum qui
honorem contulerat ingratus, etiam necessario victu in-
firmum fraudaret, jam designatus successor eliminatus
est; datusque ei episcopatus Rofensis, quo leviaret
verecundiam, quo detrimentum consolaretur.

§ 22. Tunc rex Rotbertum, quem ex monacho Gem-
meticensi Lundoniæ fecerat episcopum, archiepiscopum

¹ *meditaretur*] D.; originally
commisceretur, A., but crossed
through, and *meditaretur* written
above; *commisceretur*, B. C. E.

² *inarcerato*] B. C. D. E.; origi-
nally *carcerato*, A., the *in-* being
added above the line.

³ *Elphegi*] E. in A., with Elphegi
written above it, as a guide to the
copyist.

⁴ .xviii^{to}. *annis*] D. E.; inserted
over line, A.; omitted, B. C.

⁵ *in gestis Cnutonis*] Viz., in the
Gesta Regum, lib. ii. § 184.

⁶ *Edsius*] A. D. E.; Elsius, B.;
Elsyus, C.

⁷ *successit*] D.; added over line,
A.; omitted, B. E.

⁸ *annis .xi.*] A. D. E.; omitted,
B. C.

creavit, annis .ii.,¹ amplissimo premio, bona sibi quondam in Normannia exulanti, ab ipso impertita recompensans. Is ergo et amore antiquo et recenti honore, primas partes in consiliis regalibus vendicabat. Quos vellet deponeret, quos liberet sullimaret. Angli nota loquor, et alias dicta repeto. Angli ergo Normanno invidere, et regis benivolentiam extenuare. Ille contra pertinatius insistere, donec præcipuos optimates,² Goduinum dico et filios ejus, prodicionis apud regem accusatos, Anglia expelleret. Expulsionis aliæ quoque fuere causæ et alii auctores, sicut alias³ non tacuimus; sed ille clarius classicum cecinit, instantius accusavit. Et tunc quidem animi sententiæ blanditus est effectus rei; sed posteriori anno, causa in suffragium popularium deducta, exules restituti. Quorum reconciliationem cum sibi nocituram archiepiscopus non dubitaret, judicii deliberationem preveniens, Romam ivit.⁴ Unde cum epistolis innocentiae et restitutionis suæ allegatricibus rediens, finem vitæ apud Gimegium invenit.

Archbishops of Canterbury.

The king makes Robert of Jumièges, bishop of London, archbishop.

[A.D. 1050.]

His influence.

He succeeds in procuring the banishment of Godwin and his sons,

who next year return; upon which the archbishop goes to Rome, and dies at Jumièges on his way back.

Stizand, bishop of Winchester, seizes the archbishopric. [A.D. 1052.]

His ambitious character,

and rapacity.

§ 23. Tunc Stigandus quidam, qui quondam dimisso Anglorum Orientalium episcopatu, sullimiorum gradum meditatus, Wintoniensem invaserat, rapuit occasionem desideratam ut innocentis regis simplicitatem circumveniens, archiepiscopatum .xvii. annis⁵ tantis honoribus adjungeret. Alias sane nec imprudens nec inefficax. Ceterum adversus ambitum nichil dignitati suæ consulens, quæcunque posset aliis preripere, sibi abscondere, numquam avaritiam suam moderari. Sacros honores⁶ ecclesiarum, hos sibi pecunia comparans, istos aliis lingua venditans, prorsus publicas nundinas ex episcopatibus et abbatibus fatiens, et ibi cupiendi modestiam

¹ *annis .ii.*] D. E.; inserted over line, A.; omitted, B. C.

² *optimates*] D.; added over line, A. and E.; omitted, B. C.

³ *alias*] *Gesta Regum*, lib. ii. § 199.

⁴ *Romam ivit*] According to the Saxon Chronicle he was outlawed.

⁵ *.xvii. annis*] D. E.; added over line, A.; omitted, B. C.

⁶ *honores*] A. D. E.; honores, with *vel ordines* written above, B.; ordines, C.

Archbishops of
Canterbury.

Most of the Eng-
lish bishops at
this time illite-
rate.

Benedict X. anti-
pope. [A.D. 1058.]

William, count of
Normandy, in-
vades England.
[A.D. 1066.]

The battle of
Hastings [Oct.
14], and surren-
der of Dover
Castle.

Stigand receives
William at Lon-
don.

The king ac-
knowledges him
as archbishop,
but refuses
to receive coro-
nation from him.

Takes him to
Normandy.

admittens, ubi quod cuperet deesset. Nonne illud belu-
inæ rapacitatis¹ dices, quod Wintoniæ episcopatum et
Cantuariæ archiepiscopatum, præterea multas abbatias
solus ipse possidebat, quæ singula satis superque suffi-
cerent alicui probo viro? Sed ego conitio illum non
juditio sed errore peccasse, quod homo illiteratus, sicut
plerique² et pene omnes tunc temporis Angliæ epi-
scopi, nesciret quantum delinqueret, rem ecclesiasticorum
negotiorum sicut publicorum actitari existimans. Quare
numquam pallium a Roma meruit, quanvis et ibi vena-
litas multum operetur, nisi quod quidam Benedictus
apostolicæ sedis pervasor ipsi misit, gratulatus quod
eum quem alii archiepiscopi ducebant ludibrio ipse
papam appellasset. Sed illo post non multum dejecto,
omnia ejus facta evacuata, decretumque concilio salubri
non eum potuisse dare legitime pallium qui juste non
habuisset papatum. Non resipuit super his Stigandus,
sed perstitit, parum cogitans de animarum salute tan-
tum forensi frueretur honore. Interea Willelmus comes
Normanniæ³ Angliam veniens, armis provinciam perdo-
muit, cum et Dei permissio suffragaretur, et nonnullæ
causæ suppeterent quas non infirmas ipse arbitraretur.
Qui cum et belli Hastingsensis victoria, et castelli [f. 12.]
Dofrensis deditione, terrorem sui nominis sparsisset,
Lundoniam venit. Venienti Stigandus cum potentissi-
mis Anglis, processu et favore suo applausit; conser-
tisque loquelis, Willelmus eum in patrem et archiepi-
scopum, ipse Willelmum in regem recepit et filium.
Veruntamen coronam regni de ejus manu rex detrec-
tavit suscipere, astutia qua consuerat prohibitores ex
parte apostolici subornans. Nec multo post in Nor-
manniam navigans, sub velamine honoris renitentem

¹ *beluina rapacitatis*] See also
Gesta Regum, lib. ii. § 199.

² *illiteratus, sicut plerique*] See
Gesta Regum, lib. ii. § 123, and
lib. iii. § 245.

³ *Normanniæ*] *Normaniæ*, A.,
with a second *n* interlined, appa-
rently at the time of writing.

secum traxit, ne quid perfidiæ, se absente, per ejus auctoritatem in Anglia pullularet. Inter quæ difficile dictum est quantis eum exceperit offitiis, dignanter ubicumque locorum assurgendo, et contra eum in omnibus episcopatibus Normanniæ¹ et abbatiis longa serie pompæ procedi fatiando. Sed quicquid his tegebatur involucris erupit in clarum, veniente Angliam Ermenfredo, Sedunense episcopo, legato Alexandri papæ. Qui ad voluntatem regis coacto concilio, Stigandum deposuit, fidem Willelmi appellantem, et violentiam reclamantem. Et quanvis ille se blande excusans preceptum papæ objectaret, non tamen opinionem affectatæ depositionis exclusit, quod eum toto ævo in vinculis Wintoniæ habuerit. Ibi ergo Stigandus tenui victu vitam toleravit, quod ei parum de fisco inferebatur, et ipse ingenita mentis duritia nichil de suo inferri pateretur. Quin et hortantibus amicis, et præcipue regina Edgitha, Eduardi regis relicta, ut se delicatius vestiret et pasceret, per omne sanctum pejerabat² non se habere nummum nec valens. Huic sacramento soliditatem veri abfuisse, probavit ingens vis opum post mortem ejus in subterraneis specubus inventarum. Ad quarum inditium ut veniretur auxilio fuit clavicula collo exanimati dependens, quæ familiaris scrinii esset custos. Ea seræ immissa, manifestavit per cartas inventas et qualitatem metallorum et quantitatem ponderum.

[f. 12, b.] § 24. Nondum ille efflaverat, cum a Willelmo rege Lanfrancus Cadomensis abbas ad archiepiscopatum electus est. Is, gente Langobardus, non adeo abjecta et obscura progenie oriundus erat; sed litteratura per insignis, liberales artes quæ jamdudum sorduerant a Latio in Gallias vocans, acumine suo expolivit. Tene-riorem ætatem in sæcularibus deterens, in Scripturis divinis animo et evo maturuit.³ Quibus edoctus,

Archbishops of
Canterbury.

Ermentfred,
bishop of Sion,
calls a council
[at Winchester],
and deposes
Stigand
[April 4,
1070],

who is imprisoned at Winchester.

He declares he has not the means to clothe or feed himself. This found to be false after his death [A.D. 1087], as vast quantities of riches were discovered.

Lanfranc, a Lombard, abbot of Caen, made archbishop by William.

His history.

¹ Normanniæ] D.; added over line, A.; omitted, B. C. E.

² pejerabat] A. D. E.; peierat, B. C.

³ maturuit] A. B. D. E.; maturavit, C.

Archbishops of
Canterbury.

Becomes a monk
of Bec.

Made abbot of
Caen,

and archbishop.

mundi fumos et ampullata gentilium eloquia parvipendens,¹ monachatus desiderium imbibit; multisque diu locis circumspexit, ex omni abbatiarum copia Beccum apud Normanniam potissimum elegit, paupertate loci et monachorum religione captus. Siquidem eo² forte adveniens, ipsum abbatem, Herlewinum nomine, ad coquendos panes succinctum et manus fimo oblitum conspicatus esset.³ Factus ergo ibi monachus, homo qui nesciret agresti opere victum querere, publicas scholas de dialectica professus est, ut egestatem monasterii scholarium liberalitate temperaret. Excivit⁴ fama ejus remotissimas Latinitatis plagas, eratque Beccum magnum et famosum litteraturæ gymnasium. Gloria laudis conflavit apud improbos viro invidiam; capellanis qui infra ejus scientiam se viderent animum comitis Willelmi in ipsum turbantibus, quod unum eorum palam de inscientia⁵ litterarum irrisisset. Quapropter Lanfrancus edictum accipiens, ut Normanniam⁶ sua importunitate vacuaret, curiam venit. Moxque indulgentiam comitis meruit, quod ille statim vivacitate sensus intellexisset, quantæ prudentiæ Lanfrancus⁷ esset ex dignitate frontispitii et facetia responsi interiora conjectans. Nec multo post apud Cadomum abbatem fecit, ubi sancto Stephano monasterium a fundamentis levaverat. Quin et regni fastigatus solio, archiepiscopum, ut dixi, instituit; quod ipse melius⁸ scripto suo insinuabit, quod de ordinatione sua et de

¹ *parvipendens*] D.; orig. parvipendere, A., but corrected over line; and also corrected in E.; parvipendere, B. C.

² *eo*] D.; inserted over line, A. and E.; omitted, B. C.

³ *conspicatus esset*] A. D. E.; conspicatus est, B. C.

⁴ *Excivit*] A. B. C. E.; Exerevit, D.

inscientia] The *ii* is above the line in A., apparently added at

the same time the rest of the word was written.

⁶ *ut Normanniam*] There is an erasure of three or four letters between these words in A.

⁷ *Lanfrancus*] Interlined over the letter *L*, which stands in the original text, A. E.

⁸ *melius*] D. E.; melius, by an error of the pen, A. The sentence 'quod ipse melius scripto suo insinuabit,' omitted, B. C., by mistake of the copyist.

controversia inter se et Thomam Eboracensem com- Archbishops of
Canterbury.
mota et sedata ita scripsit.

§ 25. 'Anno Dominicæ¹ Incarnationis M^o.LXX°. in- [A.D. 1070.]
Lanfranc comes
to England.
'travit Anglicam terram Lanfrancus Cadomensis cenobii

'abbas, monentibus atque præcipientibus Willelmo

'glorioso rege Anglorum, et felicitis memoriæ Alexandro,

'totius sanctæ ecclesiæ summo pontifice. Is post pau-

'cos sui introitus dies Dorobernensem ecclesiam susce-

'pit regendam. Consecratus est autem .iiii^{to}. kalendas Consecrated at
London, August
29.

'Septembris in sede metropoli a suffraganeis ipsius

'sedis, Willelmo Lundoniensi episcopo, Walchelino²

'Wentano, Remigio Dorcensi sive Lincolniensi, Siuuardo

'Rofensi, Herfasto Helmeanensi sive Tehtfordensi, Sti-

'gando Selesiensi, Hermannō Sciraburnensi, Gisone

[f. 13, a.]

'Wellensi. Ceteri, qui absentes fuerunt, causas suæ ab-

'sentia tam legatis quam litteris ostenderunt. Ipso

'anno Thomas Eboracensis ecclesiæ antistes electus, Thomas, arch-
bishop elect of
York, goes to
Canterbury to be
consecrated by
Lanfranc.

'Cantuarberiam ex prisca consuetudine ab eo sacrandus

'advenit. A quo cum Lanfrancus scriptam de obe-

'dientia sua professionem cum adiectione jurisjurandi,

'custodito antecessorum suorum more, exposceret, re-

'spondit Thomas se id numquam facturum, nisi prius

'scriptas de hac re auctoritates legeret, nisi testes hujus

'antiquitatis assertores cerneret; postremo, nisi con-

'gruas super hac re rationes audiret, quibus id juste et Dispute between
Lanfranc and
Thomas

'rationabiliter sine suæ ecclesiæ præjudicio facere debe-

'ret. Hoc autem ignorantia magis quam spiritus elati

'pertinacia fatiebat. Novus enim homo et Anglicæ

'consuetudinis penitus expers, verbis adulatorum plus

'æquo et bono fidem exhibebat. Lanfrancus tamen in

'præsentia paucorum episcoporum, qui ad eum pro hac

'consecratione venerant, quod postulabat ostendit. At Thomas departs
unconsecrated

'ille aspernatus omnia, non sacratus abscessit. Quod

¹ *Anno Dominicæ*] From here to
the end of § 27 is taken by Malmes-
bury from the *Epistolæ archiepiscopi*

Lanfranci. See MS. Cotton, Nero,
A. vii. fol. 3, b.

² *Walchel'no*] A. D. E.; Waltel-
mo, B.; Walelmo, C.

Archbishops of ' rex audiens graviter accepit, existimans Lanfrancum
Canterbury. ' injusta petere, et scientia magis litterarum quam ra-
The king thinks ' tione et veritate confidere; quamvis nec ipsi Thomæ
Lanfranc has ' deesset litterarum peritia, multo ingenio multoque
been too severe. ' studio comparata. Paucorum dierum spatio evoluto,
Lanfranc con- ' Lanfrancus ad curiam venit, a rege audientiam postu-
vinces him to ' lavit, redditis rationibus ejus animum mitigavit,
the contrary. ' transmarinis qui aderant suæ parti justitiam adesse
Thomas is re- ' suasit et persuasit. Angli enim qui rem noverant,
quired to con- ' assertionibus ejus per omnia constantissime testimo-
form to the ' nium perhibebant. Itaque regio edicto communique
usages prescribed ' omnium decreto statutum¹ est ad præsens debere
for consecration, ' Thomam ad matrem totius regni ecclesiam redire,
to be examined, ' professionem scribere, scriptam legere, lectam inter
and to promise ' examinandum in præsentia episcoporum Lanfranco
obedience. ' porrigere; in qua præceptis quidem ejus in omnibus
quæ ad Christianæ religionis cultum pertinent se ob-
temperaturum absolute, nulla interposita conditione,
promitteret; successoribus vero ejus non ita nisi prius
vel coram vel in episcopali concilio competens ei ratio
redderetur, qua antecessores suos Dorobernensis ecclesiæ
primatibus id fecisse et facere debuisse evidentissime
comprobaretur. Igitur rediit, quæ jussa sunt implevit,
sacratu abscessit. Non post multos dies Lanfrancus
ab universis Anglici regni episcopis, qui diversis tem-
poribus, diversis in locis, ab aliis archiepiscopis vel a
papa tempore Stigandi sacrati sunt, professiones petiit
et accepit. Sequenti anno cum prefato archiepiscopo
Romam ivit, et honorifice a sede² apostolica susceptus,
unum quidem pallium ab altari Romano more acce-
pit, alterum vero in inditium videlicet sui amoris,
cum quo missam celebrare solebat, Alexander ei papa
sua manu porrexit. In cujus præsentia Thomas ca-
lumniam movit de primatu Dorobernensis ecclesiæ, et

[f. 13, b]

¹ statutum] A. B. C. D.; originally statum, by a slip of the pen, the tu being interlined, A. and E. ² Romam sede] Written upon an erasure, A.

‘ de subjectione trium episcoporum Doricensis sive Lin-
 ‘ coliensis, Wigorniensis, Licitfeldensis qui nunc est
 ‘ Cestrensis, dicens Cantuariensem ecclesiam atque Ebo-
 ‘ racensem parem ad invicem honorem habere, nec
 ‘ alteram alteri secundum beati Gregorii constitutionem
 ‘ debere ullatenus subjacere, excepto quod alterutrius¹
 ‘ archiepiscopum priorem et digniorem oporteat esse, eo
 ‘ quem constiterit fuisse posterius ordinatum; predictos
 ‘ vero tres episcopos suæ sedi suisque antecessoribus ab
 ‘ antiquis temporibus extitisse² subjectos. Lanfrancus
 ‘ hoc³ audiens, etsi moleste tulit, modesta tamen dis-
 ‘ cretione verba illius veritate penitus carere respondit,
 ‘ asseverans Gregorianam illam constitutionem non de
 ‘ Cantuariensi et Eboracensi ecclesia⁴ sed de Londo-
 ‘ niensi et Eboracensi esse prolatam. De qua re et
 ‘ de tribus episcopis multis hinc inde verbis prolatis,
 ‘ decrevit Alexander papa oportere hanc causam in
 ‘ Anglica terra audiri, et illic totius regni episcoporum
 ‘ et abbatum testimonio et iudicio diffiniri. Lanfrancus
 ‘ quamvis alligatum illum suo tempore facta ab eo
 ‘ professione teneret, maluit tamen pro successoribus⁵
 ‘ laborare quam eis inposterum indiscussam hanc
 ‘ tantam calumniam discutiendam reservare. Uterque
 ‘ igitur in Paschali⁶ solemnitate ad regem venit, ibique
 ‘ prolatis in medium partium rationibus, sententiam
 ‘ de negotio regalis curia dedit. Jussum est tunc fieri
 ‘ scriptum, totius causæ continens finem.⁷ Lanfrancus
 ‘ Alexandro papæ direxit epistolam in qua ei totius
 ‘ negotii gestionem breviter et veraciter enarravit.
 ‘ Utraque scripta sunt subter annexa,⁸ præmissa pro-

Archbishops of
Canterbury.

gard to the
rights of the
archbishoprics
and certain bi-
shoprics.

Lanfranc gives
his opinion.

Pope Alexander
decrees that the
question shall be
tried in England.

The royal court
gives sentence.

Lanfranc sends a
letter to the pope
containing an
account of the
matter.

[f. 14, a.]

¹ *alterutrius*] A. D. E.; alter alterius, B.; altero alterius, C.

² *extitisse*] A. D. E.; fuisse, B. C.

³ *hoc*] A. E.; hæc, B. C. D.

⁴ *ecclesia*] A. D. E.; omitted, B. C.

⁵ *successoribus*] A. D. E.; successoribus suis, B. C.

⁶ *Paschali*] The *k* interlined, A.

⁷ *finem*] ita finem originally, but the *ita* crossed through at same time, A.

⁸ *Utraque scripta sunt subter annexa*] A. D. E.; Utraque sunt subternexa, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

The declaration
made by Thomas
to Lanfranc.

He promises
obedience to
Lanfranc in all
matters.

But does not
promise it un-
conditionally to
his successors.

[A.D. 1072.]

His reasons.

‘fessione quam Thomas Lanfranco coram rege et ejus
‘curia manu in manum porrexit.

§ 26. ‘Decet Christianum quemque Christianis legi-
‘bus subjacere, nec his quæ a sanctis patribus salubriter
‘instituta sunt quibuslibet rationibus contraire. Hinc
‘namque iræ, dissensiones, invidiæ,¹ contentiones, cete-
‘raque procedunt, quæ amatores suos in pænas æternas
‘demergunt. Et quanto quisque altioris est ordinis,
‘tanto impensius divinis debet optemperare preceptis.
‘Propterea ego Thomas ordinatus jam Eboracensis
‘ecclesiæ metropolitanus antistes, auditis cognitisque
‘rationibus, absolutam tibi, Lanfrance, Dorobernensis
‘archiepiscopo tuisque successoribus de canonica obe-
‘dientia professionem fatio, et quicquid a te vel ab
‘eis juste et canonice injunctum mihi fuerit, serva-
‘turum me esse promitto. De hac autem re dum a
‘te ordinandus essem, dubius fui; ideoque tibi quidem
‘sine conditione, successoribus vero tuis conditiona-
‘liter² obtemperaturum me esse promisi.

§ 27. ‘Anno ab incarnatione Domini nostri Jhesu
‘Christi M^o.LXX°.II°., pontificatus autem domni Alex-
‘andri papæ xi^o., regni vero Willelmi gloriosi regis
‘Angliæ et ducis Normanniæ .vi^{to}., in præsentia ipsius
‘et episcoporum atque abbatum, ventilata est causa
‘de primatu, quem Lanfrancus Doruvernensis³ ar-
‘chiepiscopus super Eboracensem ecclesiam jure suæ
‘ecclesiæ proclamabat, et de ordinationibus quo-
‘rundam episcoporum, de quibus ad quem specialiter
‘pertinerent certum minime constabat. Et tandem
‘aliquando diversis diversarum causarum auctoritati-
‘bus⁴ probatum atque ostensum est quod Eboracen-
‘sis ecclesia Cantuariensi ecclesiæ debeat subjacere,
‘ejusque archiepiscopi ut primatis totius Britannię

¹ *contraire invidiæ*] Written
upon an erasure, A.

² *conditionaliter*] A. C. D.; condi-
tionabiliter, B. E.

³ *Doruvernensis*] A.; Dorober-
nensis, B. D. E.

⁴ *auctoritatibus*] A. D. E.; auc-
toribus, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

‘ dispositionibus in iis¹ quæ ad Christianam religio-
 ‘ nem pertinent in omnibus obedire. Subjectionem
 ‘ vero Dunelmensis hoc est Lindisfarnensis episcopi,
 ‘ atque omnium regionum a terminis Licitfeldensis
 ‘ episcopii et Humbræ magni fluvii usque ad extre-
 ‘ mos Scottiæ² fines, et quicquid ex hac parte præ-
 ‘ dicti fluminis ad parrochiam Eboracensis ecclesiæ
 ‘ jure competit, Cantuariensis metropolitanus Eboracensi
 ‘ archiepiscopo ejusque successoribus in perpetuum
 ‘ obtinere concessit. Ita ut si Cantuariensis archiepi-
 ‘ scopus concilium cogere voluerit, ubicumque ei visum
 ‘ fuerit, Eboracensis archiepiscopus sui præsentiam
 ‘ cum omnibus sibi subjectis episcopis ad nutum ejus
 ‘ exhibeat, et ejus canonicis dispositionibus obediens³
 ‘ existat. Quod autem Eboracensis archiepiscopus pro-
 ‘ fessionem Cantuariensi archiepiscopo facere etiam⁴
 ‘ cum sacramento debeat, Lanfrancus Dorobernensis
 ‘ archiepiscopus ex antiqua antecessorum consuetudine
 ‘ ostendit; sed, ob amorem regis, Thomæ Eboracensi
 ‘ archiepiscopo sacramentum relaxavit scriptamque tan-
 ‘ tum professionem recepit, non præjudicans successori-
 ‘ bus suis qui sacramentum cum professione a succes-
 ‘ soribus Thomæ exigere voluerint. Si archiepiscopus
 ‘ Cantuariensis vitam finierit, Eboracensis archiepisco-
 ‘ pus Doroberniam veniet; et eum qui electus fuerit,
 ‘ cum ceteris præfatæ ecclesiæ episcopis, ut primatem
 ‘ proprium jure consecrabit. Quod si archiepiscopus
 ‘ Eboracensis obierit, is qui ei successurus eligitur,
 ‘ accepto a rege archiepiscopatus dono, Cantuariam vel
 ‘ ubi Cantuariensi archiepiscopo visum fuerit accedet,
 ‘ et ab ipso ordinationem canonico more suscipiet.’

§ 28. Hic si epistolam Lanfranci ad Alexandrum pa-
 pam totam posuero, erit onerosum profecto. Quapropter
 quod ad rem tantum attinet supponam, adiciens etiam

The author un-
willing to become
tedious by enter-
ing too much
into detail.

¹ *iis*] A. E.; his, B. C.; hiis, D.

² *Scottiæ*] A. E.; Scotiæ, B. C. D.

³ *obediens*] D.; inobediens origi-

nally in text, but the *in* partially
erased, A. and E.; obe diens, B. C.

⁴ *etiam*] A. D. E.; et, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

The controversy
between the two
archbishops for
precedence still
rages.

Lanfranc's letter
to pope Alexan-
der II.

Council of
Winchester.
[Easter, 1070.]

For almost 140
years, from Au-
gustine to Bede,
the archbishops
of Dorobernia al-
ways considered
the primates of
England,

privilegia sedis apostolicæ, quæ ad suam causam firmandam magno fuisse suffragio ipse asseverat. Unde nullus me jure criminari debebit quasi talibus scriptis volumen implendo alienam in me transferam gloriam, sed dabit potius, si æquum judicat, necessitati susceptæ historiæ veniam. Quinimmo a studioso lectore habendæ sunt scriptori gratiæ, quod omnia hic congesta inveniet, quæ et labori essent per multa volumina scrutari et dubietati si umquam forte possent inveniri. Simul quia nec adhuc controversia inter duos metropolitanos conquievit, sed in magno etiam nunc versatur litigio, cum ad istos qui modo dissident ordine venero, non habebo necesse ostendere quæ pars veritate nitatur, cum jam tempore istius Lanfranci præoccupavero.

§ 29. 'Domino totius¹ Christianæ religionis summo speculatori Alexandro papæ, Lanfrancus sanctæ Dorobernensis ecclesiæ antistes debitam cum omni servitute obedientiam. In concilio quod Angliæ per vestram auctoritatem coactum est, ubi querelæ Thomæ archiepiscopi prolata et ventilata sunt, allata est ecclesiastica gentis Anglorum historia, quam Eboracensis ecclesiæ presbyter, et Anglorum doctor, Beda composuit; lectæ sententiæ, quibus pace omnium demonstratum est a tempore beati Augustini, primi Dorobernensis archiepiscopi, usque ad ipsius Bedæ ultimam ætatem, quod fere centum et .xlt^a. annorum spatio terminatur, antecessores meos super Eboracensem ecclesiam, totamque insulam quam Britanniam vocant, necnon et Hiberniam, primatum gessisse, curam pastorem omnibus impendisse, in ipsa Eboracensi urbe persepe locisque finitimis ubi eis visum fuit, episcopales ordinationes atque concilia

[f. 15, a]

¹ *Domino totius*] Taken by Malmesbury from the *Epistolæ archiepiscopi Lanfranci*; he has, however, abbreviated the opening part of

the letter, and omitted the whole of the conclusion. It will be found entire, and with some variations, in MS. Cotton, Nero, A. vii. ff. 6-8, b.

‘ celebrasse, Eboracenses antistites ad ipsa concilia
‘ vocasse, et cum res poposcisset, de suis eos actibus
‘ rationem reddere¹ compulisse. Episcopos quoque,
‘ quorum subjectionem in questionem Thomas addux-
‘ erat, infra illud .cum. et .xlta. annorum spatium, per
‘ Dorobernenses archiepiscopos fuisse sacratos, ad con-
‘ cilia vocatos, quosdam quoque, culpis exigentibus,
‘ ab eis cum Romanæ sedis auctoritate depositos.
‘ Multaque in hunc modum, quæ epistolaris modestia².
‘ per singula explicare non potest. Diversa ad legen-
‘ dum porrecta concilia, quæ diversis temporibus, di-
‘ versis de causis, a meis sunt antecessoribus cele-
‘ brata. Quæ tametsi³ eandem suæ institutionis non
‘ habuere materiam, eandem tamen de primatu et
‘ subjectione episcoporum tenuere sententiam. Recitatæ
‘ eorundem de quibus questio versabatur episcoporum
‘ ante prædecessores meos factæ electiones, et per eos
‘ ordinationes, qui Dorobernensi ecclesiæ de sua obe-
‘ dientia scriptas reliquerunt professiones. Urbs nam-
‘ que quæ nunc Cantuarberia nominatur antiquis
‘ temporibus ab ipsius⁴ terræ incolis Dorobernia voca-
‘ batur. Nec defuere gesta quibus reseratum est, cum
‘ Anglia per plures esset regulos divisa, Nordanim-
‘ brorum⁵ regem ubi sita est civitas Eboraca, accepto
‘ pretio, cuidam simoniaco episcopium vendidisse, pro
‘ qua culpa a Dorobernensi archiepiscopo ad concilium
‘ vocatum esse,⁶ nolentemque venire, pro sua inobedi-
‘ entia excommunicationis sententiam pertulisse. Cujus
‘ communionis atque consortii omnis illarum partium

Archbishops of
Canterbury.

and as possess-
ing authority
over York.
The bishops,
whom Thomas
asserts to be in-
dependent of
Canterbury,
formerly conse-
crated by the
archbishop of
Dorobernia.

And Canterbury
was anciently
called Dorober-
nia.

A proof of this,
that when the
king of North-
umberland sold
the bishopric of
York, he was
cited by the arch-
bishop of Doro-
bernia, and ex-
communicated.

¹ *reddere*] A. D. E.; eis reddere,
B. C.

² *modestia*] A. D. E.; molestia,
B. C.

³ *tametsi*] A. D. E.; tamen etsi,
B. C.

⁴ *ipsius*] A. D. E.; ipsis, B. C.

⁵ *Nordanimbrorum*] A. E.; Nor-

thanhimbrorum, B. C.; Northanim-
brorum, D.

⁶ *vocatum esse*] Originally *vocasse*,
A. and E., but the *sse* crossed
through, and *tum esse* added in its
place; *vocasse*, B.; *vocatum fuisse*,
C.; archiepiscopo *advocatum esse*,
D.

Archbishops of
Canterbury.

This opinion confirmed by many
popes, and often
handed down in
writings, which,
however, have
been destroyed
by fire.

The argument
that the bishops
of London and
York are equal
has nothing to do
with the ques-
tion.

Letter from pope
Boniface IV. to
Ethelbert, king
of Kent.

‘ ecclesia tamdiu abstinuit, quoadusque concilio se-
‘ ipsum exhibuit, et quod male gestum est correx[it]. [f. 13, b.]
‘ Ultimo, quasi robur totiusque causæ firmamentum
‘ prolata sunt antecessorum vestrorum Gregorii, Bo-
‘ nefatii, Honorii, Vitaliani, Sergii, item Gregorii,
‘ Leonis, Johannis privilegia atque scripta, quæ Doro-
‘ bernensis ecclesiæ præsulibusque Anglorumque re-
‘ gibus, aliis atque aliis temporibus, variis de causis
‘ sunt data aut transmissa.¹ Reliqua enim reliquorum
‘ tam autentica quam eorum exemplaria in ea com-
‘ bustione atque abolitione quam ecclesia nostra ante
‘ quadriennium perpessa est, penitus sunt absumpta.
‘ His atque aliis, quæ particulariter breviterque ex-
‘ plicari non possunt, ex parte ecclesiæ nostræ in
‘ causa peroratis, contra tantam tantarum auctoritatum
‘ evidentiam paucissimas contradictiones opposuit, epi-
‘ stolam illam precipue ferens in medium qua beatus
‘ Gregorius Londoniensem atque Eboracensem eccle-
‘ siam pares esse, nec alteram alteri subjacere in-
‘ stituit. Quam scripturam cum in rem nichil facere
‘ concordî sententia cuncti protinus diffinissent, pro
‘ eo quod nec ego Londoniensis episcopus essem, nec
‘ de Londoniensi ecclesia esset questio instituta, vertit
‘ se ad alia egenera atque infirma argumenta, quæ post
‘ paucam moram, Christo revelante, paucis sunt objec-
‘ tionibus abolita. Et cetera.’

§ 30. ‘ Domino excellentissimo² atque præcellentissimo
‘ filio regi Anglorum Ethelberto, Bonifatius episcopus,
‘ servus servorum Dei. Dum Christianitatis vestræ
‘ integritas ita circa conditoris sui cultum excreverit,
‘ ut longe lateque resplendeat, et in omni mundo
‘ annuntiata vestra Deo dignæ operationis augmenta³

¹ aut transmissa] A. D.; atque
transmissa, B. C. E.

² Domino excellentissimo] See
Jaffé, *Regesta Pontificum*, who makes
the date A.D. 610. A fine twelfth

century copy of this letter will be
found in MS. Cotton, Claudius E. v.
f. 235, b.

³ augmenta] A. D. E.; argumenta,
B. C.

‘referat, enormes largitori omnium bonorum grates
 ‘Deo exsolvimus, qui vos de excelso prospexit,
 ‘et in tanto virtutum culmine erexit. Quapropter,
 ‘gloriose fili, quod ab apostolica sede per coepiscopum
 ‘nostrum Mellitum postulastis, libenti animo concedi-
 ‘mus; id est ut vestra benignitas in monasterio in
 ‘Dorobernensi civitate constituto, quod sanctus doctor
 ‘vester Augustinus, beatæ memoriæ Gregorii disci-
 ‘pulus, sancti Salvatoris nomini consecravit, cui ad
 ‘præsens preesse dinoscitur dilectissimus frater noster
 ‘Laurentius, licenter per omnia monachorum regu-
 ‘lariter viventium habitationem statuatur, apostolica
 ‘auctoritate decernentes, ut ipsi vestri¹ prædicatores
 ‘monachi, monachorum gregem sibi associant,² et
 ‘eorum vitam sanctitatum moribus exornent. Quæ
 ‘nostra decreta si quis successorum vestrorum, sive
 ‘regum, sive episcoporum, clericorum sive laicorum
 ‘irrita facere temptaverit, a principe apostolorum
 ‘Petro, et a cunctis successoribus suis, anathematis
 ‘vinculo subjaceat, quoadusque quod temerario ausu
 ‘peregīt Deo placita satisfactione peniteat, et hujus
 ‘inquietudinis veram emendationem faciat.³ In Christo
 ‘valeas, domine fili. Missa per manum Melliti episcopi
 ‘Lundoniensis, anno Dominicæ Incarnationis .DC^o.XV°.’

Archbishops of
 Canterbury.

Boniface gives
 his permission
 for a dwelling
 place for monks
 to be established
 at Canterbury.

16, a.]

§ 31. ‘Dilectissimo fratri Justo⁴ Bonifatius episcopus,
 ‘servus servorum Dei. Susceptis vestræ dilectionis
 ‘apicibus, in quibus reperimus inter alia plurimos ex
 ‘gentilibus⁵ ibidem degentium, Deo Omnipotente et
 ‘Domino nostro Jhesu Christo auxiliante, conversos,
 ‘maxime autem in partibus Cantiaë, ad veri Dei

Epi tle of pope
 Boniface V. to
 Justus, archbi-
 shop of Canter-
 bury. [A.D. 625.]

Congratulates
 him on having
 converted the
 people of Kent,
 and king Edbald.

¹ *vestri*] A. D.; *vestræ insulæ*, B. C.; *ûre* was apparently the original reading in A., but the erasure of the last letter is too complete to admit of certainty in the matter; ¹ *ûre*, E.; MS. Cott. Claud. E. v. reads *vestræ salutis*.

² *associant*] *assotient*, A.

³ *faciat*] *fatiat*, A.

⁴ *Dilectissimo fratri Justo*] See a copy of this letter in MS. Cott. Claud. E. v. f. 235, b.

⁵ *ex gentilibus*] Repeated in A., but the second repetition crossed through.

Archbishops of
Canterbury.

His predecessor
has granted the
city of Dorober-
nia to Augustine
and his succes-
sors as the origi-
nal metropolitan
see.

Expresses a hope
that it may
always continue
so.

‘ nostri fidem vestris laboribus esse perductos, valde
‘ gratulati sumus. Edbaldi¹ quoque regis animum
‘ ad veræ agnitionis viam esse correctum, Deum
‘ Omnipotentem in id laudavimus, qui sui nominis
‘ sacramentum vestrique² laboris fructum non deseruit,
‘ sicut ipse prædicatoribus Evangelii veraciter repro-
‘ misit: “ Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus
‘ “ usque ad consummationem sæculi.”³ Multa est
‘ clementia apud Deum, multa est in vobis demonstrata,
‘ cum aperiantur corda barbararum gentium ad suscipi-
‘ endum prædicationis vestræ singulare misterium. Ut
‘ enim proficerent, vestris meritis est eorum salva-
‘ tio procurata, Domino dicente: “ Qui perseveraverit
‘ “ in finem, hic salvus erit.”⁴ Cognovi siquidem in
‘ vestris sillabis ut sanctæ recordationis prædecessor
‘ noster Gregorius constituit Augustino et omnibus
‘ successoribus suis in posterum metropolitanam et
‘ primitivam sedem in civitate Dorobernia, ubi caput
‘ totius gentis Anglorum a diebus paganorum habetur.
‘ At vero nunc per revelationem Jhesu Christi, qui
‘ est origo et caput Christianitatis, eadem civitas ex-
‘ altatur, et orthodoxa fides, quæ est radix nobilissima,
‘ ibidem collocatur, ut ex illa segete uberrimum fruc-
‘ tum boni operis ad pabulum cælestis patriæ omnes
‘ insulani metere⁵ queant. O quam felix illa civitas
‘ quæ meruit in se Christum habitatorem habere!
‘ Felix illa civitas, felix et tota gens; cum illos superna
‘ misericordia visitare non dedignata sit, quos ante
‘ mundi creationem prædestinaverat sibi sociare.⁶ Quare
‘ absit ab omni Christiano, ut ex illa civitate Dorobernia
‘ aliquid minuatur aut in aliud mutetur nunc vel

¹ Edbaldi] A. D. E.; Eadbaldi, B.

² vestrique] D.; at first nriq, in A.,
but n altered into u; nriq, B. E.

³ Ecce ego] Matth. xxviii. 20.

⁴ Qui perseveraverit] Matth. x.
22.

⁵ metere] C. D.; at first metiri,
A., but altered into metere, and for
greater distinctness tere also inter-
lined; metiri, corrected into metere,
E.; metiri, B.

⁶ sociare] sotiare, A.

[f. 16, b.] ' futuris temporibus, quæ a predecessore nostro¹ domno
 ' papa Gregorio statuta sunt, quoquomodo res humanæ
 ' quassentur. Sed magis ex auctoritate beati Petri
 ' apostolorum principis id ipsum præcipientes firma-
 ' mus, ut in Dorobernia civitate semper in posterum
 ' metropolitanus totius Britanniae locus habeatur, om-
 ' nesque provinciae regni Anglorum prefati loci metro-
 ' politanæ ecclesiae subitiantur, immutilata et perpetua
 ' stabilitate decernimus. Hanc autem ecclesiam utpote
 ' specialiter consistentem sub potestate et tuitione
 ' sanctæ Romanæ ecclesiae, si quis conatus fuerit immi-
 ' nuere, eique de concessæ potestatis jure quicquam abstu-
 ' lerit, auferat eum [Deus omnipotens]² de libro vitæ
 ' suæ, sciatque se sub anathematis vinculis esse notatum.
 ' Deus te incolumem custodiat, reverende frater.'³
 ' § 32. ' Dilectissimo fratri Honorio Honorius episcopus,
 ' servus servorum Dei. Susceptis vestræ dilectionis
 ' litteris, in eis reperimus vestri laboris sollicitudinem
 ' circa vobis commissum gregem multa fatigatione
 ' occupatam, multo labore et angustia crebrescentibus
 ' malis et mundanis usibus mentis vestræ difficultates
 ' sepius sustinere gravitatem. Nos vero hortamur ves-
 ' tram dilectionem, ut opus evangelii quod cepistis
 ' teneatis, quia in eo tibi laborandum atque perse-
 ' verandum magis quam omittendum est. Memento
 ' evangelici precepti quo dicitur: "Ego pro⁴ te
 ' "rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; et tu
 ' "aliquando conversus confirma fratres tuos." Et
 ' iterum in Apostolo: "Stabiles estote⁵ et immobiles,
 ' "scientes quod labor vester non est inanis coram
 ' "Domino." Ideo suppliciter vestram dilectionem
 ' ammonemus, ut fide et opere in timore Dei et

Archbishops of
Canterbury.

He also decrees
that Dorobernia
should be the
metropolitan
city, and that all
the provinces of
England should
be subject to the
metropolitan
church there,
and that it again
should be under
the special pro-
tection of Rome.

Epistle of pope
Honorius I. to
Honorius, arch-
bishop of
Canterbury.
[circa A.D. 634.]

¹ *nostro*] D.; interlined in A.; omitted, B. E.; meo, C. ² *reverende frater*] r. f., A. E.; k. f., D.; reverentissime frater, B.

³ *auferat eum Deus omnipotens*] D.; ⁴ *Ego pro*] Luc. xxii. 32.

auferat eum, A. B. E. ⁵ *Stabiles estote*] 1 Cor. xv. 58.

Archbishops of
Canterbury.

In accordance
with his request
he confirms to
him the rights
granted by his
predecessors,
viz.: that Doro-
bernia should be
the metropolitan
city, and seat of
the archbishop-
ric, and that all
the churches of
England should
be subject to it.

‘ caritate, vestra adquisitio decessorumque vestrorum,
‘ quæ per domni Gregorii exordia pullulat conva-
‘ cendo amplius extendatur, ut ipsa promissio¹ Domi-
‘ nici eloqui vos ad æternam festivitatem evocet, quæ
‘ dicit: “Venite ad me² omnes qui laboratis et onerati
‘ “estis, et ego reficiam vos.” Et iterum: “Euge,³
‘ “serve bone et fidelis, intra in gaudium domini tui;
‘ “quia super pauca fuisti fidelis super multa te
‘ “constituam.” Interea tuæ sedis auctoritatem nos-
‘ træ auctoritatis privilegio firmari postulasti. Nos
‘ vero absque ulla dilatione gratuito animo annui-
‘ mus,⁴ quia rectum est ut quæ semel statuta atque
‘ disposita a prædecessoribus nostris cognovimus, hæc
‘ ipsa⁵ et nos confirmemus. Eorum itaque vestigia
‘ sequentes, juxta ritum priscae consuetudinis quæ a
‘ temporibus sanctæ recordationis Augustini prædeces-
‘ soris vestri nunc usque ecclesia tua detinuit, ex auc-
‘ toritate beati Petri apostolorum principis, primatum
‘ omnium ecclesiarum Britanniae tibi Honorio tuisque
‘ successoribus in perpetuum obtinere concedimus. Tui
‘ ergo juris ditioni subici præcipimus omnes Angliæ
‘ ecclesias et regiones, et in civitate Dorobernia me-
‘ tropolitanus locus, et honor archiepiscopatus et caput
‘ omnium ecclesiarum Anglorum semper in posterum
‘ servetur; et a nulla persona per aliquam malam
‘ suasionem in alium locum mutetur. Aliter autem si
‘ quis fecerit, tipo superbiæ instinctus et nostræ præ-
‘ ceptioni⁶ inobediens, et prænominatæ ecclesiæ con-

[f. 17, s.]

¹ *promissio*] D.; originally pro-
missa, but *a* crossed through and *-io*
interlined, A.; *a* dotted under and
io interlined, E.; *promissa*, B.

² *Venite ad me*] Matth. xi. 28.

³ *Euge*] Matth. xxv. 21.

⁴ *annuumus*] C.D.; originally an-
nuentes, but *-entes* crossed through
and *-imus* interlined in A.; *-entes*

marked under and *-imus* interlined
in E.; *annuentes*, B.

⁵ *hec ipsa*] D.; partly on an erasure
in A., the words having apparently
been originally written *hoc ipsum*;
hec ipsi, C.; hoc ipsum, B. E.

⁶ *præceptioni*] D.; originally præ-
ceptionis, but the *s* erased in A. and
E.; præceptionis, B.

' censis suæ dignitatis contenderit reniti, sciat se sepa-
' ratum a participatione corporis¹ et sanguinis Domini
' et Redemptoris Jhesu Christi. Deus te incolumem
' custodiat, reverende frater.'²

Archbishops of
Canterbury.

§ 33. ' Dilectissimo fratri Theodoro Vitalianus episco-
' pus, servus servorum Dei. Inter plurima quæ per ves-
' tras sillabas nobis intimari jussisti, cognovimus etiam
' desiderium vestrum pro confirmatione diocesis quæ
' tuæ subjectioni subjacet, quia in omnibus ex nostro
' apostolicæ auctoritatis privilegio splendescere desideras.
' Nos vero vestræ petitioni annuentes, quia congruit pas-
' torali sollicitudine circa ecclesias Dei quæ a priscis
' temporibus ab hac apostolica sede statuta intelligen-
' mus, irrefragabili ratione volumus ut sicut a nobis
' ita et a nostris successoribus perpetua stabilitate
' muniantur. Unde nobis visum est te exhortari, ac
' in præsentī commendare tuæ sagacissimæ sanctitati
' omnes ecclesias in insula Britanniæ positas. Omnia
' ergo quæ a sancto Gregorio, predecessore nostro,
' Augustino sincello³ suo statuta sunt atque firmata,
' vel etiam per sacrum usum pallii concessa, nos tibi
' in ævum concedimus, et Doroberniam civitatem, ubi
' primitus per revelationem Jhesu Christi Domini nos-
' tri fides Catholica secundum institutionem sacrorum
' canonum suscepta est, habeto.⁴ Ex auctoritate autem
' beati Petri apostolorum principis, cui a Domino Deo
' potestas data est ligandi atque solvendi in cælo ac
' terra, nos licet immeriti ejusdem beati Petri clavigeri
' regni cælorum vicem tenentes, tibi, Theodore, tuis-
' que successoribus, sicut abolitanis temporibus fuerunt
' condonata in perpetuum, ita in ipsa tua metropoli-

Epistle of pope
Vitalianus to
Theodorus.
[A.D. 668.]
Theodorus asks
to be confirmed
in his diocese.

The pope grants
his request, and
confirms all the
rights and privi-
leges granted
by Gregory to
Augustine.

Decrees that
Dorobernia
shall be the
metropolitan
city of his sec.

17, b.]

¹ *corporis*] *digi corporis* in A.,
but *digi* crossed through.

² *reverende frater*] r. fr., A. E.;
reverentissime frater, B.

³ *sincello*] Over *sincello* D. has

the following in a contemporary
gloss, ' id est, ejusdem cellæ socio.'

⁴ *habeto*] D.; originally *habetote*,
A., but the *te* erased; *habetote*,
B. E.

Archbishops of
Cauterbury.

‘ tana sede, quæ sita est in civitate Dorobernia, im-
‘ mutilanda concedimus obtinenda. Si quis vero, quod
‘ non optamus, contra hanc nostræ apostolicæ diffini-
‘ tionis privilegii auctoritatem venire temptaverit, si
‘ quidem episcopus aut presbyter aut diaconus fuerit,
‘ ex hac apostolica auctoritate decernimus ut episcopus
‘ ordine presulatus careat, et presbyter vel diaconus
‘ a suis gradibus se noverint dejectos. Ex numero au-
‘ tem laicorum tam ex regibus quam principibus, sive
‘ magna sive parva persona fuerit, sciat se alienum a
‘ participatione corporis Domini nostri Jhesu Christi.
‘ Hanc autem privilegii paginam suffultam auctoritate
‘ beati Petri apostolorum principis, cujus ministerio
‘ fungimur, tibi, Theodore, tisque successoribus in per-
‘ petuum obtinendam delegamus. Deus te incolumem
‘ custodiat, dilectissime frater.’

Epistle of pope
Sergius I. to
Ethelred, Alfred,
and Aldulf, kings
of England [circ.
A.D. 693].

§ 34. ‘ Sergius episcopus, servus servorum Dei, Ethel-
‘ redo, Alfrido, Aldulfo, regibus Anglorum. Donum gra-
‘ tiæ spiritualis, Sancti¹ Spiritus illustratione fidelium
‘ corda succendit, et reparando reficit, et virtutis miri-
‘ ficæ constantia roborat, et cælestium benefitiorum in-
‘ stituit perhenniter promereri suffragia, et labentium
‘ rerum exitia nichilominus præcavere. Quo usi mu-
‘ nere pietatis Dei sancti patres,² ut quædam astro-
‘ rum cælestium splendifera luminaria mundi totius
‘ per ambitum renitentes, gloriose post præsentis vitæ
‘ felitia gaudia inter numerum electorum meruere as-
‘ cribi. Porro vos gens sancta, genus electum, populus
‘ acquisitionis, filii lucis, stirps regia, fidei propago, ac
‘ incrementa virtutum, gaudete in Domino et exultate,
‘ quod vestri non immemor studii egregius ac primus
‘ apostolorum Petrus fidei firmissima petra, dum mentis

¹ Sancti] D. ; at first quod Sancti,
A., but *quod* crossed through ; quod
sancti, but *quod* underlined, E. ; quod
sancti, B.

² sancti patres] D. ; added in the
margin, A. ; interlined, E. ; omitted,
B.

‘ ac conscientiae vestrae censu letatur, nominum quo-
 ‘ que vestrorum¹ reminiscitur et agnoscit. Confidi-
 ‘ mus nempe quod et aditum regni caelestis aperiatur,
 ‘ quibus tantum inter gentes, quibus Deo auspice prae-
 ‘ polletis, favorem contulit dignitatis. Et vos igitur
 ‘ Christianissimi ac dilectissimi filii, ejus auctoritate
 ‘ collatum vobis antistitem Bertwaldum, Cantiae sedis
 ‘ praesulem, totiusque Britanniae primum pontificem,
 ‘ alacri pectore menteque devota suscipite, scientes
 [f. 18, a.] ‘ quod mercedem prophetae accipiet si quis hunc ut
 ‘ prophetam accipiat. Et si spernere illum forsitan,
 ‘ quod absit! fastu quisquam prosiliat, non eum sed
 ‘ a quo missus est spernet. Qui juxta Dominicam
 ‘ vocem absque ullo amminiculo condemnabitur. Pro-
 ‘ cul ergo a vobis longeque talis absit infanda teme-
 ‘ ritas, ne diram hostis antiquus inobedientiae fatiem
 ‘ in vobis inveniat, quos sancta Dei ecclesia in gremio
 ‘ filiorum adoptionis sotiare dignata est. Optamus au-
 ‘ tem quo² misericordia solita, Dominus noster Ihesus
 ‘ Christus fatiat vos ineffabiliter ministerii ac regii
 ‘ culminis honore sullimari,³ et in examine futuri
 ‘ iudicii reservari.’

§ 35. ‘ Dilectissimis fratribus universis episcopis per
 ‘ Britanniam constitutis Sergius. Sicut nobis quibus
 ‘ curam offitii pastoralis beati Petri apostolorum prin-
 ‘ cipis supernae dignatio miserationis, regimenque con-
 ‘ cessit, fratris incogniti reverendam advexit praesen-
 ‘ tiam, ita quoque vestri religiosissimi praesulatus
 ‘ collegii agnita salus, geminum attulit tripudii mu-
 ‘ nus. Nam omnium auctori bonorum Domino Deo
 ‘ nostro immensas peregrinus gratias, reperta fratrum
 ‘ fidelium in sinu sanctae matris ecclesiae unanimi-

Archbishops of
Canterbury.

Recommends to
them Bertwald
as head of the see
of Kent, and chief
pontiff of Britain.

Epistle of pope
Sergius I. to the
bishops of Eng-
land [circa A.D.
693].

¹ *quoque vestrorum*] D. E.; quoq;
ñrōq̃, A.; q̃q; nñrōq̃, B.

² *quo*] quo, all MSS., but the con-
struction seems to require *quod*.

³ *sullimari*] D.; interlined, A. and
E.; omitted, B.

Archbishops of
Canterbury.

He announces to
them his investi-
ture of Berht-
wald as arch-
bishop of Canter-
bury.

tatis devota constantia et amore fervente inter se
‘ dilectionisque consortio. Sic enim sagaci sollertia
‘ Deum complacare noscuntur, offerentes ei pura liba-
‘ mina, cum in ara pectoris splendorem veri luminis
‘ refoventes, nullis illecebris mentem illudant, nullis
‘ fratrum stimulis corda percellant, nullis proximos
‘ nocentibus, mentibus annuant; sed ut Dei ministri¹
‘ speculum se subjectis vitæ morumque probitate exhi-
‘ beant. Hinc sibi Deum prosperantem invenient in
‘ adversis, nec quicquam poterunt hostis insidiæ eis
‘ nocendo surripere. Etenim ubi præsto est Domini
‘ adjutorium, cuncta fugatur spirituum malignorum
‘ adversitas. Cum ita sit, paternis affatibus colletantes
‘ vestræ fraternæ dilectionis unanimi religiositati, in-
‘ sinuamus vobis quod præsens dilectissimus frater
‘ Berthwaldus, Cantuariorum provinciae præsul, qui in
‘ sedem reverendæ memoriæ Theodori quondam archi-
‘ episcopi subrogatus est, juxta ritum priscæ consue-
‘ tudinis, quæ a tempore sanctæ ac venerandæ memo-
‘ riæ domni et prædecessoris nostri Gregorii Romani [f. 18, b]
‘ pontificis nunc usque sua ecclesia detinuit, a nobis
‘ immo a beato Petro apostolorum principe prima-
‘ tumque² omnium ecclesiarum Britanniae sortitus, cum
‘ sacro usu pallii ac venerabilis dalmaticæ, illic de-
‘ mandatus est. Quod non incommode, fratres karis-
‘ simi, indeptus³ promeruit, cum nequaquam fastu
‘ sive tumore jactantiæ, sed mente subnixa ac humili
‘ corde tantum munus dignus obtinuit. Quocirca
‘ hortamur fratres vestrum a Deo dicatum consortium
‘ salubrique consilio commonemus, ut propter Dei
‘ amorem atque futuræ vicissitudinis spem, eidem
‘ fratri vestræ regionis archiepiscopo, ac si nobis de-

¹ *ministri*] D.; at first *ministros*,
A., but the -os erased, and -i inter-
lined; *ministros*, B.

² *primumque*] At first *primum*,
A., but *que* interlined.

³ *indeptus*] A. D. E.; *indemptus*
B.

' bitum ministerii honorem exsolvere, et ut presuli
 ' primatum gerenti efficaciter sciatis obedire, non ignari
 ' quid vas electionis insinuet: "Obedite¹ præpositis
 ' "vestris." Et rursum: "Qui potestati² resistit, Dei
 ' "ordinationi resistit." Ideoque, fratres, vos ammone-
 ' mus, universosque ordinum gradus, præcipientes ex
 ' hac apostolica auctoritate, ut nullus sit qui præsumat
 ' contra hæc quæ ab hac apostolica sede olim sunt
 ' constituta, præsentibus vel futuris temporibus, con-
 ' traire, sed semper præmemoratae ecclesiæ concessæ
 ' potestates, illibatae servantur in perpetuum. Et
 ' quia vos, annuente divina clementia, hæc peracturos
 ' indubitata mente confidimus quæ commonere sta-
 ' tuimus fraternitatis vestrae religiosum propositum,
 ' ineffabilem Salvatoris nostri potentiam exoramus,
 ' ut pia vos semper religione pollentes, perhenni³
 ' tribuat lætitia gratulari, et fraternis affectibus col-
 ' lætantes, sanctorum meritis in eterna beatitudine
 ' sociari. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi
 ' fratres.'

Archbishops of
 Canterbury.
 and commands
 them to pay him
 due deference
 and obedience.

§ 36. 'Gregorius episcopus, servus servorum Dei, epi-
 ' scopis Angliæ salutem. Dei Omnipotentis immensæ
 ' pietatis magnitudinem collaudamus, qui suæ majestatis
 ' gloriam sic dilatare dignatus est, ut in omnem terram
 ' exierit jam sonus prædicatorum suorum, et in fines
 ' omnis⁴ terræ verba eorum. Cujus ineffabili pietatis
 ' gratia, sicut noscitur procreati, ita quoque sumus
 ' adoptati, sanctæ regenerationis portantes misterium,
 ' in spem gloriæ filiorum Dei, per Jhesum Christum
 ' Dominum nostrum. Reverentiæ itaque vestrae dicato
 ' collegio colletantes, ut in fide stabiles et in opere
 ' efficaces inveniamini hortamur, honore invicem præ-

Epistle of pope
 Gregory III. to
 the bishops of
 England.
 [A.D. 731-734.]

[f. 19, a.]

¹ *Obedite*] Hebr. xiii. 17.

² *Qui potestati*] Rom. xiii. 2.

³ *perhenni*] B. D.; originally

perenni in A., but *h* interlined;
 perenni, E.

⁴ *omnis*] A. D.; orbis, B. E.

Archbishops of
Canterbury.

He is rejoiced at
the arrival of
Tatwine.

Announces
to them his
investiture as
archbishop,

and commands
that all the
churches of Bri-
tain should be
subject to him ;
that all the Eng-
lish clergy should
obey him ; and
appoints him pri-
mate and guar-
dian of the
whole island ;

also that the
church at
Dorobernia
should be the
mother church.

venientes, et, alter alterius, honera¹ portantes, quia sic
adimplebitis legem Christi, caritatem continuam ha-
bentes, in dilectione Dei et proximi, sine qua impos-
sibile est placere Deo. Fratris igitur nostri Tatwini,
qui beatæ memoriæ Augustini prædicatoris vestri
cathedræ subrogatus est, adventus nos admodum
letificavit, quia virum religionis et magnæ probitatis
sub ipso tempore quo apud nos stetit eum cognovi-
mus. Proinde auditis ejus petitionibus, antecessorum
ejus jura dignitatis perquiri in sacro scrinio fecimus,
et invenientes eum justa postulasse, sacrum pallium
cum venerabili usu dalmaticæ, apostolica ei auctori-
tate tradidimus ; annuentes quoque jura dignitatis
omnia, quæ prædecessores sui a tempore beatæ me-
moriæ Augustini habuisse noscuntur. Sicut ergo
sancti patris nostri Gregorii Romani pontificis decre-
tum, præfato Augustino sincello suo, predicatori
vestro, omnes episcopos Angliæ subjecit ; sic nos,
Deo auctore et beato Petro apostolorum principe,
licet indigni ejus nomine vicem gerentes, tibi, Tat-
wine, Doroberniæ civitatis archiepiscopo, tisque
successoribus legitimis, omnes ecclesias Britanniarum
earumque rectores subicimus, apostolica auctoritate
præcipientes ut omnis homo totius Angliæ tuis cano-
nicis jussionibus obediat, et te sciat esse speculato-
rem atque primatem totius insulæ, cui vices nostras
per omnia gerendas in regione illa commisimus.
Tuam autem ecclesiam Doroberniæ constitutam, ut
propriam et primam sobolem regionis vestræ in
Christo, specialiter sub tuitione manus nostræ tene-
mus ; quam volumus in pacis tranquillitate vigere,
ejusque jura et dignitatis privilegia in perpetuum
immutata servari ; quia prima et mater est alia-
rum omnium, primitus in vestra regione constituta,

¹ *honera*] A. D. E. ; *onera*, B.

‘ in honore sancti Salvatoris Domini nostri Jhesu
 ‘ Christi. Scriptum est enim : “ Non est¹ sanctus ut
 ‘ “ est Dominus.” Et ubi est caput vegetum, reliqua
 ‘ membra fortius vegetantur. Vos itaque, fratres, hæc
 ‘ apostolicæ auctoritatis mandata cum alacritate et
 ‘ subjectionis reverentia audite et suscipite; et cum
 ‘ præfato fratre nostro, archiepiscopo vestro, in messe
 ‘ Dei laborate. Si autem quis hæc perturbare volu-
 ‘ erit, et nostræ diffinitionis statuta divellere conten-
 ‘ derit ac violare, sciat se contra ipsum mundi Sal-
 ‘ vatorem et beati Petri auctoritatem niti; et ideo
 ‘ nisi resipuerit æternæ dampnationis sententiam in-
 ‘ currere. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi
 ‘ fratres.’

Archbishops of
 Canterbury.

[19, b.]

§ 37. ‘ Leo episcopus, servus servorum Dei, Athelardo
 ‘ archiepiscopo Dorobernensis ecclesiæ in perpetuum.²
 ‘ Pontificali discretioni præcipue convenit præsulibus
 ‘ ecclesiarum secundum eorum irreprehensibilem fidem
 ‘ audientiam prebere, et eorum quæ per beatum
 ‘ Petrum principem apostolorum et nos gerere desi-
 ‘ deraverint, quæ canonicis non refragentur sanctioni-
 ‘ bus, effectum concedere; ut cum id quod desiderant
 ‘ obtinuerint, flagrantiores erga eorum religionis amo-
 ‘ rem existant. Exhortanda³ itaque nobis est ac
 ‘ prædicanda tua fraterna almitas, pro diocesis
 ‘ Angliæ tibi commissis, videlicet episcoporum seu
 ‘ monasteriorum tam monachorum quam clericorum
 ‘ et puellarum; quæ sicut abolitanis temporibus tua
 ‘ ecclesia tenuit, ut in sacro scrinio nostro requisita
 ‘ cognovimus, ita tibi tuisque successoribus tenenda
 ‘ confirmamus. Omnes Anglorum ecclesias sanctus⁴
 ‘ ac egregius prædicator Gregorius ordinavit, atque

Epistle of pope
 Leo III. to
 Athelhard, arch-
 bishop of Doro-
 bernia. [Jan. 18.
 802.]

Recites the
 appointment
 of Augustine as
 archbishop by
 Gregory the
 Great;

¹ *Non est*] 1 Reg. ii. 2.
in perpetuum] A. D. E.; in per-
 petuum salutem, B.

³ *Exhortanda*] D. E.; originally

exortanda, A., but *h* interlined.

¹ *sanctus*] D.; originally *sanctas*
 in A., but a *v* interlined over the
 second *a*; partially corrected, E.

Archbishops of
Canterbury.

Continues
the rights and
privileges of
Augustine to
Athelard.

Orders the
deposition of any
ecclesiastic who
should oppose
this decree.

Any lay person
doing so to be
excommunicated.

‘ catholice confirmavit beato Augustino archiepiscopo,
‘ sincello suo, subjectas fore in ævum per sacrum
‘ usum pallii. Et ideo ex auctoritate beati Petri
‘ apostolorum principis, cui a Domino Deo potestas
‘ ligandi atque solvendi concessa est¹ dicente: “ Quia
‘ “ tu² es Petrus, et super hanc petram ædificabo ec-
‘ “ clesiam meam, et portæ inferni non prævalebunt
‘ “ adversus eam; et tibi dabo claves regni cælorum,
‘ “ et quodcunque ligaveris super terram erit ligatum
‘ “ in cælis, et quodcunque solveris super terram erit
‘ “ solutum in cælis;” immo et secundum institutam
‘ sacrorum canonum censuram, licet immeriti ejusdem
‘ Petri clavigeri regni celorum vicem gerentes, tibi,
‘ Athelarde,³ tuisque successoribus, omnes Anglorum
‘ ecclesias sicut a priscis temporibus fuere, in per-
‘ petuum in ipsa tua metropolitana sede, per subjec-
‘ tionis cognitionem, irrefragabili jure concedimus ob-
‘ tinendas. Si quis vero, quod non optamus, contra
‘ hanc diffinitionis nostræ vel apostolici privilegii
‘ auctoritatem venire temptaverit, ex apostolica aucto-
‘ ritate statuimus ut si archiepiscopus vel episcopus
‘ fuerit ex ordine præsulatus sit dejectus. Similiter
‘ presbyter vel diaconus, aut alius quilibet minister
‘ sacri ministerii si fuerit, ab ordine sit depositus.
‘ Si autem ex numero laicorum fuerit, tam rex quam
‘ princeps, aut quælibet magna sive parva persona sit,
‘ a⁴ sacræ communionis participatione se noverit ali-
‘ enum. Hanc privilegii paginam auctoritate beati
‘ Petri apostolorum principis, cujus ministerio fungi-
‘ mur, tibi, Athelarde, tuisque successoribus in per-
‘ petuum concedimus obtinendam. Ad cujus firmita-
‘ tem manibus nostris subscripsimus, illudque nomine

[f. 20, a.]

¹ concessa est] D.; interlined in A.; added on margin, E.; omitted, B.

² Quia tu] Matth. xvi. 18, 19.

³ Athelarde] A., D. E.; Athelardo, B.

⁴ a] D.; interlined, A. and E.; omitted, B.

‘ nostro signari mandavimus. Quam etiam a Sergio
 ‘ scriniario nostro scribi præcepimus, mense Januario.
 ‘ Data xv. kalendas Februarii, per manum Eustachii
 ‘ primicerii sanctæ sedis apostolicæ, imperante domino
 ‘ Karolo, piissimo consule, Augusto a Deo coronato,
 ‘ magno pacificoque imperatore; anno secundo post
 ‘ consulatum ejusdem domini, indictione .x^a.’

Archbishops of
 Canterbury.

Jan. 18.

§ 38. ‘ Fratribus et filiis in Christo omnibus episcopis
 ‘ Angliæ Formosus. Audito nefandos ritus¹ pagano-
 ‘ rum partibus in vestris repullulasse, et vos tenuisse
 ‘ silentium, ut canes non valentes latrare, gladio
 ‘ separationis a corpore Dei ecclesiæ vos ferire de-
 ‘ liberavimus. Sed quia, ut ‘ nobis dilectus frater
 ‘ noster Pleimundus intimavit, tandem evigilastis, et
 ‘ semina verbi Dei olim venerabiliter jacta in terra
 ‘ Anglorum, cepistis renovare, mucronem devotionis
 ‘ retrahentes, Dei Omnipotentis et beati Petri apo-
 ‘ stolorum principis benedictionem vobis mittimus,
 ‘ orantes ut in bene ceptis perseverantiam habeatis.
 ‘ Vos enim estis fratres de quibus Dominus loquens
 ‘ inter alia inquit: “Vos estis sal² terræ, et si sal
 ‘ “ evanuerit, in quo salietur?” Et iterum: “Vos
 ‘ “ estis lux³ mundi,” significare volens per verbi
 ‘ sapientiam condiri mentes hominum a vobis debere,
 ‘ et in moribus et vita vestra, bonæ actionis studium
 ‘ quasi lumen apparere fidei, per quod gradientes⁴
 ‘ ad vitam quomodo caute ambulent, videant; ut ad
 ‘ promissionem æternæ beatitudinis, sine offensa cur-
 ‘ rentes valcant pervenire. Nunc ergo accingimini et
 ‘ vigilate contra leonem, qui circuit “quærens⁵ quem
 ‘ “ devoret,” et non patiamini ulterius in regione vestra

Letter of pope
 Formosus to the
 English bishops.
 [A.D. 892-896.]
 Has heard that
 they allowed
 pagan rites to be
 performed. Had
 intended to
 excommunicate
 them; but having
 heard that they
 are improving he
 recants.

¹ *Audito nefandos ritus*] D.; originally *Auditis nefandis ritibus*, but the inflections crossed through, and -to, -os, -tus interlined, A. and E.; *Auditis nefandis ritibus*, B.

² *Vos estis sal*] Matth. v. 13.

³ *Vos estis lux*] Matth. v. 14.

⁴ *gradientes*] D.; originally *gradientibus*, but the -tibus crossed through, and -tes interlined, A. and E.; *gradientibus*, B.

⁵ *quærens*] 1 Petr. v. 8.

Archbishops of Canterbury. ' penuria pastorum Christianam fidem violari, gregem
 When one bishop dies, another is to be immediately appointed. ' Dei vagari, dispergi, dissipari; sed cum unus obierit,
 ' alter qui idoneus fuerit canonice protinus subroge-
 ' tur. Nam secundum legem plures facti sunt sacer-
 ' dotes, eo quod morte prohiberentur permanere.
 ' Quod David considerans, et in spiritu Christi eccle-
 ' siam fore permansuram ad finem sæculi prospiciens,
 ' ait: "Pro patribus¹ tuis nati sunt tibi filii, constitutes
 And so also when the head of the bishops dies. ' "eos principes super omnem terram." Nulla itaque
 ' mora sit subrogandi alium cum quilibet sacerdotum
 ' ex hac vita migraverit, sed mox ut illi qui primæ [c. 20, b]
 ' sedis principatum gerens inter vos ceteris episcopis
 ' præesse dinoscitur, fratris obitus fuerit denuntiatus,
 ' facta electione canonice alter consecratus succedat.
 Now who this head is has been known from ancient times, ' Quis autem inter vos principatum tenere debeat,
 ' quæve sedes episcopalis ceteris præpolleat, habeat-
 ' que primatum, abolitaneis temporibus notissimum est.
 for according to the writings of Gregory, Dorobernia or Canterbury is the metropolitan city and chief seat of the episcopate, and Pleimund is head of the sec. ' Nam ut ex scriptis beati Gregorii ejusque succes-
 ' sorum tenemus, in Dorobernia civitate metropolim
 ' sedemque primam episcopalem constat esse regni
 ' Anglorum, cui venerabilis frater noster Pleimundus
 ' nunc præesse dinoscitur. Cujus honorem dignitatis
 ' nos nullo pacto imminui permittimus, sed ei vices apo-
 ' stolicas per omnia gerere mandamus. Et sicut beatus
 And we confirm to him the rights and precedence granted by Gregory to Augustine. ' pater Gregorius primo vestræ gentis episcopo Augus-
 ' tino omnes Anglorum episcopos esse subjectos consti-
 ' tuit, sic nos prenominato fratri Doroberniæ sive
 ' Cantorberię archiepiscopo, ejusque successoribus le-
 ' gitimis, eandem dignitatem confirmamus; mandantes
 ' et auctoritate Dei et beati Petri apostolorum prin-
 ' cipis præcipientes, ut ejus canonicis dispositionibus
 ' omnes obediant, et nullus eorum quæ ei suisque
 ' successoribus apostolica auctoritate concessa sunt
 ' violator existat. Si autem quis hominum contra
 ' hæc aliquando niti ac imminuere ista temptaverit,

¹ *Pro patribus*] Ps. xlv. 17.

‘sciat se proculdubio multandum fore gravi anathe-
 ‘mate, et a corpore sanctæ ecclesiæ quam inquietare
 ‘molitur, perpetuo, nisi resipuerit, separandum.’

Archbishops of
 Canterbury.

§ 39. ‘Johannes episcopus, servus servorum Dei, con-
 ‘fratri Dunstano Dorobernensis ecclesiæ archiepiscopo,
 ‘vitæ perpetuæ permanendam in Christo, salutem. Si
 ‘pastores ovium, solem geluque pro gregis sui custo-
 ‘dia die ac nocte ferre contenti sunt, et oculis
 ‘conspiciunt vigilantibus ne aliqua ex ovibus aut
 ‘errando pereat, aut ferinis laniata morsibus rapiatur,
 ‘quanta cura quantoque sudore debemus esse pervi-
 ‘giles ob salutem animarum, qui dicimur pastores
 ‘earum. Attendamus igitur nos officium exhibere
 ‘erga custodiam Dominicarum ovium, et ne quasi
 ‘lupo veniente territi fugiamus, ne in die divini
 ‘examinis pro desidia nostra ante summum Pasto-
 ‘rem et negligentia vestra excruciemur; unde modo
 ‘honoris reverentia in sullimiori arce ceteris diju-
 ‘dicamur. Primatum itaque tuum in quo tibi ex
 ‘more antecessorum tuorum vices apostolicæ sedis
 ‘exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus,
 ‘sicut beatum Augustinum ejusque successores præ-
 ‘fata ecclesiæ pontifices habuisse dinoscitur. Pallium
 ‘vero fraternitati tuæ ex more admissarum solemnia
 ‘celebranda commendamus, quo tibi non aliter uti
 ‘concedimus quam eo usu quem antecessores nostri
 ‘prodiderunt, ecclesiæ tuæ privilegiis in suo statu
 ‘manentibus. Neque tua prudentia hoc incognitum
 ‘habet, vel cujuscunque, quoniam indumenti honor
 ‘moderatione actuum tremendus erit. Honestati mo-
 ‘rum tuorum hæc ornamenta conveniunt, quatinus,
 ‘auctore Deo, possis esse conspicuus, ita ut vita tua
 ‘filiis tuis sit regula, et in illa, si qua tortitudo illis
 ‘inest, dirigatur, dum in ea quod imitentur aspi-
 ‘tiant.’ Et in fine epistolæ: ‘Sancta Trinitas fra-
 ‘ternitatem vestram gratiæ suæ protectione circum-
 ‘det, atque ita in timoris sui viam te dirigat, ut

Epistle of pope
 John XII. to
 archbishop Dun-
 stan, Oct. 1
 [960 or 961?].

Confirms to him
 as primate all
 former rights,
 privileges, and
 dignities of the
 office.

1, a.]

Archbishops of
Canterbury.

‘ post vitæ hujus amaritudinem, ad æternam perve-
nire simul mereamur dulcedinem. Et hoc scriptum
est per manum Leonis scrinialis sedis apostolicæ, in
mense Octobri, indictione .iiii^{ta}, die .i^o. kalendarum
Octobris, anno .xii^o. summi pontificis ¹ Johannis.’

The reading of
these documents
greatly strength-
ens the position
of the archbishop
of Canterbury.

§ 40. Hæc sacra privilegia sanctorum apostolicorum
in concilio totius Angliæ lecta, tunc magnum firma-
mentum² Cantuariensis ecclesiæ primatui attulere. Hic
quoque inserta, si lectorum poterunt evitare nausiam,
non incommodum locum obtinebunt. Contra quæ
Thomas Eboracensis archiepiscopus parum virium ha-
bebat, nec ei diffusior calumpniarum campus patebat,
licet secum fautorum classes ascisceret. Opposuit
tamen soli Augustino a beato concessum Gregorio, ut
non solum episcopos quos ordinaret, neque hos tantum-
modo qui per Eboracæ episcopum essent ordinati, sed
etiam omnes Britanniae sacerdotes haberet Domino
Deo nostro Jhesu Christo auctore subjectos. Post
obitum vero ejus, esset inter Londoniensem et Eboracensem
episcopos mutua gratiæ vicissitudo, et foret
amplitudo prior honoris, anticipatio ordinationis. Volu-
isse Gregorium ut Augustinus poneret sedem Lundoniæ,
sed ipsum caritate regis Ethelberti delinitum, resedis-
se Cantiae. Non difficile fuisse Gregorio, si competere
videret, ut pauculis verbis controversiæ ambiguitatem
sedaret, dicens: ‘ Hæc tibi, Augustine, et omnibus suc-
cessoribus tuis concedo.’³ Sed quia hoc rationi re-
sultare cerneret, noluisse verba sua ventis diffundere.

Thomas, the
archbishop of
York, has very
little ground for
objection left.

He argues,
however, that it
was only to
Augustine that
such privileges
were granted by
Gregory,

and that after
his death his
honours were
granted to the
bishops of Lon-
don and York
alternately.

That Gregory
wished Augus-
tine to settle in
London, but that
he preferred
Canterbury on
account of his
affection for king
Ethelbert.

Other argu-
ments.

[f. 21, b.]

¹ anno .xii^o. summi pontificis Jo-
hannis] Pope John XII. was con-
secrated in 955, and died in 964.
There is an error, therefore, in the
statement that this letter was written
in the 12th year of his pontificate.
See Jaffé, *Regesta Pontificum*.

² firmamentum] D.; originally
momentum, A., but corrected into

firmamentum, fir being interlined,
and the o of momentum altered into
a; momentum, E.; monimentum,
B. C.

³ concedo] D.; commendo origi-
nally, but the m crossed through,
and ce interlined in A.; m dotted
under and ce interlined, E.; com-
mendo, B. C.

§ 41. Hæc et hujusmodi plura pergenti dicere, quod et defensionis necessitas et antiquitatis inscientia ejus eloquio ministraret arma, Lanfrancus disputationis pedem contulit, hujusmodi vigilantissimo responso occurrens. ‘Opinio est veritatis egena qua niteris, ut dicatur soli Augustino concessum habere subjectionem omnium episcoporum Britanniae, et eorum etiam qui essent ordinati per episcopum Eboracæ. Exile et omnino angustum id esset munus, quod familiari ab olim suo, novo Anglo, vir largiretur apostolicus; presertim cum vivo Augustino nullos Eboracensis pontifex ordinarit, quos subjectos haberet Augustinus, sed nec aliquis ibi extiterit episcopus. Beatus siquidem Paulinus primus ejusdem urbis presul, non tempore Augustini sed tempore Justi qui quartus fuit Cantiae pontifex, illuc directus est. Nescientem Gesta Anglorum docebunt quod dico. Hæc intelligentes sanctissimi sedis apostolicæ presules, subjectionem omnium episcoporum Angliæ successoribus Augustini confirmaverunt, sicut privilegia recitata testantur; Gregorianam ut dicunt constitutionem verbis ornantes amplissimis, et liberalitate munifica prosequentes; ejusdem sedis arbitri, ejusdem sententiæ patroni. Æquumque censent, ut omnes Anglorum ecclesiæ ab eo loco mutuentur vivendi disciplinam, a cujus fomite rapuerunt credendi flammam. Quis enim nesciat quod a Cantia manavit Christi credulitas in Eboracum et in ceteras Angliæ ecclesias? Porro quod dicis, potuisse beatum Gregorium si voluisset successoribus Augustini confirmare dicto quod concesserat Augustino, verum omnino est, nec potest abnui. Sed quod, queso, prejuditium hoc Cantuariensi sedi affert? A simili causa proponam. Nam quando Dominus et Salvator noster Jhesus Christus dixit beato Petro: “Tu es Petrus,¹ et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, et tibi dabo claves regni

Archbishops of Canterbury.

Lanfranc puts an end to the dispute.

He disposes of the arguments of the archbishop of York.

The popes, as recognizing the authority given to Augustine and his successors, have always confirmed it;

and every one knows that the faith of Christ flowed from Kent into York.

Certainly Gregory might have used the words ‘and to your successors.’

But the power given by Christ to Peter bears an analogy to that given by Gregory to Augustine.

¹ *Tu es Petrus*] Matth. xvi. 18.

Archbishops of
Canterbury.

Here also Christ
might have said,
'I will give the
keys to you and
your successors ;'
but His not hav-
ing done so does
not diminish the
reverence paid to
St Peter's suc-
cessors.

And the archbi-
shop of York, if
he understands
logic, cannot
gainsay this.

Further
arguments to the
same effect.

And as Kent is
subject to Rome,
so is York subject
to Kent.

“ cælorum,” potuisset adicere si voluisset : Eandemque
potestatem successoribus tuis concedo. Veruntamen
dicti prætermissio nichil reverentiæ imminuit succes- [f. 22, a.]
soribus Petri. Ibisne his verbis obviam, referesne ad-
versa? Enimvero omnium Christianorum conscientiis
est inditum, ut nichil minus¹ quam beato Petro suc-
cessoribus ejus et minantibus attremant, et serenam
benignitatem indulgentibus gaudenter applaudant.
Estque tunc demum ecclesiasticarum rerum
rata dispensatio, si successorum beati Petri fuerit
comprobata juditio. Quid illud agit, nisi vis divinæ
liberalitatis per Dominum Jhesum a beato Petro in
vicarios ejus diffusa? Ergo de similibus idem pronun-
tiabis juditium si dialecticam nosti. Preterea quod
valet in toto, valet in parte; quod valet in majori,
valet in minori. Romana ecclesia quasi totum est
omnium ecclesiarum; ceteræ ecclesiæ sunt quasi ejus
partes. Sicut enim quodam intuitu homo est genus
individuum suorum, et tamen in unoquoque indi-
viduo inest totius hominis tota proprietas; ita quodam
respectu, sedes Romana est genus et totum omnium
ecclesiarum; et tamen in unaquaque ecclesia totius
Christianæ fidei tota regnat integritas. Ipsa est major
omnium ecclesiarum, et quod in ea valet debet valere
in minoribus, ut potestas primum cujuscunque ecclesiæ
principis in succedentes demanet, nisi si quid perso-
naliter et nominatim excipiat. Quare sicut Christus
dixit omnibus præsulibus Romanis quod dixit Petro;
ita quod dixit Gregorius omnibus successoribus Au-
gustini,² dixit in Augustino. Hinc conficitur ut sicut
Cantua subicitur Romæ, quod ex ea fidem accepit, ita
Eboracum subitiatur Cantuæ, quæ eo prædicatores mi-
sit. Jam vero quod allegas, voluisse Gregorium ut Au-
gustinus resideret Landoniæ, fluctuat plane. Qui enim

¹ *nichil minus*] A. D.; nichilomi-
nus, B. C.

² *Augustini*] Aug., A., -ustini being
added over line.

‘firmari potest, ut ipse magistri sui voluntati resultans, in repulsam decretorum iret? Sed famæ tam multorum assensu firmatæ, derogare fidem refuto. Esto enim ut alias migraret; quid ad me, qui Lundoniensis episcopus non sum? Nichil enim mea interest, nisi quia usus antiquitatis non patitur, si tu cum Lundoniensi pontifice primatus honorem partiaris. Ea de re si, lite sequestra, pace media, negotium ventilari desideres, pro mei juris officio non deero recto iudicio.’

Archbishops of
Canterbury.

§ 42. Succubuit tantis rationibus Thomas, et placitum ad moderationem transferens, libenter conditioni concessit animum, ut ulterior ripa Humbræ fluminis esset principium suæ diocesis, citerior esset limes¹ parochiæ Cantuariensis. Emicat Lanfrancus tripudio, et victrici causa fretus gesta scripto excepit, ne si præterirent et laberentur recentia, rerum necessariarum posteri fraudarentur notitia. Modeste sane, ut nec scienda pretermitteret, nec dicendo efflueret, quia in proprias laudes facietari odiosa jactantia est. Veruntamen ego conitio nullum alium potuisse tantam dubietatem ad planum absolvere, quantalibet quis vigeret industria, et cui etiam suffragaretur ipsa quæ Lanfranco iustitia. Erat enim tunc temporis in doctrina et mundi sapientia famosissimus, et quem venerabiliter suspiceret Alexander apostolicus. Honoris maximum fuit inditium, cum Romam venienti, sequestrato illo Romani supercilii fastu, dignanter assurgeret; professus, hanc venerationem non se illius archiepiscopatui, sed magisterio litterarum deferre. Quapropter se fecisse quod esset honoris, illum debere facere quod esset iustitiæ, ut, pro more omnium archiepiscoporum, sancti Petri vicarii vestigiis advolveretur. Reddidit ille debitum, tanti amoris expertus insignia, ut quæcunque petenda putasset haud dubie impetraret. Denique ambos itin-

The archbishop is
convinced, and
yields.

[A.D. 1071.]

Boundaries of
the diocese of
York fixed.

Lanfranc has the
whole matter
written down,
in order that it
should be trans-
mitted to posterity.

No one else could
have settled the
affair so well.

Honours paid to
him at Rome by
pope Alexander
on account of his
learning.

¹ *limes*] C. D.; *limis* in A., with *limes* written above it; *limis*, altered into *limes*, E.; *limis*, B.

Archbishops of
Canterbury.

The archbishop
of York and
the bishop of
Lincoln de-
graded.

Lanfranc inter-
cedes for them
with the pope;
and, by his
permission,
restores to them
their archiepi-
scopal rings and
croziers.

They return
with him joyfully
to England.

Pope Gregory
VII., the succes-
sor of Alexander
[A.D. 1075]
equally partial
to Lanfranc,

who is also in
great favour with
the king.

He is permitted
to hold councils.
Council of Lon-
don, A.D. 1075.

eris sui comites, Thomam archiepiscopum Eboracensem et Remigium episcopum Lincolniensem, baculis et anulis expoliatos, quod primus esset filius presbyteri, secundus pro auxiliis Willelmo venienti Angliam præbitis, factus esset episcopus, divinum munus bellicosus laboribus nundinatus, precibus suis restituit offitio. Papa enim pondus facti a se reitens, in eum considerationem transfudit, bene an secus fieret. Redderet ipse investituras si vellet, sin minus, faceret quod commodum sciret. Ita illi de manu Lanfranci baculos et anulos recipientes, lætum ad patriam cum eodem moliti sunt reditum. Nec minori eum amoris diligentia palpandum curavit Gregorius Alexandri successor, multa illius consilio transigens, multa etiam domesticis suis ignota, illius conscientie communicans. Sermonis hujusce veritati assistit epistola in initio papatus Angliam directa, quæ inter epistolas Lanfranci reperitur. Porro Willelmus rex in omnibus ei assurgebat, aggaudebatque et ei et aliis, quos in bono fervere audisset, permisitque ei concilia congregare, quorum unius actio hæc est :

‘ Anno Incarnationis Dominicæ .M^o.LXXV., regnante
‘ Willelmo anno nono, congregatum est concilium in
‘ Lundonia, præside Lanfranco archiepiscopo Doro-
‘ bernensi, considentibus secum Thoma archiepiscopo
‘ Eboracensi et cæteris episcopis. Rofensis ecclesia
‘ per id tempus pastore carebat. Lindisfarnensis qui
‘ et Dunelmensis¹ episcopus canonicam excusationem [f. 23, a.

¹ *Anno Incarnationis qui et Dunelmensis*] D. E.; written partly over an erasure and partly on the lower margin in A.; Anno Incarnationis Dominicæ .M.LXXV., regnante glorioso rege Anglorum Willelmo, anno regni ejus nono, congregatum est Lundoniæ in ecclesia beati Pauli apostoli concilium totius Angliæ regionis,

episcoporum, videlicet, abbatum necnon et multarum religiosi ordinis personarum, jubente atque eidem concilio præside Lanfranco sanctæ Dorobernensis ecclesiæ archiepiscopo, totisque insulæ Britannie primatibus, considentibus secum viris venerabilibus Thoma Eboracensi archiepiscopo, Willelmo Lundonensi episcopo, Walkelino Winto-

‘ habens, concilio interesse non potuit. Et quia multis
 ‘ retro annis in Anglico regno usus conciliorum obso- Archbishops of
Canterbury.
 ‘ leverat, renovata sunt nonnulla quæ antiquis etiam
 ‘ fuerant¹ canonibus definita. Ex concilio igitur Tole- Councils of
Toledo, Milevia,
and Braga.
 ‘ tano quarto, Milevitano atque Bracharensi, statutum
 ‘ est, ut singuli secundum ordinationis suæ tempora
 ‘ sedeant, præter eos qui ex antiqua consuetudine sive
 ‘ suarum ecclesiarum privilegiis digniores sedes ha-
 ‘ bent. De qua re interrogati sunt senes et ætate
 ‘ profecti, quid vel ipsi vidissent, vel a maioribus atque
 ‘ antiquioribus veraciter ac probabiliter ipsi audissent.²
 ‘ Super quo responso, petitæ sunt indutiæ ac concessæ
 ‘ usque in crastinum. Crastina autem die, concorditer Position of the
various bishops
at the council
settled.
 ‘ perhibuere quod Eboracensis archiepiscopus ad dex-
 ‘ teram Dorobernensis sedere debeat, Lundoniensis epi-
 ‘ scopus ad sinistram, Wentanus juxta Eboracensem.
 ‘ Si vero Eboracensis desit, Lundoniensis ad dexteram,
 ‘ Wentanus ad sinistram. Ex Regula beati Benedicti,
 ‘ et ex antiqua regularium locorum consuetudine, ut
 ‘ monachi proprium ordinem teneant, et proprietate
 ‘ careant. Si quis vero cum proprietate inconfessus
 ‘ obierit, in cimiterio non sepeliatur. Ex decretis
 ‘ summorum pontificum Damasi et Leonis, necnon
 ‘ ex conciliis Sardicensi et Laodicensi,³ in quibus pro-
 ‘ hibetur episcopales sedes in villis existere, concessum Bishops always
to reside in cities
instead of in
villages.
 ‘ est regia munificentia et sinodali auctoritate, episco-
 ‘ pis de villis transire ad civitates, Herimanno de

niensi, Hermanno Siraburnensi, Wlstando Wirecestrensi, Walterio Herefordensi, Gisone Wellensi, Remigio Dorcensi seu Lincolniensi, Herfasto Helmeanensi sive Norwicensi, Stigando Selengensi, Osberno Exoniensi, Petro Licitfeldensi; Rofensis ecclesia per id tempus pastore carebat. Lindisfarnensis qui et Dunelmensis, B. C.

¹ *fuerant*] D.; interlined in A.

and E.; quæ antiquis sunt diffinitionibus definita, B. C.

² *audissent*] D.; originally *uidissent*, A., but the *ui-* crossed through and *au-* interlined; and the like alteration in E.; accepissent, B. C.

³ *Sardicensi et Laodicensi*] The council of Sardica, in Illyria, was held in May, A.D. 347; the first council of Laodicea, on discipline, A.D. 366.

Archbishops of
Canterbury.

Consequent
changes in the
seats of bishops.

Various other
regulations in
accordance with
the decrees of
former councils.

‘ Siraburna ad Serisberiam, Stigando de Selengeo ad
‘ Cicestrum, Petro de Licitfelde ad Cestrum. Ex
‘ multis Romanorum præsulum decretis, diversisque
‘ sacrorum canonum auctoritatibus, ne quis alienum
‘ clericum vel monachum sine commendatitiis litteris
‘ ordinet vel retineat. Ad comprimendam quorundam
‘ indiscretorum insolentiam, ex communi decreto sanc-
‘ tum est, ne quis in concilio loquatur præter licen-
‘ tiam a metropolitano concessam, exceptis episcopis
‘ et abbatibus. Ex decretis Gregorii majoris et mino-
‘ ris, ut nullus de propria cognatione vel uxoris de-
‘ functæ seu quam cognatus habuit uxorem accipiat,
‘ quoadusque parentela ex alterutra parte ad septimum
‘ gradum perveniat. Ut nullus sacros ordines seu¹
‘ offitium ecclesiasticum emat vel vendat. Ne sortes
‘ seu divinationes ab aliquo exerceantur. Ex conciliis
‘ Heliberritano et Toletano .xi^o, ut nullus episcopus vel
‘ abbas seu quilibet ex clero, hominem truncandum
‘ membris vel occidendum judicet vel judicantibus
‘ faveat.’

[f. 23, b.]

Lanfranc collects
alms from the
members of the
council, and
distributes them.

He attacks the
Lombards on
account of their
avarice.

§ 43. Interea cum Pater Lanfrancus omnibus virtuti-
bus solidaret ingenium, componeret animum, tum ele-
mosina præcipue, aiunt ejus prognosticon fuisse: ‘ Date²
‘ elemosinam, et ecce omnia munda sunt vobis.’ Quo
ille accepto ab acclamantibus hilari vultu ad Deum
dixerit: ‘ Certemus ergo mutua vicissitudine, tu dando,
‘ ego dispertiendo.’ Respondit cælestis pietas præ-
dicabilis viri³ voto; affluebantque sibi tanta quæ
quantumlibet ambitum possent et explere et vincere.
‘ Nec ille segnis erat in erogando, avaritiam familiare
Longobardis vitium ex persona sua propulsans et

[f.]

¹ *ordines seu*] D.; ordines vel seu,
A.; *vel* being the last word in fol. 45,
and *seu* the first word in fol. 45 b,
apparently the result of a slip of
the pen; vel seu in E., the *vel* being
underscored.

² *Date*] S. Luc. xi. 41.

³ *vir*] D.; viro originally in A.,
but the *o* partially erased, and *i*
interlined.

decutiens. Et erat non inconsideratus dator, nec deperibat ejus liberalitas, quam discretio et animi condiebat alacritas; luxque vultus ejus non cadebat in terram, sed erat accipienti gratissima, sicut sol mane novo exoriens, qui discussis nubilis tranquillat ventos, et serenat aera. Expendebantur ergo pauperibus panes, calcei, et prorsus quæ ad victum pertinent et amictum. Denarii non dabantur, maturiori tractatu, consilio profundiori, quod hujusmodi vulgus, suffarcinato etiam marsupio, sicco concoquat ore famem. Et quasi aliquid sacrosanctum vitat dare pro victu¹ nummum, ne debilitet numerum. Clericis egentibus et monasteriis immensum quantum nummorum cumulabat, plerumque verecundiores ad rogandum invitans. Nec pudebat archiepiscopum, alte succinctum, pauperibus cibos apponere, et² tenuioris fortunæ scolares ad disputationum pugnam committere. Post verba utrique læti abibant, dum et victor scientiæ præmium et victus acciperet verecundiæ solatium. Edifitia ecclesiæ³ cui sedebat, vorax flamma ante non multum consumpserat, cum labantque ruinam aggeres parietum, disjecta tectorum. Ille, deturbatis veteribus fundamentis, suscitavit in ampliorem statum omnia; ignores majore pulchritudine an velocitate. Auxit enim bonæ voluntatis gloriam celeritatis industria. Et primo quidem monachos

t. u.]

tumultuariis et angustis, post elaboratis et magnificis ædibus inclusit. Jam vero ex habundanti est dicere, quantum ibi ornamentorum congesserit, vel in palliis et sacratis vestibus, in quibus, cedente materia, manus aurificum vincebat expensarum pretium, vel in diversicoloribus picturis, ubi lenocinante splendore fucorum ars spectabilis rapiebat animos, et pulchritudinis gratia

Archbishops of
Canterbury.

And liberally
supplies the
necessities of the
poor,

and of the needy
clergy and dis-
tressed monaste-
ries.

He himself waits
on paupers, and
encourages poor
scholars.

His cathedral
having been
burnt, he rebuilt
it quickly and
magnificently.

Collected in it an
immense quan-
tity of valuable
ornaments and
vestments;

and spared no
expense in deco-
rating it
superbly;

¹ *dare pro victu*] D.; originally at-
tingere in A., but crossed through,
and the words *dare pro victu* inter-
lined; the like correction in E.;
attingere, B. C.

² *et*] 7 et, A.

³ *Edifitia ecclesiæ*] See the *Gesta*
Regum, lib. ii. § 165, ed. Hardy.

Archbishops of
Canterbury.

He recovers pos-
session of the
church lands,

and even compels
Odo, bishop of
Bayeux, the
king's brother, to
refund what he
had extorted.
[A.D. 1076.]

Dunstan used to
appear to him in
visions, and
direct him what
course to pursue.

The monks of
Canterbury given
to secular sports
and amusements.

sollicitabat oculos ad lacunaria. Possessiones omnium villarum quæ, vel antecessorum incuria vel exactorum violentia, aliena ingemiscebant imperia, in jus domesticum revocavit, favente rege et manuteneute, adeo ut etiam ab ejusdem regis¹ fratre Odone Baiocensi episcopo, et comite Cantia, placito extorqueret,² quæ ille injuste detinebat. Animus enim versipellis et fallax bona Cantuariensis ecclesiæ inhiaverat, et profecto pessumdedisset, nisi Lanfrancus obstaret. Prevalebat in eo animæ vivacitas, sed et beatissimi Dunstani³ in eum favor effusus. Nam quotiescumque⁴ in talibus cunctabundus, ne res male vergeret, suspensam differret sententiam, aderat ille soporato, detegens adversariorum argutias, et evadendi demonstrans semitas. Quinetiam quondam egrum, et cunctantis vitæ pertesum,⁵ visione qua videretur cum eo luctam inisse, eripuit discrimini, restituit bonæ valitudini.

§ 44. Monachi Cantuarienses, sicut omnes tunc temporis in Anglia, secularibus haud absimiles erant, nisi quod pudicitiam non facile proderent. Canum cursibus avocari; avium predam raptu aliarum volucrum per inane sequi; spumantis equi tergum premere, tesseras quater, potibus indulgere; delicatiori victu et accuratiori cultu; frugalitatem nescire, parsimoniam abnuere; et cetera id genus, ut magis illos consules quam monachos pro frequentia famulantium diceres. Hoc ille conspiciatus, aliquandiu patientiam tenuit, nec comminus pavidos roncho⁶ austeritatis exterruit. Sciebat enim artis artium, id est regiminis animarum peritissimus, consue-

¹ *ab ejusdem regis*] D.; originally a proprio in A., but crossed through and ab ejusdem regis interlined; a proprio, B. C. .

² *placito extorqueret*] The famous suit on Penenden Heath. See Wilkins, Concil. i. 323.

³ *Dunstani*] Interlined in A.

⁴ *quotiescumque*] The second syl-

lable of this word not having been written with perfect distinctness, Malmesbury has interlined *-ties*.

⁵ *pertesum*] D.E.; a word erased after pertesum, and the space left blank, A.; pertesum angustias, B. C.

⁶ *roncho*] A.; concho, B.; conto, C.; rancor, D.; Roncho, E., with *a* written above the first *o*.

tudinem a natura esse secundam, et repentina morum
 conversione teneriores exacerbari animos. Quapropter
 blandis monitionibus per intervalla temporis, nunc illa
 nunc ista subtrahens, cote virtutum¹ rudes exacuebat
 ad bonum mentes, elimabatque ab eis vitiorum rubi-
 ginem. Et undecunque malorum extirpabat plantaria,
 continuo ibi² bonorum jaciebat semina. Nec prius
 abstinit quam, adulterinis abdicatis fetibus, ultronei
 geniales virtutum adoptarent successus. Sunt hodie
 ampliori quam uspiam Angliæ, ut decet, numero, reli-
 gione Cluniacensibus non impares. Plurimus inest eis
 adhuc Lanfrancus, multa viri memoria, ingens in Deum
 devotio, pulchra in advenientes affabilitas. Manet nec
 in ævum abolebitur communis in omnes, singularis in
 unumquemque, illius caritas. Quod nullum unquam
 tristem permetteret, sed si quencquam subnubilum vide-
 ret, statim scitaretur³ causam et quæreret, cognitæ
 impiger mederetur. Ultroneus juvenibus offerre dena-
 rios, quibus necessitudinum propriarum inopiæ occurre-
 rent. Si datum fortuitu excideret geminare, idque
 clam aliis esse præcipere. Previdens præterea per
 totam Angliam monachis, ut nec deplorarent necessa-
 ria, nec claudicarent a regula. Jam enim episcoporum
 livor increverat, volentium ab episcopalibus sedibus
 monachos clericis immissis extrudere. Auctor hujus
 factionis fuit Walkelinus Wentanus, ad cætera bonus,
 sed in hoc ad pravum consiliis susurronum flexus, plus
 .xl^{ta}. canonicos cappis et superpellitiis ornaverat. Re-
 gem in sententiam traxerat, et tantum moræ in me-
 dio, ut archiepiscopi consensum eliceret; is quominus
 haberetur, nichil dubitandum. At ille auditum facinus
 exhorruit; et tot potentum excogitatas machinas, ut

Archbishops of
Canterbury.

In which the
archbishop was
too wise to
interfere too
abruptly.

But gently and
by degrees he
converted and
reformed them.

[f. 24, b.]

His charity, and
alacrity in com-
forting those
in distress.

He provides for
impoverished
monks;

many of whom
were being
ejected.

The author of this
mischief was
Walkelinus, bi-
shop of Winchester.

Who persuades
the king to sanc-
tion his proceed-
ings.

The archbishop
is horrified.

¹ *cote virtutum*] D.; originally writ-
ten *uirtutes*, in A., but *v* added, appa-
rently at the same time, above the
line; *cote virtutum*, B.; *cote virtu-*
tum, C.

² *ibi*] Interlined in A.

³ *scitaretur*] A. E.; *sciscitaretur*,
B. C.; *scicitaretur*, D.

Archbishops of
Canterbury.

Prevails upon
pope Alexander II. to prohibit
the change.

Appoints Paul
abbot of St.
Albans.
Supports the
necessitous
clergy at Roches-
ter, and intro-
duces monks
there.

Builds houses
outside Canter-
bury for the
poor and
diseased.

The king assists
him in his under-
takings.

casses aranearum solo intuitu¹ dissolvit; quinetiam, ne idem auderent posteri, egit ut Alexander papa scriptis inhiheret. Magnum id et laudandum, ut quod sedula sanctorum benignitas tempore regis Edgari inchoaverit, iste labefactari non permiserit. Quanvis iniqua comparatione factum hujus cum illorum facto pensitetur. Nam illi totius Angliæ magistri, arridente etiam rege, facile quod vellent efficerent; iste autem solus contra tot obsistentes rem profligaverit et vicerit. Abbatiam Sancti Albani per Paulum abbatem, quem ibi constituit, in eum quo nunc est statum provexit. In Rofensi episcopatu clerici servientes vix ad quaternarium numerum assurgere poterant, et ipsi cotidiani panis egentes. Hos per Gundulfum episcopum sustentans sumptibus propriis, monachos ad 1ta. introduxit, quibus villa permagnifica data procuravit, ut non solum non afficerentur inopia, sed etiam victualium gauderent copia. Extra urbem Cantuariam² in aquilonali parte lapideas³ domos omnibus egenis, in occidentali parte regia valetudine fluentibus ligneas⁴ locavit, canonicis etiam apud sanctum Gregorium regularibus institutis, qui eis divina facerent officia;⁵ divisim pro varietate sexuum habitaculis, sumptibus provisim, ministris delegatis. Hujusmodi tempore Willelmi majoris insistebat operibus, non multas de his⁶ quæ ab eo petenda putasset repulsas passus. Nam ad ceteros minus civilis, illi erat affectuosus et dulcis. Laboranti ergo justitiæ, prebebat manum ne laboretur in præceps; ceterum multotiens vitæ suæ tedium apud amicos ingemiscens. Conjectabatque et prædicebat ex præsentibus futurorum

[f. 25, a.]

¹ *intuitu*] D. E.; the *in-* of this word written above the line, A.; tuitu, B. C.

² *Cantuariam*] D.; interlined in A. and E.; omitted, B. C.

³ *lapideas*] D. E.; originally *lign*-neas, A., but *lign* crossed through, and *lapid* interlined; *lign*neas, B. C.

⁴ *lign*neas] D. E.; originally *lapideas* in A., but *lapid* crossed through, and *lign* interlined; *lapideas*, B. C.

⁵ *canonicis . . . officia*] B. C. D. E.; interlined in A.

⁶ *de his*] B. C. D. E.; interlined in A.

pestem, vir sagacis animi et ævi maturus. Nec eum fefellit estimatio. Siquidem defuncto patre, junior Willelmus in regnum suffectus, cum Lanfrancum parum sibi coniventem offenderet, ingentibus promissis juris et æqui tenendi mollitum, ad suffragium suum avertit. Sed potestate potitus, multisque pro defectione principum pene omnium angoribus conflictatus, promissa negligebat. Quapropter sponsionis¹ ab archiepiscopo ammonitus, turbide respondit: 'Quis omnia potest facere quæ promittit?' His pertesus non moras longas in luce traxit, sed post annos .xix. archiepiscopatus² febrim nactus, cum medici consulti necessariam potionem respondissent, prius se confessione et viatico munivit. Hinc poculo sumpto, sed in contrarium verso, efflavit; qualem semper optaverat exitum sortitus. Hoc enim domesticis confitebatur se Deum precari, ut vel dissinteria vel febris urgente moreretur, quod hæ valetudines nec memoriam turbent nec loquelam implicent. Vir cujus industriam prædicabit Cantia, cujus doctrinam in discipulis ejus stupebit Latinitas, quantum omnes anni durabunt. Nam ipse pauca ingenii monimenta reliquit, decretales epistolas, et præcipuam contra Beringerium. § 45. Post eum vacavit sedes archiepiscopatus annis plus .iiii^{or}. Rex enim malorum susurronum consiliis plus justo credulus, omnes sibi redditus annumerabat. Sed de talibus alias dixi, multum, ut decet, regiæ majestati deferens.³ Ad præsens nos aliud urget opus, ut de suc-

Archbishops of
Canterbury.

William II.
not so favourable
to him.

Worn out by
opposition
Lanfranc dies,
having been
archbishop for
19 years.
[May 23, 1016.]

His industry and
his knowledge of
Latin alike
admirable.

His decretal
letters and his
epistle against
Berengarius
lasting monu-
ments of his
ability.

The see vacant
for over four
years.

¹ multisque sponsionis] D. E.; written upon an erasure, A.; nichil fuit malum quod non ageret, nichil quod non promitteret; præsentibus provincialium calamitates minis pejorum acerbens. Super quos fallacis sponsionis, B. C.

² post annos xix. archiepiscopatus] D.; interlined in A.; omitted, B. C.; post annos xix. episcopatus, E.

³ enim deferens] D. E.,

and written upon an erasure, A.; Rex abjecto respectu omnis boni, omnia æcclesiastica in fiscum redegit. Juvenili calore et regio fastu præfervidus, humana divinaque juxta ponderans et sui juris estimans. Sed de ejus moribus alias locuti sumus, in hoc quoque pontificum opere, cum se causa dederit, dicemus, B. C.

Archbishops of
Canterbury. cessore Lanfranci rerum seriem protendamus. Quan-
quam non seriatim verba sed summatim facta exsecu-
Eadmer quoted. turus¹ sim, prono favore domno Edmero cedens, qui
omnia ita lucide exposuit, ut ea² quodammodo subjecisse
Account of oculis nostris videatur.³ De Anselmo est sermo, qui in
Anselm.
Is born at Aosta; Augusta civitate oriundus, quæ se primam transcen-
dentibus Alpes exhibet, mediocritatem natalium in cla-
rissimam famam face virtutum suarum extulit. Puer lit-
teris institit; pueritiam egressus, numquam vel lasciviori
his early pursuits aspectu castimoniam turbavit. Patriam terram exeundi,
and disposition. patris ira adolescenti occasionem ingessit. Quam cum
ille nullo posset lenire ingenio, ne domestica simulas
in violationem naturæ transiret, abscessu fefellit suo. [f. 25, b.]
Evasis Alpibus, cum volutaret anxius animi quo tenderet,
divina dignatio fluctuantem serenavit. Normanniam ad
Lanfrancum eundum, cum quo si moraretur, et patriæ
necessitudine et litterarum fomite incolatum levigaret.
He goes to Bec; Cum ergo Beccum venisset, non aspernanter a Lan-
franco susceptus, magnum ei levamentum⁴ ad scholas
regendas fuit. Adolescebat interea virtus cum ævo,
industria cum ingenio. Jamque vernans tempus æta-
tis, meditabatur in robur juventutis serpere, erat enim
desires to .xxvii^{em} annorum, cum desiderio monasticæ religionis
become a monk. afflatus est. Nam et olim tenellus puer idem desidera-
verat, insignes ausus in angusto corpusculo versans.
Petieratque et acceperat a Deo gravis morbi incommo-
dum, quo parens uterque perterritus, Deo filium voveret.
When a boy his Tunc vero pluribus secum ratiocinationibus agebat,
parents had devoted him to God. quid præstaret heremum sectari an monachum. Si
His doubts as to whether he should become a hermit or a monk. monachum, utrum conduceret animæ diviti loco an

¹ *exsecuturus*] Originally written *executurus* in A., but *s* afterwards inserted.

² *ea*] D.; originally *omnia ea* in A., but the *omnia* crossed through; *ea*, B. C.

³ *videatur*] D; *subjecisse videatur*

in A., but the *subjecisse* crossed through; *videatur*, B. C.

⁴ *levamentum*] D.; *momentum* originally in A., but *mo-* crossed through and *leva-* interlined; *monimentum*, B. C.

tenui. Dives scilicet locus conferret otium pro ubertate redituum, sed afferret¹ penitudinis tedium pro copia necessariorum. Tenuis e contra pro² laboribus lasciviam excuteret, sed pro debilitate virium multiplicaret susurrum. Item utrum melius esset monachum fieri Becci, an alibi. Si Becci, frustra se ingenium trivisse in litteris, cum nullus esset ibi quem doceret, quod quamlibet magnam scientiam fama Lanfranci obscuraret. Si alibi, ubi pauci essent litteris probati, ex solitudine et singularitate scientiæ posse superbiam generari. Has ratiocinationes secum diu decoctas, in amantis sui Lanfranci sinum competenti evaporavit tempore. Ille ad Maurilium Rotomagensem archiepiscopum referendum censuit, quod esset monachus, et pro longevitate religionis sectarum omnium discretus arbiter.

Archbishops of
Canterbury.

As to whether he
should settle as a
monk at Bec or
elsewhere.

He betakes him-
self for counsel to
Lanfranc;

who refers him
to Maurilius,
bishop of Rouen.

§ 46. Quid morer? Prolatis et discussis rationibus, monachus præfertur cunctis religionibus, quod soli monachi vivant sub alieno arbitrio, substernantur obedientiæ, valefatiant voluntati propriæ. Locus Beccus eligitur, ubi temperato inter egenum³ et superfluum usu, nec labor frangeret nec mollietates enervaret, ubi surgentem fastum in Anselmo premeret Lanfranci comparatio. Monachi non esse ut per doctrinam nundinetur famam, ut cupiditate gloriæ vendat litteraturam. Fit ergo ibi monachus; et post triennium translato Lanfranco ad Cadomum, prior ab Herlewino abbate institutus est. In quo offitio .xv. annis vitam suam omnibus virtutibus excoluit, juvenibus maxime intendens, quod pro ætatis teneritudine possent vel industria ad bonum vel incuria ad malum effigiari. Frugalitati adeo in-

He decides to
become a monk
and to settle at
Bec.

Is made prior.

He exercises that
office most bene-
ficially for fifteen
years.

¹ *afferret*] D.; *auferret* originally in A., but the *u* partially erased, and *f* written in its place; *auferret*, B. C. E.; in the last MS. there is the trace of *f* smeared out under the *u*.

² *pro*] *si pro* originally in A.,

but the *si* crossed through; also in E., but the *si* underlined; *si pro*, B. C. D.

³ *egenum*] B. C. D. E.; *egestum* originally in A., but *-estum* crossed through, and *-num* interlined.

Archbishops of
Canterbury.

His great abhor-
rence of sin,

and his abound-
ing with the
Holy Spirit,
testified by his
writings.

Whereas others
appeal to the
credulity of
their readers,
he appeals to
their reason.

His sanctity
attested by signs
and miracles.

He cures the
diseased and sick

suevit, ut tunc constricta vitalia, posteriori tempore, etiam si vellet, ampliori cibo aditum negarent. Peculiaritatis vitium cum in se voluntate tum in aliis predicatione, extirpabat, id esse solum dictitans quod diabolum e cælo, hominem e paradiso eliminaverit, quod ipsi Dei precepti transfugæ, voluntati indulgisent propriæ. Itaque proprio mentis arbitrio indulgentiam auferens, nichil omnino exterius aggregabat, omnis generis peccatum adeo cavens, ut diceret malle se esse sine peccato in inferno quam cum peccato in cælo. Dictum tunc plausibus exceptum, nunc intellectorem desiderat; sed alias quærendus expositor. Orationum et meditationum ejus instantiam indicat liber de his, Spiritu sancto, ut credimus, dictante, conscriptus, cujus ipse affluentiam bibulis hauserat medullis; soliloquiorum etiam ad se et allocutionum ad Deum libri, quibus cogitata omnium antecessorum evicit, vel, ut mitius dicam, in unum acervum coegit. Credulitatem enim nostram, quam illi auctoritate extorquere¹ volunt, ille ratione roborat, quod credimus ita esse nec aliter esse posse invincibilibus approbans argumentis. Discretionem et patientiam emulorum animos obtinuit, qui sibi prelatum illum dolerent. Sedulitate in defunctum juvenem, cæterorum omnium ad bonum accendit ignaviam, animavit industriam. Nec interea tacita in ejus pectore sine miraculis vivebat religio; sed non paucis signis Deus viri gratiam exhibebat. Cogitanti nocte quomodo Deus potuisset prophetis uno momento ostendere preterita, præsentia et futura, idem munus collatum. Reclusis enim a dormitorio in ecclesiam omnium parietum obstaculis, vidit monachum, cujus id curæ erat, a lecto egressum, funem signi tenere, quo monachos ammoneret surgere. Pudendorum sanies solo ejus visu in sanitatem reffloruit, lavatura manuum ejus in potum sumpta leprosus luridam cutem exuit. Lan-

[f. 26, a.]

¹ *extorquere*] B. C. D. E.; interlined in A.

guidum morti vicinum, qui se videret a lupis immanibus circumseptum, beluinoque rictu devorandum, ideoque clamores horrendos eiceret, adventu suo fugatis hostibus, placida quiete donavit. Alter a desperato morbo per aquæ benedictæ jactum convaleuit. Tertius illecebras carnis ejus benedictione evasit. Is fuit Boso, tunc juvenis, postea Beccensis abbas, qui cum Anselmo in libro 'Cur Deus homo' loquitur. Qui juvenis adhuc ab eo monachus factus, recentis professionis tedium patiebatur, veteris et jam desuetæ flammæ agnoscens et ingemiscens vestigia. Quapropter patri æstus suos confessus, hoc tantum responsi accepit: 'Deus¹ misereatur tibi, fili.' Quo dicto, in animum patientis lux serena influens, coagulum vitiorum extenuavit et depulit.

Archbishops of
Canterbury.

and by his blessing frees Boso, afterwards abbot of Bec, from his carnal desires.

[r. 26, b.]

§ 47. Defuncto dehinc Herlewino abbate, amplius munus suscepit, ab omnibus Beccensibus² in abbatem electus, quamvis multis excusationibus refugere niteretur. Hoc ille magis virtutibus inservit,³ de quibus par videretur aliquas perstringere, nam .xv. quoque annis hoc offitium exercuit. Sed quia est animus magis illa describere quæ ad archiepiscopatum ejus pertinent, furabor et pertransibo hunc locum. Castigat enim et præcipitat dicendi moras suscepti operis necessitas, ne reculare videar quæ a clarissimo præoccupata sunt ingenio. Quamvis, sicut in aliis dixi, non videatur absurdum si virtutum ejus et operum indicem texuero; ut qui spatiosa illa volumina non attigit, isto instruat compendio. Suscepto igitur in alteram vitam Lanfranco, deprædationes ecclesiarum ubique in Anglia, bonorum proscriptiones, exerceri. Mater ecclesiarum in Cantuaria fisco addicta regio, annuis et sepe etiam mensuris exactoribus vellicabatur. Tolerabilius enim propemodum videretur, si unius

Death of Herlewin, abbot of Bec. Anselm succeeds him, [A.D. 1079]

and holds the office for fifteen years.

The author will hasten over this period to describe his archbishopric.

Great extortions suffered by the mother church at Canterbury after the death of Lanfranc, in order to raise money for the crown.

¹ *Deus*] Genesis xliii. 29.

² *Beccensibus*] D.; interlined in A. and E.; omitted, B. C.

³ *inservit*] A.; inseruit, B. C. D. E., which is perhaps the better reading, but the passage is obscure.

Archbishops of
Canterbury.

None of the bishops bold enough to oppose this.

Hopes entertained that an efficient archbishop of Canterbury might put a stop to these evils.

A report spread that Anselm was to be appointed archbishop.

Belief that a man of his learning and piety will be a blessing to England.

The rumor reaches him in Normandy.

He is solicited to accept the archbishopric, but hesitates.

At last consents and sails for England. [Sept. 1092.]

In the meanwhile the rumor of his appointment dies away.

There are various other causes for his arrival.

cui consuesset, perpetuum imperium ingemisceret, quam novis et sibi semper succedentibus dominis subjaceret. Inter hæc apud episcopos grande silentium, nec erant canes qui latrare valerent. Nulla vox credebatur dolori, intra conscientiam strangulabatur iudicium, ob unius hominis metum. Nam quid attinet loqui, ubi loquendo irrites odium, nec ullum nanciscaris emolumentum? Erat tamen spes nonnulla his malis posse imponi finem, si quando Cantuariensem archiepiscopum viderent, qui esset os omnium, vexillifer prævius, umbo publicus. Spargebaturque in vulgus rumor, haud equidem sine mente et numine Dei, ut arbitror, Anselmum fore archiepiscopum, virum penitus sanctum, anxie doctum, felicem futuram hujus hominis benedictionibus Angliam. Hujusmodi verba ad aures ejus perlata, continuerunt eum in Normannia totis .v. annis, quamvis crebro, causis ingruentibus, ultra mare advocaretur. Invitabat ergo eum multorum necessitas, sed retrahebat timor, ne, famæ melioris oblitus, raptari ambitione archiepiscopatus putaretur. Postremo, cum jam differre sine dispendio animarum nequiret, in Angliam navigavit,¹ conscientiæ suæ puritatem Deo sacrificans. Cæterum quid homines loquerentur, ipsi viderent, cum quantum sua interesset, eorum obloquia, honesta diu conversatione vitasset. Simul et jam rumor de ejus archiepiscopatu, minas olim intentans, longinquitate temporis detepuerat.

§ 48. Adventus plures et rationabiles fuere causæ, [f. 27, a.] sed hæ præcipuæ. Ut abbatiam apud Cestrum firmaret, quam ejusdem civitatis comes Hugo² monachis potissimum Beccensibus implere volebat. Ut eundem

¹ in Angliam navigavit] D.; interlined in A., and on the margin of E.; omitted, B. C.

² comes Hugo] Hugh de Abrincis, surnamed Lupus, earl of Chester, nephew of William I., being his

sister's son. He ejected the secular canons from St. Werburgh's, Chester, in 1093, establishing in their room an abbot and convent of Benedictine monks from Bec. He died in A.D. 1101.

Hugonem jamdudum languentem visitaret, qui quamquam in supremis positus, omnium in confessione supercilium recusans, Anselmum expetebat; veteris amicitiae pignus apud eum depositurus si moreretur. Ut prediorum suorum vectigalia lenito intercessionibus suis rege levigaret. Et prima quidem continuo expedit, tertium vero absoluturus curiam contendit. Nec molles, ut alii, rimatus aditus, statim ut venit, pro sanctitatis reverentia in interiora admissus est. Data secreti copia, cuncta¹ quibus regem² accusabat fama incunctanter aperuit; necessitates quoque suas modeste allegans.³ Ille omnia negotia Beccensis ecclesiae ad arbitrium rectoris componens, ceterarum rerum⁴ amaritudinem cachinno dissolvit. Famæ licentiae non se posse obviare dictitans; ceterum sanctum virum non debere illa credere. Neque enim procaciore responso exsufflare hominem tunc volebat, sciens quanti eum pater et mater pendere soliti essent dum adviverent. Nam et hoc in rege magnificum videri debet, quod qui omnia pro potestate facere posset, magis quædam joco eludebat, ad sales multa extrajudicium animi transferens.⁵ Cum enim⁶ ab episcopis ei suggereretur, ut permitteret orationes per regnum fieri quo Deus ei dignaretur inspirare ut matrem ecclesiarum pastore sollevaret, respondit ludibundus, risu iram dissimulans: 'Orate quod vultis;

Archbishops of
Canterbury.

He goes to the court, and is admitted to a private audience of the king.

He tells the king how evilly he is reported of, and discloses his own necessities.

The king settles all matters connected with Becc as he wishes; and laughs at the reports concerning his own evil doings.

He says that Anselm ought not to believe them.

For that he as king treated many things as a joke with which he ought to have been very angry.

Thus, when the bishops requested to be allowed to pray that he would appoint an archbishop,

¹ *cuncta*] D. E.; written above an erasure, A.; flagitiorum obscenitatem, B. C.

² *regem*] B. C. D. E.; eum originally in A., but crossed through, and *regem* interlined.

³ *allegans*] *accusabans* originally in A., the eye of the writer having apparently been distracted by the *accusabat* of preceding line; the *-ccusaba* is however crossed through, and *lle* interlined.

⁴ *ceterarum rerum*] D.; the word

rerum interlined in A. and E.; *ceterorum*, B. C.

⁵ *Nam . . . transferens*] D. E.; written upon an erasure, A.; Licet nulla Dei consideratio, nulla ejus-cunque hominis sanctitas ejus proterviam sedare possent, adeo cuncta quæ sibi dicebantur vel turbida ira vel facietis ut sibi videbatur salibus eludebat; quod his diebus propalatum est. Cum ab episcopis, B. C.

⁶ *enim*] D. E.; interlined in A. omitted, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

he said laugh-
ingly that 'no pray-
'ers would
'change his de-
'termination.'

Again, he joked
about Anselm's
not wishing for
the archbi-
shopric.

At last he
becomes very ill
and takes to his
bed.

Anselm at his
request attends
him.

He receives his
confession, and
orders him to
make amends for
his evil doings.

The king obeys
him in all things.
He consults the
bishops about the
church at Can-
terbury.

Their joy at the
king's reforma-
tion.

He appoints
Anselm archbi-
shop.

'ego fatiam quod placebit, quia nullius umquam
'oratio voluntatem meam labefactabit.' Item cum in
consessu procerum de Anselmo haberetur verbum,
unus intulit ipsum esse solum nostro tempore nullius
honoris cupidum. Tum ille subsannans, 'Nec, ait
'archiepiscopatus Cantuariensis?' Quod cum ei æque
a colloquente negaretur, affirmavit Anselmum omnia
pedibus manibusque acturum, si modo ullius spei hono-
rem illum¹ consequendi nancisceretur spiritum. 'Sed,
'per sanctum,' inquit, 'vultum de Luca, et ipse et omnes
'archiepiscopatus competitores hoc tempore mihi ce-
'dent, quia ego archiepiscopus ero.' Taliaque frequenter
ingeminans, mox vim morbi gravem persensit; quo
aucto, post paucas horas decubuit. Ac² tum forte
Anselmus a tumultibus curiæ se removerat; sed per-
nicitate a rege directi nuntii concitatus, desideranti
præsentiam suam exhibuit. Cujus confessione ex con-
sensu episcoporum suscepta, de peccatis dolentem insti-
tuit, ut virgam emendationis indicem per episcopos [f. 27, b.]
qui tunc frequentes convenerant, super altare vadem
mitteret, viduatis ecclesiis pastores sufficeret, exules
restitueret, vinctos expediret. Facit³ ille omnia,
nichilo remissiore devotione quam si a Deo juberentur.
Urgebat eum amarior valitudo, penasque delictorum
reposcere sperabatur. Tunc commode ad circumstantes
sermonem produxit egrotus, de consolatione Can-
tuariensis ecclesiæ, in episcopos ejus rei considerati-
onem transmittens. Plausu exceptum est verbum, ibat-
que clamor cælo bona et salutem regi optantium.
Transfunditur tamen in eum consultationis dignatio,
pronisque mentibus in assensum regium pendetur, ut
quem ipse dignum pronuntiaret, cuncti profecto sus-
ciperent. Ita ille cubito sese attollens, 'Hunc,' ait,

¹ *honorem illum*] B. C. D.; honoris
illius originally in A., but *-is illius*
crossed through, and *-em illum* inter-
lined, and the like alteration in E.

² *Ac*] A. D. E.; At, B.; Attamen,
C.

³ *Facit*] A. D. E.; Fecit, B. C.

‘ sanctum virum Anselmum eligo,’ ingenti subsecuto
 fragore faventium. Hoc audito, securitatem Anselmi
 pectoris pavor hausit, simul et faties impalluit. Co-
 nantem super his excusationes moliri, in partem tulerunt
 episcopi. Et primo quidem his verbis deliniunt: Gra-
 taretur tempori quod Deus ipse proculdubio amminis-
 trasset, ut per ejus archiepiscopatum possent tot per
 Angliam mala recidi, perturbationibus omnibus dexter
 modus imponi. Prenuntiaret ille quod fieri in Dei rebus
 vellet, se non defuturos ejus¹ suffragio; ille Deum pro eis
 oraret, ipsi forensia, si qua essent, pro eo susciperent.
 Susciperet ergo benigne quod divinitus regi feroci
 videbatur inspiratum, ne omnium perversitatum quæ
 deinceps in regno emergerent culpabilis esset. Talia
 jactabant. Sed ipse, futurorum præsaus, omnes eorum
 ratiocinationes levi responso exivit:² Tanto ponderi
 se pro ætatis debilitate non esse congruum; præsump-
 tuosum si juvenis quilibet tantum temptaret laborem,
 nedum ipse cui sanguis heberet et cujus vires emula
 senectus carpsisset; secularia negotia se nescire, quia
 nollet scire quorum occupationes semper post mona-
 chatum horruisset; liberum affectans animum, volup-
 tati sanctarum Scripturarum intendere; velle illos
 dissonantiam facere, ut aratrum sanctæ ecclesiæ, quod
 in Anglia duo boves validi, et pari fortitudine ad
 bonum certantes, id est rex et archiepiscopus Cantua-
 riensis,³ debeant trahere, nunc ove vetula cum tauro
 indomito jugata, distorqueatur a recto: ‘ Et ego,’
 inquit, ‘ sum ovis vetula, qui si quietus essem verbi
 28, a.] ‘ Dei lacte et operimento lanæ aliquibus possem for-
 ‘ tassis non ingratus esse; sed si me cum hoc tauro
 ‘ conjungitis, videbitis pro disparilitate trahentium
 ‘ aratrum non recte procedere. Nullum ergo de hoc
 ‘ facto emolumentum habebitis, immo dum timor ves-

Archbishops of
Canterbury.

The bishops
congratulate
Anselm.

Anselm expresses
his doubts as to
his capability for
the office.

He enunciates
his difficulties
and intentions in
a parable;

¹ ejus] A. D. E.; omitted, B.

² exivit] A. D. E.; exiit, B.

³ id est rex et archiepiscopus Can-
tuariensis] B. C. D. E.; interlined, A.

Archbishops of
Canterbury.

and gives reasons
why he ought to
decline the
honour.

The king and the
bishops all
entreat him to
accept it.

His great distress
and perplexity of
mind.

The bishops force
the pastoral staff
into his hand,

and drag rather
than lead him
into the church.

He still protests
against their
violent consecra-
tion of him ;

and declares that
it is null and void.

‘tra oppilaverit ora, videbitis ecclesiam, cui incon-
sulte consulere vultis, vivo pastore carentem. Pre-
‘terea, cum sim alterius regni abbas, quam indecens
‘et ambitione plenum sit videtis, ut defraudem mona-
‘chos quibus tutelam, et archiepiscopum exhonorem
‘cui professionem debeo.’ Eo instantius illi urgere,
et omnibus quæ objecerat festinam medelam promit-
tere. Rex quoque, nuntiata sibi obstinatione repulsæ,
per paternam et maternam amicitiam obtestari ne
sue detrimento animæ velit in sententia permanere.
Quinetiam omnibus ad ejus pedes provolutis, ipse
quoque in fatiem concidit, nullisque flectebatur heros
lacrimis, nullis lactabatur promissis; adeo, ut postea
sub obtestatione¹ deitatis dicebat, tunc anxius, ut si
voluntas Dei esset, mallet carere spiritu quam tanto
curarum fluctuare estu. Quin et monachos suos præ-
sentes de suffragio lacrimabiliter appellabat, donec epi-
scopi mutuo se cohortati, impetum quasi in hostem
conjurant. Itaque pars a tergo, pars ab ante, ad
lectum eum² jacentis impellunt, arreptæque manus
digitos, quos stricte in volam curvaverat, erigere co-
nantur; aliquantoque labore cassato, quod fortitudinem
in viro suscitaverat ira et dolor, vix indici levato, cum
ille pro violentia voces dolentis exprimeret, baculum
pastoralem apposuerunt. Stringentes continuo manum
ne abiceret, traxerunt potius quam duxerunt in eccle-
siam, solemniam pro more munia exsecuti. Et licet
læta vox omnium *Te Deum laudamus* canentium
diverberaret aures,³ ille nisu quo poterat clamabat:
‘Nichil est quod agitis; nolo, non consentio.’ Regres-
susque ad regem, illum propediem melius habiturum
dixit, se non consensisse violentiæ, ideoque omnia
quæ facta fuerant de hac re in se in irritum deduci

¹ obtestatione] A. D. E.; obstina-
tione, B.

² eum] D.; written on the margin
of A.; interlined, E.; omitted B.

³ aures] B. C. D.; over this word
auras is interlined in A.; aures,
with a written over the e, E.

posse et debere. His dictis, comitatus magnatibus, excedens curia successit hospitio, lacrimas ubertim fundens,¹ multoque dolore gravis. Tali igitur gestu, internæ voluntatis interprete, magis accendit decumbentis animos, ut statim juberet eum pronuntiari in vulgus archiepiscopum, investiri que omnibus quæ ad ecclesiæ Cantuariensis spectant redditus.² Urbem præterea Cantuariæ quam archiepiscopus Lanfrancus habuerat ex beneficio, isti concessit ex solido. Actum anno ab Incarnatione Domini millesimo .xc°. iiii°, pridie nonas Martii³ prima Dominica .xl^{mæ}.

Archbishops of
Canterbury.

Nevertheless the king proclaims him archbishop, and invests him with all the revenues and dignities held by Lanfranc.

^{28, b.]}

Sunday, March
6, 1093.

§ 49. Anselmus igitur in prædia ecclesiastici juris abiit, et rex discussa infirmitate convaluit. Impigre enim quod⁴ inceptat urgebat, ut Anselmum in archiepiscopatu firmaret. Missique sunt nuntii Normanniam cum litteris regis ad archiepiscopum Rotomagensensem et monachos Beccenses, qui liberam ei cessionem impetrarent. Illi quoque rationem rei quam petebantur diligenter lance pensantes, aliquantis controversiis prolatis et eventilatis, tandem concesserunt. Sed suspendit ordinationem ejus simultas inter regem et ipsum irrepens, hujuscemodi de causa. Convenerat eum rex favorabilibus assentationibus, ut possessiones ecclesiæ Christi quas ipse abalienaverat, voluntaria dignatione in clientum suorum jus æternum transcriberet qui illas post decessum Lanfranci per ejus donum invaserant. Negavit Anselmus infligere dampnum ecclesiæ cui nichil ipse contulisset. Commota ex his principis bile, quod

Anselm departs to his duties, and the king recovers from his illness.

Messengers sent to the archbishop of Rouen and the monks of Bec to obtain leave for Anselm to accept office.

After some hesitation they grant it.

A dispute between the king and Anselm about the revenues of the church.

Anselm refuses to hand them over to the king's clients.

¹ *fundens*] D. ; ciens originally in A. ; sciens, E. ; profundens, B. C.

² *redditus*] Originally written *reditus* in A., but *d* interlined ; reditus, B.

³ *pridie nonas Martii*] A. D. E. ; pridie nonas Novembris, B. C.

⁴ *convaluit. Impigre enim quod*] D. E. ; after *convaluit* there is a blank erasure of five lines in A. ; convaluit. Nec moratus, omnia bona

promissa retorsit in contrarium, audentior ut ipse fatebatur in Deum malis irrogatis. Furebat plane et bachabatur, [adeo] ut Gundulfo Rofensi episcopo monenti ut a Deo castigatus, ex hoc circumspectius viveret, non temperaret dicere, 'Per vultum de Luca, nunquam me Deus bonum habebit pro malo quod mihi faciat.' Tunc tamen quod, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

The king's anger,
and postponement of Anselm's
consecration.

Anselm's joy at
the prospect of
leading a private
life; he having
already resigned
his abbacy at Bec.

At length, how-
ever, the king is
persuaded to
appoint him.

September 25.

He is consecrated
at Canterbury,
4th December.

ante de pontificatu ejus summo celerabatur¹ studio, dilatatum et pene omissum. Unde egregia mens ejus assurrexit lætitia, sperans se omni prælationis defunctum munere, et in solitariam vitam transferendum. Jam enim abbatiae dato baculo decesserat, per Rotomagensem archiepiscopum Willelmum absolutus. Solebatque et tunc et sepe profiteri, quod ad nullam prelationem valeret, nisi ad prioratum claustrum, quia et gauderet otio, et aliis laboribus impar,² linguam ad benedicendum promptam haberet. Veruntamen multo fluente tempore, omnium querelis rex³ turbatus quod carentes rectore pessumirent ecclesiae, vix persuasit ei, ut suscipiens archiepiscopatum, consensu suo cunctorum roboraret desiderium. Ingentibus autem⁴ promissis quæ ipsas onerarent auras⁵ effusis, quæ hominem illicerent, tardantem impellerent. Regalia ergo pro more illius temporis principi fatiens, .viii^{mo}. kalendas Octobris Cantuariæ asedit; sed pridie nonas Decembris ab omnibus episcopis Angliæ sollemnia episcopalia suscepit. Fuitque prognosticon ejus: 'Vocavit multos,⁶ et misit servum suum ' hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia parata ' sunt omnia; et ceperunt simul omnes excusare.'⁷

¹ *celerabatur*] A. D. E.; celebrabatur, B. C.

² *impar*] Interlined in A.

³ *rex*] D.; interlined in A. and E.; omitted, B. C.

⁴ *autem*] Interlined in A.

⁵ *auras*] A. D. E.; aures, B. C.

⁶ *vocavit multos*] S. Luc. xiv. 16, et seq.

⁷ *excusare*] This is the last word of fol. 28, b.; fol. 29 commences with the words, Veruntamen cum ille; and the connecting sentence between the two, Nec multo post . . . eligeretur, is written on the lower margin of p. 56. It appears on examination that this connecting sentence was

added by Malmesbury to supply the place of an entire folio, which he had cut out between folios 28 and 29. B. and C., transcribed before the excision had occurred, thus supply the passage:—excusare. Nec diu stetit regalis fidei integritas, quin ipso die primi in archiepiscopatum introitus mitteret Rannulfum [Radulfum, C.] quendam clericum, contra eum de propriis ecclesiarum rebus disceptaturum. Qua ille insolentia turbatus animum, multa sibi non prospera in honore illo eventura et præsigniit et prædixit. Rex enim in eum et [in] omnes venabatur lites; commentabatur causas, quibus congregaret pecunias. In exactionibus

Nec multo post rex mare transiit. Erant his diebus duo competitores Romani præsulatus, Guiber-

Archbishops of
Canterbury.

The king soon
after this goes
abroad.
Contest at Rome
between Wibert

sevus; in male partis dispertiendo prodigus: ibi harpiarum ungues, hic Cleopatrarum luxum; in utroque impudentiam prætendens. Si quis ei sponte quid obtulisset, nisi quantitas dati suæ conveniret menti, statim obliquo intuitu [offerrentem] exterrebatur, quoad illum ad quas liberet doni conditiones adduceret. Hac versutia cum multum questum conflasset ex aliis, in Anselmo utilitate spei lapsus est. Nam cum ei quingentas libras obtulisset, sperans valiturum Dei rebus, ut eo muneribus delinito loqueretur securius, rex more suo exiguitatem muneris suo criminatus est responso. Cumque nec precibus flecteretur dicentis ut tantillum grate susciperet, habiturus cum expeditur episcopali liberalitate plura servili importunitate nichil, effecit ut archiepiscopus argentum sibi diffinitum egenorum commodo annumerari præciperet. Exhilaratus plurimum, et religionis rigorem læto paululum risu deflectens, quod per hanc repulsam Deus integritatem famæ suæ conservasset. Nam quia nichil tam recte fit quod depravari verbis non possit, exciperetur profecto in malum si dedisset argentum, dicereturque fecisse propter simoniam quod voluisset fieri propter roborandam Dei causam. Hinc Wilhelmus succensus, toto post hæc tempore perpetuum contra eum suscepit discidium. Letabaturque invenisse se causam qua ejus confidentiam deprimeret, ne pontificali auctoritate ad reprimenda vitia assurgeret. Denique cum transfretaturo leniter suggereret ut concilia celebrari permitteret, abbates abba-

tiis desolatis præficeret, petulantiam in primum sexum edicto compesceret, omnia ille retulit adversantia. Exploratum se habere quod illi magno sit contemptui, qui sibi audeat loqui ea quæ nunquam Lanfrancus præsumpsisset patri suo dicere. Celebranda concilia cum vellet, in concilio dicenda quæ præciperet, abbatias suas esse, de his se facturum quod liberet, perinde ut ipse faceret de villis suis quod sibi in mentem veniret. Tum Anselmus animadvertens offenso principis animo, se frustra contra torrentem brachia tendere, per nuntios deprecatus est ut vel se plena gratia in amicitiam reciperet, vel qualitatem commissi ediceret. Non defuturum se iudicio secundum gravedinem delicti, non diminuta reverentia gradus sui. Relato responso quod de nullo eum culparet, nec tamen in gratiam reciperet, quia non audiret quare, ille intelligens quo res vellet vergere, consuluit tamen et elicit ex responso episcoporum occultum dicti misterium. Pecuniam esse qua posset placari mens regia, si redderetur vel ejusdem vel majoris summæ quam fuerat ante oblata. At archiepiscopus indignitate dicti caput concutiens, 'Absit,' ait, 'ut venalem domini mei gratiam faciam; putans exilis et perituræ rei precio comparari posse tantæ majestatis excellentiam. Quam si enim vendere velle putavero, tantæ fedtatis estimatione dominum meum exhororo, cui fidem et honorem debeo. Itaque nec quod ante promisi dabo, quia in meliores usus est expensum, nec aliud, quia expi-

Archbishops of
Canterbury.

and Urban for
the papacy.

The opinion of
England is
divided; but the
king is in favour
of Wibert.

Anselm supports
Urban, in accord-
ance with the
intention he had
avowed to the
king;

and upon the
king's return
asks his permis-
sion to go to
Rome to be
invested by pope
Urban.

Renewed anger
of the king at
his request.
He abuses
Anselm for
calling Urban
'pope' without
his leave.

tus et Urbanus,¹ summi ambo et præstantes viri, neuterque alteri pro persona cedebat. Consensu dubio fluctuabat Anglia, in Guibertum tamen pro metu regis inclination. Anselmus jamdudum Urbanum in papam susceperat, idque rege non abnuente exceperat cum ad archiepiscopum eligeretur.² Veruntamen cum ille redisset in regnum, cassus moliminis quo meditatus fuerat fratrem provinciam spoliare, adiit eum pontifex petiitque licentiam Romam eundi pro pallio sumendo a papa Urbano. Hoc dicto rex, ut semper calori pronus erat,³ novas causas irarum invenit; excitatusque in malum⁴ pronuntiavit, non rectam eum⁵ fidem sibi quam promiserat posse servare, si sine sua licentia Urbanum vel quemlibet papam

[f. 23, a.]

‘latione hominum meorum nolo
‘mercari unius hominis amicitiam.
‘Forsitan enim et hac occasione irarum
‘causis assuesceret, ad quas leniendas rusticorum tenuis fortunas
‘paulatim absumeret.’ His rationationibus malivolentia delatorum apud regias aures exaggeratis, adeo efferbuit, ut continuo eum abire jubens a curia, omni patriarchatus ejus subjectioni renuntiaret. Ita ille in Normaniam, Anselmus in Cantiam discesserunt; ille tumentibus et effe-
‘ratis animis, ille leni mente medellam malorum per Deum operiens.

Erant his diebus duo competitores Romani præsulatus, summi ambo et prestantes viri. Uterque causam verisimilibus rationibus fulciebat. Urbanus electione cardinalium, Guibertus electione imperatoris Theutonum, cujus esset Roma et Italia. Neuter ergo pro persona sua cedebat. Guiberto necessitatem subjectionis ministrabat terrarum tractus qui sub imperio illius jacet; Urbano favebat omnis Gallia et Normannia, et cetera usque ad Oee-

anum Britannicum. Incertum cui faveret Divinitas, nisi quod Urbani fama prosperius crementum sumebat. Consensu dubio fluctuabat Anglia, in Guibertum tamen inclinationior propter metum regis. Anselmus jamdudum Urbanum in papam susceperat, ut alterius provincie abbas, idque rege non abnuente exceperat inter alia, cum eum ad archiepiscopatum impelleret, B. C. D. and E. as in text.

¹ *Guibertus et Urbanus*] D.; interlined in A. and E.

² *Nec multo post . . . eligeretur*] This passage is written in a smaller character on the lower margin of A.

³ *calori pronus erat*] A. D. E.; furori erat, B.; pronus furori erat, C.

⁴ *malum*] D.; *bilem* written upon an erasure, but crossed through, and *malum* interlined, in A.; *malum* written above *bilem*, E. Excitatusque in furiam, ausus est pronuntiare non rectam fidem quam, etc. B. C.

⁵ *eum*] D.; interlined in A. and E.

appellaret. Differendum id ad frequentiore conven-
tum respondit Anselmus, serioque tractandum, utrum
ideo fidelitatem terreni domini debilitaret si vicarium
sancti Petri appellaret. Magnis ergo utrinque motibus,
magnis consultationibus actum. Eratque ratiocinatio
regis hujusmodi: Consuetudo regni mei est a patre
meo instituta, ut nullus præter licentiam regis appel-
letur papa. Qui consuetudines regni tollit, potestatem
quoque et coronam regni violat. Qui coronam mihi
aufert, inimicitias et infidelitatem in me agit.¹ Re-
spondebat Anselmus: Dominus contra sapit, qui hanc
quæstionem duobus præceptis absolvit et enodem red-
didit. Quid enim fidelitatis debeamus vicario beati
Petri ipse docet: 'Tu es Petrus,² et super hanc
'petram edificabo ecclesiam meam; et tibi dabo
'claves regni cælorum, et quodcunque ligaveris super
'terram erit ligata et in cælis, et quodcunque sol-
'veris super terram erit soluta et in cælis.' Et
communiter omnibus: 'Qui vos audit³ me audit, et
'qui vos spernit me spernit.' Et iterum: 'Qui vos
'tangit,⁴ quasi qui tangit pupillam oculi mei.' Porro
quid debeamus regi alias declarat: 'Reddite⁵ quæ sunt
'Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo.' Reddam ergo sine
offensa in his quæ Dei sunt vicario beati Petri obedi-
entiam; et in his quæ terrenæ dignitati domini mei com-
petunt, fidele auxilium et consilium pro nosse meo non
subtraham. In his exsequendis omnes episcopi Angliæ
primati suo suffragium negarunt, partes agentes mercen-
narii et libertatis profugi. Et quasi parum id esset,
omnem ei obedientiam et subjectionem abnegaverunt.⁶
Incentor et vexillifer factionis erat Willelmus Dunelmen-

Archbishops of
Canterbury.

Anselm answers
him, and the case
is discussed
between them.

The arguments of
the king stated.

Anselm's reply.

The English bi-
shops refuse to
support the pri-
mate,
and deny
obedience.

¹ *agit*] D.; agitur originally in
A. and E., but *ur* erased; agitur,
B. C.

² *Tu es Petrus*] S. Matth. xvi.
18, 19.

³ *Qui vos audit*] S. Luc. x. 16.

⁴ *Qui vos tangit*] Zach. ii. 8

⁵ *Reddite*] S. Matth. xxii. 21.

⁶ *abnegaverunt*] D.; after the word
a blank erasure of half a line in
A.; abnegaverunt; rege jubente et
iniudum defectionis faciente, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

William, bishop
of Durham, heads
the faction
against him,
in the expecta-
tion of obtaining
the archbishopric
upon the dismis-
sal of Anselm;
or else he hopes
that Anselm will
retire voluntarily.
His reasons for
not doing so.

He assumes great
unconcern and
cheerfulness.

Anger and dis-
appointment of
the bishop of
Durham.

He meditates
employing force
against Anselm.
The nobles, how-
ever, take the part
of the archbishop,
and decline to
oppose him.

The king,
although indig-
nant, represses
his anger,

sis episcopus, homo importunæ facundiæ et ambitionis infestæ, qui speraret archiepiscopatui intrudi, Anselmo depulso; ideoque improbius insistebat negotio, promiseratque regi futurum sua solertia ut ille cederet honori, sponte reddito baculo et anulo. Sed ventilabat ingenium adverso Deo, cum omnia ejus et cæterorum consilia longis ambagibus volutata, uno contudit responso: Si quis esset qui probare præsumeret quod ideo fidem terreno negaret regi quia appellaret vicarium beati Petri, esset ipse contra paratus cui et ubi deberet respondere. Eo magis illi animis labefactati, majorem quam opinabantur animadverterunt viro inesse prudentiam, quod sciret non debere archiepiscopum Cantuariæ judicari nisi in consistorio apostolici. Ita tota acumine limatorum in consiliis virorum inaniter adversus eum cui Deus aderat certabatur. Nam quæcunque dicenda putassent, statim inventa ratione, sicut vehementi flatu casses aranearum dirumpebat. Adeo immotus animo et sollicitudinis vacuus, ut illis in partes secedentibus et dicta sua huc et illuc ponderantibus, ipse sopori ad parietem reclinatus indulgeret. Eodem vultu, mente inconcussus, nec ira turbulentus nec metu anxius; tranquillitatem animi, et ipse fatebatur, et fatiei prætendebat hilaritas. Surrectum ergo in clamores et furias, Dunelmensi episcopo palam pronuntiante eum¹ qui ratione non possit compesci debere vi opprimi. Reclamatum est a proceribus, qui multo magis quam episcopi ab injuriis archiepiscopi temperandum censebant. Denique jussi² ut ei subjectionem abnegarent, prorsus refutarunt, dicentes Christianos se esse, nec velle in aliquo archiepiscopi sui voluntati resultare. Id rex,³ quamvis moleste tulisset, formidine tamen majoris tumultus iram intra fauces repressit,⁴

[f. 29, b.]

¹ *eum*] Interlined in A.

² *Denique jussi*] D. E.; a blank erasure of a word after *Denique* in A.; *Denique a rege jussi*, B. C.

³ *rex*] D.; *ille* originally in A.,

but crossed through, and *rex* interlined; *ille*, B. C.

⁴ *repressit*] D. E.; written over an erasure, A.; *absorbuit*, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

The king refuse^s
to banish
Anselm;

but publishes an
edict declaring
Urban to be the
rightful pope.

Interview of the
bishops with
Anselm.

They tell him that
he ought to be
friends with the
king,
because he had
obtained the pall
for him from
Rome.

Which Anselm
declares that he
values very little.

The king seeks to
be reconciled to
him.

And publicly
grants him all
the archiepisco-
pal rights.

scopi nichil suffragii, nisi quod rogatus ut eum expelleret, impossibile factu respondit, ut vir celebratissimæ sanctitatis et scientiæ et in præsulatum introductus legitime deturbaretur, nullius obnoxius culpæ. Continuo igitur edictum per provintiam promulgatur Urbanum apostolicum debere dici et credi. Eo audito mirari Anselmus, cum ecce frequentes episcopi ad eum missi venere. Pertemptatoque¹ sensim homine utrum ad redimendam regis amicitiam esset infractor, cum nichilo mutatum experirentur, quod latebat aperuere. Dominum regem sua opera et impensa pallium a Roma meruisse, suoque labore transegisse negotium quod illi multis constaret marcis; par esse ut tanto principis beneficio digno respondeat muneris offitio. Ingemuit ille doli machinam in effectum deductam, dicta episcoporum largis suspiriis excipiens; negavitque se quicquam propter hoc daturum, quia parvi estimaret beneficium cujus amplitudinem ipsi² tantipenderent. Per hæc rex edoctus nullo modo mentis ejus robur enervari posse, ut in amicitiam suam cederet, salva dignitatis suæ magnanimitate, ultro expetiit et impetravit. Dataque ei publice potestate ut per totum regnum primatus sui jus exercebat libere, dies præfixa quo Albanensis episcopus cum pallio Cantuariam veniret. Venienti, et sacrum insigne in vase argenteo deferenti, vulgo applausum, ab archiepiscopo nudipede sed sacerdotalibus

¹ *Cæterum . . pertemptatoque*] D. E.; this passage stands thus in A.
b

Continuo igitur edictum per provinciam promulgatur, Urbanum apostolicum debere dici et credi. Eo audito mirari Anselmus; cum ecce frequentes episcopi ad eum missi

a
venere. Cæterum ad causam archiepiscopi nichil suffragii, nisi quod rogatus ut eum expelleret, impossibile factu respondit, ut vir celebra-

tissimæ sanctitatis et scientiæ, in præsulatum introductus legitime, deturbaretur, nullius obnoxius culpæ. Pertemptatoque. The letters *b*, *c*, *a*, above the line indicate the manner in which the author wished the sentences to be transposed. The original sequence is preserved in B. C.

² *ipsi*] D. E.; interlined in A.; et ipsi, B. C., the copyist having misread the correction in A., which is slightly indistinct.

vestimentis induto occursum. Inde desuper altare Domini Salvatoris pallium assumptum, sacratus pontifex beatis humeris composuit, et ad divina celebranda processit. Erat tunc dies Dominica, iiii. idus Junii, fuitque nonnullis ingenti miraculo¹ quod idem evangelium illa die occurrit² quod ante prognosticon ejus fuerat: 'Homo quidam fecit cenam magnam et vocavit multos, et misit servos suos hora cenæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Et ceperunt omnes simul excusare.'

Archbishops of Canterbury.

He assumes the pall at Canterbury. Sunday, June 10, 1093.

o, b.]

§ 50. Ita concordia inita, et rege ultra mare profecto, serena pacis tranquillitas toto illo anno ab animo Anselmi curas depulit, et bonorum hominum levavit sollicitudines. Sed posteriori tempore Willelmo reverso, rursus tempestas intonuit, rursus procella odiorum inhorruit. Enimvero ille felici letus³ eventu, statim in Walenses contendit. Nam maxima Dei gratia omnibus ejus conatibus occurrente, ita in omnibus⁴ usus est placido allusu fortunæ ut videretur cum eo Deus beneficiis certare. Si pugnam adoriretur opimas manubias referebat, si pelago impacato navigare volebat⁵ statim venti furorem ponerent. Videbat hæc Anselmus et aggaudebat, sperans illum propter tam affluentem gratiam quandoque liberam facere ecclesiam. Quocirca de Gualensi expeditione reversum meditabatur leniter⁶ aggredi, sed prævenit ille convitiis per nuntium exagitando archiepiscopum, causatus militum quos in hostem miserat paucitatem et inertiam. Quo allato

The king goes abroad. Peace between him and Anselm.

Upon his return their quarrels break out afresh.

The king's undertakings prosper,

and Anselm hopes that he will be well inclined towards the church.

But he sends a messenger to upbraid the archbishop.

¹ *ingenti miraculo*] See *ante*, p. 84.

² *occurrit*] A. D. E.; occurrit, B. C.

³ *letus*] D. E.; written upon an erasure, A.; superbus, B. C.

⁴ *Nam maxima occurrente, ita in omnibus*] D. E.; written upon an erasure, A., a line being also left blank; Nam post illud dictum

quod superius commemoravi, quod nunquam beneficeret pro malo quod sibi Deus intulisset; post illud ergo dictum fatuum et arrogans, ita in omnibus, B. C.

⁵ *volebat*] A. D. E.; voluisset, B. C.

⁶ *leniter*] Interlined in A.

Archbishops of
Canterbury.

Anselm gives up
all hope of his
reformation.

And endeavours
to avoid quarrel-
ling with him by
asking leave to
go to Rome.

The king refuses
his permission.

Threatens to
confiscate all the
revenues of the
archbishopric;

and that unless
Anselm will
swear not to go
to Rome, he will
banish him.

Anselm goes in
person to the
king, and answers
him.

spes omnis emendationis¹ apud Anselmum obtorpuit. Dimisit igitur nuntium responsione vacuum, ne reciprocis relatibus jurgiorum campus aperiretur. Sevebat, instinctu credo diaboli, contra pontificem fortuna;² parabanturque in proximam curiam contra eum machinamenta. Quæ omnia petendo licentiam eundi Romam quassavit et depulit; cum prius multis moliminibus voluntatem ejus super ecclesiarum statu attemptasset. Quocirca hæc communicaturus cum papa rogavit, ut dixi, licentiam pergendi Roma bis terque frustra. ‘Intelligo enim,’ aiebat rex, ‘licentiam interdicendam, cum eum nullo gravi peccato sciam onerari cujus a Roma petat absolutionem, nec egere illius loci consilio cum ei nullius scientiæ desit copia. Magis certe dixerim Urbanum Anselmi cedere sapientiæ quam Anselmum Urbano indigere. Quod si pertinacius ceptis institerit, omnem archiepiscopatum in meum fiscum redigam; transgreditur enim promissa sua, quibus fidem suam astrinxit omnes consuetudines servaturum regni mei. Insolitum quippe est mihi ut quisquam procerum meorum eat Romam, nisi meo potissimum missu. Ideo vel juret mihi se numquam deinceps pro qualibet impressione sedem apostolicam appellaturum, vel evacuet regnum. Hec,’ inquit, ‘vos fideles mei sibi dicite, et si videritis eum velle desistere itinere, tunc [f. 31, a.] vigorem curialis judicii experiatur, quod me totiens inquietare non timuerit de re quam ad summam perducere nolit.’ Contra hæc Anselmus per nuntios agendum non ratus, ipse ad regem ingressus, pro more dextræ illius assedit; habuitque orationem ad hanc sententiam: ‘Quod dicis me non debere ire Romam, quia et gravi peccato caream et scientia affluam, quamvis neutrum pro vero arrogem, tamen Dei libræ

¹ *emendationis*] D. E.; written upon an erasure, A.; de regali correctione, B. C.

² *fortuna*] D.; written upon an erasure, A.; principalis arrogantia, B. C.

' committo examinanda.¹ Quod dicis me promisisse
 ' ut consuetudines tuas servarem, amplector, sed con-
 ' ditiones requiro. Cum exceptione enim dixi me
 ' servaturum, illas duntaxat quæ legibus Dei consen-
 ' taneæ, cum rectitudine² essent constitutæ. Quod dicis
 ' me fidem excedere, quia, prævaricatis consuetudinibus
 ' tuis, sedem apostolicam appello, custodita reverentia
 ' principatus tui non verum esse alter diceret. Fide-
 ' litatem enim quam tibi rex, debeo, ex Dei fide
 ' habeo, cujus vicarius est sanctus Petrus cujus sedem
 ' appello. Quod dicis me debere jurare ne ulterius
 ' pro quavis causa Romam appellem, pronuntio pub-
 ' lice quod Christianus princeps ab archiepiscopo suo
 ' tale³ sacramentum exigit injuste. Si enim sanctum
 ' Petrum jurejurando abjurarem, Christum negarem.
 ' Quando vero pro ulla re Christum negavero, tunc
 ' tibi de petitæ licentiæ peccato satisfacere non tardabo.
 ' Forsitan autem, me discedente, procurabit Deus ut
 ' non diu res ecclesiasticæ, sicut minaris, tuis famulen-
 ' tur compendiis.' Obstrepebant dicenti rex et pro-
 ' cures, illud maxime objurgantes numquam in con-
 ' suetudinibus servandis mentionem Dei fuisse vel
 ' recti.⁴ Tum ille comi vultu, et pene in risum
 ' resolutus, dixit hæc eadem verba: ' Pape! Si nec
 ' Dei nec rectitudinis mentio, ut dicitis, facta fuit,
 ' cujus tunc? Absit ab omni Christiano leges vel
 ' consuetudines tenere et tueri⁵ quæ Deo et rectitu-

Archbishops of
Canterbury.

The king and the
nobles cry the
archbishop down.

Anselm confutes
them.

¹ *examinanda*] B. C. D. E. Another word was originally in the author's mind; but having written *refer*-, he has afterwards crossed it through, and interlined *exa*- above, finishing on the next line with the syllables *-minanda*, A.

² *rectitudine*] C. D.; honestate with *rectitudine* written above it, A.; vel rectitudine, B.; honestate, E.

uo

³ *suo tale*] D. E.; archieps tale,

A.; votale, B. C., apparently through a misunderstanding of the original correction in A., which is slightly indistinct.

⁴ *recti*] C.; honesti originally, but crossed through, and *recti* interlined,

A.; $\left. \begin{array}{l} \uparrow \text{recti} \\ \text{honesti} \end{array} \right\}$ B.

⁵ *tueri*] B. C. D.; teneri originally, but crossed through, and *tueri* interlined, A.; *tueri* written upon an erasure, E.

Archbishops of
Canterbury.

They are abashed
at his arguments.

The king how-
ever breaks out
afresh, and
declares that
Anselm shall not
take anything
with him when
he leaves the
kingdom ;

or at any rate
only such things
as he should
allow.
Anselm remains
calm under all
these threats
and revilings.

(A.D. 1097.)

But says that he
is sorry to have
incurred the
king's displea-
sure.

When he meets
the bishops, to
take their sense
on the matter,
they have
recourse to
subterfuge;
and say that he
knows best how
to act.

They assure him
of their good
will, although
they dare not
openly assist
him.

Two of them
alone ask for and
obtain his

‘dini noscuntur esse contrariæ.’ Hoc illi dicto quasi mallico frontes impudentes reperi, demissione capitum et vocis silentio injustitiam suam testati sunt. Nichil enim ille turbabatur, sed quandocunque illi succlamarent tacens, rursus ad caput sententiæ impermotus revertebatur. Veruntamen non continuit rex animum quin crudeles minas intorquens diceret non illum quicquam de suo regno exportaturum. At ille impavidus : ‘Pedes,’ inquit, ‘et nudus pergam, si equitaturas meas et vestes vestrum esse quis affirmaverit.’ Puduit principem dicti, et rubore tinctus ora : ‘Non ita,’ inquit, ‘volo, sed undecimo abhinc die cum ad portum veneris, nuntio meo in portis tuis vel dimittendis parebis.’ Irasceret alius, sed Anselmus imperturbatus manens benedictionem suam regi non abnuenti obtulit, prelocutus moleste se quidem et egre iram regiam ferre sed si dignaretur intelligere, ad commodum ejus animæ viam inchoatam spectare. Subterfugerunt hoc negotium sicut et prius episcopi. Quos cum ille de suffragio convenisset, responderunt illum et religiosum et sapientem esse ; pro sapientia consilio eorum non indigere, sed quid fatiendum sit optime scire ; pro sanctitate incunctanter bonum exsequi velle et posse. Se adversus dominum suum non posse assurgere, cujus gratia carere nollent pro honoribus et parentibus suis quos diligenter. Ille qui esset omnis labis mundanæ et cupiditatis immunis, rem Dei ut ceperat persequeretur, habiturus episcoporum voluntatem tacitam, ceterum vocis opem nullam. Quanquam si qua fides, si quis aditus meliori consilio esset, præstaret domi dulce confovere otium quam patria et honoribus extorrem tanto indulgere labori.¹ Ita omnes discessere, solisque duobus penitentiam antequam

[C. 31, b.]

¹ *Quanquam . . . labori*] This sentence stands in A. after the words *permisit indempnem*, but with a mark of reference to show that

it should be placed in its present position. *Quanquam . . . labori*, after *permisit indempnem*, B. C. D. E.

mare transiret petentibus benignus ignovit. Eorum nomina fuerunt Osmundus Sereberiensis et Rotbertus Herefordensis. Una ergo die Cantuariæ commoratus, peram et baculum, solatia et inditia itineris, pro consuetudine assumpsit. Inde Doveram veniens, xv. diebus propter inclementiam venti ibi contra votum retentus est. Quo spatio nuntius, ut dicebatur, a rege missus,¹ contubernioque et convivio ejus indessesse potitus, causam adventus secretam tenuit. Sed cum jam prosperitas flatuum naves vocaret in altum, ille ex præcepto regis omnes bulgias et manticas efferri coram et expilari imperavit. Crudele et miserabile spectaculum! Præmæ Angliæ, caput totius religionis et sapientiæ, predonis more exagitari. Sed cum solummodo necessaria supellex et nichil pecuniarum inveniretur, ille qui venerat facti, quod invitatus fecerat penitens, abire permisit indempnem.²

§ 51. Solutas naves Nothus³ provexit in salum, primo quidem segniter, adeo ut retorto flamine retro viderentur Angliam annare.⁴ Quod cum præ dolore cordis siccis oculis nequiret pater videre, elevatis in altum manibus auxilium cælo detraxit; venti enim placatis animis constraverunt æquora, et versus Flandriam intenderunt carbasa. Ita naves flatu secundo sulcantes mare, non multo post Witsandis appulere. Primum illi hospitium cum sancti Bertini monachis fuit, cetera favor administravit, omnibus eum certatim episcopis et abbatibus invitantibus, et invitum etiam detrahentibus. Ibat fama viri prænuntia, et dulci corda audientium afflabat aura. Quocirca quanto amore omnium susceptus, quantis offitiis delinitus sit,

Archbishops of Canterbury.

forgiveness before he quits the kingdom. After one day's delay, he quits Canterbury, and arrives at Dover, where he is detained for fifteen days. A messenger sent there by the king conceals the cause of his mission.

But just before Anselm sails he ransacks all his luggage.

The messenger, finding no money and only mere necessities, permits him to go unharmed.

He fears being driven back to England by the wind.

But at last the ship reaches Wissant,

where he is honourably received and entertained.

[f. 32, a.]

¹ *nuntius, ut dicebatur, a rege missus*] D.E.; written upon an erasure, A.; Willelmus de Warelwast clericus a rege missus, B. C.

² *ille qui indempnem*] D. E.; written upon an erasure, A.;

merito expilator pudore suffusus, malis suis gratus abire permisit indempnem, B. C.

³ *Nothus*] Sic, MSS.

⁴ *annare*] A. D.; navigare, B. C.; navigare altered into *annare*, E.

Archbishops of
Canterbury.

Hugh, arch-
bishop of Lyons,
legate apostolic
in France, goes
to meet him.

He sojourns
at Lyons;

and thence
sends messages
to Urban at
Rome.

A report spread
that he is on his
way to Rome,
carrying great
treasures with
him.

Robbers sent by
Wibert, the
antipope, to
waylay him.

But as he delays
so long, they
return home
again.

The pope sends
a messenger to
summon him to
Rome.

He accordingly
sets out,

and arrives
safely at Rome,
having only met
with one adven-
ture on the way.

The Duke of
Burgundy
intended to rob
him.

conanti dicere succumbit sermo, fatiscit oratio. Mira rerum conversione, ut honoratior esset in aliena provincia quam fuerat civis in patria, archiepiscopus in ecclesia! Ipse Lugdunensis archiepiscopus Hugo, legatus apostolicus in Gallia, magni nominis et potentiae nec religionis egenus, ubi eum ad Lugdunum iter advertere audivit, alacriter occurrit, devote obsecutus est. Ejus igitur consilio ibi resedit, totius causae indices Romam Urbano apostolico litteras mittens. Valitudo subitanea flagitabat otium; simul et consilium videbatur, interim Wibertinis predonibus cedere. Ferebat enim per omnium ora rumor venisse archiepiscopum Cantuariensem ab Anglia, Romamque tendere ad Urbanum suffarcinatum pecunia; magnum esse quod secum ferat archiepiscopus Angliae, quae sit provincia omnium fertilissima. His illi animos incensi, jam tum semitas omnes obsederant, angustias locorum occupaverant, ne qua elaberetur. Ingens domino suo fore commodum si prenderetur qui Urbani partium propugnator esset. Quare passus est ardores eorum ad tempus negata praeda languescere, ut se opinione deceptos esse¹ credentes, domum redirent. Hoc consilio fructum detraxit insidiantibus, et jam redierat nuntius, praecipiens ex parte apostolici ut remota omni excusatione per obedientiam Romam veniret. Nescius ille contraire obedientiae, et de spe misericordiae Dei audentior, viam invasit. Nam et vigor salutis refusum audaciam suggererat, et citra senium viridis et cruda senectus bene adhuc labores patiebatur. Evasis ergo Alpibus Romam incolumis venit, nullo suorum homine vel jumento desiderato; uno tantum in toto itinere temptatus discrimine, quod tamen fuerit successus et alimentum gloriae. Dux siquidem Burgundiae eadem qua Wibertini spe raptatus, ad eum deprædandum in-

¹ esse] se esse, A., but the *se* crossed through.

flatiore spiritu animatus erat. Sed uno tantum aspectu
 ejus emollitus omnem exhalavit superbiam, resumpsit
 humilitatem. Adeo dulci intuitu, leni fatie, placida
 canitie, aspicientem capiebat, ut in quemcunque oculo-
 rum gratiam iniceret, statim in amorem sui alliceret.
 Ita cordis tumor, duci¹ per nebulonum verba conceptus,
 co viso resedit. Continuoque pontificis exceptus os-
 culo, benedictionem ultro expetiit. Advocatoque uno ex
 magnatibus suis, stipatus enim multis cum maximo
 venerat tumultu, præcepit ut eum secure per terram
 suam deduceret, et non minus ei quam sibi ubique
 serviri faceret. Federata ergo amicitia discedit, sepius
 contra maledicos infrendens, et ingeminans ei Dei
 odium qui sibi persuasisset ut persequeretur Dei an-
 gelum. Anselmus ergo securus Cluniacum, mox, ut
 dixi, Lugdunum, inde Romam pervénit.

Archbishops of
 Canterbury.

But, mollified by
 his venerable
 aspect, abstains

kisses him, and
 asks his blessing.

Directs his
 followers to give
 him safe conduct.

He arrives at
 Rome.

§ 52. Quem apostolicus magnifice suscipiens, coram
 senatu amplissimis laudibus extulit. Illum esse totius La-
 tinitatis magistrum in disciplinis liberalibus, in religione
 parem non invenirent. Contumelias multas pro fideli-
 tate Romana passum, tandem per plenas periculis et
 mortibus vias ad se venisse. Flagitare a se suffragium,
 cujus ipse magis egeret consilio. Talia Urbanus jac-
 tabat; sed Anselmus pudore caput demissus, silentium
 premebat. Sed ubi summus pontifex laudum finem
 fecit, ille data copia causam suam omnem veraciter
 allegavit. Pollicetur præsul pariterque senatus auxi-
 lium. Scribuntur litteræ Willelmo regi Angliæ; jubetur
 Anselmus omnibus suis revestiri. Statim enim
 ut ille mare transierat, archiepiscopatum totum suæ
 ditioni substerni, et quæcunque Anselmus statuerat in
 irritum deduci, jusserat.² Litterarum responsum, ju-
 betur archiepiscopus circa papam operiri. Sed non

The pope re-
 ceives him
 magnificently,
 and extols his
 learning, piety
 and sufferings.

Anselm states
 his grievances.

The pope
 promises him
 aid, and writes
 letters to the
 king of England,
 commanding
 him to reinstate
 Anselm.

The king returns
 an answer that
 Anselm is to
 remain with the
 pope.

¹ tumor, duci] A. D. E.; timor,
 dulci, B.; tumor dulcia, C.

² jusserat] B. D.; statuerat, but
 statu- crossed through and juss-

interlined in A.; statuerat underlined
 and jusserat written above, E.;
 statuerat, C.

Archbishops of
Canterbury.

But owing to the
unwholesome-
ness of Rome, he
goes to the
monastery of St.
Salvator at
Telese;

There in the
enjoyment of
the ease he
desired,

he composes his
work, '*Cur Deus
homo.*'

The king of
England tries
to set Roger,
duke of Apulia,
against him.
But on the con-
trary, Roger
honours him.

He wishes to
resign his arch-
bishopric;

but the pope
will not allow
this.

He is willing to
obey the pope;

fuit animus diu ibi consistere, quod illius urbis aer insalubris peregrinis esset. Quocirca cuidam Johanni, qui olim suus monachus apud Beccum fuisset, sed tunc ab Urbano abbas cenobii Sancti Salvatoris, quod prope Telesinam urbem est, institutus, roganti cessit, ut in villa sua, Scлавia nomine, æstum æstatis vitaret. Ea villa in supremo montis vertice constituta, ideoque hinc inde veniente temperie, refrigerata prope momentis omnibus, pestiferi nichil habet spiritus. Juvabat itaque Anselmum¹ captivitas sua, videns sibi redditum quod diu desideraverat otium. Quapropter jamdudum residues animos in Deum excitans, consummavit ibi librum egregium, cujus titulus et materia est, '*Cur Deus homo.*' Omnibusque amor et honori erat, adeo ut Rogerus, dux Apuliæ, apud quem rex Angliæ illum litteris insimulandum curaverat, spretis neniis, longe aliter sententiam suam in viri honorem transferret, illi villas, illi castella, illi postremo quæcunque place- rent offerens, tantum remanentia sua terram suam bea- tificaret. Cum circa papam esset, in omnibus illi secundus, in processionibus, in stationibus habebatur; ad eum salutationes, ad eum munera post apostolicum [f. 33, a.] commeabant. Audiebatur libenter ab omnibus, fiebatque quod jubebat, cum divinos intonaret sermone; quod maximæ sibi delectationi erat, fructum scientiæ pronuntians esse, si cum bene dicas, alius de doctrina tua profectum bene vivendi accipiat. Ferebatur ergo magna cupiditate ut, archiepiscopatus deposito fasce, Deo posset intendere. Quod cum ab apostolico obnixè postu- laret, renuit prorsus. '*Immo,*' inquit, '*per obedientiam jubeo, ut ubicunque sis, nomen et honorem Cantua- riensis archiepiscopi non deponas. Delicati militis est ante bellum fugere; nec est religiosi et constantis animi citra ullam lesionem minis tantum et terrori- bus cedere.*' Tum ille: '*Obedientiam, Pater, non*

¹ *Anselmum*] *Ans* originally, *-elmum* being afterwards interlined, A.

‘refugio, nec plagas quinetiam mortem ipsam pro
 ‘Deo non horreo, nisi forte animus meus michi men-
 ‘tiatur. Sed quid, queso, ibi fatiam, ubi non solum
 ‘vacillat, sed jam omnis oppressa est justitia? ubi
 ‘suffraganei mei partes boni, non modo propter¹ timo-
 ‘rem non adjuvant, verum propter favorem impug-
 ‘nant?’ ‘De his,’ respondit papa, ‘et talibus, gestit
 ‘animus in concilio apud Barum agere, ubi et præ-
 ‘sentiam tuam volo, et auxilium desidero.’

Archbishops of
 Canterbury.

but asks what he
 is to do when all
 respect and
 subordination
 are at an end.

§ 53. Ut ergo ventum ad concilium, apostolicus ante
 corpus sancti Nicholai constratum tapetibus et palliis,
 ipse, casula cum pallio amictus, tribunal ascendit;
 ceteri cum cappis sedebant. Omnibus ergo suum locum
 ex antiquo vendicantibus, Anselmus humilitate summus,
 quo poterat assedit. Exciderat animo summi pontificis,
 ingruente tumultu, ut ei locum delegaret. Sed erroris
 ammonitus est² quæstionis necessitate³ a Græcis pro-
 posita, probare volentibus Spiritum Sanctum non nisi
 a Patre procedere. Hanc ergo quæstionem, dum expe-
 dire temptans, magis involveret, Græcis contra non
 improbabiliter occurrentibus, Anselmi recordatus, exclam-
 mat. Vividæ tonitruum vocis, ædis capacitas, et turbæ
 multiplicitas ingeminant: ‘Pater et magister Anselme,
 ‘Anglorum archiepiscopo, ubi es?’ Ille ubi se vocari
 audivit, in pedes constitit. Quem apostolicus compellens:
 ‘Nunc,’ inquit, ‘magister, opus est scientia, opus
 ‘eloquentiæ tuæ opera. Veni, ascende huc, et defende
 ‘matrem tuam ecclesiam, quam Greci labefactare co-
 ‘nantur. Succurre igitur, quasi a Deo huc missus.’
 Continuo cuncti astantes et assidentes⁴ percunctari

The Council of
 Bari. [Oct. 1,
 1098.]

Anselm is
 present,

and takes his
 place where he
 could.

A question pro-
 posed by the
 Greeks respect-
 ing the proces-
 sion of the Holy
 Ghost from the
 Father only.

The pope is
 puzzled.
 He calls up
 Anselm to
 answer it,

¹ *propter*] Interlined in A.

² *est*] Interlined in A.

³ *quæstionis necessitate*] B.C.D.E.; originally *quæstione*, but the *e* of *quæstione* altered into *is*, and *necessitate* added above the line, A.

⁴ *astantes et assidentes*] D.; sub-

stituted below the line in place of ‘oculos et ora in eum conversi,’ those words being crossed through, A.; oculos et ora in eum conversi, underlined, and astantes et assidentes, written on the margin, E.; oculos et ora in eum conversi, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

Places him
beside the archi-
deacon of Rome,
and in front of
himself.

Announces him
to the council.

The discussion
is adjourned to
the following
day.

The Latins are
delighted at his
arguments, and
the Greeks are
ashamed of
themselves.

He afterwards
records his
views in a
book, called "*De
Processione
Spiritus Sancti*."

All the assembly
praises, and the
pope blesses him.

The crimes of the
king of England
are discussed.

The pope is
about to
excommunicate
him.
But Anselm begs
for delay.

quis esset. Annitentibusque proximis ad consessum apostolici levatus,¹ sedere jussus est juxta Romanum archidiaconum, cui ante papam sedere moris est: In-
'cludamus,' inquit, 'hunc in orbe nostro, quasi alterius
'orbis papam.' Nec moratus, omnibus palam exposuit
qui genus, unde domo, cujus scientiæ, cujus facundiæ,
quam religiosus, quanta pro fidelitate Romanæ sedis
passus esset.² Dilatusque in posteram diem questio-
nis tractatus, quamvis Anselmus statim respondere non
dubitaret.³ Sed sequenti die solito maturius cetu co-
acto, promotus in editum, ita pertractavit questionis
latera, ita penetravit et enubilavit intima, ut Latini
clamore testarentur gaudium, Græci de se præberi
dolerent ridiculum; nullus porro inops et inanis scien-
tiæ discederet. Sensa illius sermonis procedenti tem-
pore luculenter digessit, in libro De processione Spiritus
Sancti facto. Tunc vero ubi verbum absolvit, omnes
in illum oculos et ora conversi, hic laudare fidem, ille
scientiam, omnes eloquentiam. Sedato fragore quem
laus ejus suscitaverat, intendens in eum summus pon-
tifex, ait: 'Benedictum sit cor et sensus tuus, et os
'et sermo oris tui sit benedictus.' Nec mora, cum con-
sensu omnium roboratus in aliter sentientes fulmen ex-
communicationis intorsisset, de rege Anglorum ventilari
sermo cepit.⁴ Proferuntur in medium scelera dictu hor-
renda, adicitur contemptui humano cælestis injuria, quod
scilicet bis terque ammonitus nichil correctionis exhi-
buerit. Quocirca cum suffragio et clamore omnium
papa ad excommunicandum jam paratus esset, Anselmus
genibus ejus affusus, orat dilationem, et vix impetrat.
Quæ res non mediocrem ei apud cunctos videntes pe-
perit gratiam, eo quod ostensione veræ sanctitatis

¹ *levatus*] A blank space of four
or five letters follows this word in
A.

² *esset*] D.; added in margin, A. E.;
omitted, B. C.

³ *dubitaret*] respondubitaret, but
respon- crossed through in A.

⁴ *intorsisset . . . cepit*] A. D. E.;
intorsit. Ilis finitis, de rege Anglo-
rum ventilari sermo cepit, B. C.

vicisset famæ suæ gloriam. Quam pulchrum erat, ut illi oraret veniam a quo tantam exceperat contumeliam !

Archbishops of
Canterbury.

§ 54. Papa Romam regresso, comitatuique ejus adherente Anselmo, supervenit nuntius¹ a rege directus, qui allegationes Anselmi enervaret, objecta crimina dilueret. Quanquam omnem verecundiam projecerat, in immensum elatus, nec multum curaret quid de se diceretur. Legati hoc fuit verbum ad papam coram archiepiscopo :

The pope and
Anselm return
to Rome.
A messenger
arrives from
England to deny
the accusation
of Anselm
against the king.

. 34, a.] ' Miratur dominus meus cur tibi vel in mentem ve-

His address to
the pope.

nerit ut Anselmum juberet resaisiri, cum illud ei

incunctanter prædixerit, si sine permissu suo egrede-

retur Angliam.'—'Accusat,' inquit eum apostolicus, 'de

The pope
questions him.

alia re?'—'Non' ait.—'Et pro hoc arripuisti,'² ait,

tantum laborem huc veniendi, ut diceret primatem

patriæ ideo rebus suis omnibus expoliatum, quia

apostolicum appellavit juditium? Si ergo amas do-

and advises him
to return to his
master,
and tell him that
if he does not
wish to be
excommunicated
he must re-
instate the
archbishop.

minum tuum, matura reditum, et dic ei ut si non

vult excommunicari, cito eum fatiat omnibus suis in-

vestiri. Et ne te de termino reddam suspensum,

tertia ebdomada post Pascha³ ad concilium in hac

urbe celebrandum affer responsum. Certe pulsator jam

excommunicatus esset, nisi pulsatus intercessisset.⁴

He is to bring
back the king's
answer to a
council at Rome
three weeks
after Easter.

Percussus ille tam insperato responso, misterium domini

sui se illi secreto communicaturum respondit. Ardebat

enim aliquid efficere, ut ampliorem locaret apud regem

amicitiam. Itaque arte qua peritus erat negotium

confitiens, singulos ambiendo, muneribus et pollicita-

By bribes and
solicitation he
obtains an
extension of the
term to Michael-
mas.

tionibus, regi terminum ad festum Sancti Michahelis

obtinuit. Cunctatus est multum ad id concedendum

Urbanus, quod luctarentur in ejus animo Anselmi re-

¹ nuntius] D. E.; written upon an erasure in A.; supervenit Willelmus clericus de quo supradixi, B. C.

² arripuisti] D.; originally molitus es, but crossed through, and arripuisti interlined, A. E.; molitus es, B. C.

³ post Pascha] D.; post interlined and the æ of Paschæ altered into a, A. E.; Paschæ, B. C.

⁴ Certe . . . intercessisset] B, C. D. E. Interlined in A.

Archbishops of
Canterbury.

Anselm perceiv-
ing the pope to
be so venal,
purposes return-
ing to Lyons.

The pope how-
ever persuades
him to remain.

The right of
being present at
the councils
granted to
Anselm and his
successors for
ever.

Council held in
St. Peter's at
Rome. [April 24,
1059.]

Reinger, bishop
of Lucca,
announces the
decrees to the
people.

He says that one
is there whose
silence cries
loudly to God;

ligio et munerum oblatio; sed prævaluit tandem pecunia. Itane omnia superat, omnia deprimit nummus! Indignum factum, ut pectori tanti viri, Urbani dico, vilesceret famæ cura, Dei respectus cederet, et pecunia justitiam præverteret. Visum est ergo Anselmo circa tam venalem hominem expectationem non perdere, sed Lugdunum remeare. Sed enim licentiam impetrare non potuit, retinente papa, ut invidiam facti aliquo levaret solatio. Fecit igitur eum manere secum usque ad concilium¹ in patriarchio, deditque ei domum jure hospitii perpetuo. Crebroque ad eum veniens, joca et seria cum eo transigebat, ut unam curiam non duorum diceres. Jamque aderat tempus concilii, omnibusque episcopis Gallicanis sedes suas agnoscentibus, nulloque recordante aliquem Cantuariensem archiepiscopum concilio Romano interfuisse, posita est ei sedes in corona, ut ante dixi, et in æternum jus sibi et successoribus suis transcripta. In ecclesia Sancti Petri erat concilium, ingens strepitus astantium, multus concursus venientium. Ideoque cum decreta minus audirentur, præcepit papa Reingero Lucensi episcopo, ut vocali sonoritate cuncta enuntiaret in vulgus. Assurgit ille imperato muneri, nec clamor inceptus frustrabatur hiantem; sed etiam longe positorum pulsabat et penetrabat auditum. Multaque parte decretorum edisserta, repente quasi animo excussus, aliena et quæ a negotio dissidere videbantur verba [f. 34, b.] intulit: 'Sed ve! quid fatiemus? Preceptis subditos
' oneramus, et auxilium a nobis querentibus nullum
' afferimus. Dolet hinc et conqueritur totus mundus,
' quod caput omnium membris suis non conqueritur.
' Ecce quidam inter nos modeste sedet et tacite,² cujus
' silentium clamor magnus est apud Deum, qui jam
' secundo anno apostolicæ sedis vigorem operiens, de
' omnibus suis injuste ablatis, quid queso excepit aux-

¹ usque ad conciliū.] B. C. D. E.;
interlined in A.

² tacite] A. D. E.; tacet, B. C.

‘ illi? Anselmus est de quo dico, archiepiscopus An-
 ‘ glæ.’ Hæc dicens, virgæ quam tenebat gravi ad
 pavementum illisione, indignitatem rei exaggerare visus
 est. Hic papa in eum intendens: ‘ Absiste,’ inquit, ‘ mo-
 ‘ veri, frater Rengeri, procurabitur huic rei correctio.’
 At Rengerus fervore spiritus actus, cum dixisset: ‘ Ita
 ‘ expedit, aut justum judicem res non transibit,’ rursus
 interruptam seriem decretorum contexuit. Horum dic-
 torum stupor affecit Anselmum, cum sciret nec suis nec
 suorum querelis Rengerum ad hæc commemoranda in-
 ductum fuisse. In hoc concilio papa cum omnibus
 sententiam excommunicationis vibravit in laicos inves-
 titores ecclesiarum, et in investitos a laicis, et in taliter
 investitos consecrantes, et in illos qui pro ecclesiasticis
 honoribus laicorum homines fiunt.

Archbishops of
 Canterbury.

and that one is
 Anselm, the
 archbishop of
 England.

He shows great
 indignation at
 the treatment
 that Anselm had
 received,
 and is reproved
 by the pope.
 Anselm is
 astonished at
 his conduct.

The pope pro-
 nounces sentence
 of excommunica-
 tion against all
 those concerned
 in lay investitures.

§ 55. Postero die concilii, archiepiscopus iter retrogra-
 dum composuit; plurimisque laborum jactatus periculis,
 per montuosa et saltuosa loca Lugdunum¹ contendit.
 Neque enim rectum tramitem tenere potuit, quod ferebat-
 ur Wibertus pictore Romam misso, imaginem ejus in
 tabula pingi fecisse, ut quocumque se habitu effigiaret,
 non lateret. Lugdunum ergo perveniens, solitam benigni-
 tatem Hugonis expertus est, ut proprius loci dominus,
 non ut peregrinus. Omnium jus intus et foris antistes
 non roganti obtulit, et ut vellet coegit. Primatum in
 consessu, amorem in occulto, reverentiam in publico,
 offitium in omnibus. Solari curas, partiri vel potius
 totos exponere honores; adeo ut missas celebranti suf-
 fraganei loco serviret, ubicunque sermonem fatienti
 ad pedes sederet. Vir magnanimus et constans, qui
 auderet opes contempnere, fortunam provocare. Fuit
 igitur ibi pater Anselmus toto tempore quo superfuere
 Urbanus et Willelmus. Nec multo post utrumque
 fata rapuere. Audita morte regis fudit lacrimas An-

After the council
 Anselm sets forth
 for Lyons.

He is obliged to
 take a circuitous
 route,

because Wibert
 had sent a
 painter to take
 his picture, so
 that however
 disguised he
 might not escape

He arrives at
 Lyons, and is en-
 tertained by arch-
 bishop Hugh.

He remains
 there during the
 lifetime of Urban
 and king
 William.

¹ *Lugdunum*] D.; *Roman* crossed | A.; *Lugdunum* written upon an
 through, and *Lugdunum* interlined, | erasure, E.; *Roman*, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

[Aug. 1109.]
Returns to Eng-
land at the
invitation of his
successor,
Henry I.

Recalls the
rebellious nobles
to their alle-
giance.

selmus, amoris indices, pietatis interpretes, continuo-
que a novo rege Henrico invitatus, Angliam adventu
suo dignatus est; ubi etiam procures qui a fide defi-
tiebant sepe ex voluntate regis conveniens, multos ad
rectum invitavit. Timebant conscii, ceteri libera fronte¹

¹ *nec multo post utrumque*
[*fronte*] D.E.; this sentence is written
over an erasure in A., at the foot of
folio 34, b.; folio 35, a, commencing
with the words *et vividis luminibus*.
That a leaf originally intervened
between ff. 34 and 35 is evident
from the fragment of vellum still
remaining in the binding. It
doubtless contained the passage
here given from B. and C., and was
cut out when Malmesbury re-
modelled the passage as it now
stands in the text. *Nec multo*
post crebrior fama ferebat Urbanum
defunctum, obituque suo anticipasse
datum Willelmo terminum. Dede-
rat enim usque ad festum sancti Mi-
chaelis indutias; ut hoc respectu
lenitus, attentius denarios Sancti
Petri colligeret et mitteret. Sed ille
crebris ambagibus remoratus, post-
orem abnegavit. Auditoque mortis
nuntio, 'Dei odium habeat,' ait, 'quin
curat.' Nec contentus, adjecit:—
'Pulchre et feliciter mihi contigit
' quod pecuniam meam non habuit.'
Interrogantique mores illius qui suc-
cessit Urbano, cum diceretur ali-*
quibus morum liniamentis similem†
esse Anselmo, ait, 'Per vultum Dei,‡
' si talis est, non valet. Veruntamen
' si sit papa, ego agam quodlibet.'
Protervus et arrogans, eque in Deum
ut in homines§ rebellis; religioni

Christianæ magis ex usu quam amore
addictus, ut qui plures Judeos
Christianos factos, ad Judaismum
pecuniis corruptus revocaverit.
Omnia fato agi credulus, nullum
sanctorum nos posse adjuvare cre-
debat et dicebat. Subinde increpi-
tans et dicens, scilicet ea cura jam
olim mortuos sollicitat, ut nostris
intersint negociis. Proindeque si
ab apostolico excommunicaretur, in
secundis haberet, qui quantum suæ
conscientiæ interesset, non multum
curaret si totis annis sacramentorum
expers esset. Quid illud? Nonne
omni furore immanius? Plures de
captura cervorum accusatos, omnes
igniti ferri judicio examinari jussit.
Tercio die cum omnes inusta cute
apparuisent, plus justo exacerbat, in
hoc dictum prorupit:—'Quid est
' hoc? Deus est justus iudex? Pereat
' qui hoc deinceps crediderit. Per
' montes et valles meo judicio amodo
' respondebitur, non dei, quod pro
' voluntate civibus hinc inde pericli-
' tatur.' Horrebant ista dicentem au-
dientes, sed et ego horresco referens.
Sed plura pergenti dicere revocat
ratio, quod non debeam defunctum
meo premere judicio, qui habet ju-
dicem præfata, cui judicanti omnis
attemit creatura. Nec enim multo
tempore transcurso, luit dictorum et
factorum petulantiam, sagitta vitalia
trajectus, sicut alibi diximus. Est et
aliud quod me non parum dehorta-
tur, ne mala quorumlibet narrem in
historia; ammonetur enim prava

* *diceretur*] dicerent, C.

† *similem*, eum similem. C.

‡ *Dei*] de Luca, C.

§ *homines*] hominem, C.

f. 55, a.] et vividis luminibus in eum intenti etiam acclamabant dicenti. Postremo cum jam Rotbertus frater

Archbishops of Canterbury.

Upon the arrival of Robert in England to oppose his brother, Anselm addresses the people.

voluntas scelerum auditu, et discit posse fieri quod jam factum est, nec temporum discursu aboletur, quod aliquando commissum est. Adulterium discitur dum narratur, et omne crimen faciendum menti male inculcatur, dum qualiter ab alio factum sit studiosius explicatur. Quin potius senio evi obruatur iniquitas temporibus exsolescat feditas, cum ipsis auctoribus sepeliatur malitia. Narrantur* ea quæ generosos ad bonum stimulent animos; sileantur illa quæ vel propter voluptatem male demulceant, vel propter pœnam exterreant.

Audito Willelmi obitu, Anselmus effusus est in lacrimas, veri doloris indices, sinceri amoris interpretes. Succutienteque pectus singultu, testatus est voce reverenda† nullo se umquam majori afflictum incomodo, velleque si voluntati non reluctaretur possibilitas, suo decessu illius degressum mercari. At vero Henricus qui Willelmo successerat, amplissimæ spei indolem de modamine regni exhibuit, ut statim patrem patriæ Anselmum pernicibus de reditu interpellaret nuntiis, et affabilibus invitaret epistolis. Veniret modo et labanti patriæ manum porrigeret, negotia nutum ejus præstolantia decideret. Quibus motus, magno ejulatu provincialium decessit Burgundiæ, ingentique tripudio suorum accessit Angliæ. Favorabiliter ergo a novo rege receptus, excusationem super benedictione sua

quam ante adventum ejus præoccupaverat, ubi ratione fultam animadvertit, non aspernanter accepit.

Porro rogamem ut sibi hominum faceret, æcclesiasticarumque rerum investituram de se acciperet, nullo ambiguo responso suspendit, palam excommunicationem in concilio Romano de talibus factam enuntians. Non se velle infirmare vigorem concilii cui interfuerit, quia stultum est si non patiaris legem quam ipse tuleris. Si pateretur dominus rex sine hominio et investitura fidem servaret integram, nec per dei gratiam ullam officii sui faceret jacturam. Sin minus, eo unde venerat continuo reditum moliretur. His verbis magnum fluctum curarum iniecit regi. Anselmi abscessu animos omnium a se pro contumelia sancti averteret, nec minus divinam offensam incurreret. Cessione hominii et investituræ* parum aut nichil potestatis sibi residere crederet. Quare utrinque librato concilio, archiepiscopus suis omnibus honorifice revestitur, cetera ad consultum apostolici referuntur.

Interea rumor Rodberti comitis in Angliam venturi, animis eorum talia excussit negotia. Rex ipse regno timens, vitæ parum fidens, in Anselmum solum inclinari. Ipsi omnia secreta credere, bonas leges jurando promittere. Sepe adventu suo et procerum maxime suspectorum curiam ei facere, ut eos a perfidia sermonibus suis archiepiscopus exterreret. Quod ille non nesciens, ita de fide disserebat et

* *Narrantur*] *Narrantur*, C.

† *reverenda*] *verecunda*, C.

* *investituræ*] *investituræ concessa*, C.

Archbishops of
Canterbury.

They promise
allegiance to
Henry, if he will
correct the
abuses of the
late reign and
pass just laws.

The king pro-
mises this, and
the people under-
take to support
him.

Robert decides
upon not offering
battle.

The king
requires Anselm
to pay him
homage, but An-
selm waits for his
excommunica-
tion from Rome.
Messengers are
sent to Rome on
each side.
The king again
insists upon the
homage, or else
that Anselm
shall leave the
kingdom.
Anselm desires
that the con-
tents of the
pope's letters
should be
obeyed.

regis¹ appulisset, et multi discessionem facere medita-
rentur, toto exercitu circumstante, locum editiorem
ascendens, verba fecit ad populum. Quo quasi classico
excitata agmina, elatis vocibus bona regi et fidem pro-
miserunt, si malorum sub Willelmo juniore instituto-
rum remissam faceret, si bonas leges sanciret. Horum
ille fatiendorum omnibus Anselmum vadem obtulit, et
fidem in manum dedit. Ita² omnes ferventiore spiritu
in regis fidem animati sunt, ut si oporteret conspiratis
animis, et devotis dextris, in ferrum pro rege ruerent.
Quo vulgato, Rotbertus qui magis aliorum perfidia
quam sua fidens industria venerat, destitit prælio, des-
civit a negotio: et qui spe regnum præsumperat,
obviis manibus pacem amplexus, in fraternæ necessi-
tudinis amorem libenter accurrit.

§ 56. Veruntamen cum rex more antecessorum suorum
ab archiepiscopo hominum interrogaret, et ille pro ex-
communicatione Romæ facta differret, missi Romam³ ab
utraque parte nuntii.⁴ Jubetur interim⁵ regi vel homi-
nium facere, vel absolutis morarum nexibus regno ex-
cedere. 'Quinpotius,' respondit ille, 'inspitiantur apo-
' stolicæ litteræ, et quod tenor earum continet, fiant.'
Redierant enim jam Roma nuntii, et casso labore se-
mitam triverant, quod Paschalis papa sententiam ante-
cessoris sui invicto robore tuebatur. 'Quid ad me de

perfidia per occasiones et quasi de
longe petita materia, ut latebras in-
terioris animi per exteriores corporis
gestus facile prehenderent.
Nam male conscii pallore faciei pro-
debant mesticiam, ceteri libera
fronte, B. C.

¹ *frater regis*] D. E.; interlined,
A.; omitted, B. C.

² *Ita*] B. C.; originally *Tum*, but
crossed through, and *Ita* inter-
lined, A.; *ita tum*, D.; *Tum ita*, but
tum underlined, E.

³ *Romam*] D. E.; interlined, A.

⁴ *cum rex nuntii*] D. E.;
written over an erasure, A. Verun-
tamen Henricus nec equa seduli-
tate nec paribus Anselmo respondit
officiis, depravatus quorundam et
maxime Rodberti fratris sermonibus,
quem altus dolor perdit per eum
regni stimulare, B. C.

⁵ *interim*] Interlined in A., over
igitur, which is crossed through;
igitur interim, D.; regi interim, E.;
ergo vel, B. C.

‘litteris apostolici,’ ait rex? Jura regni mei nolo amittere.’ Procedente in contentionem sermone, asseruit Anselmus terram se non exiturum, sed ad suam iterum ecclesiam, consideraturumque quis sibi vel suis inferret violentiam. Ita tunc discessum, sed posterioribus diebus molliores ex parte regis virum convenere litteræ, ut pacato animo curiæ præsentiam suam exhiberet;¹ futurum, ut habito² inter se colloquio, omnis sopiretur contentio. Non negat ille adventum, si forte Deus instinctu suo regalem tetigisset³ animum.⁴ Rursus igitur communi edicto mittuntur legati Romam, qui tam dura præcepta temptent vel lenire vel rescindere. Ex parte antistitis,⁵ Baldwinus et Alexander monachi,⁶ ex parte regis, Girardus archiepiscopus Eboraci, Herbertus Norwicensis, Rotbertus Cestrensis episcopi. Sed priores familiaris quoque causa urgebat, Girardum pro adeptione pallii, Herbertum pro rescissione privilegii abbatiæ Sancti Edmundi, quod Balduinus abbas illi cenobio per Alexandrum papam multis laboribus⁷ adquisierat. Id erat, ut abbas illius loci nec episcopo Norwicensi, in cujus parrochia esse cognoscitur, nec ulli alii nisi primati Angliæ subitiatur. Hoc Herbertus

Archbishops of Canterbury.

Paschal II. confirms all the decrees of his predecessor.

The king refuses to pay any attention to his letter.

Anselm declares that he will not quit the kingdom,

and dares any one, at their peril, to injure him.

The king sends letters to him desiring to be reconciled.

He attends the court.

Envoys on each side again sent to Rome.

Some of them intrigue for their own purposes.

Herbert, bishop of Norwich, one of the envoys, captured by robbers.

¹ *curiæ præsentiam suam exhiberet*] D. E.; written above an erasure, A.; curiam præsentia sua visitare dignaretur; B. C.

² *habito*] A. D. E.; omnis, B. C.

³ *tetigisset animum*] A. D. E.; tetigisset animum. Fomes enim inimicitiarum Rodbertus abscesserat, B. C.

⁴ *Non negat animum*] This sentence precedes the words futurum contentio, in A., but with a mark of transposition to indicate its present place. Also in E., but without any mark of transposition. In B. C. D. it stands as in text.

⁵ *antistitis*] Originally *regis*, but crossed through at time of writing, and *antistitis* partially interlined, A.

⁶ *monachi*] Originally *moniti*, but *-iti* crossed through, and, *-achi* interlined, A.

⁷ *laboribus*] D.; originally *laboribus incertum an et muneribus*, but the last four words crossed through in A. They are in the text in B. and C.; while in E. we have *laboribus incertum an et adquisierat*, with the second and third words underlined, the copyist having evidently seen his mistake before completing the sentence.

Archbishops of depellere intendens, et¹ ignoro quo infortunio sotios [f. 35, b.]
 Canterbury. relinquens, deviaque² secutus prædonum manum incur-
 They release him rit. Sed .xl^{ta}. marcis datis, servitutem exuit, libertatem
 on payment of a fine, and force him to swear that he will not attempt to injure Anselm at Rome. viæ recepit. Primo per omne quod dicitur sanctum
 jurare compulsus Guidoni id nomen viro raptorum ma-
 gistro, nichil se Romæ acturum quod ad domini sui
 Anselmi archiepiscopi spectaret incommodum. Datis
 igitur nummis, raptim sotios persequabatur liberiore
 otio, quia leviore marsupio.

He rejoins his companions, and they are presented to the pope. § 57. Conjuncti corripunt viam, papæque obtutibus
 They endeavour, in vain, to bribe the pope to espouse the king's cause. præsentati, quicquid poterant et muneribus et promissis,
 Dissension amongst the envoys. agunt, ut regis voluntatem effectui mancipare possint.
 Sed nequiquam. Stat ille inflexibilis, nolens, ut dicebat,
 statuta sanctorum patrum enervare pro voluntate unius
 hominis. Nichil ergo labor hic profecit ad aliud, nisi
 ut lites in regno consereret, legatis inter se dissidentibus.

The king conceals the pope's letter, and spreads a report that it supports his views. Nam rex epistolam ab episcopis sibi allatam, quia sue
 voluntati refragari viderat, occulendam putavit. Ceterum
 nuda verba foras extulit, quibus illi pro episcopali veri-
 tate asserebant apostolicum regis investituras æquanimi-
 ter ferre, si cetera boni principis officia exsequeretur.
 Ideo autem noluisse hæc litteris indere, ne accepta oc-
 casione cæteri principes in eum inclamarent. Contra
 monachi palam clamitabant, apostolicis præceptis frau-
 dem innecti conquerentes. Siquidem et epistola quam
 Anselmo attulerant vulgo jam lectitabatur, in qua non
 solum investituras non concedere, sed etiam³ statuta
 Urbani pertinaciter probabatur Paschalis urgere ser-
 vandaque monere. Strepebat igitur omnis aula mur-
 mure, non debere attendi monachis, qui libenter fucis
 veritatem obscurant dummodo archiepiscopo placeant.

¹ *intendens, et*] Originally *per-
 gens*, but crossed through, and *in-
 tendens* interlined in A.; *pergens*,
 B. C.; *pergens*, with *intendens*
et written above it, E.; *pergens*,
et intendens et, D., apparently from

a misunderstanding of the correc-
 tion.

² *deviaque*] D.; originally *et devia*,
 but the *et* erased, and *que* interlined
 in A.; *et devia*, B. C. E.

³ *etiam*] Interlined, A.

Episcopalem gradum et sermonem magni esse ponderis; monachos jus in secularium rerum testimonio perdidisse; 'At istud,' inquit Balduinus, 'seculare negotium est.' Tum procures: 'Probum et prudentem te sci-

Archbishops of
Canterbury.

mus virum, nec de illis esse quæ maxima turba ordinem vestrum male vivendo infamat, sed tamen et humana et divina exigit ratio ut magis tribus epis-

Dispute between
Baldwin, one of
the archbishop's
envoys, and the
nobles.

scopis quam duorum monachorum credatur testimonio.' Diu ergo fluctuavit Anselmi sententia quo vergeret, quia et adversa fronte testimonium episcoporum rel-
lere, videbatur superbum; porro epistolæ quæ sigillum apostolicum prætendebat non credere, stultum. Confirmato animo respondit ad certitudinem facti cognoscendam missurum se Romam. Interim illis qui investirentur nec communionem suam negandam, nec benedictionem impertiendam.¹ Erant electi Rogerius

Doubt as to
which way the
matter would be
settled.

[f. 53, a.]

Anselm does not
refuse the com-
munion to the
bishops invested
by the king, but
will not bestow
his benediction
on them.

¹ *impertiendam*] D. E. After this word there is a blank erasure of five lines in A. Portions of the paragraph, from *Erant electi Rogerius . . . archiepiscopo injuriam faceret*, are also written over erasures. The whole passage from *Interim illis qui investirentur*, to the commencement of the new section, *Ita cum Anselmus nullo*, stands thus in B. C., as it doubtless originally did in A.—Interim illis qui investirentur, nec communionem suam negandam nec benedictionem impertiendam. Nec intercessit dilatio, quin continuo rex Henricus suæ ut sibi videbatur potestatis compos effectus, duos investiret episcopatibus, Rogerium cancellarium Seresberiensi, Rogerium larderarium Herefordensi. Sed posteriori non multo post Lundoniæ, ubi res agebatur fatali sorte examinato, Reinelmus reginæ cancellarius investitura pari subrogatur. Mandatur ergo Anselmo a rege, ut hos electos cum Willelmo electo Win-

toniæ consecraret. Is Willelmus adhuc recenti fuerat potestate Henrici violenter ad Wintoniensem episcopatum electus, nec electioni assentiens, immo eligentes asperis convitiis et minis incessans. Sed regrediente Anselmo, ab eo et anulo et baculo pastoralis donatus, et in ecclesiam introductus.* Quare ad illius benedictionem libens, ad aliorum consecrationem longe refugit animo reducto. Ita rex ira concitatus, Girardo Eboracensi consecrationis omnium munus injunxit. Nec ille leges prævaricari† retractasset, si non illi fedum ministerium altiori ratione refugissent.‡ Quorum Reinelmus mox relato regi anulo et baculo, motum animi ejus in se vehementer incitavit, a curia et gratia regali prohibitus; Willelmus ad benedictionem paratus, jamque exami-

* *introducitur*] introductus est, C.

† *prævaricari*] prævaricandi, C.

‡ *refugissent*] effugissent, C.

Archbishops of
Canterbury.

These were
Roger, made
bishop of Salis-
bury, Reinelm of
Hereford, and
William of
Winchester.

The last is
inducted by An-
selm, who gives
him his blessing.
The king com-
mands Girard,
archbishop of
York, to con-
secrate the
others.

Reinelm and
William refuse
to accept the
consecration,
and resign their
offices.

Roger avoids
collision both
with the king
and the arch-
bishop.

The king,
bishops, and
nobles beg An-
selm to go to
Rome.

He consents to
do so.

cancellarius regis ad Salesberiam, Reinelmus cancellarius reginæ ad Herefordiam. Willelmus etiam fuerat adhuc recenti potestate Henrici violenter ad Wintoniensem episcopatum electus, nec electioni assentiens, immo eligentes asperis convitiis et minis incessens. Sed regrediente Anselmo, ab eo et baculo pastoralis donatus, et in ecclesiam introductus est.¹ Quare ad illius benedictionem libens, assensum commodabat. Ita rex paulo commotior, Girardo Eboracensi consecrationis omnium munus² injunxit. Nec ille retractasset, si non illi electi altiori ratione refugissent. Quorum Reinelmus, mox relato regi anulo et baculo, episcopatu cessit. Willelmus non minus nisi quod anulum non reddidit. Rogerius predicanda prudentia ita rem temperavit, ut nec regem irritaret nec archiepiscopo injuriam faceret.

§ 58. Ita cum Anselmus³ nullo modo cepto desisteret, diceretque se nec pro vitæ⁴ dampno contra sedis apostolicæ diffinitiones acturum nisi ab eadem absolutionis procedat remedium, omnis laboris procella super eum⁵ recidit. Convenitur a rege et episcopis et magnatibus,⁶ ut ipse Romam dignetur proficisci, quod alii minus egerant sua præsentia subpleturus. Non careret effectu⁷ quod vellet, quem sedes apostolica tantipenderet. Impenderet modo hunc laborem patriæ, quo pacem ecclesiæ quo dignitatem repararet imperii. Ille precibus

nandus, tandem ad mentem reducto, quantum scelus adoriretur destitit, ideoque suis omnibus privatus, in exilium agitur. Deferuntur hinc utrimque ad regem querelæ Girardo et omnibus episcopis suam verecundiam, Anselmo Cantuariensis ecclesiæ exaggerante injuriam. Itaque cum nullo, &c., B.

¹ *est*] Subsequently inserted in A.

² *omnium munus*] Originally munus omnium, but the change in the order indicated, A.

³ *Anselmus*] D.; interlined in A. and E.

⁴ *vitæ*] Originally *vitæ suæ*, but *suæ* crossed through in A., and partly interlined and then smeared out E.; *vitæ suæ*, B. C. D.

⁵ *super eum*] D.; interlined, A. and E.; omitted, B. C.

⁶ *et episcopis et magnatibus*] B. C. D. E.; interlined in A.

⁷ *effectu*] C. D.; at first *affectu*, but the *a* altered into *e*, A.; *affectu*, with *e* above the *a*, E.; *affectu*, B.

flecti¹ non nescius, ne² omnia suo tantum videretur
 præsumere arbitrio, consensit; iturum se ne cunctorum
 voluntati deesset, quandoque legatorum penuria eos ad
 [f. 33, b.] unum senem annis gravem corpore debilem adegisset.
 Scirent tamen nichil se apostolico³ suggesturum, quod
 antecessoris sui gloriam abrogaret,⁴ statuta effringeret.⁵
 ‘Tu tantum,’ inquiunt, ‘vade, et in apostolici præsentia
 ‘legato⁶ si vera dicat testimonio tuæ auctoritatis asti-
 ‘pulare.’ Consensu accepto, discessum est ab invicem.
 Anselmus continuo prosperis flatibus marina pericula
 transvectus, bona etiam fortuna terrenum iter Romam
 usque emensus est. Ubi apostolico favore et senatoria
 frequentia exceptus, paucis diebus silentio et quieti in-
 dulsit,⁷ jubente papa. Cumque vires rēsumpsisset otio,
 die constituto palatium Lateranense ingreditur; adest
 et nuntius,⁸ qui paucis diebus adventum ejus præverte-
 rat,⁹ notus jam Romæ, Willelmus de Warelwast, electus
 Exoniensis ecclesiæ.¹⁰ Is omnes intendens eloquentiæ
 vires, causam regis perorabat, ut ei omnes paternæ
 fraternæque consuetudines redderentur. Angliam pecu-
 liarem esse Romanæ ecclesiæ provinciam, et ei tributa
 quotannis pensitare; regem sicut munificum, ita mag-

Archbishops of
Canterbury.

He sets forth;
[April 27, 1103.]

and arrives
safely at Rome.

He goes to the
Lateran Palace.
William de War-
elwast precedes
him as envoy
from the king;

and pleads the
royal cause.

¹ *flecti*] D. E.; written over an erasure, A.; subtexti, B. C.

² *ne*] D.; ne, with a blank erasure of one word, A.; ne tamen, the latter word underlined, E.; ne tamen, B. C., and tantum omitted.

³ *apostolico*] B. C. D. E.; originally *sedī apostolico*, but *sedī* crossed through at same time, A.

⁴ *gloriam abrogaret*] D.; originally *gloriæ derogaret*, but the termination of the first word altered, and for the second, *de-* crossed through, and *ab-* interlined, A. and E.; *gloriæ derogaret*, B. C.

⁵ *effringeret*] D.; at first *effringere*, but the *t* added in a later ink, A. and E.; *effringere*, B. C.

⁶ *legato*] D. E.; written over an erasure, A.; Willelmo, B. C.

⁷ *indulsit*] Interlined, A.

⁸ *et nuntius*] D. E.; written over an erasure, A.; et Willelmus, B.

⁹ *præverterat*] A. B.; prævenerat, C.; præverterat, corrected into prævenerat, D. E.

¹⁰ *Willelmus de Warelwast, electus Exoniensis ecclesiæ*] D. This sentence written above an erasure, A., and on the margin of E.; notus jam Romæ et multis ultro citroque muneribus, cum etiam non deesset ingentium promissorum copia, Romanorum assensum nundinatus, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

The pope
answers him
that he will
not sanction
the king's pro-
ceedings.

Confusion of the
envoy.
He obtains, how-
ever, certain
privileges for
the king,
to which Anselm
gives his consent.

William lingers
at Rome hoping
to change the
pope's decision.

But not succeed-
ing, hastens
before Anselm
on to Piacenza.

nanimum; dedecus ei et videri et esse, si antecessorum suorum jura perderet, quos ipse et animi magnitudine et opum affluentia longe præiret et premeret. Provi-deret itaque papa regis honori, consuleret sibi, quem non dubitaret magno fructu emungendum pecuniæ, nisi putaret abstinendum canonum severitate. His et aliis ad causam valentibus dictis¹ traducta est² in senten-tiam Romana curia, obnixis favoribus regis vota debere impleri pronuntians. Silebat interea pontifex uterque, perorantis ampullas et adulantum³ fumos prudenter attendens, latenter irridentes.⁴ Tum legatus⁵ putans illorum taciturnitatem esse coniventiam,⁶ securus erupit: 'Plurima hinc inde possunt agitari verba, sed hæc est summa, quod dominus meus nec pro amissione regni patietur sibi ecclesiarum investituras auferri.'—'Nec ego,' inquit papa, 'pro capitis mei redemptione eum investituras permittam impune habere.' Hujusce dicti tenore conversæ fautorum linguæ et in diversa mutatæ: 'Benedicta,' inquiunt, 'cordis tui constantia, benedicta oris tui loquela.' Legatus confusus obticuit; effecit tamen ut nonnullæ consuetudines patris regi laxaren-tur, ipsoque interim ab excommunicatione quod aliquos investierat immuni, investiti austeritati canonum sub-jacerent; eorum satisfactio Anselmi commissa iudicio.

§ 59. Qui cum remeandi licentiam accepisset, alter⁷ reditum excusavit, dicens se voti reum eundi ad sanc-tum Nicholaum.⁸ Aversabatur dicto intentio. Nitebatur enim, ut quoquomodo papam a sententia traduceret. Quod ubi ad nichilum tendere vidit, compendiarie tra-mite archiepiscopum ad Placentiam anticipavit. Ali-

[f. 37, a.]

¹ *dictis*] Interlined, A.

² *est*] Originally sunt, but crossed through, and est interlined, A.

³ *adulantum*] D.E.; —um written over an erasure, A.; adulantis, B. C.

⁴ *irridentes*] D.; originally *irri-dens*, but —te— interlined, A.; *irri-dens*, B. C. E.

⁵ *legatus*] D. E.; written over an erasure, A.; Willelmus, B. C.

⁶ *coniventiam*] A. D.; continen-tiam, B. C.

⁷ *alter*] D. E.; written over an erasure, A.; Willelmus, B. C.

⁸ *ad Sanctum Nicholaum*] To fulfil a vow at the tomb of St. Ni-cholas at Bari.

quantis ergo diebus communiter perrectum. Sed cum eos viæ separaret divortium, ille¹ quod ante celaverat aperuit, dicens:² 'Mandat tibi dominus meus quia si sic te sibi exhibueris sicut antecessor tuus exhibuit se patri suo, libenter volet adventum tuum in Angliam; sin minus, prudenti loquor, scis quid sequatur.' Ita Willelmus³ citato Angliam, Anselmus⁴ Lugdunum contendit. Indeque misit litteras regi super veritate dictorum Willelmi exculpenda.⁵ Epistolarum seriem, quæ in immensum porrigitur, apostolici ad⁶ regem et Anselmum, et Anselmi ad regem, et regis ad Anselmum, hic non placuit intexere. Volentibus legere, liber Edmeri copiam fatiet; quas ideo vir ille apposuit, ut nullus eum mendatii carperet, et ut ipse invictum⁷ robur dictorum assumeret. Effluebat enim otio,⁸ utpote solius Anselmi gestis enucleandis intentus; ego majus opus moveo, et in multorum⁹ gesta conor, ideoque necessaria tantum libans, fastidio lectorum mederi meditor.

§ 60. Rex ergo archiepiscopatum saisivit,¹⁰ perpensori tamen quam frater¹¹ modestia, ut res ecclesiasticas non extraneis sed ipsius archiepiscopi¹² hominibus ammini-

Archbishops of Canterbury.

They travel for some few days together.

Before they separate, William declares to Anselm the king's determination.

William returns to England, and Anselm to Lyons. Lengthy correspondence between the king, the pope, and the archbishop; all of which is to be found in Eadmer.

The king puts the management of church matters into the hands of the archbishop's deputies.

¹ *ille*] D. E.; written over an erasure, A.; Willelmus, B.

² *dicens*] D.; inserted on margin, A. F.; omitted, B. C.

³ *Willelmus*] Written upon an erasure, A.

⁴ *Anselmus*] D.; originally *ille*, but crossed through, and *Anselmus* interlined, A.; *ille*, with *Anselmus* written above it, E.; *ille*, B. C.

⁵ *exculpenda*] D. E.; a line erased after this word, A. *Exculpenda*; accepitque responsum id regem jussisse. Epistolarum, B. C.

⁶ *ad*] Here follows an erasure of two letters, in A.

⁷ *et ut ipse invictum*] A. D. E.; et ut nullus eum mendacio, B. C.

⁸ *enim otio*] Originally *enim ille otio*, but the *ille* crossed through, A.

⁹ *multorum*] B. C. D. E.; originally *majora* which remains untouched, *multorum* being interlined, A.

¹⁰ *Rex ergo archiepiscopatum saisivit*] D. E.; written upon an erasure, A.; Rex ergo fratris sui more omnem ad se archiepiscopatum redegit, B. C.

¹¹ *quam frater*] D. E.; interlined, A.; omitted, B. C.

¹² *archiepiscopi*] Originally *archiepiscopatus*, but *-atus* crossed through and *-i* interlined, A.; archiepiscopatus, B. C. D. E.

Archbishops of
Canterbury.

Anselm remains
at Lyons for a
year and four
months.
The king's
messengers
continue to go to
and from Rome.

A.D. 1105.]
Anselm medi-
tates having the
king excommuni-
cated.

The king's sister
Adala, countess
of Blois, informs
him of Anselm's
intention.

At the king's
invitation he goes
to Normandy,
and is re-instated.

The king returns
to England, and
Anselm goes to
Bec.

Complaints sent
to the archbishop
of the depraved
state of England.

He is earnestly
entreated by the
bishops to return
home.

The king con-
templates fining

strandam delegaret. At vero Anselmus Lugduni resedit
anno integro et mensibus .iiii^{or}. Quo toto tempore
nichil ab apostolico nisi persuasorias litteras, nichil a
rege nisi dilationum causas obtinuit. Ibant enim cre-
bro Romam regales nuntii redibantque inefficaces, nisi
quod moras quasdam impetrabant,¹ quæ protelarent
boni viri exilium, emendandis rebus afferrent impedi-
mentum. Quapropter perspiciens quo loco rerum sua-
rum fortuna staret, fecundum pietate pectus ad ultio-
nem tandem concussit, excommunicationem in regem
meditatus. Quod dum ex rescripto sororis suæ Adalæ,
Blesensis comitissæ, regem² non latuisset, precibus exe-
git, ut Normanniam, ubi ipse erat, Anselmus³ cum ipsa
comitissa veniret. Venit, et rege multum favente,⁴ de
omnibus suis resaisitus est; sed ejus in Angliam trans-
itus ideo dilatus, quia nolebat communicare cum in-
vestitis. Rex igitur Angliam, ille Beccum divertit.
Directi Romam legati Willelmus de Warelwast et Bal-
duinus monachus, controversiam tot annis agitatam sin- [f. 37, b.]
gulari probitate sedarunt. Concessit siquidem papa,
ut rex homagia de electis acciperet, sed nullum per
baculum et anulum investiret. Dum autem nuntii mo-
rarentur, crebræ ad Anselmum ex Anglia ferebantur
querelæ de sceleribus ubique nimium pullulantibus,
rogabaturque reditum accelerare, ab episcopis præsertim,
quos jam scelera ipsa pigeret. Nam et presbyteros
concilii Lundoniensis violatores, quod ante abscessum

¹ *impetrabant*] Originally *impet-
rent*, but *-ent* crossed through, and
-abant interlined, A.

² *regem*] D.; originally *ipsum*, but
crossed through, and *regem* inter-
lined, A; ipsum, with *regem* written
above it, E.; illum, B. C.

³ *ut Normanniam, ubi . . . Ansel-
mus*] Interlined. The sentence
originally stood *ut Normanniam
cum ipsa comitissa veniret*. Subse-
quently, after *Normanniam*, the

words *ubi ipso tē rex erat* were
interlined, and these again corrected
by the crossing through of *rex* and
interlining of *ipse* above it, and the
addition of *Anselmus* after *erat* in A.
*Ut Normanniam cum ipsa comitissa
veniret*, B. C. *Ut Normanniam, ubi
tunc ipse erat, cum ipsa comitissa
Anselmus veniret*, D.

⁴ *multum favente*] D.; written upon
an erasure, A.; ab antiqua feritate
multum detumente, B. C.

Anselmi celebratum fuerat, presbyteros, inquam, qui post concilium mulierculas domibus suis vel introduxerant recentes vel revocaverant veteres, rex discrimine pecuniæ multare meditabatur.¹ Id vero Anselmus ferendum non arbitratus, regi scripsit ut ab hac exactiōe temperaret, quod ecclesiasticorum ministrorum vitia episcoporum non secularium corripī debeant instantia. Ille, qui sua prudentia et² consilio Mellentini comitis Rotberti jam in omnibus³ defecatus maturuerat, consilia salutaria dignanter accepit, leniter rescripsit. Venturum proxime Normanniam, si quid⁴ deliquisset in his et in aliis, per ejus emendaturum obedientiam. Cum ergo Roma redissent nuntii, non multas ipse moras aucupatus, apud Beccum Anselmum convenit. Itaque omnia quæ illos hactenus in diversa trahebant, tunc per Dei gratiam prolata et sedata. Ecclesias siquidem quas Willelmus frater Henrici censui subjecerat, ipse in manus Anselmi liberas reddidit; et se de his nil accepturum quamdiu pastore⁵ carerent promisit. Dampnum presbyterorum qui pecuniam dederant ita sarcivit, ut toto triennio ab omnibus functionibus vacarent; qui dare supersederant, ulterius nichil darent; omnia de archiepiscopatu sullata cum Angliam redisset redditurum, dato vadimonio pollicitus est.

§ 61. Anselmo ergo felicibus auris Angliam evecto, bona spes quam de illo provinciales habebant minime desiderantes fefellit. Siquidem statim firmarii ecclesiarum ejecti, simoniaci dampnati, pelicatus presbyterorum inhibiti, amplexus consanguineorum deturbati,

Archbishops of Canterbury.

certain priests for their irregular lives.

Anselm remonstrates.

The king receives his injunction courteously.

He goes to meet Anselm at Bec; where all the matters in dispute are amicably settled.

The king gives Anselm absolute control in all ecclesiastical matters.

Anselm comes to England, and effects many reforms.

¹ *discrimine meditabatur*] D. E.; written upon an erasure, A.; discrimine pecuniarum multavit, B. C.

² *sua prudentia et*] Interlined, A.; omitted, B. C.; sua prudentia consilio, D.

³ *jam in omnibus*] D.; written over an erasure, A.; cum jam in pluribus, B.

⁴ *si quid*] D.; written over an erasure, A.; quecunque, B.

⁵ *pastore*] Originally *sine pastore*, but a line drawn below *sine*, A.

Archbishops of
Canterbury.

Joy of the king
at having cap-
tured his brother
Robert,

and discomfit-
ed other con-
spirators.

His letter upon
the occasion to
Anselm.

He gives an
account of the
engagement at
Tinchebray,
[Sept. 28, 1106,]
and its results.

Attributes his
success to the
blessing of God.

pluraque in hunc modum illicita, quæ antehac impune vagabantur, castigata. Accessit serenitati temporum felicitas regis, a quo tunc temporis in Normannia Rotbertus frater suus captus et in vincula conjectus est, multique alii quos vel jam pro importunitate oderat vel pro rebellione timebat. Videbaturque debitum talionem rependere fratri, quod illum quieto regno sollicitaverat; simulque metiebatur illum minus habilem ad gubernandam rempublicam pro lenitate ingenii, quod videret Normanniam suam, genialem amborum patriam, ab improbissimis grassatoribus vastari, nec nosset tueri. Hujus ergo victoriæ gaudium rex Anselmo confestim litteris enuntiavit suis, quas hic apponere videtur non extraordinarium, propter unicum devotionis regiæ insigne.

§ 62. Henricus rex Anglorum Anselmo Cantuariensi archiepiscopo, salutem et amicitiam. Paternitati et sanctitati vestræ significamus Rotbertum comitem Normanniæ, cum omnibus copiis militum et peditum quos prece et pretio adunare potuit, die nominata et determinata mecum ante Tenabrarchium¹ acriter pugnassee; sed tandem sub misericordia Dei vicinus, et sine multa cede nostrorum. Quid plura? Divina misericordia, ducem Normanniæ, et comitem Moretonii, et Willelmum Crispinum, et Willelmum de Fereris, et Rotbertum de Stutevilla senem, et alios usque *cccc*^{tos} milites, et .x. milia peditum in manus nostras et Normanniam dedit. De illis autem quos gladius peremit non est numerus. Hoc autem non elationi vel arrogantiae nec viribus meis, sed dono divinæ dispositionis attribuo. Quocirca, pater venerande, supplex et devotus genibus tuæ sanctitatis advolutus, te deprecor, ut supernum iudicem, ejus arbitrio et voluntate triumphus iste gloriosus et utilis mihi contigit, deprecis, ut non sit mihi ad dampnum et detrimentum,

¹ *Tenabrarchium*] A.; Tenabrachium, B. D. E.; Denebrachium, C.

‘ sed ad initium bonorum operum et servitii Dei, et
 ‘ ad sanctæ Dei ecclesiæ statum tranquilla pace te-
 ‘ nendum et roborandum, ut amodo libera vivat, et
 ‘ nulla concutiat^r tempestate bellorum.’

Archbishops of
 Canterbury.

And begs the
 archbishop to
 pray for his
 continued pros-
 perity.

Good disposition
 of the king.

§ 63. Hic est contemplari quanta materia boni in
 regis pectore fuerit, si quis tam ingenuæ fidei scintillas
 fomento verborum animaret, et in majores vires bonis
 ammonitionibus excitaret. Venit igitur¹ rex sullimi
 trophæo splendidus, et triumphali gloria Angliam in-
 vectus, investituræque² ecclesiarum Anselmo in perpe-
 tuum in manum remisit; eodem concedente, ut propter
 hominum regi factum nullus arceretur a benedictione.
 Consecrati ergo sunt Cantuariæ .v. episcopi ab Anselmo,
 die qui fuit .iiii. Idus Augusti: Uuilelmus ad Winton-
 niam, Rogerius ad Salesberiam, Rainalmus³ ad Here-
 fordum, Uuilelmus de Warelwast⁴ ad Exoniam, Urbanus
 ad Clamorgan.⁵ Erant et ibi assistebant primæ sedis
 suffraganei, Girardus Eboracensis, Rotbertus Lincoliensis,
 Johannes Bathoniensis, Herbertus Norwicensis, Rotber-
 tus Cestrensis, Radulfus Cicestrensis, Rannulfus Dunel-
 mensis. Ita per reverendum Anselmum libertas eccle-
 siarum rediit, pax serena infulsit. Ceterum de decretis
 conciliorum ab eo celebratorum nichil attinet dicere,
 cum omnia jam obsoleta sciantur⁶ deperisse. Unde⁷

Anselm
 consecrates
 five bishops.
 Aug. 11 [1107].

¹ *excitaret. Venit igitur*] D.E.; after
excitaret and before *Venit* occurs a
 blank erasure of six lines in A.;
excitaret. Et profecto si divinitas
 Anselmi vitam diutius Angliæ con-
 servasset, nunquam ille tanto quanto
 postea se volutabro dedecoris im-
 mergeret, nec alios involvi sineret.
 Sed dum feroci per se et lascivo
 spiritui acres episcoporum qui pro-
 hibere deberent accendunt stimuli,
 nichil superest spei, nichil reliqui.
 Spes sibi quisque juvat qui vivere
 possit. Veruntamen quo me dolor
 ducit? Venit ergo, B. C.

² *investituræque*] D.; -*que* in-
 terlined, A.; *investituras*, B.

³ *Rainalmus*] A.C.D.E.; the first
 four letters of this name re-written
 over line for greater clearness, A.;
 Raonelinus, B.

⁴ *Warelwast*] D.; here follows a
 blank erasure of half a line, in A.;
 Warelwast, quem superius sepe nota-
 vimus, B.

⁵ *Urbanus ad Clamorgan*] Urban
 bishop of Llandaff.

⁶ *sciantur*] D.; originally *jam*
sciantur, but *jam* crossed through,
 A.; *jam sciantur*, B.

⁷ *deperisse. Unde*] D.E.; after

Archbishops of
Canterbury.

non casu factum, sed divino sensu putatur, ut et in ejus consecratione et in pallii susceptione legeretur: 'Misit¹ servum suum hora cenæ dicere invitatis ut venirent, quia omnia parata sunt; et ceperunt omnes simul excusare.' In nullo enim ei efficaciter obtemperatum, sed omnibus pene prætentā excusatio, quæ vel prædicando docuit vel interminando prohibuit. Sed ad exemplum servi evangelici, qui bino exitu de² non invitatis nuptiale implevit triclinium, ipse bino ab Anglia excessu multa lucra animarum prædicando evexit ad celum. Veruntamen ne studiosos rerum fraudare videar, leve judicabo in describendo concilii textu operam perdere.

Council held at
St. Peter's,
Westminster,
[Sept. 29] 1102,
under the presi-
dency of Anselm.

§ 64. Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo secundo, quarto autem præsulatus Paschalis summi pontificis, tertio regni Henrici gloriosi regis Anglorum, ipso annuente, communi consensu episcoporum, et abbatum, et principum totius regni, adunatum est concilium in ecclesia Beati Petri in occidentali parte juxta Lundoniam sita; in quo præsedit Anselmus Dornberniensis archiepiscopus, et primas totius Britanniae, considentibus venerabilibus viris, Girardo Eboracensi archiepiscopo, Mauritio Lundoniensi episcopo, Willelmo Wintoniae electo episcopo, aliisque tam episcopis quam abbatibus. Huic conventui affuerunt, Anselmo archiepiscopo petente a rege, primates regni, quatinus quicquid ejusdem concilii auctoritate decerneretur, utriusque ordinis concordia cura et sollicitudine ratum servaretur. Sic enim necesse erat, quoniam multis retro annis, sinodali cultura cessante, vitiorum vepribus succrescentibus, Christianæ religionis fervor in Anglia nimis

Girard arch-
bishop of York,
Maurice bishop
of London, and
other bishops
and abbots
being assessors.
At Anselm's
request, the
leading laymen
of the kingdom
are also present.

deperisse and before *Unde* there is a blank erasure of three lines, in A.; *deperisse*. Nam et episcopi quorum esset officii patris sui statuta tutari, vitam probis exponunt, famam ventis diffundunt, primi malorum

signiferi, ad bonum postremi. Unde, B.C.

¹ *Misit*] S. Luc. xiv. 17.

² *de*] D.; originally *a*, but crossed through, and *de* interlined, A.; de, B. C.

refruxerat. Primum itaque ex auctoritate sanctorum Archbishops of
 Patrum simoniacæ heresis surreptio in eodem concilio Canterbury.
 dampnata est. In qua culpa inventi, depositi sunt Council of West-
 Guido de Perscora, et Wimundus de Tavestoc, et minster[Sept.29,]
 Alduinus de Ramesei, et alii nondum sacrati remoti 1102.
 ab abbatiis suis, scilicet Godricus de Burgo, Haimo The first decree
 de Cernel, Egelricus de Mideltune. Absque simonia directed against
 vero remoti sunt ab abbatiis pro sua quisque causa simony.
 Ricardus de Heli, et Rotbertus de Sancto Edmundo, Names of per-
 et ille qui erat apud Miceleneie. Statutum quoque sons condemned
 est, ne episcopi secularium placitorum officium sus- of this crime ;
 cipiant; et ut non sicut laici sed ut religiosas per- and of those
 sonas decet, ordinatas vestes habeant; et ut semper degraded for
 et ubique honestas personas habeant testes conversa- other reasons.
 tionis suæ. Ut archidiaconatus non dentur ad firmam. Decrees of the
 Ut archidiaconi sint diaconi. Ut nullus archidiaconus, Council.
 presbyter, diaconus, canonicus, uxorem ducat, aut
 ductam retineat. Subdiaconus vero quilibet qui ca-
 nonicus non est, si post professionem castitatis uxorem
 duxit,¹ eadem regula constringatur. Ut presbyter
 quamdiu illicitam conversationem mulieris habuerit,
 non sit legalis, nec missam celebret, nec si celebraverit
 ejus missa audiatur. Ut nullus ad subdiaconatum aut
 supra ordinetur sine professione castitatis. Ut filii
 presbyterorum non sint heredes ecclesiarum patrum
 suorum. Ne quilibet clerici sint sæcularium præpositi,
 vel procuratores aut iudices sanguinis. Ut presbyteri
 non eant ad potationes, nec ad pinnas bibant. Ut
 vestes clericorum sint unius coloris, et calciamenta
 ordinata. Ut monachi vel clerici qui ordinem suum
 abjecerunt, aut redeant aut excommunicentur. Ut
 clerici patentes coronas habeant. Ut decimæ non nisi
 ecclesiis dentur. Ne ecclesiæ aut præbendæ emanent.
 Ne novæ capellæ fiant sine consensu episcopi. Ne
 ecclesia sacretur donec provideantur necessaria et

¹ duxit] A. B. D. E.; duxerit, C.

Archbishops of
Canterbury.

Council of West-
minster, Sept. 23,
1102.

presbytero et ecclesiæ. Ne abbates fatiant milites, et ut in eadem domo cum monachis suis dormiant et comedant, nisi aliqua necessitate prohibente. Ne monachi penitentiam cuivis injungant sine consensu abbatis sui, et quod abbates sui eis de hoc licentiam dare non possunt, nisi de eis quorum animarum curam gerunt. Ne monachi compatres nec monachæ commatres fiant. Ne monachi teneant villas ad firmam. Ne monachi ecclesias nisi per episcopos accipiant, neque sibi datas ita expolient suis redditibus, ut presbyteri ibi servientes in his quæ sibi et ecclesiis necessaria sunt penuriam patiantur. Ut fides inter virum et mulie- [L. 38, b.] rem occulte et sine testibus data de conjugio, si ab alterutro negata fuerit, irrita habeatur. Ut criniti sic tondeantur, ut pars aurium appareat, et oculi non tegantur. Ne cognati usque ad septimam generationem copulentur, vel copulati simul permancant, et si quis incestus hujus conscius fuerit et non ostenderit, ejusdem criminis se participem esse cognoscat. Ne corpora defunctorum extra parrochiam suam sepelienda portentur, ut presbyter parrochiæ perdat quod inde illi juste debetur. Ne quis temeraria novitate corporibus mortuorum, aut fontibus, aut aliis rebus, quod contigisse cognovimus, sine episcopali auctoritate reverentiam sanctitatis exhibeat. Ne quis illud nefarium negotium, quo hactenus in Anglia solebant homines sicut bruta animalia venundari, deinceps facere præsumat. Sodomiticum flagitium fatientes, et eos in hoc voluntarie juvantes, in eodem concilio gravi anathemate dampnati sunt, donec confessione et penitentia absolutionem mereantur. Qui vero in hoc crimine publicatus fuerit, statutum est, si quidem fuerit persona religiosa, ut ad nullum amplius gradum promoveatur, et si quem habet, ab eo deponatur; si autem laicus, ut in toto regno Angliæ legali suæ conditionis¹ dig-

¹ conditionis] ditionis, with con- above the line, A.

nitare privetur. Et ne hujus criminis absolutionem iis qui se sub regula non voverunt, aliquis nisi episcopus deinceps facere præsumat. Statutum quoque est, ut per totam Angliam in omnibus ecclesiis, et in omnibus Dominicis diebus, excommunicatio præfata renovetur.¹

Archbishops of Canterbury.

Council of Westminster, Sept. 29, 1102.

[f. 40, a.] § 65. Perseveravit ergo in Anselmo ad exitum vitæ invictus vigor, pietatis fervor. Excessit anno incarnationis Dominicæ .M.C^o.IX°., regni Henrici .ix^o., ætatis suæ .l^x.vi^o., pontificatus .x^o.vi^o.; sepultusque primo ad caput prædecessoris sui Lanfranci, postea dignius mausoleum in orientali porticu accepit. Vir qui omnes quos quidem viderimus sapientia et religione² præstaret. Adeo peccatorum extorris, ut viro veracissimo mihi que notissimo dixerit, nunquam se postquam monachus fuisset ita stimulis iræ actum ut alicui impingeret convitium, nisi semel tantum in hoc excidisse. Numquam nisi unum³ dictum emisisse, cujus memoria conscientiam exulcerasset. Super cenam quondam recordatus crudum se allec comedisse, percusso pectore

Anselm's energy and piety unabated till the end of his life.

His death, 1109, aged 66.

He is first buried at the head of Lanfranc; but afterwards removed to a mausoleum in the eastern porch.

His character, and anecdotes concerning him.

¹ *renovetur. Perseveravit*] D. E.; After *renovetur* the remainder of the page, or about fifteen lines, is erased, in A. In the centre of the blank space thus made, our author has written the following mournful admission: *Fateor imbecillitatem meam, nolo spe pugnare.*

MSS. B. and C. thus supply the erasure: *Hic est concilii Londoniensis textus, qui non post multos dies in omnibus pene prævaricatores habuit; fueruntque illi transgressionis principes qui fuerant legislatores. Nam de ceteris ut pauca vel nulla dicam, quomodo primum capitulum ut fallerent invenerere. Non enim ut intrant in sacerdotium dant pecuniam, ne faciant simoniam. Enimvero jam consecrati pro honore gratis sibi collato, tantum dant domino*

quantum possit episcopatum immunitate ledere; nec possit aviditati fisci sufficere. Quis præterea placitator nisi episcopi? Quis firmarius nisi archidiaconi? Quis postremo ut verbis prophetis loquar cecus, nisi servus Domini? Sed ne progrediar cohibebo mentem, ne stomacho meo serviens offendam lecturos. Dies enim mali sunt. Illud sane præceptum de Sodomitis omni Dominico die excommunicandis, Anselmus ipse postea, quibusdam rationabilibus exigentibus causis, immutavit. Quod tamen malis mentibus fomes fuit audaciæ, ut cetera licentius transgredirentur, B. C.

² *religione*] Written upon an erasure, A.; religione solus, B. C.

³ *nisi unum*] Interlined, A.

Archbishops of
Canterbury.

peccatum ingemuit, quod crudam carnem contra legem absumpsisset. Edmero vero, qui assideret, dicenti quod sal cruditatem allecis excoxisset: 'Sanasti me,' inquit, 'ne peccati torquerer memoria.' Obedientiæ pertinax custos, cum archiepiscopus liberæ potestatis esset, rogavit papam Urbanum ut sibi aliquem proponeret cujus jussis vitam disponderet. Is Edmerum exhibuit; cujus Anselmus jussa tanti fatiebat, ut cum eum cubili locasset, non solum sine ejus præcepto non surgeret, sed nec latus inverteret. Eloquentiæ etiam in communi loquela torrens profluus, qui nec inter comedendum a divinis vacaret eloquiis. Delectabaturque eximie cum quæstionibus propositis obitientium acumen experiretur; fere omnia vel sua assumpta¹ similitudinibus vel transigens vel aliorum objecta eludens.² Jam vero ex industria hebetem in secularibus se prebebat, ut turbulenta talium negotiorum procella vexatus, artubus quoque deficeret; quod cum domestici contubernales viderent, semotis turbis subornabant aliquem qui animum residem cote quæstiuncularum exaceret. Continuoque ille suscitata mente et scintillanti lumine in³ quærentem intendens, robur utriusque resumebat materiæ. Quam penitus vero archanos humanorum et divinorum sensuum sinus intraverit, inditio sunt libri, quibus jamdudum decedente livore, orbis Latini successit favor.

His knowledge
of human nature
displayed in his
writings.

Miracles per-
formed by him.

§ 66. Nec vero episcopatus onus, tantorumque nego-

¹ *sua assumpta eludens*]
sua assumpta^c vel aliorum objecta^d
transigens^b similitudinibus^a vel elu-
dens^f. A. B. and C. preserve the
original order of A., without any
marks of transposition; sua assumpta
similitudinibus transigens vel alio-
rum objecta eludens, D.; sua as-
sumpta similitudinibus vel aliorum
objecta transigens vel eludens, E.
The variations in D. and E. are to

be traced to a slight indistinctness
in A., the *vel* before *eludens* having
no letter of the alphabet placed
above it; our author however seems
to have intended that it should main-
tain its place after *similitudinibus*.

² *eludens*] D.; originally *elidens*,
but the *i* changed into *u*, A.; *eli-*
dens, B. C.; *elidens*, with *u* written
above the *i*, E.

³ *in*] Interlined, A.

tiorum moles, consuetis miraculis ferias infixit. Ignes materiales et fulmineos, qui jam vicinas edes depascebantur, porrecto salutari signo in cinerem compescuit. Stupuit Campania novum ebullire de rupe fontem, quando ipsius benedictione silex cavatus evomuit latitem. Lepusculus ab hostibus circumventus, dum sub pedibus animalis cui sanctus insederat querit remedium, salvus effugit.¹ Jussit ille, et persecutores hiantes latratus destituit, simul et conantes cursus fefellit. Cecæ mulieris orbes vacuos, sputo injecto, jubar serenum inplevit; febricitantis rigorem panis ab eo datus coercuit. Cum jam supremum efflasset, percunctatus est Balduinum Radulfus Rofensis episcopus qui aderat, an balsami vel aliquantas guttas haberet, quo caput saltim delibutum, corruptionis labem evitaret in posterum. Protulit ille ampullulam, in cujus fundo parvisimum quid resederat. Manui ergo Edmeri nectareus liquor quantus erat infusus, vix volæ medietatem maderecerat. Quo velociter expenso,² iterum tantum effluxisse miratus est. Nec destitit avarus exactor repetitis ausibus urgere prodigium, donec totum corpus ex omni sui parte non perfunctorie balsamito unguine inficeret. Quoque³ magis facto applaudas, ampulla modo demisso ventre, modo obliquato sinu totiens vacuata, peracto sollenniter inunctionis offitio, inventa est plena plus medio. Posteroque die cum ad sepeliendum componeretur, offenderunt lapidem corporis receptaculum, minus pleno palmo temere cavatum. Cumque omnes mussitarent, quia nec alius lapis facilis esset inventu, nec corpus curvando injuriam vellent sancti Spiritus facere organo, repente viderunt lapidem idoneum, et corpus sine manus amminiculo decenter sepulcro illapsum.

Archbishops of
Canterbury.

Baldwin, at the
request of Ralph,
bishop of Roches-
ter, anoints his
head with
balsam, in
order that it
may escape
corruption.

Though at first
very small in
quantity, it
increases so as
to be enough for
his whole body.

Miracles at his
interment.

¹ *salvus effugit*] effugit salvus, A., the present arrangement of the words being, however, indicated in the usual manner.

² *expenso*] D.; the two first letters

written upon an erasure, A.; impenso, B.C.

³ *Quoque*] A. D. E.; Quodque, C.; Quoque, with *d* interlined, B.

Archbishops of
Canterbury.

His death, April
21.

He appears after
death to an old
woman at Lyons.

Astantum oborta lætitia, clamor impulit astra; quem non tam meruit quanquam prædicanda miraculi dignitas, quam subventionis non expetitæ celeritas. Undecimo Kalendas Maii in alterum seculum abiit; nec tamen amantes sui vacuos opis mundo exposuit. Militat adhuc se invocantibus, nec facile quisquam prona spe accedit ad tumulum, qui non plena re precum referat effectum. Mirum illud, quod nuper Lugduni contigit. Erant ibi duæ anus reclusæ, quibus nichil sanctius, nichil concordius. Ad has Anselmus dum ibi maneret dignanter veniens, crebras ammonitiones virtutum infundebat. Sed post ejus decessum, simultas inter eas pro parva re, ut mos est feminarum, ebulliens, rupit pacem, scidit concordiam. Sensim itaque in majus processum, quod obliqua invidia et amaris stimulis obprobriorum dies noctesque agerent. Furor armabat linguas, ira ministrabat contumelias. Et ambas quidem stultitiæ involvebat communitio, sed magis unam premebat reatus quæ dedisset liti principium. Huic Anselmus nocte astitit, multum mutatus ab illa lenitate vultus quam in vivente viderat. Dabat auctoritatem sermonibus austeritas, et quasi a longe et ab alieno petita severitas. Pulchre,¹ ait, monita mea servastis, quæ vobis servanda commendare debuissent vel professionis vestræ religio, vel meæ sedulitatis dilectio. Nunc seritis jurgia, irritatis odia, oblitæ famæ vestræ, reverentiæ meæ, profectus utrorumque. Quare per tanta terrarum intervalla me ad vos fatigastis, ut si desinitis pacem restituam, si permanetis interminer [c. 41, a.] pænam. Hæc visio litigatricum mansuefecit mentem, lenivit tumorem. Eademque nocte sequenti, cum post lacrimas juges, fessam sopor reclinasset, cælestes protelevit excubias. Nam remotis terrenorum sensuum nebulis, visa est perspicue dominæ nostræ sanctæ Mariæ assistere. Jussa pedibus assedit. Cumque dominæ dignatio copiam interrogandi quæ vellet fecisset, illa felici

¹ *Pulchre*] At first *Pulcre*, but an aspirate added over the *r*, A.

ausu animata, de Hugone ipsius urbis¹ archiepiscopo Archbishops of
Canterbury.
[A.D. 1106.]
recenter defuncto interrogavit quid sperare posset:
'Bene,' inquit, 'filia, erit ei per misericordiam Dei in
'proximo, et jam in foribus est remissio.' 'Et de do-
'mino meo Anselmo archiepiscopo Cantuariensi quid
'sciendum?' 'De illo,' ait, 'nullo modo dubites quin in
'magna Dei sit gloria.' Hæc dicta quasi anilium som-
niorum figmenta nullus, quæso, excipiat cachinno, nul-
lus persequatur ludibrio. Constat enim feminas illas
et omnis rigore abstinentiæ et salubri mentis com-
punctione, nullis unquam sanctis inferiores fuisse.

§ 67. Igitur postquam venerandæ memoriæ Anselmus, The archbishop-
ric vacant for
five years.
lutei corporis nodos evadens,² huic vitæ valefecit, va-
cavit archiepiscopatus pleno quinquennio.³ Hoc toto
spatio cum rex ammoneretur ut matris⁴ suæ ecclesiæ The king defers
appointing a
new archbishop ;
viduitati consuleret, miti responso differebat, 'optimos
'fuisse archiepiscopos quos pater fraterque misissent, se
'nolle a parentum felicitate degenerare ; quocirca magno
'scrutinio debere agitari consilium, ut eum poneret ar- alleging that
great caution
was necessary in
so important a
matter.
'chiepiscopum, qui vel⁵ æquis passibus virtutum ante-
'cessores suos consequeretur, vel emularetur proximis.'
Talia responsa videbantur plena juris et æqui, et erant
plane. Diu ergo multumque librato consilio,⁶ concilium A great council
summoned
at Windsor
[April 26, 1114].
Windlesoris coegit, summam manum negotio imposi-
turus. Eratque mentis propositum ut eligeretur Fari-

¹ *urbis*] D.; interlined, A. E.;
omitted B. C.

² *evadens*] D.; originally *eluctatus*,
but crossed through, and *evadens* in-
terlined, A.; *eluctatus*, with *evadens*
written above it, E.; *eluctatus*, B. C.

³ *quinquennio*] D. E.; after this
word there is a blank erasure of a
line and a half in A.; *quinquennio*.
Expendebanturque res ecclesiasticæ
in regios usus; monachorum tan-
tum redditus tranquilla pace flue-
bant. Hoc, &c.. B. C.

⁴ *matris*] B. C.; *matrī*, A. D. E.

⁵ *vel*] D.; interlined, A.

⁶ *et erant plane. Diu ergo mul-
tumque librato consilio*] D. E.; these
words written upon an erasure, and
after them a blank erasure of a line
and a half in A.; sed pecuniarum
agger blandiebatur regis animo, et
medebatur expectationis aliorum
tedio. Tandem cum plus sive vix
abolenda non posset differri [differre,
B.] infamia, concilium, &c., B. C.

Archbishops of
Canterbury.

The king wishes
to appoint Far-
cius, abbot of
Abingdon ;
but defers to
the sense of the
council.

Debate upon
the occasion.

It is resolved
that Ralph
bishop of Roches-
ter should be
the new arch-
bishop.

His birth,
character, and
abilities
eminently qualify
him for the post.

tius abbas Abbendonensis, vir ingentis acrimoniæ et insignis industriæ, ad ea quæ cepisset explenda. Nichil tamen in archiepiscopi dumtaxat electione voto indulgens suo, in commune¹ arbitrium refudit electionem. Quod et tunc et alias insigni continentia fecisse dinoscitur, ipsorum in divino examine intererit, quo animo iudicium sibi delegatum ventilaverint. Tunc ergo cum ex clericali ordine aliquem vellent, reclamatum est nullum umquam clericum archiepiscopum Cantuariæ fuisse præter unum Stigandum, qui et proterve ingressus et digne² expulsus fuerit. Non esse necesse consuetudinem tantæ antiquitatis infatuari, præsertim cum contra fidem esse non posset probari. Hoc dejecti consilio, habentesque suspectui rigorem Faritii, hæc contulere. Si Longobardus ille fuerit archiepiscopus, rursus lites, rursus discidia. Nulli nostrum parcet, præsertim cum eum non aliter rex³ suspiciat⁴ quam si cælo demissus sit. Sed hæc palam non⁵ dicenda. [f. 41, b.] Dicatur quod nullius vulneret conscientiam. Satis superque alienæ gentis homines fuisse archiepiscopos. Abundare patriæ linguæ viros, qui referant Lanfrancum scientia, religione Anselmum exhibeant, pannis utrumque. Esse Radulfum Rofensem episcopum,⁶ qui fama æquet antiquos, humili affabilitate vincat et veteres et novos. Si genus explores, spectabili Normannorum prosapia oriundum ; si vitam inquiras, nulla etiam infamia præstrictum. Solum esse cujus religionem nec livor carpere possit, quod discreta sit. Si litterarum scientiam rimeris, totas exhausit Athenas ; si eloquentiam exigas, melleo quodam lapsu ex ejus ore fluit oratio ; cui accedit genialis soli, id est Cinomanniti,

¹ *commune*] D. E. ; this word written upon an erasure, A. ; in episcoporum omnium arbitrium, B. C.

² *digne*] D. E. ; written upon an erasure, A. ; fede, B. C.

³ *rex*] D. E. ; interlined, A.

⁴ *suspiciat*] A. E. ; vel suspiciat, B. ; suscipiat, C. D.

⁵ *non*] Interlined, A.

⁶ *episcopum*] archiepiscopum, A., but *archi-* crossed through.

accuratus et quasi depexus sermo. Hæc meruerunt suffragia, ut continuo mutata sententia rex in eorum voluntatem transiret. Actum quinto die post exactum quinquennium a morte Anselmi.

Archbishops of
Canterbury.

§ 68. Radulfus apud Sagium, quæ est abbatia Normanniæ, primo adolescentiæ flore monachum se devoverat. Coalescentibusque virtutum incrementis, primo supprior, mox prior, postremo abbas fuerat. Hunc ille locum exilem admodum et angustum probe foris et intus exaltaverat. Assentiebatur ei primo Robertus Belesmensis, illius provintiæ dominus, patiebaturque¹ hominem libere² religioni excubare. Sed simul, ut alias diximus, ab Henrico rege Anglia pulsus, Normanniam concessit,³ de sacramento et homagio abbatem exagitare. Pertinatius insistere, alter qui Romani papæ prohibitionem audisset, prorsus abnuere. Quapropter, abbatia relicta, Angliam appulsus, circuitione abbatiarum, in quibus vitæ et sermocinationum merito gratiose suscipiebatur, multum tempus elusit et perdidit. Nec enim Normanniam ad Rotbertum redire iudicabat ingenuum, quod esset ille omnium feditatum et iniquitatum altissimus gurgis. Nec vero alicubi in Anglia diu fovere hospitium putabat honestum, ne importunitate sua indigenarum nausiam irritare videretur. Multitudo enim Normannorum abbatum tunc inundaverat provinciam, qui meditados in patria et exculptos sermones inferebant Anglis; nunc hic nunc illic, aliorum impendio lenta consumentes otia. Assueti venditare linguas, favoris venari auras. Istas fastidii causas quantum modeste poterat Radulfus evitans, magis circa archiepiscopum conversabatur, cujus jam inde ab adolescentia fuisset sancto familiaris contuber-

His history.
Is brought up at
the abbey of
Secz.
Becomes abbot
[1089].

His intimacy
with Anselm.

¹ *patiebaturque*] A. D.; *pauebaturque*, B. C. E., owing to the word being rather indistinctly written in A.

² *libere*] D.; originally *liberum*,

but *-um* crossed through and *-ere* interlined, A. E.; *liberum*, B. C.

³ *concessit*] Originally *concessisset*, but *-isset* crossed through and *-t* interlined, A.

Archbishops of
Canterbury.

who had made
him bishop of
Rochester
[Aug. 1108].

Is enthroned as
archbishop
[May 17, 1114].
And receives his
investiture from
Rome.

Guido, bishop of
Vienna (after-
wards Pope
Calixtus III.),
Anselm, a
nephew of
Anselm the arch-
bishop, and
Peter, successively
papal legates
in England.

Papal
endeavours to
undermine
Ralph with the
king; who, how-
ever, refuses to be
influenced.

nio. Hinc fuit, ut illum, Gundulfo Rofensi episcopo [f. 42, a.] defuncto, subrogaret, accepto prius ab eo homagio et sacramento, fidelem fore sanctæ Cantuariensi ecclesiæ. Imminente consecrationis die, Anselmum obnixè Deum rogasse accepimus, ut quia Radulfum elegisset episcopum, tale illi prognosticon efferret quo suum iudicium divinæ voluntati concordare gauderet. Affuit simplici preci pia divinitas, et hunc versum exhibuit: 'Erunt similes' angelis Dei.' Ita factus episcopus, estimationem boni quam de eo habuerant homines non fefellit; sed provexit in effectum, evexit in publicum. Quare cum de archiepiscopo ageretur, omnes in ejus electionem voluntate prona tum etiam voce consona concurrerunt.² Ductus ergo ad sedem, non multo post pallium meruit Romanæ sedis indulgentiâ, afferente Anselmo legato, nepote ex sorore Anselmi archiepiscopi. Nam et in principio regni Henrici venerat Angliam ad exercendam legationem Guido Viennensis archiepiscopus, qui postea fuit apostolicus;³ tunc Anselmus; nec multo post quidam Petrus. Omnesque reversi nullo effectu rei, grandi præda sui, Petrus maxime, quod omnes eum incendere caverent, qui esset filius Petri Leonis,⁴ summi Romanorum principis. Crebra ergo ad Angliam commeabat legatio Romanorum insidiantium imbecillitati Radulfi, set effugabantur omnes cautela Henrici. Nolebat enim ille in Angliam præter consuetudinem antiquam recipere legatum nisi Cantuari-

¹ *Erunt similes*] S. Marc. xii. 25.

² *Imminente . . . concurrerunt*] D. E. These sentences stand in the following order in A., the letters of the alphabet being placed over them to indicate the order in which they now stand in the text:—Ita factus episcopus, &c. . . . Quare cum de, &c. . . . Imminente consecrationis, &c. . . . Affuit simplici,

&c. . . . Erunt similes, &c. . . .

This is also the arrangement in B. and C., where however there are no indications for a new disposition.

³ *fuit apostolicus*] At first apostolicus fuit, in A., the present order being, however, indicated in the usual manner.

⁴ *Petri Leonis*] A. D. E.; Leonis, B. C.

ensem archiepiscopum, illique libenter refringebant impetum, propter violentiam denariorum. At non ita facilis flecti Cono legatus in Gallia, omnes episcopos et abbates Normanniæ suspensionis nota implicuit, quod tertio vocati ad concilia sua non venerant. Super quo habito tractatu, missus Romam Radulfus archiepiscopus et Herbertus Norwicensis episcopus,¹ ut suo labore tantam legatorum confusionem digereret. Sed cum ad castellum quod Feritatem vocant venisset, fedissimum ulcus fatiem ejus invasit et tumefecit, certum futuræ paraliseos inditium. Carbunculum vocat Plinius secundus peculiare vultus vitium, quod vel cutem ad ossa corrodat, vel, medicorum præventum diligentia, deformem cicatricem relinquat. Multis ergo diebus decubuit. Sed postea valitudine sedata, vel potius morte dilata, Romam pervenit. Absens erat tunc Paschalis papa, Beneventique morabatur. Obsederant imperatoris satellites, qui tunc secundo Romam armis territabat, medios calles, nec potuit archiepiscopus potiri papæ colloquio nisi per internuntios. Illi quid apud papam egerint, epistola manifestabit.

Archbishops of Canterbury.

Cono, legate in France, suspends all the Norman abbots and bishops.

Archbishop Ralph and Herbert, bishop of Norwich, sent to Rome to stop the proceedings of the legates.

The archbishop is laid up on the road by a carbuncle.

But at last he arrives in Rome. Pope Paschal's absence at Benevento.

The archbishop can only communicate with him through the medium of others.

Letter of pope Paschal II.

[f42, b.]

§ 69. ‘ Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Angliæ episcopis, et karissimo filio Henrico illustri regi, salutem et apostolicam benedictionem. Veniente ad nos karissimo ac reverentissimo fratre nostro Radulfo archiepiscopo, vestram ad nos legationem missam per venerabilem fratrem episcopum Herbertum Norwicensem cognoscimus. Et quidem gravibus infirmitatum molestiis impediti, idem fratres et coepiscopi pervenire ad nostram præsentiam minime valuerunt. Sed nuntiorum honestis venerabilibusque personis pervenientibus, eorum scripta suscepimus; in quibus et ipsorum postulationes et ves-

¹ et Herbertus Norwicensis episcopus] D. Interlined thus, et H. N. episcopus, and in the margin Her-

bertus Norwicensis episcopus, A.; added on lower margin of E.; omitted, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

In which he says
that he will not
diminish the
privileges of the
church of Can-
terbury.

Benevento,
March 24.
[1117.]

It leaves the
whole matter
unsettled.

træ legationis vota perspeximus. Id enim optabatur,
id poscebatur, ne ecclesia Cantuariensis temporibus
nostris sua dignitate privetur; ne nos eandem dig-
nitatem minuamus aut minui sinamus, qua videlicet
potita est ex quo a beato Gregorio per beatum Au-
gustinum fundata est. Preter hæc litterarum inditia,
legati qui ad nos missi sunt ut sapientes ac strenui
viri, assertiones suas prudenter, instanter, efficaciter
exsecuti sunt. Nos profecto et legatorum personas et
assertiones et vestrum omnium legationes, tanquam
karissimorum fratrum, benigne hilariterque suscepi-
mus, quia vobis in Domino propter Dominum placere
optamus. Vestræ igitur dilectioni notum haberi vo-
lumus, quia Cantuariensis ecclesiæ dignitatem nec
imminuimus nec imminuere deliberamus. Beatum
namque Gregorium apostolicæ sedis pontificem, tam-
quam præcipuum Christi Domini membrum, tamquam
Christiani populi pastorem et doctorem, tamquam sa-
lutis æternæ ministrum,¹ in omnibus veneramus, et
rata esse cupimus quæ ab ejus institutionibus pro-
cesserunt. Illam ergo dignitatem quam ab eo per
beatum Augustinum Cantuariensis suscepit ecclesia,
et quam sanctæ memoriæ frater noster Anselmus jure
ac possessione legitima tenuisse cognoscitur, nos pro-
fecto nullatenus imminuimus, sed in eodem statu
esse Cantuariensem ecclesiam volumus, ut autentica
ejus privilegia juxta canonum sanctiones nullis per-
turbationibus violentur. Data Beneventi .ix. kalendas
'Aprilis.'

§ 70. Hic si papa expresse dixisset has et has dig-
nitates habuit ecclesia Cantuariensis, et easdem illi
confirmo, absolvisset litigium, controversiis imposuisset
modum; sed dicens, quæcunque autentica habet nos
nullatenus imminuimus, indeterminatam rem, ut erat,
reliquit in medio. Sic callidus lepos Romanorum novit

¹ *ministrum*] D. Interlined in A.; added on margin of E.; præconem,
B. C.

se ad oratorum convertere versutias, et quæ vult cassa suspendit ambage, non parcens alienis laboribus dum modo consulat suis profectibus. Ita circa Romam plures dies Radulfus commoratus, modo in imperatoris exercitu, papæ duntaxat concessu, modo in Sutrio colloquium operiebatur papæ, quem rumor disperserat . jamjamque affore. Qua ille suspectatione suspensus, perdidit impensam.¹ Namque illo non veniente, regressus Normanniam, circa regem mansit plus anno ; medietatus Gelasio successori Paschalis citra montes venienti occurrere, ut præsens suæ partis patronus objectiones adversariorum dispelleret. Turstanus enim Eboracensis electus, qui nollet Cantuariensi archiepiscopo professionem facere, impigre² mentes Romanorum ad sui favorem sollicitabat. Quin et Gelasio de medio facto, cum Guido Viennensis archiepiscopus, Calixtus in papatu dictus, successisset,³ et Remis concilium celebraret, misit ei Radulfus⁴ nuntios suæ partis astipulatores, quos ille et palam suscepit gratius, et clam fefellit callidius quam tantum virum deceret, Eboracensem electum, spreta omni antiquitatis regula, consecrando. Sed quibus modis rationes suas tutatus fuerit adverso etiam rege Turstanus, cum ventum fuerit ad recensitionem Eboracensium, sermo non prætermittet evolvere.

§ 71. Sed Angliam reversus Radulfus, veteri quod diximus paralisis incommodo indies aucto angebatur, non usque adeo tamen ut sollennia prætermitteret. Quamquam voce impeditior, et⁵ in consiliis non futilis auctor. Immo ad iram acrior, quia sit⁶ illius valitudinis con-

Archbishops of Canterbury.

Ralph lingers at Rome in hopes of the return of the Pope, and at Sutri ;

but being disappointed, returns to Normandy, where he remains over a year.

He intends to meet, and to endeavour to influence Gelasio II., the successor of Paschal II., in his favour.

For Turstan, archbishop of York, was plotting against him with the Romans.

Envoys sent by Ralph to pope Calixtus II.

He pretends to receive them graciously ; but secretly consecrates Turstan archbishop of York [Sunday, Oct. 19, 1119].

Ralph returns to England. He is again attacked by paralysis.

¹ *perdidit impensam*] D. ; originally *lusit operam*, but crossed through, and *perdidit impensam* interlined, A. ; *lusit operam*, with *perdidit impensam* written above it, E. ; *lusit operam*, B. C.

² *impigre*] D. ; the *-re* written overline upon the original abbreviation for *-er*, A. E. ; *impiger*, B.

³ *successisset*] *suscessisset*, A.

⁴ *Radulfus*] R. in MS. originally, *-adulfus* being interlined.

⁵ *et*] *at* originally, but the *a* altered into *e*, A. ; *at*, B. C. ; *aut*, D. E.

⁶ *sit*] A. D. E. ; *fit*, B. C.

Archbishops of
Canterbury.

His death,
Oct. 20, 1122.

His character
and accomplish-
ments.

suetudo ut ad iracundiam agat animum. Cum aliquid contra jus ecclesiæ suæ fieret, ægre ferret et aspere ulcisci. Nec vero diu mansit in vita, cum morbus cotidie ferotior exitum maturaret. Obiit .xiii. kalendas Novembris anno .ix.^o patriarchatus, Incarnationis Dominicæ .M.^o.C.^o.XXII.º. Hunc habuit finem Radulfus religionē impar nulli, peritia litterarum¹ magnifice pollens, affabilitate certe facile omnium primus. Qui fortunarum amplitudine nichil plus acquisierit, nisi ut plus benefacere posset quibus vellet; quamquam ad estimationem vulgi tantum ejus decedebat gloriæ quantum accedebat fortunæ. Ceterum nullius delicti suspitione vel levi notabilis, nisi quod ad² risus et jocos inclinatio erat quam vel dignitatis vel gradus interesse videretur. Sed quocumque animo id faceret, bono utique vir ille fatiebat; de quo quicquam sinistrum suspicari contra religionem est niti.³

¹ *litterarum*] D. E.; originally *litterarum nulli cedens*, but *nulli cedens* crossed through, A.

² *ad*] Interlined, A.

³ *ulcisci. Nec . . . niti*] D. E. This entire passage is written upon an erasure in A., occupying the lower half of folio 43, a, the reverse of the folio (43, b), though originally covered with writing, having been erased and left wholly blank. In B. C. we get at the original composition, as follows:—

ulcisci; ut consequenti liquet exemplo. Cum rex Henricus, defuncta priore conjuge Mathildi, [Mathilde, C.] Adelidem puellam filiam ducis Lotharingorum ducere intendisset, sponsalia apud Windlesoras fieri placuit. Id officium Rogerius Salesberiensis episcopus sibi debere dixit, quod [pro, C.] titubantia linguæ archiepiscopus explere nequiret, et quod sua diocesis esset. Restitit ille homini tum

maxime potenti, adeo ut jam sacris vestibus indutum episcopum exuviis cedere cogeret; tum quia ipse inæqualis erat, Willelmo Wentano [episcopo, C.] hoc delegavit munus, cautelæ [caute, C.] in posterum providens, ne quid tale Salesberiensis episcopus pro privilegio parochiæ sibi assumeret. Postero die nova nupta in reginam consecrata, altario astitit. Cujusdamque astantis susurro admonitus, animadvertit regem coronatum in solio sedere. Motus ergo plurimum, quod alter sui juris rem prævertisset, [pervertisset, C.] sicut erat sacro redimitus pallio, ad regem accessit. Quo dignanter assurgente, Quis, ait, te coronavit? Cumque ille inscientiam excusaret, [excusasset, C.] Injuste, inquit, coronatus es. Quocirca vel tu corona, vel ego abstinebo missa. Immo, respondit rex, quod perperam factum est, domine pater, corrige, et quod faciendum est non omitte. Illo ergo

*De Episcopis Rofæ.*Bishops of
Rochester.

[f. 44, a.]

§ 72. Cantuariensem ecclesiam sequitur Rofensis, vicinitate loci non auctoritate privilegii proxima. Quæ et olim illa lactante fidem inbiberit, et nunc sequaci virtutum linea matrem imitari contendat. Rofa est oppidum situ nimium angustum, sed, quia in edito locatum, fluvio violentissimo alluitur, hostibus sine periculo non accessibile.¹ Pauca prorsus et pene nulla præsulum illius urbis² gesta didicerim, quæ memoranda putem. Nuda ergo nomina si ponam, succenseri³ mihi

The bishopric of Rochester comes next to that of Canterbury, on account of its proximity. Description of the city.

manus ad auferendum diadema componente, et rege subligar menti denodante, vix unanimi omnium strepitu et prece victus, injuriam regio capiti facere detrectavit. Nec sane difficile fuit, ut post obitum ejus minas explerent qui regis animum tum sedulitate officiorum tum munerum prærogativa obtinerent. Ille quoque non diu mansit in vita, cum morbus cotidie ferocior exitum maturaret [maturavit, C.]. Obiit .x^o.iii^o. Kalendas Novembris, anno nono patriarchatus, incarnationis Dominicæ .M^o.C^o.xx^o.ii^o. Hunc habuit finem Radulfus, religione impar nulli, peritia litterarum magnifice pollens, affabilitate certe facile omnium primus. Qui fortunarum amplitudine nichil plus adquisierit, nisi ut plus benefacere posset quibus vellet. Quanquam ad estimationem vulgi tantum semper ejus decedebat gloriæ quantum accedebat fortunæ. Ceterum nullius delicti suspitione vel levi notabilis, nisi quod ad risus et jocos inclinatio erat quam vel dignitatem gradus vel longevitatis vitæ intererat. Dicebaturque pene nugax, angustianque animi qua credebatur

minus dapsilis, faceta verborum hilaritate condians et obumbrans, B.

¹ *Rofa accessibile*] D. E. This sentence is added in the side margin of A. ; a mark (Θ) after *contendat* in the text shewing its place. It is added also on the margin of B. ; the word *nimium* being omitted, perhaps, from the difficulty of reading it in the original, A. ; the outer edge of the manuscript having become apparently so worn even in Malmesbury's time, that he has re-written some of the letters on the left hand side of the insertion. The writer of MS. E., apparently confused by the illegibility of Malmesbury's MS., has given it thus,—*situ im nū* ; which would seem to show that he copied directly from MS. A., and before Malmesbury had retouched the insertion. It occurs in C. as a separate section.

² *urbis*] Partially crossed through in A. ; omitted, B. D. E. ; loci, C.

³ *succenseri*] Originally *dicendorum succenseri*, but *dicendorum* crossed through, A.

Bishops of
Rochester.

Justus, the first
bishop, is trans-
lated to Canter-
bury [A.D. 604].

Romanus, the
next bishop, is
drowned while
going on a mis-
sion to pope
Honorius [A.D.
627].

Paulinus suc-
ceeds him.

His previous
history as bishop
of the North-
umbrians.

He consecrates
Honorius as
successor of Jus-
tus, archbishop
of Canterbury
[A.D. 627].

And returns
himself to Ro-
chester.

He is favoured
by the archi-
shop Honorius
and king Edbald.

His death and
burial [A.D. 644].

non debet. Dicendorum enim penuria pauca dicenti amolietur invidiam. Primus ibi Justus a beato Augustino constitutus episcopus, decedente Mellito archiepiscopo thronum Cantuariensem conscendit. A Justo Romanus apud Rofam substitutus, et ecclesiasticæ legationis causa ad Honorium papam directus, marinorum fluctuum rabie suffocatus animam amisit. Vacanti sedi successit Paulinus. Hujus laudem semper hactenus præ se tulit antiquitas, et in immensum extulit. Natione fuisse Romanum, a beato Gregorio cum ceteris in usum Verbi Angliam missum. A Justo archiepiscopo North-animbrorum genti ordinatum episcopum, prelatum apostolum. Regem detrectantem evocasse ad fidem, denuntiatione cælestis oraculi, quod quondam divinæ assensus clementiæ Æduino ostenderit, nunc spiritus vaticinii Paulino infuderit. Ipsum ab Honorio papa pallium suscepisse, Honorium in archiepiscopum Cantuariensem post Justum consecrasse. Post multa populi Aquilonalis spolia diabolo detracta, ne militi emerito persecutionum deesset temptatio, violentia hostili proturbatum a sede, Cantiam concessisse. Tum, ut superius dixi, Rofensem ecclesiam suscepisse regendam, Honorio archiepiscopo et rege Edbaldo favorabili assentatione¹ sanctissimum sacerdotem ambientibus. Suscepit ille quod ex fraternis animis suggerebat caritas, et inferioris loci solio interim² contentus, tempore suo tramitem carnis ingressus est, post annos ex quo ad Eboracum ordinatus est .xix., menses duos, dies .xxi. Tumulatus est in ecclesia³ quam ibi rex Ethelbirhtus a fundamentis excitaverat sancto Andreæ apostolo, cujus honorem illa sedes adorat. Famosus in illa provincia sanctus, et, pro velocitate impigri ad preces⁴ occursus, ab omnibus venerabiliter

¹ *assentatione*] *assentantione*, A.

² *interim*] B. C. D. E.; interlined, A.

³ *ecclesia*] After this word there is a blank erasure of about two letters in A.

⁴ *impigri ad preces*] D. E.; originally *ad preces impigri*, a mark of transference being added, A.; *ad preces* omitted, B. C.

dilectus. Paulini locum explevit apud Rofam Ithamar,¹ ab archiepiscopo Honorio datus et consecratus. Anglus quidem ortu, sed in quo nihil perfectæ sanctitatis quantum ad vitam,² nihil elegantiae Romanæ quantum ad scientiam minus desiderares. Ita primus in patriam pontificalis honoris in Angli persona ferens gratiam, provincialibus suis nonnullam dignitatem adjecit. Post Honorium ordinavit apud Cantuariam Deusdedit archiepiscopus. Esset id archiepiscopi Eboracensis solenne, sed pulso, ut dixi, Paulino nullus successerat. Nam et Scotti, qui favore Northanimbrorum regum provinciam compleverant³ illam, magis in paludibus inglorii delitescere, quam in excelsis urbibus consueverant habitare. Simul, quia cum in multis tum in observatione Catholici Paschæ delirabant, cavebant Romanorum apud Cantiam reliquiarum ordinationes erroneorum suscipere. Defuncto Ithamar successit Damianus, a Deusdedit archiepiscopo constitutus. Huic Puttam Theodorus succedere jussit, quantum idoneum otio ecclesiastico, tantum segnem et hebetem forensi negotio. Denique, cum sepe rerum adhuc profunda pace decedere meditaretur episcopatu, hostilis injuriæ causam libens suscepit. Nam Ethelredus rex Mertiorum, nescio quo insolenti Cantuaritæ regis responso incensus, totam Cantiam ferro et flamma⁴ premebat, omnesque terras Rofensis episcopatus abolitioni addixerat. Hanc Putta patienti animo complexus erumnam, ad Sexuulfum Mertiorum episcopum secessit; cujus liberalitatis munere ecclesiam campestem et agellum adeptus, quod reliquum erat ævi pacifice consumpsit, cantuum ecclesiarum publicam scolam quocunque ire rogabatur

Bishops of
Rochester.

Ithamar succeeds
Paulinus
[A.D. 644].

His piety and
learning.

He ordained
Deusdedit arch-
bishop of Canter-
bury, during the
banishment of
Paulinus [Mar.
26, 1655].

The see of York
vacant.

Damianus suc-
ceeds Ithamar
[A.D. 655].

Archbishop
Theodore com-
mands that
Putta should
succeed Damia-
nus [A.D. 669].

He intends to
resign his bi-
shopric.

Is forced to do so
by an incursion
of Ethelred,
king of the Mer-
cians [A.D. 672]

He retires to
Sexuulf, bishop
of the Mercians.

And there ends
his days in peace
[A.D. 688].

¹ *Ithamar*] B. C. D. E.; origi-
nally *Itamar*, the *h* being interlined,
A.

² *quantum ad vitam*] B. C. D. E.;
originally *in vitam*, but the *in* erased
and *quan* written upon it, and *-tum*
ad interlined, A.

³ *compleverant*] D.; originally *in-
undaverant*, but crossed through,
and *compleverant* interlined, A. E.;
inundaverant, B. C.

⁴ *et flamma*] B. C. D. E.; origi-
nally *flammaque*, but the *-que* crossed
through and *et* inserted, A.

Bishops of
Rochester.

Quichelm suc-
ceeds him
[A.D. 676].
But soon resigns
on account of
poverty.

Gebmund acts
as his substitute.

Tobias, a very
learned prelate,
succeeds him
[A.D. 693].

Aldulfus suc-
ceeds Tobias
[A.D. 727].

He is the last
bishop of Roches-
ter mentioned
by Bede.

The names of
his successors

Siward bishop at
the Norman
invasion.

At his death, the
church left in a
most pitiable
condition.

Lanfranc ap-
points Arnost, a
monk, as bishop
[A.D. 1076].

And after his
death, Gundulf
[Mar. 19, 1077].

The church
under him
recovers its
former status.

exercens. Tum Quichelmus ad locum ordinatus, non multo post necessariorum penuria confusus et ipse abscessit. Gebmundus substitutus permanere sustinuit; habuitque successorem Tobiam, scientia litterarum, ut Beda dicit, extrema satietate imbutum. Quippe qui non modo Latinam sed et Græcam linguam ita familiares haberet, ut eis quodcunque vellet æque ac propria non minus facete quam expedite proferret. Isque Aldulfo successore decessit, qui videlicet extremus in recensitione Rofensium pontificum apud Bedam¹ invenitur. Hactenus enim ille; ceterorum nomina in cartulis notata subitiam: ² Dun, Erdulfus, Deora, Wermund, Bernmod, Burhricus, Alfstanus, Goduinus, Siuuardus. Hic eo tempore erat episcopus quo Normanni venerunt Angliam, paucisque diebus supervivens³ fatum explevit; derelicta ecclesia miserabili et vacua, omnium rerum indigentia intus et extra. Vix enim quattuor canonici erant, qui victu exili, et ipso ad horam vel prece vel pretio comparato, et indumento plebeio, vitam tolerarent. Has miseras corrigere volens⁴ sapientissimus Lanfrancus archiepiscopus Arnostum quendam monachum pontificem loco dedit. Sed eo veloci morte prærepto, Gundulfum æque monachum induxit. Sub eo res ecclesiæ auctæ magnifice, monachi plus .L^{ta}.

¹ *apud Bedam*] Eccles. Hist. lib. v. cap. 23.

² *notata subitiam*] In this compilation Malmesbury has omitted seven bishops between Beornmod and Burhricus. The following is the list of the episcopate from Dunno to Siward, as given in Professor Stubbs's *Registrum Sacrum Anglicanum*, Dunno was consecrated in 741, and Siward in 1058. Dunno, Eardulf, Diora, Weremund, Beornmod, Tatnoth, Badenoth, Weremund, Cuthwulf, Swithulf, Ceolmund, Kynferth, Burhric, Elfstan, Godwin, Godwin,

Siward. See Mr. Hardy's *Le Neve*, as to the scantiness of information respecting these bishops.

³ *paucisque diebus supervivens*] Siward was consecrated bishop of Rochester in 1058, A. Sax. Chron., and died in 1075, according to Professor Stubbs, and Mr. Hardy's *Le Neve*, where the authority for this latter date is given, Ann. Roff., MS. Cott. Vesp. A. xxii.

⁴ *volens*] D.; originally *pergens*, but crossed through, and *volens* interlined, A.; *pergens*, B. C. E.

facti, quibus et amatur regula et omnia habundant necessaria. Deputatur id Gundulfi gloriæ, maximeque Lanfranci industriæ, qui etiam ex suo villam Heddraam¹ coemptam, monachorum sancto Apostolo famulantium usibus victuro jure transcripsit. Eratque Gundulfus religionis plenus, litterarum non nescius, in rebus forensibus acer et elimatus, et qui putatus sit divina potissimum electione hunc honorem meruisse. Nam, cum adhuc apud Cadomum divinas Scripturas audiret, forte cum duobus aliis juxta magistrum evangelium tenens consederat, alteri vocabulum Gualterus, alterius nomen elapsum est. Tum magistro alias interim intento, illi inter se nonnulla ludo agentes, 'Experiamur,' inquit, 'revolutione foliorum, quis nostrum futurus sit abbas, 'quis episcopus.' Simulque cum dicto revoluta folio, invenit Gundulfus prior: 'Fidelis servus² et prudens, 'quem constituit Dominus suus super familiam suam.' Walterius etiam: 'Serve bone³ et fidelis, intra in gaudium Domini tui.' Tertium nescio quid durum inventum turbavit; quod, etsi audivi, libenter oblitus sum, quia ingenuæ mentis non est alienis insultare malis. Cachinnis ex eventu crepantibus, interrogavit Lanfrancus quid haberent letitiæ. Utque cognovit, indubitate pronuntiavit Gundulfum episcopum, Walterum abbatem fore, tertium ad lubrica sæculi revolvendum. Eventus rei probavit veritatem dicti. Gundulfus enim apud Rofam præsul, Walterus abbas apud Evesham fuere, tertius abiit in vanum. Eoque magis miraculum visum est posterius, quod nullam adhuc spem archiepiscopatus nec etiam ad Angliam transitus Lanfrancus conceperat. Functus ergo sancto fine Gundulfus, Radulfum, ut, ante dixi, Sagiensem abbatem successorem habuit. Quo ad archiepiscopum levato, Ernulfus successit. Is

Bishops of
Rochester.

Gundulf's
character.

Anecdote of him
while at Caen.

[f. 45, a.]

Ralph, abbot of
Secz, succeeds
Gundulf [Aug.
9, 1108].
Ernulf succeeds
Ralph
[A.D. 1114].

¹ Heddraam] A. D. E.; Heddraham, B.; Ederham, C. Haddenham, co. Bucks. The living is still in the patronage of the dean and chapter of Rochester.

² Fidelis servus] S. Matth. xxiv. 25.

³ Serve bone] S. Matth. xxv. 21, 23.

Bishops of
Rochester.

His history and
character.

He restores part
of the church
with glass win-
dows, marble
pavements, and
paintings.

Augments Peter-
borough with
monks and new
buildings.

He dies, aged
84, after
holding the bi-
shopric for a
little over nine
years [March 15,
1124].

natione Gallus, apud cenobium Sancti Luciani in Bel-
vaco non paucum tempus monachus egit. Sed cum
nonnulla plena insolentiæ videret, quæ nec emendare
posset nec pati¹ vellet, discessum intendit. Quæsito
prius a Lanfranco consilio, incunctanter² facturus quic-
quid ille jubendum putasset. Ille, qui hominis indus-
triam probe calleret, nam³ apud eum diu Becci stu-
duerat, persuasit ut ad se veniret, quia ibi animam
suam salvare non posset. Venit ergo, totoque tempore
Lanfranci monachus apud Cantuariam, ab Anselmo
prior ibidem, mox apud Burgum abbas, a Radulfo
episcopus apud Rofam constitutus est. Graveque est
memoratu, quantæ probitatis et prudentiæ in omni-
bus offitiis fuerit. Cantiae dejectam priorem partem
ecclesiæ, quam Lanfrancus ædificaverat, adeo splendide
reerexit, ut nichil tale possit in Anglia videri in vitre-
arum fenestrarum luce, in marmorei pavimenti nitore,
in diversicoloribus picturis.⁴ In Burgo monachorum
numerus auctus, religio bonis monitis confota, ædium
veterum ruderibus deturbatis, nova fundamenta jacta,
culmina erecta. Eaque omnia cum vorax ignis absump-
sisset, meditati reficere, honos pontificalis impactus.
Ibi, quamvis omnia jam facta viderentur, (prævenerat
enim vivacitas Gundulfi omnium successorum diligen-
tiam,) tamen semper aliquid comminisci, ubi virtus
enitescere posset, firmare antiqua, moliri recentia.
Vixit in episcopatu aliquot dies super novennium;
decessitque .iiii^{or}. et .lxxx^{ta}. natus annos, multa probi-
tatis suæ monimenta relinquens.

Explicit Liber Primus.

¹ *posset, nec pati*] C. D.; originally *pai nec posset*, a mark of transference being afterwards added, A. E.; *nec pati posset*, B.

² *incunctanter*] Originally *indubitate*, but *-dubitate* crossed through, and *cunctanter* interlined, A.

³ *nam*] D.; originally *nam et*, but the *et* erased, A.; *nam et*, B. C. E.

⁴ *picturis*] After *picturis* is the following sentence crossed through, A.—*quæ mirantes oculos trahunt ad fastigia lucunarum*. The sentence occurs in B. C. D. E.

INCIPIIT PROLOGUS WILLELMI IN LIBRO .II°. DE GESTIS
PONTIFICUM ANGLORUM.

LIBRUM primum hucusque, Christo solacianti, protraxi, in quo nichil infra pollicitationem meam videor fecisse, dicens quicquid de Cantuariorum vel Rofensium episcopis memorabile nostra scientia potuit attingere. Nunc ergo, secundum regaliū Gestorū propositum, ordo posceret ut statim Westsaxonicos persequer, nisi me vicinitas locorum admoneret ut illis Orientalium Saxonum et Orientalium Anglorum pontifices anteponerem. Quod autem aliam seriem regnorum tenui, norit lector factum necessitate ut maximis prius regnis enumeratis, quorum et anni et facta extabant, tunc demum illa subicerentur quorum pene omnia annorum veterno et potestatis exiguitate obsoleverant. Hic autem posset ascribi injuriæ si episcopatus suis fraudarem locis, quorum nec est series clauda nec adeo fama obscura. In hoc igitur secundo libro enumerabo nomina episcoporum¹ Orientalium Saxonum et Orientalium Anglorum, illisque subdam episcopatus omnes Westsaxonix. Nec prætergreditur cura mea, quasunque novi in horum episcopatum diocesi abbatias, sanctosque in eis requiescentes, breviterque omnia digerens, quantum potero consulam² studiosorum notitiæ et fastidiosorum nausiæ. Hoc sane impetratum iri rogo, ne quis mihi vitio vertat, quod quædam quæ alias posui, huc eisdem verbis et sententiis transtuli. Quod scilicet ideo feci, ut series rerum non aliunde petendarum pulcrius uno loco constaret, et si quid alibi commode dixi, non hic me commodius dicturum posse putavi.

Prologue.

The author states the further plan of his book.

He will in this book enumerate the East Saxon and East Anglian bishops, with the bishoprics of Wessex.

¹ *episcoporum*] B. C. D. E. ; interlined, A.

² *consulam*] B. C. E. ; originally

consulens, but *-ens* crossed through, and *-am* interlined, A. ; *consulens*, D.

LIBER SECUNDUS.

*De Episcopis Lundoniensibus.*Bishops of
London.London, its posi-
tion and com-
merce.Mellitus the first
bishop [A.D.
604].St. Paul's church
built by Ethel-
bert, king of
Kent.Sebirht, king of
the East Saxons.
Previous posi-
tion of the East
and South Sax-
ons and the East
Angles.Great spread of
Christianity in
the time of
Ethelbert.

§ 73. HAUD longe a Rofa quasi .xxiv^{ue}. miliaris est [L. 45. b],
Lundonia civitas nobilis. Opima civium divitiis, con-
stipata negotiatorum ex omni terra et maxime ex
Germania venientium commertiis. Unde fit, ut cum
ubique in Anglia caritas victualium¹ pro sterili pro-
ventu messium sit, ibi necessaria distrahantur et eman-
tur minore quam alibi vel vendentium compendio vel
ementium dispendio. Peregrinas invehit merces civi-
tatis sinibus Tamensis fluvius famosus, qui citra urbem
ad .lxxx^{ta}. miliaria fonticulo fusus, ultra plus .lxx^{ta}.
nomen perfert. Apud Doferam enim pelago conditur.
Hic primus sedit cathedram pontificalem Mellitus, beato
Augustino constituyente. Mellitus Romæ abbas, non
cum Augustino Angliam venerat, sed postmodum ad
prædicatorum supplementum missus fuerat. Episcopus
ordinatus, habuit sedem in Pauli apostoli ecclesia, quam
Ethelbertus rex Cantia fecerat Lundonia.² Ejus enim
inclinabatur imperio rex Orientalium Saxonum Se-
birhtus, ejusdem ex sorore Rícula nepos, ad quem
Lundonia spectabat. Antiquitus enim Orientales et
Australes Saxones et Orientales Angli Cantuaritarum
parebant regi, quod illas provincias a Wrtigerno rege
Britonum Hengestus primus apud Cantiam rex non
bello sed dolo obtinisset. Post Ethelbertum vero Aus-
trales Saxones Occidentalium Saxonum ditioni subjecti
sunt,³ alteris Mertiorum reges principabantur, donec
et hos et illos Westsaxonum occupavit et subjecit im-
perium. Sed ista posterius. Tunc vero Mellitus Deo

¹ *victualium*] C. D. E. Originally
annone et victualium, but the first
two words crossed through, A.; et
victualium, B.

² *Lundonia*] D. E.; originally in
Lundonia, but the *in* crossed
through, A.; in *Lundonia*, B. C.
³ *sunt*] Interlined, A.

cooperante, et Ethelbirhti adjutus¹ amminiculo, Christianitatis fidem egregie in provintia propagavit. Nam et monasterium beato Petro in Occidentali civitatis parte fecit, ipsius apostoli, ut fertur, ammonitus nuntio. Qui et coram visus ecclesiam recens factam per se dedicaverit, et per rusticum episcopo xenium gratissimum, grandem scilicet piscem destinaverit. Nec vero de dicto dubitare voluit qui videret agrestis fatuitatis hominem, qui nec Christianus esset, de Petro afferentem nuntium, ejusdemque corporis linamenta, quæ Mellitus nosset ex pictura veraciter pronuntiantem. Creditum ergo, nec consecrationis misterium repetitum, quam perfectam monstrarent candelæ per totam ecclesiam accensæ, cruces factæ, nec minus aquæ aspersæ, et sacrati olei locis debitis non frivola vestigia. Cessit divino offitio humana sedulitas, pronuntiavitque voce prophetica momenti magni futurum monasterium, in quo Apostolus pontificale exercuisset obsequium. Sensim vaticinii veritas processit in medium,² præsertim tempore regis Eduardi ultimi, qui ampliori conventu monachorum³ ibidem adunato, ecclesiam ædificationis genere novo fecit. Nec minus sed multo etiam majus, rex Willelmus extulit locum, magnis reditibus prædiorum, quod ibi regni suscepit insignia. Consuetudo igitur apud posteros evaluit, ut propter Eduardi inibi sepulti memoriam, regiam regnaturi accipiant coronam. Post mortem itaque Ethelbirhti et Sebirhti, a successoribus regulis sede deturbatus Mellitus, Cantuariam venit. Ibi magno curarum estu quæ sotorum pectora decoquebant exceptus, conjuncto sibi Justo, secessit in Galliam, expectaturus si forte temporum serenaretur

Bishops of London.

He builds a monastery to St. Peter in the west part of the city.

Miraculous circumstances at its foundation.

It becomes very renowned.

King Edward and King William endow it largely;

The sovereign is usually crowned there.

After the death of Ethelbirht and Sebirht Mellitus is deposed [A.D. 616]. He goes to Canterbury;

and afterwards with Justus to France.

¹ *adjutus*] D. Originally *tutus*, but *adju-* added in the margin at the end of one line, *tutus* being left at the commencement of the next, A.; *tutus*, B. C.; *tutus*, with *adjutus* written above it, E.

² *medium*] B. C. D. E.; above *medium* the words *vel publicum* interlined, A.

³ *monachorum*] D. E. Interlined, A.; omitted, B. C.

Bishops of
London.

They are recalled
by Ethelbald.
Justus returns
to his see.

Mellitus made
archbishop of
Canterbury
[A.D. 619].

Sigebert [II.]
baptized by Fi-
nan, bishop of
Lindisfarne.

Ceddus the
second bishop of
London [A.D.
654].

Swithelm suc-
ceeds Sigebert
[A.D. 660].

At his death
[A.D. 665] Sig-
here and Sebbi
reign as vassals
to Wilfrid king
of the Mercians.

After the death
of Ceddus, Wine
obtains the see
of London by
bribery [A.D.
666].

Theodore, arch-
bishop of Canter-
bury, consecrates
Erkenwald
bishop of London
[A.D. 675].

turbo. Veruntamen affuit divinitatis instinctus, qui corde regis Ethelbaldi ad credendum emollito, ambos mature revocaret. Et quidem Justus sedem propriam non difficulter intravit, Mellitum vero pro penuria potestatis Ethelbaldus restituere nequivit. Ita aliquanto tempore honoris exsors, postmodum, Laurentio decedente, archiepiscopus Cantuariæ factus est. Duravit in Orientalibus Saxonibus perfidiæ labes, ad tempora Sigeberti regis eorum, qui hortatu Oswii regis¹ Northanimbrorum, a Finano episcopo baptizatus, gentem suam ad fidem quam cum Mellito expulerant reduxit per episcopum Ceddum. Is fuit secundus Lundoniensium² episcopus, sed in Northanimbria apud Lestingai³ monasterium suum sepultus. Latius ista in Beda reperies,⁴ qui etiam commemorat Ceddam fratrem istius Ceddi habuisse sedem episcopalem et sepulturam in Licifeld. Post Sigebertum, Suithelmus frater ejus regnavit. Eo mortuo, Sighere et Sebbi regnum tenere, sub Wilferii regis Merciorum regimine. Sebbi illibatæ fidei, spetiosi finis compos fuit. Sighere tempore mortalitatis fidei signaculum fregit, sed instantia Wilferii per Jarumanum episcopum recepit. Is Wilferius, defuncto Ceddo, per pecuniam corruptus, Wine quendam, qui Westsaxonum fuisset episcopus, vacanti throno in-
[f. 46, a.]
duxit. Succedentibus autem annis Theodorus, a Vitaliano papa Cantuariam archiepiscopus missus, Erkenwoldum venerabilem virum, Lundoniensibus præsulem dedit. Eum in miraculis perspicuum fuisse confirmat et recens

¹ *Oswii regis*] Originally regis Oswii, but with a mark of transposition, A.

² *Lundoniensium*] A. C. D. E. Londonium, B. On the lower margin of this folio (85, b) in MS. B., is the following note in a hand of the close of the thirteenth century. 'Hic est liber Sctæ Marie de Beluero, quem 'qui alienaverit, anathema sit.'

Belvoir, a Benedictine priory in Lincolnshire, a cell to St. Alban's abbey, founded in 1076 by Robert de Todenei or Belvedeir, near his castle at Belvoir.

³ *Lestingai*] A. D. E.; Lestingaham, B.; Lestingham, C.

⁴ *in Beda reperies*] Hist. Eccl. lib. iii. c. 23; lib. iv. c. 3.

fama et vetus memoria. Quorum illud notabilius fuit, quod cum eger pedes parrochias lectica circuiret, ad oram rapacissimi amnis forte devenit. Ibi cum comites hesitarent quod infirmus nec equo nec pedibus transvadare posset, essetque timor ne vehiculum aquarum violentia subsideret, repente gurges disparuit, fluvius in eo loco totus diffugit. Statimque ut episcopus cum comitatu transiit, amnis, qui stans seorsum crispantibus undis se collegerat in cumulum, alveo suo redditus est. Ejusdem lecticæ attactu imbecilles multos curatos, auctor est Beda.¹ Fecit duo monasteria, unum sibi, alterum sorori. Suum Certesie dicitur, quod per ammiculum cujusdam Frithewoldi, qui sub Wlferio subregulum agebat, opulentia rerum et monachis implevit. Splenduit ibi religio, nec defuit necessariorum copia, usque ad Danos, qui, ut cetera, locum illum pessundedere, ecclesia succensa cum monachis et abbate. At verò rex Edgarus princeps incomparabilis, non contentus novis monasteriis quæ ubique cum per se tum per episcopos edificabat nisi et vetera resarciret, illud refecit in solidum, undique veteribus cartis conquisitis, quarum testimonio prædia revocaret ad locum, quæ quidam ex magnatibus seu vi seu vetustatis auctoritate occuparent² ad jus suum. Sororis cenobium appellatur Berkingum in latere Lundoniæ ad .viii^{to}. miliaria situm. Ibi illa Ethelburga vocata habet coherentes sibi, sanctitatis et potestatis sotias, Hildelidam proximo loco successorem, ad quam extat emissus beatissimi Aldelmi de Virginum laude³ codex, Wlfildem pene modernam, quæ paucis annis Edgari regis tempora prævenit, quæque vetustatem ceterarum sanctitatis gratia compensat et fere dixerim anticipat. Nichil enim orator irritum rogat, modo credulitate non

Bishops of London.

Miracles performed by Erkenwald. Carried in his visitation on a litter.

De Certesie.

He founds the monastery of Chertsey.

It is burnt by the Danes,

but rebuilt by Edgar.

De Berkinges.

Erkenwald also founds the convent of Barking, 8 miles from London for his sister Ethelburga as abbess. The book "De Virginum Laudibus," dedicated to her successor Hildelida by St. Aldelm.

¹ auctor est Beda] See Hist. Eccl. lib. iv. c. 6.

² occuparent] A. D. E.; occupant, B.; occupaverant, C.

³ de Virginum laude] De Virginitate. See an account of this treatise, in Bede, Hist. Eccl. lib. v. cap. 18.

Bishops of
London.

The lives and
deaths of Erken-
wald's successors
buried in obli-
vion.

A list of their
names.

Bishop Theodred
said to have
flourished temp.
King Ethelstan.

Anecdote of his
severity to some
robbers.

He is buried in
the crypt.

Names of his
successors.

careat. Quarum vere fateor orationibus locus ille nunquam omnino destructus, nunc etiam tempore Normannorum, ut pleraque alia, numero sanctimonialium et edium pulchritudine ad supremum erectus. Habetur ergo Erkenuoldus Lundoniæ maxime sanctus, et pro exauditionum celeritate favorem canonicorum nonnichil emeritus. Alii adeo sub obscuritatis nubilo jacent, ut nec eorum sciantur mausolea. Omnes etiam episcopatus hæc infecit miseria, ut apud habitatores illius memoria magnæ gloriæ¹ ducatur, qui sciat episcoporum loci vel proferre nomina. Ceterum de gestis vel sepulcris nec verbum. Successorum itaque hæc sunt nomina: Waldhere, Ingualdus, Egulf, Wigeth, Edbriht, Edgar, Kenwalk, Edbald, Hethbertus, Osmund, Ethelnoth, Celbertus, Cerulf,² Swithulf, Etstan,³ Wlsius, Ethelward, Elstan, Theodred. Hujus non penitus exsoletam memoriam cives prædicant, dicentes eum fuisse regis Ethelstani tempore.⁴ Cum eo ad bellum contra Analavum profectum, cælestis muneris, unde supradiximus, cum Odone Wiltensi deprecatores et indicem. Cognomen boni vulgo sortitum pro prærogativa virtutum. Uno excidisse magis errore quam crimine, quod fures apud sanctum Edmundum deprehensos, quos conatibus irritis martir invisibili nodo astrinxerat, severitati legum addiderit, patibulis adjudicatos. Sed de facto recogitantem piguisse, totoque vitæ tempore post hæc exercuisse penitentiam, culpa mordente conscientiam. Ejus corpus juxta fenestram criptæ⁵ locatum est⁶ in edito, prætereuntibus conspicuo. Post Theodredum hi successiones continuas habuerunt,

¹ *gloriæ*] Interlined, A.

² *Cerulf*] A. B. C. D. E. Read Deorunlf, see Prof. Stubbs's *Registrum Sacrum Anglicanum*, where the name is given from the Profession Koll at Canterbury.

³ *Elstan*] A. B. E.; Edstan, D.; Elstanus, C.; Heahstán, A. S. Chron. and F. Worcest.

⁴ *regis Ethelstani tempore*] Æthelstan's reign extended from A.D. 925 to A.D. 940. Theodred's signature occurs in the *Codex Dipl.* from A.D. 926 to A.D. 951.

⁵ *juxta fenestram criptæ*] B. C. D. E.; added in margin, A.

⁶ *est*] Interlined, A.

Wlstanus, Brihtelmus, Dunstanus postea Cantuariensis archiepiscopus, Elfstanus, Wlstanus, Elfhunus, [Elfui-nus,]¹ Elfuuordus, Rotbertus, ex monacho Gemmeticensi ab Eduardo rege factus prius Lundoniensis episcopus, mox Cantuariensis archiepiscopus. Cujus qui fuerit finis, sermo² antecedens dicere prævenit. Ei Willelmus ab eodem rege datus successor fuit. Porro Willelmus ex comite Normanniæ rex Angliæ, Hugonem quendam, cognomento Deorival,³ episcopum creavit. Is post paucos ordinationis annos in⁴ morbum incurabilem incidit. Siquidem regia valitudo totum corpus ejus purulentis ulceribus occupans, ad pudendum remedium transmisit. Nam credens asserentibus unicum fore subsidium si vasa humorum receptacula, verenda scilicet, exsecarentur, non abnuit. Itaque et obprobrium spadonis tulit episcopus, et nullum invenit remedium, quoad vixit leprosus. Hugoni successit Mauritius regis cancellarius, quamvis in quibusdam minus prosperæ famæ, prædica-bilis tamen efficacitæ.⁵ Magnanimitatis certe ipsius est inditium basilica beati Pauli quam inchoavit Lundoniæ. Tanta est decoris magnificentia, ut merito inter preclara numeretur edifitia. Tanta criptæ laxitas, tanta superioris ædis capacitas, ut quamlibet confertæ multitudini videatur posse sufficere. Quia igitur Mauritius erat mentis immodicus, laboriosi operis impensam transmisit ad

Bishops of
London.

Robert made bishop of London by king Edward [A.D. 1044] becomes archbishop of Canterbury.

William succeeds him as bishop of London [A.D. 1051].

William I. makes Hugh surnamed De Orival bishop [A.D. 1075].

He dies of leprosy.

Maurice, the king's chancellor, succeeds him [A.D. 1085].

His generous expenditure on the building of St. Paul's cathedral.

[f. 46, b.]

¹ *Elfuius*] This name has been partially crossed through in A. apparently in a later ink. It occurs in the other MSS. thus, *Elfuinus*, B. D.; *Elfuius*, E., *Elwinus*, C., and should undoubtedly have a place in the list, see Mr. Hardy's *Le Neve* and Professor Stubbs's *Regist. Sac. Anglic.*

² *sermo*] *semo* originally, the *r* being interlined, A.

³ *Deorival*] A.; de orival, B. C. D. E.

⁴ *in*] Interlined, A.

⁵ *Mauritius efficacitæ*] D. E. Written above an erasure, or rather on the upper margin of p. 93., a blank erasure of two lines being left below, A.; *Mauritius*, a ceteris quidem voluptatibus sobrius, set in *feminarum amorem* delicatius tener quam episcopum deceret. Erat tamen fama constans medicos ei hanc medelam dicasse, ut effusione humorum corporis salubritati provideret. Infelix profecto, qui carnis statum tueretur animæ periculo. B. C.

Bishops of
London.

His successor
Richard con-
tinues the work
at great expense.

He founds a
house of regular
canons at St.
Osyth's in Essex.

It becomes
famous for the
learning of its
occupants.

Its first prior,
William de
Corbeuil,
who succeeds
Ralph as arch-
bishop of Canter-
bury [A.D.
1123].

His character.

posteror. Denique, cum Ricardus successor ejus omnes redditus¹ ad episcopatum pertinentes ædificationi basilicæ transcripsisset, aliunde se suosque sustentans, promodum nichil efficere visus est. Totumque censum ad hoc bene prodigus exhauriebat,² et parum in effectum prodibat. Quare, impetus boni³ quem in initio episcopatus habuit, procedentibus annis desperatione lassescens, paulatim elanguit. Locus est in diocesi Londoniensi, apud Orientales Saxones, Cic gentili vocabulo dictus, ubi est beatæ Osgithæ in miraculis famosæ virginis requies. Hunc vir ille terris aliquantis et regularibus implevit canonicis. Erant ibi et sunt clerici litteratura insignes, eorumque exemplo talis habitus hominum læta, ut ita dicam, totam patriam vestivit seges. Meditabaturque ipse, depositis olim involucris mundi, eo transire, præsertim longæ paralisis tabe ammonitus, si non egrum illecebris animum potestatis consuetudo retraheret. Hujus loci fuit primus prior Willelmus de Corbuil, qui, defuncto Radulfo Cantuariensi archiepiscopo, in illum honorem evectus est. Quem quamvis monachi trepidassent suscipere quod esset clericus, nichil tamen penitendum fecit. Erat enim religionis multæ, affabilitatis nonnullæ, ceterum nec iners nec imprudens.⁴

¹ *redditus*] Originally *reditus*, the second *d* being interlined, A.

² *exhauriebat*] Originally *exauriebat*, *h* being interlined, A.

³ *boni*] Interlined, A.

⁴ *Quem quamvis monachi . . . imprudens*] D.E. After *imprudens* there is a blank erasure of about eight lines in A.; Ricardo et omnibus episcopis annitentibus, ut spreto antiquo usu non monachus sed clericus induceretur sedi primariæ. Videbatur enim non exiguum gloriæ dampnum, si tot clericis unus monachus imperitaret. Sed ut pallarent ambitum qui aperte proderetur si secularem ponerent clericum, hunc

potissimum eligendum putaverunt, cujus reverentiæ intuitu monachi frontes reverberati, nichil sibi de religione blandirentur. Enimvero postea penituerunt, quod ille, frugalitati deditus, opiniones eorum minus implesset, immo penitus evacuasset. Palam enim jam et in triviis cantatur, non esse idoneum episcopatu qui nolit vel nesciat pompis abuti seculi in exercitiis nemorum, in irritamentis gularum, in vestium apparatu, in satellitum strepitu. De animarum lucris cura minor, et prorsus nulla. Cumque eis obicitur quondam spectari episcopos solere religione et litteris, non

De Episcopis Orientalium Anglorum.

§ 74. Primus Orientalium episcopus Anglorum fuit Felix, Burgundus natione, qui Sigberto in Gallia exulanti familiaris effectus, Angliam cum eodem post mortem Eorpwaldi venit. Illoque regnum provinciae sortito, episcopus ordinatus animositati regiae non defuit, quin ingenti studio et vigilantibus laboribus toti regioni Christianam credulitatem infunderet. Scholas quoque litterarum opportunis locis instituens, barbariem gentis sensim comitate Latina informabat. Decursa vitae meta post .xvii. annos episcopatus, sepultus est in Dommuc sede, inde translatus¹ apud Seham, quae est villa juxta stagnum, quod volentibus ire in Heli quondam periculosum navibus, nunc, facta via per palustre harundinetum, transitur pedibus. Sunt ibi adhuc inditia dirutae et a Danis incensae ecclesiae, quae habitatores pariter exustos ruinis operuit suis. Corpus vero sancti multo post² quaesitum et repertum, in Ramesiensi cenobio, de quo posterius dicetur, humatum est. Ei substitutus est Thomas diaconus suus, ex Girviorum provincia oriundus. Cujus post .v. annos defuncti sedem implevit Bonifatius, gente Cantuarita, eodemque annorum numero quo Felix praedecessor suus egit officium. Tum Bisi vir venerabilis a Theodoro archiepiscopo creatus episcopus, quoad validum prospera permisit sine crimine vitam duxit. Sed adverso morbo correptus, duobus locum dedit. Rexerunt ergo duo semper episcopi provinciam illam usque ad

Bishops of East Anglia.

Felix, a Burgundian, the first bishop of the East Angles [A.D. 630].

He establishes schools.

His death, and burial at Dunwich [A.D. 646].

Translated to Saham.

afterwards buried at Ramsey.

Thomas of Jarrow, his deacon, succeeds him [A.D. 647].

He is succeeded by Boniface [A.D. 652];

and he by Bisi [A.D. 669].

At the death of Bisi, two bishops till the time of Egbert king of Wessex, one at Dunwich

ambitione et nummis, respondent, "Nunc aliud tempus, alii pro tempore mores." Atrocitatem videlicet rei, lenientes facilitate responsi, B. C.

¹ in *Dommuc sede, inde translatus*]

D. These words inserted in the margin, A.; omitted, B.; domuc

sede sua, E., having been originally written dominica sede, but the former word corrected into domuc, and sua interlined; sepultus est apud Seham, C.

² multo post] A.D. E.; non multo post, B. C.

Bishops of
East Anglia.

(co. Suffolk),
the other at
Elmham (co.
Norfolk).

A list of their
names.

King Offa makes
an archbishop-
ric at Lichfield.

Hunbriht and
Wilred, bishops
in the time of
king Egbirht.

An incursion
into East Anglia
by Ludekan,
king of the
Mercians.

Poverty of the
bishops.

One bishopric
suppressed.
Elmham the
episcopal seat.
Names of the
bishops.

tempus Egbirhti regis Westsaxonum, quorum unus sedebat apud Domuc,¹ alter apud Helmaham.² Badewine³ et Heca, Nordbertus et Asculfus, Netholacus⁴ [f. 47, a.] et Edredus, Edelfridus et Cuthuvinus, Lanferd et Albirhtus, Athewlf et Eglaf, Huferd et Erdred, Sigga et Alhun, Alherd et Titfrid; hi duo erant episcopi Orientalium Anglorum, Alherd Helmanensis, Titfrid Dommucensis, quando Offa rex Mertiorum fecit archiepiscopatum apud Licifeld;⁵ Hunbriht et Wermund, et post eum Wilred, tempore enim Ludekanii regis Mertiorum, et Egbirhti regis Westsaxonum, Hunbrihtus et Wilredus fuerunt episcopi Orientalium Anglorum. Sed eodem Ludekanio et antecessore ejus Burhredo incursante provinciam, etiam episcopi necessariorum copia destituti sunt. Et quidem utrique reges intra regionem provincialium incursu⁶ extincti, cessarunt tamen⁷ episcopatus, et ex duobus unus factus, sedem apud Helmaham villam non adeo magnam accepit. Fuerunt ergo hi pontifices, Athulf, Alfricus, duo Thedredi, Athelstanus, Algarus. De istius sanctitate non minimum inditium dedit scriptor vitæ beati⁸ Dunstani, quod hic ejusdem verbis apponam. ‘Dies,’ inquit, ‘ascensione Christi festivus, diem clarificationis beati Dunstani præcessit tertius. Tantæ

¹ *Domuc*] A. D. E.; Donuc B.; Donewyc, C.

² *quorum Helmaham*] C. D. E.; written over an erasure, A.

³ *Badewine*] A.; Baldewine, B. E.; Badenwine et Beca, D.; Baldewinus, C.

⁴ *Netholacus*] A. B. C. E.; Necholacus, D. The mistake in the initial letter of this name is transmitted through all the MSS. Hathulac and Hadulac are the forms found respectively in Florence of Worcester. vol. i. p. 52, and Beda, Hist. Eccl. lib. v. c. 23.

⁵ *hi duo Licifeld*] B. C. D. E.; inserted on outer margin of A.

⁶ *incursu*] D.; interlined, A.; on margin of E.; omitted, B.

⁷ *tamen*] A. E.; tunc, B.

⁸ *beati*] Above *beati* is interlined *venerabilis*, A.; *venerabilis beati*, B. C., *beati venerabilis*, E., but the latter word underlined; scriptor *venerabilis vite Dunstani beati*, D. The legend of St. Dunstan is given, with a few verbal alterations from Osbernus, De Vita S. Dunstani Archiepiscopi. Angl. Sacra, pars. ii. p. 116.

‘ itaque diei surgente aurora, sacerdos quidam nomine
 ‘ Algarus doctrinæ et actionis merito precipuus, quem
 ‘ postea nobilem in Helmham episcopum claruisse
 ‘ accepimus, dum sacros Dominicæ Ascensionis honores
 ‘ in ecclesia Salvatoris pervigil impenderet, et men-
 ‘ tem ad cælestia contemplanda extenderet, seipso et
 ‘ omnibus hujus mundi rebus transcensis,¹ Dunstanum
 ‘ pontificali throno conspexit præidentem, et clero
 ‘ jura canonica dictantem. Et ecce ! per omnes ecclesiæ
 ‘ januas, irruentium angelorum infinita ingrediuntur
 ‘ agmina. Qui dum coactis ordinibus sedenti astant
 ‘ pontifici, hoc illi salutationis alloquium persolvunt,
 ‘ “ Salve, Dunstane noster ; si paratus es, veni, et nostro
 ‘ “ gratiosus utere contubernio.” Respondit Dunstanus,
 ‘ “ Scitis, o sancti spiritus, hodie Christum ascendisse,
 ‘ “ nostrique offitii esse tam verbo quam sacramento
 ‘ “ populum Dei reficere ; ideoque hodie venire nequeo.”
 ‘ Dixerunt, “ Paratus esto die Sabbati hinc nobiscum
 ‘ “ Romam transire, et ante summum pontificem sanctus
 ‘ “ æternaliter canere.”² Discessere angeli. At sacerdos
 ‘ qui rerum tam evidens contemplator extiterat, exi-
 ‘ tum earum stupidus et tacitus explorabat.’ Et infra :
 ‘ Sacerdos etiam qui tam mirabilem in ecclesia extasim
 ‘ viderat, cognito quod non in imaginē sed in rerum
 ‘ veritate eandem sustinuisset, palam omnibus et cum
 ‘ magnis gemitibus quæ viderat absolvit.’ Hæc ab
 alieno scripto mutuatus sum, ut ostendatur lecturis
 quam venerabilis Algarus fuerit, qui tam occulta mis-
 ticismis intuitus luminibus, foras quoque efferre fuerit
 dignus. Nec sane credibile putaverim, ut majori sus-
 cepto gradu minus sanctitudini³ advigilaret ; immo

Bishops of
East Anglia.

Vision of bishop
Algar, quoted
from Osborn's
life of St. Dun-
stan.

¹ *transcensis*] B. C. ; *trancensis*,
A. E. ; *trancensis*, with *s* interlined,
D.

² *canere*] The initial letter looks
more like *s* than *c* in A., and has been

so read by the copyist of E., where we
find *sanere*, but with *c* written above
the *s*. : *canere*, B. C. ; *astare*, D.

³ *sanctitudini*] A. D. E. ; *sancti-*
tati, B. ; omitted, C.

Bishops of East Anglia.
 —
 Names of his successors,
 Grimketel, bishop both of East Angles and South Saxons.
 Ethelmer, bishop of the East Angles.
 Herfast, bishop of Elmham.
 The bishopric of Elmham transferred to Thetford [A.D. 1078].
 Herfast, when chaplain to William of Normandy, goes to Bec. [A.D. 1053].
 Lanfranc, while a monk there, proves Herfast's want of learning.
 William nearly removes Lanfranc from Normandy;

credendum, et propter reverentiam virtutum, episcopum factum, et inter angelorum agmina quæ viderat suo die in celum receptum. Post eum Alfuinus, duo Elfrici, Stigandus, sed ejectus; et pro auro Grimketel electus, tenuit duas parrochias Orientalium Anglorum¹ et Australium Saxonum. Intercessu vero temporis sic redditis rationibus Stigandus evaluit, ut sibi Australium Saxonum episcopatum restitueret, et Orientalium Anglorum fratri Ethelmero acquireret. Minimumque id animositati suæ ratus, Wintoniensem et Cantuariensem thronos ascendit, vix egregue² exoratus, ut Australibus Saxonibus proprius ordinaretur episcopus. Post Ethelmerum fuit Helmanensis episcopus Herfastus, sicut invenitur in concilii textu,³ quod sexto anno Willelmi regis pro primatu duorum metropolitānorum factum est. Qui ne nichil fecisse videretur, ut sunt Normanni famæ in futurum studiosissimi, episcopatum de Helmham transtulit ad Tethfordum. Parcæ, ut aiunt, mentis homo, et nonnulla ex parte litteris eruditus; quique ante adventum Lanfranci in Normanniam, probabilis in eis scientiæ estimatus sit. Sed eo apud Beccum monachato, cum ubique scolares inflatis buccis dialecticam ructarent, Herfastus jam Willelmi comitis postea regis capellanus, ad famosum gymnasium magna sotiorum et equorum pompa pervenit. Tum Lanfrancus ex prima colloctione intelligens quam prope⁴ nichil sciret, abecedarium ipsi expediendum apposuit, ferotiam hominis Italica facetiā⁵ eludens. Quo is irritatus, per comitem effecit ut Lanfrancus Becco Normannique omni summo veretur. Sed,

[f. 47, b.]

¹ *Anglorum*] Originally *Saxonum*, but crossed through, and *Anglorum* interlined, A.

² *egreque*] A. E.; egre, B. C.; egre, omitted, D.

³ *concilii textu*] Council of England, held in Easter, 1072.

⁴ *quam prope*] A. D. E.; quod prope, B. C.

⁵ *fucetiā*] A. D. E.; scientia, B. C.

intercedente Dei gratia, animus Willelmi pacatus est, alterque retentus; satagente maxime Willelmo filio Osborni. Maximaque fuit recuperandæ gratiæ occasio, quod cum Lanfrancus ad curiam commeatum petiturus venisset, equus ejus forte claudicans, comiti cachinnum excussit. Post hunc diebus Willelmi junioris emit episcopatum Tetfordensem Herbertus cognomento Losinga, quod ei ars adulationis impegerat, ex priore Fiscanni¹ et ex abbate Ramesiæ factus episcopus, patre suo Rotberto ejusdem cognominis in abbatiam Wintoniæ intruso. Fuit ergo vir ille magnus in Anglia simoniæ fomes, abbatiam episcopatumque nummis aucupatus, pecunia scilicet regiam sollicitudinem inviscans, et principum favori promissiones non leves assibilans. Veruntamen erroneum impetum juventutis abolevit penitentia, Romam profectus severioribus annis, ubi loci simoniacum baculum et anulum deponens, indulgentiæ clementissimæ sedis iterum recipere meruit; quod Romani sanctius et ordinatius censeant, ut ecclesiarum omnium sumptus suis potius serviant quam quorumlibet regum usibus militent. Ita Herbertus domum reversus, sedem episcopalem transportavit ad insignem mercimoniis et populorum frequentia vicum nomine Norwic. Ibi monachorum congregationem numero et religione percelebrem instituit, omnia eis necessaria sumptu mercatus domestico. Providens scilicet successorum querelæ, nullas de episcopio terras monachis largitus est, ne illi Dei famulos fraudarent victualibus, si quid offendsent quod suis competeret rebus. Preterea apud Tetford monachos Cluniacenses instituit, quod sint illius cenobii professores ubique gentium pene dispersi, locupletes in seculo, et splendidissimæ religionis in Deo. Ingenti ergo et numerosa virtutum gratia præteritarum offensarum obumbravit molem, præcipue prognostico antecessoris et suo a malo exterritus et ad

Bishops of East Anglia.

but is appeased by William Fitz-Osbern, Earl of Hereford.

Herbert, surnamed Losinga, buys the bishopric of Thetford [A.D. 1091].

A great encourager of simony.

He goes to Rome, and receives forgiveness.

He returns home, and transfers the episcopal seat to Norwich,

and founds the cathedral Priory there [A.D. 1101.]

Establishes Cluniac monks at Thetford.

¹ *Fiscanni*] A. D.; Fiscamni, E.; Fiscannensi, C.

Bishops of
East Anglia.

His subsequent
opposition to
simony.

The splendour of
his monastery.

His virtues and
death [A.D.
1119].

The monastery
of Bury St. Ed-
mund's known to
pertain to the
diocese of Nor-
wich.

St. Edmund the
most illustrious
of English
saints.

bonum erectus. Herfasti fuit: 'Non hunc¹ sed Bar-
' raban.' Suum: 'Amice, ad quid² venisti;' quo au-
dito, nec lacrimis nec his fere verbis abstinuit: 'Male
' quidem intravi confiteor, sed Dei gratia operante
' bene egrediar.' Erat ergo disertitudinis et litterarum
copia nec minus secularium rerum peritia Romanæ
celsitudini suspitiendus. Mutatusque fuit Herbertus,
ut Lucanus³ de Curione dixit, momentum et mu-
tatio rerum. Sicut tempore Willelmi regis simoniæ
causidicus, ita regnante Henrico propulsator invictus.
Neque ab aliis fieri voluit quod a⁴ se quondam præ-
sumptum juvenili fervore indoluit; præ se, ut ferunt,
semper ferens Jeronimi dictum: 'Erravimus juvenes,
' emendemus senes.' Postremo quis illius⁵ facti lau-
dem digne attexat,⁶ quod tam nobile monasterium epi-
scopus non multum pecuniosus fecerit, in quo nichil
frustra desideres vel in ediftiorum⁷ spetie sullimium
vel in ornamentorum pulchritudine, tum in monacho-
rum religione et sedula⁸ ad omnes karitate? Hæc et
vivum spe felici palpabant, et defunctum, si non vana
fides penitentiae, super ethra tulerunt. Ad episcopi
Norwicensis diocesim pertinere dinoscitur monasterium
Sancti Edmundi; de quo, quanquam alias dixerim,
nunc si breviter commemoravero, non vacat a ratione.
Sic enim et dispositum meum ordine procedet, quo
cogitavi post commemorationem episcoporum sanctos
in eorum parrochiis requiescentes non præterire. Et
gratiose fateor accedit, ut primus sanctus Edmundus

[f. 48.]

¹ *Non hunc*] S. Joan. xviii. 40.

² *Amice, ad quid*] S. Matth. xxvi. 50.

³ *Lucanus*] *Pharsalia*, lib. iv. l. 819.

⁴ *a*] C. D.; originally *ab alii*, but *b alii* crossed through, A.; *a* interlined, E.; omitted, B.

⁵ *illius*] D.; originally *in illius*,

but *in* crossed through, A.; in *illius*, B. C. E.

⁶ *attexat*] D.; originally *pergat*, but crossed through, and *attexat* interlined, A.; *pergat*, B. C. E.

⁷ *ediftiorum*] B. C. D. E.; *edifitiorum multorum*, but *multorum* crossed through, A.

⁸ *sedula*] Originally *religion sedula*, but *religion* crossed through, A.

occurreret, qui quasi rex et princeps patriæ compatriotarum sanctorum primus palmam laudis vendicaret. Regnavit ille¹ in Orientali Anglia vir Deo devotus, et avita regum prosapia excellens. Qui, cum aliquot annis pacifice provinciæ præfuisset, nulla temporum mollitie virtutem evirare compulsus, Danorum duces Hinguar et Hubba Northanimbrorum et Orientalium Anglorum depopulaturi provincias venere. Quorum primus regem non resistantem sed armis projectis solo pronum et orantem cepit, et post nonnulla tormenta decapitavit. Tunc et sedes episcopalis apud Seham, ut supra dixi, et monasterium Heliense, sanctimonialibus effugatis, incensa et solo complanata. Sed emicuit post necem beati viri transactæ vitæ puritas dignis miraculis. Caput a corpore lictoris sevitia divisum, dumeta Danis proicientibus occuluerant; quod dum cives quererent, hostem abeuntem vestigiis insecuti, funeri regio justas inferias soluturi, jocunda Dei hausere munera, exanimati capitis vocem expressam omnes ad se lictores invitantem. Lupum feram carnibus assuetam, lacertis illud circumplexam, innoxiam prætere custodiam; eundem more domestici animalis bajulos post tergum ad tumbam modeste secutum, nullum lesisse, a nullo lesum esse. Tunc pro tempore humi traditum corpus venerabile, tumultuario injecto cespite, terrea gleba superjecta, et exilis pretii lignea capella superstructa. Sed et domunculam succedenti tempore vepres obtexerant, animisque provinciales memoriam martiris abjecerant. Affuit ille oscitantibus, semisopitas mentes eorum ad sui reverentiam signis excitans. Et leve quidem ac frigidum sit, sed tamen primum virtutum ejus experimentum, quod subitiam. Ceci qui

Bishops of
East Anglia.
and was king of
the East Angles.

The Danes under
Hinguar and
Hubba make an
incursion into
his territories.

The former kills
king Edmund
[A.D. 870].

The episcopal
dwelling at
Seham and the
monastery of
Ely destroyed by
them.

The purity of his
life attested by
miracles after
his death.

¹ *Regnavit ille*] From this point to the words qui perseverandum putarunt, the narrative of St. Ed-

mund is given in almost the identical words of the *Gesta Regum*, lib. ii. § 213, ed. Hardy, vol. i. p. 365.

Bishops of
East Anglia.

Theodred, bishop
of London,
blamed for
erecting too ma-
jestic a building
over St. Ed-
mund's body.

St. Edmund's
character.

Even kings
boast of being
his servants,

and tax-
gatherers stop
their suits be-
yond his trench,
which king
Cnut caused to
be dug,

baculo viam temptaret, errore nocturno capellam ingressi, lux celitus obvia orbes implevit. Mox latrunculos eandem edem noctu expilare aggressos, invisibilibus in ipsis conatibus irretivit. Formoso admodum spectaculo, quod praeda prædones tenuit, ut nec cepto desistere nec inchoata valerent perficere. Quapropter Lundoniæ præsul plebeiaë machinæ diuturnam sustulit invidiam, augustius ediftium super veneranda membra molitus, quæ et miranda incorruptione et lacteo quodam candore gloriam sanctæ animæ prædicabant. Caput reliquo corpori compaginatum, signum tamen martirii coccinea cicatrice prætendens. Porro illud humana excedit miracula, hominis mortui crines et unguis pullulare,¹ quos Oswen, quædam sancta mulier, quotannis hos tonderet illos desecaret, magna veneratione posteris futuros. Sanctæ temeritatis femina, quæ contrectaret artus quibus omnis inferior est mundus. At non ita Lefstanus effrenatæ audatiæ adolescens, qui sibi corpus martiris minis inflationibus ostendi exegerat, famæ, ut dicebat, incertum, fide oculorum ponderare deliberans. Ideoque prærupti ausus penam tulit, amens effectus, et post modicum scaturiens vermibus et mortuus. Novit profecto quod olim consueverat, novit Edmundus modo facere:

‘Parcere² subjectis et debellare superbos.’

Quibus duobus ita omnes sibi Britanniaë devinxit incolas, ut beatum se in primis astruat qui locum requietionis ejus vel nummo vel pretio illustret. Ipsi reges aliorum domini servos se illius gloriantur, et coronam ei regiam missitant, magno si uti volunt redimementes commertio. Exactores vectigalium, qui alias bachantur, fas nefasque juxta metientes, ibi suplices citra fossatum sancti Edmundi litigationes sistunt, ex-

¹ *Pullulare*] pullurare, A.

| ² *Parcere*] *Æneis*, lib. vi. l. 854.

[f. 48, b.]

perti multorum penam qui perseverandum putarunt. Fossatum Cnuto rex fieri præcepit, patris sui Suani miserabili fine¹ ad bonum edoctus. Nam cum ille tempore regis Edelredi totam Angliam devastans, in terra sancti Edmundi nichilo refractiores minas anhelaret, a martire leniter ammonitum per somnium ferunt, sed barbarica ineptia durius respondentem, conto percussit et exanimavit. Tantum moræ in medio, quod excussus sopore, auctorem et modum mortis² astantibus patefecit. Confabulationes enim altercantium et sonum ictus custodes corporis mirum in modum audierant. Sciebat hæc Cnuto, ideoque nichil non effecit ut³ sancto blandiretur. Preter fossatum, quod prælibavi, quod terras sancti ab omni inquietudine defenderet; denique basilicam animositate regia quantum illius temporis usus flagitabat super venerabile corpus construxit, abbatem et monachos instituit, prædia multa et magna contulit. Perstat hodieque donorum ejus amplitudo integra, quod locus ille infra se aspiciat Angliæ nonnulla monasteria. Per successiones abbatum fuit ibi abbas Lefstanus tempore regis Eduardi. Hic quibusdam de incorruptione sancti male credulis consulens, suo discrimine aliorum fidei prospexit. Prolatumque in publicum⁴ corpus, inspitiendum exhibuit, ipso a capite, monacho suo a pedibus, trahente. Palam itaque imprecatus est dicens: 'Domine sancte 'Edmunde, tu nosti quod non infideli mente sed pro 'aliorum salute hoc fecerim, ne divinum in te mundo 'celaretur miraculum. Quia tamen multorum peccatorum sum reus, nec a me debuisset contrectari sancti 'Spiritus organum, si tibi factum displicet in me temporaliter ulciscere; prestat enim et malo ut aliqua

Bishops of East Anglia.

warned by the example of the death of his father Sweyn. Anecdote of the manner of king Sweyn's death.

Besides the trench, Cnut builds a basilica over the saint, and founds and endows an abbey at Bury St. Edmund's.

Lefstan abbot in the time of king Edward.

Anecdote of his treatment of St. Edmund's body.

¹ *Suani miserabili fine*] Sweyn died February 2, 1014. For an account of his death, see also the *Gesta Regum*, lib. ii. § 179.

² *modum mortis*] B. C. E.; *mortis modum*, with mark of transfer, A.; *mortis modum*, D.

³ *ut*] B. C. D. E.; *quin ut*, A., but *quin* underlined, to show that it should be omitted.

⁴ *in publicum*] A. B. C. D.; in medium, E.

Bishops of
East Anglia.

Is punished
by contraction
of his fingers.

At his request
the king sends
Baldwine, a monk
of St. Denis,
to cure him.

He remains at
the abbey,
and succeeds
Lefstan as abbot.

Privileges
obtained by him
for the mo-
nastery from
Pope Alexan-
der II.

It becomes the
richest and
most splendid
monastery in
England.

St. Germanus
and St. Botulfus
buried there.

‘ insigniar corporis clade quam æterna involvar ultione.’
Vix orationem finierat, cum ecce ! ambarum manuum
digiti, vel retro miserabiliter retorti vel volis pertinaci-
ter infixi, pena quam rogaverat virum multavere. Post
etiam aliis debilitatibus correptus, regem Eduuardum
per nuntios¹ convenit ut sibi medicum mitteret. Ille
Balduinum sancti Dionisii monachum, ejus artis peri-
tum, dirigendum curavit. Qui cum in ceteris probe,
in digitorum curatione nichil promoveret, mirari cepit
homo, qui magnæ in medendo fortunæ esset. Sed
causam morbi a scientibus edoctus, in loco remansit,
amorem martiris totis præcordiis amplexus. Pluribus
ergo annis notitiam plenam principum adeptus, Lefstano
non tam successit quam accessit abbas, illo annitente,
rege volente. Sub eo et per eum libertas monasterii ab
Alexandro papa data, ut nulli episcopo locus ille sub-
datur in aliquo, archiepiscopi tantummodo nutum in
legitimis spectaturus. Omnia intus et extra innovata.
Edifitiorum decus, oblationum pondus, quale et quan-
tum in Anglia nusquam. Jacent in ecclesia duo sancti,
Germinus² et Botulfus, quorum gesta nec ibi nec alibi
haberi memini, nisi quod primus frater sanctæ Ethel-
dridæ, secundus episcopus fuisse asseritur.

De Episcopis³ Wintoniensibus.

Bishops of Wes-
sex.

§ 75. Age nunc, quia episcoporum⁴ Cantuariensium
et Rofensium, Orientalium Saxonum et Anglorum no-

¹ *per nuntios*] A. D. E. ; omitted, B. C.

² *Germinus*] MSS. St. Germanus, bishop of Auxerre, and St. Botulfus, abbot of Ikanhoe. For lives of these Saints, see Mr. Hardy's Descriptive Catalogue. It does not appear that St. Botulfus was a bishop. Regarding St. Germanus, Malmesbury's assertion, ‘ gesta nec ibi nec alibi haberi memini,’

seems strange, since he has himself recorded some particulars of St. Germanus, in the *Gesta Regum*, lib. i. § 22 ; and Bede, in the *Hist. Eccl.* lib. i. capp. 17-21., occupies five chapters with St. Germanus, his mission into Britain, and his miracles.

³ *Episcopis*] *Episcopiscopis*, A.

⁴ *episcoporum*] B. C. D. E. ; interlined, A.

mina transcurrimus, ceterorum sedes et gesta quantum vel fama vel scripto sciuntur commemoremus. Ac primum pro ratione propositi offerunt se Westsaxones, quibus primo fuit episcopus unus in Dorcestre, mox duo, unus in Wintonia alter in Scireburna. Duobus tempore regis Eduardi tres additi, Wellensis, Cridiensis, Cornubiensis. Nec multo post sextus in Ramesberia. De quibus omnibus quia ordinatum sermonem meditatur oratio,¹ primo pro dignitate civitatis de Wintoniensi dicendum. Tempore igitur quo Kinegislus et Quicelmus apud Westsaxones regnabant, Birinus,² dubium unde oriundus, hortante Honorio papa, in Britanniam prædicationis suscepit munus. Ordinatusque in episcopum ab Asterio Genuensi episcopo,³ pertendit ad pelagus, quo Britanniam transmitteret. Cumque rescellas suas in sarcinas componeret, nautis pro tempestivo vento urgentibus, corporalia quæ dicuntur oblitus est. Sed jam in altum promotus, cum serenum salum puppis leta sulcaret, recordatus jacturæ, hesit mente. Si nautas appellaret de reditu, pro secunda navigatione non dubium quod rideretur; si taceret, dampnum apostolici muneris pateretur. Itaque animositate tota credulitatis arma concutiens, descendit pedibus in mare, concitoque cursu litus relictum petiit. Ibi corporalibus repertis et acceptis, geminato beatæ felicitatis ausu, ad socios rediit, undarum cumulos et mille obvias mortes fide dispergens. Illi quoque tanto emolliti miraculo, jactis anchoris cursum navis tenuerant. Quapropter certante omnium obsequio receptus, non multo post continentem attigit in regione

Bishops of Wessex.

At first one bishop at Dorchester, afterwards two, one at Winchester, the other at Sherborne.

In the time of Edward [the Elder] three more added, viz., at Wells, Crediton, and Cornwall: soon after a sixth at Ramsbury.

The bishops of Winchester.

Birinus, bishop in the time of Kinegisl and Quicelm, kings of Wessex.

Consecrated by bishop Asterius [A.D. 634].

Miracle on his voyage from Genoa to Britain.

[f. 49, a.]

¹ oratio] A. D. E. ; omitted, B. C.

² Birinus] These particulars respecting St. Birinus are taken from a life of that saint, written in the twelfth century, a copy of which exists in MS. Cott. Tiberius, D. iv. f. 256, b., for particulars of which see Mr. Hardy's Descriptive Catalogue.

³ Asterio Genuensi episcopo] Asterius was bishop of Milan, but resided at Genoa, whence he is also styled Bishop of Genoa by Beda, Hist. Eccl. lib. iii. cap. 7, n., ed. Stevenson.

Bishops of
Winchester.

He reaches
Wessex
40 years after
the arrival of
Augustine.

He had promised
Pope Honorius
to evangelize
England.
But finding that
hopeless,
remains where
he lands.

King Kinegisl
baptized on the
day of his daugh-
ter's marriage
to Oswald, king
of the Northan-
imbri, who stands
as his sponsor
[A.D. 635].

The two kings
give Dorchester
to Birinus as
the seat of his
episcopate.
Now Lincoln.

He is buried at
Dorchester in the
church built by
him.

The seat of the
bishopric
transferred to
Winchester by
bishop Hedda.

Angilbert suc-
ceeds Birinus.

Wine made
bishop [A.D.
661].

Angilbert
departs.

Westsaxonum. Is erat annus .xl^{us}. post adventum Augustini, regnantibus prædictis regibus anno .xx^{vo}. Pollicitus fuerat Birinus Honorio papæ quod extremas Anglorum penetraret provincias, ibi credulitatis saturus semina ubi nec evangelii fuisset nomen auditum. Veruntamen continuo ut appulit, omnes ibi sacrilegis ritibus pertinacissime deditos invenit. Quocirca fatuum visum est ulterius pertendere, et, cum illic nullum sanum reperiret, egros, quibus mederetur, quærere. Restitit ergo, et cum divino nutu tum suo annisu prius ipsi regi Kinegilso, mox etiam omni provinciæ, lavacrum salutare impertiit. Contigitque laudibili plane spectaculo,¹ ut dies dicta regis baptismati occurreret diei quo filiam suam deliberaverat nuptum tradere Osuualdo sanctissimo Northanimbriorum regi. Liberali ergo commertio actum est, ut futurus Kinegilsi carnalis gener, prius ejus fieret in baptismo spiritualis pater. Reges igitur ambo dederunt prædicatori suo ad sedem episcopalem Dorcestram, tunc urbem modo villam, quam tempore illo reges habebant² Westsaxonum, sed sequenti pontifices Mertiorum. Denique ad nostram ætatem duravit ibi episcopalis Mertiorum sedes, nunc vero est³ apud civitatem Lincoliam. Ita Birinus sacris laboribus emeritus, vitæque defunctus, Dorcestre in ecclesia quam edificaverat sepultus est. Posterioribus annis confirmato episcopatu Westsaxonum in Wintonia, illuc a pontifice Hedda translatus, patronus civitatis post Deum habetur. Post eum Angilbertus,⁴ natione Gallus, provinciæ præsulatum tenuit. De cujus adventu et abscessu in Beda latius lecturus, hic cognosces compendio. Subintroducto in episcopatum Wintoniæ Wine vocabulo, homine Anglo sed apud Gallos ordinato, abscessit in-

¹ *plane spectaculo*] B. C. D. E. ;
spectaculo plane, with marks of
transference, A.

² *habebant*] B. C. D. E. ; interlined,
A.

³ *est*] B. C. D. E. ; interlined, A.

⁴ *Angilbertus*] Or Agilberet; see
Beda, Hist. Eccl. lib. iii. c. 7.

fensus. Nec diu invasor fovit otium, sed ejusdem regis tyrannide pulsus, ad Wlferium regem Mertiorum fecit confugium, emptoque ab eo episcopatu Lundoniæ, dies vitæ residuos consumpsit; scevo¹ exemplo posteris, ut non facile discernas majore peccato et infamia, an illius qui rem sacram venum proposuerit, an illius qui emerit. Tum Angilbertus per nuntios regis exoratus ut rediret, excusavit adventum, quod Parisiaci episcopatus vinculis teneretur astrictus. Ne tamen spem postulantis eluderet, misit nepotem Leutherium, qui prono provincialium assensu exceptus, et a Theodoro archiepiscopo consecratus, .vii. annis Westsaxonum rexit ecclesiam. Quod ideo non tacui, quia de annis episcopatus ejus Beda nichil expressum reliquit, michi exronicis cognitum dissimulare silentio præter religionem videbatur. Ejus successor fuit plus .xxx^{ta}. annis Hedda, qui prius fuerat et monachus et abba. Hunc Hedda dicit² officium exercuisse magis insito sibi amore virtutum quam ullius literaturæ doctrina preditum. Unde non parvo moveor scrupulo,³ quippe qui legerim ejus⁴ formales epistolas non nimis indocte compositas, et Aldelmi ad eum scripta, maximam vim eloquentiæ et scientiæ redolentia. Sanctitatis ejus reverentiam numerus miraculorum celitus emissorum hominum manifestavit notitiæ; quæ nunc interim supprimit, contentus gloriâ olim post recentem obitum adquisita. Ipso defuncto, quia diocesis ejus ab uno nequibat gubernari idonee pro circuitus spatiositate, divisa est in duas, una data Daniheli altera Aldelmo. De Aldelmo et ejus successoribus⁵ tempus erit, Deo comite, cum sermo procudetur⁶ quantum utilitati auditorum sufficiat.

Bishops of Winchester.

Wine being also expelled, buys the bishopric of London.

Angilbert, asked by the king to return, declines,

but sends his nephew Leutherius to succeed him, who holds the bishopric for 7 years [670—676].

Hedda his successor.

After his death his diocese divided into two parts.

One given to Daniel, the other to Aldelm [A.D. 705].

¹ *scevo*] A. D. ; sceno, B. C. E.

² *Beda dicit*] Hist. Eccl. lib. v. cap. 18. Headda, abbot of Whitby, was consecrated A.D. 676, and died in 705.

³ *non parvo moveor scrupulo*] See Mr. Stevenson's remark on this scruple of Malmesbury's, in his

edition of Beda's Hist. Eccl. lib. v. cap. 18. n. 14.

⁴ *ejus*] B. C. D. E. ; interlined, A. ⁵ *et ejus successoribus*] B. C. D. E. ; interlined, A.

⁶ *procudetur*] A. D. ; percutetur, B. C. ; providetur, E., with *cu* written above.

Bishops of
Winchester.

Daniel bishop
of Winchester
for 43 years.

He retires, and
lives as a monk
at Malmesbury.

Some say he is
buried there,
others at
Winchester.

Names of his
successors.

Helmstan,
bishop temp.
king Egbrht.
Swithun suc-
ceeds Helmstan.

The king's
great confidence
in him,
makes him tutor
to his son Adulf
[Æthelulf].

Adulf, sub-deacon
of Winchester,
made king upon
the death of
his father,

Nunc, ut spoondi, Wintonienses aggrediar. Danihel, defuncto Aldelmo,¹ multo tempore superstes fuit .xliiib^{us}. annis episcopatu. Postmodum, ut vivacem senectam sancto consummaret otio, vivens honorem exuit; Melduni, quantum vixit, monachum exercens, ut fert fama sinceriter ad nos per successiones manans, ibidemque sepultus asseveratur, quamvis Wintonienses eum apud se haberi² contendant, nec ejus mausoleum vel vere vel suspitiose ostendere prævaleant. Successit Hunferdus, cujus memoria fit in concilio³ Cuthberti archiepiscopi. Tum Cinehardus;⁴ illi Athelardus, ex⁵ abbate Melduni mox archiepiscopus, Athelardo, Egbald, Dudd, Cinebert, Alhmund, Wighten, Herefrith, Edmund, Helmstan. Hic fuit tempore regis Westsaxonum Egbrht. Quo viam patrum ingresso, Swithunus successit, ejusdem presbyter ecclesiæ ab Helmstano jamdudum ordinatus. In quo, dum vitæ religio cum simplici prudentia conquadret, natura industriaque laudabilis, regis auditum non effugit; quocirca illum hactenus excoluit, ut et multa⁶ negotiorum ejus consilio transigeret, et filium Adulfum ejus magisterio locaret. Quo facto, prælusit futuræ felicitati adolescentis fortuna, ut sub sanctissimo pedagogo addisceret qualiter non rudis olim ad gubernandam rempublicam procederet. Est enim Platonis⁷ vetus et laudata sententia: 'Tunc fore beatam rempublicam, si vel philosophi regnarent vel reges philosopharentur.' Veritas dicti prodiit in effectum per istum Adulfum, cum patre

[f. 49, b.]

¹ *Danihel, defuncto Aldelmo*] A. D.; Danieli defuncto, Aldelmus, B.; Daniele defuncto, Aldelmus, C.

² *haberi*] A. D. E.; habere, B. C.

³ *concilio*] prologo concilii, A.; but prologo crossed through, and the *ii* of concilii left unaltered; prologo concilii, D.; pro concilii, B.; pro concilio, C.; concilii, E., but the last *i* corrected into *o*. Our author refers to the Council of Clofeshó,

held A.D. 747, under Cuthbert, archbishop of Canterbury.

⁴ *Cinehardus*] A. D.; Cinebardus, C. E. Cinebardus, B., corrected, apparently by the same hand, into Cinehardus.

⁵ *ex*] B. C. D. E.; interlined, A.

⁶ *multa*] multa, A.; multam, E., but with a line under the last *m*; multa B. C. D.

⁷ *Platonis*] Conf. De Republica, lib. v. cap. 18.

defuncto, quia alter legitimus heres non extaret, ex gradu subdiaconi Wintoniensis in regem translatus est, concedente Leone illius nominis papa IIII°.¹ Tum vero palam erat quid eum spiritualis philosophia docuisset, dum, magis famulorum Dei quam suis utilitatibus prospiciens, omne regnum Deo decimaret. Nichil faceret nisi ratum, nichil juberet nisi pium. Sed hæc alias egimus, nunc in manibus Swithuni gesta evolvimus. Quem ille, ut altorem doctoremque suum suspiciens,² sic enim eum vocabat, non prius abstitit quam episcopatu Wintoniensi honoraret, consentiente clero, ordinante archiepiscopo Cantuariensi Celnotho. Lætis ergo incrementis fundamenta bonorum in regno jacta per regem pullulabant per pontificem, dum iste bonum urgeret, quod ille suis præsertim ammonitionibus inciperet. Et erat³ quidem virtutum omnium promptuarium, sed aggaudebat duabus maxime, clementia et humilitate. Ambarum insignia stilus subitiet. Operariis ad pontem in orientali parte urbis fatiendum forte assederat, ut instantia præsentis suscitaret stimulos desidiorum incuriæ. Et ecce! per pontem commeabat in civitatem femina, commertii causa ferens ova. Prosiliunt undique, ut id generis mos est hominibus, et petulanti excussu ova omnia ad unum confringunt. Id non leve sanioris mentis hominibus visum, sed statim in notitiam domini episcopi delatum. Is ante se adductæ mulierculæ, annis et pannis squalidæ, querelam auscultat, dampnum suspirat. Misericordia mentis cunctantem in miraculum excitat, statimque porrecto crucis signo fracturam omnium ovorum consolidat. Exiguumne hoc est sanctitatis et clementiæ documentum? Quid de humilitate? Quandocunque novam fabricam in Dei ecclesiam

Bishops of
Winchester.

—
makes Swithun
bishop of
Winchester.
Excellencies of
of the king and
the bishop.

The merciful
disposition of
the latter
attested by an
anecdote of the
woman and her
eggs.

His humility
shewn by his
journeying to the
consecration of
churches on foot.

¹ .iiii^o.] originally .iii^o., A., but a fourth stroke added in a darker and apparently later ink; .iii^o., B. D. E.; tercio, C. Leo IV. is the pope intended.

² *suspiciens*] A. D.; suscipiens, B. C.

³ *erat*] B. C. D. E.; erat ille, A., but ille crossed through.

Bishops of
Winchester.

He does this by
night, in order
to avoid remark.

He desires to be
buried outside
the church.

He dies A.D. 863.
And remains
without fame
for about 100
years.

Names of his
successors.

Deneulf, one of
them, a swine-
herd.

King Elfred in
banishment,
meets him in a
wood,

has him in-
structed, and
makes him
bishop.

Frithestan, one
of the seven
bishops con-
secrated at one
time by archbi-
shop Pleimund
[A.D. 909].

consecrare deberet, eo, quamlibet longum esset, non equo vel¹ vehiculo sed pede impiger contendebat. Et, ne daretur ab imperitis ridiculo vel a superbis jactantiæ notaretur elogio, visibus hominum abditus, nocturnus viator totum iter confitebat. Solitariæ sanctitatis amator nulla pompa bona sua prostituebat. Hinc factum opinor ut, cælo tantum teste fruitus, omnium miraculorum suorum notitia posteriorum fraudaret conscientiam. Jam vero vitæ præsentis valefacturus, pontificali auctoritate præcepit astantibus ut extra ecclesiam cadaver suum humarent, ubi et pedibus prætereuntium et stillicidiis ex alto rorantibus esset obnoxium. Excessit anno ab incarnatione Domini D^oCCCLX^oIII^o,² post mortem Adulfi vit^o.³ Preteriere multa tempora, et margarita Dei latebat ingloria annis ferme centum. Hoc annorum discursu viii^o. episcopi dies suos explevere; quorum hæc sunt nomina, Alfrithus, Dunbertus, Deneulfus, Frithestanus, Birstanus, Elfegus, Elfsius, Brihtelmus. Quorum aliquos celebriore vita diffamatos nostra sedulitas non omittet. Deneulfus, si famæ creditur, ad multam ætatem non solum litterarum expers, sed etiam subulcus fuit. Eum rex Elfredus hostium violentia regno cedens, et in silvam profugus, casus pascentem offendit. Et ne multis innectar, comperto ejus ingenio quod ad bonum spectaret, litteris informandum tradidit. Nec descivit ab officio donec perfectius institutum crearet episcopum, commentus rem dignam miraculo. Frithestanus fuit unus ex .vii. episcopis quos Pleimundus archiepiscopus tempore regis Eduardi filii Elfredi uno die consecravat Cantuariæ.⁴ Multa ejus bona ostendit adhuc librorum copia, vitæ

¹ vel] B. C. E.; sed, with vel written above it, A.; non, D.

² D^oCCCLX^oIII^o.] B. E.; originally D^o.CLXIII^o., but CC. interlined, A.

³ vit^o.] B. C. D. E.; originally v^o., but i. inserted in a darker ink, A.

⁴ Cantuariæ] Wintoniæ with Cantuariæ written above it, A.; Cantuariæ, Wintoniæ, B. C. D.; Cantuariæ, Wintoniæ, but Wintoniæ underlined, E.

[f. 50, a.

sanctitatem non ita ut aliorum in obscuro latens sepultura. Birstanus .iiii^{or}. tantum annis episcopatum rexit. Illum purissimæ sanctitatis fuisse accepimus; cotidie non intermissa sedulitate missam pro defunctorum requie cantitasse, noctibus, depulsa formidine, solum cimiteria circuire solitum, pro animarum salute psalmos frequentasse. Hoc cum quadam vice faceret, expletisque omnibus, subjungeret: 'Requiescant in pace,' voces¹ quasi exercitus infiniti e sepulcris audivit respondentium, 'Amen.' Istud mirabilis quo infrequens est. Mortuos cum vivo sevisse sermonem, ne eum offitii pigeret quod tot animabus gratum audiret. Idem Dominici exempli ardentissimus exsecutor, pedes egenis omni² die semotis arbitris lavabat, mensam et cibos apponens, nec minus pro disciplina famulantium reliquias abstergens. Obsequio consummato, pauperibusque dimissis, ad multas ibidem remanebat horas, orationibus, ut creditur, vacans. Quadam ergo die pro consuetudine ingressus, nulla antea interpellatus egritudinis molestia, subito clam omnibus spiritu vitali caruit. Clientes qui consuetudinem ejus nossent, tunc quoque orationibus occupatum crederent, tota die jacere passi; at vero sequenti diluculo irrumpentes, inveniunt cadaver sine mente. Conclamatus est ergo, et sepulturæ datus. Sed cives, quia interceptum morte videbant, omnem ejus memoriam obliterare silentio, nescientes quod scriptum est: 'Non potest male mori qui bene vixerit;' et, 'Justus, quacunque morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.' Correxit id divina rectitudo, longo post tempore succedente Athelwoldo. Cui noctium principio ante sanctorum reliquias lucubrare solito, apparuere tres assistere personæ, non in extasi, sed plane insomni. Quorum quæ media has exprimere voces est audita: 'Ego sum Birstanus, quondam

Bishops of Winchester.

His virtues.

Birstan (Beornstan) bishop for four years [A.D. 931-934].

Used to say psalms in the cemeteries for the dead by night.

Miracle which occurred while he was doing so.

Washes and waits upon the poor.

Dies whilst engaged in prayer.

His burial.

King Athelwold revives his memory.

Birstan having appeared to him while visiting the remains of the saints.

¹ *voces*] subju voces, A., but sub-
ju crossed through.

² *egenis omni*] A. D. E.; omnium
egenum, B.; omnium egentium, C.

Bishops of
Winchester.

Elfegus
endowed with
the power of
prophecy.
Two examples of
this.

‘ hujus urbis episcopus; hic,’ dextrum ostendens, ‘ est
‘ Birinus, prædicator primus; iste,’ et ostendit sinis-
trum, ‘ est Swithunus, spetialis hujus ecclesiæ et civi-
‘ tatis patronus. Noverisque quia sicut me cum eis hic
‘ vides in præsentia, ita cum eis in cælo non dispari
‘ fruor gloria. Cur igitur fraudor honorificentia morta-
‘ lium, qui magnificor consortio celestium spirituum?’
Finierat; et in aerem cum sotiis elapsus, pretiosa sui
memoria provincialibus apposita, nichil non venerationis
deinceps¹ emeruit. Elfegus ad ceterarum virtutum
cumulum, quibus laudabile quam abunde pollebat,
etiam prophetia clarus fuit. Hujusce dicti duo erunt
causa exempli. Dies erat Cinerum, et pontifex pro
more penitentes ecclesiæ liminibus excludebat; ceteros
adhortatus est ut jejuniis et castitati vacantes, etiam
uxorias delitias abicerent illis diebus. Fructum dig-
num penitentiæ esse, si qui multa illicita commiseris
etiam licitis abstineas. Doctrinam reverenter audien-
tibus ceteris, unus joculari emissa voce aliis risum ex-
cussit. Non posse se temperare convivio simul et con-
jugio, ut pariter abstineat cibis et venere. Quinimmo
uxorem, quam cubili aliquandiu submovisset, in prox-
imo ad usum noctis revocaturum, petulanti et vulgari
verbo fatuitatem suam exaggerans. Tum vox episcopi
summurmurantis ab astantibus audita est, intellecta
est. Contristas me, miser, nesciens quid ventura pa-
riat dies. Duram prophetiam vicina mors nebulonis
excepit. Postero enim mane in cubiculo repertus est
exanimis, incertum an a diabolo guttur elisus. Alio
tempore pariter ordinavit ad presbiteratus gradum
tres monachos, Dunstanum, Athelwoldum, et quendam
Ethelstanum, qui postmodum monachicæ vestis apo-
stata, celibatu contempto, in meretriciis amplexibus
vitam effudit. Completis sollenniis, sanctæ recorda-

¹ *deinceps*] D. E.; added on margin, A. Omitted, B. C.

tionis præsul adherentes alloquitur. Hodie coram Deo tribus viris manus imposui, quorum duo pontificalis ordinis gratiam nansciscuntur; unus in civitate Wigornia, deinde in Cantia; alter meam sedem quandoque implebit successione legitima; tertius voluptatum volutabro se ingurgitans, miserabilem sortietur exitum. Hic Ethelstanus, qui pro familiaritate cognationis præsens esset, proterva consultatione sacerdotem invasit; 'Num ego ero unus ex duobus qui episcopali dignitate sullimandi sunt?' 'Non,' inquit, 'erit tibi pars neque sors in eo quem præfatus sum ordine, neque permansurus es in ea qua hominum oculis lenocinaris veste.' Quanta sanctissimæ mentis dignitas,¹ ut evidenter et sine fuco celorum efferret secreta! Neque enim in terram ceciderunt verba ista, sed omnia in verum solidavit rerum consequentia, quia Dunstanus et Athelwoldus angustam viam quæ ducit ad vitam terentes, insignes in prædictis episcopatibus emicuere; tertius latas seculi semitas cursitavit. Elfsii præcipientem in emendo archiepiscopatu rabiem et miserabilem mortem superior liber absolvit. Quare jam congruum video ut de patre Athelwoldo aliquid vel breviter dicam, qui successit Brithelmo successori Elfsii in Wintonia. Ejus uterque parens nec egenus fortuna nec abjectus stirpis linea, civis Wintoniæ fuit. Ipse in pueritia litteras, in adolescentia curiam frequentans, Ethelstano percarus fuit. Cujus consilio a prædicto Elfegotonsoratus in clericum, non multo post a Dunstano Glastoniensi abbate est cucullatus in monachum; ordinatusque in monasterii decanum, hos doctrina, illos religione, omnes amore demerebatur. Quo tempore abbas vidit de eo somnium sane memorandum. Arborem infra ejusdem cenobii septa succrescere, quæ

Bishops of
Winchester.

Account of
Athelwold, the
successor of
Brithelm, the
successor of
Elfsius.

A favourite
of Ethelstan.
Made a monk by
Dunstan, abbot
of Glastonbury,
and ordained
dean of the
monastery.
The abbot's re-
markable dream
concerning him.

¹ *dignitas*] B. C. D. Originally | and *s* interlined, A.; *dignitatis*,
dignitatis, but *-tis* crossed through | but *-ti-* underlined, E.

Bishops of
Winchester.

A vision seen by
his mother.

He is made abbot
of Abingdon,

and bishop of
Winchester by
king Edgar,
and consecrated
by Dunstan,
archbishop of
Canterbury
[A.D. 963].

per .iiii^{or}. mundi plagas ramis diffusis totam¹ inumbraret Angliam, opertam per omnes frondes cucullis, maximamque cucullam in summo positam, ceteras minores manicarum quasi fomento protegere. Stupefactum illum tantæ visionis miraculo, ab astante venerabilis caniciei sene quæsisse oraculum. ‘Arbor,’ inquit ille, ‘est hæc insula; cuculla major est monachi tui ‘Adelwoldi vita; ceteræ hominum innumerorum quos ‘ipse verbo et exemplo trahet ad Deum.’ Consonat huic præsagio matris ejusdem visio, quæ ipsi jam utero grandescenti, jamque puerperium meditati, ostensa est. Auream aquilam ex ore suo avolasce, quæ pennarum plausu diu civitatem perlustrans, novissime altitudine nubium evicta,² celum subisse. Harum visionum veracem exitum jam prelambens fortuna ferebat in populum, cum ille arctioris desiderio vitæ Gallicanum exilium sitiens, ab Edredo rege retentus est, agente id et filium stimulante matre Edgifa, omni religionis laude orbi Britannico nota. Datur ergo ei cenobium perexile, Abbendonia dictum, ubi vires prudentiæ experiretur suæ. Nec ipse spei datorum strenuitate abfuit, sed in laudabilem, ut hodie cernitur, celsitudinem erexit. Paucis vero elabentibus annis, jam Dunstano archiepiscopo facto, ipse a rege Edgardo ad episcopatum Wintoniensem electus, et ab eodem archiepiscopo consecratus est. Tum vero magnis conatibus ad ecclesiarum utilitatem consurgere, extirpare vitia, virtutum inserere plantaria. Nescires quid in eo magis laudares, sanctitatis studium an doctrinarum exercitium, in prædicatione instantiam, in edifiis industriam.³ Clerici episcopatus simul et alterius ecclesiæ

¹ *ramis diffusis totam*] D. E.; originally *totam ramis diffusis*, in A., the alteration in the order being indicated by the letters *c. a. b.*; *diffusis ramis totam*, B. C.

² *evicta*] A. E.; *evicta*, with *e* written above the *i*, B.; *evecta*, C. D.

³ *in adifiis industriam*] Cf. *Gesta Regum*, lib. ii., § 149.

quæ juxta erat, quam Novum Monasterium vocabant, data optione ut aut vitam mutarent et¹ aut loco cederent, molliorem partem eligentes, exturbati² [sunt, mon]achis introductis.³ Plura eis ex episcopatu delegata prædia, viciniora situ, ampliora redditu. In eadem urbe sanctimonialium fundatum et factum monasterium. De ceteris quæ in diversis regionibus instituit, fiet verbum cum ad eorum episcopos ventum fuerit. Et mirum quidem videtur quod tanta fecerit, nisi quod rex Edgarus omnino ejus voluntati deditus erat, a quo supra omnes infra Dunstanum diligeretur. Maximoque et laudabili operibus ejus fuit emolumento beatissimus Swithunus eodem tempore revelatus, qui, antiquæ vitæ humilitatem tenens, non alicui inflationi personæ sed homuntioni pauperculo, qui manuum artificio vitam toleraret, per visionem talia proferre visus est: 'Vade Wintoniam ad vetus monasterium, requisi-
'toque loci edituo, præcipe ut dicatur episcopo Athel-
'woldo quatinus Suuithuni olim episcopi mausoleum
'aperiens, efferat reliquias, inventurus ibi omni thesauro
'pretiosiores margaritas. Respexit tempora ejus clemens
'divinitas, ut per me celestibus illustrentur prodigiis.
'Et ne cuncteris, hoc habe signum. Anulos ferreos
'violenter cum plumbo lapidi sepulcri affixos, levi an-
'nisu cum voles extrahes, cum voles appones; ceteri
'si idem temptaverint, frustra erit.' Ivit ille, et pro-
missionis coram edituo compos effectus, ad præsentiam pontificis admissus est. Ibi rem intrepide prosecutus, fidem dictorum habuit. Die igitur dicta elevantur ossa de tumulo, componuntur in scrinio. Concurrit ingens vis vulgi vota offerre, vota cumulare. Nullus se fraudatum queritur,⁴ omnia fiunt, cuncta concedun-

Bishops of
Winchester.
Reforms at New
Minster.

He founds a
monastery and
a nunnery at
Winchester.

Miraculous ap-
pearance and
message of St.
Swithun,

who commands
him to open his
grave.

Athelwold obeys
the command.

¹ et] A. E.; omitted B. C. D.

² exturbati] A.; exturbati with sunt interlined, B. E.; exturbati sunt, C. D.

³ monachis introductis] D. E.; omitted B. C. . . . achis introduc-

tis, on the margin of A., the commencing letters having been cut away by the binder.

⁴ se fraudatum queritur] se fraudatum se queritur, A.

Bishops of
Winchester.
Immense num-
ber of miracles
on the occasion.
Swithun receives
the surname of
"Pious."

The author him-
self has seen
cures performed
through his
merits.

Some monks
wearied by the
frequency of the
miracles.

Swithun reproves
their laziness.

Activity of
Athelwold in
performing
miracles.

tur. Denique tanta illic miraculorum copia in omni [f. 51 a.]
genere valitudinum exhibita est, quantam nulla me-
moriam hominum alibi factam attingere potest. Habet
ergo cognomentum Pii sanctus ille, omni se invocanti,
nisi fides defuerit, ad auxiliandum celer. Cujus boni-
tas jamdudum inchoata, nec nostra ætate exsolescit.
Vidi ego, quod mirum dictu sit, hominem, cui violentia
raptorum effodisset lumina, oculis vel illis vel aliis
(nam illi longiuscule projecti fuerant) receptis, serenam
lucem per Swithuni merita recepissee. Eratque præ-
teritæ calamitatis inditium quod aculei punctorum
palpebras deformabant. Vult interea sanctus ut in
omnibus glorificetur Deus, nec patitur ut aliquis per
eum sanatus carnis volutetur lubrico qui nolit præ-
terito implicari morbo. Quinetiam olim cum monachi
miraculorum frequentia defessi essent, et mediis nocti-
bus eventu alicujus prodigii sese inopes quippe sompni¹
tricarent, non latuit torpor eorum sancti oculum de
longe intuentem. Continuoque Adelwoldo apud curiam
regis soporato astitit, vacationem minitans sanitatum
si monachi ulterius a Dei laude putassent cessandum.
Cur enim in Dei dormitarent laude, cum ipse pro
eorum vigilaret salute? Sed nec ipse Athelwoldus a
miraculis otia batur: videbaturque emula vivi et mor-
tui sanctorum pietas, dum hinc inde crebrescentibus
sanctorum prodigiis, hujus corroboraretur fides, illius²
revocaretur sanitas. Mortiferum virus fraudulentia
ministrorum haustum, cum jam per artus irrepens
depascere vitalia, fide discussit. Vas oleagini liquo-
ris receptaculum reparavit perditum, accumulavit in-
ventum. Furacis monachi brachia invisibilibus laqueis
verbo irretivit, solaque benedictione ejusdem confiten-
tis lora evolvit.³ Alterum in præcipiti stantem casus

¹ *sompni*] A. B. C.; spiritui E.,
but underlined, and *sōmi* in the mar-
gin; *sonii*, D.

² *illius*] D.; hujus with *illius* writ-
ten above it, A.; *illi*, B. C. E.

³ *evolvit*] A. D. E.; *resolvit*, B. C.

dejecit, sed oratio Athelwoldi ruenti manum supposuit, offitio restituit. Inedia ciborum pro sterilitate soli provinciam invaserat; jussit ille sacrata vasa confringi et distribui, protestatus melius esse ut metalla miserorum inopiæ quam sacerdotum famularentur jactantiæ. Nova ergo ecclesia, ut diu desideraverat, ædificata,¹ sullatus est mundo, magna monachorum erumna, sua nulla. Quippe ille sullimis in gloria exultat;² cenobia quæ fecerat post ejus obitum multa diruta, cuncta minorata.

Bishops of Winchester.

He dies after building a new church. [Aug. 1, 984.] Many of his religious foundations destroyed, and all impoverished.

§ 76. Athelwoldo successit Elphegus, bono bonus, de quo superius aliqua dixi, et nunc latius garrire libet. Puer librorum amplexus scholas, adolescens alteravit habitum apud Dirhest, tunc exiguum cenobium, nunc antiquitatis inane simulacrum. Illic cum vitæ monachilis regulam accepisset, altius quid anhelans Bathoniam contendit, ubi se cellulæ secretioris³ parietibus includens, cælestia mente libabat. Plures per eum boni ad locum monachi congregati, etiam ut fit in magno corpore, corruptelam morbi contraxere. Quidam enim ex eis, nesciente patre, convivia in noctem ducere, perindeque potationibus ad lucem insistere. Non tulit id diutius Deus, sed signiferum factionis in ede conventiculorum conscia, morte perculit nocte intempesta. Interim sanctus, orationibus interpolatis, concepit aure sonum ab eadem domo prolatum, quasi vim inferentium et sustinentium. Miratus rei novitatem, pedetemptim suspenso halitu⁴ accessit ad hostium. Tum vero per fenestrarum rimas videt duos ingentes demonas cadaver exanime crebris mal-

Elphegus (Ælfheah) succeeds Athelwold.

Passes his youth at Deerhurst.

Leaves Deerhurst for Bath.

Debauch of one of the monks there.

His punishment,

¹ *ædificata*] A. D. E.; amplificata, B. C.

² *in gloria exultat*] at first written exultat in gloria, but the change in the order of the words indicated, A.

³ *cellulæ secretioris*] *cellulæ secretioris cellule*, A., the last word being crossed through.

⁴ *suspenso halitu*] C.; *suspenso alitu* interlined, and with an aspirate (þ) over the a, A.; *penso alitu*, *sus-* being interlined, E.; *penso alitu*, with *sus-* and an aspirate interlined, B.; *suspensio halitu*, D.

Bishops of
Winchester.

and its beneficial
effect upon the
others.

Is made bishop
of Winchester by
Dunstan
[A.D. 964].

His abstinence.

After being
bishop for
twenty-two
years he is
translated to
Canterbury
[A.D. 1005].

He goes to Rome
[A.D. 1007].

On his way a fire
breaks out in a
village.

leorum ictibus torquentes, illo miserabilibus ejulantibus suffragium quærente. Respondebantque hostes: 'tu obedisti Deo, nec nos tibi.' Quod cum mane ceteris retulisset, non mirum fuit si comessionum complices facti sunt abstinentes. Defuncto ergo Wentano episcopo, Dunstanus archiepiscopus Andreæ apostoli Elfegum nominatim eligentis animatus oraculo, eundem substituit throno. Ipse prudens in sæculo, simplex in Deo; extrema providere, intima non negligere. Antecessoris sui ossa extulit anno xii^o. post depositionem ejus, signis quibusdam et eis non levibus ad audendum persuasus. Atque ut tanti patris sedem digne ornaret, vestigia sanctitatis ejus terens, quando sedebat ad mensam nec ventris ingurgitabat lacunam nec abstinentis incurrebat pompam. Carnibus nunquam nisi eger indulsit; pocula summotenus ore semper libavit. Prodebat abstinentiam comestionis tenuitas corporis, quod vix ossibus herebat. Noctibus fallens custodes procedebat solus ad amnem, ubi demersus ad ilia, et in Dei laudibus excubans, albescente jam diluculo, nescientibus suis succedebat cubiculo. Exactis in episcopatu annis duobus et .xx^{ti}, translatus est Cantiam invitus, ut aiunt, quod consueto privatus honore, majore premeretur onere. Wentanum enim episcopatum Kenulfus Burchensis abbas nummis nundinatus fuerat; sed non diu sacrilego ausu letatus, ante duos annos hominem exivit.¹ At Elfegus, ut pallium ab apostolico reciperet, Romam contendens, Alpes transcendit. Ibi in vico quodam hospitatum rustica multitudo adorsa omnibus suis exuit. Statimque ignis, incertum unde natus, domos corripuit, qui, spiraculo venti adjutus, toti vico exitium minabatur. Tum brutæ mentis homines egre licet animadvertentes delictum, rapidis passibus jam egressum jamque profectum consequuntur. Adorant, veniam rogant, ablata restituunt. Elfegus flecti facilis, signum

[f. 51, b.]

¹ *exivit*] A. ; *exuit*, B. C. D. E.

crucis igni e regione opponit. Continuoque in se re-
 torta flamma elanguit, incendium omne ad cineres
 refrixit. Romæ cum esset, excessum successoris sui
 nemine, ut alias dictum est, afferente, vidit et enun-
 tiavit. Inde ad¹ sedem regressus, annis .vii.² patriar-
 chatum feliciter egit; quibus elapsis, a Danis in vin-
 cla coniectus, .vii. mensibus ergastuli inhabitator fuit.
 Causas vinculorum alias quære. Interea tabes³ letifera
 grassata in Danos, catervatim hostes Elfegi fundebat,
 adeo ut celeritas mortis præveniret sensum doloris.
 Putor itaque cadaverum insepulorum aerem infecit,
 corruptiorque celi tractus ceteris, qui sani videbantur,
 pestem creavit. Ruebant ergo sine modo, sine numero,
 cum ille exoratus pane a se benedicto communicatis
 pestem depulit, salutem restituit. Nec minus illi be-
 nefitiorum ingrati curatorem suum lapidibus contruci-
 darunt. Nonnulli vero, quibus sanius consilium, de se-
 peliendis exuviis pontificis contendentes, aliquandiu
 percussores adversarios habuerunt. Sed re in iudicium
 deducta, convenit ut lignum aridum, quod fors⁴ obtu-
 lerat, si sanguine ipsius litum crastino reviresceret, ar-
 bitratu suo Christiani cadaver humarent. Factumque
 est, et lignum, cui tunc etiam cortex deerat, mane in-
 ventum revivuisse, pubescens floribus, turgescens fructu.
 Quocirca corpus apud Sanctum Paulum Lundoniæ tunc
 pacifice humari permissum, indeque .x^o. anno,⁵ jubente
 et astante rege Cnutone, sublatum, sine ulla sui labe,
 patriarchatus sedem glorificat. Durat adhuc et nuper-
 rime visa fuit et sanguinis novitas et corporis integri-
 tas. Nec sane aliquis evasit ex occisoribus quin penas
 lueret; quas veraciter enumerare possem, nisi me cala-
 mitates miserorum narrare pigeret. Satis inculcatur
 miseria persecutoris quando eminet gloria martiris.

Bishops of
Winchester.

He miraculously
extinguishes it.

He returns to his
see, and remains
there for seven
years.

He is then seized
by the Danes
and imprisoned
[A.D. 1011].

The plague at-
tacks the Danes.

Elfegus miracu-
lously stays it.
Nevertheless the
Danes stone him
[Apr. 19, 1012 ,

and oppose his
burial.

Some Christians
bury him in a
dead tree.

The tree revives.

He is then
buried at St.
Paul's, London.

Miraculous ap-
pearance of his
corpse when
exhumed.

His persecu-
tors afterwards
punished.

¹ *ad*] interlined, A.

² .vii.] A. D. E.; octo, B. C.

³ *tabes*] A. D. E.; labes, B. C.

⁴ *fors*] A.; sors, B. C. D. E.

⁵ .x^o. anno] A. D. E.; xpiano, B.
C.; an odd instance of misreading
by the copyist.

Bishops of
Winchester.

Ethelwold,
Elsius, Elwin,
and Stigand,
follow as bishops.

Deposition of
Stigand and
appointment of
Walkelin by
William I.
[A.D. 1070].

Favourable
opinion of Mauri-
lius, archbishop
of Rouen, con-
cerning him.

At first the
monks dislike
him.

But he con-
ciliates them.

His sin in appro-
priating some of
their lands.

Godfrey of
Cambrai, his
prior, an accom-
plished writer.

§ 77. Post Elfegum in Wintonia sedit Ethelwoldus, ei
Elsius, Elsfio¹ Eluwinus, Elwino² Stigandus successerunt.
Stigando, ut sepe dictum est, deposito, successit Wal-
kelinus a Willelmo rege datus, cujus bona opera
famam vincentia, senium a se vetustatis repellent
quamdiu inibi sedes episcopalis durabit. Maurilius eum
archiepiscopus Rotomagensis, viam mortis meditans, in
fidei pignus commendaverat, quod esset in eo spes in-
dolis laudandæ, si haberet materiam qua virtus posset
enitescere. Sponsionem pontificis Walkelinus produxit
ad verum, faciens³ quanta nec sperari possent in re-
ligione et numero monachorum, in edifiitiis domorum.
Et primo quidem novus advena monachos exosus fue-
rat; sed facile correctus,⁴ unbraticum illud odium
sepe deploravit. Deinceps fovens eos ut filios, diligens
ut fratres, honorans ut dominos, nichil minus pro dis-
similitudine vestis exhibens eis vel adjutorii vel fami-
liaritatis. Nullum convitiis incessere, pronuntians quod
episcopalis gravitas suam indigna macula respergat
gloriam si in pauperiorum descendat contumeliam.
Unum est permaximum quo peccavit, quod ad .cccas.
libratas terræ monachis auferens, suis et successorum
usibus implicuit. Constituit ipse priorem loci Gode-
fridum quendam⁵ ex Cameraco genitum, qui religione
et litteratura insignis fuit. Litteraturam protestantur
epistolæ, familiari illo et dulci stilo editæ, maximeque
epigrammata quæ satirico modo absolvit, preterea
versus de primatum Angliæ laudibus. Quid omne
divinum officium, quod vetustate quadam obsoletum,
nativa excultum vetustate, fecit splendescere! Religionis

¹ *Elsius, Elsfio*] A.; Elfsius,
Elsio, B. C. D.; Eilsius, Elsio, E.

² *Elwino*] A. D. E.; Elfwino, B.
C.

³ *faciens*] interlined, A.

⁴ *correctus*] A. D. E.; correptus,
B. C.

⁵ *Godefridum quendam*] Godfrey

of Cambrai became prior of St.
Swithun's, Winchester, about 1082.
See an account of his writings in
Mr. Hardy's Descriptive Catalogue,
vol. ii., p. 100. Malmesbury also
devotes a section to him, *Gesta Re-
gum*, lib. v. § 444.

[f. 52, a.] et hospitalitatis normam pulchre inchoatam deliniavit in monachos, qui hodie in utrisque ita Godefridi formam sectantur,¹ ut aut nichil aut parum eis desit ad laudis cumulum. Denique est in ea domo hospitium terra marique venientium, quantum libuerit diversorium, sumptu indeficienti, karitate indefatigata. Inter hæc inerat sancto viro morum humilitas, ut nichil ex illo unico philosophiæ promptuario redoleret nisi humile, procederet nisi dulce. Quantula vero potest videri hæc ejus laudatio! Quotus vero quisque est qui vel minimum imbutus litteris non alios infra dignitatem suam opinetur, tumido gestu et pompatico incessu præ se ferens conscientiam litterarum! Veruntamen ne quid perfectionis sanctæ deesset animæ, multis ille annis grabatum fovit, camino diurnæ tabis peccata excactus.

Bishops of Winchester.

The monks still maintain the customs of Godfrey. The monastery renowned for its hospitality under him.

§ 78. Est in eadem civitate monasterium, quod quondam rex Elfredus edificaverat, et in eo can[on]icos³ posuerat, Grimbaldo quodam⁴ Flandrensi suadente, qui ibidem magna gloria humatus, sanctus prædicatur et creditur. Sed beatæ memoriæ Athelwoldus canonicis expulsis monachos posuit, præficiens eis abbatem Edelgarum⁵ nomine, de quo superius dixi. Ad hujus monasterii officinas instruendas, sufficiens terræ spatium ab episcopo et canonicis temporis mercatus, ad unumquemque pedem mancā auri publico pondere pensavit. Et erant ambæ ecclesiæ sic vicinæ parietibus contiguæ ut voces canentium aliæ obstreperent aliis. Unde, cum propter hoc tum propter cetera, infelix livor plurimas effodiebat causas, quibus non modicas invicem excul-

De manu monachi.²

New Minster built by king Alfred at the instance of Grimbold, a Flandrian.

Grimbold buried there [A.D. 903].

Reputed a saint. Athelwold substitutes monks for canons, and nominates Edelgar abbot [A.D. 904].

He buys land for the monastic offices.

The cathedral and New Minster conflict from their proximity.

¹ *formam sectantur*] formam sectantur formam, the last word being crossed through, A.

² *De manu monachi*] written on the right-hand margin of A., and in the text of E., but underlined. Omitted, B. C. D.

³ *canonicos*] canicos, A.

⁴ *quodam*] A. D. E.; quondam, B. C.

⁵ *Edelgarum*] afterwards bishop of Selsey, and archbishop of Canterbury.

Bishops of
Winchester.

For this and
other causes
the monastery
has lately been
removed without
the city walls.

Athelwold [re-]
founds St. Mary's
convent in the
[north of the]
city, and makes
Etheldrida the
superior.

Edburga, the
daughter of Ed-
ward the Elder,
had died in the
old convent
there.

Anecdote of her
early love of
religion.

Her holiness in-
creases with her
age.

Miracles during
her life and after
her death.

Three monas-
teries of Chertsey,
Romsey, and
Warewell.

Warewell built
by Elfrith, the
wife of the king,
in honour of the
Holy Cross.

perent offensas. Quapropter nuper¹ illud cenobium extra urbem translatum sanius incolitur, liberius insignitur. Preterea construxit in eadem urbe sanctimonialium cenobium Adelwoldus, quibus præposuit Etheldridam virginem anum, quæ, ad conjecturam somnii quod mater ejus de aquila viderat aurea, multa de ipso prophetavit. Fuerat ibi antehac monasteriolum, in quo Edburga regis Eduardi senioris filia conversata et defuncta fuerat, sed tunc pene destructum. Edburga vix dum trima esset, spectabile futuræ sanctitatis dedit periculum. Explorare volebat pater utrum ad Deum an ad sæculum declinatura esset pusiola. Posueratque in triclinio diversarum professionum ornamenta, hinc calicem et evangelia, inde armillas et monilia. Illuc virguncula a nutrice allata, genibus parentis assedit; jussaque utrum vellet eligere, torvo aspectu sæcularia despuens, promptequè manibus repens, evangelia et calicem puellari adoravit innocentia. Exclamat cætus assidentium, auspitia futuræ sanctitatis exosculatus in puella. Pater ipse arctioribus basiis dignatus sobolem: 'Vade,' inquit, 'quo te vocat divinitas, sequere fausto pede quem elegisti sponsum.' Ita sanctimonialium habitum induta cunctas sodales ad amorem sui sedulitate obsequii invitavit. Nec resupinabat eam prosapiæ celsitudo quod generosum putaret in Christi inclinari servitio. Crescebat cum etate sanctitas, adolescebat cum adulta humilitas, in tantum ut singulorum soccos furtim noctu surriperet, et diligenter lotos et inunctos lectis rursus apponeret. Devotionem ergo pectoris ejus et integritatem corporis miracula in vita et post mortem commendant plurima, quæ custodes templorum viva voce melius pronuntiant. In ejusdem episcopatus diocesi sunt tria monasteria, Certesie, Rumesie, Warewelle. Sed de Certesiensi dictum est. De

¹ *nuper*] New Minster was re- | A.D. 1111. *Annal. Waverl.* and
built by Henry I. as Hyde Abbey, | Hoveden, *ad. an.*

Warewella scitur quod Elfrith uxor regis edificaverit illud in honore Sanctæ Crucis, compuncta privigni sui Edwardi nece indigna, cujus ipsa conscia et auctor fuit. Apud Rumesiam, quod cenobium præcellentissimus rex Edgarus insti[tuit],¹ novi jacere duarum virginum corpora, Merewinnæ et Elfredæ, quarum gesta, quia nescio, non tam prætereo quam ad majorem scribendi diligentiam reservo, si forte cognovero.

Bishops of Sherborne.

Romsey founded by king Edgar. The virgins Merewinna and Elfreda buried there.

DE EPISCOPIS SCIREBORNÆ.

§ 79. In divisione Westsaxonici episcopatus hoc observatum palam est, ut, qui Wintoniæ sederet haberet duos pagos, Amptunensem² et Sudreiensem; alter, qui Scireburniæ, haberet Wiltunensem, Dorsatensem, Berruchensem, Sumersetensem, Domnoniensem, Cornubiensem. Scireburnia est viculus, nec habitantium frequentia nec positionis gratia suavis, in quo mirandum et pene pudendum sedem episcopalem per tot durasse sæcula. Nunc de præsulatu in abbatiam mutatus, commertio nostra ætate non insueto, qua omnia factione atque libidine depravata, virtus ludibrio et probro habetur. Primus ibi sedit pater Aldelmus, quem hic tantum loco ordinis nomino. Namque, quia ejus vitam nusquam plene digestam repperi, spectantque ad eam quamplurima,³ quæ si posteros celavero, delinquo, cogitavi, annuente Deo, in extremo hujus opusculi libro, cum ejusmodi materia liberiore congredi otio. Post eum igitur sederunt in Scireburna Forthere, Hereuuald, Ethelmod, Denefrith, Wibertus, Alhstanus. Hic tempore Egbirhti regis Westsaxonum et Adulfi filii ejus simul et ultra, magnæ in sæculo potentiae et ingens in consiliis auctor fuit. Egbirhto regi Cantuaritas et Orientales Anglos bellicis subegit laboribus. Adulfum videns mansuetioris ingenii, sedulis

Of the bishopric of Sherborne. Divisions of that diocese and that of Winchester.

Description of Sherborne.

Aldelm the first bishop [A.D. 705].

Intention of our author to write his life.

Names of his successors.

Alhstan, bishop, temp. Egbirht and his son Adulf, kings of the West Saxons.

Engaged in the war between the

¹ *insti[tuit]* The last four letters of this word accidentally omitted, A.

² *Amptunensem*] A. B.; Amptunensem, E., with H interlined;

Hamtonensem, C.; Hamtuniensem, D.

³ *quamplurima*] materia quamplurima, but materia crossed through, A.

Bishops of
Sherborne.

people of Kent
and the East
Angles ;
takes an active
part against the
Danes.

Was bishop for
fifty years.

Avarice, his be-
setting sin.

Its evil effects
felt by the
monastery at
Malmesbury up
to the present
time.

However he was
as liberal as he
was avaricious.

His power shown
by his keeping
the king out of
his kingdom.

ammonitionibus ad scientiam regni stimulabat. Contra Danos, qui tum primum insulam infestabant, segnem animans, ipse pecunias fisco sufficiens, ipse exercitum componens. Multa per eum in talibus et inchoata constanter et inchoata¹ feliciter qui annales legerit inveniet. Vixit in episcopatu annis .l.² Felix qui tanto tempore in procinctu bonorum operum fuerit ! Quem libenter laudarem, nisi quod, humana cupiditate raptatus usurpavit indebita, quando monasterium nostrum suis substravit negotiis. Sentimus ad hunc diem impudentiæ illius calumpniam, licet locus ille statim, eo mortuo, omnem episcoporum eluctatus fuerit violentiam usque ad nostrum tempus,³ quando in idem discrimen recidit. Ita protervum est mala inchoare, quia, si auctor decedit, exemplum non transit. Delectat pertinacem animum quid mali alius gesserit recognoscere, et quid gerere possit audire. Minore dedecore monachi illius temporis suspiraverunt libertatem ademptam, quam nos amisimus, statim per eos⁴ præsertim restitutam. Et erat ille, ut ex scriptis accepimus, sicut cupiditate præservidus ita liberalitate præcipuus. Nostri prædones et populantur et premunt, ut nec libera vox dolori concedatur. Potentiam ejus per hoc quilibet cognoscere poterit, quod regem ipsum Roma revertentem regno arcuerit ; statutoque ad umbram regnandi filio, nisi arbitrato suo pace composita senem in sua regredi non siverit. Reliquit

¹ *inchoata*] A. B.; consummata, C.; perfecta, D.; inchoata, but underlined, and perfecta written below it, E. The same passage descriptive of Ealhstan, bishop of Sherborne, occurs in the *Gesta Regum*, lib. ii. § 108, the word there used is *terminata*.

² *vixit in episcopatu annis .l.*] Malmesbury makes the same statement as to the length of Alhstan's episcopacy in the *Gesta Regum*, lib. ii. § 108, which see. Ealhstan or Heahstan was consecrated bishop of Sherborne in A.D. 824, and died

in 867, his episcopacy thus extending through 43 years. See the authorities cited by Prof. Stubbs in the *Regist. Sacr. Anglic.*

³ *usque ad nostrum tempus*] The reference is to abbot Edulf having been dispossessed by Roger bishop of Salisbury in 1117, the bishop keeping possession until his death in 1139.

⁴ *per eos*] Over these two words are placed, in A., Malmesbury's ordinary marks of transposition, as if he had intended to make an alteration in the sentence.

ecclesiam suam prædivitem, prædiis undecunque adquisitis, quanta si audias hominis vel cupiditatem vel felicitatem mireris.

§ 80. Illum subsecuti sunt Hadmundus,¹ Ethelegus, Asserus, Asserus, Sighelmus.² Quorum ultimi ambo sub rege Elfredo Adulfi quarto filio fuisse noscuntur. Asserus, ex Sancto Dewi³ evocatus, non usquequaque contempnendæ scientiæ fuit, qui librum Boetii de Consolatione Philosophiæ planioribus verbis elucidavit,⁴ labore illis diebus⁵ necessario, nostris ridiculo. Sed enim jussu regis factum est, ut levius ab eodem in Anglicum transferretur sermonem. Sighelmus trans mare, causa elemosinarum regis et etiam ad Sanctum Thomam in Indiam missus, mira prosperitate, quod quivis hoc sæculo miretur, Indiam penetravit, indeque rediens exotici generis gemmas, quarum illa humus ferax est, reportavit. Nonnullæ illarum adhuc in ecclesiæ ornamentis visuntur. Sigelmo successit Ethelwordus. Quo mortuo, cessavit episcopatus Westsaxonum annis septem, vi scilicet hostilitatis cogente. Postmodum vero Pleimundus archiepiscopus, et rex Eduardus filius Elfredi, minis et edictis Formosi papæ⁶ coacti, quinque episcopos pro

Bishops of Sherborne.

He leaves his church richly endowed.

Names of his successors.

Asser and Sighelm bishops temp. Elfred, fourth son of Adulf.

Asser simplifies the Latin of Boethius, *De Consol. Philosophiæ*.

Sighelm goes to India;

brings back precious stones, some of which still remain in the church.

Ethelword succeeds Sigelmu.

The bishopric of Wessex vacant for seven years.

¹ *Hadmundus*] A. B. D. E.; Admundus, C. We should read Heáhmundus. See Stubbs, *Regist. Sac. Angl.*

² *Sighelmus*] Compare this list with that given by Stubbs, *Regist. Sac. Anglic.*, and Hardy's *Le Neve*.

³ *ex Sancto Dewi*] of St. David's. The fact of Asser's simplifying the Latin of Boethius is also mentioned in the *Gesta Regum*, lib. ii. § 122.

⁴ *elucidavit*] A. D. E.; dilucidavit, C.; dilucidavit, B.

⁵ *labore illis diebus*] illis diebus labore, A., but with the ordinary mark of transposition; illis diebus labore, B. C. D. E.

⁶ *minis et edictis Formosi papæ*] See the parallel passage relative to this instrument of pope Formosus in the *Gesta Regum*, lib. ii., § 129. Malmesbury's account, says Mr. Hardy (*loc. cit.* n. 3) "is copied from a MS. (Bodley, 579) which was given by bishop Leofric, who died 1073, to Exeter cathedral. The whole is so replete with anachronisms as to leave the presumption of forgery beyond a doubt. The instrument (of Formosus) is dated in 904, and Formosus died on Easter-day, 896, upwards of five years before Eadward commenced his reign," &c. See also Professor Stubbs's

Bishops of
Sherborne.

Archbishop
Pleimund and
king Edward
make five bishops
instead of two
[A.D. 909].
Their names and
sees.

Werstan, bishop
of Sherborne,
slain in the battle
of Brunanburh
[A.D. 937].

Names of his
successors.

Wlfsinus, abbot
of Westminster,
made bishop of
Sherborne
[A.D. 943].

He ejects the
clergy, and sub-
stitutes monks
in their place.

duobus fecere, ut sepius diximus, et nunc non importune pro contexenda rerum serie repetimus. Athelnum ad Wellensem ecclesiam, Edulfum ad Cridiensem, Adelstanum ad Cornubiensem, Fridestanum ad Wintoniensem, Werstanum ad Scireburnensem. Habebat ergo Athelmus Sumersetam, Edulfus Domnoniam, Adelstanus Cornubiam, cujus successorum nomina nusquam reperio.¹ Verstano relictus sunt pagi tres, Dorsatensis, Berkensis, Wiltensis. Veruntamen non multo post, eodem vivente rege,² in Wiltensi pago proprius factus episcopus Ethelstanus nomine, sedem in Ramesberia habuit. Verstanum ferunt in prælio contra Analavum a rege Ethelstano suscepto a paganis trucidatum. Cum enim, ut alias dictum est, rex consulto cessisset, episcopus ad bellum cum suis veniens, incautusque insidiarum, pro viridantis campi æquore, ibi, unde rex abscesserat, tabernaculum tetendit, Analafus, qui pridie locum exploraverat, noctu paratus adveniens, quod repperit incunctanter delevit.

§ 81. Post eum hi fuerunt episcopi, Athelbaldus, Alfredus, Wlfsinus. Hunc Dunstanus archiepiscopus cum esset Lundoniæ episcopus abbatem apud Westmonasterium fecerat, instructo ad .xii. monachos cenobiolo in loco ubi quondam Mellitus ecclesiam Sancto Petro fecerat. Ita commissum officium sancte et prudenter amministranti, honos episcopalis apud Scireburniam impactus. Qui confestim in sede episcopali monachos, clericis ejectis, instituit, ne in tanta contemporaneorum episcoporum sedulitate dormire videretur. Cenobitis, nichil ad victus necessitatem ex episcopatu largitus, sed ex alieno mercatus, abbatem quoque instituere cogitavit; illis reclamantibus quod ejus dulci dominatione dum

note on the division of the Wessex dioceses, and the consecration of the seven bishops by Plegmund, in the *Regist. Sac. Anglic.* p. 13, n.

¹ *reperio*] Before *reperio*, the

letters Cornubi- have been written, but crossed through in A.

² *rege*] B. C. D.; eodem rege, A., and so in E., but eodem underlined.

adviveret carere nequirent, cessit invitus, palamque pronuntians magnarum¹ id calamitatum initium successoribus eorum fore. Cujus sanctitatis documentum, cum in vita sepe, tum in morte præcipue manifestatum est. Namque cum jam proximæ mortis januas urgeret, apertis mentis oculis exclamavit in cantum: 'Ecce!² ' video celos apertos, et Jesum stantem a dextris virtutis ' Dei.'³ Quo cantu sine titubantia expresso, inter cantandum defungitur. Sancta et venerabilis anima, quæ dictum primi et beatissimi martiris mutuari potuit! beata, quæ cælum apertum vidit et introire meruit! Servatur ibi adhuc baculus ejus et quædam alia pontificis insignia, mediocritatis et humilitatis ejus vivum, ut ita dicam, simulacrum præferentia.

Bishops of Sherborne.

His holiness attested by his life and at his death.

His crozier and other insignia still preserved.

§ 82. Successerunt Alfwoldus, Ethelricus, Ethelsius, Brihtwinus, Elmerus, Birhtuvinus, Alfwoldus frater ejus, ex monacho Wintoniensi episcopus, qui apud Scireburniam imaginem sanctissimi Swithuni collocavit, facem venerationis extulit. Constat eum reverentissimæ vitæ fuisse, et, inter profusissimos conviviorum apparatus qui tunc in Anglia a Danorum tempore exhibebantur, catino⁴ ligneo sine ullo unctiori cibo, et pocillo⁵ exiguo aqua superfuso ut omnis sapor cervisiæ dilueretur, semper usum. Audivi ego bonæ fidei presbyterum, et jam canis sparsum, bona ejus lacrimabili gaudio referentem. Quorum illud non excidit, nullum umquam vel ante vel post obitum ejus impune potuisse sedem ejus dormitando premere, quin statim tetrus imaginibus territus resiliaret, increpantibus cur sedem episcopi usurparet indignus. Id multis nonnullo fuisse spectaculo. Surrexerat inter eum et Goduinum comitem simultas anxiosa, qua incertum mihi de causa. Die placito dicta, cum res non ad pacem sed ad litigium procederet, discessit

Names of his successors in the see of Sherborne.

Bishop Alfwold places an image of St. Swithun at Sherborne.

His piety and simple style of living.

Miracle after his death.

A quarrel between him and earl Godwine.

[f. 53, a.]

¹ *magnarum*] A. D. E.; indignarum, B. C.

² *dextris virtutis Dei*] A. B. C.; dextris Dei, D. E.

⁴ *catino*] A. D. E.; canno, B. C.

² *Ecce!*] Acta, vii. 55.

⁵ *pocillo*] A. D. E.; poculo, B. C.

Bishops of
Sherborne.

They are
reconciled.
The bishop a
devotee of St.
Cuthbert.

He goes to
Durham.
And leaves an
offering on St.
Cuthbert's
tomb.

His death while
singing the anti-
phon of St.
Cuthbert
[A.D. 1058].

Upon his death
the sees of Wil-

episcopus, post altercationem has minas in comitem jaculatus: 'Per dominam meam Sanctam Mariam male tibi erit, quia contristasti me.' Domum ergo regressus, vix pedem terræ apposuerat, equitaturam peditatu commutans, cum ecce! satelles comitis advenit, equo admisso, et pulsu ilium celeritatem cursus prodente. Rogare ille miserabiliter genibus affusus ut redeat. Dominum suum statim post ejus abscessum estuare corde, vix lingua palpitare. Tum episcopus inquit¹ nondum sedata ira, 'Per dominam meam Sanctam Mariam, vé sibi erit!' Sed unanimi orantium prece inflexus, delicti gratiam fecit, benedictionem dedit, egrum reparavit. Referebatque presbyter, quod fuisset episcopus prona obsequela Sancto Cuthberto devotus, ad omnem ejus memoriam letanter illacrimans. Peneque semper antiphonam illam de Sancto tenebat corde, ruminabat ore, exercebat opere:

' Sanctus antistes Cuthbertus,
' Vir perfectus in omnibus,
' In turbis erat monachus,
' Digne cunctis reverendus.'²

Cumque cotidianus amor in ejus pectore dulce incrementum acciperet, nec in eo bona flamma se caperet ad sanctum Dunelmum profectus est. Ibi quod magnæ videtur audaciæ revulso sepulcri operculo cum eo quasi cum amico fideliter collocutus, xeniolum in perpetui pignus amoris deposuit, et abiit. Jam vero fatali puncto instante, antiphonam quamdiu vox suffecit cantitans, sermone præcluso, ceteris ut dicerent,³ manu⁴ innuit. Ita inditium amoris quem in Sanctum habebat, cum extremo flatu emisit. Post cujus obitum iterum epi-

¹ *episcopus inquit*] B. C.; inquit episcopus, A., but with the ordinary mark of transposition; inquit episcopus, D. E.

² *reverendus*] The whole antiphon from which these lines are quoted will be found in MS. Harl. 1117, f. 43, a fine MS. of the early part of

the twelfth century. In the last line *reverendus* occurs instead of the *reverendus* of our author.

³ *ceteris ut dicerent*] A. B. C.; ut ceteri dicerent, D.; dicerent ut cetera ceteris, E.

⁴ *manu*] D. E.; manuu (?), A.; omitted, B. C.

scopatus Uuiltoniensis cum Ramesberiensis¹ unitus est. Quod quatinus actum sit dicam, si prius nomina episcoporum posuero.

Bishops of
Ramsbury.
—
ton and Rams-
bury again
united.

§ 83. Primus² Uuiltoniensis episcopus fuit Ethelstanus, secundus Odo postea archiepiscopus, tertius Osulfus, quartus Algarus, quintus Elfstanus. Hic primo monachus Sancti Ethelwoldi apud Abendoniam fuit, cujus obedientiæ miraculum relator³ ejusdem vitæ sic insinuat: 'Erat in congregatione quidam frater Elstanus⁴ nomine, simplex et magnæ obedientiæ vir, quem abbas jussit prævidere cibaria artificum monasterii. Cui servitio devotissime se subdens, coxit ipse carnes cotidie, et operariis sedulus accendebat, aquam apportans, et vasa denuo emundans, existimante abbate illum hoc cum solatio et juvamine alterius ministri facere.⁵ Accidit namque quadam die cum abbas more solito peragraret monasterium, offendit inopinate fratrem illum juxta ferventem lebetem stantem, viditque omnia vasa munda et pavimentum scopatum. Delectatus ergo facto, dixit ad eum: "Frater Elfstane, hanc obedientiam mihi furtus es. Sed si talis miles es qualem te ostendis, mitte manum tuam in bullientem aquam, et frustum de imis mihi impiger attrahe." Paruit ille, cessitque fervor indomitus audaci fidei, nichilque est lesus monachus. Eundem⁶ fratrem postea abbatem vidimus, qui etiam deinde pontificali honore sullimatus, sancto fine quievit in Domino.' Sextus Siritius. Septimus Alfricus,⁷ qui

Elfstan, a monk of St. Ethelwold at Abingdon, the fifth bishop.

His obedience, and a miracle attendant upon it.

Siric and Alfrie his successors,

¹ *Ramesberiensis*] A. The author at first wrote *sal*, but corrected the *s* into *r*, and added to the *l* two strokes of the letter *m*. *Samimesberiensis*, B. with *Ra* interlined in a later hand; *Salesbiriensis*, C.; *Salesberiensis*, D.; *Salesberiensis*, E.

² *Primus*] A. B. C.; *Primus ibi*, D.; *Primus* with *ibi* added on margin, E. The *ibi* has crept into D. E. through the indistinctness of the letters *Uu* of *Uuiltoniensis* in A.

³ *relator*] Cf. *Wlstan's Life* of

Athelwold, *Acta SS.*, August 1; Hardy, *Desc. Catal.*, i. 589.

⁴ *Elstanus*] A. D. E.; *Elfstanus* B.; *Ethelstanus*, C.

⁵ *alterius ministri facere*] D. E.; *alterius fratris facere ministri*, A., but *fratris* crossed through, and a mark placed over *ministri* to show it should precede *facere*; *alterius facere ministri*, B. C.

⁶ *Eundem*] A. D. E.; *ejusdem*, B. C.

⁷ *Alfricus*] originally *Africus*, but interlined, A.; *Alfricus*, B. C. D. E.

Bishops of
Ramabury.

both afterwards
archbishops of
Canterbury.

Brihtwold
bishop from the
reign of king
Egelred II. to
Edward the
Confessor.

His vision
with regard
to the royal
sucession.

He is buried at
Glastonbury.

King Edward
contemplates
making his chap-
lain Herman
bishop.

Herman repre-
sents to the king
the poverty of
the bishopric.

and obtains his
permission to
remove the see
to the monastery
of Malmesbury.

The monks apply
to earl Godwine
and his son to
interfere.

ambo, ut superius memoratum est, archiepiscopi fuerunt Cantuarienses. Octavus Brihtwoldus, ex monacho Glastoniensi, qui multis annis a tempore regis Egelredi usque ad Eduuardum ultimum amministravit episcopatum. Is tempore regis Cnutonis, quadam vice cælestibus apud Glastoniam, ut sepe fatiebat, intentus excubiis, divinam visionem expertus est. Cum enim subisset eum cogitatio, quæ frequenter angebat, de Anglorum regia stirpe pene deleta, hæc meditati sopor irrepsit. Et ecce! in superna raptus, videt apostolorum principem Petrum manu tenentem Eduuardum filium regis Egelredi qui tunc in Normannia exulabat, et in regem consecrare. Celibe designata vita, et certo .xxⁱⁱⁱⁱ. annorum numero computato, quo regni metam terminaret. Eidemque de posteritate conquerenti respondisse: 'Regnum Anglorum est Dei, post te providebit regem ad placitum sui.' Decurso vitæ spatio, sepultus est Brihtwoldus Glastoniæ, cujus possessiones multis prædiis et redditibus ampliaverat, nostro quoque monasterio perliberalis. Regnabat jam tunc Eduardus, qui Hermannus capellanus suo, natione Flandrensi, continuo pontificatum donandum putavit. Ejus animi magnitudini vel potius cupiditati cum non sufficeret rerum angustia, quoniam apud Ramesberiam nec clericorum conventus nec quo sustentaretur erat, a rege petiit, ut, qui se dignatus honore fuisset, non inhonorum¹ victitare permetteret. Antecessores suos indigenas fuisse, se alienigenam nullo parentum compendio vitam quo sustentet habere. Proinde Meldunense cenobium sibi ad faciendam sedem concederet, abbatem oportuno sibi casu proxime obisse. Id rex pro simplicitate, cui pronior quam prudentiæ semper erat, legitime concedendum ratus, tertio abhinc die dissolvit. Nam antequam Hermannus in re vel saisitione inviscaretur, excellentis prudentiæ monachi, audito quid in curia actum, quid justitiæ subreptum esset, ad comitem Goduinum ejusque filium summa

¹ *inhonorum*] se inhonorum, but se crossed through, A.

[f. 53, b.]

celeritate contendunt. Illi rei indigna novitate permoti, regem adeunt, et a sententia deducunt. Facile id fuit viris summis amplissima auctoritate præditis, quibus et causæ rectitudo et regis facilitas suffragaretur. Ita Hermannus, necdum plane initiatus, expulsus est. Quo pudore confusus, Angliam indignabundus reliquit. Nec multo post egritudine ammonente, simul et, quia secularia parum prosperaverant, fortunæ iratus, mundo renuntiavit, monachus apud Sanctum Bertinum factus. Sed ut fere fit in talibus, repentino illo impetu religionis frigescente indies, in Angliam reditum meditabatur. Pigebat¹ hominem assuetum obsequiis, innutritum² deliciis, carere delinimentis quæ ab ineunte fuerat expertus ætate. Afflaveratque secundus rumor aures ejus, Alwoldum episcopum Scireburnensem obisse, cujus episcopatum suo uniendum antiquis Edgithæ reginæ promissis operiebatur. Quo concitator veniens, congruum spei suæ invenit effectum. Et jam Goduinus, quem vehementer timebat, decesserat, filiusque voluntati regis et in hoc et in aliis accesserat, adoptioni scilicet inhians. Accepit ergo Hermannus Scireburnensem episcopatum integrum, cum .iiib^{us} pagis, Eduardo rege dante, vivacitateque sua datoris annos transcendens, ad Willelmi tempora duravit. Sub quo, cum ex canonum decreto edictum esset, ut sedes episcoporum ex villis ad urbes migrarent, tribunal suum transtulit a Scireburna Salesberiam, quod est vice civitatis castellum, locatum in edito, muro vallatum non exiguo. Ceteris comitatibus utcunque valens, aquæ penuria laborans, adeo ut miserabili commertio ibi aqua veneat. Illic inchoata novi operis ecclesia, morte senili tempus dedicationis prævenit. Veruntamen succedente sibi Osmundo viro probatissimo, ecclesia ad summum deducta, et cetera quæ

Bishops of
Ramsbury.

The king is persuaded not to make the grant.

Hermann indignantly leaves England,

and becomes a monk at St. Bertin.

Hearing of the deaths of bishop Alwold and earl Godwine, he returns to England,

and is made bishop of Sherborne [A.D. 1058].

He holds the see till the reign of William.

A decree issued for the episcopal sees to be removed from towns to cities.

Hermann goes to Salisbury [A.D. 1078].

Description of the place.

He begins a church there, but dies before its dedication.

Osmund, his successor,

¹ *Pigebat*] B. C. D.; *Figebat*, corrected into *Pigebat*, E.; *Pigebat*, A., but the first letter rather indistinct, whence the mistake in E.

² *innutritum*] B. C. E.; originally *nutritum*, but in- interlined, A.; *nutritum*, D.

Religious
Houses.

finishes the
church.

Its clergy famed
for their love of
literature.

The sanctity and
learning of the
bishop.

competebant adaucta. Clerici undecunque litteris insignes venientes, non solum libenter retenti, sed etiam liberaliter coacti ut remanerent. Denique emicabat ibi magis quam alias canonicorum claritas, cantibus et litteratura juxta nobilium. Librorum copia conquisita, cum episcopus ipse nec scribere nec scriptos ligare fastidiret. Castitate præminens; de cujus virtute mentiri erubesceret famæ volubilitas. Unde fiebat ut penitentibus asperior æquo videretur, dum quod in se non inveniret in aliis durius vindicaret. Ambitionis immunis, sua stulte non perdere, aliena non quærere. Abbatias intra diocesim suam sitas nulla pensione gravi emungere.¹ Verumtamen quæque mundiali labe contracta creditur patientia sua luisse, diuturno morbo ante mortem tabefactus.

His death
[A.D. 1099].

De Cernel.

Religious houses
in Dorsetshire.
Cerne and
Milton for
monks, and
Shaftesbury for
nuns.

Cerne founded
by St. Augustine.

§ 84. In Dorsatensi pago sunt abbatiae Cerneliensis, Middeltunensis virorum, Sceftoniensis² feminarum, præter aliquas quæ vel omnino destructæ vel multum imminutæ sunt. Cerneliensis exordium ita accepimus. Augustinus primus doctor Anglorum post Cantiam Christo subditam reliquas Anglorum provintias pervagabatur, quantum Ethelbrihti regis imperium protendebatur. Habebat enim, ut alias diximus, sibi subiectum quicquid Angli Britanniae incolunt præter solos Northanimbros. Pagum ergo supranominatum Augustinus adorsus crebris a diaboli dampno prædis Christianitatis augebat numerum. Sed loco illo virtus hesit, demonis conflata invidia, qui tantis animarum lucris doleret. Aggrediuntur ergo virum et socios furiatis mentibus incolæ, et magnis dehonestatum injuriis, ita ut etiam caudas racharum vestibus ejus affigerent,

Anger of the
inhabitants
against him.

¹ *emungere*] D. E.; after *emungere* there is a blank erasure of a line, A.; *emungere*. Tenacitatis tantum arguebatur; sed propter moderno-

rum avaritiam quam dapsilis fuerit agnoscitur, B. C.

² *Sceftoniensis*] A. E.; Seestoniensis, B.; Seostoniensis, C.; Sceptoniensis, D.

impellunt, propellunt, expellunt. Patienter ille et modeste gaudensque pro nomine Jhesu contumeliam tulit, et, ne magis miserorum irritaret insaniam, excusso pedum in eos pulvere, longe quasi miliariis tribus recessit. Tum vero persecutionis remoto turbine, in quietem regressus animi, vidit mentis oculo divi-

Religious
Houses.
—

His vision.

nam adesse præsentiam, exhilaratoque vultu ait suis:

‘Cerno Deum, qui et nobis retribuet gratiam, et furen-

‘tibus illis emendatiorem infundet animam.’ Cum dicto,

The inhabitants
become recon-
ciled to him.

advenerunt illi properatis gressibus, facti poscentes

veniam, fidem pollicentes suam. Eventus, vel potius

Origin of the
term Cernel.

verbum, loco indidit vocabulum ut vocaretur Cernel,

ex duobus verbis Hebraico et Latino, quod Hel Deus

dicatur Hebraice. Dixit Augustinus Deum se cernere,

nec veritas sermoni abfuit, quod tam cito mente mutata

plebs ante limphata credidit. Nam et ibidem cum ab

Miraculous
supply of water
for the baptism
of the inhabi-
tants.

baptismum deesset aqua, ad jussum pontificis ex occul-

tis meatibus fons erupit, qui hodieque et Augustini me-

rito et usus sui commodo incolis clarus habetur. Ibi,

succedentibus annis, Eduuoldus frater Edmundi regis et

Eduuold, bro-
ther of St.
Edmund, lives
there as a
hermit,

martiris vitam heremiticam solo pane cibario et aqua

trivit, pertesus, ut fama est, mundi deliciarum, quod

se et fratrem durior exceperisset fortuna. Fit enim ple-

rumque ut, adversitatibus seculi ammonitus, generosus

animus ad Deum se convertat attentius, qui nec falli

nec fallere novit. Et prima quidem virtus est bene per

se velle, secunda cogi posse; sed non minoris, ut estimo,

deputatur meriti Paulus qui ad bonum flagello coactus

est aspero, quam Petrus qui libens et statim accur[r]it

vocanti Domino. Eduuoldus ergo post religiose actam

and is buried
there.

vitam, magna sanctitatis opinione ibi sepultus, dedit

occasionem posteriori tempore Egeluuardo prædiviti

Egeluuard a
wealthy man
builds a monas-
tery there to
St. Peter.

homini ut cenobium eo loco Sancto Petro construeret.

Non ita exiliter ut putatur, quin immo abundanter, si

illi quorum interest non ea nebulonibus suis sed Dei

servis impertirentur. Sed ita omnia nostro tempore in

England changed
for the worse
since his time.

Anglia mutavit et pervertit ambitio, ut res quas anti-

qui viri liberaliter contulerunt monasteriis magis dis-

Religious
Houses.

pergantur pro possessorum ingluvie, quam famulentur monachorum, hospitum, egenorum vitæ. Et certe datores non fraudabuntur mercede sua, viderint isti quomodo eorum intentiones olim examinentur in divina libra. [f. 54, a.]

De Mideltun.

Milton founded by king Ethelstan, in memory of his brother Edwine.

§ 85. Middeltunensem ecclesiam fecit rex Ethelstanus pro anima fratris sui Eduini, quem pravo corruptus consilio Anglia eiecit. Cujus qui fuerit finis alias non silui. Ibi multas sanctorum reliquias ex Britannia transmarina emptas reposuit; inter quas eminent præcipue beatissimi Samsonis ossa, Dolensis quondam archiepiscopi. Sanctissimi et plane Deo digni viri, cujus virtutes aliquas hic referrem nisi quia et notæ sunt et indigenarum sanctorum miraculis scribendis occupatas inanus habeo.

Our author occupied in writing the lives of the English saints.

De Sceftonia.

Description of Shaftesbury.

§ 86. Sceftonia est vicus modo, quondam urbs,¹ locus in prærupto montium situs. Vetustatis inditium dat lapis in capitulo sanctimonialium insculptus ita,² a vetustissimi muri ruinis illuc translatus: ‘Anno Domini incarnationis Elfredus rex fecit hanc urbem .DCCC. octogesimo, regni sui .viii^{vo}.’ Ibi Elgiva uxor Edmundi qui fuit pronepos hujus Elfredi monasterium sanctimonialium fecit, ibidemque carnis exuvias post fatum deposuit. Mulier bonis operibus semper intenta, pietate et dulcedine prædita, ut etiam reos quos tristis sententia judicum palam dampnaverant, ipsa occulte redimeret. Pretiosus amictus, qui mulieribus nonnullis est leno solvendi pudoris, illi erat supellex munificentiae, ut quamlibet caram vestem conspecto statim largiretur pauperi. Speciem corporis et artificium manuum in ea

Founded by Elfred, A.D. 880, as testified by an old stone monument.

Elgiva, the wife of Edmund, founds a convent there.

Her benevolence.

¹ *urbs*] *ubrs*, A.

² *insculptus ita*] B. C. D. E.; ^b *ita* ^c *insculptus*, A.

livor quoque laudaret, cum nihil reprehendere posset. De prophetali gratia quam ei Deus affuderat¹ alias dictum est. Et vivens quidem virtutum fecit opera, sed post mortem micuerunt miracula, sicut rithmice quondam cecini.

Religious
Houses.

Her gift of prophecy, and miracles after her death.

- ‘ Nam nonnullis passa annis morborum molestiam,
- ‘ Defecatam et excoctam Deo dedit animam.
- ‘ Functas ergo vitæ fato beatas exuvias
- ‘ Infinitis clemens signis illustrabat Deitas.
- ‘ Inops visus et auditus si adorant tumulum,
- ‘ Sanitati restituti probant sanctæ meritum.
- ‘ Rectum gressum refert domum qui accessit loripes,
- ‘ Mente captus redit sanus, boni sensus locuples.’

Verses by our author upon her miraculous powers.

Eo loci jacet vel potius jacuit Sanctus Eduardus, hujus sanctæ ex filio Edgardo nepos, quem, novercali fraude innocenter cesum, celum excepit. Et prima quidem sepultura illi apud Werham fuit, quod non longe a loco in quo occisus fuit,² qui Corf vocatur, imminet mari. Jacuit ergo ibi triennio, invidentibus inimicis mortuo cespitem ecclesiasticum cui vivo inviderant decus regium. Sed affuit divina potentia qui insontem signorum levaret gloria. Ibi ostensa de celo lumina, ibi claudus gressum composuit, ibi mutus organum resumpsit, ibi prorsus omnis invalidudo sanitati locum fecit. Sparsus rumor per Angliam martiris prædicabat merita. Quo excita interfetrux illuc iter adoriebatur; sed animal familiare quo sedere consueverat, ante ventis pernitiis, quod auras ipsas, ut dici solet, præcurreret, tunc nutu Dei stabat immobile; flagris ministrorum instantibus cassus labor consumitur, mutatoque jumento casus idem sequitur. Intellexit tarde licet brutum pectus quo portentum illud respiceret; ideo quod per se non potuit per alium fieri consensit, ut sacræ reliquiæ de ignobili tumulo levatæ Sceftoniam

St. Edward her grandson formerly buried there.

His first burial place at Wareham near Corfe, where he was killed.

Miracles at his grave.

Miraculous journey of his murderous step-mother to his grave.

His remains removed to Shaftesbury

¹ *affuderat*] A. D. E.; *infuderat*, | ² *fuit*] interlined in A. B. C.

Religious Houses.

And afterwards a portion of them to Leominster and a portion to Abingdon.

Shaftesbury generally called St. Edward's after him.

Miraculous appearance of his lungs.

cum magna deferrentur gloria. Posteriori vero tempore, pars corporis Lesmonasterium¹ pars Abendoniam deportata est. Ubique ipse viget maximeque Sceftoniæ et virtutum gratia et sacratissimo virginum choro coruscant, locusque ille ab eo cognomen sortitus, vulgo per metonomiam² ad Sanctum Eduardum dicitur. Miraculo sane ostentatur pulmo, toto dudum consumpto corpore, adhuc integra viriditate palpitans. Sed quia pene omne miraculum reprehensioni patet, quidam illud sinistra interpretatione distorquent, merito pulmonem incorruptum, qui, teste Suetonio, si sit veneno tinctus, putredine sed nec igne confici nequeat.³ Constat enim inter bibendum sica foratum, voluntque virus siticulosum propinatum, ferroque vim veneni præventam. At ego, diligentius re animadversa, mendatium intelligo, quod tam cito venenum vitalia penetrare nequiverit, præsertim cum Suetonius non hoc de pulmone sed de corde dixerit. Sit ergo cæleste miraculum quod nullius hominis tergiversationi possit esse obnoxium.

De Wiltun.

The religious houses of Wiltshire.

Malmesbury for men, Wilton and Amesbury for women.

That at Amesbury, and one at Wherwell, founded by Elfriþa the murderess of St. Edward. St. Melorius buried there Edgitha, the daughter of king Edgar, favours the monastery of Wilton.

§ 87. In Wiltensi pago sunt cenobia, Malmesberiæ virorum, Wiltoniæ et Ambresberiæ feminarum. De Malmesberiensi alias loqui sedit animo; de Ambresberiensi nichil aliud notitiam nostram attigit nisi quod ab Elfriþa Sancti Eduardi interfetrice et illud et Warewellense facta sint⁴ causa penitentiae. Jacet ibi Sanctus Melorius, cujus prosapiæ cujusve sanctimoniae incertum mihi. Uiltunense cenobium beata Edigtha⁵ filia regis Edgari sedem ossuum suorum dulcibus exuviis ornat, amore fovet. Uuiltuna est vicus non exiguus, [f. 54, b.]

¹ Lesmonasterium] A. D. E.; Lefmonasterium, B. C.

² metonomiam] MSS.

³ nequeat] Cf. Sueton., De Duodecim Cæsaribus, b. iv. c. 1.

⁴ sint] A. B.; sunt, C. D. E.

⁵ Edigtha] A. B.; Edgitha, C.; Editha, D.; Egditha, E.

supra Wile. fluvium positus, tantæ celebritatis ut totus pagus ab eo vocetur. Ibi ab infantia Edgitha Deo sacrata, incorrupta virginitate Deum, obsequiorum sedulitate hominum gratiam emebat, natalium tumorem ingenuitate mentis premens. Unum a majoribus accepi, quo non mediocriter iudicium offendeat hominum, fallens videlicet oculos eorum apparatu auratarum vestium. Siquidem cultioribus indumentis ornata procederet quam illius professionis sanctitudo exposceret. Unde a Sancto Adelwoldo palam increpata, respondi fertur nec inepte nec infacete: 'Verax,' inquit, 'et irrefragabile iudicium Dei sola mortalium operitur conscientia, nam et in sordibus luctuosus, ut Augustinus ait, potest esse jactantia. Quocirca puto quod tam incorrupta mens potest esse sub istis auratis vestibus quam sub tuis discissis pellibus.' Viderat eam Sanctus Dunstanus in consecratione basilicæ beati Dionisii, quam illa in amorem martiris edificaverat, pollicem frequenter dextrum protendere, et signum crucis fronti e regione pingere. Delectatusque admodum: 'Numquam,' ait, 'putrescat hic digitus.' Continuoque intra¹ missarum genda prorupit in lacrimas, lacrimas adeo profluas ut singultiente voce diaconum prope astantem concuteret. Causam quæsitus: 'Cito,' inquit, 'hæc florida rosa marcescet, cito avis Deo dilecta evolabit, post .vi. ab hoc die septimanas.' Consecuta est e vestigio rerum veritas pontificale vaticinium. Namque illa nobilis propositi tenax, prædicta die citra juventæ terminum efflavit, cum esset annorum .xx^{iiij}. Nec multo post idem beatus vidit somnii visione Sanctum Dionisium virginem amicabiliter manu tenentem, et ex oraculo divino jubentem ut a famulis honorificaretur in terris, sicut a sponso et Domino venerabatur in cælis. Ita, crebrescentibus ad tumbam miraculis, edictum ut efferretur virginis corpus. Inventumque totum in cineres solu-

Religious Houses.

Position of Wilton.

Edgitha dedicated to God there.

She is reproved by Adelwold for her costly apparel.

Her answer.

She is seen by St. Dunstan making the sign of the cross.

His prophecy of her death.

She dies aged 23

St. Dunstan's vision of her.

Miraculous appearance of her corpse.

¹ intra] A. D. E. ; infra, B. C.

Religious
Houses.

King Egelred
(Æthelred II.),
her brother,
remarkably
slothful.
Cnut succeeds
him [A.D. 1016].
His profanity at
Wilton.

He orders Ed-
githa's grave to
be opened.

Sufferings of the
king upon her
appearance to
him.

His repentance.

Edgitha regarded
as a saint.

Her mother
Wlfrid buried
at Wilton.

tum, præter digitum et alvum et alvo subjecta. Unde Sancto dubitanti, virgo ipsa per visum astitit, dicens: 'Non mirum esse si partes illæ corporis putruerint, quod usus habeat exanimata corpora in quosdam archanos naturæ sinus defluere, et ipsa utpote puella membris illis peccaverit. Ceterum ventrem nulla corrumpi juste putredine, qui nulla umquam aculeatus sit libidine; immunem se fuisse crapulæ et carnalis copulæ.' Hujus fuit frater Egelredus rex, ad exterminium Angliæ pene propter inertiam suam natus. Cui successit Cnuto, natione Danus, vir efficax, sed qui pro gentilitiis¹ inimicitiiis sanctos Anglos non diligeret. Qua consuetudine contumacior, cum quadam Pentecoste apud Wiltunam esset, in ipsam virginem sollennes cachinnos effudit: 'Nunquam se crediturum filiam regis Edgari sanctam esse, qui vitiis deditus maximeque libidinis servus in subjectos propior tyranno fuisset.' Hæc dum ille, stomacho suo serviens, cruditate ructaret barbarica, contradicebat Ednodus archiepiscopus qui aderat. Cnuto concitator aperiri sepulchrum jubet, visurus quid sancti mortua virgo afferret. Effracto ergo mausoleo, defuncta,² oppanso ante fatiem velo, cingulotenus assurgere, et in contumacem regem impetum facere visa. Hoc ille metu turbatus, longe reducto capite debilitatoque rigore genuum, lapsus humo concidit. Ruina corpus attrivit, adeo ut intercepto diutius anhelitu exanimis putaretur. Sed, redeunte paulatim vigore, letum erubuit, quod, quamvis severe castigatus, penitentiae reservatus sit. Habetur ergo in plurimis locis Angliæ festum ejus venerabile, quod nemo impune temerare præsumat. Jacet in eadem ecclesia mater ejus Wlfrid, quam, non sanctimoniam sicut opinio vulgaris delirat, sed subito timore regis suo tantum consilio velatam,

¹ *gentilitiis*] originally *gentilitiis*, but the *ci* crossed through, A.

² *defuncta*] B. C. D. E.; origi-

nally *virgo defuncta*, but *virgo* crossed through, A.

constat, abrepto velo, regio cubili subactam. Unde ille, quod feminam attigisset, quæ vel umbratice sanctimonialis fuisset, a Sancto Dunstanno redargutus, septennem exegit penitentiam. Illa quoque, partu explicito, voluptati frequentandæ non inhesit, sed doluit potius et sprexit, sanctaque pro vero asseritur, et celebratur.

Religious
Houses.

The king's crime
with her re-
proved by Dun-
stan.

His seven years'
penance.

De Abbendoniam.

§ 88. In Berrukensi pago sunt monasteria duo, Abbendonienſe et Radingenſe, virorum utrumque.¹ Abendoniam cenobium fundaverunt Cissa pater Inæ, mox ipse Ina rex Occidentalium Saxonum, multique ab origine reges. Sed Elfredi tempore regis, cum barbarica ubique Dani discursarent petulantia, ediftia loci ad solum complanata. Tum rex, malorum præventus consiliis, terras, quæcunque appendices essent, in suos suorumque usus redegit. At vero rex Edredus Elfredi nepos,² loci miseratus solitudinem, simulque avi³ animæ consulens, cuncta restituit ablata, per manum Athelwoldi quem ibi abbatem posuerat. Tantumque amoris assumpsit in ecclesiam, ut per se loca ediftiorum metaretur et fundamenta jactaret, meditans inibi celeberrimæ famæ monasterium construere. Fecissetque voluntati satis, si non eum fata de medio præpropere repulissent. Institit tamen Athelwoldus ceptis, sed antequam summam manum rebus imponeret ad episcopatum Wintoniæ ab Edgardo prædicandæ memoriæ rege raptus est. Complevit magistri molimina Ordgarus, ab eo in abbatiam substitutus, ditatusque est locus et immane quantum exaltatus, successoribus semper ali- quid recens molientibus quo antecessoribus non impares

Two monasteries
in Berkshire,
Abingdon and
Reading.

Abingdon
founded by Cissa
and his son Ina,
king of the West
Saxons.

It is razed to the
ground in the
time of king
Elfred.

and its lands
confiscated.

Elfred's grand-
son Edred re-
stores them to it.

His death pre-
vents his recon-
struction of it.
Athelwold con-
tinues Edred's
work.

But being made
bishop of Win-
chester leaves
it unfinished.

His pupil
abbot Ordgar
finishes it.

f. 55, a.

¹ *virorum utrumque*] B. C. D.; interlined in A.; *virorum uterque*, E.

but pro- crossed through, in A.; pronepos, B. C.

³ *avi*] E.; originally *proavi*, but pro- crossed through, in A.; *proavi*, B. C.; et *avi*, D.

² *nepos*] D. E.; originally *pronepos*,

Religious
Houses.

Faricius, abbot
in the author's
time, a great
benefactor to it.

Verses of Peter,
monk of Malmes-
bury, in his
praise.

estimarentur. Enicuit præcipue nostris temporibus abbas Faritius in meliorandis rebus, Tuscus genus, arte medicus,¹ civis Aretinus, noster profecto² monachus. Cujus laudes effigiare quia successit animo, non quod ipse comminiscar sed sodalis mei Petri monachi versus apponam, quibus et laudabilis abbatis virtus enitescet, et, si quis hæc lectione dignabitur, versificatoris inprimis egregii leporem animadvertet. Erit ergo hic experimentum ejus eloquentiæ duntaxat exiguum, ceterum ipse alias in pluribus assecutus est famam altioris gloriæ.

- ‘ Vir probus et prudens, vir vere consiliorum,
- ‘ Extera ditavit, curavit et intima morum.
- ‘ Omnibus instructus quos tradit littera fructus,
- ‘ Ad decus ecclesiæ vertit momenta³ sophiæ.
- ‘ Omnibus imbutus quas monstrat phisica leges,
- ‘ Ipsos demeruit medicandi munere reges.
- ‘ Reges et proceres subici parere videres,
- ‘ Illius ad nutum credentes vivere tutum.
- ‘ Hinc animos illi favor Aulicus hactenus auxit,⁴
- ‘ Ut de jure suo certare potentibus ausit.
- ‘ Quos adeo fregit, quos ad tantilla redegit,
- ‘ Ut sibi subjectos dominos premeret dominator.
- ‘ Fallo nisi Giffard flexit sua colla cucullo,
- ‘ Ingenuos inter non exequatus ab ullo.⁵
- ‘ Hinc amissa diu revocavit sub ditionem,
- ‘ Hinc infrendentem sibi reppulit ambitionem.
- ‘ Quid turbam memorem procerum, populumque mi-
- ‘ norem ?

William Giffard,
bishop of Win-
chester.

¹ *arte medicus*] B. C. D. E.; interlined, A.

² *noster profecto*] C. D. E.; *noster profecto noster*, A., but with a mark of intended alteration; *noster noster profecto*, B.

³ *momenta*] A. D. E.; *monimenta*, B. C.

⁴ *auxit*] A. B. C.; *hausit*, D. E.

⁵ *ab ullo*] D. E. Between the lines *Ingenuos*, &c., and *Hinc amissa*, &c., there is an erasure of two lines in A.; they are found in B. C.

“ Huic uni cessit Giffard qui

“ cetera pressit,

“ Ille potens, magnus juris le-

“ gumque tyrannus.”

' Quotquot pulsavit de jure suo, superavit.
 ' Ex his fama viro, de fama gloria crevit,
 ' Ex his ecclesiæ mature res adolevit.
 ' Ille Dei donum memor esse fluentia bonorum,
 ' Omnem splendorem convertit ad interiorem,
 ' Addita prædia, pallia regia, munera, vestes,
 ' Vascula ditia, picta tapetia, sunt mihi testes.
 ' Fulgurat aurea per laquearia pompa decoris,
 ' Crusta metallica, gemmea fabrica, plena stuporis.
 ' Nec tamen ad votum suffecit vita beatum,
 ' Rupit utrumque simul raro tam flebile fatum.'

Religious
Houses.

De Radingis.

§ 89. Radingis¹ fuit quondam cenobium sanctimonialium, sed jam multis annis abolitum. Illud rex Henricus pro indicta sibi penitentia restaurare intendens, duo alia² olim diruta monasteria Lefminstre et Celsi adjunxit; constituitque illud inter duo flumina Kenetum et Tamensem, in honore matris Domini et Johannis evangelistæ, loco ubi ad populosiores urbes Angliæ omnium pene itinerantium posset esse diversorium. Posuitque ibi monachos Cluniacenses, præclarum sanctitatis exemplum, hospitalitatis indefessæ inditium. De corporibus sanctorum in his duobus monasteriis requiescentium nichil attinet dicere, cum aliunde illuc advecta, peregrinos incolatus exerceant, et jam olim scriptorum prædicata præconio, de nostro non necesse habeant suspirare silentio.

An old nunnery at Reading restored, as a monastery, by king Henry, who joins to it the decayed monasteries of Leominster and Cholsey,

Settles Cluniac monks there.

De episcopis Wellensibus.

§ 90. Tertius episcopatus Westsaxonum fuit apud Wellas, villam in Sumersetensi pago pro copia fonticulorum ibi ebullientium ita dictam. Ibi a tempore regis

Wells in Somersetshire the third West-Saxon bishopric.

¹ *Radingis*] Cf. *Gesta Regum*, lib. v. § 413. | ² *alia*] A. B. C.; omittit, D. E.

Bishops of Wells. Eduardi senioris usque ad tempus Willelmi junioris hi fuerunt episcopi. Athelmus, Wlfelmus, ambo Cantuarienses postea archiepiscopi, Elfah, Wlfelm, Brihtelm, Kineward, Sigar, Elwine, Livingus qui et Elstan, postea, tempore regis Egelredi, post sanctissimum Elfegum Cantuariensis archiepiscopus, Ethelwinus abbas de Evesham postea ejectus, Brihtwinus, Elwinus iterum reversus et Brihtuinus ejectus, itemque, Ethelwino ejecto, Brihtuinus reversus, Merewit qui et Brihtuui, Dudeca, Giso, natione Lotharingus, tempore regis Eduardi et Willelmi magni. Omnes hi sedes suas Wellis habuerunt, in ecclesia Sancti Andreæ. Cum vero eis successisset Johannes, natione Turonicus, professione medicus, qui non minimum quæstum illo conflaverat artificio, minoris gloriæ putans si in villa resideret inglorius, transferre thronum in Bathoniam animo intendit. Sed cum id inaniter, vivente Willelmo patre,¹ cogitasset, tempore Willelmi filii effecit.² Nec eo contentus, totam etiam civitatem in suos et successorum usus transtulit, ab Henrico rege quingentis libris argenti mercatus urbem, in qua balnearum calidarum latex emergens auctorem Julium Cesarem habuisse creditur. Salubres sunt aquæ illæ lavantibus, sed odore sulfuris primo advenientibus graves, donec consuetudo sensus horrorem compescat. Ibi rex Offa monasterium posuerat, et Edgarus, sicut pleraque alia, more suo auxerat, delectatus, loci magnificentia, et quod ibi coronam regni susceperat.³ Hanc ergo abbatiam Johannes a rege non 'gravate obtinuit.'⁴

Names of its bishops from Athelm to Giso.

Their seat was at Wells, in the church of St. Andrews. John of Tours, a physician, bishop.

He migrates to Bath in the time of William II.,

and buys the city from king Henry.

The beneficial nature of its hot springs upon invalids.

A monastery built there by Offa, and enlarged by Edgar. The king appoints John abbot.

¹ *Willelmo patre*] Willelmo patre seniore, A.; Willelmo seniore, B. C.; Willelmo seniore, with patre interlined, E.; Willelmo patre seniore, D.

² *effecit*] D. E.; after effecit there is a blank erasure of a line in A.; effecit, cum omnia essent

venalia in curia sacrum officium nummis nundinatus. B. C.

³ *susceperat*] A. D. E.; susciperet, B. C.

⁴ *obtinit* . . . *Obiit grandævus*] D. E. The greater part of the passage indicated between these words is written over erasures, A.

[f. 55, b.] Primoque aliquantum dure in monachos agebat,¹ quod essent hebetes et ejus estimatione barbari, et omnes² terras, victualium ministras, auferens, pauculumque victum per laicos suos exiliter inferens. Sed, procedentibus annis, factis³ novis monachis mitius se agere, aliquantulum terrarum, quo se hospitesque suas⁴ quoquomodo sustentarent, priori indulgens.⁵ Multa ibi nobiliter per eum incepta et consummata in ornamentis et libris, maximeque monachorum congregatione, qui sunt scientia litterarum et sedulitate officiorum juxta prædicabiles. Erat medicus⁶ probatissimus, non⁷ scientia sed usu, ut fama, nescio an vera, dispersit.⁸ Litteratorum⁹ contubernio gaudens, ut eorum societate aliquid sibi laudis ascisceret;¹⁰ salsioris tamen in obloquentes dicacitatis quam gradus¹¹ ejus interesse deberet. Valitudinis bonæ, dapsilis cum in se tum in alios.¹² Obiit grandævus, qui nec etiam moriens emolliri potuit, ut plena manu monachorum terras redderet, successoribus suis non imitandum prebens exemplum. Sepultus est in ecclesia Sancti Petri, quam a fundamentis erexerat, magno et

Bishops of Wells.
His behaviour
to the monks.

His ability as a
physician, and
love of literature.

He dies at an
advanced age.
[Dec. 23, 1122.]

He is buried in
St. Peter's
church, which
he had built.

¹ *Primoque aliquantum dure in monachos agebat*] A. D. E.; et quod omnia, ut dixi, in curia venum agebantur, et aviditatem tegebat ratio, ut urbs tam insignis nomen celebrius acciperet ex episcopio, itaque primo in monachos tyrannidem exercere, B. C.

² *et omnes*] A. D. E.; omnes, B. C.

³ *factis*] A. B. C.; factus, E.; factus novus, D.

⁴ *suas*] A. E.; suos, B. C. D.

⁵ *indulgens*] D. E.; after indulgens there is a blank erasure of half a line, A.; Et quamvis pene in omnibus insulsi animi et instabilis esset, B. C.

⁶ *Erat medicus*] A. D. E.; Erat pene nullius in dicendo facultatis, adeo ut audientibus pro puerilibus

ineptiis ridiculo esset. Medicus, B. C.

⁷ *non*] after non there is a blank erasure of a line, A.

⁸ *dispersit*] Cf. the account given by our author of this bishop in the *Gesta Regum*, lib. iv. § 340.

⁹ *ut fama, nescio an vera, dispersit. Litteratorum*] A. (written upon an erasure), D. E.; Quippe fere litterarum experts, sed tamen litteratorum, B. C.

¹⁰ *laudis ascisceret*] A. E.; ascisceret, B.; ascisceret, C.; ascisceret, D.

¹¹ *gradus*] A. D. E.; fatuitatis, B. C.

¹² *alios*] D. E.; after alios a blank erasure of half a line, A.; alios, et meri maxime hibulus, B. C.

Religious
Houses.

Three abbeys
in Somersetshire,
Glastonbury,
Athelney, and
Michelney.

elaborato parietum ambitu.¹ Cessit enim Andreas Simoni, frater fratri, minor majori. Omnis tractus episcopatus illius in solo Sumersetensi pago jacet, habetque .iii. abbatias virorum,² Glastoniensem, Adelingensem, Micclaniensem.

De Glestonia.

The position of
Glastonbury.

Ina builds and
endows the first
monastery there.

Its splendour up
to the time of the
Danish incur-
sion.

Its mutilation by
the invaders,
and restoration
by Dunstan.

King Edmund
makes it more
magnificent than
ever.

Its library.

It again falls into
decay after the
coming of the
Normans.

§ 91. Glastonia est villa in quodam recessu palustri posita, quæ, tamen et equo et pede aditur, nec situ nec amenitate delectabilis. Ibi primus rex Ina consilio beatissimi Aldelmi³ monasterium edificavit, multa illuc⁴ prædia, quæ hodieque⁵ nominantur, largitus.⁶ Et, varia quidem vicissitudine temporum sed indeficientibus successioneibus, congregatione monachorum splenduit locus, usque ad Danorum sub Elfredo rege adventum. Tunc enim, ut cetera, desolatus, aliquantis annis notos desideravit incolas. Porro, quicquid turbo bellorum obtriverat, reparavit egregie Dunstanus, qui prius eo loci vitam solitariam monachus⁷ actitabat. Postmodum vero liberalitate regis Edmundi omnia quondam appenditia, et iis⁸ multo plura, nactus, abbatiam composuit qualis nusquam in Anglia sit fueritve; tanta est diffusio et oportunitas fundorum, tanta librorum pulchritudo et antiquitas exuberat. Ceterum, nescio quo infortunio, semper post adventum Normannorum pessimis infracta rectoribus,⁹ nec in novis edifiitiis, nec¹⁰ inhabita-

¹ *ambitu*] A. D. E.; impetu, B. C.

² *virorum*] D.; interlined, A. B.

E.; omitted, C.

³ *beatissimi Aldelmi*] A. D. E.; Aldelmi, B. C.

⁴ *illuc*] C. D. E.; illuc, A. B.

⁵ *hodieque*] A. D. E.; hodie, B. C.

⁶ *largitus*] The sentence *Sepultus est . . . majori* originally followed that concluding *largitus*, its proper

position being indicated by a mark (©) in A.

⁷ *monachus*] A. D. E.; modo, B.; omitted, C.

⁸ *iis*] A. D. E.; his, B. C.

⁹ *infracta rectoribus*] *infracta* rect laboribus, A.; *est infracta laboribus*, B. C.; *infracta est laboribus*, D. E.

¹⁰ *nec*] *nec nec*, A.

torum compendiis profecit. Abbates, rerum gloria elati, non religiosos sed tyrannos agunt, foris tumidi sed invalidi, intus crudeles et incommodi. Ad quod probandum Turstini solius sufficit factum. Qui, dono regis Willelmi patris ejus monasterii factus abbas, terras et pecunias in leuatorum suorum abusus consumpsit. A monachis severe ordinem exigere, sed inter hæc eos in victualibus miserabiliter tractare. Hinc lites verborum, animorum discordiæ, quia, ut Lucanus ait:

Abbey of
Glastonbury.

Bad character of
its abbots.

Anecdote of
abbot Turstin
to prove this.

A riot among the
monks in conse-
quence of his
conduct.

— 'Nescit plebes¹ jejuna timere.'²

Post jurgia ventum ad arma, coactique a militibus monachi in ecclesiam, sancto altari miserias applorabant suas. Sed, irrupentibus militibus, duo ex eis ibidem cesi, .xliii^{or}. vulnerati, ceteri repulsi. Nam et furor insanientium, dum eminus monachos impetit, crucifixum sagittis inhorre fecerat. Hujus criminis noxa³ tota vita regis infamatus abbas exilio apud Cadomum deportatus est; eoque defuncto, pro redemptione peccati auxiliaribus annumerata pecunia honori restitutus est. Impudens et infamis, qui, tanti sacrilegii conscius, ausus sit iterum loco quem violaverat intrudi. Jacet ibi Patritius, si credere dignum, natione Britto, beati Germani Autisiodorensis discipulus, quem, a papa Celestino ordinatum episcopum, Hiberniensibus misit apostolum. Qui, cum multis annis⁴ in conversione illius gentis suo agente labore, Dei gratia cooperante, non nichil promovisset, tandem annosæ peregrinationis tedio simul et vicino senio ammonitus, patriam redeundum ratus, ibi diem clausit. Subsecuti sunt magistrum Indrahtus Hibernensis⁵ regis filius, cujus indole nichil dultius, nichil sanctius, et vii. comites illius terræ spectabiles. Quos ibidem irruentibus

Two soldiers
killed in sup-
pressing it.

Turstin banished
by the king in
consequence,

but is restored
upon payment of
a fine.

St. Patrick
buried at Glas-
tonbury.

His mission to
Ireland.

And death.

A.D. 472.]

Indraht son
of the king of
Ireland and
seven others
carry on his
mission.
They are mar-
tyred.

¹ *plebes*] A. E.; *plebs*, B. C. D.
Phars. iii. 58.

⁴ *novæ*] A. D. E.; *nota*, B. C.

⁴ *annis*] *annis*, A.

⁵ *Hibernensis*] A. D. E.; *Hiber-
nensis*, B. C.

Abbey of
Glastonbury.

Many other
saints buried at
Glastonbury.

Among them
Hilda abbess of
Streneshalh, now
Whitby.

And Celfrith
abbot of Wear-
mouth.

Also some of the
bones of Aidan
first bishop of
Lindisfarne.
The others taken
to Scotland by
Colman.

St. Benignus.

King Edmund
and his son
Edgar buried
there.

latrunculis cesos in martiras¹ credula consecravit antiquitas. Quid porro de ceteris sanctis ibi requiescentibus,² sermo³ exilis majestate rerum comminiscetur dignum? Multos illuc rex Edmundus misit in expeditione aquilonali compertos et de terra levatos, inter quos Hildam abbatissam cenobii quod olim Streneshalh⁴ nunc Witebi nuncupatur, tunc sanctimonialium modo monachorum. Cujus quanti penderit merita, verax historicus Beda promptum faciet historia. Celfrithum⁵ abbatem Wirensis cenobii, de quo idem Beda proprium texuit librum. Eum in extrema ætate, dum Romam tenderet, apud Lingonis⁶ morte præoccupatum et sepultum, sed postmodum constat relatum. Partem ossuum Aidani Lindisfarnensis antistitis primi. Nam quod⁷ partem Colmanus Scottiam eodem historiographo teste asportaverit⁸ notius est quam ut dubitari debeat. Predicatur ibi Benignus confessor, qui non longe hinc⁹ anachorita fuerit, præcluisque miraculis vicinos monachos ad sui venerationem et translationem excitaverit. Sepulti sunt¹⁰ in eo cenobio reges Edmundus, de quo superius dixi, loci instaurator, et Edgarus filius ejus, qui, paternæ memoriæ non ingratus, donis genitoris amplissimarum possessionum adjecit cumulum.

[f. 56, a.]

¹ *martiras*] A.; martires, B. C. D. E.

² *ibi requiescentibus*] Cf. *Gesta Regum*, lib. i. § 50.

³ *sermo*] A. D. E.; dicam, sermo, B.; dicam, quid sermo, C.

⁴ *Streneshalh*] A. E.; Streneshalh, B.; Streneshal, C.; Streneshalli, D.

⁵ *Celfrithum*] A. E.; Celfridum, B.; Ceolfridum, C.; Celfritum, D.

⁶ *Lingonis*] A. D. E.; Lingones, B.; Lingonas, C.

⁷ *quod*] interlined, A.

⁸ *asportaverit*] originally asportasse, but -sse crossed through, and -verit interlined, A.

⁹ *hinc*] interlined, A.

¹⁰ *sunt*] originally sunt ambo, but the latter word crossed through, A.

De Alingei.

§ 92. Adelingea est non maris insula, sed ita stagnorum refusionibus et paludibus inaccessa, ut nullo modo nisi navigio adiri queat. Alnetum in ea permaximum cervos et capreas multasque id generis bestias continet. Terra solida, vix duobus jugeribus lata, monasteriolum et monachorum officinas habet. Ejus constructor fuit rex Elfredus, qui quondam a Danis pulsus provincia tutas illic aliquandiu latebras confoverat. Mox, cum per somnium restitutionis suæ vadem Sanctum Cuthbertum acceperisset, ibidem se monasterium constructurum Deo pollicitus est. Fecitque ecclesiam, situ quidem pro angustia spatii modicam, sed novo edificandi modo compactam. Quattuor enim postes solo infixi totam suspendunt machinam, quattuor cancellis opere sperico in circuitu ductis. Sunt ibi monachi pauci numero et pauperes, sed qui egestatem suam quietis et solitudinis amore vel ¹ magni pendant vel consolentur; qui laudes patroni sui Sancti Eielwini ferant in astra præconiis, sanctitatem sentiant continuis impensis beneficiis. Illum fratrem regis Westsaxonum Kenwalh² fuisse, et generis magnitudinem sanctitatis indole inaltasse, perseverans est opinio. Languoris perpetuo detentum compede nichilo segnius Deo servisse. Bono fine consummatum omnibus se invocantibus præsto ad remedia occurrere.

Monastery of Athelney.

A large alder grove there.

The monastery founded by king Elfred after his expulsion by the Danes,

in cor sequence of a vow made to that effect.

Its architecture.

The monks there constantly singing the praises of St. Eielwine, said to be the brother of Kenwalh king of the West Saxons.

*De Micelenei.*³

§ 93. Auctor Miceleniensis⁴ cenobii, idem qui Mideltunensis, ubi eadem illectus causa, similia contulit et

Michelney abbey.

¹ *vel*] interlined, A.

B. E.; De cenobio Micelesyensi, C.;

² *Kenwalh*] A. E.; Kenwalch, B.; Kenwald, C.; Kenewalh, D.

De Micelneia, D.

³ *De Micelenei*] A.; De Micelnei,

⁴ *Miceleniensis*] A. B.; Micelesyensis, C.; Micelneiensis, D. E.

Bishops of
Crediton.

The difficult
nature of its
approaches.

villarum et reliquiarum xenia; eoque plus, quod monachi liberius cælestibus possunt excubare secretis, quominus frequentantur hominum conventiculis. Est enim aditu difficilis, permeaturque estate pede vel equo plerumque, hieme nusquam. Sed de hoc satis est, flectendusque sermo, quia hujus provintiæ¹ vocant reliqua.

De episcopis Cridiensibus.

Of the bishops of
Crediton.

Names of its
earliest bishops.

Bishop Living
very intimate
with Cnut.

He accompanies
him in his
various journeys,

The king unites
the sees of
Devonshire and
Cornwall.

His ambitious
character.

§ 94. Seriem ergo Cridiensium pontificum hic sermo evolveth. Cridia est villula Domnoniæ quæ vulgo dicitur Devenescira, .xii^{cim}. milibus ab Exonia. Hic sederunt per ordinem pontifices isti, Edulfus, Ethelgar, Elfwold, Sideman, Alfric, Elfwold, Ednod qui et Wine. Livingus, ex monacho Wintoniensi et abbate Tavistokensi,² episcopus Cridiensis, maximæ familiaritatis et potentiæ apud Cnutonem regem habitus est. Cum eo Danemarciæ multo conversatus tempore, in Romano itinere comitatu adhesit; nec minus, explicitis apud Romam negotiis, cum rex pedestri via Danemarkiam contendisset, ille regiarum epistolarum bajulus et mandatorum executor futurus navigio Angliam venit; omnibusque quæ injuncta fuerant sapienter et mirifice ante adventum regis consummatis, eo apud illum gratiæ processit, ut, defuncto avunculo suo Brihtwoldo qui erat Cornubiensis episcopus, ambos arbitrato suo uniret episcopatus. Ambitiosus et protervus, ecclesiasticarum legum tyrannus, ut fertur, invictus, qui nichil pensi haberet quominus omni voluntati suæ assisteret. Denique a majoribus accepimus,

¹ *provinciæ*] Originally episcopatus, but crossed through, and provinciæ interlined, A.; episcopatus, B. C.; prouintie, written upon an erasure, E.; provincie, D.

² *et abbate Tavistokensi*] B.; ori-

ginally abbas Tavistokensis, but altered into et abbate Tavistokensi, A.; et abbate Tamstokensi, C.; et abbas Tavistonensis et, D.; et abbas Tavistokensis, E.

cum ille spiritum efflaret, tam horrisonum¹ crepitum per totam Angliam auditum, ut ruina et finis totius putaretur orbis. Humatus est Tavistokiæ, quo loci multa et spectabilia² contulerat, tantamque sui gratiam apud monachos locaverat, ut hodieque cotidie³ .xv. graduum psalmos, continuata per successores consuetudine, pro ejus decantent quiete.

Bishops of Crediton.

His death, and burial at Tavistock. [Mar. 23, 1046.]

Huic tempore regis Eduardi successit Lefricus, apud Lotharingos altus et doctus, qui sedem episcopatus transtulit in civitatem quæ, propter fluvium Exam qui muros lapsu suo allambit, vocatur Execestra. Hanc urbem primus rex Ethelstanus in potestatem Anglorum, effugatis Britonibus, redactam, turribus munivit, muro ex quadratis lapidibus cinxit. Ubi

Lefric, his successor, transfers the seat of the diocese to Exeter.

The city founded by Ethelstan.

[f. 56, b.]

omne adeo abundat mercimonium, ut nichil frustra desideres quod humano usui conducibile iudices, licet solum jejunum et squalidum vix steriles avenas et plerumque inanem folliculum sine grano producat. Hic Lefricus, ejectis sanctimonialibus a Sancti Petri monasterio, episcopatum et canonicos statuit, qui contra morem Anglorum ad formam Lotharingorum uno triclinio comederent, uno cubiculo cubitarent. Transmissa est hujuscemodi regula ad posteros, quamvis pro luxu temporum nonnulla jam ex parte deciderit, habentque clerici economum, ab episcopo duntaxat constitutum, qui eis diatim necessaria victui, annuatim amictui comoda suggerat.

Its flourishing condition, but barrenness of its soil.

Bishop Lefric expels the nuns from St. Peter's monastery, and establishes himself and his canons there.

Their rules adopted from Lorraine.

Successit Lefrico Osbernus regis Willelmi tempore, natione Normannus, frater Willelmi præcellentissimi comitis, in Anglia sub Eduardo rege liberaliter et domesticè conversatus, quippe qui cognationem regiam vicino attingeret gradu. Unde in victualibus et cæteris rebus ad Anglicos mores prior, parum Normannorum

Osbern succeeds Lefric. [A.D. 1072.]

He adopts English customs in preference to Norman.

¹ *horrisonum*] A. D. E.; horrificum (vel horrisonum in margin), B.; horrificum, C.

² *et spectabilia*] Originally spec-

tabilia, but et inserted, A.; spectabilia, B. C. D. E.

³ *cotidie*] interlined, A.; omitted, B. C. D. E.

Bishops of
Exeter.

He lives till the
4th year of king
Henry, although
blind.

pompam suspitiebat; consuetudines domini sui regis Eduardi¹ efferens, et cum per alios exhiberentur cum assidentibus manu et gestu aggaudens. Ita pro more antiquorum præsulum veteribus contentus ædificiis, liberalis animo et castus habebatur corpore. Vixit ad quartum annum regis Henrici, imminente senio non paucis annis lumine captus.²

De Tavistoc.

The monastery
of Tavistock
founded by
Ordgar earl of
Devon.

Its situation.

St. Rumonus
buried there.

§ 95. Est in Domnonia cenobium monachorum juxta Taui fluvium, quod Tavistoch vocatur, quod per Ordgarum comitem Domnoniensem, patrem Elfdridæ, quæ fuit uxor regis Edgari, surgendi exordium, per Livingum episcopum crescendi accepit auspitiū. Locus amenus oportunitate nemorum, captura copiosa piscium. Ecclesiæ congruente fabrica, fluvialibus rivis per officinas monachorum decurrentibus, qui, suo impetu effusi, quicquid invenerint superfluum portant in exitum. Rumonus ibi Sanctus prædicatur et jacet episcopus, pulchritudine decoratus scrinii, ubi nulla scriptorum fides assistit opinioni. Quod non solum ibi sed et in multis locis Angliæ invenies, violentia credo hostilitatis abolitam omnem gestorum notitiam, nuda tantum sanctorum nomina, et si³ quæ modo prætendunt miracula tantum⁴ sciri.

¹ *Eduardi*] B. C. D. E.; interlined, A.

² *captus*] D. E. After this word there is a blank erasure of six lines in A.; *captus*. Quare a quodam "Willelmo qui post ei successit, "ferebatur fama in vulgus prolata "non debere esse episcopum qui "careret sereno oculorum lumine. "Aditiebantur et minæ, ut, si "nollet sponte cedere, proturbaretur invitatus. Sed cum dictorum "turbulentia pro generis et ætatis

"ejus reverentia caruisset effectū, "placido ille fine defecit, et alter "subrogatus est. Nec multo post "ambitionis tulit precium; oculorum visu et incolumis cetera et "viridis ætatis omnino privatus." B. C.

³ *et si*] B. D. E.; the letter s inserted before et in a darker ink, A.; et, C.

⁴ *tantum*] interlined, A.; omitted, B. D. E.; posse, C.

Cernitur in eodem monasterio sepulchrum Ordgari, spectaculoque ducitur enormitas mausolei filii ejus. Edulfus is vocatus est, giganteæ molis et immanis roboris, sicut breviter demonstrare incidit animo. Viam agebat cum Eduardo rege, cujus erat cognatus, Exoniam versus. Itaque, cum juxta portam equis desilissent, offenderunt introitum,¹ forinsecus repagulis, intus seris dampnatum. Et forte janitor, quem latuisset eorum adventus, nam domestico adequitaverant otio, longe discesserat. Tum Edulfus ambabus manibus arripiens repagula,² parvo, ut videbatur, conamine dejecit in frusta, partem etiam muri pariter evellens. Semelque calefactus et seivum infrendens, secundo virtutis periculum dedit. Nam pedis impulsu valvas debilitans, biforem reclusit cardinem, adeo ut et materiam elideret. Ceteris laudantibus, rex, factum joculariter attenuans, diabolicæ fortitudini non humanæ virtuti attribuit.

Monastery of Tavistock.

There also are the tombs of earl Ordgar and of his giant son Edulf.

Anecdotes of his amazing strength near Exeter,

Est præterea in Dorseta nemus juxta Hortunam quæ, modo destructa, tunc ejus liberalitate inter abbatias numerabatur. Ibi mirandæ fortitudinis dabat spectaculum, si quando remissis curis advocaretur³ in otium. Rivulus juxta saltum venationis feracem labitur, ab una ripa in alteram x. pedum spatio. Ille divaricatis pedibus utramque⁴ continuabat, parvoque cultro⁵ ferarum ad se actarum capita, lenibus et pene irritis ictibus decutiebat in amnem. Sed enim tantus talisque adhuc ætatis calore præservidus cessit morti, jussitque se apud Hortonam⁶ sepeliri. Veruntamen, quia secum quædam ecclesiæ danda demandaverat,

and at Horton in Dorsetshire,

where he dies and wishes to be buried.

¹ *introitum*] B. C. D. E.; originally fores, but afterwards crossed through, and *introitum* interlined, A.

" *repagula*] B. C. D. E.; interlined, A.

³ *advocaretur*] A. D. E.; *revocaretur*, B. C.

⁴ *utramque*] A. D. E.; *utrumque*, B. C.

⁵ *cultro*] A. D. E.; *cultus*, B. C.

⁶ *Hortonam*] A. E.; *Hortunam* B. C. D.

Bishops of
Cornwall.

The seat of the
bishopric at St.
Petroc's.

Its geographical
position.

prævenit abbatis Sihtritii¹ violentia, datorem et data pariter transferens in sua. Sihtritius postea sub rege Willelmo piraticam aggressus, religionem polluit, ecclesiam infamavit. Cornubiensium sane pontificum succiduum ordinem nec scio nec appono, nisi quod apud Sanctum Petrocum confessorem fuerit episcopatus sedes. [f. 57, a.]
Locus est apud² aquilonales Britones,³ supra mare, juxta flumen quod dicitur Hegelmuðe.⁴ Quidam dicunt fuisse ad Sanctum Germanum, juxta flumen Liner,⁵ supra mare in australi parte.

*De episcopis Selesiensibus.*⁶

Bishops of
Selsey.
Of the South
Saxon bishoprics
and boundaries.

After the over-
throw of king
Edelwalk the
province subject
to the West
Saxons.

Edelwalk makes
Wilfrid bishop
of Selsey.

§ 96. Percensitis omnibus episcopatibus Westsaxoniarum, ad Australium Saxonum episcopos ordo narrandi dirigitur. Provincia illa collimitatur ab una parte Westsaxonibus, ab altera Cantuaritis, Occidentalium regum ditioni semper subjecta cum regulis, postquam Cedwalla⁷ regem eorum Edelwalk bello fudit. Is Edelwalk, suadente rege Wlferio, baptizatus in Mertia, beatissimum Wilfridum a sede sua exulantem,⁸ benigno dignatus hospitio,⁹ episcopatus etiam sede extulerat¹⁰ loco qui

¹ *Sihtritii*] A.; Sihtricii, B.; Sycthricii, C.; Sihetricii, D.; Sihtritii, E.

² *apud*] apud juxta, A.; apud, B. C.; juxta, D.; apud juxta, E.

³ *Britones*] A. C. E.; Brittones, B. D.

⁴ *Hegelmuðe*] A.; Hegelmudem, B.; Hegelmunden, C.; Hegelnuthe, D.; Hegelmiðe, E.

⁵ *Liner*] A. D. E.; Liuer, B.; Lyuer, C.

⁶ *Selesiensibus*] A. D.; Selesigen-sibus, B.; De episcopis Seleseye vel Cicestre, C.; Solosensibus, E.

⁷ *Cedwalla*] A. D.; Cedualla, B.; Cedwallam, C.; Cedwolda, E.

⁸ *a sede sua exulantem*] viz., from his see of York and Hexham. Bede, Hist. Eccl., lib. iv., c. 12.

⁹ *hospitio*] A. B.; obsequio, with *hospitis* above it, E.; hospicio, C. D.

¹⁰ *sede extulerat*] D. Originally *sedē* concesserat, but *conces-* crossed through, and *extul-* interlined, A.; *sedem* concesserat, B. C.; *conces-* serat, underlined and *extulerat* above it, E.

Selesige dicitur, nec nisi uno introitu potest adiri, mari undique circumgiratus. Veruntamen, rege, ut dixi, occiso, et Wilfrido, qui ibidem monasterium edificaverat, domum, reddita pace, regresso, multis annis episcopatus vacavit, spectabatque interim pontificatus amministratio ad Wintoniensem antistitem. Postmodum vero a Nothelmo¹ archiepiscopo factus est ibi episcopus Edbriht, cui successit Ella. Eo defuncto, seriem successionis continuaverunt, Sigelm, qui interfuit concilio Cuthberti archiepiscopi, Alubriht, Bosa, Gislhere,² Totta, Pehtun, Epelwlf, Bernegus, quem ordinator suus Pleigmundus archiepiscopus idoneum fuisse pronuntiat, Cenred, Gutheard, Elfred, Eadhelm, Epelgar, prius abbas Wintoniensis postea Cantuariensis archiepiscopus, Ordabriht, Elmar, Epelric, Grimkitel, qui, ejectus a sede Orientalium Anglorum quam emerat, etiam hanc pecunia emeruit et obsedit, Heca,³ Stigandus, non ille qui postea fuit episcopus Wintoniensis et archiepiscopus Cantuariensis. Hic Stigandus, a Willelmo rege ibi factus episcopus, mutavit sedem in Cicestram, diocesis suae civitatem, prope mare, ubi antiquitus et Sancti Petri monasterium et congregatio fuerat sanctimonialium. Huic successit Willelmus. Willelmoque⁴ Radulfus, proceritate corporis insignis, sed et animi efficatia famosus, qui contuitu sacerdotalis offitii⁵ Willelmo juniore in fatiem pro Anselmo archiepiscopo, quem immerito exagitabat, restiterit. Cumque ille, conscientia potestatis elatus, minas ingeminaret, nichil alter reveritus baculum protendit, anulum exuit, ut, si vellet, acciperet. Nec

Bishops of
Chichester.

—
The see vacant
after the death
of Edelwalk and
the return home
of Wilfrid.

Edbriht made
bishop by arch-
bishop Nothelm.

His death, and
names of his suc-
cessors.

Stigand made
bishop by king
William.
[A.D. 1070.]

He changes the
seat of the
bishopric to
Chichester.

Bishop William.

Bishop Ralph
succeeds him.
A.D. 1091.]

He stands up
against William
II. in behalf of
Anselm.

And offers to
resign his office.

¹ *a Nothelmo*] Nothelm was not archbishop of Canterbury until A.D. 735, twenty-six years after Edbriht was consecrated bishop of Selsey.

² *Gislhere*] A. E.; Gulhere, B.; Cuthere, C.; Gillere, D.

³ *Heca*] A. E.; omitted in B. C.; Hecca, D.

⁴ *Willelmoque*] A.D.E.; Willelmo q^o, B.; Willelmo quoque, C.

⁵ *offitii*] A. D. E.; after *offitii* there is a blank erasure of several words in A.; leoni ferocissimo non cesserit, Willelmo dico minori, B.; leoni ferocissimo non cesserit, Willelmo scilicet minori, C.

Bishops of
Ochester.

He withstands
king Henry in
regard to the
collection of
money from the
church.

Incurs the anger
of the pope.

The king assists
him in rebuild-
ing his church
after its destruc-
tion by fire.

His death.
[Dec. 24, 1123.]

vero vel tunc vel postea austeritatem inflecteret, si assertorem haberet. Sed quia discessu suo spem ejus et ceterorum, si qui boni essent, Anselmus enervavit, et tunc causa decidit et postmodum dampno succubuit. Succedentibus quoque annis religiosam contumaciam mandatis Henrici regis exhibuit, volentis per totam Angliam a presbyteris pecuniam exigere. Id, aliis vel concedentibus vel metu silentium tenentibus, in solo Radulfo rigor pontificalis emolliri nequivit. Per totam siquidem diocesim divina vacare officia, januas ecclesiarum spinis obstrui præcepit; monachorum cantum non inhibens, sed tantum laicis aditum arcens. Atrocitas facti regem inflexit, ut ei soli quasi mentis inconsideratæ homini censum presbyterorum indulgeret. Veruntamen religio et animositas viri magnam sibi apud regium animum laudem paravit, ut¹ ipsi omnia remitteret. Subinde dictitans pauperem esse episcopatum, ecclesiam incendio absumptam, non debere tributis expilari sed oblationibus augeri. Ita constans innocentia hominem spectabilem fecit, ut rex, qui aliis auferret,² ipsi libens et summissus daret. Denique ecclesiam suam, quam a novo fecerat, cum fortuitus ignis, ut dixi, pessumdedisset, liberalitate potissimum regis brevi refecit. Obiit christianissime, omnibus suis in usum pauperum distractis, qui etiam panniculos suos usque ad stramen moriens ante se jusserit erogari. Vir æternam boni memoriam merito adeptus, qui sedem suam ex humili et miserabili ad summum gloriæ culmen evexerit. Clerum, quantum victualia episcopatus sustinere possunt, congregavit; ornamenta omnis generis adjecit, quorum omnium pudendam ante paucitatem taxare piget. Ter omni anno diocesim suam causa

¹ ut] D. E. After ut is a blank erasure of several words, A.; ut qui alios tributo et placito premeret, B. C.

² qui aliis auferret] D.; written

over an erasure, A.; and on the margin of E.; qui omnibus eriperet, B.; qui omnia omnibus eriperet, C.

prædicandi circuibat,¹ nichil episcopali potestate a provincialibus² exigens, sed quæ offerebantur gratulabundus³ accipiens.⁴ Delinquentibus increpando non parcens, etiamsi minus increpatio valeret, ingenuo ludo culpam elidens.

Religious Houses.

His activity in his office during his lifetime.

De Bello.

§ 97. In ejus diocesi sunt duo duntaxat cenobia e novo facta. Sancti Martini de Bello, quod rex Willelmus fundavit et provexit in loco ubi Angliam debellaverat, multa ibi et pretiosa cum vivus tum moriturus⁵ delegans. Altare ecclesiæ est in loco ubi Haroldi pro patriæ caritate occisi cadaver exanime inventum est.

Of the monasteries in the diocese of Chichester.

Battle Abbey founded by William I. [A.D. 1067.]

Its altar on the spot where the body of Harold was found.

De Lewes.

§ 98. Sancti Pancratii de Lewes, quod auctore Willelmo comite de Warena, Lanzo quidam Cluniacensis monachus in supremo religionis cacumine locavit. Efficatiam viri sullimitas prætendit loci, adeo ut veraciter asseratur nullum omnino monasterium pos[s]e illud vincere religione ad monachos, affabilitate ad hospites, karitate ad omnes. Vincit pompam famæ rerum veritas, licet fatiget audientes referentium verbositas. Certe de Lanzone plura loquerer, nisi alias non contempnenda dixissem, simul quia ejus meritum omne transcendit eloquium.

Cluniac priory of St. Pancras at Lewes founded by William earl of Warren. A.D. 1077 s.]

Lanzo a decidedly celebrated character.

[l. 57, b.]

¹ *circuibat*] A. D. E.; circumibat, B.; percircuibat, C.

² *provincialibus*] A. B. C.; provincialibus suis, D. E.

³ *gratulabundus*] Originally gratabundus, but -ul- interlined, A.; gratabundus, B. C. D. E.

⁴ *accipiens*] D. E. After this word is a blank erasure of rather

more than a line in A.; quod non commemorarem, nisi quod nostro evo miraculo ducitur in episcopis vel prædicandi solertia vel accipiendi temperantia, B. C.

⁵ *moriturus*] A.; moriens, B.; moriens, C.; mortuus, D.; mortuus, E.

PROLOGUS LIBRI III.

Archbishops
of York.
York ranks next
after Canter-
bury.
Position and
early history of
the city.

Its desolate con-
dition under
William I.

Some of the
Roman work in
the walls still
remaining;
e.g. a triclinium
at Carlisle.

§ 99. SECUNDÆ post Cantuariam dignitatis est Ebo-
racum, urbs ampla et metropolis, elegantiae Romanæ
preferens inditium. A duabus partibus Husæ fluminis
edificata includit medio sinu sui naves a Germania
et Hibernia venientes. Furori aquilonalium gentium
prima semper¹ obnoxia, barbaricos Danorum motus
toto tempore quo dominati sunt Angli excepit et in-
gemuit. Quapropter multis ruinis quassata ultima
peste sub Willelmo rege concidit. Qui urbanis iratus
quod Danis adventantibus receptui et consultui fuis-
sent, prius inedia mox flamma civitatem confecit.
Regionis etiam totius vicos et agros corrumpi, fructus
et fruges igne vel aqua labefactari jubet. Ita pro-
vintiæ quondam fertilis nervi præda, incendio, san-
guine succisi. Humus per .lx^{ta}. et eo amplius miliaria
omnifariam inculta,² nudum omnium solum ad hoc
usque tempus. Urbes olim preclaras, turres proceritate
sua in cælum minantes, agros lætos pascuis, irriguos
fluviis, si quis modo videt peregrinus, ingemit, si quis
vetus incola, non agnoscit. In aliquibus tamen parie-
tum ruinis, qui semirutum remansere, videas mira Ro-
manorum artificia;³ ut est in Lugubalia civitate
triclinium lapideis⁴ fornicibus concameratum, quod
nulla umquam tempestatum contumelia, quin etiam
nec⁵ appositis ex industria lignis et succensis, valuit
labefactari. Cumbreland vocatur regio, et Cumbri vo-

¹ *includit medio sinu sui naves a Germania et Hibernia venientes; furori aquilonalium gentium prima semper*] A. D. E.; includit menia semper, B.; includit menia bellorum tempestatum semper, C. The reading in B. is occasioned by the accidental skipping of the line from -dio of medio to pri- of prima in A.; C. follows B., but adds bel-

lorum tempestatum to clear the text.

² *omnifariam inculta*] A. D. E.; omnifaria incultu, B.; omnifaria olim culta, C.

³ *artificia*] A. D. E.; ædificia, B. C.

⁴ *lapideis*] lapidibus altered into lapideis, A.; lapidibus, B. C.; lapides, D. E.

⁵ *nec*] interlined, A.

cantur homines. scripturaque legitur in fronte triclinii:¹ ‘Marii Victoriæ.’² Quod quid sit hesito, nisi forte pars Cimbrorum³ olim his locis insederit cum fuissent a Mario Italia pulsi. Sane tota lingua Nordanimbrorum,⁴ et maxime in Eboraco, ita inconditum stridet, ut nichil nos australes intelligere possimus. Quod propter viciniam barbararum gentium, et propter remotionem regum quondam Anglorum modo Normannorum contigit,⁵ qui magis ad austrum quam ad aquilonem diversati noscuntur. Rex ipse in istis partibus domestico contentus militum numero, si quando illas partes regni adit, non nisi magno auxiliatorum comitatu vadit. Viderat quondam Albinus hanc fore calamitatem regionis, ex prodigio quod Eboraci acciderat; viderat, inquam, et annuntiaverat his verbis in epistola ad Eielredum⁶ regem: ‘Quid⁷ significat pluvia sanguinis, quam quæ dragesimali tempore in Eboraca civitate, quæ caput totius regni est, in ecclesia beati principis apostolorum vidimus de borealibus domus, sereno aere, de summitate tecti cadere minaciter? Nonne potest putari a borealibus partibus venire sanguinem super populum?’ Hæc quidem Albinus conjecit suo tempore ventura, quæ posteritas vel per Borealium violentiam, vel propter Borealium culpam, venisse liquido cognovit. Nam⁸ tempore Anglorum Dani vastaverunt provinciam, et Normanni, propter Danorum adventum

Prologue.

The Yorkshire accent unintelligible to the southerners.

The king always takes a large escort of auxiliary troops when visiting the Northern part of his kingdom.

Albinus presages calamity from the north.

His letter on the subject to king Æthelred [A.D. 793].

The province of York ravaged by the Danes and the Normans.

¹ *triclinii*] B. C. E.; originally triclinii stante, but stante crossed through, A.; in forte triclinii, D.

² *Marii Victoriæ*] Every vestige of this triclinium has since disappeared. See Hutchinson's History of Cumberland, vol. ii. p. 650.

³ *Cimbrorum*] A.E.; Cumborum, B. C. D.

⁴ *Nordanimbrorum*] A.; Northanimbrorum, B. D. E.; Northanhimbrorum, C.

⁵ *contigit*] A. D. E.; contingit, B. C.

⁶ *Eielredum*] A. B.; Ethelredum, C.; Athelredum, D.; Elredum, E.

⁷ *Quid*] Epist. xiii. The only fragment extant of this epistle is that preserved by our author here, and at p. 265, and in the Gesta Regum, lib. i. § 70.

⁸ *Nam . . . jactatus*] This sentence is written upon an erasure, A.

Prologus.

Wilfrid I.
archbishop of
York.Beda's history
of him is meagre.The author will
condense his
Life by
[Heddius]
Stephanus.

efferati, quod reliquum erat pessumdederunt. Dicam igitur in hoc libro, qui tertius est Pontificalium Gestorum, quicquid se de pontificibus Eboracensibus notitiæ nostræ vel majorum relatione vel librorum revolutione infudit. Quorum, ut mihi videtur, fuit præcipuus Wilfridus primus, tot periculis omni pene vita immerito jactatus. Cujus vitam et omnia gesta huic breviario inducere commodum opinor, quia nec ita nota, et multa ex historia Bedæ vacant. Quamvis igitur hæc¹ meditati aperiatur immensum opus, conabor tamen, quantum valuerō, breviter facere; illa semper considerata mei ausus excusatione, ut, qui omnes sanctorum vitas legere nequeat, hic utiliora deflorata inveniat. Itaque² omissis longarum narrationum ambagibus, veritatem sequar, et quæ Stephanus³ presbyter de Wilfrido magno verborum agmine egit in compendium coartabo.

Explicit Prologus Libri Tertii.⁴ Incipit Liber Tertius Willelmi, De Gestis Pontificum Anglorum.⁵

¹ *igitur hæc*] originally hæc igitur, but with mark of transposition, A.

² *Itaque . . . coartabo*] Written upon an erasure, A.

³ *Stephanus*] Heddius Stephanus, a monk of Ripon. His Life of Archbishop Wilfrid, of whom he was the friend and contemporary, is printed by Gale, in the Quindecim

Scriptores. See Hardy's Descriptive Catalogue, vol. i. p. 396.

⁴ *Libri Tertii*] A. E; omitted, B. C. D.

⁵ *Pontificum Anglorum*] A. E.; pontificalibus, B.; Incipit Liber tertius de Episcopis Ecclesiæ Eboracensis et Northanhimbriæ, C.; Anglorum omitted, D.

LIBER TERTIUS.

Archb shops of
York

c. 53, a.]

§ 100. PAULINUS fuit primus Eboraci archiepiscopus, qui ab Honorio papa pallium accepit, ut notum est. Illo pulso,¹ Scotti, Aidanus, Finanus, Colmanus, nec pallio nec urbis nobilitate voluerunt attolli, in insula Lindisfarnensi delitescerent. Colmano per Wilfridum de Pascha erroneo convicto, idem Wilfridus ad episcopatum Eboracensem electus, ab Alfrido rege, filio regis Oswii, Galliam consecrandus missus est. Quo ultra mare moras nectente, Oswius² rex præventus consiliis Quartadecimanorum, qui vocabantur ita quia Pascha in .xiii^a. luna cum Judeis celebrabant, Ceddā virum sanctissimum, tamen contra regulas, intrusit tribunali Eboracensi. Sed hæc iniquitas, misso ab apostolica sede Theodoro Cantuariense³ archiepiscopo, correctā est, extrusoque Ceddā Wilfridus intronizatus est.⁴ Uuifridus ergo, ut retro redeam, non infimis parentibus apud

Paulinus the
first archbishop
of York
[A.D. 625].His successors,
bishops of
Lindisfarne.Wilfrid sent to
France to be
consecrated.King Oswi
appointed Ceddā
as archbishop.Ceddā is ejected,
and Wilfrid
enthroned.¹ pulso] A. D. E.; expulso, B. C.² Oswius] A. C. E.; Oswinus, B.; Oswius, D.³ Cantuariense] A. E.; Cantuariensi, B. C. D.⁴ intronizatus est *pedibus impetere* (see *infra*, p. 245.)] A. D. E.; The Life of Wilfrid is abbreviated in B. C. as below:—
“intronizatus est. Psalterium quod
“a Scottis juxta translationem beati
“Jeronimi acceperat, pro Romano
“more juxta quintam editionem
“lectitavit et tenuit. Expulso
“illo qui totius Northanimbrorum
“regionis erat episcopus, duo pro
“eo constituti sunt. In Eboraco,
“Bosa, in Hagustald, [Augustald-
“ham, C.] Eata; defunctoque Eata,
“Johannes ordinatur pro eo. Tem-“pore vero Alfridi regis rediit in
“episcopatum totum Wilfridus .v.
“annis, expulso Johanne de Hagus-
“taldo [Augustaldham, C.]; et
“Bosa de Eboraco. Post .v. annos
“Wilfrido iterum ab Alfrido ex-
“pulso, illi sedibus suis restituti
“sunt. Defuncto vero Alfrido, Wil-
“fridus in concordiam receptus,
“sedem apud Hagustaldham [Au-
“gustaldham, C.] habuit, Johanne
“in Eboracum migrante, quia jam
“Bosa defunctus erat. Johannes
“vir eximiarum virtutum, notis-
“simus prædicatorem habet Beda
“in Gestis Anglorum. Sed nec
“modo minor est laudibus suis, nec
“adhuc defunctus miraculis. Fi
“successit,” etc., B. C.

Archbishops of
York.

Life of Wilfrid I.
Portent seen
at his birth.

His youth.

His studies at
Lindisfarne.

Queen Eanfleda
sends him to
Erecomberht,
king of Kent.

Northanimbros natus, si quid natalibus gratiæ defuit, generositate morum explevit. Hunc dum genitrix parturiens in lucem effunderet, clientes foris stantes viderunt, ut putabant, domum puerperii consciam ignibus undique conflagrare, ita ut jam flamma in altum longos produceret crines.¹ Cumque illi ad incendium sopiendum voces et aquam jactarent, excurrerunt ancillulæ clamoribus illorum excitæ. Edictoque ne domnam parturientem inquietarent, mirabantur in suis non fuisse oculis quod illi se vidisse clamarent. Nam jam ignis innoxius evanuerat, nec erat quo pudorem suum excusare possent famuli, dum starent edes incolumes. Intellectum ergo est ignei vigoris fore puerum, in cujus ortu tantum afflatum esset incendium. Cucurrit ille pueritiam sine litteris; sed cum jam .x. annis crescens ætas quatuor adjecisset, novercalem fastum perosus, nam mater obierat, domo excessit paterna; curialibusque annitentibus, quibus obsequelam apud patrios lares exhibuerat, Eanfledæ reginæ perductus est in notitiam. Quæ, cum adolescentuli secreta crebris percuntationibus elicuisset, quod Deo libentius quam sæculo militare proponeret, cuidam Cuddæ, qui ex senatore et regis cubiculario religiosam vitam apud Lindisfarne meditaretur, delegavit. Is eum, secum aliquantis annis benigne habitum, reginæ remisit; psalmos et nonnulla ecclesiastica memoriter tenentem, sed excellentioris profectus studio Romanæ eundi desiderium ingressum. At regina desiderium ephebi, quod supra annos esset, amplexa,² misit eum, peculiari adjuvandum cura, regi Cantuariorum Erecomberhto, qui filius erat patris sui. Ita Wilfridus Cantiam adveniens Romanas consuetudines, quæ Scottorum scientiam vincebant, gnarus

¹ *produceret crines*] crines produceret crines, but the first crines crossed through, A.

² *amplexa*] originally exosculata,

but crossed through, and amplexa interlined, A.; exosculata with amplexa interlined above it, E.; amplexata, D.

addidit. Psalterium denique, quod a Scottis juxta translationem beati Hieronimi acceperat, pro Romano more juxta quintam editionem lectitavit et tenuit. Post annum datus a rege in comitatum industrii juvenis Benedicti, qui postea Wirensis abbas fuit, Romanum iter maturabat, Lugdunumque perveniens, fatiei venustate morumque compositione Dalfinum¹ urbis archiepiscopum ad sui dilectionem invitavit. Quem cum vel clericatu imposito, vel nuptiis neptis suæ retinere temptasset, neutrum promovit, excusante nuptias Wilfrido pro celibatus studio, clericatum differente quoad Roma rediret. Ideoque archiepiscopi fultus consilio, et sollevatus marsupio, ceptam viam aggressus, sotium, qui moræ illius iratus præcesserat, brevi consecutus est. Romam ergo venit cuncta quæ optaverat assecutus prospere, beato Andrea suffragante, cujus triumphalibus luminibus affusus opem et litterarum ingenium oraverat. Adeptus igitur beatissimi Bonifatii tunc archidiaconi privatam notitiam, per eum supremæ sedis pontificis gratiam meruit. Quorum contubernio fruitus, et rationem Paschalis² cicli doctrina edoctus, cum plurimum in urbe moratus esset, Ludgunum ad Dalfinum archiepiscopum remeavit. Qui, cum eum nichilo segniore indulgentia excepisset, hoc confederati sunt placito; peregrinus adoptatus in filium, et clericus factus; archiepiscopus electus in patrem, qui sedulitate benivola omnem memoriam reditus in patriam ab animo Wilfridi deleverat. Sed invidit diabolus Wilfrido Galliam, Dalfino longiorem vitam, Baltildi reginæ furias infernales immittens, ut eum, post .ix. quos trucidarat episcopos, accumularet in decimum.³ Mandaverat illi per satel-

Archbishops of
York.
Life of Wilfrid I.

He journeys to
Rome as a com-
panion to Bene-
dict, afterwards
abbot of Ware-
ham.

Dalfinus, bishop
of Lyons.

Wilfrid proceeds
to Rome.

He returns to
Lyons.

Dalfinus adopts
him as a son.

Wilfrid deter-
mines to remain
in France,

but alters his
mind on account
of the murder of
Dalfinus by
St. Baltildis,
queen of
Clovis II.

¹ *Dalfinum*] Malmesbury's authorities for this statement are Heddius Stephanus and Beda. For a full discussion of the subject, see Gallia Christiana, tom. iv. p. 43.

² *Paschalis*] originally Pascalis, but h interlined, A.

³ *decimum*] D.; decimam, A.; decimam with -una written above it, E.

Archbishops of York. *lites ut veniret. Fortior ille malis, quamvis eum non lateret muliebris nequitia, venire properavit. Quem cum continuo carnifices gladiis excepissent, adolescens* [f. 58, b.]
 Life of Wilfrid I. *Anglus mirabili constantia prope in ipsos enses se immergens consortium paternæ necis sitiebat. Sed licet jam exspoliatus, jam protenso jugulo, miseratione lanistarum Angliæ suæ reservatus est! Cujus adventum cum fama vulgaret, ab Alfritho rege Osuuii regis filio dignanter accitus est. Ei cum laborem et seriem itineris, Gallicanam elegantiam, pompam Romanam, prætereaque canonum regulam edissertaret, libenter est¹ auditus et grate. Ergo circa se multis diebus habitum accurate propter nuper conceptam coluit amicitiam, quam comparaverat honesta conversatio, industria, prædicatio, rerum scientia, sermonis copia. Data ei a rege in Ripis mansio, qua cenobium edificaret, collataque a proceribus multorum xeniorum oblatio. Ibi ab Angilberto episcopo Gallo de Scottia veniente presbyter ordinatus et abba, post non multos dies Scottis convictis falsi Paschæ errorem depulit, scientiam recti reduxit. Lætabantur reges et heroes, gloriabatur provincia se habere prædicatorem indigenam, qui jam cruditatem nausiabant Scotticam; conferebanturque multa Wilfrido, quibus toleraret vitam, quibus inopum fulciret penuriam.*
 Returns to England. *Nec ipse angustioris erat cordis in erogando pauperibus et advenis quod affluebat a sæculo, emula quadam jocunditate, ut, quo plus pauperibus erogaret, eo copiosius Deus eroganda inferret. Præterea ventre castigatior, vigiliis et orationibus promptior, a matre integram servans pudicitiam, nec in adolescentia incurrit culpam. Frequentavitque usque ad senium morem, ut nocte pergens cubitum aqua frigida totos infunderet artus. Sed Johannis papæ jussu tandem vel sero destitit, ne algor, senilis corporis frigidi elementi infusione auctus, incurabilem morbum contraheret. Per hæc favorabili*
 Is summoned by king Alfrith.
 Relates his adventures to him.
 The king settles him at Ripon, where he builds a monastery. He is ordained priest and abbot by Angilbert.
 Satisfaction at his appointment on account of the general dislike to the Irish clergy.
 Wilfrid's charity and virtues.

¹ *est*] interlined, A.

plausu ab omnibus electus est dignus qui Eboracensem cathedram sanctificaret. Sed perstitit ille negare, ne ab episcopis Scottis, vel ab eis quos Scotti ordinaverant, consecrationem susciperet, quorum communionem sedes aspernaretur apostolica. Quorum sicut suum non esset ullum nominare, ita proprium famæ consulere, saluti providere.¹ Pateretur regia dignitas, concederet popularis religio, se a Gallicanis antistitibus sacro insigniri munere; quo facto, fore ut intronizato legitime multum accresceret scientiæ. Probato consilio, mittitur Galliam consecrandus, magno apparatu comitantium, magna expectatione remanentium. Ubi a .xii. episcopis, quorum in numero excellebat Angilberhtus, electioni acclamantibus, et in sede aurea sedentem succollantibus, demum ante altare ductus et consecratus est. Sed, re perfecta, redeuntem venti corripientes adversi in litus contrarium Australium Saxonum detulere; navem apulsam æstus Oceani refluens inimicorum hiantium prædæ destituit. Barbari, qui adhuc veri Dei nescii bachanalibus vivebant, in furiam concitati bello conspiratis viribus classicum canunt. Tum, quanquam pontifex indulgendum tempori ratus pacem prætenderet, promissa cumaret, nichilo fractiones gentiles in arma ruunt. Quin et sacerdos sacrorum sacrilegorum, in editiore stans loco, fanaticis incantationibus Christianorum vires effringere nitebatur. Tum quidam ex sotiis pontificis, funda lapidem intorquens, fronti gentilis illisit, tam validis viribus ut, osse penetrato, cerebrum violaretur. Hoc acrior populus barbarorum in Christianos bellum navat.² At illi in utramvis partem parati, quo fortuna

Archbishops of York.

Life of Wilfrid I. He is elected archbishop of York.

But declines to be consecrated by an Irish bishop.

He goes to France to be consecrated.

On his return he is driven ashore among the South Saxons.

They attack the archbishop and his companions.

Fight between the Christians and the barbarians.

¹ *Quorum . . . providere*] D. This sentence originally followed the words expectatione remanentium; its present position is indicated by a note of transference (Θ) placed over the words pateretur and quorum, A. F

² *navat*] originally *ciet* but

crossed through, and *navit* interlined, A.; *novat*, D.; *ciet* underlined, and *novat* on margin, L. The reading of D. and E. appears to have been occasioned by the indistinctness with which the second letter of the word *navat* is written in A.

Archbishops of York.
Life of Wilfrid I. vergeret, vel morte occumbere nobili vel victoria potiri, in confertam multitudinem viri .cxxx^{ti}. irruunt et bis terque avertunt; orante interim et genu flectente præclaro sacerdote cum clero in littore, quorum precatu ante horam accessionis regressus maris æstus famulante sinu nautas exceperit. Qui non multo post ad Sandwic appulerunt, letum celeuma cantantes quod, innumeris ex hostibus interemptis, vix quinque suorum desiderarent. Victor ergo periculorum omnium domum reversus turbam rerum offendit, Ceddāque in sede sua subintroducitur, quod animis religiosissimis in causa præsertim honoris sui facile surripi potest. Quocirca Wilfridus tribus annis in Ripis humiliter habitans, sacerdotale offitium, quocunque ire petebatur, exercuit, magno semper comitatus virorum agmine, qui eum relinquendum non putabant. Invitabaturque creberrime a Wlferio Mertiorum rege, qui ei locum Licitfeld vocatum ad construendum quodlibet vel episcopatum vel monasterium largitus est. Sed nec tenacior in honore viri fuit Egbertus rex Cantuariorum, quo accersiente, multos in Cantia ordinibus ecclesiasticis provexit. Quorum fuit unus Putta, per eum ad presbyterum, per Theodorum ad episcopum Rofensem postea promotus. Deusdedit enim archiepiscopo defuncto, expectabatur Theodorus de transmarinis partibus venturus. Qui cum venisset, cognoscens rem contra canones perperam factam, Ceddā degradavit, modeste et immoto animo injuriam sustinentem. Patientia sanctissimi viri commovit Uilfridi viscera, ut eum suffragio suo per omnes iterum gradus elevatum, Licitfeldi pontificem induceret. Ubi superstes aliquot annis, convenientem sanctitati suæ finem invenit. Non spatiabatur interea in delitiis Wilfridus, sed in primis christianitatem augere, christianorum mores informare; in secundis nova edifitia excitare, vetera reparare. Basilica quondam ab Eduino rege monitu beati Paulini in Eboraco facta tecto vaca-

The former reach Sandwich, having lost five men.

Wilfrid upon his return home finds Ceddā installed in his place.

But exercises his priestly functions accompanied by numerous followers.

Wlfere king of the Mercians allows him to found either a bishopric or a monastery at Lichfield.

Egbert king of Kent favours him. He ordains many there. And among them Putta, afterwards bishop of Rochester.

Ceddā displaced by Theodora.

Wilfrid procures his election as bishop of Lichfield.

Wilfrid's acts of piety.

[t. 59, a.]

bat, parietes semirutum et ruinam plenam minantes solis nidis avium serviebant. Pro indignitate rei pontifex interno dolore commotus, maceriam solidavit, culmen levavit, levatum plumbeis laminis ab injuria procellarum munivit. Fenestris lucem dabant vel panni linei tenuitas vel multiforabilis asser,¹ ipse vitreas fecit. Decorem maceriarum vetustas et multimoda tempestas obduxerat, ipse illas candida calce dealbavit. Sensit et Ripis industriam antistitis, edificata ibi a fundamentis ecclesia, miro fornicum inflexu, lapidum tabulatu, porticum anfractu. Invitati ad ejus consecrationem reges germani, Egfridus et Elwinus, nam pater inter hæc Oswius decesserat, dotaverunt illi locum ingentibus prediis, retuleruntque famæ pretium amplissimis verbis coram populo laudati, tribusque diebus lautissimo apparatu obsoniorum redempti. Mundialis, ut videbatur, pompæ lætitiâ continuavit de resuscitatione mortui divinum miraculum. Res ita acta est. Ingresso episcopo villam Tiddanefre, occurrit vis feminarum ingens, pueros ad confirmandos offerens. Immiscuit se confluenti undæ muliercula, et callide agens filium exanimem cathecizandum prætendit, mortem dissimulans, lacrimas resorbens. Credebatque integre quod hoc commento posset vitam resumere. Sed enim antistes, obvelatam fatiem pusioli cum retexisset, ut exsequeretur offitium, anima privatum advertit. Tum mulier, quæ successu fraudis exciderat, ad preces versa, orare per Deum, per matrem, si qua fides, si qua pietas, ut excitaret exanimem. Simul vestigiis advolta, violentiam quandam facere, loco penitus non moveri. Fluctuabat interim sanctissimi hominis sententia, an temerarius insuetum miraculum attemptaret, an durus lacrimas orbatæ mulieris despiceret. Sed vicit pietas pectus virtutis, paucaque divinorum Psalmorum intra se immurmurans, indeque

Archbishops of York.

Life of Wilfrid I. He repairs the ruined church [of St. Peter] at York, founded by king Edwine,

and rebuilds the church at Ripon.

The brother-kings Egfrid and Elwine present at its consecration.

They endow it largely.

Adelwald, a dead child, restored to life.

asser

¹ asser] axis, A.; asseraxis, D.; asser axis, E.

Archbishops of
 York.
 Life of Wilfrid I. dextram cadaveri apponens, animam induxit corpusculo.
 Confestim enim oscitans, et alacri palpebrarum motu
 totiusque corpusculi nisu se revixisse testatus est. Ex-
 clamat mater in gaudium, sed ab episcopo coercita
 siluit. Vocatus est puer Adelwaldus, et in Ripis postea
 monachus factus miraculorum Wilfridi non leve aug-
 mentum¹ videbatur. Simile huic miraculum apud
 Hengsteldeheim illis ferme diebus exhibuit. Ibi ejus
 sumptibus in altum surgebat ecclesia, ex cujus fabricæ
 summitate monachus delapsus totis ossibus dilaceratus
 est. Inde portatus in oratorium dubium intuenti-
 bus fatiebat utrum omnino exanimis esset, cui neque
 vox neque sensus inesset. At pontifex, lacrimis infu-
 sus oculos, monachos ad orationem vocat, hortatur ut
 fidei desidiam excutiant, nichil credentibus difficile
 fore. Oratio ergo in altum uno porrigitur ore, miseri-
 cordia e cælo extrahitur. Respirat monachus, sanitatis
 speratur insoles a videntibus; ligatur ossuum fractura,
 convalescit egrotus cum gratia. Nec minus rex Eg-
 fridus suo deerat officio, regnum dilatando in Pictos,
 tuendo in Mertios.² Picti enim, defuncto rege Oswio,
 parvi fatientes teneram infantiam regni, proruunt
 ultro et conspirant in Northanimbros. Quibus cum
 subregulo Bernego regius juvenis occurrens, ita pau-
 cis suis militibus innumerabilem Pictorum delevit
 exercitum, ut campi cadaveribus constrati planitiem
 amitterent, flumina cursu intercepto subsisterent.
 Vulferius quoque rex Mertiorum in eosdem efferatus
 ductavit exercitum, quippe qui meminisset patrem
 suum ab eisdem interemptum. Itaque veniebat
 animo fidenti, ut aut sarciret dispendium aut ad-
 quireret regnum. Enimvero prosequabatur eum for-

He afterwards
 becomes a monk
 at Ripon.
 A miracle at
 Hexham.
 A monk falls
 from the top of
 the church,
 and is restored
 to life by the
 prayers of
 Wilfrid.
 Incursion of the
 Picts into the
 country of the
 Northanimbri
 after the death
 of Oswy.
 King Egfrid
 defeats them.
 Wulfere king
 of the Mercians
 also attacks
 them.
 But is defeated,
 and cedes part
 of his territory
 to their king.

¹ *augmentum*] originally momen-
 tum, but corrected over line into ang-
 mentum, A. E. ; argumentum, D.

² *Mertios*] originally Saxones,

but crossed through, and Mertios in-
 terlined, A. ; Saxones underlined,
 and Mertios written above it, E.,
 Mertios, D.

tuna non bona, nec pene prosperior quam paterna, nisi quod, terga turpiter nudatus, inglorius effugit, nec multis post diebus superstes partem provintiarum Northanimbrorum regi cesserit. Harum eventu victoriarum multiplicata Wilfrido prædia, ecclesiæ cum monachis constitutæ. Diligebatur enim ab omnibus pro virtutum reverentia, laudabili, præter illas quas supra enumeravimus, commendatus abstinencia. Nam eum in continentissima cæna raro plus quam unum ferculum absumpsisse, nunquam nisi unum pocillum exhausisse, percelebre est. Preterea mitis et affabilis omnibus, eos in gratiam allitabat. Ideoque abbates et abbatissæ vel viventes rerum suarum dominum, vel morientes heredem, instituebant. Proceres filios suos illi educandos committebant, cum adolevisset militaturos vel Deo vel sæculo. Hinc livor infelix Ermenburgæ¹ reginæ et quorundam satellitum afflavit pectora, qui tantas divitias Wilfrido inviderent. Dum enim beatissima Etheldrida spetietenus² regio famularetur cubili, illa maritum beatissimo conciliabat antistiti, si quid contra susurraretur, sanitate consilii delinens. Ipse quoque, dum gratia pontificis niteretur, rebus bello et domi ex voluntate fluentibus fruebatur. Sed postquam nova nupta³ intravit triclinium pax rupta pontificis evanuit, domusque regis paulatim imminuta ultimo decubuit.⁴ Conflavit ergo pontifici regina invidiam, quod tot abbates tot abbatias haberet; quod⁵ aureis et argenteis vasis sibi ministrari faceret; quod clientum⁶ turba, nitore vestium superbiens, illius latus

Archbishops of York.

Life of Wilfrid I.

Wilfrid's means increased, and his churches multiplied.

His virtues and abstinence.

Many legacies left to him,

and youths entrusted to him to be educated.

Queen Ermenburga and some of her courtiers envious of him. During the life-time of queen Etheldrida Wilfrid was in favour,

and the king's affairs prospered. But in the time of queen Ermenburga the contrary was the case.

¹ *Ermenburgæ*] We should read Ermenhildæ. See *Gesta Regum*, l. i. § 77, and Florence of Worcester, vol. i. p. 32.

² *spetietenus*] D.; originally vel spetietenus, but vel crossed through, A., and underlined, E.

³ *nupta*] D. E.; interlined, A.

⁴ *decubuit*] D.; originally elan-

guit, but elang- crossed through, and decub- interlined, A.; and elanguit underlined and decubuit written above it, L.

⁵ *quod*] D. E.; interlined, A.

⁶ *clientum*] D.; originally eum clientum, but eum crossed through A., and underlined, E.

Archbishops of
York.
Life of Wilfrid I.
Archbishop
Theodore
creates three
new bishoprics
[Lindisfarne,
Hexham, and
Ripon] out of
Wilfrid's diocese
[A.D. 678].

Injustice of this
proceeding laid
before the king.

obambulare. Cucurrit ergo tam invidiosa relatio ad archiepiscopum Cantuariensem Theodorum. Is non moratus, sed xeniorum obtentu vigorem animi enervans, inconsulto Wilfrido, tres alterius regionis episcopos in ejus diocesim introduxit. Pretendebat tamen causam justitiæ, ut inde tres alerentur episcopi unde unus tumebat. Sufficere tantos sumptus tantæque diocesis circuitum quattuor episcopis. Et hæc quidem recte dicta possent videri, si eum, qui sua industria omnia conquisierat, vel non omnino spoliatum deiceret, vel saltem cum consensu ejus ageret. Nec celari potuit manifestissima violentia, cum ipse pro tribunali regem adisset injuriarum causam expostulans. 'Nichil enim,' dixerunt, 'tibi reatus opponimus, sed quod constitui-
' mus ratum esse volumus.' Quo dicto quid absurdus? Quasi dicerent illud Juvenalis:¹

'Sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.'

Wilfrid appeals
to the pope.

Wilfrid's
prophecy.

Ethelred, king of
the Mercians,
attacks Egfrith,

rouths him,
and slays his
brother Elwine
[A.D. 679].

The dead body
brought to York.

Ethelred
triumphs, and

At vero præsul cum sedem apostolicam appellasset, subsannatoribus qui propter regem astarent in risum crepantibus, hoc dictum objecit: 'Hæc derisio, quam de meo abscessu modo facitis, in magnum merorem vobis commutabitur, futuro anno hoc eodem die.' Verax eventus rerum emulatus est antistitis dictum. Ethelredus enim rex Mertiorum frater Wlferii, post abscessum Wilfridi non multis diebus guerram inceptans, fraternas injurias ultum ire cupiebat. Occurrit ei animosus Egfrithus, solito terrore acturum existimans; sed fugavit Mertius copias ejus, fuditque fratrem Elwinum. Quo dolore versa in luctum North-animbria, consiliatoris sui quondam absentia modo ingemiscebat. Contigitque ut anno revoluto, eodem die quo ille præjuditium in Eboraco passus fuerat, cadaver regii adolescentis illatum urbi longum indiceret justitium. Ita Egelredus triumpho functus, inte-

¹ *Juvenalis*] Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas. Satira vi. l. 223.

gritate regni recepta, Winfridum episcopum, qui Ceddæ apud Licitfeld successerat, quia Egfridi partium fuerat, expulit. Is, Gallico littori forte appulsus, in Theodericum regem et Ebroinum ducem Francorum incidit, quibus a Britannia mandatum erat, ut Winfridum episcopum caperent et spoliarent. Quem illi errore nominis acti, sotiis occisis et rebus ablatis, abire siverunt. Luit ergo ille ambiguitatem vocabuli, alienumque periculum suo redimens, vel nudus profugit a latronibus. At Winfridus, cujus prudentiam hostilium consilium machinæ non laterent, leni Favonio provectus in altum, proras in Eurum obvertit, ut Fresiam annavigaret. Exceptusque a rege et populo honorifice,¹ ibidem hie mem, quæ imminebat, exegit. Commertium miserandum! ut inter barbaros tutius quam inter suos viveret, ejectus a patria, dilectus in Frisia. Continuo igitur ad prædicationem ejus Adalgisus rex, gentilem tumorem inflexus, faciliorem in ceteros prædicationis viam aperuit. Hunc ad necem vel expulsionem viri Dei Ebroinus epistolis cum temptasset, aurum immensum pollicitus, irritus fuit. Cartam enim, audiente Wilfrido et epulante in triclinio lectam, Adalgisus projecit in ignem, dicens: 'Sic ardeat, qui pactum cum amico initum pro auri cupiditate dissolvit.' Jamque se verna temperies aperiebat in flores, cum Wilfridus, itinere reincepto, ad Dagobertum regem Transrenanorum Francorum venit. Is non immemor, quod eum quondam factione magnatum pulsum, et de Hibernia ad se venientem, hospitio receperit, et equis sotiisque adjutum patriæ remiserit, benigne habuit, multisque precibus fatigavit ut provintiam remanentia sua dignaretur, episcopatum² Strateburgensum accipiens. Cum ille rogantem ad reditum suum de Roma distulisset, cum Deodato episcopo suo ire laxavit. Sotiali ergo gratia

Archbishops of York.

Life of Wilfrid I.

expels bishop Winfrid from Lichfield [A.D. 675].

He is driven on to the French coast.

Thierry I., king of France, and Ebroin, maire du palais, intend to seize Wilfrid.

they, deceived by the name, take Winfrid instead, who with difficulty escapes from his captors.

Wilfrid sails to Frisia.

Is honourably received there.

King Adalgisus facilitates his preaching.

Ebroin endeavours to have him killed or expelled.

Adalgisus refuses.

Wilfrid goes to Dagobert II., king of the French beyond the Rhine,

who endeavours to persuade him to become bishop of Strasburg.

[t. 60, a.]

¹ *honorifice*] D. E.; originally est | ² *episcopatum*] D.; originally
onorifice, but est crossed through, A. | ep̄m, but -atu interlined, A. E.

Archbishops of
York.
Life of Wilfrid I.
If however sets
out for R. me.
On his way
through the
Campani he
goes to Bertha-
rius governor of
the province.
Who at first in-
tending to treat
him ill, alters his
mind.
He arrives at
Rome.
Kenwald, a
monk, sent before
him to accuse
him before pope
Agatho.
Who summons
a Council to con-
sider the case.
Council of Rome.
[Oct. A.D. 679.]

fretus, per Campaniam iter fatiens, inde Romam in-
gressurus, ad Bertharium ducem provinciae divertit,
per legationes inimicorum causam ejus jam edoctum,
et ad nocumentum promissis illectum. Qui licet in
principio superbiam¹ erexisset, tamen, veraci relatione
audita, iram resorbuit. Itaque non solum nocumento
abstinuit, sed et suffragio suo bonum negotio finem
imposuit, dicens: Ad hoc se ammoneri cujusdam regis
Hunorum, apud quem exulasset olim humanitate, qui,
quamvis esset gentilis, nulla tamen ad ejus dampnum,
cui jurasset, potuerit corrumpi pactione. Tandem ergo
aliquando Romam veniens, attonitam sui expectatione
urbem offendit. Prevenerat enim, a Theodoro missus,
modestæ religionis monachus Kenwald, accusationes
scriptas deferens et amaritudinem delationis verbis im-
mitibus. Quo commotus Agatho sanctissimus papa con-
cilium .L^{ta}. tam episcoporum quam abbatum in basilica
Salvatoris quæ appellatur Cons[an]tiniana, coegit.
Cujus concilii hæc est forma: ² "Agatho sanctissimus ac

¹ *superbiam*] D.; originally cris-
tas, but crossed through, and super-
biam interlined, A.; cristas under-
lined, and superbiam written above
it, E.

² *Cujus concilii hæc est forma*] The proceedings of this Council of Rome are abridged in Wilkins's "Concilia" (vol. i. p. 45), from the above text of Malmesbury. Malmesbury, however, as stated by himself, at the end of the Prologue of this Book, had copied or rather abridged from the fuller version given by Hedius Stephanus, in his Life of Wilfrid. A copy of this Life by Stephanus is preserved in MS. Cotton, Vespasian, D. vi., a MS. of the 11th century, which from some indications appears to have been the identical copy used by Malmesbury, and is also remark-
able for various peculiarities of

handwriting and spelling. The text of the Council thus preserved, is given below, *verbatim et litteratim*, both as an illustration of the manner in which Malmesbury dealt with older documents in the compilation of his work, and also as furnishing a more perfect text of the Council than any hitherto printed; that given in the Acta SS. (Sæc. iv. pars i. p. 692, ed. 1677), being inaccurate.

*Quomodo Beatissa * Agatho Aposto-
lice sedis Papae cum Sancto
Synodo pontifici nostro scriit
reciperit.*†

Perueniente igitur Deo amabili
uilfrido episcopo prospere cum om-
nibus ad sede[m] predictam, causa

* Sic MS.

† *reciperit*] Thus in the MS. for scribi
preciperit.

“ ter beatissimus episcopus ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis Romæ, consentibus secum dixit : ‘ Non

Archbishops of
York.
Council of Rome
[Oct. A.D. 679].

aduentus eius prelata urbe enotuit. Quia eo tempore coenuald religiosus monachus a sancto Theodoro Archiepiscopo cum suis litteris emissus romam uenit, et beatissimum Agathonem sedis apostolicæ papam rerum dissensio non latuit. Tunc vero congregantibus sanctissimis * episcopis et presbiteris plusquam l. in basilicam saluatoris domini nostri ihu xpi quæ apellatur † constantiniana, Agatho autem sanctissimus ‡ ac ter beatissimus episcopus sancte catholice atque apostolicæ ecclesiæ urbis romæ consentibus dixit : “ Non credo latere uestram sanctam fraternitatem, quamobrem ad hunc venerabilem conuentum eam ascriberim cognoscere, quippe uestram cupio reuerentiam mecumque tractare, qualis in ecclesiis britannie insule per dei gratiam ubi fidelium multitudo concreuit nuper, exorta dissensio, quæ ad nos tam per relationem exinde huc uenientium, quam per scriptorum seriem perlata est.” Andreas reuerentissimus episcopus ostiensis, et Johannes episcopus portuensis dixerunt : “ Omnium quidem ecclesiarum ordinatio in uestre apostolicæ auctoritatis § pendet arbitrio, qui uicem beati Petri apostoli principis geritis, cui clauæ ligandi atque soluendi conditor ac redemptor omnium xps

dominus contulit. Uerum erga quod nobis est iniunctum ab apostolica uestra censura, ante hos dies, consentibus nobis una cum nostris coepiscopis atque confamilis, relegimus singula scripta, quæ de britannia insula directi apostolico uestro pontificatum detulerunt, tam eorum quæ ex persona theodori reuerentissimi archiepiscopi illic ab apostolica sede olim directa missa sunt, aliorum uero cum eisdem scriptis * relationes aduersus quendam episcopum subterfugientem, ut asserunt, quem huc uenisse arbitrati sunt, quamque ea quæ a uuilfrido deo amabili episcopo sancte euoyee ecclesiæ oblata sunt, qui de sua sede electus a prenominato sanctissimo apostolicam sedem apellans hucusque peruenit. In quibus cum multas questiones insererent, ne quis sanctorum canonum subtilitatem conuinctum eum de aliquibus facinoribus, ut ideo non canonice deiectum repperimus, neque quaelibet facinora eum petrasse dictis propriis accusatores eius conprobare valuerunt, pro quorum flagitiis degradari debuisset. Potius autem et modestiam hunc tenuisse perpeditimus, quod non seditiosis quibusdam decertationibus seipsum implicuit. Sed postquam de sua sede repulsus est, coepiscopis suis facti meritum innotescens, memoratus deo amabilis uuilfridus episcopus exinde ad hanc apostolicam sedem accurrit. In qua summi

* *sanctissimis*] s̄ci sc̄issimis, MS. by a slip of the pen.

† *apellatur*] apellatur, MS.

‡ *sanctissimus*] sanctissimis, MS.

§ *auctor* ^u *latius*] auctoritatis, MS.

* *scriptis*] Erasure of a letter between the i and p of this word in the MS.

Archbishops of
York.

Council of Rome
[Oct. A.D. 679].

“ ‘ credo latere vestram sanctam fraternitatem quamob-
“ ‘ rem ad hunc venerabilem conventum eam asciverim.

“ sacerdotii principatum fundavit,
“ qui suo sanguine sanctam eccle-
“ siam redemit omnipotens x̄ps do-
“ minus, et principis apostolorum
“ auctoritate firmavit. Uestri deni-
“ que apostolatus auctoritati con-
“ cessum est, quid in hoc ordinare
“ precipiatis.” Agatho sanctissi-
“ mus ac ter beatissimus episcopus
“ sanctae ecclesie catholice atque
“ apostolice urbis rome dixit: “ Uuil-
“ fridus deo amabilis episcopus
“ sanctae euroicae ecclesiae prae-
“ foribus nostri secretarii esse nar-
“ ratum, ad nostrum secretarium
“ iuxta suam postulationem cum
“ petitione, quam secum afferre dic-
“ tus est, ammittatur.” Uuilfridus
“ deo amabilis episcopus, dum uenera-
“ bile secretarium ingrederetur, dixit:
“ Deprecor uestram pontificalem
“ beatitudinem, ut meae humilitatis
“ petitionem excipi coramque re-
“ legi precipiatis.” Agatho sanc-
“ tissimus episcopus dixit: “ Vuil-
“ fridi deo amabilis episcopi ejus
“ petitio suscepta coram omnibus
“ relegatur.” Et accipiens iohannes
“ notarius relegit sancto et apostolico
“ concilio.

Hec est Petitio V Vilfridi Episcopi.

“ Uuilfridus humilis et indignus
“ episcopus Saxonie ad hoc apo-
“ stolicum fastigium, tamquam ad
“ locum munitum turremque for-
“ titudinis, gressus cordis, deo pre-
“ viente, perduxit. Quia vnde *
“ normam sacrorum kanonum in
“ omnes x̄pi ecclesias per totum
“ orbem diffusas emanare cognosco,

* vnde] interlined in MS.

“ predicatione apostolica traditas, et
“ plena fide susceptas, ex eo meae
“ humilitatis iustitie censuram con-
“ fidenter praestolor conservari cog-
“ novisse, quippe non ambigo ves-
“ trum pontificale fastigium, tam
“ ex meae paruitatis suggestionem,
“ quam quae viua voce presentialiter
“ intimaui. Et per satisfactionem
“ petitionis scriptis narrantibus ob-
“ tuli, eius apostolicis obtutibus in
“ ipso mei aduentus exordio pre-
“ sentatus, quod nulla in me sup-
“ plici kanonicam culpam reppe-
“ rientes, quidam mei episcopatus
“ inuasores inlicita presumptione,
“ contra sacrorum canonum normas
“ ac definitiones in conuentu theo-
“ dori sanctissimi archiepiscopi can-
“ tuariorum ecclesiae, aliorumque
“ tunc temporis cum eo conuenien-
“ tium antistitem, sedem, quam per
“ x^{cem}. et eo amplius annos cum dei
“ clementia dispensabam, raptorum
“ more inuadere atque eripere mo-
“ liti sunt, et in eadem sedem sub-
“ sedere. Et non solum unum, sed
“ tres in mea ecclesia sese promoue-
“ runt episcopos, licet canonica
“ eorum non sit promotio. Quid
“ autem acciderit, ut theodorus
“ sanctissimus archiepiscopus, me
“ superstiti, in sedem, quam licet
“ indignus dispensabam, absque con-
“ sensu cuiuslibet episcopi, tres sua
“ auctoritate, mea humilitate non
“ adquiescente, ordinaret episcopos?
“ Omittere magis quam flagitare pro
“ eiusdem uiri reuerentia condecet,
“ quem quidem, eo quod ab hac
“ apostolice summitatis sede direc-
“ tus est, accusare non audeo.
“ Uerum, si claruit quod contra

“ ‘Cognoscere quippe cupio vestram reverentiam, mecum-
 “ ‘que tractare, qualis in ecclesiis insulæ Britanniae, ubi

Archbishops of
 York.

Council of Rome
 [Oct. A.D. 679].

“ iusu* regularium sanctionum de
 “ dispensatione ecclesie, cui licet
 “ indignus preeram, ab infectis pro-
 “ pulsus sum, sine conuictione cuius-
 “ piam criminis, et absque culpa
 “ facinoris, citra ullius delicti piacul-
 “ lum, quod canonica percellit se-
 “ ueritas, et neque de pristina sede
 “ pulsus tumultuosus cuiquam ap-
 “ parui,† neque seditionis questione
 “ succensi, neque ambiciosi con-
 “ tentionibus obstiti, sed confestim
 “ huius sacrosanctae sedis appellaui
 “ subsidium. Confamulos atque
 “ consacerdotes meos earundem
 “ prouinciarum episc[opus] ‡ tan-
 “ tummodo protestatus abscessi. Si-
 “ quidem preuidit uestra apostolica
 “ summitas una cum consedentibus
 “ sanctissimis episcopis priuatum
 “ me esse, qui pro nulla § culpa con-
 “ uictus sum, humili deuotione quæ
 “ censentur amplector. Si autem
 “ et pristinum episcopatum perci-
 “ pere sequor totisque uiribus uene-
 “ rari ab apostolica sede prolatam
 “ sententiam; tantum ut inuasores
 “ de pristinis parrochiis ecclesiae,
 “ cui ego || indignus uester famulus
 “ prefui, uestra synodali sanctione
 “ pellantur. Et si rursus in eadem
 “ parrochia cui prefui presules ad-
 “ hibere preuiderit, saltim tales iu-
 “ beat prouidere promouendos, cum
 “ quibus possim, pacifica atque
 “ tranquilla inter nos concordia

“ optinente, deo unanimiter de-
 “ seruire, ut uidelicet unusquisque
 “ nostrum concessae* ecclesiae iura
 “ cognoscat, et uigilantiam sibi
 “ commissis impertiat, ut, si ita
 “ placuerit archiepiscopo et coepi-
 “ scopis meis ut augeatur numerus
 “ episcoporum, tales eligant de ipso
 “ clero ecclesiae, quales in synodo
 “ placeat congregatis episcopis, ut
 “ non a foris et ab alienis dampne-
 “ tur ecclesia. Quicquid enim con-
 “ fusum et indiscretum est inextri-
 “ cabiles atque inexpleriles dissen-
 “ siones exaggerat; nec ualebit a
 “ quodam pacifice ullatenus de quo
 “ contenditur dispensari. Confido
 “ enim quod omnem deuote oboe-
 “ dientie obsequelam statutis apo-
 “ stolicis exhibebo, ad cuius aequi-
 “ tatem omnibus abiectus cum tota
 “ mentis confidentia properaui.”

De Responsione Agathonis.

Agatho sanctissimus ac ter bea-
 tissimus episcopus sanete catholice
 atque apostolice ecclesiae urbis rome
 dixit non mediocriter audientibus:
 “ Satisfacit petitionis series, quam
 “ uuilfridus deo amabilis episcopus
 “ obtulit, in hoc quod cum se in-
 “ digne de episcopali sede eiectum
 “ agnoscat, non contumaciter ob-
 “ stitit ambientibus, nec cui uim
 “ repellere seculariter malluit, set
 “ humiliter sentiens auctoris nostri
 “ beati petri apostoli principis ca-
 “ nonicum expetiuit subsidium, sup-
 “ plici praestolatione que super eo
 “ censenda sunt prompte suscep-
 “ turum pollicitur, nec ambigit de
 “ prolatione sententiae, sed quæ ter-

* *iusu*] Originally *iussu*, but the first
 s erased, MS.

† *apparui*] *aparui*, MS.

‡ *episcopos*] *episc*, MS.

§ *nulla*] An erasure between u and l,
 MS.

ego] An erasure between e and z, MS.

* *concessae*] The latter part of this
 word is written over an erasure, MS.

Archbishops of
York.

Council of Rome
[Oct. A.D. 679 .

“ ‘ per Dei gratiam fidelium multitudo concrevit, nuper
“ ‘ est exorta dissensio, quæ ad nos tam¹ per relationem
“ ‘ huc advenientium quam per scriptorum seriem delata
“ ‘ est.’ Andreas reverentissimus Hostiensis episcopus et
“ Johannes Portuensis episcopus dixerunt: ‘ Omnium
“ ‘ quidem ecclesiarum ordinatio in vestræ apostolicæ
“ ‘ auctoritatis pendet arbitrio, qui vicem beati Petri
“ ‘ apostoli geritis. Verum et nos, nuper considentibus

“ minantur amplectitur, integra fide
“ suscepturum se perhibens quod
“ nostro ore auctor noster beatus
“ petrus apostolus, cuius ministerio
“ fungimur, previderit statuendum.”

De Responsione Synodis.

Universa synodus, quæ una cum
sanctissimo atque ter beatissimo
agathone apostolico papa convenit,
regulariter inter cetera definiens
dixit: “ Statuimus atque decerni-
“ mus, ut deo amabilis Wilfridus
“ episcopus episcopatum, quem nu-
“ per habuerat, recipiat, salua de-
“ finitione superius ordinata, et quos
“ cum consensu consilii ibidem con-
“ gregandi elegerit sibi adiutores
“ episcopos, cum quibus debeat
“ pacifice conversari secundum re-
“ gulam superius constitutam a
“ sanctissimo archiepiscopo promoti
“ ordinentur, episcopis expulsis,
“ procul dubio eis, qui in eius ab-
“ sentiam in episcopatum inormiter
“ missi sunt. Si quis proinde contra
“ horum statutorum synodaliū de-
“ creta ausu temerario obsistere
“ temptauerit, uel non oboedienter
“ suscepit, uel post quodlibet *
“ temporis spatium, quiq̃ sint
“ uel fuerint, infringere ea in totum

* *quodlibet*] quodolibet with o partly
erased, MS.

“ uel in partes temptauerit, ex auc-
“ toritate beati petri apostolorum
“ principis eum hac sanctione pro-
“ cellendum censemus, ut si quidem
“ episcopus est qui hanc piam dis-
“ positionem temerare temptauerit,
“ sit ab episcopale ordine destitutus,
“ et eterni anathematis reus. Simi-
“ liter si presbiter aut diaconus
“ fuerint uel inferioris gradus ec-
“ clesiæ; si uero clericus, monachus,
“ uel laicus cuiuslibet dicionis,
“ uel rex, extraneus efficiatur a
“ saluatoris corpore et sanguine do-
“ mini nostri ihu xpi. Nec terribi-
“ lem eius aduentum dignus appareat
“ conspiciere. Si quis vero hec,
“ quæ a nobis statuta uel difinita
“ sunt, cum sincera deuotione et
“ perfecta satisfactione suscepit,
“ tenuerit, perfecit, uideat bona
“ domini in regione uiuorum. Con-
“ sorsque dextre partis existat, æter-
“ nam beatitudinem possideat, et
“ illam beatificam uocem mereatur
“ audire cum omnibus sanctis, qui
“ diuino conspectui placuerunt, et
“ æternam gloriam possederunt,
“ audiens et ipse pro oboedientia
“ quam deus pro omnibus sacrificiis
“ diligit ab ipso iudice omnium
“ domino nostro ihu xpo: ‘ Venite
“ ‘ benedicti patris mei percipite
“ ‘ regnum quod uobis paratum est
“ ‘ ab origine mundi.’ ”

¹ *tam*] interlined, A.

“ ‘ coepiscopis et confamulis nostris, jussu vestro relegi-
 “ ‘ mus singula scripta, quæ de Britannia insula directi
 “ ‘ apostolico vestro pontificatui detulerunt, tam ea quæ
 “ ‘ ex persona reverentissimi archiepiscopi olim hinc
 “ ‘ illuc ab apostolica sede directi missa sunt, aliorumve
 “ ‘ relationes adversus quendam episcopum subterfugien-
 “ ‘ tem, ut aiunt, quam ea quæ a Wilfrido, Deo amabili
 “ ‘ sanctæ Eboracæ ecclesiæ episcopo, oblata sunt, qui,
 “ ‘ de sua sede ejectus a prænominato sanctissimo, huc-
 “ ‘ usque pervenit. In quibus cum multas quæstiones
 “ ‘ insererent, neque sanctorum canonum subtilitate
 “ ‘ convictum eum de aliquibus facinoribus, et ideo non
 “ ‘ catholice dejectum reperimus, neque eum aliqua fa-
 “ ‘ cinora perpetrasse accusatores ejus verbis propriis
 “ ‘ ostenderunt, pro quibus degradari debuisset. Potius
 “ ‘ autem et modestiam hunc tenuisse cognovimus,
 “ ‘ quod non seditiosis quibusdam decertationibus se
 “ ‘ immiscuit, sed de sede sua repulsus, coepiscopis suis
 “ ‘ facti meritum innotescens, memoratus Deo amabilis
 “ ‘ Wilfridus episcopus huc ad sedem apostolicam ac-
 “ ‘ currit.’ Agatho sanctissimus ac ter beatissimus
 “ ‘ episcopus ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ urbis
 “ ‘ Romæ dixit: ‘Vuilfridus Deo amabilis sanctæ Ebo-
 “ ‘ racæ ecclesiæ episcopus, quem præ foribus venerabilis
 “ ‘ secretarii nostri esse narratum est, ad nostrum se-
 “ ‘ cretarium juxta suam postulationem, cum petitione
 “ ‘ quam secum afferre dicitur, admittatur.’ Vuilfridus
 “ ‘ Deo amabilis episcopus dum venerabile secretarium
 “ ‘ ingrederetur, dixit: ‘Deprecor vestram pontificalem
 “ ‘ beatitudinem, ut meæ humilitatis petitionem excipi,
 “ ‘ coramque relegi, præcipiatis.’ Agatho sanctissimus
 “ ‘ episcopus dixit: ‘Vuilfridi Deo amabilis episcopi pe-
 “ ‘ titio suscepta coram omnibus relegatur.’ Et acci-
 “ ‘ piens Johannes notarius, relegit sancto et apostolico
 “ ‘ concilio: ‘Vuilfridus humilis et indignus episcopus
 “ ‘ Saxonie ad hoc apostolicum fastigium, tanquam ad
 “ ‘ locum munitum turremque fortitudinis, gressus cordis,

Archbishops of
 York.
 Council of Rome
 [Oct. A.D. 679].

Archbishops of
York.
Council of Rome
[Oct. A.D. 679].

“ ‘ Deo præviante, perduxi; quia unde normam sacrorum
“ ‘ canonum in omnes Christi ecclesias emanare cog-
“ ‘ nosco, ex eo meæ humilitati justitiam fieri confiden-
“ ‘ ter expecto. Cognovisse quippe non ambigo vestrum
“ ‘ pontificale fastigium, tam ex humilitatis meæ sug-
“ ‘ gestione quam quæ viva præsentialiter voce obtuli,
“ ‘ vestris apostolicis obtutibus in ipso adventus mei
“ ‘ exordio præsentatus; quod quidam mei episcopatus
“ ‘ invasores, nulla in me convicta culpa contra sacrorum
“ ‘ scita kanonum in conventu sanctissimi Theodori
“ ‘ Cantuariorum archiepiscopi et aliorum convenientium
“ ‘ antistitum sedem meam, quam per .x. et eo amplius
“ ‘ annos tenueram, usurpare moliti sunt: et in meo
“ ‘ episcopatu¹ tres episcopi promoti sunt, licet canonica
“ ‘ non sit eorum promotio. Quid autem acciderit ut
“ ‘ Theodorus sanctissimus archiepiscopus, me superstite, [f. 60, b.
“ ‘ in sedem quam licet indignus dispensabam, absque
“ ‘ consensu cujuslibet episcopi, tres sua auctoritate, mea
“ ‘ humilitate non adquiescente, ordinaret episcopos,
“ ‘ omittere magis quam flagitare pro ejusdem viri re-
“ ‘ verentia condecet; quem quidem, eo quod ab hac
“ ‘ apostolicæ summitatis sede directus est, accusare non
“ ‘ audeo. Verumtamen si claruit quod contra jus regu-
“ ‘ larium sanctionum, citra ullius delicti piaculum, quod
“ ‘ canonica percellit severitas, de pristina pulsus sede
“ ‘ tumultuosus nulli apparui, sed tantum confamilios
“ ‘ et consacerdotes meos illius provinciæ episcopos con-
“ ‘ testatus abscessi, siquidem prævidit vestra apostolica
“ ‘ summitas privatum me esse, humili devotione quæ
“ ‘ censentur libenter amplector. Si autem et pristinum
“ ‘ episcopatum suscipere, sequor totisque viribus veneror
“ ‘ ab apostolica sede prolatam sententiam, tantum ut
“ ‘ invasores de pristinis parrochiis ecclesiæ, cui ego in-
“ ‘ dignus famulus vester præfui, pellantur. Et si rur-
“ ‘ sus in eadem parrochia cui præfui præsules adhibere

¹ *episcopatu*] D.; added in margin of A.; interlined, E.

“ ‘præviderit, saltem tales jubeat promovendos cum
 “ ‘quibus possim, pacifica atque tranquilla concordia
 “ ‘obtinente, Deo unanimiter deservire.’ Et cætera. Archbishops
of York,
Council of Rome
[Oct. A.D. 679].
 “ Agatho sanctissimus ac ter beatissimus episcopus
 “ sanctæ catholicæ atque apostolicæ ecclesiæ urbis
 “ Romæ dixit: ‘Non mediocriter satisfacit audientibus
 “ ‘petitionis series quam Wilfridus Deo amabilis epi-
 “ ‘scopus obtulit, in hoc quod cum se indigne de episco-
 “ ‘pali sede dejectum agnovit, non contumaciter per vim
 “ ‘secularem obstitit, sed humiliter sentiens auctoris
 “ ‘nostri beati Petri apostolorum principis canonicum
 “ ‘expetivit subsidium, et suplici præstolatione quæ su-
 “ ‘per eo censenda sunt suscepturum se pollicetur, non
 “ ‘ambigens de justitia proferendæ sententiæ, integraque
 “ ‘fide se suscepturum perhibens quod ex ore nostro
 “ ‘auctor noster, beatus Petrus apostolus, cujus ministerio
 “ ‘fungimur, præviderit statuendum.’ Universa sancta
 “ ‘sinodus, quæ residebat, inter cetera diffiniens ait:
 “ ‘Statuimus atque decernimus, ut Deo amabilis Wil-
 “ ‘fridus episcopus episcopatum quem nuper habuerat
 “ ‘suscipiat, et quos cum consensu concilii ibidem con-
 “ ‘gregandi elegerit sibi adjutores, a sanctissimo archi-
 “ ‘episcopo ordinati, promoveantur episcopi, expulsis
 “ ‘proculdubio eis qui in ejus absentia in episcopatum
 “ ‘enormiter missi sunt.’ Et cætera, quibus interdicunt
 “ hæc non suscipientes decreta.”

§ 101. His decretis gloriabundus episcopus etiam jussu Council of Milan
[A.D. 679].
 papæ jussus est residere in numero sanctorum episco-
 porum, qui cl^{ta}. agitabant Concilium contra illos qui
 unam operationem predicant in duabus naturis Domini
 nostri Jhesu Christi. Hinc reditum aggressus,¹ om- Wilfrid returns
home.
 nium periculorum, Deo protegente, immunis, patriam
 venit. Egrequ licet ad regem aditu impetrato, apo-
 stolici scita sigillata prætendit. Ille, cum ea episcopis

¹ *aggressus*] D.; originally mo-
 litus, but crossed through, and
 aggressus interlined, A.; molitus

underlined, and aggressus written
 above it, E.

Archbishops of York. contubernaliſus ſuæ factionis legi feciſſet, tantum a
Life of Wilfrid. reverentia Romanæ ſedis abſuit, ut ſpoliatum ſuis
 omnibus, comitibusque in diverſa deductis, beatum
 pontificem cuidam præfecto, notabilis ſevitiæ viro, in
His ill-treatment and imprisonment by king Egfrid and his court. ergaſtulum trudendum committeret. Credulus aſſeren-
 tibus decreta illa coempta pretio, quod Romani mune-
 rantibus ſe lenocinentur. Scatebat omnis curia pru-
 ritu episcopalis injuriæ, adeo ut regina criſmarium
 pontificis vi extortum, horreſco referens, non dubita-
 ret cum reliquiis vel collo vel vehiculo circumferre.
His patience under the insults offered to him. Immoto animo et vultu ſacerdos ferebat omnia, et
 monitionibus ſacris ſuos, quibus timebat, hortabatur ut
 fortiter ferrent, donec Dei pietas et invicta felicitas
 finem calamitatibus afferret. At prefectus, in alios
 barbarus et immanis in iſtum Anglus et lenis, nil illi
 tormenti præter tenebras ingeſſit, non penitus auſus
 regiis mandatis obſtrepere. Sed enim divina dignatio
 tenebrarum indignitate non paſſa eſt premi lumen
 Britannię, quod fax celica ſignavit, cum adhuc¹
Miraculous light supplied to him in his prison. genitrix alvi pondus abſolveret. Perrupit denſitatem
 carceris lucerna ſuperne directa, abſentemque diem
 lux agebat æmula. Repercuffit fulgor carnificum oculos
 per rimas inſpectantium, et fugere coegit ad dominum.
 Ille quidem auditu cohorruiſſet, ſed Egfridi timore nichil
 præter ſolitum novavit. Stimulavit differentem morbus
Dangerous illness of the wife of Oſfrith, his keeper. uxoris, quo repente correpta hianti rictu et ſpumarum
 vomitu maritum exterruit. Mox etiam majori concuſſa
 demone exſanguis et elinguis cum diriguſſet, exiliit
 ille, et pontificis pedibus affuſus non gravate obtinuit
Wilfrid restores her to health. a miſericordi antiſtite veniam; ſtatim enim orationem
 dedit, aquam benedictam gutturi hiantis infudit, et
 mulier morbo caruit, valitudinem bonam reſumpsit.
 Audiit hæc Egfridus nuntio præfecti dolentis et orantis
 ne ſe immeritum immolaret diabolo, reum in pontificis

¹ *adhuc*] D. E.; interlined, A.

² *immolaret diabolo*] D. E., diabolo immolaret, A.

innocentis suplicio. Sed nichilo mutatus auferri eum ab Osfritho, id enim nomen viro, ut degeneris animi homine jubet, et crudelioris audientiæ satelliti, Tinber nomine, tradi. Cum crudelitate regis adolevit miraculum. Nam cum eum ille vinculari jussisset, et ferox minister compedes ferreos expediret, quibus tibiae sancti nodaret, semper inter ipsas conantis manus, fallax compes assiduo dilabebatur furto; nam vel angustior compes tibiae grossiores¹ circumplecti non poterat, vel catena laxior graciles tibiae non contingebat. Jam vero siquando laboratæ arti nichil deesset, tanta celeritate se vincula evolvebant, quanta oculi cernentium occurrere non poterant. Dedit locum improbitas religioni, solutus est sanctus, et in libera custodia tentus. Nichil horum Egfridus curabat, sed siquando audiebat, vel suspendebat ludo vel infamabat obprobrio. Commeabant tamen frequenter ab eo ad pontificem cum mandatis nuntii, ut decretorum tenorem quæ attulerat ultro infirmaret, diceretque ea extorta pretio, non impetrata iudicio. Id si faceret, fore ut per indulgentiam regis partem episcopatus et sua omnia reciperet; sin minus, sui foret reus dispendii qui esset auctor discidii. Parum hæ minæ movebant animum pontificis ad consentiendum, quinimmo referebat non se illud facturum pro discrimine capitis, ut infamaret auctoritatem apostolicæ sedis. Quid interim regina Ermenburga, totius mali fomes et incentrix? Continuabat dies et noctes conviviis, ducebatque triumphali pompa crismarium antistitis opimis gavisæ spoliis. Sed cum nocte quadam hospitata fuisset apud abbatissam Ebbe, amitam mariti, totis medullis diabolo infuso, cepit aliena facere, insana dicere. Vocibus ejus excita accurrit abbatissa, quid morbi haberet blande interrogans. Illa nichil contra, nam jam angustia valitudinis vocem præcluserat. Tum Dei famula

Archbishops of York.

Life of Wilfrid. Egfrid delivers him to another jailer,

and orders him to be shackled.

The shackles fall off him miraculously.

The king wishes him to confess that he had bribed the Roman court.

He repudiates the notion.

Queen Ermenburga continues to rob and insult Wilfrid.

She is seized with insanity while visiting Ebba, abbess of Coldingham, co. Berwick.

¹ *tibiae grossiores*] D. E.; originally *tibiae grossiores tibiae*, but the last word crossed through, A.

Archbishops of
York.

Life of Wilfrid.
The abess per-
suades the king
to release Wil-
frid.

The queen re-
covers, and
ultimately be-
comes a nun.

Wilfrid retires
into Wessex.

But is compelled
to fly thence to
the South
Saxons.

Their pagan king
Edelwale
friendly to
Wilfrid,

who baptizes
him and his
subjects.
The king gives
Wilfrid his own
mansion at
Selsey co.
Sussex,
which becomes
the seat of a

causam intelligens, auctor nepoti fuit ut beatissimi viri redderetur crismarium. Ipse suis omnibus secundum apostolica præcepta revestiretur; quod præstaret, si collateralem suam salvam vellet; si vero regia in malo perseverandum putaret animositas, saltem quæ tulerat redderet; ipsum liberum abire sineret. Actum est, et regina tunc quidem pulchre convaluit, et post obitum mariti, habitu mutato, religiose de facto pœnituit.

§ 102. Vuilfridus ergo natali solo pulsus, Westsaxoniam tendebat; exceptusque ibi a quodam Bertuualdo viro nobili, paucissimis omnino¹ diebus latebram fovit. Siquidem rex Mertiorum Egelredus, cui vir ille parebat, erat enim filius fratris ejus,² acriter per nuntios denuntiavit, ut ne uno quidem die ipsum retineret. Hæc in assentationem Egfridi fiebant, cujus soror Osdrida in solatium Elwini fratris occisi Egelredo³ nupserat, pacem inter maritum et fratrem componens. Inde, monasteriolo jam ibi ædificato, Wilfridus, relictis monachis suis, profugus ad Australes Saxones, adhuc paganos, divertit, cui inter Christianos nullus ad latendum supererat locus. Rex eorum Edelwale vocabatur, qui, auditis peregrinationis causis, ad auxiliandum antistiti animo concurrit. Firmissimum itaque fedus jecit, ut eum inimicis nec prece proderet, nec pretio distraheret. Qua tutela fretus, primum regi et reginæ, post etiam provintialibus Christianitatem prædicavit.⁴ Nec fuit in persuadendo difficultas; cum continuo rex baptizatus ceteros exemplo suo ad idem animaret. Deditque propriam mansionem episcopo, quam familiarius incolebat, vocabulo Selesi, quam ipse monachis implens, ad episcopalem

¹ *omnino*] D. E.; omino, A.

² *erat . . . ejus*] D. E.; these words interlined, A.

³ *Egelredo*] interlined, A. E.; Egelrido, D.

⁴ *post . . . prædicavit*] Christi-

^a anitatem ^b prædicavit ^c post etiam ^d provintialibus, A.; Christianitatem prædicavit post et provintialibus, D.; Christianitatem prædicavit post etiam provintialibus, E.

sedem posteris transmisit. Erat tunc Cedwalla per factionem principum a Westsaxonia expulsus, quem frequenter ad se consilii causa venientem sanctus promptly refecit, prebens ei et suis tum equitaturas tum pecunias. Is, dum omnibus irascitur, dum omnibus infrendet, Edelwalk regem, aliquo sibi occurrentem infortunio, neci dedit. Idemque tota Westsaxonia potitus, ut magistrum et dominum, omni regno præfecit Wilfridum, nichil in tota provincia sine illius assensu fatiendum arbitratus. Denique et amplissimas in Wehta insula possessiones dedit, et quæ ante habuerat libens edicto firmavit.

Archbishops of York.

Life of Wilfrid.

bishopric [A.D. 681].

Cedwalla kills Edelwalk, and becomes master of Wessex.

He promotes Wilfrid,

and gives him possessions in the isle of Wight.

§ 103. Transierunt in his anni perplures. Jam Egfridus in bello Pictorum occubuerat; jam Theodorus in mortem vergebat, qui de peccato in Wilfridum commisso sauciatus conscientiam, ipsum et Erkenwoldum episcopum evocavit¹ Lundoniam.² Ipsi omnia peccata

Death of Egfrid [A.D. 685].

Illness of archbishop Theodore.

He summons bishops Wilfrid and Erkenwald to London,

confesses his sins, and begs Wilfrid to accept his archbishopric.

[f. 61, b.]

confessus, illo se potissimum scrupulo permoveri dixit, quod in sanctum commisisset, passus eum contra regulas spoliari vel aperta instantia vel occulta patientia.

‘Et quia,’ inquit, ‘finis mihi futuro anno imminet, sicut Deo prænuntiante cognovi, et frequens egritudo ammonet, rogo te, sanctissime pontifex, ut benignus mihi commissum indulgeas, et sedem archiepiscopatus mei subeas; quippe qui sis omnium Anglorum in Romanis legibus peritissimus. Ego, Deo donante, conabor, ut veteres offensas recenti offitiorum sedulitate deleam, reges et auctoritate et precibus amicos faciturus.’ Placide ad hæc, et ut virum sanctum decebat,

Wilfrid's reply.

respondit Wilfridus; sed ut archiepiscopatum sine majoris diffinitione concilii susciperet, non consensit.³ Totis ergo viribus Theodorus exsurrexit, ut Wilfridus

¹ *evocavit*] D.; originally *vocavit*, but e—interlined, A., and added, E.

² *Lundoniam*] D. E.; Londoniam, A.

³ *susciperet, non consensit*] D. E.; non consensit, ^bsusciperet, A.

Archbishops of
York.

Life of Wilfrid.

Letter of Theo-
dore to Ethel-
red king of the
Mercians, in
favour of Wil-
frid.

episcopatum reciperet, missis legatis et scriptis ad Alfridum regem Northanimbrorum, qui Egfrido successerat, et sororem ejus Elfledam abbatissam de Streneshalh, ut simultatibus retropositis incunctanter karitatem ejus complecterentur. Cujus studii ut fervor patescat, epistolam, quam regi Mertiorum Ethelredo direxit, hic apponam. 'Gloriosissimo et excellentissimo regi Mertiorum Theodorus gratia Dei archiepiscopus in Domino perhennem salutem. Cognoscat, fili dilectissime, tua miranda sanctitas pacem me habere cum venerando episcopo Wilfritho. Et ideo, karissime, te ammono, et in Christi karitate præcipio tibi, ut ejus sanctæ devotioni, quantum vires suppetunt, patrocinium, sicut semper fecisti, quamdiu vivas indulgeas, quia longo tempore propriis orbatus substantiis multum inter paganos in Domino laboravit. Et iccirco ego Theodorus humilis episcopus, decrepita ætate, hoc tuæ beatitudini suggero, quia apostolica hoc, sicut scis, commendat auctoritas, et vir ille sanctissimus in patientia sua possedit animam suam, et injuriarum sibi injuste irrogatarum mitis et humilis caput suum sequens medicinam expectavit. Et si inveni gratiam in conspectu tuo, licet tibi pro longinquitate itineris grave videatur, oculi mei jocundam fatiem tuam videant, et benedicat tibi anima mea antequam moriar. Age ergo, fili mi, taliter de illo suprafato sanctissimo sicut te deprecatus sum; quia, si patri tuo non longe de hoc sæculo recessuro obedieris, multum tibi proficit ad salutem. Vale.'

Alfrith [Ealdferth] king of the Northanimbri favours Wilfrid.

§ 104. Venienti ergo ad reges cum epistolis archiepiscopi Wilfrido salutatio impertita, indultus¹ favor. Alfrithus, qui eum quondam probe nosset, ad se sponte invitato prius cenobium Hængsteldeheim, dehinc diffi-

¹ *indultus*] D., originally *effusus*, | interlined, A.; *effusus* with *indultus* but crossed through, and *indultus* | written above it, E.

nitione concilii Eboracensem episcopatum, et Ripis Archbishops of York.
 monasterium liberaliter indulsit. Stetit hæc inter eos Life of Wilfrid
 amicitia vix annis v., quoad virosa consilia, in sinibus He gives him the
 quorundam confota, eruperunt in publicum. Qui- bishopric of Hexham, and
 bus præventus rex Alfrithus, monasterium Ripense monastery of Ripon.
 possessionibus propriis mutilans, episcopatum ibi con- Disagreement of
 stituere meditabatur, asserens decretis Theodori archi- king Alfrith with Wilfrid.
 episcopi consentiendum, non primo et ultimo tempore
 prolatis, sed illis quæ mediis diebus edicta discordiam
 agitasse noscuntur. Quibus infensus Wilfridus, ad Wilfrid goes to
 regem Mertiorum Ethelredum amicum suum discessit. king Ethelred,
 Sub eo ergo plurimo conversatus tempore, Sexwlf who, on the death
 Licitfeldensi episcopo defuncto, episcopatum illum rexit, of Sexwlf, A.D.
 omnibus provintialibus amandus juxta et reverendus. 691, gives him the see of Lich-
field.
 Plurima vero machinamenta, rege Alfrido et Berhtualdo
 archiepiscopo, qui Theodoro successerat, in Wilfridum
 struentibus et deterentibus hoc tandem sedit, ut eum,
 spe pacis prætenta, vocarent ad concilium. Ibi eum His enemies
 vel blandimentis ad libitum suum inflecterent, vel pretend re-
 vi, si non consentiret, opprimerent. Ille doli nescius, conciliation with
 et alios ex rectitudine animi sui metiens, ad concilium him, and invite
 perrexit; sed longe aliud quam speraverat expertus him to attend a
 est. Siquidem, cum eum convitiis et falsis objectioni- council.
 bus criminum diu fatigassent, ad ultimum eum inter- Their false
 rogaverunt, si Theodori archiepiscopi decretis obedire treatment of
 vellet. Quorum ille nequitiam persentiscens callido him.
 responso frustratus est, dicens se libenter illis Theo-
 dori diffinitionibus obediturum quæ sacratis canonibus
 consonarent. Deinde longa disputatione in ipsos in-
 vectus acriter et vere, quod jam per xx^{vi}.ii^{os} annos
 præceptis trium apostolicorum Agathonis, Benedicti,
 Sergii, increduli Theodori archiepiscopi decreta per
 dissensionem acta diligenter, quievit. Et jam Alfrido King Alfrid
 surgebant cristæ, adeo ut archiepiscopo diceret: 'Si offers to use vio-
 cum etiam inimicis displicuisset, ut tanti nominis vir, lence towards
 et qui eorum fidutia captus ad concilium venisset, him.
 f. 62, a.] ' præcipis, pater, opprimam eum per violentiam.' Quod His offer is
 cum etiam inimicis displicuisset, ut tanti nominis vir, rejected by the
 et qui eorum fidutia captus ad concilium venisset, council.

Archbishops of
York.

Life of Wilfrid.
They endeavour
to persuade him
to resign his
bishopric.

He defends his
own conduct,

and refuses to
resign;

but offers to
refer the matter
to the pope.

He goes to
Rome
[A.D. 680].

His accusers
follow him.

His letter to
pope John V.I.

sustineret oppressionis præjuditium, alio itinere gradiendum putarunt. Itaque quasi pacifice suadere adorsi sunt, ut, quia frequentissimæ dissensiones in ecclesia Dei ejus causa pullulabant, ipse voluntate sua possessionibus et episcopatu cederet, et hanc renuntiationem scripto firmaret. Hoc ejus commendaret famam, hoc accumularet gloriam, si privatus mallet sub quiete degere, quam pro suo pontificatu vel per se vel per alios procellas seditionum movere. Sensit pater in his nimis implicitum negotium, et respondit: Nihil æque ad cumulum infamiæ homini valere quam si se sua dampnet voce. Se primum fuisse qui verum Pascha in Northanimbria, Scottis ejectis, docuerit; qui cantus ecclesiasticos antiphonatim instituerit; qui sanctissimi Benedicti regulam a monachis observari jussit; pro quibus omnibus nunc senem et .xla. annorum fere pontificem hoc in munere recipere, ut cogatur seipsum scripto dampnare. Nossent ergo se illud non facturum, quod esset sibi dedecus, calamitas subjectis, incommodum cunctis. Quin potius sedem apostolicam appellare, et, si quis eorum¹ ecclesiasticum conflictum præsumeret, eo provocare. Jam ergo septuagenarius, iterum labores, iterum Romam meditabatur. Nec diu moratus mare transiit, viamque permensus urbem introiit. Sustinuitque aliquantis diebus accusatores dum venirent. Qui, cum venissent illi, causam, suam epistolis, ipse quod ad se attinebat, hoc allegavit modo.

§ 105. 'Domino beatissimo universali papæ Johanni
'Wilfrithus suplex et humilis servus servorum Dei
'episcopus. Cognoscat sanctitas vestra quia, perturbationibus nuper in Britannia ortis ex parte eorum
'qui contra decreta beatissimi Agathonis papæ illius-
'que successorum venerabilium patrum sibimet episcopatum et monasteria terrasque cum omnibus

¹ eorum] D. E. ; interlined, A.

' meis facultatibus usurpabant, compulsus hanc sacro-
 ' sanctam apostolicam sedem appellavi, contestans
 ' eos per omnipotentem Deum et beatum Petrum
 ' apostolum, ut, si quis aliquam accusationem contra
 ' me haberet, ad vestram præsentiā veniret, sicut
 ' beatissimi Sergii predecessoris vestri scripta decerne-
 ' bant. Et ideo petitionem humilitatis meæ gloriosæ
 ' præsentiæ vestræ offerendam curavi, ut vos largi-
 ' flua pietatis benivolentia confirmare dignemini,
 ' quæ a beatissimis antecessoribus vestris erga meam
 ' parvitatem decreta sunt. Et si quis contra me
 ' accusator advenerit, per vestram jussionem pro-
 ' ductus in medium quod voluerit obiciat. Et, si
 ' quodlibet vel minimum objectum non probabiliter
 ' cassavero, paratus sum severitatem canonum experiri.
 ' Deinde rogo ut litteras commendatorias de vestra
 ' celsitudine ad Egelredum regem Mertiorum adipis-
 ' car, ut omnia monasteria mea quæ in ejus sunt pro-
 ' vintia quietem habeant. Ad Alfrithum etiam regem
 ' Northanimbriū epistolam habeam, ut omnia mea
 ' mihi reddat. Quod si forte sibi grave videbitur
 ' ut episcopatum Eboracensem habeam, prævideat
 ' apostolica sedes quis ibi habeatur episcopus; ego
 ' tantum monasteria duo in ea provintia posita,
 ' Ripis et Hagustaldeie, quæ fundavi, non amittam.
 ' In fine quoque spondeo me omnibus decretis
 ' Berhtuualdi archiepiscopi pariturum, quæ contra
 ' prædecessorum vestrorum fundatissima decreta erga
 ' meam parvitatem non fuerint.' His cum accusa-
 ' tores, a Berhtwaldo archiepiscopo missi, respondere
 ' jussi essent, hoc primum dixerunt: Esse crimen et
 ' capitale, quod in concilio in Britannia congregato
 ' decretis Berhtwaldi archiepiscopi se non obediturum
 ' Wilfridus contumaciter dixisset. De hoc stans in
 ' medio pontifex se ita expurgavit, ut diceret: Se sic
 ' non indiffinīte respondisse, sed his tantummodo pari-
 ' turum quæ contra canonum decreta non essent; esse

Archbishops of
 York.
 —
 Life of Wilfrid.

He demands
 that his accusers
 should be pro-
 duced.

He asks the
 pope to give him
 favorable
 letters to the
 English kings,

The reply of his
 accusers.

Wilfrid's
 answer.

Archbishops of York, autem contra regulas, ut ipse se sine ullo criminis objectu adjudicaret.

Life of Wilfrid.
H's accusers
or I red to
return home.

§ 106. Hæc tam probabilis et facilis responsio cum lætum plausum Romanis excitasset, jussi sunt accusatores domum redire; dicentibus episcopis, quia quamvis canonibus cautum esset ut accusator primo accusationis capitulo decidens ulterius ad aliorum temptationa non assurgeret,¹ se tamen pro reverentia Berhtwaldi archiepiscopi non defuturos quin omnia per ordinem discuterent. Factumque est, ut .iiii^{or}. mensibus .lxx^{ta}. conciliabula coacta, vel propter hoc solum vel propter hoc precipuum, finem gloriosum Wilfrido, ignominiosum accusatoribus, habuerint; Romanis maxima impensa mirantibus illorum impudentiam istius eloquentiam, dum, quicquid accusationum objecissent, ille, nullo excogitato responso, sed Dei et veritatis ipsius fultus auxilio, quasi casses aranearum, primo motu laborum discuteret et subrueret. Hoc pronius episcopi mirabantur causidicorum audaciam, quomodo ecclesiasticorum graduum immunes, nisi quod unus eorum diaconus esset, præsumerent accusare venerandum senem, .xl^{ta}. annorum pontificem, eloquentiæ torrentem. Inter se ergo diu multumque Grecizantes, tandem ad nostra verba conversi, dampnarunt missos dignos carcere, missorem arguerunt stultitiæ, Wilfridum pronuntiarunt exsortem ab omni crimine.

[f. 62, b.]

The bishops
assure them that
they will con-
sider the matter
more fully.
In four months
they give their
decision in
favour of Wil-
frid.

They pronounce
his accusers
worthy of im-
prisonment.

Our author does
not repeat Beda's
narrative,

§ 107. Hic subicerem quantum emolumentum² causæ illius attulerit sinodus Agathonis papæ lecta, sed et illud quod in Meldis, civitate Frantiæ ab oriente Parisii posita, cum domum rediret infirmitate pressus, visione sanatus sit angelica, nisi Beda venerabilis historicus, dignus pro sermonum sobrietate cui debeat credi, narrationem prevertisset.³ Nos ab ipso omissa scripturæ

but inserts what
he has omitted.

¹ *assurgeret*] D.; *assurgerent*, but the n crossed through, A.; *assurgerent*, with n expuncted, E.

² *emolumentum*] D.; originally

momenti, but e and lu interlined, A. E.

³ Beda, Hist. Eccles., lib. v. cap. 19.

perstricte inserimus. Quamvis igitur antistes rem ob-
tinuisset, ambiebat tamen Romæ remanere, senilem spi-
ritum sub dominorum apostolorum pedibus effusus. Restitit pio voto pontificis Johannis ratio, qua diceret eum Angliæ necessarium, ideoque jussit ut quod supererat ævi non in peregrinis auris consumeret, sed patriæ commodis impenderet. Rediit igitur, et apostolicas epistolas regi Mertiorum, jam monacho, Ethelredo attulit. Humiliter ille et genu flexo dignationem salutationis apostolicæ suscepit, et, perlectis kartis, quod tenor earum jubebat, a Kenredo filio fratris Wlfarii, quem sibi regem suffecerat, compleri non gravate obtinuit. Erat enim et ille timore Dei plenus, sicut post quadriennium voluntaria regni abrenuntiatione mundo probatum est. Nec segnius Berhtwaldus archiepiscopus, pacem non aspernanter ambiens,¹ in unanimitatem fraternæ concordiae accurrit. Exterritum minis apostolicæ sedis aiunt, legatis dampnationem suam gravibus querimoniis aggerentibus, quamvis Wilfridus eos jam adjudicatos precibus exemisset. Solus Alfrithus rex Northanimbrorum obstinatoris animi sententiam terens pervicaciam tenuit. Nuntiis enim ad se ex parte Wilfridi directis, serenum primo responsum retulit, sed depravatus, ut creditur, malivolorum consiliis, quibus suam² extra dignitatem nimis indulgebatur, redeuntibus ad se die condicto tali sententia contristavit: Se quidem legatorum personis, quod essent et vita graves et aspectu honorabiles, honorem, ut parentibus, deferre; ceterum assensum legationi omnino abnuere, quod esset contra rationem homini jam bis a toto Anglorum concilio dampnato, propter quælibet apostolica scripta communicare. Sed nec ipse multo post in vita moratus est³ tempore. Statim enim, illis

Archbishops of York.

Life of Wilfrid.

Wilfrid's wish to remain at Rome opposed by pope John.

Who says he is required in England.

He accordingly returns, and presents the pope's letters to Ethelred, now a monk [A.D. 704].

Ethelred procures the execution of all that is desired of him.

Archbishop Berhtwald becomes reconciled to Wilfrid.

King Alfrith still perseveres in his obstinacy. Wilfrid sends an embassy to him.

His rely.

¹ *ambiens*] D.; originally *am-plexus*, but the two latter syllables crossed through, and *-biens* interlined, A.; and so E.

² *suam*] D; originally *se*, but

crossed through, and *suam* added on margin, A.; *se* underlined, and *suam* written above it, E.

³ *est*] D. E.; interlined, A.

Archbishops of
York.
Life of Wilfrid.
Mortal illness
of Alfrith.

His death
[A.D. 705].

Letter of pope
John VI. to kings
Ethelred
and Alfrid
[A.D. 704].

abeuntibus, acerba correptus valitudine ad mortem exercebatur. Amaritudo tormenti rationem olim in animo regali sopitam elicuit, et secundum prophetam: 'Vexatio¹ dedit intellectum auditui.' Intelligens enim se merito inobedientiæ plexum, promisit² omnem emendationem facti Wilfrido exhibiturum, si sibi viventi adduci potuisset. Nec cessavit quantum ante præclusam vocem loqui potuit idem promittere, et, si ipse voti effectum careret, heredem suum ut faceret adjurare. Et ille quidem mature defunctus apostolicas litteras se sprevisse sero indoluit, quarum minas effugere non meruit. Quas, quia crebro commemoravi, hic abbreviatis³ ponere fert animus, ut palam sit [f. 63, a.] quanta miseria involvat mortales, quod illi viri quos sanctissimos celebrat antiquitas, Theodorus, Berhtwaldus, Johannes, Bosa, necnon et Hilda abbatissa, digladiabili odio impetierint Wilfridum Deo, ut ex antedictis probatur, acceptissimum.

§ 108. 'Dominis eminentissimis Ethelredo regi Mertiorum et Alfrido regi Deirorum et Bernitiorum Johannes papa. De vestræ quidem religionis accessibus, gratia Dei cooperante, gaudemus, fervorem fidei cernentes in vobis, quam ex prædicatione principis apostolorum, Deo vestras animas illuminante, percepistis et efficaciter retinetis. Et utinam gaudium nostrum meliorum accessus amplificet.⁴ Inextricabilis vero quorundam dissensio nostros animos afficit, quam oportet corrigi, ne apostolicorum præceptorum prævaricatores, sed custodes, esse inveniamini. Dudum enim sub apostolicæ memoriæ Agathone papa, cum Wilfridus

¹ *Vexatio*] Isai. xxviii. v, 19.

² *promisit*] D. E.; originally promisit se, but se crossed through, A.

³ *abbreviatis*] The letter in its complete form will be found in Heddius Stephanus. Malmesbury

has not so much abbreviated it as remodelled it in point of style.

⁴ *amplificet*] D.; ^{vel ampli} letificet, A.; ampli-letificet, E., but the -leti-underlined.

' episcopus pro sua causa sedem hanc appellasset, et
 ' accusatores a Theodoro sanctæ Cantuariorum ecclesiæ
 ' archiepiscopo, hinc illuc mandato, et ab Hilda reli-
 ' giosæ memoriæ abbatissa missi, venissent, episcopi
 ' tunc, hic de diversis partibus congregati, rem regu-
 ' lariter quasierunt et diffinierunt, eandemque sen-
 ' tentiam successores ejusdem pontificis, prædecessores
 ' nostri, tenuerunt. Sed neque Theodorus archiepiscopus
 ' obviasse cognoscitur, qui nunquam postmodum ali-
 ' quam huc accusationem demandavit. Nunc quoque
 ' eorum accusationes, qui contra Wilfridum episcopum
 ' huc de Britannia advenerunt, et ejus excusationes
 ' apud conventum reverentissimorum episcoporum, qui
 ' hic inventi sunt, per dies aliquot fieri procuravimus,
 ' tam de epistolis anterioribus et modernis, quam quæ
 ' verbialiter partes detulerunt, dum principales per-
 ' sonæ, de quibus contentio omnis exorta est, hic non
 ' affuerint, quas necesse est, ut contentio finem acci-
 ' piat, advenire. Idcirco commonemus Bertualdum
 ' archiepiscopum fratrem nostrum, ut sinodum convocet
 ' una cum Wilfrido episcopo, et Bosam atque Johannem
 ' in sinodum fatiat convenire, vocesque partium audiat,
 ' et consideret quid sibi invicem partes valeant appro-
 ' bare. Et siquidem apud illam sinodum potuerit
 ' rem determinare, gratum erit nobis. Sin autem,
 ' moneat eos ad apostolicam sedem accurrere, ut majori
 ' concilio decidatur, quod hactenus non potuit termi-
 ' nari. Sciat autem quod quicumque venire contemp-
 ' serit, seipsum dejectioni summittet, nec hic nec ibi
 ' pro episcopo amplius suscipiendus. Vestra proinde
 ' regalis sullimitas fatiat concursum, ut ea quæ, Christo
 ' aspirante, perspeximus perveniant ad effectum. Qui-
 ' cunque autem cujuslibet personæ audaci temeritate
 ' contempserit, non erit a Deo impunitus, neque sine
 ' dampno celitus alligatus evadet.'

Archbishops of
York.

Life of Wilfrid I.
Letter of Pope
John VI. to kings
Alfred and
Ethelred,
[A.D. 704.]

§ 109. Defuncto ergo Alfrido, Edulfus quidam tiran-
 nidem meditatus, furorem quoque malesanæ mentis in

Death of Alfrid,
[Dec. 14, 705.]

Archb'shops of York.
I. fe of Wilfrid I. Edulf usurps the government.
H's death after two months.
Accession of Osred I.] the son of Alfrid.
Berfrith, chief of the nobles, summons a council in Northanimbria to settle the claims of Wilfrid. A.D. 705.]
The bishops ordered either to yield to Wilfrid, or to make their defence at Rome.
Elfreda the sister of Alfrid, abbess of Streneshalh, gives her advice.
Berfrid approves it.

Wilfridum evomuit, quasi in recordiam Alfridi juratus esset. Cum enim eum pontifex quondam recordatus amicum fuisse, non inconsultum estimaret adire, adeo stultus efferbuit, ut eum continuo de regno suo exire juberet, nisi omnibus suis exspoliatus cum dedecore eici mallet. Sed enim post duos menses vita et regno privatus, captivo diademate moribundus humum pulsavit, proceribus regni filium Alfridi Osredum solio restituentibus. Quorum qui maximus fide et auctoritate Berfrithus, summonitus a Berhtwaldo archiepiscopo, concilium¹ in Northanimbria fieri consensit, ut tandem justa Wilfridi causa placabilem terminum acciperet. Ibi ex præceptis apostolicis data est optio episcopis, ut aut Wilfrido in sua episcopatus parte cederent, aut Romam pro sua defensanda causa pergerent. Qui his resultandum putaret, exsors a communione fieret. Episcopis suo more obnitentibus, beatissima virgo Elfreda, soror Alfridi, abbatissa post Hildam de Streneshalh, terminum negotio fixit, dicens: 'Dimissis ambagibus, [f. 63, b.]
 ' testamentum fratris mei, cui præsens interfui, profero;
 ' quo, si convalesceret, jussa se apostolicæ sedis incun-
 ' tanter facturum promississe, vel quod morte interveni-
 ' ente facere nequiret, heredi suo fatiendum transmisisse
 ' cognoscitur.' Tum Bertfridus verbis virginis sua
 conglutinans: 'Ego jussionibus papæ obediendum censeo,'
 inquit, 'præsertim cum eorum robori accedat et regis
 ' nostri jussio et nostræ necessitatis sponsio. Namque
 ' cum nos post mortem ejus, inimicis urgentibus, in
 ' Bebbanburg inclusi essemus, in obsessionis angusto,
 ' in vitæ periculo, vovimus Deo impleturos nos jussio-
 ' nem papæ si potuissemus evadere. Vix votum finie-
 ' ramus, et fateor, sacratissime archipresul, statim
 ' certanti obsequela omnis in nostrum assensum ac-
 ' currit provintia. Puer regius in regem levatus,

¹ *concilium*] D. E.; concilium fieri, but fieri crossed through, A.

‘hostis abactus, tyrannus extinctus. Est igitur regiae
‘voluntatis ut episcopus Wilfridus suis revestiat.’ Archbishops of York.
His dictis, emotæ dissensionum nebulæ, serenitas pacis Life of Wilfrid I.
infusa. Cucurrit episcopalis gravitas in amplexum, et Restoration of Wilfrid.
concordibus animis quantum superfuit ævi exegit,
dimissis Wilfrido duobus cenobiis, Ripis et Hengs-
teldeheim. Ille inconcussa pace potitus post .iiii^{or}.
reditus annos, ut Michahel archangelus prædixerat,
temptatus est eadem infirmitate, qua quondam in
Meldis, tam valide ut subito sensu et voce careret.
Sed suis ad Deum orantibus ut saltem ad divisionem
rerum suarum loquelam mereretur, resumpsit ingenue,
ut et loqueretur continuo, et post dies, salutis vigore
refuso, cuncta loca sua obiret. Tum pro frequentibus Conscious of his approaching end he applies himself to good works.
morbis vicinæ mortis non dubius, quicquid ante in
aliquibus bonis tepidius fecisse videbatur, supplevit.
Prepositos omnibus cenobiis ordinavit, gazas in .iiii^{or}. He bequeaths his treasures.
divisit. Unam et eam optimam portionem Romanæ
dandam ecclesiæ, cujus auctoritate cunctis semper in-
juriis exemptus et honoribus restitutus fuerit. Quod
et per se implere, quamvis annis gravis, meditaretur,
nisi ferrea quies cogitantem anticiparet. Secundam
pauperibus. Tertiam cenobiorum præpositis delegavit,
qua potentiorum amicitiam redimerent, qua contra-
riorum impetum refringerent. Quartam illis qui, labo-
rum suorum individui comites, necdum terras quibus
se sustentarent acceperant. Sic, accepta licentia a Has an inter- view with Celred king of the Mercians.
Ripensibus, quos præcipuo semper amore coluerat,¹ et
ceteris Northanimbris, ad colloquium Celredi regis Mer-
tiorum, quo invitabatur, simul ut et monasteriorum and secures additional benefits and privileges for his religious foundations.
suorum quæ in illa regione plurima per indulgentiam
regum instituerat, quietem curaret, profectus est. Ibi
ergo cunctis circuitis et auctis, exacto anno et semis,

¹ *coluerat*] D.; originally dig-
natus fuerat, but crossed through,
and coluerat interlined, A.; dignatus

fuerit underlined, and coluerat added
over it, E.

Archbishops of
York.

Life of Wilfrid I.
He is seized with
a mortal weak-
ness at Oundle,
co. Northampton
and dies appa-
rently without
pain, aged 76,
[Oct. 12, 709.]

and in the 46th
year of his
bishopric.

His character.

He is buried at
Ripon.

Miracles.

After the de-
struction of
Ripon [by king
Edred, circ. A.D.
950], his body
removed to
Canterbury,
[A.D. 959.]

The author re-
traces his narra-
tive to the time
of the expulsion
of Wilfrid from
Nordanimbria.
The diocese
divided between
two bishops ;
Bosa at York,
and Eata at
Hexham,
[A.D. 673.]

postquam secundo proximi obitus fuerat ammonitus, apud Inundalum languore irruente agitatus, dieni¹ extremum sibi sensit adesse. Paucisque, quantum vires suppetebant, allocutus filios, sacramque benedictionem impertiens, omnis, ut videbatur, expers angoris finem inivit,² recensito jam a monachis assidentibus Psalterio usque ad illum versum : ‘ Emitte³ Spiritum tuum et ‘ creabuntur.’ Excessit anno ætatis lxx^{mo}. vi^{to}, quadragesimo .vi^o. episcopatus ; vir pro justitiæ merito multis jactatus periculis, quique in ipsis exiliis non otio deditus, sed cenobiis et episcopatibus fundandis industrius esset.⁴ Egregie factus ad promerendam gratiam principum apud quos exularet, idemque pro rigore justitiæ compatriotis regibus odiosus. Reliquit cenobia quot nullus, quæ solus aggregaverat multis dividens heredibus. Corpus ejus in Ripis portatum, et multa reverentia conditum. Ea qua efflavit hora, cantus suavis avium, et plausus alarum in cælum revolantium auditus, nec visus. Id, cum sepe in illa funeris pompa fieret, periti qui aderant voluerunt intelligi quod esset angelorum contio, quæ ad defunctum venisset ex promisso. Lavacro vestis, super quam corpus jacuerat, tacta paralitica soliditatem recepit artuum. Edem in qua obierat cum quidam incendere fuissent aggressi, ignis expavit ; quin et visus juvenis speciosus, qui flammam summovertet. Plures post annos Ripis cenobio destructo, Cantiam delatus Wilfridus inter præcipuos habetur, inter primicerios honoratur.

§ 110. Verumtamen ut ad recensitionem episcoporum, [f. 64, a.] quasi post diuturnam digressionem, in callem⁵ regrediar, expulso primitus, ut dictum est, Wilfrido, qui totius Nordanimbrorum regionis erat episcopus, duo pro eo constituti sunt, in Eboraco Bosa, in Haugustald Eata ;

¹ *diem*] D. ; interlined, A. E.

² *angoris finem inivit*] D. E. ;

^b *finem inivit angoris*, A.

³ *Emitte*] Ps. ciii. v. 30.

⁴ *esset*] D. E. ; interlined, A.

⁵ *quasi callem*] D. E. ; written upon an erasure, A.

defunctoque Eta, Johannes ordinatur pro eo. Tempore vero Alfridi regis rediit in episcopatum totum Wilfridus .v. annis, expulsis Johanne de Haugustaldo et Bosa de Eboraco. Post .v. annos Wilfrido iterum ab Alfrido expulso, illi sedibus suis restituti sunt. Defuncto vero Alfrido, Wilfridus in concordiam receptus sedem apud Haugustaldum habuit, Johanne in Eboracum migrante, quia jam Bosa defunctus erat. Johannes, vir eximiarum virtutum, notissimum prædicatorem habet Bedam in Gestis Anglorum.¹ Sed nec modo minor est laudibus suis, non adhuc defunctus miraculis. Celeberrimum illud habetur, quod habitatores Beverlei, quo loci jacet,² pro spectaculo soleant exhibere, tauri ferocissimi, qui, nodosissimis vinculis astricti, magno virorum fortium sudore adducuntur, statim ut cimiterium ingressi fuerint, ita omni feritate sopita conquiescunt, ut oves simplicitate putes. Laxatis ergo nodis dimittuntur per atrium proludere, qui ante quicquid obstabat solebant cornibus et pedibus impetere.³

Archbishops of York.

John [of Beverley] succeeds Eata.

and after the death of Bosa goes to York, [A.D. 705.] His virtues celebrated by Beda.

Miracle of wild bulls shown by the inhabitants of Beverley at his grave there.

§ 111. Ei successit in Eboraco Wilfridus presbyter suus, qui transcendit tempora Bedæ. Nam eum illo anno quo obiit fuisse in Eboraco episcopum asseverat.⁴ Quocirca lis inextricabilis inter Cantuarienses et Eboracenses versatur; quia dicant Cantuarienses se Wilfridum seniore habere, contra Eboracenses contendunt hunc juniorem ab archiepiscopo Odone Cantiam translatum.⁵

Wilfrid [II.] succeeds him at York [A.D. 718.]

§ 112. Hoc defuncto, emicuit in pontificale speculum Egbertus, frater Egberhti ejusdem provincie regis.

Egbert the brother of the king succeeds Wilfrid, [A.D. 732.]

¹ in *Gestis Anglorum*] Hist. Eccles. lib. V. cap. 2-6.

² *quo loci jacet*] E.; interlined, A.; *quo loco jacet*, D.

³ *impetere*] Here B. C. resume the narrative, see p. 211. n. 4.

⁴ *asseverat*] A. D. E.; *asseverant*, B. C., the scribe having ap-

parently mistaken for the letter n a mark of insertion placed over the line in A., by Malmesbury, to indicate the position of the succeeding sentence.

⁵ *Quocirca translatum*] B. C. D. E.; this sentence added on the outer margin, A.

Archbishops of
York.

His love of the
arts.

He founds a
noble library at
York.

Letter of Alcuin
to Charlemagne
in proof of this,
[A.D. 796].

He is buried at
York in the 36th
year of his
episcopate,
[Nov. A.D. 766.]

Cena.
Eanbald.

His good offices
to Ethelard arch-

Is et sua prudentia et germani potentia sedem illam in genuinum statum reformavit. Namque, quod cuivis¹ gesta legenti Anglorum in promptu est, Paulinus apud Rofecestram insigne pallii moriens reliquit. Ceteri post eum urbis præsules nichil simplici episcopi vocabulo altius anhelaverant.² At vero Egbertus intronizatus, cogitans animosioris ingenii homo, quod sicut superbum est si appetas indebita, ita ignavum si negligas debita, pallium appellatione apostolica reparavit. Hic omnium liberalium artium armarium, ut ita dicam, fuit, et nobilissimam bibliothecam Eboraci constituit. Cujus rei testem idoneum advoco Alcuinum, qui dixit in epistola ad Karolum Augustum: 'Date³ mihi exquisitiores eruditionis scolasticæ libellos, quales in patria habui per bonam et devotissimam magistri mei Egberti⁴ archiepiscopi industriam. Et, si placet excellentiæ vestræ, remittam aliquos ex pueris nostris, qui excipiant inde quæque necessaria, et revehant in Frantiam flores Britannia.' Sepultus est cum fratre suo in una porticu apud Eboracum, post .xxxvi. annos episcopatus.

§ 113. Hujus successori Cene⁵ substitutus est Eanbaldus, præfati Albinus discipulus industrius. Unde in epistola ad eundem dixit: 'Laus⁶ et gloria Deo, qui dies meos in prosperitate bona conservavit, ut in exaltatione filii mei karissimi gauderem, qui laboraret vice mea in ecclesia ubi ego nutritus et eruditus fueram, præesse thesauris sapientiæ, in quibus me magister meus dilectus archiepiscopus Egbertus heredem reliquit.' Ipse est Eanbaldus, qui cum Ethelardo

¹ *cuivis*] A. C. D.; *cujus*, B.; *civis*, E.

² *anhelaverant*] D. E.; *anelaverant*, with *h* interlined, A.; *anelaverant*, B. C.

³ *Date*] Alc. Epist. xliij.

⁴ *Egberti*] D.; interlined, A.; added on margin, E.; omitted, B. C.

⁵ *Cene*] A. C. E.; *Cenæ*, B.; *senex*, D.

⁶ *Laus*] Alc. Epist. lvj. *ad init*.

archiepiscopo Cantuariensi mutuis probitatis offitiis invasionem, quam Offa rex Mertiorum super Cantuariensem ecclesiam fecerat, ad nichilum redegit. Quod Albinus¹ significare videtur² in epistola ad eundem Adelardum, ita dicens: 'Audiens³ salutem et prosperitatem vestram et conventum cum Eboracensi archiepiscopo filio meo Eanbaldo, satis mihi placuit speranti ex vestræ colloquio sanctitatis unitatem sanctæ ecclesiæ recompaginari, quæ partim⁴ discissa est non rationabili consideratione sed quadam potestatis cupiditate.'

Archbishops of York.

bishop of Canterbury.

The event alluded to in letter from Albinus to Ethelard, [A.D. 798].

§ 114. Post eum hi fuerunt archiepiscopi, Wlfsius, Winundus, Wlfere, Ethelbald, Rodewald, Wlstanus. Hic tempore regis Edmundi fratris Ethelstani pertinacioribus studiis iram ejus emeritus, quod Danis contra cum rebellantibus faveret, ita licet⁵ quietum et benignum excitavit animum, ut eum in vincla coniceret. Sed non multo post actus penititudine et respectu clericalis reverentiæ indempnem abire permisit, quamvis ille datam sibi veniam indignatus, vitam e vestigio exierit.

Names of Eanbald's successors.

Wlstan, bishop temp. king Edmund the brother of of Ethelstan.

He favours the Danes in their rebellion.

The king imprisons, but afterwards releases him.

His death, [A.D. 956.]

§ 115. Post eum Oskitel gradum accipiens honoris, floruit temporibus Edredi, et Eduii, et Edgari regum, habuitque successores Oswaldum, Aldulfum, Wlstanum, qui omnes episcopi etiam Wigornienses fuere, hac de causa. Oswaldus, non exili progenie oriundus, utpote Odonis archiepiscopi nepos, apud Floriacum in Gallia alteratus est in monachum. Familiari per id temporis Anglis consuetudine ut, si qui boni afflati essent desiderio, in beatissimi Benedicti monasterio cenobialem susciperent habitum, a quo religionis hujusce manavit exordium. In hoc ergo loco juventutis fregit

Oskitel succeeds Wlstan.

Names of his successors.

Bishop Oswald becomes a monk at Fleury.

f. 64, b.]

¹ *Albinus*] At first Albinus epistola, but -i epistola crossed through, and -us interlined, A.

² *videtur*] A. D. E.; videtur velle, B.; videtur significare velle, C.

³ *Audiens*] Alc. Epist. lxxvij.

⁴ *partim*] A. D. E.; parum, B. C.

⁵ *licet*] Interlined, A

Archbishops of York. Oswald at first refuses the invitation of his uncle archbishop Odo to come to England. But hearing of his illness he sets forth. Hearing of the death of his uncle, he goes to his kinsman Oskitel, archbishop of York. Dunstan notices his holiness and abilities. And obtains for him the bishopric of Worcester, [A.D. 969.] Oswald's plan for establishing monachism there. He founds the monastery of St. Mary's, Worcester [A.D. 969.] The king gives him the see of York, [A.D. 972.]

lubricum, multis annis religioni et litteris serviendo. Et licet ab archiepiscopo invitaretur, crebris restitit epistolis, prætendens causam novitatis in veste, teneritudinis in religione. Nec, nisi tarde venit, nuntio egri et jam decumbentis avunculi percussus. Jam ergo Dofris appulsus, ut defunctum audivit, minimum abfuit quin statim Floriacum rediret. Sed ammonitu sotiorum necessitudines parentum non negligendas, post justa sancto archiepiscopo soluta, ad archiepiscopum Eboracensem Oskitellum, quem proximo consanguinitatis gradu attingebat, venit. Ejus dulcedine captus non paucis annis religione et contubernio ejus fruitus est. Interea Dunstanus Wigorniensis¹ et Lundoniensi episcopatibus decedens Cantiam transiit. Qui sanctitatis et efficacitæ Oswaldi non nescius, Wigornensem episcopatum ipsi a rege impetravit. Ille paulatim considerans in clericorum ibi consistentium animis boni materiam inesse, si quis eam hortando animare² nosset, non eos turbulente repulit, sed sanctissima circumvenit arte. Nam, quia sedes episcopalis Sancti Petri famulabatur honori, alteram in eodem cimiterio in genitricis Dei nomine fecit ecclesiam. Ubi, dum monachos posuisset, libentius cum eis conversari, familiares divina officia exercere. Quod videns populus, qui benedictionibus tam religiosi episcopi carere nefas immane duceret, omnis eo accurrere. Ita clerici in medio relict, maluerunt monachorum vestem suscipere quam sibi dispendio, plebi ludibrio esse. Ex eo tempore dedit locum janitrici cæli claviger paradisi pulchro inter celicolas commertio, zelo nullo. Hujuscemodi rumoris aura multam Oswaldo amicitiam apud regem conflavit et proceres. Rex consilio Dunstani vacuatam

¹ *Wigorniensis*] originally ex Wigorniensis, but ex crossed through, A.

² *animare*] D.; originally ex-

culpere et effigiare, but crossed through, and animare interlined, A. E.; exculpere et effigiare, B. C.

episcopo Eboracum viro implevit, qui barbariem gentis moderari pro antiquo convictu probe nosset. Nec tamen Wigornensi sedi renunciare permissus est, ne monachorum recens habitatio altoris sui destitueretur fomento. Optimates summissi viro esse, certatim possessiones ad monasteria quæ non extabant fundanda, ad ea quæ deciderant sullevanda, offerre. De quibus, cum se locus obtulerit, quantum competere videbitur, dicam. Preterea litteris excellentes viros in Angliam evocatos munificenter curare, ne illo bono fraudaret patriam, sine quo cetera bona pene mihi videntur inania. Quorum unus fuit Abbo Floriacensis monachus, qui multam scientiæ frugem Angliæ invexit, qui passionem Edmundi martiris,¹ jubente Dunstano archiepiscopo, plenitudini litterarum adjecit. Is postea domum reversus, et ibidem abbas constitutus,² severitati religionis sedulus astitit. Quem morem cum in cella quadam cenobii Floriacensis, quæ in Wasconia posita, hodieque ad regulam dicitur, exercere contenderet, non tulit id Guasconica³ ferocitas, sed lancea exanimatum⁴ superis transmisere. At Osualdus multis annis utrique sufficiens episcopatu, magis ad Wigorniam ventitabat. Supervixit .v. annis Dunstano, .x. Athelwoldo; tantamque sui ammirationem Angliæ præbuit, ut solus eos⁵ exhibere videretur, auctoritate illum, efficaciam istum, ambos sanctimonia. Pridie quam excederet, Wigorniae pro foribus ecclesiæ astans diu

Archbishops of York.

Oswald does not resign the see of Worcester.

The nobles give him possessions for building and sustaining monasteries.

He encourages literary men to come to England.

Among them Abbo, a monk of Fleuri,

who writes a history of Edmund the martyr.

Abbo returns home,

and is killed by the Guascons, [Nov. 13, 1004.]

Oswald dies after surviving Dunstan five and Ethelstan ten years.

Anecdote of him at Worcester on the day before his death.

¹ *passionem Edmundi martiris*] Printed in Surius, Vitæ Sanctorum, iv. 440 (Nov. 20).

² *et ibidem abbas constitutus*] B. C. D.; originally ibidem abbas constitutus est, but et inserted, and est crossed through, A.; ibidem abbas constitutus, with et interlined, E.

³ *Guasconica*] A.; Wasconia, B. C. D.; Guasconia, E.

⁴ *lancea exanimatum*] D.; originally clam, ut fertur, eliso gutture, but crossed through, and lancea exanimatum interlined, and likewise added, for the sake of greater clearness, on the outer margin, A.; clam ut fertur eliso gutture, but underlined, and lancea exanimatum written above it, E.; clam ut fertur eliso gutture, B. C.

⁵ *eos*] B. C. D. E.; interlined, A.

Archbishops of
York.

Death of Oswald,
[Feb. 29, 993.]

He is buried in
the church of
St. Mary at
Worcester.
His body trans-
lated after 12
years.

Aldulf abbot of
Peterborough
succeeds him.

He also holds the
two sees of Wor-
cester and York.

Is buried at
Worcester,
[A.D. 1002.]

After Wlstan
[II.] Elfric holds
the see of York,
Lefsius that of
Worcester.

By the advice of
the former, Har-
dacnut decapit-
ates and throws
into the Thames
the body of his
brother Harold,
and burns and
ravages the city
of Worcester,
[A.D. 1041.]

suspexit cælum,¹ letabiliter illacrimatus. Percuntan-
tibus, qui aderant, quid ita irreverberato lumine cælum
aspectaret, respondit: 'Sinite me, fratres, aspicere
' quo intendo pergere. Velox est depositio corporis
' mei, et tempus resolutionis meæ instat.' Mirati sunt
illi, quia nec ante aliquam suspitionem egrotantis
dedisset, sed etiam largiori curæ corporis indulisset.
Sed postero die, cum pro more, lotis pauperum pedibus,
himnum diceret: 'Gloria Patri, et Filio, et Spiritui
' Sancto,' in ipsa genuflexione vitali spiritu privatus est.
Tunc in ecclesia beatæ Mariæ sepultus, post .xii. annos,
signis divinitus ostensis, a terra elatus est. Quid
sane miraculi sit, quod, toto corpore in pulverem
obsumpto, stola sacerdotalis, qua fuerat amictus, cor-
ruptelæ usque ad hunc diem dampnum non sentiat,
divino reservetur examini! Successit ei in utraque
sede² Aldulfus ex abbate Burchensi, sanctus, ut perhi-
bent, vir et reverendus. Ipsi³ pro sanctitate ignos-
citur quod contra regulas canonum duas sedes tenu-
erit, quia scilicet hoc non ambitione sed necessitate
fecerit. Wlstan non ita, qui sanctitate discrepabat
et habitu. Jacet Aldulfus Wigornię, etiam Floriacensi
monasterio pro copia xeniorum, quibus Oswaldi muni-
ficientiam emulari sategit, predicandus. Post Wlstanum
suscepit sedem Eboracensem Elfricus, Wigornensem
Lefsius. Elfricus tempore Cnuti et Hardacnuti⁴ fuit;
habeturque in hoc detestabilis, quod Hardacnutus ejus
consilio fratris sui Haroldi cadavere defosso caput
truncari, et infami mortalibus exemplo in Tamensem
proici jussit. Quin et Wigorniensibus pro repulsa
episcopatus infensus, auctor Hardacnuto fuit ut, quia
pertinatius illi exactoribus regionum vectigalium ob-

[f. 65, a.]

¹ *cælum*] A. D. E.; in cælum, B.
C.

² *sede*] C. D.; interlined, A. E.;
omitted, B.

³ *Ipsi*] A. D. E.; Illi, B. C.

⁴ *Hardacnuti*] A. E.; Harde-
cnuti, B. C. D.

stiterant, urbem incenderet, fortunas civium abraderet. Elfrico Kinsius. Illi quoque Aldredus suffectus est, ante ex monacho Wintoniensi Wigorniensis¹ episcopus. Qui simplicitati regis Eduardi illudens, moremque antecessorum magis pecunia quam ratione alligans, archiepiscopatum Eboracensem non intermissa priori sede suscepit. Dispositoque apud regem consilio, Romam pertendit, comitatus duobus episcopis electis, Gisonem Wellensi et Waltero Herefordensi, necnon et Tostino comite Nordanhimbrorum.² Comitem Nicholaus papa gratiose suscepit, et eum in sinodo, quam contra simoniacos coegerat, sibi a latere assidere fecit. Gisonem et Waltherum voti compotes reddidit,³ qui essent non usquequaque contempnendæ scientiæ, et nullius notati ignominia⁴ simoniæ. Aldredum, suapte⁵ responsione culpabilem utrobique repertum, omni honore severus expoliavit. Ita differenti effectu cum regrederentur, una pariter erumna omnes⁶ involvit. Nam prædonibus irruentibus, præter simplices vestes expoliati omnibus⁷ ad nummi⁸ valens corporibus tantum illesis Romam refugere. Hæc calamitas peperit Aldredo recuperandorum occasionem honorum. Tostinus quoque, gravibus verborum contumeliis apostolicum aggressus, in sententiam sibi placitam reduxit. Parum metuendam a longinquis gentibus ejus excommunicationem, quam propinqui la-

Archbishops of York.

Kinsius, Aldred.

Aldred holds the sees both of York and Worcester, [A.D. 1060.]

He goes to Rome accompanied by Giso and Walter, bishops elect of Wells and Hereford, and earl Tostinus.

Council of Rome A.D. 1061.]

Pope Nicolas degrades Aldred from his bishoprics.

The travellers being stripped by robbers on their journey home, fly back to Rome.

The extent the occasion of Aldred's restoration.

Tostinus inveighs against the papal sentence.

¹ *Wigorniensis*] written originally with the Saxon w [p]. W being interlined, probably, as a guide to the scribe, A.

² *Nordanhimbrorum*] A.; Northanimbrorum, B. D. E.; Northanhimbrorum, C.

³ *reddidit*] D.; added on margin, A.; omitted, B. C.; interlined, E.

⁴ *ignominia*] A. D. E.; infamia, B. C.

⁵ *suapte*] A. D. E.; sua, B. C.

⁶ *omnes*] interlined, A. E.; omitted, B. C. D.

⁷ *præter simplices vestes expoliati omnibus*] omnibus præter simplices vestes expoliati, B. C.; and so originally in A., but the change in the position of omnibus indicated; præter simplices vestes expoliati omnibus, D. E.

⁸ *nummi*] C.; numi, A. B.; nummū, D.; numeri, E.

Archbishops of
York.

and says that the
king of England
would refuse
Peter's pence to
Pope Nicholas
[II.].

The Roman court
persuade the
pope to reappoint
Aldred to York,

and another
bishop to Wor-
cester.

Aldred and his
companions
return home
joyfully.

Legates from
Rome follow
them to conse-
crate Wistan
bishop of Wor-
cester, [A.D.
1062.]

No worthy per-
son had been
consecrated by
Stigand.

King William
refuses to receive
the benediction
from Stigand,
and is conse-
crated by Aldred,
who exacts an
oath from the
king that he will
dispense the
same law to
the English and
the French.

trunculi deriderent. In suplices eum¹ furere, in rebel-
les parum valere. Aut sua sibi per ejus auctoritatem²
reddenda, aut per ejus fraudulentiam constaret amissa.

Futurum, ut hæc rex Anglorum audiens tributum
sancti Petri merito Nicholai³ subtraheret, se non de-
futurum rerum veritati exaggerandæ. Hoc minarum
fulmine Romani territi, papam flexerunt ut Aldredo
archiepiscopatum redderet et pallium; impium esse, si
et inglorius et vastatus repatriaret. Fecit ille quod
monebat ratio, hac moderationis libra adjecta, ut Wi-
gornienti sedi proprius antistes accederet. Abierunt
ergo domum incolumes, magna et diffusa in omnes
apostolici liberalitate, de dampno priori consolati.
Consecuti sunt abeuntes Romanorum legati, qui sanc-
tissimum Wlstanum per consensum Aldredi Uigornie
ordinaverunt episcopum. Nec enim a Stigando, tunc
Cantuariensi nominetenus archiepiscopo, quisquam bonus
pontificale munus susciperet, qui non per hostium in
ovile ovium intrasset. Qui, quamvis sepe a sede voca-
retur apostolica, tamen⁴ nunc dilationibus nunc mu-
neribus eludebat omnia, donec veniret rex Willelmus,
quem nulla corrumpere posset tergiversationis astutia.⁵
Is Stigandum palam notabilem reddidit, nolens ab eo
sacramentum regiæ benedictionis suscipere. Exoratus
Aldredus consecrationem egit, exacto prius coram omni
populo jurejurando, quod se modeste erga subjectos
ageret, et æquo jure Anglos quo Francos tractaret.
Itaque illum, quamdiu erga suos temperiem habuit,
dilexit ut prolem, veneratus est ut regem. Sed cum
importabilis tributi pensum a provincialibus exigeret,

¹ eum] A. D. E.; omitted, B.
C.

² auctoritatem] A. C. D. E.; auc-
toritate, B.

³ Nicholai] A. B. D. E.; Nicho-
lao, C.

⁴ tamen] A.; omitted, B. D.; ^{am}
tunc, E.; nunc tamen, C.

⁵ quem nulla corrumpere posset
tergiversationis astutia] A. D. E.;
quem nulla tergiversationis posset
corrumpere astusia, B. C.

convenit eum per legatos antistes. Quos egre admissos cum turbulento responso abegisset, non moratus ille maledictionis telum in illum et omnem ejus vibravit progeniem. Prefatus posse se maledictionem dare merito, qui benedictionem dedisset immerito. Quod cum relatum

Archbishops of York.

Rupture between him and Aldred.

The archbishop curses the king.

regi esset, amicorum ammonitione delinitus misit qui episcopum exorarent. Veruntamen prævenerat nuntios mors antistitis, qui ex egritudine animi, ut plerumque fit, contracto morbo decubuerat et obierat. Libertas animi ejus in uno verbo enituit præclare, quod Anglice

The king sends to mollify him.

Aldred dies, [Sept. 11, 1069] before the arrival of the king's messengers.

apponam, quia Latina verba non sicut Anglica concinnitati respondent. Ursus erat vicecomes Wigorniae a rege constitutus, qui in ipsis pene faucibus monachorum castellum construxit, adeo ut fossatum cimiterii partem decideret. Querela ad archiepiscopum, qui tutor

How Urse [d'Abitot], sheriff of Worcester, built his castle close up to the monastery.

esset episcopatus, delata est. Ille cum vidisset Ursum, his verbis adorsus est: 'Hattest þu Urs, haue þu Godes

The archbishop curses him unless he removes it.

[f. 65, b.]

kurs.' Eleganter in his verbis sed dure nominum eufoniæ alludens: 'Vocaris,' inquit, 'Ursus, habeas Dei maledictionem, et,' quod Anglice non apposui, 'meam et omnium consecratorum capitum, nisi castellum hinc amoveris. Et scias profecto quod progenies tua non diu de terra Sanctæ Mariæ hereditabitur.' Dixit ille implenda, quæ nos videmus impleta. Siquidem non multis annis filius ejus Rogerius, paternarum possessionum compos, gravi regis Henrici indignatione pulsus est, quod quendam ex ministris regiis præcipiti furore jussisset interimi.

The curse fulfilled.

§ 116. Aldredo defuncto et in Eboraco sepulto, clades illa, quam prædixi, secuta est e vestigio, jussu Willelmi regis inflicta. Et tunc quidem omnis nobilitas popularis emarcuit, falce belli demessa; nam jam olim tempore Danorum monasteria per totam provinciam vice siderum micantia pessumierant. Stant adhuc semiruturi parietes, qui sint non delectationi¹ oculo, sed

Aldred buried at York.

National misfortunes after his death.

The monasteries throughout the province fall into ruin.

¹ *delectationi*] A. D. E.; *delectationis*, B. C.

Archbishops of
York.

There was the
monastery of
Wearmouth,
[co. Durham.]

There too was
Streneshalh now
called Whitby,
[co. Durham.]

The bodies of
Trumwine
bishop of Whit-
hern, king Oswy,
and others found
there.

The author does
not describe the
monasteries of
the province,
because the old
ones are decayed,
the new not of
sufficient note.

The bishops of
Hexham and
Witerne
worthy of men-
tion.

The see formerly
subject to the
archbishop of
York.

tristitiæ monumento. Ibi fuit olim apud Wiremuthe monasterium, Bedæ et multorum litteratorum virorum nobile gymnasium. Ibi Streneshalh sanctarum virginum choro, beatorum antistitum et egregiorum regum mausoleis insigne, quod nunc Witebi dictum, semisopitos cineres in vitam, quorundam industria satagente, suscitât. Inventaque sunt noviter et in eminentiam elata sanctorum corpora, Trumwini episcopi, Oswii regis, et Elfredæ filiæ ejus, quæ eidem monasterio post Hildam¹ præfuit, necnon et illius monachi quem divino munere scientiam cantus accepisse Beda refert. Cujus non fuisse apud Deum populare meritum miracula modo multa, ut ferunt, superne demissa, prætendunt inditium. Unde necessario illius provinciae monasteria non evolvo, quia vel vetusta omnino diruta, vel, si nova, adhuc ignota. Quamvis hoc opere non omnia per Angliam enumeranda suscepim, nisi quæ sint pro indigenarum sanctorum corporibus majoris famæ, altioris gloriæ. Huc accedit, quod quædam nostræ notitiæ occulit memoriæ vetustas, quædam constructionis novitas; ista provinciae longinquitas, illa sanctorum in eis requiescentium pro miraculorum raritate obscuritas. Quibus omnibus etsi ex necessitate stili nostri deest offitium, parum tamen nostrum suspirabunt silentium, cum fuerint olim vel Dei voluntate vel sua industria propalata. Interea, dum diversamur in hac provincia, successit animo episcoporum Haugustaldensium, et ad Candidam Casam, quod Anglice Witerne dicitur, non reticere nomina. Quia enim, quondam archiepiscopatu Eboracensi subjecti, ad tempus non excurrerunt nostrum, recte in referendo proprium non occupant locum. Furtim ergo se archiepiscopis immisceant, ut, eorum contubernio sociati, commemoratione non careant.

¹ *Hildam*] A. D. E.; Hildam abbatissam, B. C.

§ 117. Hengstaldeheim¹ vocatur locus. xv. ab² Eboraco milibus disparatus. Fisco regio famulabatur, quando eum beatæ memoriæ Wilfridus a beatissima Etheldrida³ regina pro aliis possessionibus commutavit. Ibi ediftia minaci altitudine murorum erecta, et diversis anfractibus per cocleas circumducta, mirabile quantum exposivit. Arbitratu quidem multa proprio, sed et cementariorum, quos ex Roma spes munificentiae attraxerat, magisterio. Ferebaturque tunc in populo celebre, scriptisque etiam est inditum, nusquam citra Alpes tale esse ediftium. Nunc qui Roma veniunt idem allegant, ut qui Haugustaldensem⁴ fabricam vident ambitionem Romanam se imaginari jurent. Adeo tot temporum et bellorum injuriæ venustatem ediftiis non tulere. Primus ibi fuit episcopus Wilfridus. Quo violenter ejecto, subrogati sunt Eata, Tumbert, Johannes. At vero, Wilfrido reverso, et post receptionem sedis defuncto, successit Acca, vir in primis industrius et sanctus. Utrarumque rerum astipulator est idoneus Beda, cujus instinctu et favore multa, ut notum est, elaboravit volumina. Veruntamen non prosperiore fortuna usum quam magistrum ex cronicis accepi, pulsumque post obitum Bedæ triennio a sede sua, incertum an regressum. Acce Fredebert. Ei Tilbert.⁵ Ipsi quoque Ethelbriht⁶ successit. Ad hunc et congregationem ejus est epistola Albin, in qua inter cætera dicit: ‘O nobilissima⁷ sanctorum progenies patrum, illorum honoris venerabilisque vitæ successores, et pulcherrimorum

Bishops of
Hexham.

Remarkable
buildings at
Hexham.

Unaffected by
the ravages of
time or war.

The names of
its early bishops.

Acca succeeds
Wilfrid.
[A.D. 769.]

He is expelled
from the see
three years after
Beda's death.
It is uncertain
whether he ever
returned.

Names of
his successors,
Fredebert
Tilbert, Ethel-
briht.

Letter of Albinus
to Ethelbriht.

[c. 66, a.]

¹ *Hengstaldeheim*] A. E.; Hagustaldech, B.; Augustaldeham, C.; Haugustaldehen, D.

² *xv. ab*] A. E.; .lxx. xliii. ab, B.; octoginta quatuor ab, C.; quindecim, D.

³ *Etheldrida*] A. C. E.; Ætheldritha, B.; Etheldritha, D.

⁴ *Haugustaldensem*] A. E.; Hagustaldensem, B.; Augustaldensem, C. D.

⁵ *Ei Tilbert*] Frithbert died Dec. 23, 766. His successor was Alhmund, consecrated 767, died Sep. 7, 781. Tilbert succeeded, being consecrated Oct. 2, 781. See Stubbs, Reg. Sac. Anglie.

⁶ *Ethelbriht*] A. E.; Ethelbrith, B.; Ethelbrihtus, C.; Ethelbriht, D.

O nobilissima] Alc. Epist. clxxviiij.

Bishops of Hexham and Whithern.

Three bishops only after him.

The Danes burn the town after the flight of the inhabitants.

Hexham now a vill of the archbishop of York.

Of the bishops of Whithern, and its situation on the confines of Scotland.

Ninia the confessor, the first preacher of Christianity in those parts, buried there.

Formerly called Candida Casa, from its church of polished stone.

Testimony of Albinus to the virtues of bishop Ninia.

‘habitatores locorum, vestrorum sequimini vestigia patrum, ut de his pulcherrimis habitationibus ad horum qui vos genuerunt æternæ beatitudinis consortium pervenire mereamini.’ Post Ethelbrihtum¹ tres tantum episcopi Haugustaldenses² fuere, Herdred, Eanberhtus, Tidfrid.³ Exercitus enim Danorum, qui jam tempore Albini metuebatur, ut alias diximus et dicemus, veniens, habitatoribus extinctis vel effugatis,⁴ habitaculorum tecta succendit, et secreta cælo exposuit. Nunc est Hengsteldeham⁵ villa archiepiscopi Eboracensis.

§ 118. Candida Casa vocatur locus in extremis Angliæ juxta Scottiam finibus, ubi beatus Ninia confessor requiescit, natione Brito,⁶ qui primus ibidem Christi prædicationem evangelizavit. Nomen loco ex opere inditum, quod ecclesiam ibi ex lapide polito Britonibus⁷ miraculo⁸ fecerit. Sanctum hunc Niniam præclarum virtutibus experta est antiquitas, sicut scribit Albinus in epistola ad fratres ejusdem loci dicens: ‘Deprecor⁹ vestræ pietatis unanimi-
‘nis habeatis memoriam in ecclesia sanctissimi patris
‘vestri Ninia episcopi, qui multis claruit virtutibus,
‘sicut mihi nuper delatum est¹⁰ per carmina metricæ
‘artis, quæ nobis per fideles nostros discipulos Eboracensis ecclesiæ scolasticos directa sunt, in quibus et
‘fatientis cognovi eruditionem, et fatientis miracula

¹ *Ethelbrihtum*] A. E.; Ethelbrithum, B.; jam dictum Ethelbrithum, C.; Ethelbrithum, D.

² *Haugustaldenses*] A. D. E.; Haugustaldenses, B.; Augustaldenses, C.

³ *Tidfrid*] A.; Tulfrið, B.; Tulfriðus, C.; Tidfridid, D. E.

⁴ *extinctis vel effugatis*] After extinctis, and written in a small hand above the line, are the words hic incipe in E., apparently as a direction to a scribe to commence a new page at nec effugatis.

⁵ *Hengsteldeham*] A.; Hestoldeham, B. C.; Haugustaldeam, D.; Hengsteldeam, E.

⁶ *Brito*] A. C. E.; Britto, B. D.

⁷ *Britonibus*] A. D. E.; Brittonibus, B. C.

⁸ *miraculo*] A. B. C.; miraculum, D. E.

⁹ *Deprecor*] Alc. Epist. Fragm. i.

¹⁰ *est*] B. C. D. E.; interlined, A.

'sanctitatem.'¹ Ibi sub extremo Bedæ tempore primus factus est episcopus Pehtelnus, qui multo ante tempore in Westsaxonia commoratus, sanctissimi Aldelmi discipulatus interesse meruerat. Eum subsecuti sunt Frithe-wald,² Pectwine, Ethelbriht,³ Beadulf. Nec præterea plures⁴ alicubi reperio, quod cito defecerit episcopatus, quia extrema, ut dixi, Anglorum ora⁵ est, et Scottorum vel Pictorum depopulationi oportuna. His igitur, quæ prætermittere consilium non erat, decursis, ad Eboracum regredietur oratio.

Archbishops of York.

Pehtelm the first bishop.

Names of his successors.

Failure of the see through its exposure to the incursions of the Scots or Picts. The author returns to the history of the see of York.

§ 116. Anno ab Incarnatione Domini millesimo .lxx^o, Thomas canonicus Baiocensis a Willelmo rege archiepiscopus Eboraco datus est, permansitque in honore annis .xxx^{ta}. Omni vita integer, et cui nichil vel in gestis vel in dictis succenseri debeat, nisi quod primo archiepiscopatus tempore, in causa primatus Cantuariensis, magis errore quam pertinacia certavit. Cujus rei exitum primus liber Gestorum Pontificalium absolvit.⁶ Elegancia, personatus spectabilis, desiderio videntibus erat; juvenis, vigore et æqualitate membrorum commodus; senex, vivido fatiei rubore et capillis⁷ cigneus. Liberalitate sua successores contristavit, ut qui multam episcopalium terrarum partem in clericorum usum nimie, ut dicunt, prodigus distraxerit. Clerum

Thomas, a canon of Bayeux, made archbishop by king William, A.D. 1070.

His character and personal appearance.

His liberality towards his clergy.

¹ *Sanctum hunc . . . miracula sanctitatem*] This passage originally followed the words *illibatamque servari* in A., (p. 259, l. 4;) its present position being indicated by Malmesbury's ordinary sign of transposition. It is added on the margin of E., a mark (Θ) being placed after *miraculum fecerit*, to shew where it should come in. It follows *miraculo fecerit* in B. C. D., as in the text.

² *Frithewald*] A. D. E.; Fridewald, B.; Fridewaldus, C.

³ *Ethelbriht*] A. D. E.; Ethelbrith, B.; Ethelbricthus, C.

⁴ *Nec præterea plures*] The latest mention of Beadulf appears to be in A.D. 795, when he assisted at the coronation of Eardwulf, king of Northumbria. Gilaldanus was consecrated bishop of Whithern in A.D. 1133.

⁵ *ora*] A.; hora, B. C. D.; ^h *mora*, E.

⁶ *absolvit*] Supra, Lib. i. § 25.

⁷ *et capillis*] D.; interlined, A.; omitted, B. C.; added on margin, E.

Archbi hops of
York.

Thomas of
Bayeux, com-
posed hymns.

His death, Nov.
18, A.D. 1100.

Girard, bishop of
Hereford, suc-
ceeds him.

He delays sub-
jection to
Anselm arch-
bishop of Can-
terbury.

Letter of pope
Paschal [II.] to
him [Dec. 12,
1102].

He commands
Girard to obey
Anselm accord-
ing to precedent.

sufficientem opibus et litteris adunavit; ecclesiam a fundamentis inchoatam consummavit. Celibatum ejus nunquam sinister rumor aspersit. Philosophis antiquis scientia comparandus, nec elatus. Sermone et vultu comis, moribus dulcis. Nec cantu nec voce minor, multa ecclesiastica composuit carmina. Si quis in auditu ejus arte jocularia¹ aliquid vocale sonaret, statim illud in divinas laudes effigiare.² Illud apud clericos quam maxime agere, ut masculam in ecclesia musicam³ haberent, nec quicquam effeminate defringentes, Tenero,⁴ ut Persius ait, supplantarent verba palato. Ævo igitur et honore sæculi et gratia Dei habunde plenus, obiit anno primo Henrici regis, in Novembri, cum eum antea in Augusto ad regem coronasset, propter absentiam Cantuariensis archiepiscopi.

§ 117. Nec mora⁵ Girardus, nepos Walkelini episcopi Wintoniensis, qui erat episcopus Herefordensis, electus est et introductus in archiepiscopum. Qui dum cunctaretur subici primati Cantuariensi, has ei litteras misit Paschalis papa.

‘ Paschalis papa, servus servorum Dei, venerabili fratri
‘ Eboracensi episcopo Girardo salutem et apostolicam
‘ benedictionem. Quanquam prave contra nos, immo
‘ contra matrem tuam sanctam Romanam ecclesiam te
‘ non ignoremus egisse, præsentibus tibi tamen litteris
‘ mandamus, ut professionem tuam venerabili fratri
‘ nostro Anselmo Cantuariensi archiepiscopo facere non
‘ negligas. Audivimus enim Thomam quondam præde-
‘ cessorum tuum ex hac eadem re contentionem mo-
‘ visse, et cum in præsentia domni Alexandri papæ
‘ secundi ventilata esset, ex præcepto ejus diffinitione

¹ *arte jocularia*] D.; arti jocularie indulgens, originally, but corrected as in text, A. E.; arti joculariorie indulgens, B. C.

² *effigiare*] A. D. E.; effigiet, B. C.

³ *musicam*] A. D. E.; musimum,

B.; virilem in ecclesia vocem, C.

⁴ *Tenero*] Tenero supplantat verba palato, Sat. i. l. 35.

⁵ *Nec mora*] B. C. D. E. Nec mora electus est, originally, but electus est crossed through, A.

'habita, post varias disquisitiones¹ Lanfranco præde-
'cessori suo et successoribus suis² eandem profe-
'fecisse. Unde et nos, quod tunc temporis diffinitum
'est, volumus, auctore Deo, firmum illibatun-
'que ser-
'vari.'

Ar h' bishops of
York.
Girard, arch-
bishop.

[f. 60, b.]

§ 118. Hanc epistolam directam sibi Girardus non
legit, quia necesse non fuit. Prevenerat ipse jussum
apostolicum, et hortatu regis Anselmo in manum de-
derat servaturum se ipsi eandem professionem in
archiepiscopatu Eboracensi quam fecerat in episcopatu
Herefordensi. Nequitia autem qua eum papa notat
hæc fuit, quod a Roma³ cum pallio regressus men-
datio suo sedem apostolicam infecit, dicens regi quod
si se in aliis ecclesiastice ageret, investituras ecclesi-
arum ab eo fieri⁴ æquanimiter papa⁵ toleraret. Lit-
terarum non nescius, in eloquentia diffusus.⁶ Decessit
insperate, morbo quidem sed⁷ levi antea tactus.⁸ Nam
cum aliquantulum eger in quodam viridario domui
sue vicino cubitaret, ut salubriore aura,⁹ quam suave
halantes herbarum flores animarent, foris frueretur,
jussit ut astantes domum secederent, corporis cura
interim provisuri. Abierunt illi, et post epulas re-
versi fleverunt dominum exanimem. Utinam hæc
rumor finxerit, nec homo pontificalis gratiæ sic obi-

Girard does not
read the letter

having pre-
vious sub-
mitted to
Anse n.

His character,
and sudden
death May 21,
A.D. 1104.

¹ *disquisitiones*] D. ; diffinitiones, but corrected into disquisitiones, A. ; diffinitiones, B. C. ; diffinitiones, with disquisitiones written above it, E.

² *suis*] A. D. E. ; tuis, B. ; ejus, C.

³ *a Roma*] B. C. D. E. ; originally cum a Roma, but cum crossed through, A.

⁴ *ab eo fieri*] C. D. E. ; interlined, A. ; ab eo with fieri interlined, B.

⁵ *papa*] B. C. D. E. ; interlined, A.

⁶ *diffusus*] D. E. ; after this word,

there is in A. a blank erasure of three lines ; — Ceterum, vel rei veritate vel rumorum licentia parum diffinio, multorum criminum et maxime libidini obnoxius erat. Qui etiam maleficiis dicitur inservire, quod Julium Firmicum secreto et pro meridianis horis lectitaret, B. C.
⁷ *sed*] A. D. E. ; omitted, B. ; sed levi omitted, C.

⁸ *antea tactus*] A. D. E. : ante attactus, B. ; antea attactus, C.

⁹ *aura*] B. C. D. E. ; originally aura foris, but the latter word crossed through, A.

Archbishops of
York.

Thomas,
archbishop.

The canons of
York refuse him
burial in the
church.

But Thomas his
successor has
the body re-
moved there.

When elected
archbishop he
declines to go to
Canterbury for
consecration.

Anselm informs
pope Paschal
[11.] of his re-
fusal.

Anselm's letter
to Thomas arch-
bishop elect of
York.

He interdicts
him from the
performance of
any priestly
functions,

ret.¹ Certe canonici Eboracenses, ne in ecclesia sepe-
liretur pertinacissime restitere, vix ignobilem cespitem
cadaveri præ foribus inici passi. Quamvis post aliquot
annos Thomas successor ejus, indignitatem facti leniens,
in ecclesia ipsum juxta prædecessores suos eminentissime
tumulaverit. Is filius Samsonis Wigornensis episcopi,
dum in archiepiscopatum electus, ad consecrationem
suam suscipiendam pro more Cantuariam venire invi-
taretur ab Anselmo, primo benigne respondit. Grates
se quod vocaretur agere, sed indutias petere, ad tam
magnum apparatus immodico sumptu² opus esse. Se-
cundo accitus vi se et rationibus clericorum suorum
teneri renuntiavit. Tertio etiam per episcopos Lundo-
niensem et Rofensem conventus omnino negavit. Quare
Anselmus cum de consilio³ Thomæ Paschalem papam
certum fecisset, et defectus ipse corporis viribus cæleste
iter acceleraret, scripsit Thomæ epistolam, quam etiam
omnibus episcopis Angliæ singulam singulis cum suo
sigillo misit, ut scirent qualiter se erga Thomam agere
deberent.

§ 119. 'Anselmus, minister⁴ ecclesiæ Cantuariensis,
' Thomæ electo archiepiscopo Eboracensi. Tibi, Thoma,
' in conspectu Dei omnipotentis, ego Anselmus archi-
' episcopus Cantuariæ⁵ et totius Britanniæ primas
' loquor, ex parte⁶ ipsius⁷ Dei sacerdotale officium,
' quod meo jussu in parrochia mea per suffraganeum
' meum suscepisti, tibi interdico; atque præcipio ne te

¹ *exanimem . . . obiret*] D. E.; after *exanimem* there is a blank erasure of half a line in A.; *exanimem*, et pulvillo, ut ferunt, appositum curiosarum artium codicem. Utinam hæc rumor finxerit, nec tantum virum pontificalis gratiæ polluerit, B. C.

² *sumptu*] D.; added on margin, A.; omitted, B. C.; interlined, E.

³ *consilio*] D. E.; rebellione,

B. C.; an erasure in A., with *consilio* added on margin.

⁴ *Anselmus, minister*] Anselm. Epist. clv.

⁵ *Cantuariæ*] D. E.; Cant., A.; Cantuariensis, B.; omitted, C.

⁶ *ex parte*] originally loquens ex parte, but loquens crossed through, A.; and underlined, E.; loquens ex parte, B. C. D.

⁷ *ipsius*] A. D. E.; illius, B. C.

' de aliqua cura pastoralis ullo modo præsumas intro-
 ' mittere, donec a rebellionem quam contra ecclesiam
 ' Cantuariensem incepisti,¹ discedas, et ei subjectionem,
 ' quam antecessores tui, Thomas videlicet et Girardus
 ' archiepiscopi, ex antiqua antecessorum consuetudine
 ' professi sunt, profitearis. Quod si in his quæ cepisti
 ' magis perseverare quam ab eis desistere delegeris,
 ' omnibus episcopis totius Britanniae sub perpetuo
 ' anathemate interdicto, ne tibi ullus eorum manus ad
 ' promotionem pontificatus imponat, vel si² ab externis
 ' promotus³ fueris, pro episcopo vel in aliqua Christiana
 ' communione te suscipiat. Tibi quoque Thoma sub
 ' eodem anathemate ex parte Dei interdicto, ut nun-
 ' quam benedictionem episcopatus Eboracensis suscipias,
 ' nisi prius professionem, quam antecessores tui Thomas
 ' et Girardus ecclesiae Cantuariensi fecerunt, fatias. Si
 ' autem episcopatum Eboracensem ex toto dimiseris, con-
 ' cedo ut officio sacerdotali, quod jam suscepisti, utaris.'⁴

Archbishops of
York.

Thomas,
archbishop.

until he desists
from his rebel-
lion against the
see of Canter-
bury.

But says that if
he will give up
the bishopric of
York he may
officiate as a
priest.

f. 67, a.]

§ 120. Erat tunc⁵ rex Normanniae.⁶ Qui cum in reg-
 num redisset, ventilare causam cepit. Lectaque est ante
 eum epistola prohibitionis Anselmi, et ab episcopis omni-
 bus Angliæ suscepta et approbata; quamvis susceptionem
 ejus ad regalis potentiae contemptum retorquere comes
 de Mellento nisus esset. Tantus autem episcoporum
 in hoc⁷ fuit consensus, non refragante etiam patre
 Thomæ Wigornensi antistite, ut mallent omni honore
 spoliari quam præcepta patris sui Anselmi transgredi.
 Confirmavit religionem illorum principalis assensus,
 cum subjecit: 'Quicquid aliorum sententia ferat, ego
 ' patris Anselmi excommunicationi nec ad horam sub-

Anselm's letter
read to the king,
and approved by
the bishops.
Robert earl of
Meillant regards
it as an insult to
the king.
But all the
bishops support
Anselm.

Opinion of prince
[William].

¹ *inceptisti*] B. C. D.; originally
inceptistis, but the s erased, A. E.

² *si*] A. B. C.; sibi, D. E.

³ *promotus*] A. C.; omitted, D. E.

⁴ *utaris*] D. E. After *utaris* there
is a blank erasure of two lines and a
half in A.; *utaris*. Egit Thomas
arte, ut hanc epistolam vivo An-
selmo, qui post paucos dies decessit,

non susceperet. Qua tamen sus-
cepta, risum increpuit, et ait: 'Mor-
' tuus est; et cum eo mandata sua
' mortua sunt,' B. C.

⁵ *tunc*] A. B. C.; enim, D. E.

⁶ *rex Normanniae*] D. E.; and on
an erasure, A.; Henricus Norman-
niæ, B. C.

⁷ *in hoc*] A. D. E.; omitted, B. C.

- Archbishops of
York.
Thomas,
archbishop.
- Thomas at
length yields,
- and is consecra-
ted by Richard
bishop of Lon-
don [June 27,
A.D. 1106].
- Is invested with
the pall by car-
dinal Odolric
[Ulric.]
- His virtuous
life.
- His death [Feb.
24, A.D. 1114].
- Turstan suc-
ceeds him.
He refuses to
make his pro-
fession to Ralph
archbishop of
Canterbury, and
at the instance of
the king resigns.
- ‘jacere aliquatenus volo. Itaque quia præter episto-
‘lam¹ Anselmi sunt privilegia sedis apostolicæ, sunt
‘diffinitiones ante patrem meum et matrem, cum con-
‘silio totius regni statutæ, quibus auctoritas Cantu-
‘ariensis ecclesiæ nititur, eligat Thomas aut subjec-
‘tionem ecclesiæ Cantuariensi facere, aut episcopatui
‘valefacere.’ Cessit ille non rationi sed potentiæ; facta-
que professione subjectionis suæ Cantuariensi ecclesiæ,
suscepit a ministro, Ricardo scilicet Londoniensi epi-
scopo, quod detrectaverat suscipere a magistro. De
facilitate ergo credulitatis in clericos sero doluit, exul-
ceratam quantum vixit deferens conscientiam quod bene-
dictione Anselmi fuerit privatus.
- § 121. Erat tunc temporis in Anglia Odolricus² quidam
cardinalis, qui pallium Eboracensis ecclesiæ attulerat,
per Anselmi consilium dandum. Sed cum eum jam
obisse invenisset, herebat animo, incertus quid faceret.
Sedata ergo omni³ per potestatem regis controversia,
decretum⁴ ut Eboracum ab eodem cardinale deportaretur
pallium. Factum est, et redimitus Thomas pallio
in archiepiscopum eminuit.⁵ Experts, ut credebatur, ab
adolescentia feminearum sed et obscenitatum omnium.
Dapsilis exemplo sui ad omnes, prædicandæ pietatis et
favoris in clericos. Decessit juvenis vix .iiii^{or}.⁶ annis
functus gradu.⁷
- § 122. Successit Turstanus mirandæ⁸ constantiæ cle-
ricus. Qui, cum post aliquot annos acceptæ electionis
professionem Radulfo archiepiscopo Cantuariæ facere
nollet, volente rege ultro archiepiscopatui cessit. Sed
- ¹ *epistolam*] A. D. E.; ecclesiam, B. C.
² *Odolricus*] Cf. Ciaconius, i. col. 914. Florence of Worcester, ii. p. 60, ed. Thorpe.
³ *omni*] A. E.; omitted, B. C.; eam with final m crossed through and expuncted, D.
⁴ *decretum*] A. B.; decretum est, C. D. E.
⁵ *eminuit*] A. D. E.; emicuit, B.; emicuit, C.
⁶ *vix .iiii^{or}.*] A.; in xiiii. D.; in xiii^{or}, E.
⁷ *gradu*] A. D. E. After gradu the word sacerdotali has been improperly added in A., in a hand of the xvth cent.
⁸ *mirandæ*] mirandæ, A.; prædicandæ, D. E.

clericorum suorum monitu¹ postea Romam profectus, hanc epistolam meruit.²

f. 67, b.]

§ 123. 'Pascalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Henrico, illustri regi Anglorum, salutem et apostolicam benedictionem. Nos, auctore Deo, de probitate tua non tantum bona sed et meliora confidimus. Iccirco monemus excellentiam tuam ut divinæ gratiæ memor semper existas, quæ tibi et regni pacem et justitiæ notitiam tribuit. Honorem

Archbishops of York.

Turstan, archbishop.

He goes to Rome.

Letter of Paschal II. to king Henry I. April 5 A.D. 1117.

¹ monitu] E.; interlined, A.; sed . . . profectus, written over an erasure, D.

² *Dapsilis exemplo . . . epistolam meruit*] D. E.; after ad omnes there is an erasure of half a page in A., the words from prædicandæ . . . sacerdotali being written upon the commencement of it, the remainder left blank. Dapsilis exemplo sui ad omnes. Prepinguis et fidæ corpulentia, ut vix ambulare posset suspiriosus Unde et corrupta luxu materia celeritatem mortis conscivit, ut juvenis immaturo disjungeretur obitu. Alia dicitur festinatæ mortis occasio, quam secretior prodit relatio. Habetur in Glocestria ecclesia beati Oswaldi regis sub potestate archiepiscopi Eboraceusis ecclesiæ, qua adhuc, ex veteri more quo episcopatus Wigornensi dominati sunt, tres quos nominavi archiepiscopos resedi se arbitror. Terras enim omnes illie appendices, præter exiguum victum canonicorum qui remanserunt, Thomas senior, cujus hic erat nepos, monachis in Sancti Petri monasterio conversantibus dedit. Id monasterium Aldricus archiepiscopus in v'ec n alter' is quod p s' d bat construxerat. Quia ergo f'ia prov r vul'averat martyris ossa in e'clesia i la scrinio inclusa, ard bat Thomas veritatem rei oculis experiri. Sua-

dentibus quibusdam ut precibus premissis et solenni jejuniio indicto religionem aggrediretur, ea titatis suæ conscius neglexit. Summoigitur diluculo j um pransus, scrinio effracto, extrax' t ossa, firmavit ocul' s animi credulitatem. Continuoque templum egre sus, valetudinem letalem incidit. Quae invalescente per dies, post .iiii^{or}. menses animam dereliquit.

De Turstino archiepiscopo.

Substitutus a rege Turstanus, Radulfo Cantuariensi archiepiscopo non abnuente, antecessorum p r'itiam fovit, nolens subjectionem matri ecclesiæ profiteri. Quare, re largutus a rege, honorem ultro abjecit, p onuntians volunt rio sacramento n n se ult r'ius, vel violenter vel callide, sedem illam clamarum. Concessit ergo in domum suam privatus post medium annum et eo plus accepti archiepiscopatus. Sed cum solitis obsequiis se destitutum videret, eger ambitione secular'um animus, facti penituit. Quocirca regem ultra mare profectum sponte secutus est, sperans se modesta reali reve ti ndum. Verum cum al' iunto tempore sp m e n unp' t inanem, per clericos eec' s æ q i probe negotio insistebant, hæc epistola regi a papa Paschali missa est,—B. C.

Archbishops of ' igitur Dei et ecclesiarum ejus in regno tuo diligen-
York. ' ter observa, et justitiam efficaciter exequere; quia
Turstan, ' per honorem Dei tuus profecto augebitur. Audi-
archb's shop. ' vimus electum Eboracensis ecclesiæ, virum sapientem
' et strenuum, sine judicio ab Eboracensi seques-
' tratum ecclesiæ; quod nimirum divinæ justitiæ et
' sanctorum patrum institutionibus adversatur. Nos
' quidem neque Cantuariensem ecclesiam minui, neque
' Eboracensem volumus præjudicium pati, sed eam
' constitutionem, quæ a beato Gregorio, Anglicæ gentis
' apostolo, inter easdem ecclesias constituta est, firmam
' censem illibatamque servari. Idem ergo electus,
Turstan is to be ' ut justitia exigit, ad suam ecclesiam omnimodis
recalled to his ' revocetur. Si quid autem quæstionis inter easdem
sec. ' ecclesias nascitur, præsentibus utrisque partibus, in
And any further ' nostra præsentia pertractetur.'
disputes to be
argued before
the pope in per-
son.

Turstan returns
to his sec.
Continued
disagreement be-
tween him and
Ralph.

They both de-
termine to
appeal to pope
Gelasius II.
But his death
prevents this
[Jan. 29, 1119].
His successor,
Calixtus II.
arrives at Rheims
to hold a council
[A.D. 1119].
Turstan joins
him there,

§ 124. Hac epistola fretus Turstanus sedem suam
libens repetiit.¹ Augebatur interea in dies discidium
inter eum et Radulfum archiepiscopum, quia Radulfus
nullis delinimentis,² nullis minis adduci potuerat ut
ei manus imponeret, nisi professionem faceret; nec
Turstanus id se facturum pro capitis periculo pollice-
batur. Successori ergo Paschalis papæ Gelasio, citra
montes venienti, ambo statuerunt occurrere, causarum
suarum patrocinio affuturi. Sed mors apostolici non
diu prolongata, tardavit eorum impetum, donec Calix-
tus, qui ei successerat, Remis ad celebrandum venit
concilium. Eo Turstanus impiger contendit, pollicitus³
regi nichil se contra decus ecclesiæ Cantuariensis
moliturum. Quod, mox ut opportunum vidit, oblitus
effregit, ab apostolico contra omnes consuetudines

¹ *repetiit*] D. E.; after *repetiit*
is a blank erasure of a line, A.;
repetiit, qua volens cesserat, licet
aliud clerici auribus papæ insusur-
rassent, B.; cui volens, etc., C.

² *delinimentis*] A. C. E.; delimen-
tis, B.; *deliniamentis*, D.

³ *pollicitus*] D. E.; after *pollicitus*,
there is a blank erasure of a word,
A.; *pollicitus* juramento, B. C.

majorum benedictionem episcopalem suscipiens. Pre-
 cesserat sane Turstanum ad papam legatus regis idem-
 que frater¹ Radulfi, Sefredus, postea Cicestrensis epi-
 scopus, denuntiaturus papæ ne ullo modo Turstanum
 aut ipse sacraret, aut ab aliquo, nisi a pontifice Can-
 tuariorum secundum antiquum morem, sacrari per-
 mitteret. Et, si contra hoc ipse apostolatus sui jure
 niti vellet, certus existeret, quia nec pro amissione
 coronæ suæ propositum suum in hac causa mutaret.
 His respondit apostolicus: 'Ne putet rex me de quo
 ' agit negotio aliter acturum quam ipse velit. Neque
 ' enim ad hoc umquam voluntas mea me tulit, ut
 ' Cantuariensis ecclesiæ dignitatem, cui tot præclari
 ' patres, ut pene toti mundo notissimum est,² præ-
 ' sederunt, quoquomodo humiliem.' His blanditiis per-
 suasus legatus, reditum maturavit. Post cujus disces-
 sum apostolicus Romanorum jussis obnoxius, qui in
 amicitiam Turstini³ transierant, eum sacravit; palam
 illud interdicente Johanne archidiacono Cantuariense.
 Responditque ei⁴ apostolicus: 'Nullam injustitiam ec-
 ' clesiæ Cantuariensi facere volumus, sed salva justitia
 ' et dignitate illius, quod proposuimus, exsequamur.'
 Frivolum id audientes judicaverunt, cum dissideret
 factum a dicto.⁵

§ 125. Hoc audito, rex Turstano interdixit omni domi-
 nationis suæ terra. Quam severitatem nec tunc voluit
 diminuere, cum eum apud Gisortium præsens interpellas-
 set apostolicus, asserens se de fide qua se rex obligatum
 esse dicebat, eum auctoritate beati Petri soluturum.
 Quod cum frustra fuisset, tunc quidem res inpacata
 remansit. Sed sequenti anno, cum jam prefatus papa,

Archbishops of
York.

Turstan
archbishop.
and contrary to
his promise
receives his bene-
diction as a
bishop.
Sefred, the king's
legate, had gone
to persuade the
pope not to con-
secrate him.

The pope pro-
mises to do no-
thing contrary
to the wishes of
the king,
or the dignity of
the see of Can-
terbury.

The legate re-
turns home.

After which the
pope consecrates
him Oct. 13,
1119, John arch-
deacon of Canter-
bury protesting
against it.

The king
banishes Tur-
stan.

¹ *frater*] D. E.; added on mar-
gin, A.; omitted, B. C.

² *notissimum est*] A. D. E.; notum
est, B. C.

³ *Turstini*] D. E.; an erasure,
with Turstini written upon it,

A.; Turstini, donis ejus illecti,
B. C.

⁴ *ei*] A. D. E.; omitted, B. C.

⁵ *factum a dicto*] A. D. E.; dictum
a facto, B. C.

Archbishops of
York.

Turstan,
archbishop.
The pope by his
threats induces
the king to rein-
state Turstan,

who dies four
years after king
Henry [Feb. 5,
A.D. 1140],

having first
renounced his
bishopric, and
become a monk
at Poutefrac.

in sede apostolatus corroboratus, liberius quæ vellet disponderet, misit¹ epistolam, qua jubebatur ut aut Turstanus episcopatu suo potiretur, aut rex anathemate et pontifex Cantuariensis suspensione sacerdotalis officii plecterentur. Hic metus coegit regem cepto desistere; receptusque est Turstanus in sede. Ita ille, quamvis Radulfus et successor ejus Willelmus multa conarentur, multa effunderent, omnes eorum allegationes instantia sua dissolvit, et irritas fecit. Obiit sanctissime post exactum quadriennium mortis Henrici regis, abrenuntians prius episcopatu, et monachus factus apud Pontem Fractum cellam Cluniaci.²

De Episcopis Dunelmi.

Of the bishops of
Lindisfarne and
Durham.

Lindisfarne the
only northern
see which now ac-
knowledges the
supremacy of
York.

Lindisfarne an
island, called also
Haliceland.

The bishopric
founded by St.
Aidan [A.D. 635].

Names of his
successors.

Cuthbert the
most renowned
of them.

His body still
remains un-
corrupted.

§ 126. Ex omnibus episcopatibus qui quondam in [f. 68, a.] Northanhimbria positi principatum Eboracensium sus-
piciebant, solus ille, qui apud Lindisfarne fuit, remansit.
Lindisfarne est insula exigua, quæ nunc a provincia-
libus Halieland vocatur, quam sanctissimus Aidanus
appetitor silentii et sanctæ paupertatis in sedem epi-
scopatus, spreta illa Eboracensis frequentia pompa,
elegit. Viri tenuitatem et modestiam secuti sunt
successores, Finan, Colman, Tuda, Eata. Cele-
berrimus et illibato adhuc corpore pausans eximius
Cuthbertus, qui solus hanc gratiam meruerit,³ quod
nunquam ejus incorruptio vel in quæstionem vene-
rit. Edberht,⁴ qui pro maximæ⁵ sanctitatis præro-

¹ *misit*] D.; written on an erasure, A.; impetravit, underlined and with *misit* written above it, E.; impetravit, B. C.

² *Obiit sanctissime . . . Cluniaci*] D.; added on the lower margin of A., (in the handwriting of our author, but in a different ink from the rest of the page, probably at the

time of Turstan's death); added on margin of E.; omitted, B. C.

³ *meruerit*] A. B.; meruit, C. D. E.

⁴ *Edberht*] A. E.; Edbert, B.; Edbertus, C.; Edbert, D.

⁵ *pro maximæ*] A. E.; proximæ, B. C. D.

gativa meruit in tumulo sepeliri quem antecessor suus felicissimæ memoriæ .xi. annis integro consecraverit¹ cadavere, eventum cito secuturæ mortis et sepulturæ predixit ipse² allatis ad se sacratissimis induviis, quæ tot annis infossæ labem putredinis evaserant. Hæc Beda³ in vita beati Cuthberti latissime exsequitur. Edfridus, cujus jussu et rogatu idem historiographus felicem Cuthbertum tam oratione rethorica quam dulcedine metrica extulit. Ethelwold, Cinewlf, Higeald.⁴ Hujus tempore depopulati sunt Dani insulam, ut nec sacrosanctis parcerent altaribus, sicut manifestum facit epistola Albini ad eundem in hunc modum:

Bishops of Lindisf. me.
When Edberht was buried in the same place, eleven years aft. r Cuthbe t, Cuthbert's garments were still perfect [A.D. 693.]
The account amply given in Beda's Life of Cuthbert.
Names of Cuthbert's successors.
The island ravaged by the Danes in the time of Higeald.

§ 127. 'Beatissimi⁵ patris Cudberti⁶ episcopi optimis in Christo filiis Higbaldo episcopo et omni congregationi Lindisfarnensis ecclesiæ Alchuinus diaconus salutem. Vestræ karitatis familiaritas præsentem me multum letificare solebat, sed versa vice vestræ tribulationis calamitas, licet absentem, multum me contristat, quod pagani contaminaverunt sanctuaria⁷ Dei, et fuderunt sanguinem sanctorum in circuitu altaris, calcaverunt corpora sanctorum in templo "quasi sterquilinium in platea."⁸ Quæ est fiducia ecclesiis Britanniæ, si sanctus Cuthbertus cum tanto sanctorum numero suam non defendit ecclesiam?' Et cætera, quibus hortatur ne, a moribus antecessorum degeneres, vestium luxui et gulæ intemperiei professionis suæ reverentiam decolorent. Pro transgressione divinæ legis accidisse talia, accessuraque deteriora, si perseverandum in vetitis putaverint. Adicit etiam in epistolæ calce: 'Cum dominus noster rex Karolus, hostibus per misericordiam Dei subditis,

Letter of condolence from Alcuin to bishop Higbald [A.D. 793].

His warning against extravagance in dress, and gluttony.

¹ consecraverit] A. E.; consecravit, B. C.; consecraverat, D.

² ipse] A. D. E.; ille, B. C.

³ Beda] Vita S. Cudberti, cap. 42.

⁴ Higeald] A. D. E.; Higelbald, B.; Higelbaldus, C.

⁵ Beatissimi] Alc. Epist. ix.

⁶ Cudberti] A.; Cuthberti, B. C. D. E.

⁷ sanctuaria] A. D. E.; sancta altaria, B. C.

⁸ platea] quasi sterens in medio platearum, Isai. v. 25.

Bishops of
Lindisfarne
Higbald bishop.

‘domum revertetur, nos, Deo juvante, ad eum venire
‘disponimus, et, si quid tunc vel de pueris qui in
‘captivitatem ducti sunt a paganis, vel de aliis neces-
‘sitatibus vestris proficere poterimus, diligenter ad ef-
‘fectum perducere curabimus.’

Letter of Alcuin
to king Ethelred
[A.D. 793].

§ 128. Item ad Edelredum¹ regem: ‘Ecce² ecclesia
‘Sancti Cuthberti, sacerdotum Dei sanguine aspersa,
‘omnibus spoliata ornamentis,³ locus cunctis in Britan-
‘nia venerabilior, paganis gentibus datur ad debellan-
‘dum. Et ubi primum post discessum sancti Paulini
‘ab Eboraco Christiana religio in Norðanhimbrorum
‘gente sumpsit exordium, ibi miseræ et calamitatis
‘cepit initium.’

It is determined
that the bodies
of the saints shall
be removed for
safety to the
mainland.

They start with
Cuthbert's corpse
for Ireland, but
being prevented
by adverse winds,

bury the body at
Ubbenford,

where it lay till
the time of king
Ethelred.

Miracles wrought
by the saint.

§ 129. Quapropter, pensato consilio, decretum est, ut
ab insula illa quæ esset maritimorum predonum hiati-
bus exposita, corpora sanctorum in continentem trans-
ferrentur. Tunc beatum magni Cuthberti corpus cum
quidam religioso, ut putabant, furto Hiberniam trans-
vehere ambirent, perdiderunt fructum operæ, dum aut
multis diebus ventum operirentur in litore, aut flatu
aliquantum concitatore in altum provecti statim re-
pellerentur. Quocirca cum honore debito sacrum cor-
pus apud Ubbenford,⁴ incertum an episcopatus sedem,
deposuere juxta amnem Twda.⁵ Jacuit ibi multis
annis, usque ad adventum Ethelredi regis. Nec tamen
interim in adjutorio provintialium feriabatur, sed per
totam Angliam vagabatur miraculis; quorum unum si
retulero, non ab re, ut estimo, fecero. Eo insignius,
quo illud in clarissima persona ostensum totius Angliæ
libertatem reduxit, servitutem exiit.

¹ *Edelredum*] A. E.; Elredum, B.; Aldredum, C.; Ethelredum, D.

² *Ecce*] Alc. Epist. xiii. See the succeeding fragment of this Epistle, Quid significat, etc., supra, p. 209.

³ *ornamentis*] A. D. E.; indumentis, B. C.

⁴ *Ubbenford*] A. B.; Hubbenford, C.; Bubbedford, D. E. Named

probably after Ubba, the son of Ragnar Lodbrók, Saxon Chron. ad ann. 870. Ubbauford afterwards changed its name to Norham, which it still retains. See Raine's North Durham, p. 256.

⁵ *Twda*] A. E.; Twida, B. C.; Twuda, D.

§ 130. Erat rex Elfredus barbarorum infestatione ad hoc redactus inopiæ, ut in insula quadam parvissima, quæ vocatur Adelingenie, lateret inglorius. Dixi superius¹ de hac insula in Gestis pontificum Wellensium.

Bishops of
Lindisfarne.

[f. 68, b.]

Ibi ergo quadam die cum domi soporatus jaceret, dolor enim animi somnum imperaverat, sotiis per oram fluminis dispersis, ecce beatus Cuthbertus dormientem alloquitur: 'Ego sum Cuthbertus, Lindisfarnensis quondam antistes. Misit me Deus, ut prospera tibi annuntiem. Quia enim Anglia jamdudum peccatorum penas enormiter luit, modo tandem indigenarum sanctorum meritis super eam misericordiæ suæ oculo respicit. Tu quoque tam miserabiliter regno extorris, gloriose post paucum tempus in solio reponeris. Atque adeo signum eximium tibi dabo. Venient hodie piscatores tui, magnam vim grandium piscium corbibus evehentes. Quod eo erit mirabilius, quia his diebus, gelante aqua, stagnum asperatum nichil tale sperari permittit. Super hæc gelido rore stilans aer omnem piscantium artem eludit. Verum tu fortunæ secundæ veri² compos, regaliter feceris, si adiutorem tuum Deum et me ejus nuntium com petenti devotione demerueris.' Hæc dicens sanctus regem soporatum sollicitudinibus exuit, matremque prope cubantem ejusdem nuntii letitia confortavit. Experrecti ambo unum et idem se somniasse frequenti recurso verborum iterabant, cum piscatores ingressi copia innumerabili piscium fidem somnio fecere. Nec multo post ille et regnum et regni gloriam recepit, sicut latius in gestis ejus³ diximus. Hignbaldo⁴ hi successere: Egbert, Erdulf, Cutheard, Milred,⁵ Wiltred,

He appears to
king Alfred in
the island of
Athelney.

and foretels his
restoration to
his kingdom.

The prophecy
fulfilled.

Hignbald's
successors.

¹ *dixi superius*] Gesta Pontif., lib. ii. § 92.

² *veri*] A. D.; omitted, B. C.; interlined, E.

³ *in gestis ejus*] Gesta Regum, lib. ii. § 121.

⁴ *Hignbaldo*] A.; Hingbaldo, B. E.; Higelbaldo, C.; Hingbaldoch, D.

⁵ *Milred*] A. B. C. D. E. This bishop's name is stated to be Tiltred, see Stubbs, Regist. Sac. Angl., and Le Neve's Fasti, ed. Hardy.

Bishops of
Durham.

Edmund n. de
bishop by a
chance occur-
rence [A.D.
1020].

A synod held at
the death of
bishop Aldhun
for electing his
successor.

The clergy
present unable
to agree.

Edmund coming
by chance
suggests that
they should elect
him.

To his astonish-
ment they adopt
the suggestion.

King Egelred
confirms the
appointment.

Prosperity of the
church under
his rule.

Translation of
St. Cuthbert's
body to Durham.

Position and
castle of Durham.

Uhtred,¹ Sexhelm, Aldredus, Assius,² Aldhun, Edmund, qui quantumvis mirabili casu in episcopum creatus est. Electio enim olim præsulum et abbatum tempore Anglorum penes clericos et monachos erat. Monachi ad corpus sancti Cuthberti non serviebant, quamvis episcopi consuetudinaliter monachi essent, ad exemplum sanctissimi patris qui monachus clericis præfuerat. Defuncto ergo Aldhuno antistite, clerici consederant, de rectoris futuri electione consultantes, nec, ut fit in talibus, quicquam certi pro scismate partium diffinientes. Tum Edmundus, quem nullus accersendum putaverat, cunctantibus superveniens, consuetaque usus facetia: 'Me,' inquit, 'accipite, et episcopum facite.' Illi omnes, quasi divinitus accensis spiritibus, rapuerunt ex ore illius verbum, quasi divinum oraculum.³ Stupentemque et dicti penitentem, utpote qui mallet lusum pilæ quam usum cucullæ, monachum fecerunt, et⁴ regi Egelredo,⁵ qui tunc regnabat, in episcopum sibi postulaverunt. Omine felici fuit hæc facta prolusio, ut commemorant indigenæ loci. Regis enim serenitas, quod petebatur, annuit, et propitia divinitas, quod sperabatur, implevit. Sub eo enim præsule, multum in modum ecclesiæ promovit prosperitas. Corpus sanctum Dunelmum delatum. Basilica ibidem a fundamentis consummata. Multa præterea, quæ nullo umquam apud cives ævo fallax consumet oblivio. Dunelmum est collis, ab una vallis planitie paulatim et molli clivo turgescens in cumulum. Et licet situ edito et prærupto rupium omnem aditum excludat hostium, tamen ibi moderni collibus imposuerunt castellum. Ad radices pedis castelli defluit amnis piscosus, et ut plera-

¹ *Uhtred*] A. D. E.; omitted, B. C.

² *Assius*] A. B. C.; *Alsus*, D. E.

³ *oraculum*] A. B. C.; *miraculum*, D. E.

⁴ *monachum fecerunt, et*] B. C. D. E.; interlined, A.

⁵ *et regi Egelredo*] A. E.; *regi Cnutoni*, B.; *a rege Cnuthone*, C.; *et rege Ethelredo*, D.

que et omnia pene Northaimbræ¹ flumina. Ita enim Isitius in partibus occidentalibus et aquilonalibus Angliæ superfluit, ut rustici projectis piscibus sues pascant.

Bis-ops of
Durlan.

§ 131. Post Edmundum fuerunt Edred, Egeluinus, Egelricus. Quorum ultimus sub rege Willelmo rebellionis accusatus, quod turbasset pacem regiam piraticam adorsus, perpetuo exilio Westmonasterium deportatus est. Ibi, quantum vixit voluntaria inedia et lacrimarum affluentia præteritos reatus attenuans et diluens, sanctitatis opinionem apud homines concepit. Denique ab his qui eum viderunt posteris memoriam tradentibus, hodieque tumulus ejus nec votis nec frequentia petitorum caret.

Annae of Ed-
mund's succe-
sors.
Ægelric, bi hop
to p. king
W. Iam,
is d. ported to
W. stminster.
[A.D. 1070].
I. h. noured after
bi death.
A.D. 1072.

§ 132. Superpositus² est adhuc viventi Walkerus, qui esset dux pariter provincię et episcopus, frenaretque rebellionem gentis gladio, et formaret mores eloquio. Qui, dum id³ exsequeretur sedule, indigne peremptus, occasionem dedit regi ut provincię illius reliquias, quæ aliquantulum respiraverant, funditus exterminaret. Causa cedis hæc fuit: Prefecerat episcopus rebus forensibus Gillebertum cognatum, interioribus Leobinum clericum, ambos in rebus commissis strenuos, sed effrenes. Tolerabat episcopus eorum immodestiam gratia strenuitatis inductus, et quia eos elevarat, cumulum benignitatis augebat. Indulget enim natura sibi, placidoque favore assentatur⁴ suis ipsa muneribus. Is Leobinus Liulfum⁵ beatissimi Cuthberti⁶ ministrum, adeo dilectum ut ipse sanctus coram vigilanti assistens placita imperaret, hunc, inquam, Leobinus per Gillebertum obtinere fecit; livore ictus, quod amplioris

D. ke Walk r
le. c. 1061. Sh. p
A.D. 1071].
He's slain while
cutting his
olive May 14,
A.D. 1080].
The king in his
anger sup. sst
th. Province.

Account of the
bishop's murder.
Gillebert and
Leobinus the
bishop's officers.
They kill Liulf.

¹ *Northaimbræ*] A.; Northan-
himbræ, B.; Northamimbrie, D. E.;
ut plerique alia et omnia Northan-
himbrorum, C

² *Superpositus*] D. E.; Super
A.; Impositus, B. C.

³ *id*] B. C. D. E.; interlined, A.

⁴ *assentatur*] D.; originally
indulget, but crossed through, and
assentatur interlined, A. E.; in-
dulget, B. C.

⁵ *Liulfum*] B. C. D.; interlined,
A.; added on margin, E.

⁶ *Cuthberti*] A. D. E.; patr's
Cuthberti, B. C.

Bishops of
Durham.

Walker, bishop.
The bishop pro-
secutes them at
law.

But is himself
accused of having
encouraged
them.

Gillebert, Leobi-
nus, and the
bishop all killed.
[May 14, 1080].

The event pre-
dicted by Edgi-
tha the relict of
king Edward.

Bishop Walker's
character.

William of
St. Karilef suc-
ceeds him,
and establishes
monks at
Durham.

amicitiæ locum apud pontificem pro scientia et æqui-
tate iudiciorum haberet. Percussus nuntio Walkerius,
furenti parentelæ defuncti legalis placiti iudicium ob-
tulit, protestatus Leobinum suæ suorumque necis auc-
torem. Ubi ventum ad placitum, nullis efferæ gens
rationibus emolliri potuit, quin in episcopum referret
culpam, quod ambos homicidas post necem Liulfi in
curia ejus familiariter diversatos vidissent. Surrectum
ergo in clamores et iras, et Gillebertus de ecclesia, in
qua cum episcopo assederat, ultro egrediens, ut suo
periculo vitam domini mercaretur, impie occisus. Presul
etiam pro januis pacem prætento ramo præferens neci
datus. Fomes quoque mali Leobinus semiustulatus,
quod nisi cremata ecclesia exire nolebat, exiliens, mille
lanceis exceptus est. Predictum id ab Edgitha regina,
relicta regis Edwardi. Quæ cum vidisset Walkerium
Wintoniæ ad consecrandum duci, cesarie lacteolum,
vultu roseum, statura prægrandem: 'Pulcrum' ait 'hic
'martirem habemus;' conjectura¹ videlicet immoderatæ²
gentis ad præsagiendum inducta. Hunc exitum vitæ
tulit Walkerius, vir neque immodestus neque illiteratus,
qui canonicos monachili servitio assuetos, quod semper
monachum habuissent episcopum, ad usum clericorum
redegit.

§ 133. Successit ei Willelmus ex abbate³ Sancti Ka-
rilefi, qui monachos in Dunelmo posuit;⁴ potens in
sæculo, et oris volubilitate promptus, maxime sub Wil-
lelmo rege juniore. Quapropter, et amicorum cohorti
additus, et Angliæ prælatus, non permansit in gratia.

¹ *conjectura*] A.; *pomectura*, B.;
pro *conjectura*, C. D.; *poniectura*,
E. These various readings are all
evidently occasioned by a slight
indistinctness in the first letter of
the word in A.

² *immoderatæ*] B. C. D. E.; ori-
ginally *efferæ*, but crossed through,
and *immoderatæ* interlined, A.

³ *ex abbate*] William, monk of
S. Karilefus (S. Calais, in the dio-
cese of Le Mans), was abbot of S.
Vincentius, in the same diocese.
Gallia Christiana, xiv. 475, c. i.

⁴ *qui monachos in Dunelmo po-
suit*] B. C. D. E.; interlined, A.

[f. 69, a.]

Quippe nullis principis dictis vel factis contra eum extantibus, ab amicitia descivit,¹ in perfidia Odonis Baiocensis et ceterorum se immiscens. Quapropter, victis partibus, ab Anglia fugatus, post duos annos indulgentia principis rediit. Episcopatu ergo resumpto, sedulo agebat ut in antiquum resumeretur² amorem. Spectatoque regis ingenio, quocunque ille vergendum putasset, et ipse vergere. Unde factum est ut, in turbine qui inter Anselmum et Willelmum surrexit, maximas contra archiepiscopum turbas iste signifer excitaret; sperans, ut aiunt, vel allitiendam regis gratiam, vel se, Anselmo expulso, fore archiepiscopum. Sed enim utroque excidit. Nam non multo post orto inter ipsum et regem discidio, egritudine procubuit apud Glocestram. Ibi tunc erat curia, et jussus est episcopus exhiberi, ut causam suam defensaret. Cui cum responsum esset infirmitate detineri, quo minus veniret: 'Per vultum de Luca fingit se,' inquit. Enimvero ille vera valitudine correptus morti propinquabat. Cumque considerantes episcopi, judicassent ut in ecclesia Dunelmi, quam ipse magnifice inchoaverat, sepeliretur, resumptis viribus, hæc verba spiravit: 'Non placeat Deo ut pro me mutetur vel minuatur domini mei Sancti Cuthberti reverentia, pro cuius honore nullus unquam antecessorum meorum in ecclesia humatus est. Sed in capitulo me ponite.' Defunctus ergo Dunhelmumque delatus pulchrum suæ industriæ monumentum apud monachos habet, quod et eos congregaverit, et tam libris quam cæteris ornamentis ecclesiam decoraverit. Quin et priorem loci hoc insigni extulerit, ut in toto episcopatu decanus et vicedominus esset.

Bishops of Durham.

He joins in the perfidy of Odo of Bayeux, flies from England. Is restored to his bishopric.

Becomes again estranged from the king, and falls ill at Gloucester.

Is summoned to the king's court there to defend himself.

Pleads his illness as an excuse.

His instructions concerning his burial-place.

He dies [Jan. 1, 1096], and is buried at Durham.

Privileges conferred by him on the priors of Durham.

§ 134. Quod cum Turgotus ab eo prior constitutus, severius exsequeretur, ita Rannulfum successorem Wil-

Turgot, the prior, usurps too much authority in the see and

¹ *descivit*] A. E.; *descivit*, B. C.; *descivit*, over an erasure, D.

² *resumeretur*] D. E.; *remuneretur*, but altered into *resumeretur*, A.; *renovaretur*, B. C.

Bishops of
Durham.

exasperates
Ralph Flambard,
William's suc-
cessor.

Turgot made
bishop of St.
Andrew's.
Ralph's great
influence.

His exactions
procure him the
king's favour.

He is made
bishop of Dur-
ham [June 5,
1099].

His bad conduct.

He erects new
buildings for the
monks.

Willelmi exacerbavit, ut, eo ad episcopatum Sancti Andreæ in Scottia translato, nullum alium priorem ponendum putaret. Is est Rannulfus quondam regis Willelmi capellanus, (ex quo ambiguum genere,) lingua et calliditate provectus ad summum, et totius regni procurator effectus. Iste, si quando edictum regium processisset ut nominatum tributum Anglia penderet, duplum adiciebat.¹ Subinde ridente rege ac dicente: Solum esse hominem qui sciret sic agitare ingenium, nec aliorum curaret odium dummodo complacaret dominum.² Quibus artibus fretus, episcopatum Dunelmensem meruit.³ Venit ergo Dunelmum, et primo quidem timidius se agebat, Sanctum verens offendere, qui fertur peccantium severus inprimis correptor⁴ esse. Sed uno et altero delicto commisso, nec vindicato, eo processit, ut reum, si quando ad ecclesiam Sancti confugeret, abstrahere non dubitaret, ausus scelus omnibus retro annis inauditum.⁵ In edifiis autem⁶ novis monachorum, et

[f. 69. h.]

¹ *adiciebat*] D. E.; 'after adiciebat there is a blank erasure of two lines, A.; adiciebat, Expilator divitum, exterminator pauperum, confiscator alienarum hereditatum. Invictus caudicius; et tum verbis tum rebus immodicus, juxta ut in rebelles sic in supplices furens. Subinde cachinnante, B. C.

² *dominum*] D. E.; after dominum there is a blank erasure of a line, A.; dominum. Hoc auctore, sacri æcclesiarum honores venumlocati, B. C.

³ *meruit*] D. E.; after meruit there is a blank erasure of a line, A.; meruit ut sanctius ingrederetur, datis mille libris, B. C.

⁴ *correptor*] A. D. E.; omitted, B. C.

⁵ *inauditum*] D. E.; after inauditum there is a blank erasure of several lines, A.; inauditum. Quid

quod monachos sane invitos, quia religiosissimi sunt, secum in aula sua prandere non semel fecerit, cibos eis vetitos publice apponens. Et, ut magis religionem irritaret, puellas speciosissimas, quæ essent procacioris formæ et faciei, eis potum propinare juberet, strictis ad corpus vestibus, solutis in terga crinibus. Ibi ergo erat videre ludibrium. Si quis modeste in terram oculos deiceret, vel si quis impudentiam episcopi liberioribus jocis eluderet, neuter irreprehensus abiret, dum alterum hypocrisis alterum irreverentiæ argueret. Sed hæc et talia qui esset in mundialibus efficax, in spiritualibus deses, conabatur æcclesiæ suæ ornamentis obruere vel obumbrare, B. C.

⁶ *autem*] D. E.; a word erased, and autem added in margin, A.; ergo, B. C.

translatione beatissimi Cuthberti nonnullam gloriam nomini suo commentus est. Extulit ergo ejus famam sacri corporis elatio, quod e mausoleo levatum cunctis volentibus fecit conspicuum. Tractavit illud ausu felici Radulfus, tunc Sagiensis abbas, postea Cantuariensis archiepiscopus, et propalam illibatum protulit, quod quibusdam venisset in dubium, utrum olim vulgatum adhuc de integritate compaginis duraret miraculum. Vestes quoque omnes recenti splendore nitentes; calix super pectus, ejus superior pars aurea, inferior onichina esset. Faties tam stricte obvoluta sudario, ut nullo abbatis nisu dissotiari posset. Caput Oswaldi regis et martiris inter brachia ejus inventum. Ossa Sanctorum Bedæ et regis Celuulfi, qui apud Lindisfarnum monachus et Sanctus fuerat, in singulis saccis lineis reperta. Erat spectaculum ingens in cimiterio, sereno aere, nulla pendente nubium crassitudine, monachis sollennibus omnibus¹ indutis vestibus. Longa pompa euntium et redeuntium, magnaue constipatio se ingredientium, dum semel visum juvat iterum iterumque videre.* Visum ergo Sancto ut putatur indignum, quod ita esset expositus ad spectaculum, pluviaque ingens inopinate oborta omnes intra ecclesiam coegit. Nec caruit miraculo, quod monachorum vestes tanta inundante procella non solum illesæ, sed nec etiam madefactæ.

Bishops of Durham.

and obtains honour by this and by the translation and exhibition of St. Cuthbert's body.

Ralph abbot of Secz, afterwards archbishop of Canterbury, manage the matter.

Miraculous appearance of the saint's body and relics found with him.

Miracle.

§ 135. Macte virtute,² præsul sanctissime! Preclarum omnino miraculum, etiam tua sanctitate congruum; qui etiam non multis ante diebus aliud exhibueras! Ad translationem corporis parata erant omnia in nova ecclesia; ³ chorus monachorum, altare, sepulcrum. Ex-

Apostrophe to St. Cuthbert.

Miracle.

¹ *sollennibus omnibus*] at first omnibus sollennibus, but the alteration of the words indicated, A.; B. C. D. E. preserve the original order.

² *virtute*] A. D. E.; virtutum, B.

C. Cf. Hor. Sat. i., 2, 31.; Virg. Æneis, ix. 641.

³ *nova ecclesia*] The new church of Durham, commenced by William of St. Karilef, bishop of Durham, A.D. 1093.

Bishops of
Durham.

The author sup-
plicates the
saint for his
good offices.

pectabatur tantum ut materia lignorum, quæ recentem presbyterii testudinem¹ sustinebat, leniter deponeretur. Sed non passus es, beatissime! sanctum tuorum desiderium prolongari, et omnia nocte intempestas uruisti. Quis enim alius² tanti facti auctor? Accurrit prior sono excitus, altari et pavimento timens. De lignis cura minor. Sed tu non solum illa quibus metuebatur, sed et ligna ita servaveras integra ut fuerant apposita. Merito ergo a monachis tuis timeris, ut nullus³ rebellionis contra priorem, vel in se gravis criminis conscius pernoctare audeat, delicti sine confessione reus. Quapropter te supplex oro, ut mei in bonum⁴ meminisse digneris, qui, ubi se occasio dedit,⁵ laudem tui quanquam exilem prætermittere nolui, domine Sancte et merito dilecte pater!

Explicit Liber III.

¹ *estudinem*] A. D.; testitudinem, B. C. E.

² *alius*] D. E.; interlined, A.; illius, B. C.

³ *nullus*] A. D. E.; nullius, B. C.

⁴ *bonum*] A. B. C.; bono, D. E.

⁵ *dedit*] A. D. E.; dederit, B.; dederat, C.

INCIPIIT PROLOGUS LIBRI IV.

Inæquales dicto libros, quia non æque affluit nobis Prologue to the fourth book. The author would fain write the lives of the English saints, but is hindered by lack alike of materials and ability. *ubique*¹ dicendorum copia. Et promptum quidem habeo velle sanctos patriæ meæ laudare, sed destituit conantem scire et posse. Nam nec omnes Sanctos valeo scire, vel quos remotissimæ a nobis disparant plagæ, vel quorum nullæ propter scriptorum desidiā extant, quas viderimus, vitæ. Nec illos, quos mihi divinitatis munus donavit et vicinia terrarum et scientia litterarum aliquantulum nosse, potest sterile ingenium et exile eloquium dignis informare laudum titulis, æquiparare victoriarum triumphis. Sed rursum hæc meditati fides occurrens, dubietatis nebulas dissicit, securitatem inducit, cum sciam solam hominis bonam voluntatem, si forte fortuna æmula effectum invidet, æternæ mercedi sufficere. Mentior, si non angeli bonæ voluntati pacem annuntiaverunt. Militet ergo Sanctis, si aliud in me non est, pronæ devotio mentis. Serviat eis, si potest, lingua clientis, quem, His miraculous preservation in a recent peril. sepe hactenus servatum, nuper præclaro miraculo insigni² exemerunt periculo. Juxta ergo inceptum iter His fourth book shall contain an account of the episcopate of the Mercians. circuibō in hoc quarto libro Pontificatus Mertiorum, sicut quarto ordine pervagatus sum olim eorum imperium. Id fuit semper pro tempore amplissimum, ideoque in plures episcopatus divisum. It was divided into several sees, especially by king Offa, who established the bishopric of Lichfield. Animositate præsertim regis Offæ, qui in Licitfeld³ archiepiscopatum constituit, non auctoritate sed jucundæ regionis⁴ medulla ductus. Hinc igitur propositum executuro cursum tale se offert dicendi auspiciū.

¹ *ubique*] B. C. D. E.; interlined, A.

² *insigni*] Originally nuper insigni, but nuper crossed through, A.; nuper insigni, B. C. D. E.

³ *Licitfeld*] A. D. E.; Licifeld, B.; Lichefelda, C.

⁴ *jucundæ regionis medulla*] A.;

intima religionis medulla, B.; intima medulla religionis, C.; incautæ religionis, D.; in cuncte religionis medulla, E. It may be remarked that these mistaken readings clearly owe their origin to the indistinctness of the word jucunda in

A.

LIBER QUARTUS.

The province of
the Mercians
has now only
five sees.
Bishops of
Worcester.

§ 136. Provincia Mertiorum quinque modo habet episcopatus, olim forsitan plures. Et apud Wigorniam quidem hi fuerunt episcopi, Bosel, Ostfor, Eguinus, Wilfrid, Milred, Wermund, Tilher,¹ Hethæred,² Denebertus, Herebertus,³ Aluuius, Hereferth, Ethelun, Wilferth, Kinewold, Dunstan, Oswald, Aldulf,⁴ Wlstanus; isti tres fuerunt archiepiscopi. Lefsius, Brihtegus,⁵ Livingus, Aldred. Wlstanus in sanctitate nostro sæculo⁶ nominatissimus. De quo si se amplior porrexerit sermo, nullum, quæso, tedeat.

Wlstan the most
noted for sanctity
in the
author's time.

His early education.

§ 137. Wlstanus a puero educatus honeste, inter disciplinatos viros et litterarum curam, quanta tunc in Anglia erat, adolevit. Cum vero id ætatis esset, presbyteratum accepit, nec a gradu morum vitiis degeneravit. Non enim, ut tunc et nunc quidam, missa cursim⁷ mane cantata, tota die post hæc gulæ vel quæstibus inhiabat, sed morosiore cura debitum consummans offitium, orationes cotidianas et diurnas adiciebat. Oblationibus fidelium contentus, his vitam tolerabat. Pudoris singularis, saluum signaculum virginitatis post vitam⁸ cælo exhibuit. Ita adhuc constitutus in seculo, major quo libet estimabatur monacho. Superflui potus expers esui carniū indulgebat. Quas tamen, statim ut potuit, occasionem rapiens spreuit. Causa

[f. 70, a.]

His moderation
in food.

¹ *Tilher*] A. D. E.; Tumher, B.; Tuherus, C.

² *Hethæred*] A.; Hetbared, B.; Hetbaredus, C.; Hetered, D.; Hethered, E.

³ *Herebertus*] A. D.; omitted, B. C.; Herbertus, E.

⁴ *Aldulf*] A. E.; Aldred, B.; Alredus, C.; Eldulf, D.

⁵ *Brihtegus*] A. E.; Brithtegus, B.; Bricthegus, C.; Brihtegus, D.

⁶ *in sanctitate nostro sæculo*] D.

E.; in sanctitate nostro sco[il] but sco[il] crossed through and sc[il]o added in margin, A.; nostro sæculo in sanctitate scolis, B.; nostro tempore in sanctitatis scolis, C.

⁷ *cursim*] B. C. D. E.; interlined, A.

⁸ *virginitatis post vitam*] post vitam virginitatis, A.; post virginitatis vitam, B. C. D. E.

fuerat, qua die dicta ad quoddam placitum exire deberet. Necessitas rei omni excusationi repudium indixerat. Visum est tamen ut ante missa cantata inedia consuleret. Acceleratur a clientibus, ne impransus abiret dominus, apponitur auca igni. Assistit¹ altari presbyter, et devotione qua solet agit. Cum inter secreta missæ, quia erat ecclesia domui vicina, nidor adustæ carnis nares ejus obplevit. Odor mentem advocavit, ut² voluptatis illecebra caperetur. Continuoque reducto animo culpam cognoscens, luctabatur valide, ut cogitationem alias averteret. Sed cum id frustra esset, iratus sibi juramentum ad sacramenta quæ tangebatur fecit, nullo se amplius pacto id genus cibi comesurum. Cantata ergo missa, cibo vacuus ad negotium discessit, quod jam tardior hora urgeret causatus. Occasio illa effecit, ut arduum penitus secutus exemplum omni in perpetuum carne et etiam unctiori cibo temperaret. Non tamen comedentes rigido suspendens supercilio, nullo se affirmabat eorum ciborum teneri desiderio. Si qua tamen esset caro delectabilis, opinari se quod alaudæ³ majorem vescentibus darent voluptatem.

§ 138. Crescente autem devotione propositi, apud Wigorniam monachus factus per omnia offitia ad prioratum ascendit. In quo, dum sullimi laude virtutum refulget, temptationem diaboli, bonis ejus credo invidentis, expertus est, qui eum quadam nocte ante altare orantem, ut luctaretur secum, aggressus est. Fortior ille metu provocantem adorsus duris⁴ brachiorum nodis elisit. Idem secundo et tertio fecit, nisi quod tertia vice suspiriosus extis incalescentibus et ilium pulsu

Bishops of Worcester.

Life of Bishop Wistan.

Anecdote exemplifying this.

He becomes monk and afterwards prior of Worcester.

Anecdote of his wrestling with the devil.

¹ *Assistit*] A. D. E.; *Astitit*, B. C.

² *ut*] an erasure with *ut* interlined, A.; *ut et*, B. C. D.; *ut et*, with *et* underlined, E.

³ *alaudæ*] A.; *alandæ*, B. E.; omitted, with a space left for insertion, in C.; *a-laude*, the hyphen in different ink, D.

⁴ *duris*] A. B. C.; *diris*, D. E.

Bishops of
Worcester.
Life of Bishop
Wlstan.

se defecisse pene¹ significavit. Sed affuit clemens divinitas, quæ monstrum insaniens abegit. Quo in auras evanescente, intellexit Wlstanus diabolus esse, cum ante putasset servientem quendam fuisse, cujus ille formam induerat. Cujus rei non fallax dabatur inditium, quod, quocunque eventu servientem illum videret, statim tremore membra pererrante, totus expallescere. Cetera omni timore vacuus, ut affirmaret se nescire quid esset terror. Qui nunquam pro fractura pontis equo descenderit, qui in summitate fabricarum per angustissimos axes securus incesserit, ut de ipso merito dicatur: 'Justus² ut leo confidit.'

§ 139. Interea, quam superius dixi,³ causa exorta est, qua Roma veniens Aldredus archiepiscopus,⁴ consecutis e vestigio cardinalibus, Wigornensi civitati episcopum urgeretur consecrare. Ille consilio deducto in medium cavensque rebus suis in posterum, Wlstanum elegit, inefficacem scilicet ratus. Cujus simplicitate et sanctimonia rapinas umbraret suas, rapturus de rebus episcopatus quod liberet. Cardinalium ergo favore Wlstanus approbatus, et examinatus severitate, divinum munus suscepit. Pulcroque et venerabili præsagio prognosticon obvenit: 'Ecce!⁵ vere Israelita, in quo dolus non est.' Nichil prorsus verius. Nec enim bonum in eo simulatæ sanctitatis, nec, si secus, quid callidæ fraudulentiae fuit. Sed nec Aldredus ita segnem, ut putabat, persensit. Siquidem majorem partem rerum quas indebite detinebat blanditiis ab eo surripuit, tenuitatem suam illi ex tempore allegans. Ita offitium injunctum, magis insito virtutum amore quam litteratura fretus, exercebat. Quamquam non ita hebes in litteris, ut putaba-

He is consecrated bishop of Worcester [Sept. 8, 1062], by archbishop Aldred, in the hope that he will be able to use him for his own advantage.

¹ *pene*] A. D. E.; penitus, B. C.

² *Justus*] Prov. xxviii. 1.

³ *superius dixi*] Suprà, lib. iii. § 115.

⁴ *Roma veniens Aldredus archiepiscopus*] D. E.; Aldredus

^a archiepiscopus ^b Roma veniens, A.; archiepiscopus Aldredus veniens Roma, B.; archiepiscopus Aldredus Roma veniens, C.

⁵ *Ecce*] S. Joh. i., 47.

tur, fuerit, qui cetera necessaria sciret,¹ præter fabulas poetarum, et tortiles sillogismos dialecticorum, quæ nec nosset nec nosse dignaretur. Cæterum probe doctus posse sermonem quamlibet elegantem² extemporaliter³ facere, auditorum lacrimas gaudia cæli et penas inferni proponendo⁴ artifex movere. Persuadere dictione quæ vellet, dum quadraret vita doctrinæ, nec aliter viveret quam vivendum doceret. Ideoque suggererat ei Deus eloquium, quod esset et laudum ejus incremento et auditoribus proficuo. Cibi et potus, ut ante dixi, erat abstineus, quamvis in aula ejus, pro more Anglorum, totis post prandium biberetur horis. Cum quibus ipse assidens psalmos ruminabat, ordine tamen suo se bibere simulabat. Hauriebant alii spumantes pateras,⁵ ipse vasculum minutissimum tenens, eos ad hilaritatem invitabat, magis consuetudini patriæ quam judicio satisfatiens animi. Nam et consuetudines Normannorum non omittebat, pompam militum secum ducens, qui stipendiis annuis cotidianisque cibis immane quantum populabantur.

[f. 70, b.]

Bishops of Worcester.

Life of Bishop Wistan.

Wistan's erudition and oratory.

His practice in accordance with his doctrine.

His eloquence as a preacher.

Heavy drinking the custom in his time.

His individual temperance amidst his hospitalities.

He observes the Norman mode of living.

His religious observances.

§ 140. Circa religiones talem accepimus. Cotidie missam cantans, addebat psalterium, omniumque sanctorum memorias, quorum toto anno singula sollennia succedunt⁶ singulis, in septem divisas per septem non omittebat horas. Quotiescunque Wigornia esset, missam majorem cantitabat,⁷ dicens id se rependere septimanarii offitio, quo ipse pro episcopatu absolvi nollet.

¹ *sciret*] B. C. D. E.; interlined, A.

² *elegantem*] B. C. D. E.; interlined, A.

³ *extemporaliter*] Originally extemporale, but crossed through, and extemporaliter written on the margin, A.; extemporale altered into extemporaliter, E.; et extemporallem, B.; et leporalem, C.; quemlibet elegantem ex tempore, D.

⁴ *proponendo*] D.; interlined, A.; omitted, B.; dicendo, C.; added on margin, E.

⁵ *pateras*] Cf. *Æneis*, i. 742-3.

⁶ *succedunt*] B. C. D.; succedunt, A. E.

⁷ *cantitabat*] Originally impiger cantitabat, but impiger crossed through, A.; impiger cantitabat, B. C. D. E.

Bishops of
Worcester.
Life of Bishop
Wlstan.

Collationi quoque frequenter intererat, iensque cum cæteris in ecclesiam, facta confessione redditaque¹ benedictione, in triclinium se recipiebat. E quo² quocumque vadens psalterium frequentabat, orationales versus qui occurrissent ad fastidium concantantis crebro repetens. Nullius umquam personæ contuitu, nec etiam in curia positus regis et ad mensam ejus assidens, benedictiones, quas Angli super potum fatiebant, omisit. Siquando eum necessitas ad comitatum urgebat, omnium primo maledictionem pravis benedictionem rectis imprecabatur arbitris. Tum considens, si divinum quid ventilaretur, vigilanter intendebat mentis atiem; si sæculare, quod crebrius erat, fastidio segnis obdormiscebat. Licet si quis contra eum dicendum putasset, non eum obtusæ scientiæ esse in respondendo intel ligeret.

A priest named
Egelric takes
him up if he is
ever remiss in his
speech.

§ 141. Venerat ad eum, fama religionis accitus, presbyter vocabulo Egelricus; cujus exemplo scintillante, multum in se sanctitatis fomitem rapuerat. Erat enim ille orationibus continuis etiam inter turbas ad miraculum videntium deditus, ut qui cotidie psalterium cum orationibus non minoris numeri, post missam evolveret. Adeo in corripiendo acer, ut etiam episcopum ipsum, siquando, ut fit in loquendo, esset remissior, statim vel argueret verbis vel reverberaret oculis. Nam antistes suorum a recto transgressionibus aliquando corripiebat, sed sepius, quatinus honestas sineret, tolerabat. In divino³ segnitiam obsequio nullo modo patiens, si quis ministrorum, vel temulentia vel somnolentia victus, matutinis non affuisset, acri ferulæ ictu in illum ulcisci. Postremo personas honestiores per se excitando, ipse matutinas eis cantare. Indifferenter vilioribus utebatur vestibus, magis agninis quam alterius generis pellibus

The bishop's
strictness
towards the
clergy in regard
to divine wor-
ship.
He canes them
when they are
late.

¹ *redditaque*] A. D. E.; *dataque*, B. C.

² *E quo*] Equo, A. B. C. E.; Et, D.

³ *In divino*] B. C. D. E.; originally *Divino*, but *In* added in margin, A.

frigus depellens. Si vero ei diceretur ut saltem catinas pelles amicaret, jocosa comitate respondebat: ‘Crede mihi,’ nam hic mos jurandi episcopo inoleverat, ‘nunquam audiui cantari cattus Dei, sed Agnus Dei, ‘ideoque non catto sed agno volo calefieri.’ Ita Dei timor mentem ejus insederat, ut, quod alii torquebant in pompam, ipse in compunctionis transferret materiam. Cum ecclesiæ majoris opus, quod ipse a fundamentis inceperat, ad hoc incrementi processisset, ut jam monachi migrarent in illam, jussum est veterem ecclesiam, quam beatus Oswaldus fecerat, detegi et subrui. Ad hoc spectaculum stans sub divo Wlstanus lacrimas tenere nequivit. Super quo modeste a familiaribus redargutus, qui gaudere potius deberet quod se superstite tantus ecclesiæ honor accessisset, ut ampliatus monachorum numerus ampliora exigeret habitacula, respondit: ‘Ego ‘longe aliter intelligo, quod nos miseri Sanctorum ‘opera destruimus, ut nobis laudem comparemus. ‘Non noverat illa felitium virorum ætas pompaticas ‘edes construere, sed sub qualicunque tecto seipsos ‘Deo immolare, subjectosque ad exemplum attrahere. ‘Nos e contra nitimur, ut animarum negligentes ac ‘cumulemus lapides.’ Dixit plura in hunc modum, allegationibus suis occurrentes sententias infirmans.

Bishops of Worcester.

Life of Bishop Wlstan.

He jests upon the subject of the simplicity of his vestments.

The monks migrate to a larger church founded by him, and uiroof and pull down the old church built by St. Oswald.

The bishop sheds tears on beholding the desolation.

§ 142. Nunc, quod miraculorum expers non fuerit, sermo subitiet; nam de moribus ejus dicta hunc modum tenebunt. In cujusdam ecclesiæ dedicatione sermonem fecerat ad populum, in quo multa de ceteris, plura de pace dixerat. Quo comoti nonnulli, qui digladiabili dissidebant odio, offensas utrimque donavere. Unus erat qui nullis ammonitionibus, nullis suadelis adduci potuit, ut fratris necem oranti indulgeret inimico. Huic adducto in medium, et post multum sermonem pertinacissime recusanti, eadem quæ referam verba dixit episcopus: ‘Dominus dixit in Evangelio: “Beati¹ paci-

Instance of his miraculous power.

[. 71, a.]

¹ Beati] Matth. v. 9.

Bishops of
Worcester.
—
Life of Bishop
Wlstan.

‘fieri, quoniam filii Dei vocabuntur.’ Constat ergo
‘quod si pacifici sunt beati et filii Dei, discordantes
‘sunt miseri et filii diaboli. Illi igitur cujus filius es
‘te commendo, et trado te Sathanæ in interitum car-
‘nis, juxta præceptum Apostoli: “Ut spiritus¹ salvus
‘sit in die Domini.”’ Vix sanctus verba² expleverat,
cum miser ille mancipium hostile factus, coram omni
plebe dentibus stridere, spumas jacere, crinem rotare
cepit.³ Postremo in terram elisus volutabatur furens.
Exoratus Wlstanus ut misereretur, distulit. Sed pressus
tandem et victus lacrimis jubet inimico ut abeat. Ille
discedit eadem facilitate qua venerat. Reductus in
mentem homo, conventusque ut delicti gratiam cederet,
mira pacem negavit impudentia. Iterum ergo vexari
iterumque sanari jussus inficiari perstitit. Tertio jam
cum totus membris labefactatus⁴ ex concussione demon-
is pene singultiret animam, pacem iniit, perpetuo post
hæc usque ad mortem integer et incolumis.

Wlstan accused
by Lanfranc of
being illiterate,
and of being
insubordinate by
Thomas arch-
bishop of York.

He is cited be-
fore the council,
and goes out to
prepare his
answer.

Instead of doing
this he celebrates
divine service,

and then goes
back to the
council,

§ 143. Sub seniore Willelmo inelamatum est in eum a
Lanfranco de litterarum inscientia; a Thoma Eboracensi
archiepiscopo, quod ei subici deberet ex antiquo jure.
Utrisque objectionibus cum in concilio respondere ju-
beretur, egressus est ut strictiori consilio responsum
comeret suum. Tum monachorum, qui cum eo erant,
animis ad summum negotium attonitis ille subintulit:
‘Crede mihi, adhuc non cantavimus nonam. Cantemus
‘ergo.’ Sotiiis referentibus ut prius propter quod vene-
rant expedirent; quod satis superque sufficeret cantibus
tempus; regem et procures, si hec audierint, risu se
haberi non immerito credituros: ‘Prius, crede mihi,
‘fatiemus,’ inquit, ‘Dei servitium, et post agitati-
‘mus hominum litigium.’ Hora igitur cantata, nulla

¹ *Ut spiritus*] 1 Corinth. v. 5.

² *verba*] A. B.; sermonem, D.
E.; vix autem sanctus verba, C.

³ *cepit*] D.; cepit, but with two

letters before the word erased, A.;
occepit, B. E.; incepit, C.

⁴ *labefactatus*] A. D. E.; labe-
factus, B.; labefactis, C.

excogitata falsi tergiversatione, nullo commentato veri splendore, confestim aulam concilii pergebat ingredi. Suis eum retinere temptantibus persuaderi non potuit. Quinpotius timentibus causæ: 'Pro certo,' ait, 'noveritis visibiliter me hic videre beatos archiepiscopos Dunstanum et Oswaldum, qui hodie me suis precibus tuentes falsiloquorum acumen hebetabunt.' Ita data benedictione monacho, minimæ facundiæ viro, sed Normannicæ linguæ sciolo, rem obtinuit, ut qui suæ¹ diocesis ante putabatur indignus regimine, ab archiepiscopo Eboraci supliciter rogaretur ut suas² dignaretur lustrare, quo ipse pro timore hostium vel sermonis ignorantia cavebat accedere. Nec solum hoc, sed et villas reliquas episcopatus, quas Aldredus archiepiscopus retinuerat, recuperavit ad unam, cum Lanfrancus archiepiscopus constanter assisteret causæ, urgens videlicet emulum primatus et potentia.

§ 144. Sub Willelmo juniore Rogerius comes de Montegomerico, perfidiam contra principem meditatus, cum ejusdem factionis complicitibus arma movebat infestus. Jamque, a Scrobberia usque Wigorniensem coloniam omnibus vastatis, urbem ipsam appropinquabat; cum regii milites, qui pretendebant, periculum exponunt episcopo. Is maledictionis fulmen jaculatus in perfidos, qui domino suo fidem non servarent, jubet milites properare, Dei et ecclesiæ injurias ulturos. Mirum quis dixerit quod subitiam, sed auctoritati veratium narratorum cedendum? Quidam enim adversariorum, regiis conspectis, timore inertii perculsi, quidam etiam cecati, victoriam plenam, et qualem sperare nequibant, oppidanis cessere. Multi enim a paucis fugati, pars cesi, pars sautii abducti.

§ 145. Quid quod prophetia non caruit? Alduinus erat quidam ab eo factus monachus, isque in vastis-

Bishops of Worcester.

Life of Bishop Wlstan.

without having prepared any excuse.

His attendants fearful of the issue.

He reassures them, and gains his suit.

The archbishop of York invites him to exercise his functions in the diocese of York.

Lanfranc aids him in regaining for Aldred the possessions of which he had been deprived.

Rebellion of Roger earl of Montgomery.

His hostile approach to Worcester.

The bishop curses the rebels and encourages the royal troops.

The rebels are utterly routed, notwithstanding their superior force.

Wlstan possessed of the gift of prophecy.

¹ *suæ*] A. B. C.; propriæ, D.; | ² *suas*] A. D. E.; suam, B. C. se, E

Bishops of
Worcester.
—
Life of Bishop
Wlstan.
Anecdote of
Alduine, a her-
mit at Malvern.

Three hundred
devotees gather
round him, and
are supported by
the benevolence
of the neigh-
bouring in-
habitants.

Seuulf, a mer-
chant, comes to
consult Wlstan.

The bishop
advises him to
become a monk.

He refuses on
account of the
strictness of the
vows.
The bishop pro-
phesies that he

simo illo saltu quod Malvernum vocatur heremiticam vitam¹ cum Guidone sotio exercebat. Guidoni post longos agones compendiosius ad gloriam visum,² ut Ierosolimam iret, ubi labore itinerario vel Dei sepulcrum videret, vel felicem manu Saracenorum mortem anticiparet. Alduinus eidem sententiæ inductus, consilium tamen a³ patre Wlstano quæsit. Dissuasit pontifex, et refrigeravit ardentem, dicens: 'Noli, sodes, Alduine, quoquam ire, sed in loco mane. Crede mihi, mirareris, si scires quod scio, quantum in illo loco per te Deus operaturus est.' Discessit hoc audito monachus, firmiorque jam durabat in proposito, leviabatque spe prophetiæ omne genus ærumnæ. Nec multo post vaticinium properavit impleri, veniebantque ad Alduinum alter post unum, tertius post alterum, et ita usque ad tricenarium numerum. Affluebatque eis inprimis victualium copia, vicinis beatos se judicantibus qui aliquid Dei famulis impertirentur. Quod vero eis deerat fides supplebat, dum parvi facerent si carerent carnali cibo qui spirituali pinguescebant gaudio.

[f. 71, b.]

§ 146. Seuulfus quidam negotiator ad eum quotannis venire consueverat, ut ejus consilio morbis mederetur animæ. Cui semel post absolutionem factam dixit: 'Sepe peccata quæ confessus es reiteras,⁴ quia, ut dicitur: "Oportunitas latronem facit." Quare consulo ut monachus fias. Quod si feceris, horum peccatorum oportunitate⁵ carebis.' Cum retulisset ille non se monachum pro rigore propositi fieri posse, substomachatus episcopus: 'Vade,' inquit, 'monachus fies velis

¹ *vitam*] D.; interlined, A.; added on margin, E.; omitted, B.; *vitam heremiticam*, C.

² *visum*] A. D.; *nisum*, B.; originally *nisum*, but apparently corrected into *uisum*, E.; Guido *nisus*, C.

³ *a*] B. C.; originally *cum* (?) but altered into *a*, A.; *cum*, D.; *cum*, underlined and tamen *a* written in, E.

⁴ *reiteras*] A. D. E.; *recentas*, B.; *retractas*, C.

⁵ *oportunitate*] A. D. E.; *importunitate*, B. C.

‘nolis, sed cum vitiorum utensilia in te senuerint,’ Bishops of Worcester.
 Quod nos postea vidimus, quia in nostro monasterio, Life of Bishop Wistan.
 jam senectute fractus, morbo admonente conversus est. will become one
 Sed licet multotiens penituerit, quotiescunque tamen volens volens.
 dictum episcopi aliquis ei præsenteret, revocabat im- The prediction
 petum, remolliebat animum. fulfilled.

§ 147. Nicholaus spetialis ejus alumnus, qui postea Anecdote of Nicholas, afterwards prior of Worcester.
 Wigornensis ecclesiæ prior fuit, pedibus ejus assidebat. Wistan remarks his baldness.
 Episcopus interim effusus in lætitiā, blanda manu His want of hair.
 caput juvenis palpavit, crinibus defluentibus improprio Wistan remarks his baldness.
 calvitii vicinum: ‘Et puto,’ inquit, ‘calvus fies.’ At Nicholas laments it, and the bishop says he shall lose no more while he (the bishop) lives.
 ephebus, qui jam in adolescentia se illa parte senescere On the week of the bishop's death it all falls off.
 doleret, questus fata capillorum cadentium: ‘Quare,’ On the week of the bishop's death it all falls off.
 inquit, ‘non eos tenes?’ Contra episcopus renidens:
 ‘Crede mihi,’ ait, ‘nunquam, quantum vixero, qui resi-
 ‘dui sunt, defitient.’ Factum est quod dixerat. Sed
 eadem ebdomada qua vitæ huic renuntiavit, ita omnes,
 quo nescio, evanuerunt, ut nudam cutem relinquerent.

§ 148. Suum obitum non occultis inditiis manifestavit, The bishop predicts his own death.
 sepe quidem, sed hoc apertius. Allato sibi nuntio de
 sororis excessu, quam unicam habebat, respondit: ‘Modo
 ‘aratum ad meum pervenit sulcum, sequeturque frater
 ‘sororem non multis post diebus.’ Decubuit ergo fe- His last sickness.
 bribus¹ ante² dimidium annum obitus, exercebaturque
 ad cælestis vitæ introitum. Magnanimiter ille ferebat
 incommodum, et suos ante se lacrimantes et tiranni-
 dem futuri pontificis metuentes consolabatur dicens:
 ‘Cessent gemitus, vacent fletus, non est enim ista He consoles his mourning friends.
 ‘vitæ amissio, sed vitæ commutatio. Neque umquam
 ‘vobis deero, sed quanto, lutea compage soluta, Deo
 ‘fuero præsentior, tanto ero in auxiliando celerior.
 ‘Me impetrante, accedet vobis prosperitas, me propul-
 ‘sante, discedet adversitas.’ Felix lingua! quæ de
 abundanti penu conscientiæ tam secreta verba in ho-

¹ *febribus*] B. C. D. E.; inter- | ² *ante*] A. B. C.; jam, D. E.
 lined, A.

Bishops of
Worcester,
—
Life of Bishop
Wlstan.

His death [Jan.
18, A.D. 1095].

His body laid
before the altar
for three days.

On the fourth
day he is buried
by Robert bishop
of Hereford.
Description of
his tomb.

Its miraculous
preservation
from destruction
by fire.

minum aures auderet effundere. Alii suspiriis et singultibus agunt ut pro se oretur, ille pro aliis se oraturum pollicebatur. Quid istuc est miraculi? An nullius peccati conscius erat? Immo loquebatur sancta simplicitas; simplicitas nescia de Dei diffidere misericordia.¹ Sullatus ergo præsentiis, et² magno laicorum et monachorum ejulatu delatus in ecclesiam, triduo super terram detentus est. Nam ipsa species et forma exanimis corporis videbatur gratiam viventis pontificis prætereundere, mulcebatque oculos et leniebat dolorem. Jacebatque corpus in Libitina ante altare, pontificalibus insignibus ornatum, carens operimento, populorumque undæ confluentes, datis oblationibus et adorato corpore, recedebant cum merore. Quarto die terræ datum³ a Rotberto Herefordensi episcopo, sancta illi jampridem⁴ familiaritate conjuncto. Jacet inter duas pyramides, arcu lapideo pulchre supervoluto. Lignum in superiori prominet, quod casses ferreos, quos vocant araneas, infixos habet. Hoc eo dixerim, quia miraculo⁵ subitendo materia coheret.

§ 149. Post non paucos annos ejus decessus, ignis ab urbe per incuriam veniens, ecclesiæ tectum omnino consumpsit. Plumbo liquefacto asseres, regnante incendio, in carbonem mutati; trabes perinde grandes ut integræ arbores ambustæ deciderunt ad solum. Quod ignem intra ecclesiam effugere potuit, tantæ molis ruina dis-

¹ Alii suspiriis . . . diffidere misericordia] D. E. Quid istuc est miraculi? An nullius peccati conscius erat? Immo loquebatur sancta simplicitas; simplicitas nescia de Dei diffidere misericordia. Alii suspiriis etc., A.; An nullius peccati conscius erat? Quid istud, miraculi? Immo loquebatur sancta simplicitas, nescia de Dei diffidere misericordia. Alii

suspiriis et singultibus agunt ut pro se oretur, ille pro aliis se oraturum pollicebatur, B. C.

² et] added in, A. and E.; omitted, B. C. D.

³ datum] A. B. C.; delatum, D. E.

⁴ jampridem] B. C. D. E.; added on margin, A.

⁵ miraculo] D.; miraculum, B. C.; miraculum altered into miraculo, A. E.

siluit et crepuit. Sepulchrum inter hæc Sancti, non solum a furore flammæ immune,¹ sed nec fuligine tinctum, nec favilla opertum fuit. Et ut augeretur miraculum, natta, qua orantes accubitare solebant, ante mausoleum incolumis reperta. Lignum etiam, quod superne prominere dixi, quantum extra lapides extabat, inventum integrum, quod petra incluserat, ipsa corrupta, in cineres solutum. Et hoc quidem miraculum non primum, sed aliis celebratius, quia publicum. Quis enim illa cotidiana enumeret quæ in domesticis necessitatibus homines sentiunt, dum nullus cum fide affusus ad tumultum exsors redeat votorum? Superant illa cujuscunque facundissimi facultatem eloquii, quæ nec colligi numero, nec queunt excipi scripto. Et profecto, si facilitas antiquorum hominum adjuvaret, jamdudum elatus in altum sanctus prædicaretur. Sed nostrorum incredulitas, quæ se cautelæ umbraculo exornat, non vult miraculis adhibere fidem etiamsi conspicitur oculo, etiamsi palpet digito. Ego me reum silentii timui fore si rectis² auctoribus cognita taciturnitati addicerem, et notitiam studiosorum fraudarem. Qui enim mihi assumam, ut inertes quique legant vel pro amore Sancti vel nostra, qui sancta fastidiant Evangelia.

Bishops of Worcester.
—

The petitions of the faithful at his shrine always granted.

If ancient reverence prevailed he would be worshipped as a saint, but modern incredulity forbids this.

[f. 72, a.]

§ 150. Wlstano³ successit Samson, canonicus Baio-censis; non parvæ litterature vir nec contempnendæ facundiæ. Antiquorum homo morum, ipse liberaliter

Samson, a canon of Bayeux, succeeds Wlstan. Generous in his mode of life.

¹ *immune*] A. D. E.; *intimæ*, B. C.

² *rectis*] A. B. C.; *certis*, D. E.

³ *Wlstano successit . . . insignis habetur*] This paragraph is written upon an erasure, which contained matter originally of greater length, A.; omitted here, but inserted after *vivit gloria*, p. 298, D.; added on a rider, the passage concluding with the word *junioris*, see n. 1, p. 291, E.; *Vulstano* substitutus est *Samson*

frater archiepiscopi Eboracensis Thomæ senioris, junioris pater, ex decano Baiocensi. Non exiliter litteris educatus nimia dapsilitate urgens stomachum, adeo ut isto evo dicatur unicus gurgis escarum. Qui nichil unquam quod esset veneri propositum ineptum dimitteret, modo gulæ lacunam explere conditiore* duntaxat irritamento posset. Apponebatur ei patina quadrantis scrofæ,

* *conditiore*] B.; *conditionis*, C.

Bishops of
Worcester.

Bishop Samson.

He breaks up
the monastery
at Westbury,
co. Gloucester,
established by
Wlstan,
and after a few
years dies there
[May 5, 1112].

The see given
by king Henry to
Thiulf, also a
canon of Bay-
eux [A.D. 1115].
His character
similar to that of
his predecessor.

They are both
buried in the
nave of the
church in front
of the crucifix.

The king next
bestows the see
on Simon, queen
Adelida's chap-

vesci, et aliis dapsiliter largiri. Innoxius ad monachos, nisi quod eis Westberiam abstulit, ubi Wlstanus monachos posuerat, et privilegio sanctitatis suæ munierat. Illud Samson dirupit, nec multis post annis in eadem villa, qua culpam commiserat, excessit.

§ 151. Post ejus mortem, qui dono Willelmi junioris episcopatum acceperat, data est eadem sedes ab Henrico rege Thiulfo, Baiocensi æque canonico, qui antecessori suo non absimilis moribus, eodem rege regnante, diem clausit. Sepulti sunt ambo in navi ecclesiæ, ante crucifixum.

§ 152. Presulatus tunc a rege datus Simoni, capellano reginæ Adelidi, quæ post mortem prioris uxoris Hen-

et .xx.ⁱⁱⁱⁱ^r. pullorum gallinationum capax, ut, cum se ex medio avide insulisset, reliquum quod esset in disco mitteret vel daret assidenti sine improprio. Nec tamen inter hæc oblitus pauperum .ccc. cotidie ad minus reficeret numerum. Diversitate morum instabilis, ut qui monachos, quos apud Westbiriam Wlstanus locaverat, expulerit cartamque diruperit. Idemque, quotiens Lundonia rediret, aliquid preciosum afferret, quod esset ornamento ecclesiæ, monumento suæ memoriæ.

Monachos aliquando liberaliter et honeste tractare, aliquando more prædonis insectari. Obiit pinguedine, ut creditur, interceptus, cum et moli corporis seniles anni accederent. Non adeo pulchre ut episcopus deceret, qui nec inunctus fuerit.

Ejus successionem Thiulfus regis capellanus implevit, parum et ipse laudabilem monumentorum relinquens. Ventris obesitate antecessori suo par, ceterum dapsilitate impar. Nichil ornamentorum ecclesiæ augens; quæ ab aliis collata fuerant, paulatim vellicans et imminuens. Sunt enim quidam, qui adhuc sensu

integrali et validudine prospera naturæ suæ malignitatem caute palliant, sed in confinio mortis positi, hebetiore jam ratione in omne scelus erumpunt. Ita hic, qui videbatur moderatior, monachos blande appellare, priorem eis unum ex suis, excellentis litteraturæ virum, arbitrato suo constituere. Post ipsum ita exagitare, ut nullus ei equus, nulla suppellex remaneret, quam non vel prece vel vi extorqueret. Fabricam ecclesiæ, quæ incensa erat, illi imponere, quam semper episcopi ex suo soliti essent resarcire. Postremo eo usque processit, ut, uno et altero ex monachis expulsis, ipsum priorem degradare meditaretur.* Sed præoccupavit audatiam viri ultio Dei. Ipso enim die quo illud intenderat facere, cadaver ejus conclamatum† est apud villam, et post triduum sepultum apud Wigorniam. Excessit citra senium; ante anulo et baculo projecto, lacrimabiliter conquestus quod fuisset simoniace præsulatum adeptus,—B. C.

* *meditaretur*] B.; meditabatur, C.

† *conclamatum*] B.; extinctum, C.

rico nupserat. Simon affabilitate et morum dulcedine munificentiaque, quoad res episcopatus angustæ pati possunt, insignis habetur.¹

Bishops of Worcester.

Iain [A.D. 1125]. His great amiability and munificence.

§ 153. Diocesis Wigorniensis habet pagos² Gloecetrense, Wigornienſe, Warwicensem dimidium. Gloecetra est civitas super flumen³ Sabrinam posita, putaturque a Claudio nominata, qui secundus Romanorum imperatorum post Julium Cæsarem Britanniam adiit. Denique Britanniæ vocatur Cairclau.⁴ Meminit quoque Seneca in libello de morte Claudii; ‘Barbaros⁵ in Britannia eum pro Deo colere, et in honore ipsius ‘civitatem edificare.’ Ab ea civitate tota regio vallis Gloecetræ⁶ vocatur. Terra omnis frugum opima, fructuum ferax, hic sola naturæ gratia, illic culturæ solertia; ut quemvis tediosum per socordiam provocet ad laboris illecebram, ubi centuplicato fenore responsura sit copia. Cernas tramites publicos vestitos pomiferis arboribus, non insitiva manus industria sed ipsius humi⁷ natura. Ipsa se terra sponte subrigit in fructus, eosque sapore et specie ceteris plurimum præstantes. Quorum plures ante annum marcescere nesciant, ut dominis⁸

The diocese of Worcester contains Gloucester, Worcester, and half Warwick. Early history of the city of Gloucester.

Fertility of the vale of Gloucester.

¹ *habetur*] A.; *habetur*. Post eum successit Aluredus capellanus regis Henrici iunioris, D. E. Simon died Mar. 20, 1150, and was succeeded by John de Pageham, who was consecrated March 4, 1151, and died at Rome, March 31, 1157. Alured succeeded in March 1158, and died March 1160. It is evident from the tone in which Simon is spoken of in the text (as well as from other considerations), that he was living at the time Malmesbury penned his character, and that the inaccurate statement respecting Alured, found only in D. E., must be regarded as a subsequent addition or memorandum added by a later hand.

² *pagos*] D. E.; *pagos* with a

word before it erased, A.; multos pagos, B.; *pagos* multos, C.

³ *flumen*] A.D.E.; fluvium, B.C.

⁴ *Cairclau*] A. B.; Kairclau, C.; Caircloui, D.; Airchalui, E.

⁵ *Barbaros*] “Parum est quod templum in Britannia habet, quod hunc barbari colunt, et ut Deum orant.” L. A. Senecæ Ludus de morte Claudii Cæsaris, *ad med.*

⁶ *Gloecetræ*] A. B.; Gloecetrense, E.; Gloecestriæ, C.; Gloecetrensis, D.

⁷ *humi*] originally soli, but crossed through, and hum² interlined, A.; soli, B. C. D.; soli hum², E.

⁸ *dominis*] dicimus, B. C.; omnes, D. E.

Bishops of
Worcester.

Its vineyards,
and excellence of
the wine.

Its numerous
towns, villages,
and abbeyes.
The river Severn
its great glory :

but dangerous of
navigation.

usque ad novos successores præstent offitium. Regio plus quam aliæ Angliæ provintiæ vinearum frequentia densior, proventu uberior, sapore jocundior. Vina enim ipsa bibentum¹ ora tristi non torquent acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedine. Villæ innumera- biles, abbatia præstantes, vici frequentes. Quibus omnibus accedit ad gloriam fluvius Sabrina, quo nullus in hac terra alveo latior, gurgite rapacior, arte pisco- sior. In eo cotidianus aquarum furor, quod vel vora- ginem vel vertiginem undarum dicam nescio, fundo ab imo verrens harenas, et conglobans in cumulum, cum impetu venit, nec ultra quam ad pontem pertendit. Nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte terræ circuita² victor regreditur. Infelix navis, si quam e latere attigerit ! Nautæ certe gnari, cum vident illam higram, sic enim Anglice vocant, venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus eludunt.

Bristol, a harbour
for vessels coming
from Ireland,
Norway, and
elsewhere.

§ 154. In eadem valle est vicus celeberrimus, Bristou [p. 72, b.] nomine, in quo est portus navium ab Hibernia et Nor- regia³ et ceteris transmarinis terris venientium recep- taculum, ne scilicet genitalibus divitiis tam fortunata regio peregrinarum opum fraudaretur commertio.

Gloucester.

Glocestra.

The monastery of
St. Peter at Glou-
cester founded by
archbishop Ald-
red [A.D. 1058].
Only three
monks there
temp. William I.
It becomes re-
nowned under
abbot Serlo.

§ 155. Est ergo in ipsa civitate Glocestræ Sancti Petri monasterium, quod ibi Aldredum archiepiscopum incepisse⁴ non semel dixi. Paucos ibi et non plusquam tres monachos invenit abbas Serlo, a rege Willelmo seniore donum exile adeptus. Sed, quantum Dei gratia

¹ *bibentum*] A. E. ; bibentium, B. C. D.

² *circuita*] D. ; added on margin, A. ; omitted, B. ; overlined, E. ; ascendit, et magna parte victor re- greditur, C.

³ *Norregia*] A. D. E. ; Noruegia, B. ; Norweia, C.

⁴ *incepisse*] St. Peter's at Glou- cester was originally founded by Wifhere, king of Mercia, A.D. 680. Archbishop Aldred rebuilt St. Peter's church, and established the Bene- dictine rule in the monastery, A.D. 1058.

cum illius conspirans industria locum extulerit illum, quis congrua explicet facundia? Nota est Gloecestrensis religionis discretio, quam infirmus possit suspicere, nec validus possit contempnere. Hoc illis signifer intulit Serlo,¹ ut 'ne quid nimis,' quamvis, ut erat bonis humilis, ita minax superbis ac terribilis. Contra fremunt de Sancto Oswaldo canonici, quod terras quæ suæ deberent famulari ecclesiæ, Thomas archiepiscopus monachis dedit.² In eadem enim³ urbe tempore regis Elfredi filia ejus Elfleda cum conjugē suo Etheredo monasterium edificaverant, nulla parsimonia sumptuum, nulla inopia victualium. Illucque ex Bardanio⁴ reliquias regis transtulerant, quod omnis Mertia eorum pareret imperio. Floruit id cenobium ad tempus Danorum, fuitque affinitate arctissima nostro, id est Malmesberiensis, conjunctum, sicut in archivis utriusque reperitur ecclesiæ. Sed monachis vi hostilitatis dilapsis, cum archiepiscopi Eboracenses occasione Wigornensis episcopatus monasterium illud habuissent, canonicos recepit. Præcipuamque ibi Turstanus archiepiscopus exhibuit diligentiam,⁵ et in scrinio Sancti renovando et in ecclesia dilatanda. Ubi, cum veteribus fundamentis deturbatis nova jacerentur, inventa sunt amborum conjugum in porticu australi sepulera, et corpora antiquam reverentiam prætendentia. De beatissimo sane Oswaldo in libro I.⁶ Gestorum Regalium plura dixi; dubium mihi esse pronuntians utrum brachia apud Bebbanburch⁷ servarentur, sicut Bedam dixisse memineram. Veruntamen, quid de his postea cognitioni meæ accesserit, cum ad locum venero, non tacebo.

Gloucester.
Religious
Houses.

The canons of
St. Oswald's
angry at their
land being given
to St. Peter's.

Their monastery
was built by
Elfleda and
Ethered [A.D.
909].

Its flourishing
condition up to
the time of the
Danes.
Its intimate con-
nection with
Malmesbury.

Its monks being
driven away, it
receives canons.

Archbishop Tur-
stan restores
the shrine,
and enlarges the
church.

The remains of
its founders
Elfleda and
Ethelred dis-
covered in the
south porch.

Doubt whether
St. Oswald's arms
are preserved
at Bamburgh
[co. Northumber-
land].

¹ *intulit Serlo*] A. B. D. E.; originally Serlo intulit, but the change in the order of the words indicated, A.; intulit signifer Serlo, C.

² *quamvis . . . dedit*] B. C. D. E.; written above an erasure, A.

³ *enim*] interlined, A.

⁴ *Bardanio*] A.; Bardano, B.;

Bardanaia, C.; Bardeneia, D.; Bardamo, E.

⁵ *diligentiam*] interlined, A.

⁶ *I.*] interlined, A.; omitted, B. C. D. E.

⁷ *Bebbanburch*] A.; Bleblanburh, B.; Bahamburg, C.; Bebenburch, D.; Bebenburhe, E.

Gloucester.
Religious
Houses.

The monastery of Winchcombe, co. Gloucester, founded by Kenulf, king of the Mercians. Dedicated by Wlfred archbishop of Canterbury and thirteen bishops.

Kenulf manumits his prisoner [Eadbert Præn], king of Kent, before the altar.

The monastery decayed, temp. king Edgar, partially resuscitated by archbishop Oswald [A.D. 985]. Abbot Germanus restores the church. Kenulf and his son Kenelm buried there. The latter treacherously murdered by his sister Quendrida. The crime miraculously revealed at Rome, by a dove descending with a written account of it on the altar of St. Peter's. The Romans unable to read the English writing.

It is at last deciphered, by an Englishman, and

Winchelcumbæ.

§ 156. In eodem pago est Winchelcumbense monasterium, quod Kenulfus rex Mertiorum construxit,¹ ingenti et nostris temporibus incredibili munificentia. Fecitque dedicari ecclesiam a .xiii^{im}. episcopis, quorum princeps erat Wlfredus Cantuariæ archiepiscopus. Ibi in illa dedicationis pompa in .x. ducum conventu manumisit ad altare regem Cantuaritarum, quem nuper belli jure ceperat captivum. Ibi præter illa xenia quæ magnates susceperant, inestimabilis scilicet numeri et pretii, erogavit omnibus qui agros non habebant libram argenti, presbyteris mancam auri, monachis solidum unum, præterea toti populo plura. Hoc monasterium, ut semper mortalia labuntur in decursum, cum tempore regis Edgari solo fere nomine staret, per beatum Oswaldum archiepiscopum nonnichil resuscitatum est. Factus ibi Germanus abbas, quem de Floriaco secum adduxerat, magno adjumento² fuit et religioni et restaurationi ecclesiæ. Ibi requiescit pater Kenulfus, cum filio Kenelmo, quem genitor septennem Quendridæ sorori alendum reliquerat. Sed illa, falso cupiditati suæ regnum pollicita, fraterculum tollendum e medio satelliti, qui alumnus erat, commendavit. Is insontem quasi venatum ducens, inter frutecta obtruncatum occuluit. Et mirum dictu, quod fraus tam celate in Anglia commissæ Romæ divinitus innotuit. Siquidem membrana super altare Sancti Petri, columba superne ferente, delapsa necis et sepulchralis loci per ordinem index fuit.³ Quæ,

¹ *construxit*] King Offa is said to have founded a nunnery here, A.D. 787, in place of which Kenulf founded the Benedictine abbey, A.D. 798.

² *adjumento*] D.; originally momento, but mo- crossed through and

adju- interlined, A.; momento stetit, but underlined, and adjumento fuit written above, E.; monumento, B. C.

³ *fuit*] D.; interlined, A. E.; omitted, B. C., the last of which has est after delapsa.

quia elementis Anglicis erat conscripta, a Romanis et aliarum gentium hominibus qui aderant frustra legi temptata. Sed salubriter et in tempore astitit Anglus, et latiariter¹ linguæ involucrum evolvens effecit, ut apostolici epistola regibus Anglis compatriotam martirem indicaret. Quocirca frequenti cetu pueruli² corpus levatum vehebatur Wincelcumbam. Ita clericorum vocali cantu et laicorum alacri plausu parricida femina commota e fenestra cenaculi, in quo stabat, caput extulit. Et forte psalmum cantabat: 'Deus³ laudem meam.' Quem a fine nescio quo præstigio retrograde ducens, nitebatur letitiam cantantium infirmare. Tum vero, vi Divina, lumina venificæ cavis orbibus evulsa, cruore versum polluerunt: 'Hoc opus⁴ eorum qui 'detrahunt mihi apud Dominum, et qui loquuntur 'mala adversus animam meam.' Crucoris signa extant hodie, immanitatem mulierculæ et Dei ultionem spirantia.

Gloucester.
Religious
Houses.

a letter written
to the English
kings.

The corpse con-
veyed to Winch-
combe.

The murderess
sees the proces-
sion from a
window.

Her eyes mira-
culously torn
out while she was
singing psalm
[cviii.] back-
wards.

Theokesberia.

§ 157. Est et monasterium Theokesberiaë, quod noviter Rotbertus filius Haimonis favore suo provexit, nec facile memoratu quantum exaltavit, ubi et edificiorum decor et monachorum caritas adventantium rapit oculos, et allicit animos. Fuerat illud primitus apud Craneburnam; sed abbatis Giraldi provisione, pro vicini fluminis oportunitate et dominicarum contiguo terrarum, Theokesberiam aptius locari visum. Simul et videbatur voluntati religiosæ nomen applaudere, quod Theokesberia dicatur, quasi Theotokosberia,⁵ id est

Tewkesbury
monastery.

Enlarged and
beautified by
Robert Fitz-
Haimo, temp.
Henry I.

Originally situ-
ated at Cranborne,
but removed by
abbot Giraldus.

The name of
Tewkesbury
formerly Theo-
tokosberia.

¹ *latiariter*] A.; *latialiter*, B.D.; *lacialiter*, C.; *latiariter* corrected into *latialiter*, E.

² *pueruli*] A.; *pueri*, B. C.; originally *puerili*, but altered into *pueruli*, E.; *puerile*, D.

³ *Deus*] Psalm cviii. 2.

⁴ *Hoc opus*] Psalm cviii. 20.

⁵ *Theotokosberia*] A. E.; *Theotokosberiai*, A. B.; *Theotesberian*, C.; *Teotokesberia*, written over an erasure, D.

Worcester.
Religious
Houses.

Dei genitricis curia, vocabulo ex Græco et Anglico composito.¹

Malvernia.

Malvern monas-
tery.

The name
Malvern an
antiphrase.

§ 158. Increvit etiam nostris diebus² in eadem provincia Malvernense monasterium, quod mihi per antiphrasin videtur sortitum esse vocabulum. Non enim ibi male, sed bene et pulcherrime religio vernat, ubi ad immortalem spem et commodum³ mortalium rerum penuria monachos⁴ trahit et animat.

Worcester also
contains the
abbeys of Eves-
ham and Per-
shire.

§ 159. Habet etiam Wigorniensis provincia abbatias Eveshamnensem, Perscorensem.⁵

Evesham.

Evesham founded
by bishop Eg-
wine [about A.D.
701].

He was third
bishop of Wor-
cester,
and greatly at-
tached to Eves-
ham,

which was for-
merly a very
wild spot.

He has a vision
of the Blessed
Virgin there.

§ 160. Eveshamum fundavit beatus Eguinus episcopus. De quo quid miraculi sit quod Beda tacuerit, nondum per me potui advertere vel per alios addiscere. Presertim quod cum Kenredo rege Mertiorum et Offa rege Orientalium Anglorum Romam iverit, quorum protectionem historicus non siluit. Veruntamen, quæcunque res hanc taciturnitatem imperaverit, constat eum tertium Wigorniensium præsulem fuisse, locum illum, quo nunc cenobium visitur, peculiariter amasse. Incultum antea et spinetis horridum, sed ecclesiolam ab antiquo habentem, ex opere forsitan Britannorum. Eo loci vir⁶ sanctissimus, dum, solitudine⁷ invitante,

¹ *composito*] A.; *composita*, B. C. D. E.

² *diebus*] A. B. C.; *temporibus*, D. E. The allusion is to the introduction of the Benedictines by Aldwine in A.D. 1083. See Tanner, *Notitia Monastica*, p. 621.

³ *spem et commodum*] B. C.; at first *commodum*, *spem et* being interlined, A.; *commemoratio dum*, D.; *commemoro dum*, E.

⁴ *monachos*] interlined, A.

⁵ *Eveshamnensem, Perscorensem*]

D.; originally *Eveshamnensem, Perscorensem, Malvernesem*, but the last name crossed through, A.; and underlined, E.; *Eveshamnensem, Perscorensem, Malvernensem*, B.; *Heveshamensem, Perscornensem, Malvernensem*, C.

⁶ *vir*] D. E.; interlined, A.; omitted, B. C.

⁷ *solitudine*] B. C. D. E.; originally *solitudine loci*, but the latter word crossed through, A.

frequentaret excubias, Dei genitricis visione et allocutione mulceri meruit. Plane et absque scrupulo præcipientis ut ibidem sibi fundaret cenobium, futurum sibi gratiosum, illi negotiosum. Institit ille jussis, et complens opus, apostolicis et regiis privilegiis corroboravit. Quid illud? Credendumne putatur quod tradit antiquitas? Peccatorum juvenilium quondam conscium pedes compedibus irretisse, clavibus compedum in amnem jactatis. Palam dixisse, tunc se demum de¹ peccatis securum futurum, cum compedes vel divinitus vel ipsis reserarentur clavibus. Ita Romam profectum prospereque reversum. Jam vero in illo mari, quo a Gallico continenti Angliam navigio transmittitur, cum navigaret, immanem piscem saltu puppem qua pontifex vehebatur ingressum, certatimque, annitentibus nautis, retentum. In ejus exinterati jecore clavem repertam, seræque compedum appositam, Sancto soluto securitatis plurimum donasse. Nominatissimus profecto pater est et petentibus exorabilis, si credulitas rogantium non titubaverit.

Worcester.
Religious
Houses.

She commands
him to found the
monastery.

Anecdote of his
fettering himself
on account of his
sins.

He throws the
key into the
river, and goes
to Rome in
fetters.

On his voyage
home a great fish
springs into his
ship.

The key found in
its liver.

§ 161. Implebis² et tu laude tua hujus paginulæ partem, qui cenobium idem illustras, felix puer Wistane!³ fili Wimundi filii Wihlafi⁴ regis Mertiorum et Ethelfledæ⁵ filiæ Celwlf, qui fuit patruus Kenelmi. Te, inquam, non tacebo, quem Berferthus cognatus nefarie interemit. Norintque posterī, si qui has cognitione dignas litteras putaverint, nichil in sæculo indole tua gloriosius, qua irritatus, lanio te morti dederit, nichil in Deo puritate tua innocentius, qua invitatus, internus arbiter te glorificaverit. Nam cælo demissa columna lucifera, densæque noctis dirumpens pallia, profundæ caveæ scelus detexit, carnificis nequitiam arguit. Quapropter venerandæ reliquiæ,⁶ levatæ parentum obsequio,

St. Wistan, the
son of Wimund
and grandson of
Wihlaf king of
the Mercians

killed by
Berferth.

His goodness
and purity.
A pillar of light
from heaven
discovers his
murdered body.

¹ *de*] interlined, A.

² *Implebis*] This section occurs verbatim in the *Gesta Regum*, § 212. Cf. Chron. of Evesham, ed. Macray.

³ *Wistane*] A.; Wlstane, B. C. D. E.

⁴ *Wihlafi*] A.; Withlasii, B. C.; Withlafi, D.; Wichtlafi, E.

⁵ *Ethelfledæ*] A. E.; Elfledæ, B.; Elfredæ, C.; Edelfledæ, D.

⁶ *reliquiæ*] interlined, A.

Worcester.
Religious
Houses.

It is conveyed to
the monastery of
Repton [co.
Derby],
and ultimately
taken to Eves-
ham.

Rapendune locatæ sunt, tunc temporis famoso monasterio. Nunc est villa comitis Cestrensis. Cujus gloria pro situ vetustatis exsoleta, modo¹ Evesamum, ut dixi, inhabitas,² dignus qui faventum votis serenus indulgeas.

Perscora.

Pershore found-
ed by Egelward,
temp. king
Edgar.

It afterwards
falls into decay.

Kings Edward
and William
transfer most of
its property to
Westminster.

Some of the
bones of St.
Edburga pre-
served there as
relics.

§ 162. Perscoræ fundavit et perfecit cenobium tempore regis Edgari Egelwardus dux Dorsatensis,⁴ minime parcus animo, sed effuso in largitatem studio. Verum⁵ et illud, ut cetera, quanto succubuerit detrimento miserabile, plus sui medietate diminutum. Partem divitum occupavit ambitio, partem sepelevit oblivio, majusculam portionem reges Eduardus et Willelmus contulere Westmonasterio. Habentur hic aliquanta felicitis⁶ Edburgæ ossa, celebranturque instanti reverentia, quod ibi frequentiori quam alias miraculorum vivit gloria.⁷

De Fol-
brihto.

Bishops of
Hereford.

Hereford once
a considerable
city.

Names of its
first bishops.
Cuthbert, after-
wards archbishop
of Canterbury.

De Episcopis Herefordensibus.

§ 163. Trans Sabrinam pene collimitatur Walensibus civitas Hereford non grandis, quæ tamen fossatorum præruptorum ruinis ostendat se aliquid magnum fuisse. Hujus a principio hi fuerunt episcopi, Putta, Tirhtel, Torhtere, Walhstod,⁸ Cuthbert, postea Cantuariensis

¹ modo] originally nunc, but crossed through and modo interlined, A.; nunc, B. C. D. E.

² inhabitas] B. C. D. E.; habitas, with in- interlined, A.

³ De Folbrihto] Folbriht was the first abbot of Pershore.

⁴ Dorsatensis] This monastery seems to have been originally founded by Oswald, nephew of Ethelred king of Mercia, A.D. 689. Egelward appears to have introduced the Benedictines in A.D. 792. See Cod. Dipl. no. 570.

⁵ Verum] originally Sed, but crossed through, and Verum interlined, A.; Sed, B. C.; Sed verum, D.; Sed underlined, and Verum written above, E.

⁶ felicitis] B. C. D. E.; felitia, A.

⁷ gloria] After this word D. incorrectly inserts the passage Wl-stano successit junioris. *Supra*, pp. 289-291.

⁸ Walhstod] A.; Walstod, B.; Thortere, Trihul, Walstodus, C.; Walhstodh, D.; Walhstoch, E. And so below.

archiepiscopus. Cujus eximiam in rebus ecclesiasticis diligentiam, cum in archiepiscoporum rebus sermo versaretur, edisseruit; sed et versus isti, nuper mihi visi, antiquitatem viri, quantumque antecessores suos honorificaverit, insinuabunt, et si quid ab eis ad ornatum domus Dei¹ ceptum, ipse studio suo perfecerit.

Bishops of Hereford.

Cuthbert.

[f. 73, b.]

‘ Hec veneranda crucis Christi veneranda sacratæ
 ‘ Ceperat antistes venerandus nomine Walhstod
 ‘ Argenti atque auri fabricare monilibus amplis.
 ‘ Sed, quia cuncta cadunt mortalia tempore certo,
 ‘ Ipse opere in medio moriens e carne recessit.
 ‘ Ast ego successor præfati præsulis ipse,
 ‘ Pontificis, tribuente Deo, qui munere fungor,
 ‘ Quique gero certum Cudbert de luce vocamen,²
 ‘ Omissum implevi, quod ceperat ordine pulchro.’

His verses inscribed on a cross which he had caused to be erected.

Item super sepulchrum antecessorum.

‘ Qui quondam extiterant famosi atque per orbem,
 ‘ Corpora sena tenet horum hic marmor³ obumbrans.
 ‘ Tumbaue mirifico præsens fabricata decore
 ‘ Desuper ex alto cohibet cum culmine tecta.
 ‘ Hos ego Cudbertus, sacri successor honoris,
 ‘ Inclusi titulis, exornavique sepulchris.
 ‘ Pontifices ex his ternos sancta infula cinxit,
 ‘ Nomina sunt quorum Walhstodus, Torhtere, Tirhtil;⁴
 ‘ Regulus est quartus Milfrith cum conjuge pulchra
 ‘ Cuenburga, exstitit e senis hæc ordine quinta.
 ‘ Sextus præterea est Oselmi filius Osfrith.’

His verses, inscribed on the tomb of certain of his predecessors raised by him to their memory.

Post Cuthbertum, Podda, Ecce, Cedda, Aldbertus,⁵ Esne, Celmundus, Utel, Wlfeard,⁶ Benna, Edulf, Cuthulf,

Names of his successors.

¹ Dei] interlined, A.

² vocamen] A. D. E.; vocatum, B. C.

³ marmor] mamor, A.

⁴ Tirhtil] A. D. E.; Trihul, B. C.

⁵ Aldbertus] A. B.; Atelbertus, C.; Albertus, D.; Alcbertus, E.

⁶ Utel, Wlfeard] D. E.; at first Wlfeard, Utel, but the alteration indicated, A.; Wlfeard, Utel, B. C.

Bishops of
Hereford.

Griffith, king of
[North] Wales,
kills bishop
Leuegar, and
burns the city,
[A.D. 1056].
Walter con-
secrated by pope
Nicholas II.
[A.D. 1061].

Story of his
passion for a
seamstress.

and its punish-
ment.

The story
suppressed by
the king.

Robert of Lor-
raine succeeds
Walter [A.D.
1079].

Builds the cathe-
dral after the
pattern of that of
Aix-la-Chapelle.
His skill in the
arts.

Marianus
[Scotus] a re-
cluse at Mentz.

Mucel, Deorlaf, Cinemund,¹ Edgar, Tidhelm, Wlfelm, Alfricus, Athulfus, Ethelstan, Leuegar. Hunc tempore regis Eduuardi² Grifin rex Walensium, urbe cremata, expulit sede et vita. Walterus successit, qui, a Nicholao papa Romæ sacratus.³ Pertendit ad quintum annum Willelmi regis, et tum indecoro exitu, nisi si⁴ fama mentitur, decessit. Erat in villa muliercula, quam, nescio quo infortunio ex occurso visam, multo arsit tempore. Ignorabat illa flammæ pontificis, et, si sciret, contempneret. Interea sepe pontifex cogitans quia 'nichil⁵ est miserius quam senex amans,' luctabatur pro ætatis et gradus reverentia morbum depellere. Probeque jam convaluerat, et victus furor terga dederat, cum ex occasione, quam diaboli fraus amministrauit, intra cubiculum illam accersiit. Suberat causa, ut cubiculariis vestes incideret. Dicebatur enim offitii perita. Illa ingressa, et operi propter quod venerat intenta, clientes secretorum conscii, agmine facto, discedunt. Tum, ne multis morer, episcopo post obscena dicta, vim inferre paranti femina forcipibus quas tenebat inguina suffodit. Rumor criminis et ultionis totam pervagatus Angliam, regis quoque aures attigit. Ille dignitate regia credulitatem dissimulans, ne vel ceteri disseminarent, gravissimo cohercuit edicto.

§ 164. Non multo post accepit sedem illam Rotbertus Lotharingus, qui ibi ecclesiam tereti edificavit sce-
mate, Aquensem basilicam pro modo imitatus suo. Omnium liberalium artium peritissimus, abacum præ-
cipue et lunarem compotum et cælestium cursum as-
trorum rimatus. Erat tunc temporis⁶ Marimanus⁷ mo-

¹ *Cinemund*] A. B.; Cynemuð, C.; Cuemund, D. E.

² *Eduuardi*] A. D. E.; Edgardi, B.; Edgari, C.

³ *sacratus*] C. D. E.; originally sacratus est, but est crossed through, A.; sacratus est, B.

⁴ *si*] A. D. E.; omitted, B. C.

⁵ *nichil*] Quid sene erit nostro miserius? Ter. Heautont. ii. 3. 14.

⁶ *tunc temporis*] Marianus Scotus retired from Fulda to Mentz, as a recluse, A.D. 1069, and died there about A.D. 1082 or 1083.

⁷ *Marimanus*] A.; Marinianus, B. C.; Marimannus, D.; Marmannus, E.

nachus apud Magontiam inclusus, qui longo solitudinis otio chronographos scrutatus, dissonantiam ciclorum Dionisii exigui contra evangelicam veritatem¹ vel primus vel solus animadvertit. Itaque, ab initio seculi annos singulos recensens, .xxⁱⁱⁱ^{os}. annos, qui circulis prædictis deerant, superaddidit, magnam et diffusissimam cronicam facere adorsus.² Eum librum³ Rotbertus⁴ miratus unice, emulatus mirifice, Angliæ⁵ invehendum⁶ curavit. Denique captus Marimani⁷ ingenio, quicquid ille largius dixerat, in artum contrahens defloravit adeo splendide,⁸ ut magis valere videatur defloratio quam ingentis illius voluminis diffusio.

Bishops of Hereford.
His Chronicle.

Bishop Robert sends for his work to England, and abridges it.

§ 165. Præ cæteris contemporaneis episcopis magis sanctissimi Wlstani familiaritati deditus erat, quem et vicinitate præsulatus attingebat. Remotis ergo sepiissime forensibus negotiis, domesticum illi contubernium præstabat, delectatus vitæ illius puritate et innocentia. Quem quamvis ante se extulerit, non tamen sotialis amoris vinculum mors illius prolongata, sed statim secuta dirupit.⁹ Decumbebat Wlstanus Wigornia, beato jam

His intimacy with Wlstan, bishop of Worcester.

¹ *veritatem*] D.; interlined, A. E.; omitted, B.; *fidem*, C.

² *facere adorsus*] D.; written over an erasure, A.; commentus, but underlined, and *facere adorsus* in margin, E.; commentus, B. C.

³ *librum*] B. C. D. E.; interlined, A.

⁴ *Rotbertus*] A. E.; Rodbertus, B.; Robertus, C. D.

⁵ *Angliæ*] D.; at first Anglice, but the c erased, A.; Anglice, B. C. E.

⁶ *invehendum*] A. D. E.; in evehendum, B. C.

⁷ *Marimani*] A. E.; Mariniani, B. C.; Marimanni, D.

⁸ *defloravit adeo splendide*] Two MSS. of the abridgement made by Robert, bishop of Hereford, still

exist in the Bodleian library. An examination of these shows that the bishop's work consisted of an abridgement and simplification of the dissertations and tables with reference to the Dionysian era, prefixed by Marianus Scotus to his Chronicle, and not of the Chronicle itself. See the particulars fully stated in Hardy's Descriptive Catalogue, vol. ii. pp. 46, 75.

⁹ *prolongata, sed statim secuta dirupit*] at first prolonga dirupit, but ta sed statim secuta interlined, A.; the syllables -ta, sed, and di- being very indistinct; prolongata, statim secuta dirupit, B. C.; prolongata sed statim secuta corruptit, D.; prolongatas statim secuta corruptit, E.

Bishops of Hereford.

Wlstan appears to him in a vision, and tells him to hasten to Worcester if he wishes to see him alive.

Robert accordingly sets forth,

and has another vision of Wlstan on the way.

Wlstan tells him that he is already dead, and announces to Robert his own impending decease.

Robert arrives at Worcester, and buries Wlstan there.

The prior of Worcester gives him a cope, lined with lamb's skin, formerly belonging to Wlstan.

Upon receiving it he is seized with a sudden tremor.

He summons the monks to a chapter,

proximus fini. Rotbertus,¹ in curia invitus duntaxat regalia placita transigens, astitit ipsi in visu, dicens omnino intelligibiliter: 'Si me vis videre vivum, festina 'venire Wigorniam antequam obeam.' Quo viso, petita a rege licentia, venire festinabat concitus, nulli quieti suæ die vel nocte indulgens. Metus enim pius præsa-
gium, quod res firmavit, infuderat, ne non superstitem inveniret. Longiuscule enim curia fuerat. Et jam in mansione proxima Wigorniae somno deditus iterato videt Wlstanum dicentem: 'Nichil minus quam pius 'amor poscit fecisti; sed frustratus es desiderio tuo. 'Jam enim migravi. Tu modo, amice sodalis, vitæ tuæ 'consule, provide saluti, quia non longas moras post me 'faties in hac luce. Et ne fantastica visione te credas 'illudi, signum accipe: Postquam cras corpus meum, quod 'jam triduo tuum sustinet adventum, terræ mandaveris, 'dabitur tibi xenium ex mea parte, quod meum esse [*L. 74. 2*]
'cognosces.' Ita pontifex expergefactus viam peregit, Wigorniam venit, offitium sepulturæ implevit, re omnibus celata.² Jamque valedicto monachis, meditabatur discedere, calciatumque calcaribus equus operiebatur, cum prior loci genibus ejus reverenter affusus,³ prætendit xenium dicens: 'Accipite, domine, si vobis pla-
'cet, amatoris vestri cappam, agnitis intus pellibus in-
'fultam, qua indutus equitare solebat. Quæ et longum 'vestrum testetur amorem, et sanctitatis Domini nostri 'mereatur vobis⁴ protectionem.' Hoc ille audito et munere recognito impalluit, gelidusque cucurrit per ossa tremor. Statimque, dilata profectione, contionem monachorum in capitulum accivit, lacrimis et suspiriis, quantum res exigebat, referens, quanta veritate som-

¹ Rotbertus] A.; Rodbertus, B. E.; Robertus, C. D.

² re omnibus celata] D.; interlined, A. E.; re omnino celata, B. C.

³ reverenter affusus] B. D. E.; affusus reverenter originally in A.,

but the change in the order of the words indicated; reverenter genibus ejus affusus, C.

⁴ vobis] interlined, A.; omitted, B. C. D. E.

nium et factum quadrassent. Itaque, omnibus sua morte commendata, discessit; de ammonitione quidem lætus, sed semper sancto timore sollicitus. Januario mediante Wlstanus transiit, nec Rotbertus¹ Junium transcendit.

Bishops of Hereford.

and relates his visions to them. He dies June [26], Wlstan having died January [18].

§ 166. Girardo successori ejus in Eboracum translato, substitui jussus est a rege Rogerius quidam lardarius. Sed is, nullo pontificali munere suscepto, infra .viii^{to}, dies electionis apud Lundoniam, ubi tunc curia erat, defunctus est. Mandato ante² archiepiscopo Anselmo, Deus bone, quam mira ineptia! ut se in episcopum consecraret antequam moreretur, eoque³ anxie et instantissime postulato. Quam hominis fatuitatem, nullo relato responso, sanctus antistes solius⁴ modestia risus infirmavit.⁵

Girard his successor being made archbishop of York [A.D. 1101].

Roger the royal larderer is named bishop of Hereford by the king; but dies eight days after his nomination.

§ 167. Tunc statim electus est Rainalmus,⁶ reginæ cancellarius, ut mortui locum teneret. Qui, secundum morem quem rex legitimum tunc⁷ arbitraretur, per principem anulo et baculo investitus, ubi benedicere⁸ illum et ceteros sic investitos, archiepiscopo recusante, perperam se fecisse intellexisset, ultro, nec rogatus nec jussus, retulit anulum et baculum regi. Quocirca, amicitiae regalis extorris, curia quoque arceri⁹ jussus est. Tacite id ille et patienter tulit, donec, dultiore¹⁰ aura cor regium serenante, legitime sedi introductus, et honorifice consecratus est. Mansit in episcopatu

Rainalm the queen's chancellor elected in his place [A.D. 1133].

The prince invests him with the ring and crozier.

The archbishop refuses to confirm the investiture.

Rainalm accordingly returns the insignia to the king.

The king at first offended, but afterwards mollified.

Rainalm is consecrated [A.D. 1107].

¹ *Rotbertus*] A.; Rodbertus, B. E.; Robertus, C. D.

² *ante*] A. D. E.; autem, B. C.

³ *eoque*] B. C. D. E.; originally idque, but id crossed through, and eo interlined, A.

⁴ *solius*] D. E.; written upon an erasure, A.; solus, B.; sola, C.

⁵ *infirmavit*] D.; a word erased in text, and infirmavit written in the margin to supply its place, A.;

dissolvit, B. C.; dissolvit, with infirmavit above it, E.

⁶ *Rainalmus*] A. E.; Rainalinus, B.; Reinalmus, C.; Rainaldus, D.

⁷ *tunc*] A. D. E.; omitted, B. C.

⁸ *benedicere*] B. C. D. E.; originally recusante, but crossed through and benedicere interlined, A.

⁹ *arceri*] A. C. D. E.; arcersiri, B.

¹⁰ *dultiore*] A. D. E.; cultiore, B. C.

Bishops of
Hereford.

He dies of gout
after a few years
[A.D. 1115].
Geoffrey de
Cliva his suc-
cessor.

A proverb that
no bishop of
Hereford ever
lives long.

Geoffrey exerts
himself to im-
prove the dio-
cesan lands.

Is grudging to
the poor.

His memory
justly suffers for
it.

The bishopric
given by king
Henry to
Richard, his
clerk of the
signet [A.D.
1121].

He soon dies
[A.D. 1127].
Robert [de
Bethune], prior
of the canons of
Lantony, suc-
ceeds him [A.D.
1131].

He is living when
the author writes
this history.

cum magna modestia, cum virtutibus ceteris tum compunctione timoris Dei, ubique et maxime inter misarum agenda lacrimis irriguus. Nullius mali opinione infamis, nisi quod minus quam decebat, et citra facultatem suam, esse dapsilis dicebatur.

§ 168. Decessit post paucos annos vitio podagræ, accepitque successorem Gausfredum cognomento de Cliva¹ non plus .v. annis, vulgatissimo jam per ora hominum infortunio, ut non diu quisquam episcopus apud Hereford supersit. Bonus quidem et ille, continentissimusque indifferenter cibus et vestibus, quæ minori pretio taxarentur, utens. Agriculturæ studens terras episcopatus, quæ ante exactionibus vectigalium multum lesæ fuerant, reparavit et provexit. Quare et farre et ceteris quæ victum ministrant sufficiens paulo tenacioris animi ad pauperes fuit. Lacerandam ergo famam suam merito præbuit, quod nulla misericordia erga egentes motus magnam copiam victualium nulli heredi reliquit.

§ 169. Datus² est episcopatus ab rege Henrico Ricardo clerico de sigillo, qui non multis annis superfuit. Tum demum bono, si Deo placet, omine, electus est factusque præsul Rotbertus prior canonicorum de Lantoni, qui hodieque superest,³ cujus facta posterius judicabunt. Nunc plane benignum illi fama straviter,⁴ ipsum esse religiosissimum, in victu et vestitu abstemium. Apostolicæ certe curiæ ita est notus,

¹ *Cliva*] Indistinctly written in A., the c being close upon the l; diua, B. C. D. E. The name of Clyve is authenticated by a monumental inscription to the bishop in Hereford cathedral.

² *Datus est episcopatus Anglia injungat*] D. This paragraph is added on the margin, with an indication in the text to show where it

should come in, A. E.; omitted, B. C.

³ *qui hodieque superest*] Robert de Bethune, bishop of Hereford, died April 16, 1148.

⁴ *iter*] D. E. After *iter* there is a blank space in the line, A., which has been filled in by a later hand with the word *asserens*; no such word in D. E., and no space left.

ut ei post legatum et archiepiscopum omnes dispositiones suas in Anglia injungat.

Hereford.
Religious
Houses.

§ 170. Ornat episcopalem sedem reliquiis suis rex et martir Eielbrihtus,¹ apud Orientales Anglos natus et principatus. Hunc rex Mertiorum Offa pro confirmatione, ut putabat, et propectu regni, nullis extantibus causis,² peremit, nefariam rem in procum filiæ machinatus. Invasitque continuo, eo mortuo,³ regnum Orientale, invasionis hereditatem transmittens in successores. Verum mors Eielbrihti⁴ innocua morte Offæ non multo post subsecuta, et ejusdem filii brevi regno creditur vindicata. Quin et Deus adeo evidentibus signis sanctitatem ejus notitiæ civium tradidit, ut tantæ dignitatis episcopatus sub ejus consecratur nomine. Est ergo martir, et creditur non rationibus humanis sed virtutibus divinis. Nec ineptum videri debet aut incongruum, quod antecessores nostri, probi et præsertim religiosi viri, vel taciturnitate toleraverunt vel auctoritate roboraverunt. Nunquid enim beatus Dunstanus, ut ceteros omittam, in quem se scientia litterarum et Dei gratia pleno sinu infuderat, pateretur vel Kenelmum vel Egelbrihtum vel Wlstanum coli ut martires, nisi ei constaret gratum esse⁵ apud cives celestes? Succumbat ergo mortalis sententia ubi Dei favor ostenditur per miracula.

The relics of Eielbriht [Æthelbyrht] of East Anglia, king and martyr, adorn the cathedral.
Offa king of the Mercians had killed him and invaded his territory [A.D. 792].
But soon afterwards dies himself [A.D. 796].

[f. 74, b.]

§ 171. In diocesi præsulatus sunt duo cenobia apud⁶ Scrobberiam et Weneloch. Scrobberienne recens

Monasteries at Shrewsbury and Wenlock.

¹ *Eielbrihtus*] A. B.; Egelbrihtus, D. E.; Egelbritus, C.

² *causis*] A. C. D.; omitted, B.; overlined, E.

³ *mortuo*] B. C. D. E.; mortuoruo, A.

⁴ *mors Eielbrihti*] originally illius mors, but illius crossed through, and Eielbrihti added on margin, A.;

mors Egelbrihti, D., and on an erasure, E.; illius mors, B. C.

⁵ *nisi ei constaret gratum esse*] so corrected on margin, A., the original reading in the text, si ingratum esse constaret, being crossed through; si ingratum constaret, B. C.; nisi gratum esse constaret, D.; nisi ei gratum esse constaret, E.

⁶ *apud*] B. C. D. E.; interlined, A.

Hereford.
Religious
Houses.

Shrewsbury
founded by Roger
earl of Mont-
gomery [A.D.
1083].

Wenlock nun-
nery very an-
cient [founded
about A.D. 680].

St. Milburga
lived and died
there.

Cluniac monks
settled there by
the aforesaid earl
of Montgomery
[A.D. 1078].

Discovery of St.
Milburga's tomb.

Wonderful cures
effected by her
agency.

est omnino a Rogerio comite de Monte Gomerico constitutum.¹ Ibi monachos locavit ex Sagio, angusto prorsus victu et amictu, sed qui has erumnas spe futuræ mercedis lætis animis parvipendant. Apud Weneloch fuit antiquissima sanctimonialium habitatio; ibique beatissima Milburga soror sanctæ Mildridæ, neptis Pendæ regis Mertiorum ex filio, vitam transegit et sita est.² Sed locum omnino desertum prædictus comes monachis Cluniacensibus implevit, ubi modo spectiosa germina virtutum conantur in cælum. Enimvero sepulchrum virginis clam erat novis advenis, omnibus videlicet vetustatis monimentis violentia hostium et temporum deletis. Noviter vero dum inchoata novi templi fabrica quidam puer per pavementum concitatus cursitaret, effracta mausolei fovea, propalam corpus virginis fecit. Tunc balsamiti³ odoris aura per ecclesiam spirante, altius elatum tot miracula præbuit, ut catervatim eo populorum undæ confluerent. Vix patuli campi capiebant populorum agmina, dum æquis umbonibus dives et mendicus se agerent, cunctos in commune præcipitante fide. Nec cassum eventum res habuit, ut nullus exinde nisi extincta vel mitigata valitudine discederet, nonnullos etiam regius morbus, medicis sane incurabilis, per merita virginis relinqueret.⁴

¹ *constitutum*] There had been a monastery, dedicated to St. Peter, here before the foundation of the abbey by earl Roger.

² *sita est*] B. D.; sita with est overlined, A. E.; habitatio sita, ibique . . . vitam transegit, C.

³ *balsamiti*] A. E.; balsamitici, B. C. D.

⁴ *relinqueret*] B. C. D.; originally discederet, but crossed through, and relinqueret interlined, A.; discederet underlined, and relinqueret written above it, E.

*De episcopis Licitfeldensibus.*Bishops of
Lichfield.

§ 172. Licitfeld¹ est villa exigua in pago Statfordensi² longe³ a frequentia urbium. Nemorosa circa regio, rivulus aquæ propter fluit. Ecclesia angusto situ erat, antiquorum virorum mediocritatem et abstinenciam præferens. Locus pudendus nostri ævi episcopis, in quo episcopalis dignitas diversari deberet. Ibi, ut prædictum est, sanctissimus Cedda et sedit et obiit. Nam præter duos episcopatus Mertiorum, quos supra recensui, tota reliqua⁴ provintia Mertiorum et Lindisfarorum primis annis Christianitatis unum habuit episcopum, singulos singulis succedentes. Quorum hæc sunt nomina: Diuna, Cellah, ambo de Scottia. Post hos Trumhere⁵ natione Anglus,⁶ Iaruman, Cedda, cujus fuit sedes, ut dictum est sepe, apud Licitfeld. Ceddæ substituit Theodorus archiepiscopus Winfridum, qui diaconus antecessoris sui fuerat, et huic Sexwlfum. Sexuulfo duo successerunt, Hedda apud Licitfeld, Wilfrid apud Legecestram. Wilfrido vi hostilitatis ejecto, ambas tenuit parrochias Hedda, et post eum Alduine. Quo defuncto, tres facti sunt episcopi in illa diocesi, Witta⁷ Licitfeld, Totta Legecestræ, Etherd⁸ Dorcestre.⁹ Licitfeldenses ergo episcopi post Wittam¹⁰ fuerunt hi, Hemel, Cutfrid, Berhtun,

Position of the
city.A place unfitted
for the bishops
of our day.St. Cedda settled
and died there
[A.D. 664].The names of
the early bishopsAfter Sexwlf,
the see again
divided.
Hedda becomes
bishop of Lich-
field, Wilfrid of
Leicester.Wilfrid is ex-
pelled, and
Hedda holds
both sees,
and after him
Alduine.After his death
three sees made

¹ *Licitfeld*] A. B. E.; Lichelfeld, C.; Lichesfeld, D.

² *Statfordensi*] A. B.; Standfordensi, E.; Sta-ffordensi, an erasure in the space indicated, C.; Staffordensi, D.

³ *longe*] B. C. D. E.; originally locus p longe, but locus p crossed through, A.

⁴ *reliqua*] B. C. D. E.; interlined, A.

⁵ *Trumhere*] A.; Tumhere, B. C.; Dumhere, D. E. These readings are apparently occasioned by the indistinctness of the name in A.

⁶ *Anglus*] B. C. D. E.; originally Scottus, but crossed through, and Anglus interlined, A.

⁷ *Witta*] C. D.; originally Wita, A., but t interlined; Wita, B. E.

⁸ *Etherd*] A. B.; Ethead, D. E.; Ereferth, C.

⁹ *Dorcestre*] E.; Dorce Dorcecestre, B. C.; Dorkecestre, D.

¹⁰ *Wittam*] C. D.; originally Witam, but t interlined, A.; Witam, B. E.

Bishops of
Lichfield,
at Lichfield,
Leicester, and
Dorchester.
Names of those
at Lichfield.
Peter leaves
Lichfield for
Chester.
The position and
produce of the
latter.

Commerce
carried on with
Ireland.

An ancient
monastery of
nuns, now filled
with Benedictine
monks by Hugh
earl of Chester
[A.D. 1098].

Virtues of St.
Werburga,
daughter of
Wlfere king of
the Mercians.
Her miraculous
acquisition of
some wild geese.

Higbert, Aldulf, qui tempore Offæ regis accepit pallium, Herewin, Herkenuald, Hunbert, Cinebert, Tunfrith, Elle, tempore regis Ethelstani; Elgar, Kinsi, Winsi, Elfeh, Goduine, Lefgar, Brihtmar, Wlsi, Leouuine, Petrus. Hic tempore regis Willelmi senioris, derelicta Licitfeld, migravit in Cestram, quæ abest ab eo loco milibus .v. et .xx^{ti}. Cestra legionum civitas dicitur, quod ibi emeriti legionum Julianarum resedere. Colli- mitatur Aquilonalibus Britannis. Regio farris et max- ime tritici, ut pleraque Aquilonalium, jejuna et inops, pecorum et piscium ferax. Incolæ lac et butirum deli- tias habent; qui ditiores sunt carnibus vivunt, panem ordeitium et siligineum pro magno amplectuntur. Trans- mittitur a Cestra Hiberniam revehunturque civitati ne- cessaria, ut quod minus natura soli habet labor negotian- tium apportet. In urbe fuit ex antiquo sanctimonialium monasterium, nunc per Hugonem Cestrensem comitem monachis repletum.¹ Predicatur ibi Werburga virgo, filia² Wlferii regis Mertiorum et Ermenhilde filiæ Sex- burgæ, quæ fuit filia Annæ regis Orientalium Anglorum, et uxor Erkomberti regis Cantuariorum. Werburga celibatum professa in illa civitate plurimo temporum curriculo bonis emicuit virtutibus. Cujus unum narro miraculum, quod ab incolis celebritate sui famam et memoriam meruit. Rus extra muros habebat, cujus segetes depascebantur aucæ silvestres. Villicus, cujus offitii intererat, omni cura abigere sed parum pro- movere. Qua re dum herili assisteret obsequio, hujusce rei inter ceteras diei fabulas subintulit querimoniam. ‘Vade,’ inquit illa, ‘et include omnes in domo.’ Stupe- factus agrestis novitate præcepti, ludere putabat do-

[t. 75, A]

¹ *repletum*] Wulfhere, king of Mercia, is said to have founded a nunnery here, about A.D. 670, for his daughter St. Werburga; in A.D. 875 the remains of the saint were buried here, in a nunnery dedicated

to SS. Peter and Paul; king Ethelstan restored it for secular canons, and dedicated it to St. Werburga.

² *filia fuit*] A. C. D. E.; inserted on margin B.

minam. Sed, illa constantius et serio præcipiente, ad segetes reversus, ubi prædatrices improbas primum conspicatus est, ut se ex præcepto heræ sequerentur, clara edixit voce. Tum¹ omnes, grege facto, collis demissis hostem secutæ, tecto inclusæ sunt. Quarum unam præsumpsit ad cenam rusticus, nullum scilicet accusatorem veritus. Diluculo venit virgo, et de rapina rerum alienarum volucres increpitans fugam capessere imperavit. Nec defuit alitibus sensus, quæ se integras non² esse scirent, quin circa dominæ pedes circumeuntes,³ nec usquam prodeuntes, querela, qua poterant, pietatem virginis excitarent. Illa, Deo sibi revelante, intelligens non ex nichilo esse tantam querimoniam avium, villicum sedulo percunctata, furtum cognovit. Jubet ossa recolligi et afferri. Nec mora, signo virgineæ manus medicante, cutis et caro⁴ ossibus superducta, cutis cepit plumescere, donec ales animata, saltu primo alacri, mox volatu se libravit in æthera. Secutæ sine cunctatione ceteræ, constante jam numero, exhibito prius liberatrici venerationis offitio. Hujus igitur virginis apud Cestram prædicantur merita, extolluntur miracula. Cumque omnium petitioni sit incunctanter favorabilis, tum maxime orationes feminarum et puerorum vicino et contiguo auxilii pede attingit.⁵

§ 173. In eadem civitate, ut dixi, fecit Petrus episcopus sedem in ecclesia Sancti Petri, positis pauculis canonicis. At vero successor ejus Rotbertus iterum sedem in Coventreiam migravit. Erat id in⁶ diocesi Cestrensi cenobium a magnificentissimo comite Lefrico et uxore Godifa constructum tanto auri et argenti spectaculo, ut angusti viderentur ipsi parietes ecclesiarum

Bishops of
Lichfield.

Her bailiff
steals and eats
one of them,
fearing no
accuser.

The conduct of
the geese renders
her suspicious of
foul play.

She orders the
bones of the
goose to be col-
lected, and re-
stores it to life.

The whole flock
pay her rever-
ence, and fly
away.

She is most
favourable to
the prayers of
women and
children.

Bishop Peter
establishes
the see and
canons at Ches-
ter, but
his successor,
Robert [de
Limesey],
returns to
Coventry.
A magnificent
monastery
erected by earl
Lefric and his

¹ *Tum*] A. D. E.; Tunc, B. C.

² *non*] B. C. D. E.; interlined, A.

³ *circumeuntes*] A. D. E.; *circueuntes*, B.; *circueuntes*, C.

⁴ *et caro*] B. C. D. E.; interlined,

A.

⁵ *attingit*] E.; originally *attingunt*, but altered into *attingit*, A.; *attingunt*, B. C.; *attingerent*, D.

⁶ *Erat id in*] A. B. D.; *Erat illud cenobium in*, C.; *Erat in*, E.

Bishops of
Lichfield.
—
wife Godiva
[A.D. 1057].
Rotbert covets
the treasures,

and abstracts 500
marks of silver
from one of the
beams of the
shrine.

His oppression
of the monks.

He is buried at
Coventry [A.D.
1117].

Another Rotbert
surnamed Pecca,
made bishop by
king Henry
[Mar. 1121].

thesaurorum receptaculis, miraculo porro visentium oculis. Hoc¹ Rotbertus inhians ex ipsis ecclesiæ gazis accepit, unde regis occupationes falleret, unde Romanorum aviditati irreperet. Ex una enim trabe .Dtas. marcas argenti corrasit,² quæ scrinia sustentabat. Plures ibi moratus annos, nichil probitatis exhibuit loco. Adeo tecta ruinam minantia nunquam exemit periculo, adeo sacras opes dilapidans peculatus crimen incurrit, repetundarum reus futurus episcopus, si esset accusator paratus. Monachos miserabili stipe cibans, nec ad regularis ordinis³ amorem curavit accendere, nec nisi ad popularem litteraturam passus est aspirare, ne vel ciborum affluentia delictos, vel regulæ rigor et scientiæ vigor redderet elatos contra se. Agresti igitur victu et triviali litteratura⁴ contenti satis habebant, si vel quiete vivere possent.⁵ Quin etiam moriens⁶ non apud Cestram sed apud Coventreiam se tumultum iri præcepit, sua opinione relinquens successoribus non indebitum jus⁷ calumpniandi sed quasi legitimum vindicandi.

§ 174. Ei successit⁸ alter Rotbertus cognomento Peccatum, ex capella regis Henrici ad episcopatum datus. Vixit paucis annis et ibidem sepultus est, prædecessoris

¹ *Hoc Rotbertus inhians irreperet*] E.; after inhians a blank erasure of several words, and after regis a blank erasure of half a line, A.; Hoc Rodbertus inhians violavit, ex ipsis ecclesiæ gazis surripiens unde regis manum impleret, unde papæ occupationes falleret, unde Romanorum aviditati irreperet, B. C.; Hoc Robertus inhians, ex ipsius ecclesiæ gazis sic cepit, unde regis culpationes falleret, unde Romanorum aviditati irreperet, D.

² *corrasit*] D. E.; corrasit altered into corrasit, A.; corrasit, B. C.

³ *ordinis*] E.; interlined, A.; omitted, B. C. D.

⁴ *triviali litteratura*] C.; triviali litt'a, A.; trunali litt'a, B.; trunali littera, E.; agresti igitur luctu et trenali contenti literatura, D.

⁵ *possent*] A. D. E.; valeret, B. C.

⁶ *moriens*] D. E.; after moriens there is a blank erasure of a line in A.; moriens, parvi faciens scita canonum, quibus edicatur in sedibus suis pontifices sepeliri debere, non, B. C.

⁷ *jus*] E.; added on margin, A.; omitted, B. C. D.

⁸ *Ei successit Anglia nominis*] E.; inserted on the lower margin of A.; omitted, B. C. D.

sui quoad vixit sedulo æmulatus vestigia. Nunc est ibi episcopus Rogerius ex dono ejusdem regis, nepos cujusdam Gausfridi de Clintune, magni quondam in Anglia nominis.

Bishops of Lichfield.

He imitates his predecessor, and is buried also at Coventry [A.D. 1127].

§ 175. Coventreie hæbetur brachium Augustini magni, theca inclusum argentea, cernunturque in celatura hujusmodi litteræ: 'Hoc brachium Sancti Augustini Egelno-
' dus archiepiscopus rediens a Roma apud Papiam emit
' centum talentis argenti et talento auri.' Ibi ergo
jacet episcopus Rothbertus, non ita infamis in omnibus.
Nam et jocundus et dapsilis et magnarum apud Licet-
feld¹ edificationum inchoator extitit. In ambabus por-
ticibus Coventreie jacent edificatores loci præcellentis-
simi conjuges, quorum maxime prædicatur femina. Quæ
cum thesauros vivens ibi totos conguessisset, jamjamque
moritura circum gemmarum, quem filo insuerat, ut
singularum contactu singulas orationes incipiens nume-
rum non prætermitteret, hunc ergo gemmarum circum
collo imaginis sanctæ Mariæ appendi jussit. Sed quam
pretiosarum putas gemmarum? Profecto a gnaris cen-
tum marcis argenti estimantur.

Roger de Clintune the present bishop [consecrated, Dec. 22, 1129].

An arm of St. Augustine is at Coventry in a silver shrine.

An inscription shows that the arm was

purchased at Pavia by arch-
bishop Egelnod.

Bishop Rothbert had his virtues as well as his faults.

He erected several build-
ings at Lichfield.

A husband and wife, builders of the two porches at Coventry, buried in them.

The wife, when dying, hung a circlet of gems, which she had used as a rosary, round the image of the Blessed Virgin.

Position of the town of Leicester, and derivation of its name.

The names of its bishops.

Bishop Leuine, temp. Edgar, unites the sees of Lincoln and Leicester.

[f. 75, b.]

§ 176. Legrecestra² est civitas antiqua in mediter-
raneis Anglis, a Legra fluvio præterfluente sic vocata.
Cujus episcoporum nomina solum ponam, quia de ipsis
nichil aliud ad nos manavit. Totta, Edberhtus, Unwona,
Werenberht, Rethun, Aldred, Celred, Leuvinus. Hic
tempore regis Edgari conjunxit episcopatus Lindisfar-
um qui nunc dicitur Lincolniensis et Legecestrensi-
um.

De episcopis Dorcestre.

§ 177. Dorcestra est villa in pago Oxenefordensi
exilis et infrequens. Majestas tamen ecclesiarum magna,
seu veteri opera seu sedulitate nova. Ibi post Edhedum³

Of the bishops of Dorchester.

¹ Licetfeld] A. E.; Licitfeld, B.; Lichelfeld, C.; Lichefeld, D.

with r interlined, A.; Legecestra, B. C.

² Legrecestra] D. E.; Legecestra,

³ Edhedum] A. D. E.; Hedhedum, A. B. C.

Bishops of
Dorchester.

Edhed the first
bishop.

Names of his
successors.

Remigius of Fô-
camp comes to
England with
William of Nor-
mandy, and
assists him on
condition of
being made
bishop.

He is displaced
by pope Alex-
ander [II.], but
reinstated at
the request of
archbishop
Lanfranc.

Begins great im-
provements at
Dorchester,
but removes to
Lincoln [A.D.
1085].

Places canons
in St. Mary's
church.

Rebuilds the
monastery of
St. Mary de Stou,
and another at
Bardney, co.
Linc.

hi fuerunt episcopi, Epelpine, Edgar, Kineberht, Alpih, Aldulf, Celuulf, Edulf, Brihtred, Leouuine. Hic est ille qui ambos conjunxit episcopatus. Elnod, Escpi, Elfelm, Ednod, Eperic, Ednod, Wluui. Remigius ex monacho Fiscamnensi, qui Willelmo comiti Normannorum in Angliam venienti auxilium in multis præbuerit, episcopatum, si vinceret,¹ pactus. Nec fuit Willelmus segnior in dando quam Remigius in accipiendo. Unde cum eum² Alexander papa, ut jam dixi,³ convicisset et adjudicasset, rogatu tamen archiepiscopi Lanfranci honori restituit. Ille primis annis egregia apud Dorcestam meditatus, et aliqua facere ingressus, novissime curam omnem et sedem transtulit ad Lindocolinam civitatem, unam ex populosioribus Angliæ, emporium⁴ hominum terra marique venientium. Ibi Remigius⁵ in honore dominæ⁶ matris fundatam ecclesiam canonicis multis implevit, et ipsis litterarum scientia et divitiarum affluentia, quas ex suo coemerat, eminentibus. Cenobium monachorum apud Sanctam Mariam de Stou ex novo fecit;⁷ alterum apud Bardenei ex veteri favore suo innovavit.⁸

¹ *vinceret*] A. D. E.; *vincerent*, B. C,

² *cum eum*] B. C. D. E.; interlined A.

³ *ut jam dixi*] D. E.; interlined, A.; omitted, B. C.

⁴ *emporium*] *emptorium*, but with the t erased, A.; *emptorium*, B. C. E.; *emptorum*, D.

⁵ *Ibi Remigius*] These are the concluding words of fol. 91, a, in MS. E. On the lower margin of the folio is the following note, in a contemporary hand, but not that of the MS.; and partially erased: De Gestis Pontificum Anglorum magna pars libri quarti deest, et totus liber quintus perditus est hujus operis. The sentence in honore, etc. is continued on folio 92, b, in another, although contemporary, hand, the same pro-

bably which attempted to erase the note.

⁶ *dominæ*] A. E.; *dñe*, B.; *matris domini*, C.; *dominicæ*, D.

⁷ *fecit*] This was at first a church for secular priests, built by Eadnoth, bishop of Dorchester, to the honour of the Virgin, about A.D. 1040. Remigius introduced Benedictine monks here before A.D. 1076, and procured for them the annexation of the abbey of Eynsham, co. Oxon, A.D. 1091. In A.D. 1109, Eynsham was re-endowed, and the establishment at Stow removed thither.

⁸ *innovavit*] This abbey was probably founded by king Ethelred, before A.D. 697; completely destroyed in A.D. 870 by the Danes; and rebuilt as a priory by Gilbert de

Quod eo jocundius erat, quia ipse pro exiguitate corporis pene portentum hominis videbatur. Luctabatur excellere et foris eminere animus, eratque

Bishops of
Lincoln.

His smallness of
body and great-
ness of mind.

Gratior exiguo veniens e corpore virtus.

Quem ideo natura compegisse putaretur, ut sciretur beatissimum ingenium in miserrimo corpore habitare posse. Feliciter igitur acta vita, in ipso apparatu¹ consecrationis suæ Lindocolinam,² pridie futuræ dedicationis emula illum mors tantis gaudiis subtraxit. Nam et magnanimi viri hortatu³ omnes undique pontifices regium edictum acciverat. Solus Rotbertus Herefordensis venire abnuerat, et certa inspectione siderum dedicationem tempore Remigii non processuram viderat, nec tacuerat. Tunc ergo rem dilatam successor ejus non graviter explevit, utpote qui in labores alterius delictatus intrasset; Rotbertus Bloet homini nomen.⁴ Vixit in episcopatu annis paulo minus .xxx^{ta}, decessitque procul a sede apud Wdestoche, cum regio lateri cum alio quodam episcopo adequitaret, subito fato interceptus.⁵ Cætera satis suis hilaris, et parum gravis, negotiorum scientia sæcularium nulli secundus, eccle-

He dies at Lincoln, surrounded by the bishops whom he had invited to the dedication of his church [May 1092].

Rotbert bishop of Hereford alone refuses to go, having foreseen by the stars that the dedication would not be accomplished by Remigius.

Robert Bloet his successor performs the ceremony.

He dies after nearly thirty years of office, at Woodstock, while riding with the king [Jan. 10, 1123].

His character.

Gant, earl of Lincoln, between A.D. 1086 and 1089. It was afterwards made an abbey by the king's licence.

¹ *apparatu*] A. D. E.; *apparatu suo*, B. C.

² *Lindocolinam*] A. B. C. E.; *Lincolniam*, the first two syllables over an erasure, D.

³ *hortatu*] D. E.; *ortatu* with *h* *hortatu* interlined, A; *oratu*, B. C.

⁴ *nomen*] D. E. After *nomen* there is a blank erasure of six lines in A.; *nomen*, qui nichil unquam pensi fecerit, quominus omnis libidinis et infamias et reus esset. In cunctam religionem protervus, mo-

nachos Stou summoveri et apud Egnesham locari jussit. Gratis malus et gloriæ antecessoris invidens, a vicinis monachis sua comoda præverti causabatur. Quocirca, si monachi Egneshamnenses Dei dono pulchrum incrementum acceperint, procul illi gratias, quibus eximium se gloriabatur commodum inferre si vel illos sineret vivere. B. C.

⁵ *subito fato interceptus*] D.; added on margin, A.; *subito fato interemptus*, B. C.; *subito fato interceptus*, E.

Bishops of
Lincoln.

His body dis-
embowelled,
part being buried
at Eynesham and
the remainder
at Lincoln.

He had estab-
lished the monks
of Stou at Eyns-
ham [A.D. 1109].

Their devotion to
the Blessed
Virgin, and her
protection of
them.

siasticorum non ita. Ecclesiam cui sedit ornamentis pretiosissimis decoravit. Defuncti corpus exinteratum, ne tetrus nidoribus vitaret aerem. Viscera Egnesham, reliqua Lindocolinæ sepulta sunt. Monachos enim qui apud Stou fuerunt vivens Eglesham migraverat.¹ Notum est autem monachos Egneshamnenses Dominae nostræ devotos, et ab ea dilectos. Denique, dum præterito anno quidam eorum adolescens decumberet, conspicatus est eam auxilio sibi adventantem turbas demonum qui convenerant,² effugare. Quos ille digito præsentibus ostendens benedictæ aquæ aspergine rogabat abigi. Illi ex una parte propulsati, statim alibi aderant. Veruntamen, potenti imperatrice adveniente, omnes evanuerunt. Tum egrotus prorsus, quasi incolumis,⁴ canora voce Responsorium³ incepit: 'Gaude, Maria Virgo.' Cumque medium fecisset, vi morbi vel potius oblivionis vitio hesit, sed ab astante monacho ammonitus memoriam recollegit, itaque cum extremo

[f. 76, a

¹ *Monachos enim . . . migraverat*] D. E. This sentence is written upon a blank erasure of half a page, A.; Satisque constat, ecclesiæ custodes umbris nocturnis exagitat, quo admissis et elemosinis locum piarent. Decetero, visiones quæ vulgo ferebantur hic scribere non fuit cordi, ne monachorum insectatorem premere et urgere videar. Qualiter quando monachos de Stou effugavit, beata Domini mater, cuiusdam eorum apparens in sompno, non leves in illum minas intorserit. Qualiter eidem, eadem nocte quæ diem mortis antecedeat, visa, de pontificis injuriis apud Filium conqueri. Itaque diluculo, monacho visionem referente sociis, de Rodberti morte nuntius allatus est. Predixerat ei, sed ancipiti oraculo, genus mortis anachorita quidam sanctus, Rogerius nomine, qui in silva quæ juxta

Sanctum Albanum est, rigidam vitam, et nostro tempore parum auditam, duxit. Quem cum episcopus, proterve admodum pro suo more, argueret cur virginem tueretur, quæ, relicto proco, celibatus studio ad eum confugerat, illeque arguenti congrue responderet, tandem erupit episcopus: 'Multum audacter et contumaciter respondes. Quo fretus nisi cucullo quod geris.' Retulit anachorita par pari: 'Cucullum,' ait, 'spernis, sed illud cum maxime habere volueris veniet dies, deeruntque tibi verba quibus illud deprecis.' Sed hoc quomodocumque legentes ferant, notum est monachos Egneshamnenses, B. C.

² *qui convenerant*] A. D. E.; quæ evenerant, B.; quæ convenerant, C.

³ *Responsorium*] A. D. E.; omitted, B. C.

verbo ultimum efflavit.¹ Hac igitur occasione, de hoc cenobio prælibata, cetera in Lincolniensi diocesi sita stilo pervagabimur.

Religious
Houses.
—

Oxeneford.

§ 178. Fuit antiquitus in Oxenefordensi civitate monasterium sanctimonialium, in quo requiescit Frisewida² virgo sacratissima. Regis filia regis thoros despexit, integritatem suam Domino Christo professa. Sed ille cum ad virginis nuptias appulisset animum, precibus et blanditiis inaniter consumptis, vi agere intendit. Quo Frideswida cognito fugæ in silvam consuluit. Nec latibulum³ latere potuit amantem, nec cordis desidia, obfuit quin persequeretur fugitantem. Iterato ergo virgo, juvenis furore comperto, per occultos tramites, Deo comitante, Oxenefordam ingressa est nocte intempesta. Illuc, cum mane curiosus amator advolasset, puella jam de fuga desperans, simulque pro lassitudine nusquam progredi potens, Dei tutelam sibi, persecutori penam imprecata est. Jamque ille cum comitibus portas subibat urbis, cum, cælesti plaga irruente,⁴ cecitatem incurrit. Intellectoque pertinaciæ suæ delicto, et Fridesuuida per nuntios exorata, eadem celeritate qua perdiderat lumen recepit. Hinc timor regibus inolevit Angliæ illius urbis ingressum et hospitium cavere,⁵ quod feratur pestifer esse, singulis⁶ refugientibus sui dampno periculi veritatem rei experiri. Ibi ergo femina, virginei triumphi compos, statuit monasterium, et diebus suis, sponso vocante, subivit fatum. Tempore vero regis Egelredi, cum Dani, neci adjudicati, in monasterium illud confu-

Nunnery at
Oxford.

St. Frisewide
[daughter of king
Didanus] buried
there.
She refuses
a royal marriage.

Flies from her
lover's pursuit,
and enters
Oxford by night.

Unable to pro-
ceed further she
invokes the
assistance of
God.

Her lover, when
about to enter
the city, smitten
with blindness.

The saint founds
a monastery at
Oxford [A.D. 727],
and dies there
[A.D. 735].
Certain fugitive
Danes burnt
with the monas-
tery [A.D. 1004].

¹ *ultimum efflavit*] A. E.; ultimum spiritum efflavit, B. C. D.

² *Frisewida*] A. E.; Frideswida, B. D.; Fritheswida, C.

³ *latibulum*] D. E.; latibulum fugæ, A., but fugæ crossed through; latibulum fuge, B. C.

⁴ *irruente*] A. D. E.; percussus, B. C.

⁵ *ingressum et hospitium cavere*] A. D. E.; ingressu et hospitio carere, B. C.

⁶ *singulis*] A. D. E.; resingulis, B.; regulis, C.

Religious
Houses.

The monastery afterwards restored, and endowed with fresh possessions. In the author's time only a few clergy remaining there. The place given by Roger bishop of Salisbury to canon Guimund, who by his talents and piety has considerably raised its character.

gissent, pariter cum domibus, insatiabili ira ¹ Anglorum, flammis ² absumpti sunt. Sed mox regis penitentia purgatum sacrarium, restitutum monasterium, veteres terræ redditæ, recentes possessiones additæ. Nostro tempore, paucissimis ibi clericis, qui pro libito viverent, residuis, datus locus ille a Rogerio Salesberiensi episcopo Guimundo excellentis litteraturæ et non aspernandæ religionis canonico. Qui non inopere commisso insudans muneri, multos ibi canonicos regulariter victuros Deo exhibuit.³

Sancti Albani.

The district of Bedford contains the abbey of St. Alban's. The history of that saint fully written by Beda and Fortunatus.

King Offa exhumed his body, erected a magnificent shrine for it, and established monks there [A.D. 793], having been admonished to do so in a dream, and encouraged by a miraculous light.

§ 179. Pagus Bedefordensis continet abbatiam Sancti Albani. Is non mercennarius nec futilis martir⁴ habet laudatores et testes martirii præcipuos Bedam et Fortunatum.⁵ Quorum copiæ si vellem aliquid adicere, tale esset ac si cuperem mari aquas infundere. Corpus sacratissimum, quod diu in terræ pulvere jacuerat, rex Offa scrinio collocatum erexit in lumen, basilica pulcherrimi operis et monachorum numerositate honoravit. Nec res est in ambiguo, eum, Bathoniæ consistentem, ammonitum somnio; cumque illuc iter ageret, essetque in proximo, lucis in modum ingentis faculæ, super locum sepulcri et noctu et interdiu⁶ descendentis,

¹ *ira*] D. E.; interlined, A.; omitted, B. C.

² *flammis*] A. D. E.; flamma, B. C.

³ *exhibuit.*] The bishop placed here a convent of regular canons of the order of St. Augustine, A.D. 1111 or 1121, and made Guimund, chaplain of king Henry I., the first prior.

⁴ *martir*] B. C. D. E.; auctor martir, A., the former word being crossed through.

⁵ *Fortunatum*] Venantius Hono-

rius Clementianus Fortunatus, bishop of Poitiers. Malmesbury is mistaken in citing this voluminous writer as an authority for the Life of St. Alban. His sole mention of the British or English Saint occurs in the line quoted by Wendover (p. xiv. ed. Coxe), and which will be found in the Opera Fortunati, lib. viii. cap. 6. l. 155. ed. Rom. 1786. Venantius Fortunatus was the author of a short prose Life S. Albin, bishop of Angers.

⁶ *interdiu*] A. D. E.; die, B. C.

animatum inditio. Id cenobium numquam omnino ruinæ patuit, sed nostra ætate per Paulum abbatem, agente Lanfranco archiepiscopo, in summum auspitium religionis evasit.

Religious
Houses.

That monastery never altogether reduced to ruin, and elevated to the highest point in the author's time under abbot Paul [A.D. 1077-1089.]

Burk.

§ 180. In Huntendunensi sunt¹ Burch, et Ramesia, et Croland. Burch olim Medehamstede dicebatur; sed postquam Kenulfus abbas locum muro cinxit,² a similitudine urbis Burch vocatus est.³ Hic beatissimus Athelwoldus monasterium construxit adeo elaboratis sumptibus et ampliatis possessionibus, ut pene tota circa regio illi subiaceat. Colunt et fivent in eo reliquias corporum⁴ suorum, virgines eximiæ, Kinedrida et Kineswida, Pendæ regis filiæ. Ambæ ab infantia Deo dicatæ, nobile propositum triverunt ad senium. Sed junior, non solius sui contenta salute, etiam Offam sponsum celibatui consecravit. Is fuit rex orientalium Anglorum paucis annis. Ephebus jocundi vultus et animi, etatis floridæ, maximi apud cives amoris, Kineswidæ, cujus nuptias speraverat, monitu edoctus amores mutare in melius, Romam cum Kenredo rege Mertiorum et Eguino Wicciorum antistite ivit, ubi attonsus in monachum, terrenis suo tempore valefecit. Ornat sodalitatem virginum, ut prædicant, rex Sanctus Oswaldus, cujus ibi brachium haberi dicunt nervis, cute, carne integrum, ab antiqua re-

Peterborough, Ramsey, and Crowland.

Peterborough, originally Medehamstede, surrounded by a wall by abbot Kenulf [A.D. 992-1006].

A monastery founded there by St. Athelwold [A.D. 966].

The relics of Kinderida and Kineswida, daughters of king Penda, there.

Offa king of the East Angles in love with Kineswida. She persuades him to devote himself to God.

He goes to Rome and assumes the tonsure.

St. Oswald's arm said to be at Peterborough.

[f. 76, b.]

¹ *sunt*] A. D. E.; pago fuit, B. C.

² *cinxit*] A. B. C.; erexit, D. E.

³ *vocatus est*] Medehamstede or Medeshamstede was first founded by Peada, king of Mercia, son of Penda, about A.D. 650, and dedicated to St. Peter, on its completion by his brother Wulfhere in A.D. 656. In A.D. 870 the Danes destroyed the monastery, and about A.D. 966

it was restored by Æthelwold, bishop of Winchester, and completed A.D. 970, when its name was changed to Burgh, Gildenburgh, or Peterburgh.

⁴ *corporum*] D. E.; originally cinerum in A., but cine- crossed through and corpor- interlined; cinerum, B. C.

Religious
Houses.

quietionis sede furtim allatum. Daturque ostentui magno scrinium, illius thesauri receptaculum; sed fides dictorum vacillat, ubi nichil auditor visu¹ explorat. Hoc vero non ideo dixerim quod de integritate Sancti sim dubius, sed utrum eo loci contineatur nolo esse affirmator præproperus.

Ramesei.

St. Oswald arch-
bishop of York,
and earl Egel-
wine, founders of
Ramsey abbey
[A.D. 969].

§ 181. Ramesiensis abbatiæ fuit edificator Sanctus Oswaldus, Eboracensis archiepiscopus, cooperante Egelwino quodam Orientalium Anglorum comite. Laudabili liberalitate utrique prædicabiles, sed maxime laicus, qui hoc solo, quod vidisset antistitem, cujusdam principis inferias agentem, dulciter defixo in solum lumine, ingenue illacrimasse, adeo religione ipsius captus est, ut ei omnia sua prona faceret. Sancto ergo favore propensus, cenobium illud opulentissime construxit in palustri quadam uligine situm. Felix ibi, Orientalium Anglorum episcopus primus, de Seham jussu comitis asportatus jacet; sed et duo germani Egelredus et Egelbrihtus,² quos filios patrui sui Egberhtus rex Cantuariorum in spem regni adolescere metuens, aliquandiu circa se habitos, tandem ab aulæ frequentia removit, contutum suum eis invidens. Accessit malignitati regiæ minister funestus, nomine Thunre, quod tonitruum sonat, qui eos, cotidianis deceptos basiis, inter amplexus ipsos pugione confodit. Interemptos scrobi profundæ, et, ut fertur, sub ipso sedili regis immersit, ne quisquam ibi pueros regios quærendos putaret;³ quis enim ibi eos quæreret? Sed divinus ille oculus,

Felix, the first
bishop of the
East Angles
buried there.
Egbert king of
Kent fears
his cousins
Egelred and
Egelbriht,
and sends them
from court.

Thunre his mi-
nister kills them,
and buries them
under the king's
seat.

Their bodies
miraculously
discovered.

¹ *visu*] A. D. E.; *visis*, B., occasioned by the indistinctness of the word in A.; *visibus*, C.

² *Egelredus et Egelbrihtus*] A. B.; Egelredus et Egelbrihtus, C.; Egel-

redus et Egebrithus, D.; Elredus et Elbrihtus, E.

³ *putaret*] D. E.; interlined, A.; putasset, B. C.

quem archana cordium non fallunt, tulit insontes in lucem, multas ibi largitus sanitatum¹ copias, præterea, terribili miraculo regem affitiens, ut eum supra sedentem afflaret incendium. Vicini ergo commoti, rudera illa tumultuario cespite corporibus injecta effodientes basilicam eorum martirio posuere. Ipse rex penitens cedis sorori puerorum partem prægrandem insulæ Tannati ad monasterium delegavit ædificandum pro piaculo interfectoris et interfectorum. Quod cum consueta impudentia Thunre in pravum torqueret, subito telluris hiatu absortus, vivens et videns intravit² infernum. Locus erat sepulchri Sanctorum in Orientali Anglia, cujus nomen excidit. Quapropter comes provincie Egeluinus de obscura levatos ecclesia celebri pompa Ramesiam perduxit. Jam vero illum et istos præcedit miraculis, transcendit signis, qui jacet ibidem Ivo³ Persa episcopus. Is quondam pertæsus deliciarum, quas illi⁴ amplissimus episcopatus amministrabat, reliquit clam suis omnia, peregrinationem longissimam, tribus tantum sotiis comitantibus, aggressus.⁵ Multorum ergo annorum iter permensus, et rusticum se esse habitu pannoso videntibus ementitus, Angliam tandem annavigavit. Delectatusque admodum ignotæ linguæ barbarie, quod quasi fatuus ab omnibus rideretur, in lutosa provincia substitit, ibique vitam suam, quanta fuit, exegit. Secuti ordine quo Deus præviderat comites. Provinciales nec locum sepulchri nec nomen Sancti norant. Lapsa sunt multorum momenta temporum, jacebatque sub oblivionis obscuro cæleste margaritum. Jam beatus

Religious
Houses.
—
Ramsey.

A shrine erected to them.
The king gives part of the Isle of Thanet to their sister to build a monastery.
The earth opens and swallows Thunre.

Egeluine has the saints' bodies buried at Ramsey.

Miracles performed by St. Ivo, who is buried there.

He leaves his own see, and sails to England in disguise,

where he spends the remainder of his life.

The place of his burial unknown.

¹ *largitus sanitatum*] B. C. D. E.; originally *largitatum* in A.; —us sanit— being interlined.

² *intravit*] B. C. D. E.; manes intravit, but manes crossed through, A.

³ *Ivo*] On the margin of A., De S. Ivone, has been added in a fine hand of the 13th century by a

monk of Malmesbury, who has made notes, similar to the above, here and there on the margins throughout the Fifth Book.

⁴ *illi*] B. C. D. E.; interlined, A.

⁵ *aggressus*] D. E.; originally adorsus, but ador— crossed through, and aggres— interlined, A.; adorsus, B. C.

Religious
Houses.

Ramsey.

After the deaths
of Oswald and
Egelwine he
appears to a
simple man in
a vision.

He describes
the place of his
burial, and in-
structs the man
to tell the abbot
of Ramsey.

The abbot opens
the grave in-
dicated, and finds
the saint's body.

A fountain
springs from his
tomb, remarkable
in the author's
time for its
healing
qualities.

Case of a monk
cured of the
dropsy by drink-
ing the water.

Oswaldus reliquerat terras, jam Egelpinus finem fece-
rat. Cum autem complacuit Ei, qui tempora disponens
in mensura et numero et pondere cuncta ordinat,
apparuit in visu Sanctus Ivo simplicitatis innocentis¹
viro, eique nomen et gradum et sepulchri locum per
ordinem exposuit. Iret ergo, et abbati Rameseensi
seriem visionis explanans adiceret, ut, se Rameseiam
exportato, socios ibi relinqueret. Non corpus suum
locandum in scrinio, sed in loco altari contiguo, adeun-
tibus oportuno. Hactenus hæc visio valuit, ut abbatis
Ramesiensis credulitatem eliceret. Qui sicut fuit ad
credendum tardus, ita, semel fide concepta, ad fatiendā
quæ jussa fuerant celer et maturus. Perrectum est
igitur, et sepulcrum quæsitum, inventum, apertum.
Continuoque sancto corpore in linteo exposito, ex ipsis²
mausolei sinuosis anfractibus erupit unda bullis uber-
rima fugacibus. Manat ad hanc diem fons, dulcis
potui, accomodus omni valitudini. Nec potest estimari
numero, nedum comprehendi scripto,³ multitudo per
beatum illum sanatorum, adeo ut nullus sit in Anglia
Sanctus Ivone vel exoratu faciliior vel effectu efficacior.⁴
Vidi ego quod dicam. Monachus quidam morbo inter-
cutis aquæ languebat. Jam turgida pellis in altum
creverat, jam gravis halitus⁵ astantes summovebat.
Ipse sibi epotaturus totos amnes, exsiccaturus plena
dolia videbatur. Ammonitus in somnis, ad Sanctum
Ivonem perrexit, ibique tertio potata aqua, undam
superflui humoris ore rejecit. Detumuit venter, rema-
cruerunt⁶ crura; et ne plura, totus homo in sanitatem
reviruit, tandemque gloriatus est pro tam salubri vo-
mitu se aliquando posse satiari de potu.

¹ *innocentis*] A. D. E.; innocen-
tiæque, B.; et innocentia, C.

² *ipsis*] A. D. E.; ipsius, B. C.

³ *scripto*] B. C. D. E.; interlined,
A.

⁴ *efficacior*] B. C. D.; effica
A. E.

⁵ *halitus*] B. C. E.; alitus, with
h interlined, A.; alitus, D.

⁶ *remacruerunt*] A. B. C.; rema-
cruerunt, D. E.

[f. 77, a.]

§ 182. Croland est una insularum jacentium in illo tractu orientalium stagnorum, quæ a meditullio terræ orientia, et per centum et eo amplius milia fluentia, in mare cum multis et magnis fluminibus impetu suo præcipitantur. Hic Gudlacus¹ non dejecta stirpe oriundus ephebus, spreto usu armorum quo pollebat, cum esset .xxv. annorum solitariam vitam ingressus .xv. deguit. Quibus, assistente Dei gratia, et sacerdotii gradu et signorum honore et vaticiniorum veritate approbatus est. Sed magis virtutum ejus gratia post obitum splenduit, tam sacratissimi corporis post annum incorruptela, quam multorum miraculorum ostensione præcipua. Meritis quoque ejus datur quod, ad corpus ejus ædificato monasterio,² inter tot bellorum turbines, inter tot temporum volubilitates, nullam erumnam vel detrimentum sui locus ille persenserit. Accessit et novus hospes, sed vetus apud Deum patronus, Sanctus Neotus,³ qui quondam beatissimi Erkenwoldi discipulus, apud Einulfesbiri maxima semper veneratione habitus est. Sed illinc pro Danorum incursu sullatus, et Croland delatus, modo juncto cum Gudlaco umbone, indigenas protegit, advenarum etiam votis exorabilis. Quamvis enim locus, nisi per aquam, nusquam adiri possit, tamen ante portam monasterii publicus, ut ita dicam, præternavigantium trames habetur. Quo fit, ut pene nunquam ibi desint hospites, ultro citroque commeantes. Invenerunt quoque nostra tempora quem consecrarent martirem, quod innocenter cesum fama pronuntiet, quæ utinam a veritate non dissideat. Waldefus is est, amplæ prosapiæ comes, filius Siwardi magnificentissimi Nordhumbrorum⁴ comitis. Hic, a Wil-

Religious Houses.

Crowland.

Its situation.

Gudlac, a noble youth, lives there as a hermit for 15 years.

His gift of prophecy.

Miracles there after his death.

The monastery built there enjoys tranquillity amid great external turmoils.

St. Neot, a disciple of St. Erkenwold, translated thither.

The monastery only accessible by water.

Earl Waldef, the son of Siward, earl of the Nordhumbrani, consecrated there as a martyr.

¹ *Gudlacus*] On the margin of A., De S. Gudlaco is added, in the hand of the thirteenth century, see n. 2, p. 319.

² *monasterio*] This monastery was founded by Ethelbald, king of Mercia, A.D. 716.

³ *Neotus*] De S. Neoto, added on margin in hand of thirteenth century.

⁴ *Nordhumbrorum*] A. E.; Northanhimbrorum, B.; Northanhimbrorum, C. D.

Bishopric of Ely.

He had been seized and imprisoned by William I. on a charge of treason, decapitated, and buried at Crowland.

The Normans believed him guilty, the English innocent.

Miracles at his grave confirm the latter opinion.

Statement of the prior of Crowland made to our author.

lelmo rege seniore pro cujusdam conjurationis in se factæ suspitione comprehensus, diuque in vinculis tentus, ultimo capite spoliatus est, et apud Croland sepultus. Opiniones Normannorum in malum in Gestis Regum¹ posui. Hic Angli quid² e diverso afferant³ non tacebo. Angli plurimum veritate præstantes. Necessitate comitem in convivio interceptum, ad conjurationem solum motu labiorum non voluntate addictum, infidelitatis sacramentum agitasse. Eo id palam fuisse, quod et Lanfranco archiepiscopo et ipsi regi ultro confessus, penitentiam desimulato ad horam consensu fecerit. Anglorum astipulationi divinitas assentiri videtur, miracula multa et ea permaxima ad tumbam illius ostendens. Aiunt enim in catenas coniectum cotidianis singultibus perperam commissa diluisse. Michi prior loci narravit se miraculis commotum corpus nobile ab omni labe immune contrectasse,⁴ caput reliquo corpori compaginatum, rubra tantum quasi linea signum cedis ostentante, vidisse. Quapropter non se dubitare illum in omni sermone Sanctum appellare, in illius nomine orationes et beneficia loci penitentibus dare dicebat.

De Heliensi Episcopatu.

§ 183. Restat Heliensis episcopatus a nobis perpendendus, qui cum fuerit explicitus, ferias tantarum circuituum hic labor noster accipiet. Heli stagnensium insularum maxima, ab anguillarum copia ita dicta, sicut Beda,⁵ communi notitiæ consentiens, auctor est. Denique et⁶ illorum et omnis pene amnicorum piscium generis tanta est copia, ut sit advenis miraculo, indi-

Ely so called from the number of eels there. Great abundance of fish and waterfowl.

¹ in *Gestis Regum*] Lib. iii. § 253.

² *Angli quid*] D. E. ; quid Angli quid, A., the former quid being crossed through ; quid Angli quid, B. ; Hinc quid Angli, C.

³ *afferant*] A. D. E. ; asserant, B. asserunt, C.

⁴ *contrectasse*] A. D. E. ; contraxisse, B. C.

⁵ *Beda*] Hist. Eccles., lib. iv., § 314.

⁶ *et*] A. B. C. ; omitted D. E.

genis pro illorum ammiratione ludibrio. Nec minor aquaticarum volucrum vilitas, ut pro uno asse de utroque cibo quinque homines et eo amplius non solum famem pellant, sed etiam satietatem expleant. Ibi felicissima domina Etheldrida prima monasterium statuit ancillarum Dei. Post eam Sexburga soror ejus, uxor Ercomberti regis Cantuariorum, et mater sanctissimæ virginis Ercongotæ, in eodem loco sub religione et nomine abbatissæ consenuit. Illi successit in regimine altera ejus filia Ermenhilda,¹ quæ fuerat uxor Wlferii regis Mertiorum et mater Werburgæ virginis, de qua superior sermo veritatem perstrinxit. Hæ tres continuatis successionibus abbatissæ fuerunt, habueruntque successivis temporibus multas² et regiminis et religionis imitatrices, usque ad tempora Danorum, qui etiam in ipsas paludes irruentes, habitatricibus effugatis, habitacula subruerunt. Quorum unus, cui cordis immanitas rabiem³ aspirabat, pretiosum pallium quo tumba virginis Etheldridæ operiebatur surripuit, et marmor mausolei bipenni percussit. Quo ictu cum crusta dissiluisset marmoris, fragmentum illud, percusso a terra impetu, in oculum percussoris volavit,⁴ sed et ipse in terram sine mente ruit. Ceteri certatim, illo ejecto, aliarum Sanctarum sepulchra, quæ temerare meditabantur, inviolata relinquentes in fugam prouunt. Sed non diu solitudo sacratissimi loci duravit, annitentibus et rege Angliæ et provinciabilibus. Positi ergo ad tempus clerici, qui sacra divina frequentarent. Eorum aliquis procacior ceteris haud puto sincera mente ad virginis incorruptionem certius explorandam sotios exacuere temptavit. Illis⁵ peri-

Bishopric of Ely.

St. Etheldrida founds a nunnery there [A.D. 673].

Her sister Sexburga succeeds her as abbess [A.D. 679].

Sexburga is succeeded by her daughter Ermenhilda, wife of king Wlfere [A.D. 699].

The Danes invade the marshes, and destroy the nunnery [A.D. 870]. One of them desecrates the tomb of St. Etheldrida.

His miraculous punishment, and flight of his companions.

Secular clergy placed there to perform the sacred offices. One of them wishes to be certified as to the incorruption of Etheldrida's corpse.

¹ *Ermenhilda*] A. D. E.; *Ermelhilda*, B.; *Hermenhilda*, C.

² *successivis temporibus multas*] D. E.; *successivis multas* with *temporibus* interlined, A.; *successuras multas*, B. C.

³ *rabiem*] D. E.; *rabiem*, with a small erasure before it, A.; ad *rabiem*, B. C.

⁴ *volavit*] A. D. E.; *involavit*, B. C.

⁵ *Illis*] A. D. E.; *Illi*, B. C.

Bishopric of
Ely.

He tries to drag
her garments
through the hole
in her tomb made
by the Dane.

The saint in-
dignantly pulls
them back
again.

Punishment of
the aggressor.

[Bishop of
Winchester]
Athelwold stops
up the hole, and
places monks
there [A.D. 970].

Great property
acquired by him
for the monas-
tery,

shown by the
income of its
present ruler.

culum rei præ se ferentibus, ipse accessit. Primoque per foramen, quod ictus Dani effecerat, appositam virgæ candelam immittens, curiositate oculorum quantum poterat secutus, omnia rimari. Mox summitate virgæ fissa pannos, quibus sacrum corpus involvebatur, ad se trahere conari. Jamque partem attraxerat, cum virgo, indignata nudum corpus a nebulone videri,¹ pannum introrsus violenter retraxit, adeo ut illum contranitentem terra supinum elideret. Quo casu perpetuo debilis, etiam posterior amentia² non caruit. Id foramen postea Athelwoldus episcopus sanctus et cemento et lapide dampnavit, extrusisque³ clericis monachos induxit. Contulitque ibi magna et quanta quis miretur prædia, omnia ex suo mercatus. Quantitatem possessionum antiquarum ex hoc conice, quod licet⁴ plura dempta, plura usurpata, is, qui modo rem regit, mille et .cccc^{tas}. libras marsupio suo quotannis annumeret.⁵ Monachis vix trecentas contulerit, præter ea quæ in suos et servientum⁶ et hospitum usus absumit.

Brihnod, the first
abbot, translates
thither the body
of St. Witburga,
sister of St.
Etheldrida.
She had led the
life of a recluse
many years,
attended by a
fame doe.

The man who
shot it dies of the
king's evil.

Brihnod places
the saint's body
on board ship.

§ 184. Brihnodus ibi ab Edelwoldo abbas constitutus, transtulit ad cenobium corpus Witburgæ sororis Sanctæ Etheldridæ. Jacebat ad hoc tempus illa in rure ignobili, in quo ipsa pluribus annis celebs et ciborum continens vitam transegerat. Ministrabat ei cotidianum ex uberibus potum cerva domestica et manui⁷ assueta. Quam cum quidam seu zelo seu casu jaculo appetisset et exanimasset, regio non multo post morbo captus extabuit. Hujus ergo illibatum corpus impositum navi

¹ *videri*] B. C. D. E.; originally posse videri, but posse crossed through, A.

² *amentia*] A. D. E.; dementia, B. C.

³ *extrusisque*] A. D. E.; extrusis, B. C.

⁴ *licet*] B. C. D. E.; originally

modo licet, but modo crossed through, A.

⁵ *annumeret*] A. D. E.; enumeret, B. C.

⁶ *servientum*] A. C. E.; servientium, B. D.

⁷ *manui*] B. C. D. E.; originally domui, but crossed through, and manui interlined, A.

Brihnodus transferebat. Civibusque loci ad arma, re cognita, prosilientibus, nisi puppem in fluctus præcipitare properasset, profecto penas luisset. Non enim insula tunc nisi navigio adiri poterat. Sed nostra ætas sollertior vicit naturam,¹ aggeribusque² in paludem jactis, tramitem terrestrem præbuit,³ et insulam pedibus accessibilem fecit. Nautis ergo inter undarum volumina periclitantibus, quod illi timore periculi se inexplorato stagno commiserant, columna ignea e celo ad navem pertendens navem recto cursu ad litus perduxit. At vero de Witburgæ incorruptione, cum quibusdam venisset in dubium, tempore Ricardi abbatis, cum transferrentur corpora Sanctarum, dubietas eventitata est. Et beatam quidem Etheldridam nemo pro veteri fide præsumpsit attingere, ipsam vero penitus ultra mammas detexere. Visaque est toto corpore integra, dormienti similior quam mortuæ. Pulvillo serico ad caput appposito, velo et totis vestibibus integra novitate renitentibus. Serena fatie, roseo rubore suavis, dentibus candidis, labiis paululum reductis, papillis admodum parvulis.

§ 185. Habuit ergo hoc⁴ cenobium abbates usque ad nonum annum Henrici regis. Tunc enim, quia Lincoliensis⁵ episcopatus diocesis nimium protendebatur, consilium habitum est ut apud Heli constitueretur episcopus, haberetque pagum Grantebriggensem. Et ne Lincoliensis sumptus suos imminutos quereretur, dedit regia liberalitas ex alieno villam Heliensem, Spallinges vocatam, quæ episcopi dampnum sarciret, querelam compesceret. Intronizatus est ergo ibi⁶ Herveus quidam, qui

Bishopric of Ely.

The inhabitants endeavour to prevent his carrying it away.

The ship loses its course, and is led to shore by a column of fire from heaven. Doubts as to the incorruption of St. Witburga's body cleared up [A.D. 1106].

Appearance of St. Etheldrida's remains.

Abbots at the monastery till A.D. 1108-9. After that a bishopric founded at Ely with jurisdiction over Cambridgeshire, which had formerly belonged to the see of Lincoln. In exchange for which the see of Lincoln receives from the king the vill of Spaldwick, co. Hunt., which belonged to Ely.

¹ *vicit naturam*] D. E.; originally pontem cōmenta, but crossed through, and vicit naturam interlined, A.; pontem commenta vicit naturam, B.; vicit naturam pontem commenta, C.

² *aggeribusque*] D. E.; the que interlined, A., and omitted, B. C.

³ *præbuit*] D. E.; added on margin, A.; omitted, B. C.

⁴ *hoc*] A. D. E.; omitted, B. C.

⁵ *Lincoliensis*] A. D. E.; Lincolnensis, B. C.

⁶ *Intronizatus est ergo ibi*] D. E.; written upon an erasure, at the end of which the partially erased

Bishops of
Ely.

Herveus, formerly bishop of Bangor, is enthroned bishop of Ely [A.D. 1109].

Bancor [co. Flint] a very large monastery according to Beda.

Its extensive ruins.

Thorney abbey, co. Camb.

Amazing beauty and fertility of the place.

The excellence and solidity of the buildings.

fuerat Barconensis¹ episcopus, dimiseratque spe majorum divitiarum sedem, causatus quod sibi et Walensibus vicinis² non conveniret. Est enim Bancor in ipsis Walis, monasterium quondam nobile, et tot habitatoribus plenum, ut, sicut Beda refert,³ si in .vii. partes divideretur, non minus quæque portio quam .ccctos. homines haberet. Sunt certe adhuc ibi⁴ tot semirutæ parietes ecclesiarum, tantæ turbæ ruinarum, quantæ vix alibi.

§ 186. In ejus, Heliensis dico, episcopi parochia est Thorneiæ cenobium. Thorneia ulterior scripto et contractior spatio, sed prior laudum titulo. Paradisi simulacrum, quod amenitate jam cælos ipsos imaginetur. In ipsis paludibus arborum ferax, quæ enodi proceritate luctantur ad sidera. Æquorea planities herbarum viridantibus comis oculos avocat, currentibus per campum nullus offensioni datur locus. Nulla ibi vel exigua terræ portio vacat.⁵ Hic in pomiferas arbores terra se subrigit; hic prætexitur ager vineis, quæ vel per terram repunt, vel per bajulos palos in celsum surgunt.⁶ Mutuum certamen naturæ et cultus, ut quod obliviscitur illa producat iste. Quid dicetur⁷ de ædificiorum decore, quæ solum, mirabile quantum inter illas paludes solidum, inconcussis fundamentis

words legem canonum are barely legible, A.; Intrusus est ergo ibi contra legem canonum, B. C.

¹ *Barconensis*] A. E.; Barchonensis, B.; Barcornensis, C.; Bancorensis, D.

² *vicinis*] A. D. E.; omitted, B. C.

³ *Beda refert*] Hist. Eccles., lib. ii., § 92.

⁴ *ibi*] A. D. E.; omitted, B. C.

⁵ *Nulla ibi vel exigua terræ portio vacat*] B. D.; these words originally preceded the sentence commencing æquorea planities, &c.

Their transposition is directed in Malmesbury's usual manner by the letters a and b, A. E.; Nulla ibi vel exigua portio, are the concluding words of C.

⁶ *celsum surgunt*] D. E.; originally altum conantur, but crossed through, and celsum surgunt interlined, A.; altum conantur, B.

⁷ *Quid dicetur . . . sustinet?*] B. D. This sentence follows Solitudo ingens . . . conspicantur, the transposition being directed in Malmesbury's usual manner by the letters a and b, A. E.

sustinet? Solitudo ingens ad quietem data monachis, ut eo tenatius hæreant¹ superis, quo castigatius mortales conspicantur. Femina ibi, si visitur, monstro habetur, maribus advenientibus quasi angelis plauditur. Cæterum ibi nullus nisi momentanee conversatur, famuli monachorum etiam ipsi feriatis diebus absunt. Vere dixerim insulam illam esse castitatis diversorium, honestatis contubernium, divinorum philosophorum gymnasium. Thorneiæ propter condensitatem dumorum vocata. At vero Athelwoldus vepres exstirpari, spinas sariri² jussit, jam a principio episcopatus meditatus, omnibus mundi omissis, heremiticam exercere ibi vitam.³ Libabatque ut poterat futuræ quietis primitias, diebus .xl^{mæ}, in remotissima, quam ipse construxerat, ecclesia solus Deo vacans. Iccircoque non tantum terrarum illuc, quantum alibi, congegessit; sed quantum sibi et .xii. monachis sat esset. Enimvero quicquid loco contulit, ab omnibus in perpetuum publicis functionibus liberum fecit, regis edicto, cunctorum episcoporum et optimatum assensu firmato. Corpora vero Sanctorum, qui olim in illa heremo diversati fuissent, necnon et aliorum per Angliam, tot advexit, ut omnes pene anguli ecclesiæ pleni sunt. Quorum nomina scribere ultro refugio, quia barbarum quiddam stridunt.⁴ Non quod eos Sanctos vel discredam vel diffitear; ejus enim auctoritatis⁵ ego sum, qui in disceptationem vocem quod sancta consecravît antiquitas? Sed quia,

Religious
Houses.

Thorney.

Women regarded
as monsters,
their husbands
received as
angels.

The island the
abode of chastity,
honesty, and
philosophy.
Its name de-
rived from its
thorn thickets.

Athelwold
[bishop of Win-
chester] has the
brambles and
thorns destroyed
[A.D. 964].

He acquires suf-
ficient land to
support himself
and 12 monks,

and obtain a
charter of
immunities.

He translates
thither many
bodies of saints.

The author will
not record their
names because
of their bar-
barous sound,

¹ hæreant] B. D. E. ; interlined, A.

² sariri] A. D. E. ; sareiri, B.

³ exercere ibi vitam] These are the concluding words of D. and E. and of f. 77, b., A.; f. 78, a. is the commencement of a new quaternion, half of the first folio being occupied with the completion of lib. iv., and the remainder with the commencement of the Prologue to lib. v.

⁴ stridunt] The names thus stigmatised appear to have been the following: SS. Botolph, Athulf, Huna, Tancred, Tothred, Hereferth, Cissa, Tova. See Dugdale, Mon. Angl. ii. 596.

⁵ auctoritatis] originally momenti, but crossed through and auctoritatis interlined, A.; momenti, B.

Religious
Houses.
—
Thorney.
and for other
reasons.

He will only
mention Bene-
dict [Biscop],
tutor to Beda,
and abbot of the
monasteries of
St. Peter and St.
Paul, built by
himself at Were-
mouth [A.D. 674,
and Jarrow,
A.D. 684, *dioc.*
Durham].

Beda's history of
the Abbots.

Benedict was
the first to in-
troduce into
England builders
of stone houses
and makers of
glass windows.

Beda praises
his meekness in
giving up the
abbacy of St.
Augustine's,
Canterbury
to Adrian at the
command of
pope Vitalian
[A.D. 669].

ut dixi, vocabula eorum inconditum sonant, horridum olent, fatuis duntaxat hominibus, quales multos nostra parit ætas, nolo Sanctos exponere ludibrio. Præsertim cum eorum vitas nec habitatores legant; frivolumque videatur, si eorum prædices merita, quorum nulla invenias miracula. Salva igitur omnium reverentia, custodita pace, solum Benedictum ausim propalare, qui Bedæ nutritus¹ et abba fuit. Hic Uuiræ amnis utrasque ripas, qui apud Northanimbros non incelebris famæ habetur, monasteriis prætexuit, sub apostolorum Petri et Pauli nomine, karitatis et regulæ unione non discrepantibus. Hujus industriam mirabitur, qui leget librum quem idem Beda² composuit de vita ejus et ceterorum abbatum suorum. Industriam, quod copiam librorum advexerit, quod artifices ædium lapidearum et vitrearum fenestrarum primus omnium Angliam asciverit; totum ævum pene talia transigendo peregrinatus. Quippe studio advehendi cognatis aliquid insolitum amor patriæ et voluptas elegantiae asperos fallebant labores. Nec enim lapidei tabulatus in Anglia ante Benedictum nisi perraro videbantur, nec, perspicuitate vitri penetrata, lucem solaris jaciebat radius. Patientiam, quod in possessione cenobii Sancti Augustini apud Cantuariam libenter venienti Adriano cesserit, non reveritus Theodori archiepiscopi supercilium, sed veneratus magisterium. Fuerat enim illius cenobii abbas ab Egberto rege constitutus. Sed, ut dixi, reverentiæ Theodori cessit, cui præceperat Vitalianus papa ut Adrianum juxta se locaret,³ speculaturum ne quid

¹ *nutritus*] originally *alumnus*, but crossed through, and *nutritus* interlined, A. ; *alumpnus*, B.

² *Beda*] Vitæ beatorum Abbatum Benedicti, Ceolfridi, Eosterwini, Sigfridi atque Hwætberhti.

See Bedæ Ven. Opera Minora, ed. Stevenson, p. 139.

³ *cui præceperat Vitalianus papa ut Adrianum juxta se locaret*] B. originally *ut Adrianum juxta se locaret*, cui præceperat Vitalianus papa, but the transposition of the words indicated, A.

in ecclesia more Grecorum novaret. Quod dum per alienas terras cursitat diu absens, subintroductum a monachis suis Wirensibus, se inconsulte, abbatem æquanimitè immo magnanimitè tulerit; domumque reversus, parilem illi honorem in consessu, in omni porro potestate communicaverit. Quin et ictus paralisi, tam valide ut nichil artuum ei esset flexibile, tertium constituerit; quod alter, de quo diximus, eadem decoqueretur valetudine non mitius quam ipse. Cumque morbus increscens jam quateret vitalia, sotio ad se accito, solo nutu valedixit. Sed nec ille præstantius valuit redhibere offitium, utpote qui propinquiorem tendebat ad exitum. Nam ante Benedictum defunctus est. Hujus ergo corpus, magno coemptum pretio, Athelwoldus Thorneiam advexit, et obscurioribus Sanctis lucifuum jubar invexit.

Religious
Houses.

Thorney.

He had also not resented the election by the monks of Wermouth of another abbot during his absence abroad. He himself, when smitten with paralysis, appointed a third abbot. Benedict dies [A.D. 690].

Athelwold buys Benedict's body, and conveys it to Thorney.

*Explicit Liber IV.*¹

¹ *Explicit Liber IV.*] A.; *Explicit Liber IV*^{us}. Willelmi Malmes- | beriensis monachi de Gestis Pontificum Anglorum, B.

INCIPIT PROLOGUS LIBRI V.

Prologue.

The writer returns to the Life of St. Aldhelm,

to whom next to God he considers himself most beholden.

Beda's account of him.

His merits have never been sufficiently recognized.

Criticism upon his life by Faritius.

Our author's method of treating his subject.

TOTIUS Angliæ, quaquaversum porrigitur, episcopatibus circuitis, sicut post longam peregrinationem, domum revertor, ut de beatissimo patre nostro Aldelmo pollicitum exsequar meum. Ad quod pro viribus implendum non me sollicitat dicendi materia uberior, sed affectus in Sanctum quem ipse meruit propensior. Num enim par esset ut ei negarem vocis meæ præconium, qui mihi contulit, post Deum, quantum habeo ingenium? Illi non impenderem linguam, cui, si necesse esset, impenderem vitam? Atqui nimium avarus est, qui verborum suorum tenax est. Quia, igitur, immaniter deviaretur a justitia si in hoc Sanctorum brevi commentatio solus dominus et patronus noster obumbraretur silentio, suscepi vel pauca de ipsius vita dicere, quamvis pro incitia rerum nequaquam valeam voluntati satisfacere. Adeo, præter illud quod de illo Beda¹ in Gestis Anglorum tangit, semper infra meritum jacuit, semper, desidia civium agente, inhonoris latuit. Magnus ille quidem scientiæ gloria, miraculorum eminentia, sed nulla, quæ supersit, illustratus scriptura. Gaudeat aliquis de Aldelmi miraculis plura se legisse, quæ vivens duntaxat fecerit. Ad me profecto nichil manavit, nichil quanquam curiosissimo accessit studio, nisi quod artifex manus argenteo et perantiquo impressit scrinio. Compegit hæc in libellum abbas Ab-bendoniensis Faritius,² auctoritate sua nitens,³ nec quicquam, præterea quod dicta sua firmaret testimoniorum, extrinsecus adducens. Michi placuit diversum, dicendi genus, ut per illa gesta, quæ a scriptis Faritii

[f. 78, b.]

¹ Beda] Hist. Eccles., lib. v. cap. 18.

² Faritius] This life by Faricius is preserved in a contemporary MS., Faustina B. iv., and is printed in

the Acta Sanctorum, vi. 84. (25 May).

³ auctoritate sua nitens] originally auctoritatem suam præ se ferens, but altered as in text, A.

vacabant, introrsus pergerem, et quæque dicta idoneis testibus velut quibusdam postibus¹ ambirem. Quis enim aliter crederet gestis tam longe a nostra memoria remotis, utque sic dictum sit 'propter stili penuriam sepultis? Supersunt præterea plura meum, monachi scilicet Malmesbiriensis, expectantia offitium, quæ vir ille aut nescivit aut dicere supersedit. Fuit enim sicut non usquequaque despicabilis eloquentiæ, ita in his duntaxat, propter ignorantiam linguæ, incuriosæ scientiæ, utpote sub Tusco natus aere. Æqui igitur et boni consule, lector meus, ne personæ meæ obscuritas præ abbatis dignitate præjuditium patiatur. Quamvis si honores attenderis, et nos aliquod nomenque decusque gessimus.

Prologue.

He will not venture upon any unattested statements.

Faritius laboured under the disadvantage of being a foreigner.

§ 187. Quadripartito itaque ordine hæc procedet narratio. Primo, ut sanctissimi viri ostendam genus et scientiam. Secundo, quæ cenobia fecerit, quibus privilegiis et patrimoniis hoc nostrum insignierit, subitiam. Ubi auditoris patientiam jam hinc ex prohemio² convenio, ne alienis scriptis gravatus effugiat. Hic enim libellus non ostentationem eloquentiæ, sed congeriem scientiæ pollicetur; ut non tam vita dicatur Sancti, quam vitæ ipsius testimonium, cognitionis instrumentum. Tertio, paucissima miracula quæ vivens fecit; non quod plura non fecerit, sed, quod ista tantum dubietatis scrupulum effugere³ potuerunt, non omittam. Quarto, seriem temporum post beati viri obitum ad nos quanta potuero veritate deducam. Quanta libertatis naufragia ecclesia nostra pertulerit; quam semper prospere, cum videretur oppressa maxime, per patrocinium Sancti caput contra fortunam extulerit. Ac me quidem his enarrandis imparem non nescio; sed Spiritus Sancti ductu, qui jam carbasa non segniter implere videtur, ultra hujus immensitatem pelagi securus velivolabo.

The author proposes to set forth his life in four parts.

1st. His origin and attainments.

2nd. The religious houses he established and endowed.

3rd. The few miracles recorded of him.

4th. History of the abbey from the death of Aldhelm to our author's time.

¹ *postibus*] written on margin, A.

² *prohemio*] originally proemio, but h interlined, A.

³ *effugere*] originally eluctari, but crossed through, and effugere interlined, A.

INCIPIT LIBER QUINTUS.¹

Part I.
Life of Aldhelm.
—
Aldhelm of noble
Saxon origin.

His name accord-
ing to Faritius
the equivalent of
senex almus.

The author and
Aldhelm himself
interpret it by
galea vetus.

He is said to
have been the
nephew of Ina,
king of the West
Saxons.
But there are
great doubts as
to this.

King Elfred's
Handbook cited.

§ 188. Igitur Aldhelmus ex Saxonum oriundus prosapia,² familia haud dubie nobilissima, morum generositate vicit ingenuitatem lineæ. Faritius allusit ad nomen, ut diceretur Aldelmus, quasi senex almus. Sed ego, si ludis insertis occupationes legentis furari liceret, dicerem longe aliter interpretatione detorta quod Aldhelmus interpretatur galea vetus. Sic enim debere scribi nomen suum, H littera interposita, ipse Sanctus³ in prologo Enigmatum suorum perspicue innuit; et in epistola ad Withfridum aperte se priscam protectionis galeam dicit.⁴ Congruit⁵ interpretationi vita viri, quod galea salutis caput protectus, emeritamque et cedere hosti nesciam, Christi militiam edoctus, opimam de diabolo lauream in cælum evexit. Ferunt quidam, incertum unde id assumpserint, fuisse nepotem Inæ regis West-Saxonum, ex fratre Kenten. Nobis pro vero arrogare non libuit, quod videtur magis opinioni quadrare volaticæ quam veritati historicæ. Siquidem ex cronicis constet, quod Ina nullum fratrem præter Inigildum habuerit, qui paucis ante ipsum annis decessit. Possem et illud obicere, quod Aldhelmus non minor decedens septuagenario, Inam plus .xviii^{to}. annis superstitem reliquerit,⁶ idemque rex post tot annos viridi adhuc ævo Romam iverit. Convenitne, ut patruus juvenis nepotem septuagenarium haberet, qui de fratre minoris ætatis natus fuisset? Veruntatem quod discrepat ponatur in medio, et dicatur quod caret ambiguo. Qui enim legit

¹ *Incipit Liber Quintus*] A.; *Incipit Vita Sancti Aldhelmi episcopi ab eodem Willelmo composita*, B.

² *Igitur Aldhelmus ex Saxonum oriundus prosapia*] A.; *Beatus Aldhelmus Saxonica prosapia oriundus, primis imbuendus, etc.*, B. See next page, line 11.

³ *ipse Sanctus*] interlined, A.

⁴ *et in epistola . . . galeam dicit*] added with the ordinary mark of insertion, (Θ), on lower margin of A.

⁵ *Congruit*] originally *Convenit*, but altered overline, A.

⁶ *decedens . . . reliquerit*] septuagenario, Inam plus .xviii^{to}. annis ^asuperstitem reliquerit *decedens*, A.

Manualem librum¹ regis Elfredi, repperiet Kenten, beati Aldhelmi patrem non fuisse regis Inæ germanum, sed arctissima necessitudine consanguineum. Quod autem Saxonici generis fuerit, ipse, in epistola quam Cellano cuidam misit, his edocet verbis : ‘ Miror² quod me tantillum homunculum de famoso et florifero Francorum rure vestræ frunitæ fraternitatis industria interpellat, Saxonicæ prolis prosapia genitum, et sub Arctoo axe teneris infantie confotum cunabulis.’

Part I.
Life of Aldhelm.

Letter of Aldhelm to Cellanus.

[f. 79, a.]

§ 189. Parens ergo, qui pro conscientia nobilitatis nichil abjectum saperet, non degeneris magistri scolæ tradidit filium, primis³ imbuendum elementis, sed⁴ Adriano abbati Sancti Augustini,⁵ quem in arce⁶ scientiæ stetisse, qui Anglorum Gesta perlegit, intelligit. Ibi pusio, Græcis et Latinis eruditus litteris, brevi mirandus ipsis enituit magistris. Cumque jam majusculus a Cantia in West-saxones remeasset, religionis habitum in Meldunensi accepit cenobio; quod situm est in civitate quæ antiquo vocabulo, sicut ex scriptis Elfredi regis accepimus,⁷ Maïlduberi,⁸ nunc Malmesberi vocatur.⁹ Id quidam Meldum, qui alio nomine vocatur Meildulf, natione Scottus,

Educated by
Adrian abbot of
St. Augustine's.

Becomes a monk
at Malmesbury.

Foundation
of the monastery.

¹ *Manualem librum*] Liber proprius, quem patria lingua Handboc, id est Manualem librum, appellavit. De Gestis Regum, ii. § 123. For a notice respecting this book, now lost, see the Jubilee edition of King Alfred's works, vol. iii. p. 5.

² *Miror*] Epist. ix. fragm.

³ *primis, etc.*] The passages against which dots are placed in the margin are those which compose the short Life of St. Aldhelm preserved in B., for a fuller description of which see Preface.

⁴ *sed*] A.; omitted, B.

⁵ *Augustini*] A.; Augustini traditur, B.

⁶ *in arce*] originally arcem, but

in interlined and m crossed through, A.; in arte, B.

⁷ *sicut accepimus*] A.; omitted, B.

⁸ *Maïlduberi*] A.; Mealduberi, B.

⁹ *quod situm est . . . Malmesberi vocatur*] B.; but with the omission marked in n. 4; inserted on outer margin of A. In this passage the sentences originally ran in the following order in A., the arrangement in the text being indicated by the letters a, b, c, d: “Cumque jam . . .

“Id quidam Meldum . . . Ibi pusio . . . “Qui cum natali.”

The arrangement of the sentence in B., is as in text.

Part I.
Life of Aldhelm.

Aldhelm retires
there, and gains
his living by
teaching.

He afterwards
returns to
Adrian, and then
home.

His letter to
abbot Adrian
proves that he
studied under
him as a boy.

A grant of
Eleutherius,
bishop of the
West-Saxons,
proves that he
was afterwards
brought up at
Malmesbury
[Aug. 26, A.D.
675].

A letter from
pope Sergius I.
[A.D. 701]

eruditione philosophus, professione monachus, fecerat. Qui cum natali solo voluntarie carens illuc devenisset, nemoris amenitate, quod tunc temporis in immensum. eo loci succreverat captus, heremiticam¹ exercuit. Deficientibusque necessariis, scholares in discipulatum accepit, ut eorum liberalitate tenuitatem victus corrigeret. Illi, procedente tempore, magistri sequaces, ex scholaribus. monachi² effecti, in conventum non exiguum coaluere. Horum exemplo et consortio Aldelmus informatus ad studium, liberales artes plenitudini scientiæ adjecit. Quas ut medullitus combiberet, iterum Cantiaë studuit. ad pedes Adriani, qui esset fons litterarum, rivus. artium; donec, valitudine cogente, repedaret domum. Dictorum tenorem consequantur testimonia;³ ne fides auditorum sit tenera. Quod infantem Adrianus erudierit, ipse in epistola ad eundem sic dicit. ‘Reverentissimo⁴ patri meæque rudis infantiaë venerando præceptori, Adriano, Aldelmus vernaculus familiæ Christi, et vestrae pietatis suplex alumnus, salutem, et cetera.’ Quod puero in Meldunensi cenobio fuerit et altus et doctus, Leutherius episcopus insinuat in privilegio quo⁵ eidem Aldelmo abbatiam dedit. ‘Ego Leutherius,⁶ gratia Dei episcopus, rogatus sum ab abbatibus ut terram illam, cui inditum est vocabulum Maldulfesbirg, Aldelmo presbytero ad degendam regulariter vitam conferre largisque dignarer. In quo videlicet loco a primævo infantiaë flore, atque ab ipso tirocinio rudimentorum, liberalibus litterarum studiis eruditus, et in gremio sanctæ matris ecclesiæ nutritus, vitam duxit.’ Quod Meldum cenobium illud construxit, Sergius papa, in privilegio quod

¹ *heremiticam*] A.; *heremiticam* vitam, B.

² *monachi*] B.; interlined, A.

³ *Dictorum tenorem consequantur testimonia*^a Dictorum testimonia^d

^c ^b consequantur tenorem, A.

⁴ *Reverentissimo*] Epist. vii.

⁵ *quo*] quod, but the d crossed through, A.

⁶ *Ego Leutherius*] Cod. Dipl., No. xi.

.eidem Aldelmo dedit. 'Poscente a nobis religione
' tua, ut auctoris nostri, apostolorum principis, vice
' monasterium beatorum apostolorum Petri et Pauli,
' quod Meldum religiosæ memoriæ condidit, quod
' etiam nunc Meldumesburg vocatur, situm in pro-
' vintia Saxonia, quod tuam religionem provide dis-
' pensare cognovimus, apostolicis privilegiis roboremus,
' piæ petitioni favorem tribuimus.' Quod iterum Cantia
studuerit, sed pro validitudine discesserit,¹ idem in epistola
ad eundem Adrianum. 'Fateor,² mi carissime, quem
' gratia puræ dilectionis amplector, postquam a sodali
' contubernio vestro ante triennium circiter discedens,
' a Cantia sequestrabar, quod nostra parvitas hactenus
' ad consortium vestrum ardenti desiderio flagrabat.
' Quod etiam jamdudum cogitarem, quemadmodum in
' votis est,³ adimplens perficere, si rerum ratio ac tem-
' porum vicissitudo pateretur; et nisi me diversa im-
' pedimentorum obstacula retardarent, præsertimque
' corporeæ fragilitatis validitudine medullitus tabentia
' membra coquente non sinerer; qua quondam, dum
' post prima elementa iterum apud vos essem, domum
' redire coactus sum.'

Part I.
Life of Aldhelm.
—
proves that the
monastery at
Malmesbury
was founded by
Meldum.

A letter from
Aldhelm to abbot
Adrian proves
that he left
Canterbury on
account of ill
health.

§ 190. Planum, ut arbitror, factum his testimoniis,
quod⁴ liberalium artium compos fuerit,⁵ qui tanti con-
[f. 79, b.] tubernalis consortio fruitus sit. Nec ipse sane suffragio
laudum suarum defuit, ubi dixit se primum omnium
suæ gentis hominum fuisse, qui ad scientiam metrorum
præsumpsit⁶ ingenium, impulit animum. Ista enim sunt
ejus verba in calce libri quem fecit de Scematibus:⁷
'Hæc,' inquit, 'de metrorum generibus et scematibus
' pro vilitate ingenii mei habes, multum laboriose,

Proofs that he
was an accom-
plished man.

¹ sed pro validitudine discesserit]
interlined, A.

² Fateor] Epist. vii.

³ est] interlined, A.

⁴ Planum . . . quod] A.; Itaque,
B.

⁵ fuerit] A.; factus est, B.

⁶ præsumpsit] A.; præsumpsisset,
B.

⁷ de Scematibus] S. Aldhelm.
Liber de Septenario, etc., Migne,
Patrol. lxxxix., p. 255.

Part I.
Life of Aldhelm.

‘ nescio si fructuose, collecta, quamvis mihi conscius.
‘ sim illud Virgilianum me posse jactare,
‘ “Primus¹ ego in patriam mecum, modo² vita.
‘ “supersit,
‘ “Aonio rediens deducam vertice Musas.”’

Poetical writings
in his own lan-
guage.

Anecdote.

Litteris itaque ad plenum instructus, nativæ quoque.
linguæ non negligebat carmina; adeo ut, teste libro.
Elfredi, de quo superius dixi, nulla unquam ætate.
par ei³ fuerit quisquam. Poesim Anglicam posse.
facere, cantum componere, eadem apposite vel canere.
vel dicere. Denique commemorat Elfredus, carmen tri-
viale, quod adhuc vulgo cantitatur, Aldelmum fecisse;
aditiens causam qua probet rationabiliter tantum virum.
his quæ videantur frivola instituisse.⁴ Populum eo tem-
pore semibarbarum, parum divinis sermonibus inten-
tum, statim, cantatis missis, domos cursitare solitum.
Ideo sanctum virum, super pontem qui rura et ur-
bem continuat, abeuntibus se opposuisse obicem, quasi.
artem cantitandi⁵ professum. Eo plusquam semel facto,
plebis favorem et concursum emeritum. Hoc commento.
sensim inter ludicra verbis Scripturarum insertis, cives.
ad sanitatem reduxisse; qui si severe et cum excommu-
nicatione agendum putasset, profecto profecisset nichil.⁶

§ 191. Preconio itaque nobilis doctrinæ favorabilis.
quantum haberetur, inditio sunt epistolæ amicorum ad.
eum missæ. Taceo de compatriotis, qui certatim ad.
eum scripta sua emittebant, ejus judicii censuram sub-
itura. Pretereo Scottos, tunc maxime doctos, qui idem.
fecisse noscuntur. Quorum aliquos non obscuræ litte-
raturæ nominare possem, maxime Artwilum regis.
Scottiæ filium. Hic quicquid litterariæ artis elabo-
rabat, quod non adeo exile erat, Aldelmi committe-

His country-
men submit
their writings to
him for criticism.
His literary
judgment de-
ferred to both
by the Scotch
and French.

¹ *Primus*] Georg. iii. 10, 11.

² *modo*] A.; mea, B.

³ *et*] B.; interlined, A.

⁴ *instituisse*] A.; instituisse, B.

⁵ *cantitandi*] A.; cantandi, B.

⁶ *profecisset nichil*] originally
lusisset operam, but crossed through,
and profecisset nichil written after
it on the line, A.; lusisset operam,
profecisset nichil, B.

.bat arbitrio, ut perfecti ingenii lima eraderetur scabredo Scottica. Ex ipso Francorum sinu ad eum causa doctrinae veniebat, ut hæc epistola palam fatiet :

Part I.
Life of
S. Aldhelm.

‘Domino¹ lectricebus ditato studiis, mellifluisque or-
‘nato lucubratiunculis, Aldhelmo archimandritæ, Saxo-
‘num mirifice reperienti in oris, quod nonnulli cum
‘laboribus et sudoribus in alieno aere vix lucrantur,
‘Cellanus, in Hibernensi insula natus, in extremo Fran-
‘corum limitis latens angulo, exul famosæ coloniae,
‘Christi extremum et vile mancipium, in tota et tuta
‘Trinitate salutem.’ Et post pauca : ‘Quasi² pennigero
‘volatu ad nostræ paupertatis accessit aures vestræ
‘Latinitatis panageticus rumor, quem agiliū lecto-
‘rum non horrescunt auditus, sine sanna aut amur-
‘cali inpostura notus, propter Alburnum dietricis Ro-
‘manie decorem. Etsi te³ præsentem non meruimus
‘audire, tuos tamen bona lance constructos legimus
‘fastos, diversorum delitiis florum depictos. Sed si
‘peregrini triste reficis corculum, paucos trans mitte
‘sermunculos illius pulcherrimæ labiæ tuæ, de cujus
‘fonte purissimo dulces dirivati rivi multorum possint
‘reficere mentes, ad locum ubi domnus Furseus in
‘sancto et integro pausat corpore.’

Cellanus, an
Irish exile in
France, writes
a letter of
compliment to
Aldhelm upon his
Latinity.

He asks him to
send some of his
Latin discourses.

[f 80 a.]

§ 192. Huic epistolæ quam liberaliter responderit attestatur illa cujus particula hic nuper appositā⁴ dedit documentum Aldelmu ex Saxonico genere ortum. Ceterum non est narratu facile, quam efficax fuerit in exhortando amicos et discipulos, illos ut illesam fidem amicis exhiberent, istos ut teneros annos ad unguem divinæ præceptionis ducerent. Singularum tamen monitionum hic ponentur indicula; ut per hæc clarescat viri fides in amicos, sollicitudo in discipulos. Cum Wilfridus episcopus, de quo non pauca in Tertio Libro⁵ dixi, exul ageretur, multi suorum abbates, for-

Aldhelm sends a
gracious answer

His great in-
fluence over his
friends and
pupils,

exemplified in
his persuasion
of Wilfrid's
followers,

¹ *Domino*] S. Aldhelm. Epist. viii.

² *Quasi*] S. Aldhelm. Epist. viii.

³ *Etsi te*] Et sitē, A.

⁴ *nuper appositā*] Supra, lib. v.

§ 188.

⁵ *Tertio Libro*] Supra, lib. iii.

§ 100.

Part I.
Life of
S. Aldhelm.

who when he
was driven into
exile had in-
tended to desert
him.

His letter to
them.

tunæ sequentes rotam, ad inimicorum favorem devolvi meditabantur. Quorum justitiæ Aldelmus diffidens, et amico venerabili metuens, his verbis labantes nitebatur erigere. Post præfationem enim congruam: ‘Nuper,’¹ inquit, ‘furibunda tempestatis perturbatio, sicut experimento didicistis, fundamenta ecclesiæ, sicut quodam immenso terremotu, concussit; ejus strepitus per diversa terrarum spatia, velut tonitruali fragore, longe lateque percrebruit. Et ideo vos viscerales contribulos, flexis genuum poplitibus, subnixa exposco prece, nequaquam hujus perturbationis strofa scandalizari, ne quisquam vestrum inertis segnitiei fide torpescat, etiam si rerum necessitas exigat cum presule proprio, pontificatus apice privato, tellure paterna propelli, et quælibet oporteat latorum regnorum transmarina agredi rura. Quis enim, quæso, tam durus atroxve labor exsistens, ab illo vos antistite separans arceat; qui vos ab ipso tirocinio rudimentorum, et a primevæ teneræ ætatis infantia usque adultæ pubertatis florem nutriendo, docendo, castigando, paterna provexit² pietate; et quasi nutrix gerula dilectos alumnos, extensis ulnarum sinibus refocillans, sic karitatis gremio fotos clementer amplexus est? Perpendite, quæso, creaturarum ordinem, eisque divinitus insitam naturam; quatinus ex minimarum rerum collatione inflexibilem conversationis formam, Christo favente, capiat. Quomodo examina apum, calescente celitus caumate, ex alveariis nectare flagrantibus certatim emergant, et, earum auctore linquente brumalia mansionum receptacula, densarum catervarum cohortes rapido volatu ad æthera glomerant, exceptis duntaxat antiquarum sedium servatricibus, ad propagationem sobolis futuræ relictis. Ecce! inquam, mirabilius dictu, rex earum, spissis sodalium agminibus vallatus, cum hiberna castra

¹ *Nuper*] S. Aldhelm. Epist. xi.

² *paterna provexit*] provexit

paterna, but with the ordinary sign of transposition, A.

‘ gregatim egreditur, et cava stipitum robora rimatur, si
 ‘ pulverulenta sablonis aspergine præpeditus, seu repen-
 ‘ tinis imbribus cataracta Olympi guttatim rorantibus
 ‘ retardatus fuerit, et ad gratam cratem sedemque pris-
 ‘ tinam revertatur, omnis protinus exercitus consueta
 ‘ vestibula perrumpens, prisca cellarum claustra gratu-
 ‘ labundus ingreditur.’ Et post alia: ‘ Si ergo taliter
 ‘ creatura carens,¹ quam jura naturæ indita absque legi-
 ‘ bus scriptis gubernant, reciprocis temporum successio-
 ‘ nibus ductoris præcepto paret; respondete, rogo, utrum
 ‘ horrendæ abominationis infamia sint exprobrandi, qui,
 ‘ concessa septiformis Spiritus gratia præditi, devotæ
 ‘ subjectionis frena ritu frenetico frangunt. Cur autem
 ‘ diversarum rerum ratiocinationes conglobans, ad in-
 ‘ stiganda vestri pectoris præcordia stridente calamo
 ‘ percurram, audite. Ecce! seculares divinæ scientiæ
 ‘ extorres, si devotum dominum, quem in prosperitate,
 ‘ dilexerunt, cessante felicitatis opulentia, et ingruente
 ‘ calamitatis adversitate, deseruerint,² ac secura dulcis
 ‘ patriæ otia exulantis domini pressuræ prætulerint;
 ‘ nonne execrabilis cachinni ridiculo et gannaturæ
 ‘ strepitu ab omnibus ducuntur? Quid ergo de vobis
 ‘ dicetur, si pontificem, qui vos nutrit et extulit, in
 ‘ exilio solum dimiseritis?’ Et cetera.

f 30, b.]

§ 193. Exemplo firmissimæ in amicum integritatis
 posito, sequetur præclara discipuli ammonitio:

‘ Dilectissimo³ mihi filio et simul discipulo Adil-
 ‘ waldo, Aldhelmus, extremus servorum Dei, salutem. His letter
 ‘ Quemadmodum te viva voce aliquotiens de ali- to his pupil
 ‘ quibus ammonere curavi, ita etiam nunc absentem, Adilwald
 ‘ paterna secundum Deum auctoritate fretus, litteris
 ‘ exhortari non piget. Hoc enim ideo agimus: “ Quia⁴
 ‘ “ karitas Christi,” sicut ait apostolus, “ urget nos.”

¹ carens] A.; ratione carens, S. Aldh. Epist. x.

² deseruerint] deseruerint, the redundant letters being crossed through, A.

³ Dilectissimo] S. Aldhelm. Epist. x.

⁴ Quia] 2 Cor. v. 14.

Part I.
Life of
S. Aldhelm.

He counsels him
to refrain from
worldly delights,

and to apply
himself to study
and prayer.

The author
wishes that
Aldhelm's advice
had been more
generally fol-
lowed by the
[Malmesbury]
monks.

‘ Itaque, fili mi carissime, licet adolescens ætate existas,
‘ vanissimis tamen oblectamentis hujus mundi nequa-
‘ quam te nimium subitias, sive in cotidianis pota-
‘ tionibus et conviviiis, usu frequentiore ac prolixiore
‘ inhoneste superfluis, sive in equitandi vagatione cul-
‘ pabili, seu in quibuslibet corporeæ delectationis volup-
‘ tatibus execrandis. Memento semper quid scriptum
‘ est: “Adolescentia¹ et voluptas vana sunt.” Amori
‘ quoque vehementiori pecuniæ et omni secularis gloriæ
‘ Deo semper odibilis jactantiæ nequaquam ultra modum
‘ inservias, illius sententiæ reminiscens: “Quid² prodest
‘ “ homini si totum mundum lucretur, animæ vero
‘ “ suæ detrimentum patiatur?” “Filius³ enim hominis
‘ “ venturus est in gloria sua et sanctorum angelo-
‘ “ rum; et retribuet unicuique secundum opera sua.”
‘ Sed multo magis, mi amantissime, vel lectionibus
‘ divinis vel orationibus sacris semper invigila. Si quid
‘ vero præterea secularium litterarum nosse laboras,
‘ ea tantummodo causa id fatias, ut, quoniam in lege
‘ divina vel omnis vel pene omnis verborum textus
‘ artis omnino grammaticæ ratione⁴ consistit, tanto
‘ ejusdem eloquii divini profundissimos atque sacratis-
‘ simos sensus facilius legendo intelligas, quanto illius
‘ rationis qua contextitur diversissimas regulas plenius
‘ ante didiceris.⁵ Hanc autem epistolam jugiter inter
‘ ceteros quos legis libros habere non omittas, ut vide-
‘ licet ejus lectione creberrima de his quæ in ea scripta
‘ sunt implendis, mea vice possis ammoneri. Vale.’

§ 194. At utinam hæc lectio monachorum, qui se Al-
delmi discipulos profitentur, conferat compendio, profitiat
commodo; ut tandem desputis illecebris, sanctitatis et
doctrinæ ejus innitantur vestigiis. Nam proculdubio

¹ *Adolescentia*] Eccles. xi. 10.

² *Quid*] S. Marc. viii. 36.

³ *Filius*] S. Matth. xvi. 27.

⁴ *grammaticæ ratione*] ratione

grammaticæ, but with the ordinary
mark of transposition, A.

⁵ *ante didiceris*] didiceris ante,
but with the ordinary mark of trans-
position, A.

nunquam ejus evellerentur instituta, nisi transgrederemur ejus mandata. Sed quia in eum deliquimus, merito plectimur. Ipse interea quasi nesciat tacet, dissimulat quasi non videat; dum nos volutamur in periculis, dum privilegia sua deridentur a seditiosis, dum calcantur a tyrannis. Sed revertamur vel sero ad cor; ut famulos suos, multis jam periculis jactatos, oculo pietatis respiciat, sinu clementiæ recolligat.¹

Part I.
Life of
S. Aldhelm.

It it had been,
the monastery
would not have
suffered so much.

§ 195. Veruntamen ut narrationem repetam; summum culmen laudibus ejus litteraturæ imposuit Beda, qui et pro vicinia temporis rem ut erat nosset, et pro veritatis studio mentiri uolet. Qui post enumerationem aliquorum librorum ejus, subintulit: 'Scripsit,'² inquit, 'et alia nonnulla, utpote vir undecumque doctissimus. Nam et sermone nitidus, et scripturarum tam ecclesiasticarum quam secularium erat eruditione mirandus.' Potestne quicquam hac laude sullimius dici? Postremo ipsum eundem testem citabo, licet³ omnibus artibus studium nunquam⁴ abnuerit, quibus tamen potissimum apud Cantiam iterata mansione studens⁵ animum impenderit. Sic enim in epistola ad Heddam antecessorem suum, laborem exsequitur proprium, commendat exercitium: 'Fateor,'⁶ beatissime 'vicissitudo pateretur, vicinam obtati⁷ Natalis Domini sollemnitate ibidem in consortio fratrum tripudians celebrare, et postinodum, vita comite, vestræ caritatis presentia frui. Sed quia diversis impedimentorum

Beda's encomium upon
Aldhelm's
literary powers.

His own testimony to the
diversity of his
studies in his
letter to bishop
Hedda.

[f. 81, a.]

¹ oculo recolligat] sinu
clementiæ recolligat, oculo pietatis
respiciat, A.

² Scripsit] A note on the margin of A., in the hand of the 13th century, says, Nota testimonium sancti Bede de scientia beati Aldhelmi. Beda, Eccl. Hist. lib. v. § 410.

³ licet] quod licet, but quod crossed through in A.; quod licet B.

⁴ nunquam] B; interlined, A.

⁵ quibus tamen studens] B. These words written upon an erasure, A.

⁶ Fateor] S. Aldhelm. Epist. iv.

⁷ obtati] A.; optati interlined, B.

Part I,
Life of
S. Aldhelm.

‘obstaculis retardati, quemadmodum lator præsentium.
‘viva voce promulgabit, illud perficere nequivimus;
‘iccirco difficultati veniam precor impendite. Neque.
‘enim parva temporum intervalla in hoc lectionis.
‘studio protelanda sunt,¹ ei duntaxat qui sagacitate.
‘legendi succensus, legum Romanarum jura medullitus.
‘rimabitur, etiam cuncta jurisconsultorum secreta imis.
‘præcordiis scrutabitur. Et quod his multo perplexius.
‘est, centena scilicet metrorum genera pedestri regula.
‘discernere, et musicæ cantilenæ modulamina recto.
‘sillabarum tramite lustrare. Cujus rei studiosis lec-
‘toribus tanto inextricabilior² obscuritas prætenditur,
‘quanto rarior doctorum numerositas reperitur. Sed.
‘de his prolixo ambitu verborum disputare epistolaris.
‘angustia minime sinit. Quomodo, videlicet, ipsius.
‘metricæ artis clandestina instrumenta litteris, sillabis,
‘pedibus, poeticis figuris, versibus, tonis, temporibus.
‘conglomerantur. Poetica quoque septenæ divisionis.
‘disciplina, hoc est acefalos, protilos, cum ceteris qua-
‘liter varietur. Qui versus monoscemi, qui pentascemi,
‘qui decascemi certa pedum mensura terminentur,³
‘et qua ratione catalectici, vel brachicatalectici, seu
‘ipercatalectici versus sagaci argumentatione colligan-
‘tur. Hæc, ut reor, et his similia, brevi temporis
‘intercapedine,⁴ apprehendi nequaquam possunt. De
‘ratione vero calculationis quid commemorandum,
‘cum tantæ supputationis imminens desperatio colla-
‘mentis oppresserit, ut omnem præteritum lectionis
‘laborem parvipenderem, cujus me pridem secreta
‘cubacula nosse credideram, et ut sententia beati
‘Hieronimi, dum se occasio obtulit, utar: “Qui mihi

¹ sunt] A.; fuit, B.

OR

² inextricabilior] B.; inextricabilis,
A.

vel truti

³ terminentur] terminentur, A.;
trutinentur, B.

⁴ intercapedine] A.; intercap-
edine, B.

. ‘ “ prius videbar sciolus, rursus cepi esse discipulus.”
 . ‘ Sicque tandem superna gratia fretus, difficillima rerum
 . ‘ argumenta et calculi supputationes, quas partes nu-
 . ‘ meri appellant, lectionis instantia repperi. Porro de
 . ‘ zodiaco et .xii. signorum quæ vertigine cæli volvun-
 . ‘ tur¹ ratione, ideo tacendum arbitror, ne ars opaca
 . ‘ et profunda, quæ longa explanandarum rerum ratione
 . ‘ indiget, si vili² interpretationis serie propalata fuerit,
 . ‘ infametur et vilescat; præsertim cum astrologicæ
 . ‘ artis peritia et perplexa horoscopi computatio elucu-
 . ‘ brata doctoris indagatione egeat.’

Part I
Life of
S. Aldhelm.

. § 196. Talium artium voluptate repletus, ipse quoque,
 . ex sacratissimo pectoris penu bonæ frugis libellos edidit,
 . ne numquam³ thesauros tam diu congregatos reclu-
 . deret, ne nichil umquam ex auditis reponeret. Et
 . primum quidem ingenii periculum dedit in libro quem
 . ad Britones, ut ad verum Pascha reverterentur, fecit;
 . ejus doctrinam nescio quod infortunium usibus nos-
 . tris invidit, gaudio subtraxit. Est et liber ejus ‘ De
 . ‘ Virginum laude ’ rethorico compactus lepore; in quo
 . virginitatis gloriam prius⁴ prædicat, et postea non diffi-
 . cilem esse per sanctorum celibatum exemplificat. Ejus-
 . dem materiæ versibus heroicis fecit alterum, cui adjunxit
 . tertium æque versificum, ‘ De pugna .viii^{to}. principa-
 . ‘ lium Vitiorum.’ Extat et codex ejus non ignobilis
 . ‘ De Enigmatibus,’ poetæ Simphosii emulus, .c. titulis et
 . versibus mille distinctus. Utriusque operis præfationem
 . versibus recurrentibus ingeniose intexuit; ut in illo
 . ‘ De Virginum laude,’ singulæ istius versus litteræ:

Enumeration of
his works.

His acrostic
prefaces.

. ‘ Metrica tirones nunc promant carmina castos,’
 . singulos versus præfationis a capite ad finem inchoarent,
 . eademque, per numerum versuum retroactæ, eundem

un
¹ *volvuntur*] A.; involuitur, B.
² *si vili*] B.; ideo si vili, but ideo
 crossed through, A.

³ *numquam*] A.; umquam, B.

⁴ *prius*] A.; omitted, B.

Part I.
Life of
S. Aldhelm.

Enumeration of
his works.

versum offingerent. Porro in illo 'De Enigmatibus'.
aliter commentus est, ut hic versus:

'Aldhelmus cecinit millenis versibus odas,'

primas et ultimas singulorum in proemio versuum.
litteras et inchoaret et terminaret, ambasque extremi-
tates easdem faceret. Ostenditque in his vir veteris. [f. 81, b]
litteraturæ ludum simul et artificio, dum res incu-
riosas comitaretur facundum et vigenis eloquium. Pre-
terea ad quendam Aldfridum¹ regem Northanimbriorum,
probe, ut Beda² narrat, litteris doctum, edidit librum.
hæc continentem capitula: 'De septenarii numeri dig-
'uitate, collecta ex Veteris et Novi Testamenti flori-
'bus, et disciplinis philosophorum.—De ammonitione.
'fraternæ karitatis.—De insensibilium rerum natura,
'quæ secundum metaphoram sermocinari figurantur.—
'De pedum regulis.—De metaplasmo.—De sinalimpha.
'—De scansione et eclipsi versuum.—De metro alterna.
'interrogatio et responsio.' Composuit et 'Epistolas'.
multas, quarum plures non extant, partem quarundam.
quas habemus antecessorum nostrorum detruncavit in-
curia. 'Sermones' ejus minus infundunt hilaritatis.
quam vellent hi³ qui rerum incuriosi verba trutinant.
Judices inopportuni, qui nesciant quod secundum mores.
gentium varientur modi dictaminum. Denique Græci.
involute, Romani splendide, Angli pompatice dictare so-
lent. Id in omnibus antiquis cartis est animadvertere,
quantum quibusdam verbis abstrusis, et ex Græco peti-
tis, delectentur. Moderatius tamen se agit Aldelmus.
nec nisi perraro et necessario⁴ verba ponit exotica. Al-
legat catholicos sensus sermo facundus, et violentissimas.
assertiones exornat⁵ color rethoricus. Quem si perfecte.
legeris, et ex acumine Græcum putabis, et ex nitore.
Romanum jurabis, et ex pompa Anglum intelliges.⁶

Excellencies of
his various
styles.

¹ Aldfridum] A.; Alfridum, B.

² Beda] Hist. Eccles. lib. v. § 410.

³ quam vellenthi] B.; interlined, A.

⁴ perraro et necessario] A.; per-
rara et necessaria, B.

⁵ exornat] B.; written over an
crasure, A.

⁶ intelliges] See Faricius, ed.
Migne, lxxxix. 71.

§ 197. PRIMA propositi portione utcumque sarcita, secundam aggrediar, quæ pollicetur ostendere quæ monasteria sanctus Aldelmus fecerit, quibusque privilegiis insignierit, et prædiis ditaverit. Cujus erit facilis absolutio, quia labore alieno summa negotii confitietur. Libet igitur nostris verbis prælibare necessaria, rapere occasionem operis accelerandi, et sic, solutiore cura, in aliorum scriptis spatari. Ex superius igitur dictis¹ potest intelligi quod Meildulf monasterium Meldunense, quod nunc corruptior ætas Malmesberiam nuncupat, ædificaverit, vel potius inchoaverit. Tanta enim ibi necessariorum penuria erat, ut inhabitantes ægre cotidianum victum expedirent. Sed correxit nobilitas Aldelmi victualium inopiam, ut sermo progrediens edocebit. Parva ibi² admodum basilica paucis ante hoc tempus annis visebatur, quam Meildulfum ædificasse antiquitas incertum si fabulabatur. Fertur fecisse et³ augustiorem ecclesiam in honorem Domini Salvatoris, et primorum apostolorum Petri et Pauli. Quod autem in hac ecclesia caput loci et monachorum congregatio fuerit ex antiquo, cartarum, quas subitiam, auctoritas commendant fidem, arguunt incredulitatem. Et, quia tunc moris erat, ut in novarum ecclesiarum dedicatione ad honorem Sponsi cælestis et ecclesiæ Matris aliquod honorificum epigramma poneretur, vir sanctus in honorem apostolorum hoc cecinit epithalamium:

‘ Hic⁴ celebranda rudis florescit gloria templi,
 ‘ Limpida quæ sacri signat vexilla triumphi,
 ‘ Hic Petrus et Paulus, tenebrosi lumina mundi,
 ‘ Precipui patres, populi qui frena gubernant,

Part II.
Life of
S. Aldhelm.

Of the monasteries founded by Aldhelm, and their possessions and privileges.

The monastery of Malmesbury founded by Meildulf.

Its original poverty relieved by Aldhelm.

A small church, lately standing, said to have been built by Meildulf.

A more august church erected by S. Aldhelm.

Epithalamium by him on occasion of its dedication.

[f. 82, a.]

¹ dictis] written over an erasure A.

² Parva ibi augustiorem ecclesiam] A.; Veniente Aldhelmo ad locum prædictum, parva ibi admodum basilica visebatur, quam Meildulfum ædificasse antiquitas incertum fabulabatur. Erexit Aldhelmus augustiorem ecclesiam, B.

³ Fertur fecisse et] written over an erasure, A.

⁴ Hic] These verses, with numerous variations, are also met with in Faricius, who refers them to another occasion. Migne, lxxxix. 69, 298.

Part II.
Life of
S. Aldhelm.

‘ Carminibus crebris alma celebrantur in aula.
‘ Claviger o cæli! portam qui pandis in æthra,
‘ Candida qui meritis recludis regna Tonantis,
‘ Exaudi clemens populorum vota precantum,
‘ Marcida qui riguis humectant imbribus ora;
‘ Suscipe singultus commissa piacla gementum,
‘ Qui prece flagranti torrent peccamina morum.
‘ Quondam Saule ferox, nunc, deposita feritate,
‘ Agne Dei mitis, mutato nomine, Paule,
‘ Vocibus orantum nunc aures pande benignas,
‘ Et tutor tremulis cum Petro porrige dextram,
‘ Sacra frequentantes aulæ qui¹ limina lustrant,
‘ Quatinus hic scelerum celer indulgentia detur,
‘ Larga de pietate fluens et fonte superno,
‘ Dignis qui nunquam populis torrescit in ævum!’

He founds a
monastery at
Frome, co.
Somerset, dedi-
cated to St. John
the Baptist.

Another monas-
tery at Bradeford,
co. Wilts, dedi-
cated to St.
Laurence.

Both these are
now destroyed,
Malmesbury
alone still
flourishing, owing
to the influence
of Aldhelm’s
sanctity.

§ 198. Fecit et aliud cenobium juxta fluvium qui vocatur From, sicut in privilegio² quod Sergius papa utrisque monasteriis contulit,³ legitur. Stat ibi adhuc, et vicit diuturnitate sua tot sæcula ecclesia ab eo in honorem sancti Johannis Baptistæ constructa. Neenon et apud Bradeford tertium ab eo monasterium instructum crebra serit opinio; quam confirmare videtur nomen villæ in serie privilegii, quod jam episcopus⁴ monasteriis suis dedit appositum, et antiquis scripturæ liniamentis effigiatum. Et est ad hunc diem eo loci ecclesiola, quam ad nomen beatissimi Laurentii fecisse predicatur. Sed enim utraque monasteria From et Bradeford, morem mortalium emulantia, in nichilum defecere, restatque tantum nomen inane. Veruntamen, utrum tantarum ædium destructio imputanda sit Danorum insanis præliis an Anglorum rapacibus conviviis non facile discreverim. Solum Meldunense, idemque Malmesberiense viget adhuc habitatorum frequentia,

¹ qui] interlined, A.

² privilegio] Infra, pp. 367–370.

³ contulit] originally contigit, but

ig crossed through, and ul interlined, A.

⁴ privilegii, quod jam episcopus] interlined, A.

habitaculorum decore. Quod pietate Sancti dispensari, qui se corpusque suum ibidem devovit, arbitror, ut tot evaderet ¹ erumnas, tot calamitates duret, umbiamque jam tenuem jampridem amissæ libertatis suspiret. Quapropter quia, cæteris destructis, prædia illic ab eo collata latam traxere ruinam, nostram etiam penitus effugere notitiam. Huic vero quantum terrarum adjecterit, dicturis illud privilegium occurrit primo apponendum quod eidem Aldelmo Westsaxonum antistes Leutherius ² concessit. Quem, promoventibus ³ virtutum successibus, in altum nitentem conspicatus, ⁴ ibidem eum in presbyterum, post in abbatem erexit; locique illius possessionem, qui sui juris esset, in abbatis ditionem hoc scripto transduxit.⁵

Part II.
Life of
S. Aldhelm.

Notice of lands
and privileges
conferred upon
it.

§ 199. 'Solet plerumque ⁶ contingere ut, autumnali torrido facessente caumate, brumalia sevientium ventorum flabra reciprocis alternatim cursibus succedant; quibus procellosa pelagi cerula enormesque oceani gurgites hinc ⁷ atque illinc quatiuntur, quatinus navigero tramite nullus absque discrimine navigans, furibundo flamine carbasa rumpente, transfretet. Ita nimirum prostrata mundi pompulenta gloria, jamque appropinquante ejusdem termino, fluctuantes seculi turbines incumbere experimento evidenti videntur, ut revera et absque ullo ancipiti scrupulo, illa Domini præsagmina nostris tandem temporibus comprobentur impleri, quibus ita celesti oraculo effatus est: "Videte ⁸ " ficulneam et omnes arbores," et cetera. Porro inter has turbulentas sæculi tempestates Scripturarum flectenda sunt gubernacula, totiusque navigii armatura

Charter-grant of
Leutherius,
bishop of the
West Saxons,
to Aldhelm, and
his successors
at Malmesbury.

¹ *evaderet*] written over an erasure, A.

h

² *Leutherius*] Leuterius, A.

³ *promoventibus*] A.; promoventem his, B.

⁴ *conspicatus*] A.; Leutherius Westsaxonum episcopus conspicatus, B.

⁵ *hoc scripto transduxit*] A.; traduxit, B.

⁶ *Solet plerumque*] Printed in Cod. Dipl. No. xi, where it is marked as of doubtful authenticity.

⁷ *hinc*] interlined, A.

⁸ *Videte*] S. Luc. xxi. 29.

Part II.
Life of
S. Aldhelm.

‘ atque instrumenta paranda ; quatinus garrulo sirena-
 ‘ rum carmine spreto, ratis recto cursu ad portum
 ‘ patriæ prospere perducatur. Quapropter ego Leuthe-
 ‘ rius, gratia Dei episcopus, pontificatus Saxonici guber-
 ‘ nacula regens, rogatus sum ab abbatibus, qui sub jure
 ‘ parochiæ nostræ cenobiali monachorum agmini præ-
 ‘ esse¹ noscuntur pastoralis sollicitudine, uti terram
 ‘ illum, cui vocabulum est inditum Maldumesburg, Ald-
 ‘ helmo presbitero ad degendam regulariter vitam con-
 ‘ ferre largiriue dignarer. In quo videlicet loco a
 ‘ primo ævo infantia, atque ab ipso tirocinio rudimen-
 ‘ torum, liberalibus litterarum studiis eruditus, et in
 ‘ gremio sanctæ matris ecclesiæ nutritus, vitam duxit.
 ‘ Et ob hoc potissimum hanc petitionem fraterna caritas
 ‘ suggerere videtur. Quapropter prædictorum abbatum
 ‘ precibus annuens, ipsum locum, de quo supra men-
 ‘ tionem fecimus, tam sibi quam suis successoribus nor-
 ‘ mam sanctæ regulæ solerti devotione sequentibus, fra-
 ‘ terna pctitione coactus, ultroneus impendo, quatinus
 ‘ in futuram posteritatem, remoto² omni disceptationum
 ‘ ingruentium conflictu, quiete continua et pace per-
 ‘ petua Deo famulari sine impedimento valeant. Sed
 ‘ ne forte contentionis occasio deinceps emergat, hac
 ‘ rationis conditione interposita, confirmo ut nullus suc-
 ‘ cedentium demum episcoporum seu regum hanc nos-
 ‘ træ donationis cartulam, tyrannica fretus potestate,
 ‘ violenter invadat, asserens pertinaciter quod de jure
 ‘ potestatis episcopatus ablatum sequestratumque fuisse
 ‘ videretur. Et iccirco sciendum est, et contra emulos
 ‘ promulgandum, multo magis me commodum augmen-
 ‘ tumque pontificali ecclesiæ addidisse, quam per vim
 ‘ abstraxisse. Postremo, ut firmior prædictæ largitionis
 ‘ donatio jugiter mansura sit, prædictos abbates³ pro-

¹ *præesse*] originally regulariter
 præesse, but the former word crossed
 through, A.

² *remoto*] remota, but with o writ-
 ten above the a, A.

³ *prædictos abbates*] The names
 of the abbots occur in the charter
 printed in the Codex Dipl.

‘ priis manibus subscribere jussimus. Quod si quis hæc
 ‘ scripta et definita et decreta nostra irrita facere
 ‘ nitetur, sciat se ante tribunal Christi rationem red-
 ‘ diturum. Actum publice, juxta flumen Bladon, .vii. August 26,
 ‘ kalendas Septembris, anno incarnationis Christi A.D. 675.
 ‘ .DC^{mo}.lxx^o.v^{to}.’¹

Part II.
 Life of
 S. Aldhelm.

f 82, b.]

§ 200. Abbas ergo constitutus, monachos ad votum
 inducere, famam in bonum urgere, Dei præ omnibus
 gloriam velle. Cunque industriæ abbatis favor con-
 curreret pontificis, tunc res monasterii in immensum
 augeri. Currebatur ad Aldelmum totis semitis; his
 vitæ sanctimoniam, illis litterarum scientiam deside-
 rantibus. Erat enim quamvis, ut diximus, eruditione
 multiplex, tamen religione affabilis et simplex. Qui
 adversantes obtineret dicendi fulmine, discentes mul-
 ceret nectareo docendi flumine. Ad utrosque ex ejus
 ore fluere salsi leporis oratio, ut esset in singulis
 mirabilis, et in omnibus singularis. Eo factum est ut
 reges et comites Mertiorum et Westsaxonum religione
 viri, quam nobilitas generis commendabat,² illecti
 plura loco conferrent, quæ et ad monachorum stipem
 et suarum animarum salutem proficerent. Quorum
 primus, ut accepimus, Kenfrithus comes Mertiorum,
 regii affinis sanguinis, vir corpore sæculo, mente mili-
 tans Deo, .x. cassatos in Wdetun³ Aldhelmo abbati
 dedit his verbis:

Flourishing con-
 dition of the
 monastery under
 Aldhelm's rule.

His learning and
 religion.

The Mercian and
 West Saxon
 princes and
 nobles great
 patrons of the
 monastery.

Kenfrith earl of
 the Mercians its
 first benefactor

Wdetun

§ 201. ‘ Fortuna fallentis⁴ seculi procax, non lacteo
 ‘ immarcescibilem liliorum candore amabilis, sed fellita
 ‘ ejulandæ corruptionis amaritudine odibilis, filios in
 ‘ valle lacrimarum fetentis carnis rictibus venenosis

His charter,
 granting to the
 monastery lands
 at Wdetun
 [Wotton co.
 Wilts.]

¹ *Postremo DC^{mo}.lxx^o.v^{to}.]*
 This passage added opposite on the
 lower margin of f. 81, b, A.

² *generis commendabat]* commen-
 dabat generis, but with marks for
 tran position, A. : commendabat
 generis, B.

³ *Wdetun]* Wdetun his verbis, but
 the last two words crossed through,
 A.

⁴ *Fortuna fallentis]* This charter
 does not occur in the Codex Di-
 plomaticus. Cf. the Charter of
 Æthelstan, infra, p. 401.

Part II.
Life of
S. Aldhelm.

‘ mordaciter dilacerat ; quæ quamvis arridendo sit infe-
‘ licibus attrectabilis, Acherontici tamen ad ima Cociti,
‘ ni Satus Alti subveniat Boantis, impudenter est decli-
‘ vis. Et ideo quia ipsa ruinosa tanaliter dilabitur,
‘ summopere festinandum est ad amena indicibilis leti-
‘ tiæ arva, ubi angelica himnidicæ jubilationis organa,
‘ mellifluaque rosarum odoramina, a bonis beatisque
‘ naribus inestimabiliter dulcia capiuntur, sineque calce
‘ auribus felitium hauriuntur. Cujus amore felicitatis
‘ illectus, ego Cenfrithus, comes Mertiorum, quandam
‘ telluris particulam venerabili abbati Aldhelmo, sub
‘ estimatione .x. cassatorum, in loco qui dicitur Wde-
‘ tun ad serviendum Deo et Sancto Petro in perpe-
‘ tuum jus largitus sum cum consensu domini mei
‘ Ethelredi regis. Anno ab incarnatione Domini
‘ .DCmo^{lxxx}mo., indictione .viii.’¹

A.D. 680.

Ethelred of
Mercia gives two
farus.

§ 202. Datum præcellentissimi comitis stimulavit et
provenit munificentiam regis, ut ipse sequenti anno
conferret prædia duo, confirmaretque scripto uno, quod
est hujusmodi :

His charter-
grant, and con-
firmation of
Cenfrith's gift.

Newnton, co.
Wilts.

‘ In nomine² Domini Dei nostri Jhesu Christi
‘ Salvatoris ! “ Nichil intulimus,”³ ut apostolicum con-
‘ firmat oraculum, “ in hunc mundum, nec auferre
‘ “ quid possumus.” Iccirco terrenis ac caducis æterna Ninenti
‘ ac mansura mercanda sunt. Quapropter ego Ethel-
‘ redus, rex Mertiorum, rogatus a patricio meo ac pro-
‘ pinquo Cenfritho, pro remedio animæ meæ, ac pro
‘ oratione fratrum in Meldulfesbirg Deo servientium,⁴
‘ .xxx^{ta}. cassatos ab occidentali parte stratæ publicæ,
‘ et non longe in alio loco .xv. prope Tettan monas-

Tetbury, co.
Glouc

¹ viii.] Written upon an erasure,
A.

² In nomine] Printed in the Codex
Diplomaticus, No. xxii., where it is
marked as of doubtful authority.

³ Nichil intulimus] 1 Tim. vi. 7.

⁴ fratrum in Meldulfesbirg Deo

servientium] fratrum ibidem Deo
servientium in Meldulfesbirg, but
ibidem crossed through, and the
change in the position of the other
words indicated by letters of the
alphabet, A.

terium Aldelmo abbati et successoribus ejus in libertatem terrenarum servitutum perpetualiter, libenter largitus sum. Et hanc donationem meam sacræ crucis signaculo propria manu confirmavi, et favorabilium virorum claro consensu corroboravi; ut nulla post obitum nostrum regalis audatia nec secularis dignitas decretum¹ nostrum infringere attemptet.² Si quis vero hanc donationem augere et amplificare voluerit, augeat Deus partem ejus in libro vitæ. Quod si quis, tyrannica potestate fretus, demere³ sategerit, sciat se coram Christo novemque angelorum ordinibus A.D. 691 rationem redditurum. Scripta est autem hæc cirographi [r 3, a.] cartula anno ab incarnatione Domini .DC^{mo}lxxx^{mo}jo. indictione .ix^{na}.

§ 203. Ejusdem regis fuit nepos, ex fratre Wlferio, Berhtwaldus nomine, de quo in gestis Wilfridi⁴ antistitis supradixi; non quidem rex potestate, sed subregulus in quadam regni parte. Hic, amore Dei ductus, beato Aldelmo dedit hoc nobile munus:

§ 204. 'Ea quæ secundum⁵ timorem et amorem Domini religiosa largitionis devotione diffiniuntur, quamvis solus sermo sufficeret promulgare, tamen, pro incerta futurorum temporum conditione, scriptis publicis et documentorum gestis sunt confirmanda. Quapropter ego Berhtwald, regnante domino, rex, pro remedio animæ meæ et indulgentia commissorum criminum, aliquam terram conferre largisque Aldelmo abbati decrevi, id est illam de orientali parte fluminis quod⁶

Charter-grant of
Berhtwald,
Ethelred's
nephew

¹ *decretum*] contra decretum, but contra crossed through, A.

² *attemptet*] temptaverit, but altered into attemptet, A.

³ *demere*] demere vel satagere, but the two last words crossed through, A.

⁴ *gestis Wilfridi*] gestis regis Wilfridi, but regis crossed through, A. Vide supra, lib. iii. § 100.

⁵ *Ea quæ secundum*] Printed, Cod. Dipl. No. xxvi. Kemble marks this charter as spurious, but the false date 635, upon which he appears to found his objection, occurs only in the very faulty MS. Lansd. 417, f. 8. The date in Malmesbury is correctly given, A.D. 685.

⁶ *quod*] qui, corrected into quod A.

Part II.
Life of
S. Aldhelm.
Somerford, co.
Wilts

‘ appellatur Temis, juxta vadum cujus vocabulum est
‘ Sumerford, .xl^{ta}. cassatos; ea scilicet diffinitione, ut Sumerfor
Maminot
‘ omni servitute secularium potestatum portio terre
‘ illius perpetualiter sit libera, ad serviendum necessi-
‘ tatibus monachorum Deo servientium in monasterio
‘ quod nominatur Maldumesburg. Et, ut firmitus ac
‘ tenatius hæc donatio in perpetuum roboretur, etiam
‘ præcellentissimum monarchum Ethelredum ad testi-
‘ monium ascivimus regem, cujus consensu et confir-
‘ matione hæc munificentia acta est. Si quis contra
‘ hanc donationem venire temptaverit, aut, tyrannica
‘ fretus potestate, invaserit, sciat se in tremendo cunc-
‘ torum examine coram Christo rationem redditurum.

Burford, co. Oxf.,
July 30, A.D. 685.

‘ Actum publice in sinodo, juxta vadum Bregford, mense
‘ Julio, tricesima die mensis ejusdem, indictione .xiii^a.
‘ anno ab incarnatione Domini .DC.² octogesimo quinto.’
Subscripserunt his tribus Theodorus archiepiscopus,
Ethelredus rex Mertiorum, Berhtwaldu ssubregulus,
Cenfrithus patritius, Sexuulfus Licitfeld et Bosel Wi-
gornie episcopi.

Kentwine,
king of the
West Saxons,
designates Ced-
ualla as his
successor.

§ 205. Eodem tempore Kentuinus, rex Westsaxonum,
morbo et senio gravis, Ceduallam, regii generis juvenem,
successorem decreverat. Is ergo, quamvis nec adhuc rex
nec Christianus, spe tamen regnum anticipabat, baptis-
mum credulitate ambiebat. Quapropter et regem se
dici gaudebat, et multa monasteriis circumquaque lar-
giens, liberaliter huic providit cenobio, sicut hoc eni-
tescit scripto:

Cedualla
becomes a
benefactor to
several monas-
teries.

His charter-
grant to
M-thinebury.

§ 206. ‘ In nomine³ Domini nostri Jhesu Christi!
‘ Omnia “quæ videntur⁴ temporalia sunt, et quæ non
‘ “ videntur æterna sunt.” Et iterum lubrica sæculi
‘ fragilitas ostenditur, cum per eundem apostolum dici-

¹ *Maminot*] See Ellis, *Introd.* to
Domesday Book, i. 450., ii. 352.

² *DC.*] interlined, A.

³ *In nomine*] Printed, Cod. Dipl.

No. xxix., where it is marked as of
doubtful authenticity.

⁴ *quæ videntur*] 2 Cor. iv. 18.

‘ tur: “Nichil¹ intulimus in hunc mundum, nec auferre
 ‘ “quid possumus.” Iccirco caducis et terrenis æterna
 ‘ celestis infulæ corona comparanda est. Quamobrem
 ‘ ego Ceduualla, regnante domino, rex aliquam terram
 ‘ pro animæ meæ remedio et indulgentia piaculorum
 ‘ meorum conferre ac donare abbati Aldelmo² decre-
 ‘ veram, id est, ex utraque parte silvæ cujus vocabu-
 ‘ lum est Cemele, de orientali parte termini stratarum
 ‘ usque famosum amnem qui dicitur Temis .cxlta. ma-
 ‘ nentes, et in alio loco .xxx^a. de orientali parte silvæ
 ‘ Bradon, et .v^{que}. manentes in loco ubi conjunguntur
 ‘ duo flumina Aven et Wileo, et hoc maxime ad pis-
 ‘ cationem fratrum. Ita ergo firmiter et immobiliter
 ‘ hæc largitio in futuram progeniem permaneat, ut
 ‘ nullus frangere hujus donationis privilegium præsu-
 ‘ mat. Si quis vero contra hanc munificentiam, tiran-
 ‘ nica potestate inflatus, venire temptaverit, sciat se
 ‘ obstaculum iræ Dei incurrere, et in ultimo examine
 ‘ coram Christo et angelis ejus rationem reddere.
 ‘ Scripta autem est hæc munificentia indictione .I.,³ anno
 ‘ ab incarnatione Domini sexcentesimo octogesimo
 ‘ octavo, mense Augusto, quartadecima kalendarum
 ‘ Septembrium die feliciter.’

Part II.
Life of
S. Aldhelm.

Kemele,
Crudwell.
Cerk tune.
Pritume.

Kemble.
Crudwell.
Charlton.
Priton.
[co. Wilts.]

[83. b.]

August 19
A.D. 682.

§ 207. Partem harum terrarum eodem anno commu- Aldhelm ex-
 tavit a quodam Baldredo pro aliis quæ videbantur et changes, some of
 ubiores redditu et viciniore aditu. Enimvero, nescio these lands with
 quo eventa Ceduallæ munere rato manente, commu- Baldred a patri-
 tatio post aliquot annos irrita fuit. Est ergo hæc cian, for other.
 commutationis cartula: The exchange
 invalid.

§ 208. ‘ In nomine⁴ Domini Dei nostri et Salvatoris The charter of
 ‘ Jhesu Christi! Ego Baldred aliquam terram Aldelmo exchange.’

¹ *Nichil*] 1 Tim. vi. 7.

² *abbati Aldelmo*] Aldhelmo ab-
 bati Aldelmo, the first word being
 crossed through, A.

³ *x.*] .xiiij., but the first three
 figures partially erased, A.

⁴ *In nomine*] Printed, Cod. Dipl.
 No. xxviii., where it is marked as
 of doubtful authenticity.

Part II.
Life of
S. Aldhelm.

August A.D. 688.

Cedualla goes
to Rome and
dies there [A.D.
688].

Ina succeeds him.

His valour, pru-
dence and piety.

His regard for
the teaching of
Aldhelm,
at whose instiga-
tion he founds
Glastonbury,
and bestows
lands upon
Malmesbury

His charter-grant
to Malmesbury.

‘ abbati impendere decrevi, id est juxta flumen Avene
‘ et circa silvam quæ vocatur Stercanlei et Cnebban-
‘ burg centum manentes; et ab eo .C. cassatos pro vice
‘ suscepi, id est, ex plaga orientalis silvæ cujus voca-
‘ bulum est Bradon; et hoc cum consilio et confirma-
‘ tione Kentwini regis et omnium principum ac sena-
‘ torum ejus roboratum est. Si quis contra hæc venire
‘ temptaverit, sciat se ante tribunal æterni Judicis et
‘ coram sanctis angelis rationem redditurum. Scripta
‘ est autem hæc donatio, immo vicaria commutatio,
‘ mense Augusto, indictione prima, anno ab incarnatione
‘ Christi .DCMOLXXX·viii·vo.’ Subscripserunt his duabus
cartis Hedda episcopus Wintoniensis, Kentuinus rex,
Cissa pater Inæ postea regis.

§ 209. Cedual læ regis post Kentuinum industriam
in seculo, pietatem in Deo, quomodoque post trium-
phatos hostes, regno possesso, Romam iverit, ibique bap-
tizatus supremum arbitrium feliciter incurrerit, Beda¹
commemoravit latius; nos in Regum historia² per
Ina strinximus. Eo igitur Romam cunte, regnum per Ina
novatum. Ina fuit fortitudinis unicum specimen, pru-
dentia simulacrum, religione parem nescias. Inditio
sunt bella quæ profligavit; testimonio monasteria quæ
construxit. Has animi regalis dotes animalabat stimulis
monitionum pater Aldelmus; cujus ille præcepta au-
diebat humiliter, suspitiebat granditer, adimplebat effi-
caciter. Ejus monitu Glastoniense monasterium, ut dixi
in Gestis Regum,³ a novo fecit; nec parvi pretii rura
Melduno intulit, liberalibus scriptis donativum prose-
quentibus, quorum unum istud unum est.

§ 210. In nomine⁴ Domini Jhesu Christi Salvatoris
‘ nostri! Ego Ina, domino regnante, rex Saxonum, cogi-

¹ Beda] Hist. Eccl. iv. c. 12; v. c. 7.

² Regum historia] Lib. i. § 34.

³ dixi in Gestis Regum] ante dixi, but ante crossed through, and in Gestis Regum interlined, A. The

reference is to the Gesta Regum, lib. i. § 35.

⁴ In nomine] Printed, Cod. Dipl. No. xlviii. where the name Iserdun occurs as Gersdune, and is identified by Kemble as Garsdon, co Wilts.

‘ tans vitæ æternæ præmium, verens penas inferni
 ‘ perpetuas, pro remedio animæ meæ et relaxatione
 ‘ criminum meorum aliquam terræ particulam donare
 ‘ decrevi venerabili Aldhelmo abbati ad augmentum
 ‘ monasterii sui quod vocatur Meldumesburg. Id est
 ‘ .xl^{ta}v^{que}. casatos in locis ab accolis infra nominatis.
 ‘ Id est, quinque manentes in loco qui dicitur Iserdun ;
 ‘ et ubi rivulus qui vocatur Corsaburna oritur .xx^{ti}. ;
 ‘ et in alio loco juxta eundem rivulum .x. ; et juxta
 ‘ laticem qui vocatur Redburna .x. Et hoc actum est
 ‘ anno ab incarnatione Christi septingentesimo primo,
 ‘ indictione .x^{ma}iv^{ta}.’ Subscripsit Hedda episcopus, et
 Winberhtus clericus regis, qui et hanc et ceteras Ced-
 uallæ donationes dictaverat. Quem etiam, ut sibi
 apud Ceduallam patronum ascisceret, hac olim epistola
 invitaverat.

Part II.
 Life of
 S. Aldhelm.

Rodborne, co
 Wilts.
 Dated A D 701.

§ 211. ‘ Domino¹ in dominorum Domino dilectissimo
 ‘ Winberhto Aldhelmus, servus servorum Dei, in an-
 ‘ gulari duo² Testamentorum lapide de summis mon-
 ‘ tium verticibus absciso, qui statuum quaterno metal-
 ‘ lorum genere fabrefactam, quaterna populorum regna
 ‘ signantem, contrito cruratenus, aurato capite, oppres-
 ‘ sit, salutem. Gerulum litterarum³ ad vestræ pieta-
 ‘ tis præsentiam destinavimus, qui vobis viva voce
 ‘ de causa nostræ necessitatis imminenti plenius pro-
 ‘ mulgabit. Id est, de terra quam nobis venerandus
 ‘ patritius Baldredus⁴ possidendam, accepto pretio, ob-
 ‘ tulit; precipue pro captura piscium apto et compe-
 ‘ tenti loco.⁵ Et iccirco, dum in vestri regis potestate
 ‘ data et collata esse videtur, obnixè precamur, ut
 ‘ eandem agri partem per tuæ karitatis patrocinium
 ‘ obtinere et habere firmiter valeamus, ne eadem posses-

Aldhelm's letter
 to Winberht,
 upon the subject
 of the lands
 acquired from
 Baldred.

He asks him to
 use his influence
 in securing

¹ *Domino*] S. Aldh. Epist. xii.

² *duo*] interlined, A.

³ *litterarum*] litterarum destinavi-
 mus, but the latter word crossed
 through, A.

⁴ *Baldredus*] interlined, A.

⁵ *piscium apto et competenti loco*]

b apto et competenti loco piscium, A
 a

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

them for the
monastery.

The monastery
robbed of its
other lands and of
part of these after
Aldhelm's death.

Extent of the
lands belonging
to the monastery
in Aldhelm's
time.

Miracles.

The miracles
which the author
is about to
recount worthy
of credence.

'sione per violentiam privati, quia plerumque justitiæ
'jura vacillant, fraudemur.' Et cætera. Hæc sunt
prædia quæ beatus abbas instantia sua cenobio indidit,
situ amena, amplitudine jocunda, vicinitate oportuna,
adeo ut¹ quislibet diluculo de monasterio exiens, om-
nibus facile ipso die circuitis,² adhuc luce profunda³
domum redeat. Et quidem post obitum ejus dederunt
aliqui aliqua; sed prædones abstulerunt omnia præter
ista; licet et de his⁴ partem vellicaverint. Ita per
Aldhelmum ad quadringentos et eo amplius casatos
excrevit locus; qui vix ante .lxx^{ta}. habebat. Tot enim
casatis annumeratur villa quæ⁵ nunc Brocheneberg,
appendens loco qui cenobium continet, ruricularum
consueto nomine nuncupatur.

§ 212. NUNC quia, secunda expleta pollicitatione, non
parum promovimus, et quasi jam medium æquor tenc-
mus, majoribus opus est viribus, ut non ingenii sed
Spiritus Sancti adjuti flatibus navem ad silentii litus
impellamus. Hic sane lectoris expectationi deero, si
quis putat me illa quæ inseram miracula, scriptis ex
antiquo testimoniis probaturum. Sed quamvis illa
parte destituatur, fidem tamen veri secunda promissione
astringo. Erunt enim ista quæ illaturus sum sola quæ
favor universitatis exsequitur, jam inde ab antiquis
ductus temporibus. Erunt quæ communis provintia-
lium assensus defendit, per continuas successiones ad
posterios transmissus. Inseruit ea divinitas mentibus
hominum vice litterarum, ne deperirent⁶ inutiliter per

¹ *adeo ut*] ut adeo ut, but the
change in the order indicated, A.

² *ipso die circuitis*] circuitis ipso
die, A.

³ *profunda*] interlined, A.

⁴ *de his*] deis, with h interlined,
A.

⁵ *villa quæ*] quæ villa, but the

change of position indicated, A.
Opposite these words are the fol-
lowing, in the thirteenth century
hand, *Nota quantis prædiis per bea-
tum Aldhelmum locus iste ditatus
fuerit.*

⁶ *deperirent*] depereant, but ea
crossed through and -ire- inter-
lined, A.

Sanctum facta mirabiliter. Non ergo videri debent de nichilo, quæ per succiduas generationes ab omni prædicantur populo.¹ Si quis vero mihi succensendum opinetur, quod non visa sed audita scribo, præclaros patres,² illustres heroes qui fecerunt idem, Lucam in Evangelio, Gregorium in Dialogo, in jus trahat, in eandem accusationem vocet. Quod si protervum judicat,³ cur mihi, quæso, non liceat in exiguo, quod illis licuit in summo? Nec vero hæc nostra ita fide oculata carent, cum ea scrinii antiqui argento viderimus impressa, eo genere artificii quod anaglifum vocant. Hac igitur fretus venia, agresti licet sermone, ceptum expédiam. Attenuabit impudentiæ culpam amor Sancti, ut, cui displicet eloquentia, placeat materia.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

The father, of the church, and others, wrote only from hearsay, and the author is as worthy of credence in little things as they are in great.

§ 213. Postquam ergo factus est monachus, sic eum vitam duxisse comperimus. Lectionibus frequenter, orationibus instanter incumbibat, ut, sicut ipse in quadam epistola dixit, legens Deum loquentem audiret, orans Deum alloqueretur. Tenuitate ultronea victualium passens animum, nusquam a monasterio nisi necessario progrediens. Pecuniarum minime avidus; si quid dabatur, in usus utiles continuo annumerans. Jam vero, ut vim rebelli corpori concisceret, fonti qui proximus monasterio se humerotenus immergebat. Ibi⁴ nec glatiale in hieme rigorem, nec æstate nebulas ex locis palustribus halantes curans, noctes durabat inoffensus. Finis duntaxat percantati Psalterii terminum imponebat labori. Fons ille de nomine Sancti dictus in valle cenobii, lenibus scatebris fluens, et visu est delectabilis et potu suavis. In alia parte urbis fons Danihelis⁵ dicitur, quia in eo Danihel⁵ cælestes noctibus ducebat excubias, qui

Early habits and pursuits of Aldhelm.

The fountain he used to bathe in called after his name.

¹ *populo*] vel seculo } A.

² *patres*] interlined, A.

³ *judicat*] judicet, but the c altered into a, A.

⁴ *Ibi*] On the margin of A., in the hand of the thirteenth century, Nota Miraculum.

⁵ *Danihelis, Danihel*] A.; Danielis, Daniel, B.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

His conquests
over the flesh.

His work *De
Virginitate*, a
proof of his love
of the celibate
condition.

His letter of
advice to Wilt-
frid.

He recommends
him to study
scripture,

cum Aldhelmo pontificales accepit infulas. Inter hæc. præclaram hominis continentiam describere pene verekundaretur oratio, nisi esset in facto gloriosæ victoriæ occasio. Siquando enim stimulo corporis ammoneretur, non solum illecebræ denegabat effectum, sed alias insolitum reportabat triumphum. Neque tunc consortium feminarum repudiabat, ut cæteri qui ex oportunitate timent prolabi. Immo vero vel assidens vel cubitans aliquam detinebat, quoad, carnis tepescente lubrico, quieto et immoto discederet¹ animo. Derideri se videbat diabolus, cernens adherentem feminam virumque, alias avvocato animo, insistentem cantando Psalterio.² Valefatiebat ille mulieri, salvo pudore, illesa castitate. Residebat carnis incommodum; dolebat nequam spiritus de se agitari ludibrium. Assistunt veritati dictorum meorum, quantum celibatus amorem foverit, libri De Virginitate præclari, quibus illius honorem diffinit, pulchritudinem ornat, perseverantiam coronat. Neque enim, fas est credi sanctum virum aliter fecisse quam docuit, aliter vixisse quam dixit. Et ut assertio ista omnem dubietatis deprecetur offensam, audi quomodo discipulum monuerit ne lasciva poetarum carmina legat, ne meretricularum consortio inhereat, ne delicatarum lenocinio vestium vigorem mentis effeminet.

§ 214. ‘Domino venerabiliter³ diligendo et delectabiliter venerando Wiltfrido Aldelmus vernaculus supplex in Christo perhennem salutem. Perlatum est mihi, rumigerulis referentibus, de vestræ caritatis industria quod transmarinum iter, gubernante Domino, carpere sagacitate legendi succensa, decreverit. Et ideo, vita comite, optatum Hiberniæ portum tenens sacrosancta potissimum præsagmina, refutatis philosophorum commenticiis, legito. Absurdum enim arbitror, sprete rudis ac veteris instrumenti inextricabili norma, per

¹ *discederet*] A.; *disceret*, B.

² *Psalterio*] See Faricius, Vita S. Aldh., ed. Migne, vol. lxxxix. p. 67.

³ *Domino venerabiliter*] S. Aldhelm. Epist. xiii.

'lubrica dumosi ruris diverticula, immo per discolos
 'philosophorum anfractus iter carpere; seu certe, apo- Part III.
Life of
S. Aldhelm.
 'riatis vitreorum fontium limpidis laticibus, palustres,
 'pontias, lutulentasque limphas siticulose potare, in quīs
 'atra bufonum turma catervatim scatet, atque garru-
 'litas ranarum crepitans coaxat. Quidnam, rogitans rather than
the unchaste
legends of the
heathen poets.
 'quæso, orthodoxæ fidei sacramento cominodi affert
 'circa temeratum spurcæ Proserpinæ incestum, quod
 'abhorret fari, enucleate legendo scrutandoque sudes-
 'cere; aut Hermionam petulantem Menelai et Helenæ
 'sobolem, quæ, ut prisca produnt opuscula, desponde-
 'batur pridem jure dotis Oresti, demumque, sententia
 'immutata, Neoptolemo nupsit, lectionis præconio
 'venerari; aut Lupercorum bachantum¹ antistites, ritu
 'litantium Priapo parasitorum, heroico stilo historiæ
 'caraxare, quæ, altato quondam sceptri in vertice che-
 'lidro, Hebrææ² contionis obtutibus præsentato, hoc
 'est, Alma mortis Morte stipite patibuli affixa, solotenus
 'diruta evanueret? Porro tuum discipulatum, ceu cer-
 'nuus arcuatis poblitibus flexisque suffraginibus, fecu-
 'lenta fama compulsus, posco, ut nequaquam prostibula Warns him
against loose
company,
 'vel lupanarium nugas, in quīs pompulentæ prostitutæ
 'delitescunt, lenocinante luxu adeas, quæ obrizo ruti-
 'lante periscelidis armillaque lacertorum tereti, utpote
 [f. 85, a.] 'faleris falerati curules, comuntur; sed magis edito and advises him
to be humble in
his living and
dress.
 'aulæ fastigio spreto, quo patricii ac prætores potiuntur,
 'gurgitii humilis receptaculo contenta tua fausta fra-
 'ternitas feliciter fruatur; necnon contra gelida bruma-
 'rum flabra e climate olim septentrionali emergentia,
 'neglecto, ut decet Christi discipulum, fucato ostro,
 'potius lacernæ gracilis amictu ac mastrucæ tegmine
 'incompto utatur.'

§ 215. Sanctitas ergo morum processit in miraculorum Althelm's
miraculous
powers
 fructum. Et, ut ad eorum temptamenta veniretur,

¹ *bachantum*] *bacchantum*, A.

² *Hebrææ*] *ebriæ*, with *h* interlined, A

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

proved in his
conversion of the
Britons after
their subjugation
by the Angles
[A.D. 704].

The North
Britons rebel
against the West
Saxons, but are
worsted, and ren-
dered tributary.

They do not
observe Easter
according to the
computation of
the Roman
church.

Meetings of the
West Saxons are
held to deter-
mine what
should be done.

It is decided that
argument, not
force, should be
employed.

primum ad pietatem et emendationem Britonum pro-
diit.¹ Nam Britones, qui olim totam terram, quam
nunc Angliam vocant, possedissent, tunc Anglis famu-
labantur. Hoc illi suis invitatoribus offitii² impende-
rant, ut, occasionibus aucupatis, quos³ tutari venerant,
sedibus antiquis detrusos, in confragosa et saltuosa
loca immitterent, ubi ignobiles et semiferi ævum exi-
gerent. Quorum illi qui Norht Walæs, id est Aquilo-
nales Britones, dicebantur parti Westsaxonum regum
obvenerant. Illi, quondam consuetis servitiis seduli,
diu nichil asperum retulere. Sed tunc rebellionem
meditantes, Kentuinus rex tam anxia cede perdomuit,
ut nichil ulterius sperarent. Quare et ultima malorum
accessit captivis tributaria functio, ut, qui antea vel
solam umbram libertatis palpabant, nunc jugum sub-
jectionis palam ingemiscerent. Accedebat miseris error
sacratæ credulitatis; qui, quasi extra orbem positi, suis
potius quam Romanis obsecundarent traditionibus. Et
plura quidem alia catholica sed illud potissimum ab-
nuebant, ne Pascale sacrum legitimo die celebrarent.⁴
Illud, nec universalis ecclesiæ concordie more adducti,
nec beatissimi Augustini Cantuariensis archiepiscopi
ammonitionibus emendandum rati pertinacem contro-
versiam fovebant. Hinc frequentes Westsaxonum con-
ventus, crebri cætus coacti, quid esset opus facto,
ut Britones sui⁵ a denuo conversi rectum callem
ecclesiasticarum observationum ingrederentur. Sen-
tentia per plures dies multo verborum agmine volu-
tata hunc finem habuit. Non vi cogendos scismaticos,
sed rationibus ducendos. Quocirca quicquid eorum
errores dissicere, quicquid pertinaciæ obviare posset,
mitteretur in litteras, quarum illi rationibus creduli
animum corrigerent. Id quominus fieret, nichil ob stare;

¹ *prodiit*] The last syllable on an
erasure, A.

² *offitii*] interlined, A.

³ *quos*] ut quos, but ut crossed
through, A.

⁴ *celebrarent*] See Faricius,
lxxxix. 70, 71.

⁵ *sui*] interlined, A.

si Aldelmus abbas sua erroneos ammonitione dignaretur. Ejus convenire vitæ ut velit,¹ doctrinæ ut possit quamlibet veterem incredulitatis morbum avertere. Ambitur ergo precibus universorum vir beatissimus, ut hunc laborem impendat scismaticorum conversioni, patriæ laudi, cunctorum in commune salutem.² Suscepit ille munus quod ex fraternis cordibus suggererat caritas, nec minor fuit perficiendi efficacia quam suscipiendi obedientia. Sic falsum Pascha confutavit, sic verum edocuit. Condiebatur sermo proprius evangelicis testimoniis, et rationis invictæ fulmen imber assertionum paternarum sequebatur. Opus ergo summa laude perfectum Britonibus direxit;³ orationes ad Deum aditiens, ut quibus verba impenderat, pro eis vota cumulare. Hæc est enim gemina ecclesiastici dispensatoris industria, ut ad corrigendos devios nec desit in ore correptio, nec dormitet in corde oratio. Nec potuit privari effectum sanctissimi viri labor, quinpotius laudabilem accipiens finem ad veram errantes convertit religionem. Debent usque hodie Britones correctionem suam Aldelmo; quamvis, pro insita nequitia, et virum non agnoscant et volumen pessumderint.

§ 216. Caput monasterii, ut dixi, in Sancti Petri ecclesia erat. Veruntamen, ut est animus nobilis industriæ operandi ferias⁴ ponere nescius, alteram in ambitu ejusdem cenobii ecclesiam in honorem genitricis Dei Mariæ facere intendit. Fecit ergo ecclesiam eidemque alteram contiguam in honore Sancti Michaelis, cujus nos vestigia vidimus. Nam tota majoris ecclesiæ fabrica celebris et illibata nostro quoque perstitit ævo, vincens decore et magnitudine quicquid

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

Aldhelm is
prevailed upon
to undertake the
office of correction,

and converts
them to the true
belief.

Although they
owe so much to
Aldhelm they
are still ungrateful to his
memory.

Two churches
founded at Malmesbury by
Aldhelm in
honour of St.
Mary and St.
Michael.

[f. 80, b.]

¹ *velit*] possit, but crossed through and *velit* interlined, A.

² *saluti*] On the margin, in the thirteenth century hand are the words *Nota Britonum errorem per beatum Aldhelmum correctum*, A.

³ *Britonibus direxit*] This work, stated by Malmesbury to have been

destroyed, appears to be the letter addressed by Aldhelm to Gerent or Geruntius, king of Domnonia: S. Aldhelm. Epist. i. Migne, lxxxix. 87, 684. Cf. Saxon Chron. ad ann. 709.

⁴ *ferias*] feriandi ferias, but the former word crossed through, A.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

Anecdote of a
short beam used
in the building of
St. Mary's church,
miraculously
lengthened by
Aldhelm's
prayers.

It twice escapes
burning when
the rest of the
monastery was
destroyed by fire.

usquam ecclesiarum antiquitus factum visebatur in Anglia. Ad hoc ergo templum exquisitius ædificandum post lapideum tabulatum sine ulla parsimonia sump-tuum aggerabatur copia lignorum. Impensius Sancto instante quo prono famulatu placeret Dominae. Jamque ad contignationem trabium ventum erat, quæ, magno coemptæ, pro longinquitate itineris evectionis difficul-tate pretium auxerant. Omnes ad unum modum suc-cisæ fuerant, præter unam quæ brevitate sui artificum peritiam luserat, seu illorum incuria, seu, quod libentius crediderim, voluntate divina, ut sanctitas illustris eni-tesceret viri.¹ Sero ergo dampnum succisæ arboris ope-rarii animadvertentes primo inter se mussitare, post Aldelmo in notitiam² detulere. Modeste ipse illorum culpam ferens, nonnichil tamen pro difficultate repa-randæ materiæ movebatur. Nichil enim remedii ex superfluo providerat; iterumque ligna devehere labor immensus videbatur. Quare, humano desperato auxilio, spem Deo contulit, rem ex compendio corrigere medi-tatus. Animabatur ergo miraculum exhibere, utpote qui multa jam virtutum experimenta ceperat, occulte saue, ne favoris aura sanctissimos conscientia flores decuteret. Itaque solo motu labiorum orans,³ et bra-chiorum levi conamine nitens, decurtatam trabem ali-arum longitudini parem fecit. Continuoque, ut mira-culum dissimularet, modestia convitiis artifices invasit, quod eum de trabis dampno lusissent, quæ nichil minus longitudine aliarum haberet. Illi, perpen-diculo appposito, signum et emendationem experti lætum erubere; asperitatemque sermonum non aspernanter ferentes victos se virtute Sancti dissimulantis,⁴ gavisii sunt. Funali ergo machina cum ceteris in tectum levata contignationem explevit. De hac trabe ma-

¹ *virii*] See Faricius, lxxxix. 72.

² *notitiam*] *notitiam*, but -ti-crossed through, A.

³ *orans*] *interliued*, A. On the mar-

gin, in the thirteenth century hand, are the words "Nota miraculum."

⁴ *dissimulantis*] *dissimulantes*, but the e partially erased in order to convert it into i, A.

jorum nostrorum fuit verax relatio, quod nec in duobus incendiis, quæ totum cenobium temporibus Elfredi et Æduuardi regum consumpserunt, ullam labem tulerit, donec annis et carie victa defecit.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

§ 217. Jam ergo monasterium surrexerat; jam adjuncta Beatæ Mariæ basilica clarius enitebat; poteratque videri et dici Aldelmus felix, tot monachorum patronus, tot possessionum dominus. Sed ille longe porrecto prudentiæ intuitu olim offuturis occurrendum arbitratus. Romam ire animo destinabat.¹ Causa cundi fuit, ut monasteriis suis apostolica privilegia acquireret, Meldunensi maxime, quod ab antistitis Leutherii liberalitate profectum in successorum calumnias recidere poterat. Quas ille, ut dixi, prophetico præsagiens oculo qualiter vel depelleret vel labefactaret cogitabat. Communicato propterea cum rege Westsaxonum Ina et Ethelredo Mertiorum consilio, quorum et gaudebat amicitia et eminebat munificentia; illisque a sententia non discedentibus, Romanum callem ingressus est Veruntamen ut licentius necessaria componeret, in prædia sui juris apud Dorsatensem pagum abiit. Ibi, dum felicem auram operitur, ecclesiam fecit, in qua, soliti ad necessaria occupatis, ipse itum et reditum suum Deo commendaret. Ejus domus maceriæ adhuc superstites, cælo patuli tecto vacant; nisi quod quiddam super altare prominet, quod a feditate volucrum sacratum lapidem tueatur. Cæterum nunquam tanta vis imbrium foris in circuitu insaniat, quod infra ecclesiæ ambitum vel gutta decidat. Hoc non pro miraculo jam sed pro consuetudine habent² pastores, qui in campatribus vicinis animalium custodiæ curam gerunt. Quandocumque enim, densato nubium vellere, nimbus ruinam minatur, omnis eo agrestium turba cursu fugam glomerat, infraque maceriam ecclesiæ patenti aere³ consistens, nichil pluviae persentiscit. Istud non credere

Aldhelm sent out for Rome to obtain privileges for his monasteries.

But first of his estate in Dorsetshire, he builds a church at Wareham.

The remains of it still exist, but although it is unroofed, rain never falls within its wall.

The shepherds of the district are in the habit of flying to it for shelter from storms.

f. 56, a.]

¹ *destinabat*] See Faricius, lxxix. 68.

- *habent*] interlined, A.

³ *patenti aere*] interlined, A

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

The nobles of the province have several times commenced a roof, but have as constantly given it up again.

The place more famous for signs and miracles than the abbey of Malmesbury itself.

ingentis est impudentiæ, cum oia tot experientium obtundant frontem negantium. Quo adducti miraculo procures provincię, non semel temptarunt ut domui tectum inducerent, Sancto volentes offitii sui exhibere clientelam. Sed frustra fieri experti desiere; intelligentes Sancto placere pro ludium, quo frequens exhiberet miraculum. Copia signorum eo quotannis ad festum ejus invitat populum, frequentaturque ibi et munerum oblatio et sanitatum exhibitio, quanta nec in loco ubi sacratissima ejus adorantur ossa. Deo, credo, per hæc innuente satis superque sufficere debere Meldunensibus corporis ejus gloriam, modo ceteris non invideant virtutum ejus præsentiam. Locus est in Dorsatensi pago .ii. milibus a mari disparatus, juxta Werham, ubi et Corf castellum pelago prominet.¹

Aldhelm arrives at Rome.

He is honourably received by Pope Sergius I.

§ 218. At vero, ut dicere ceperam, superatis mariis discriminibus, devictisque longæ viæ difficultatibus, venit Romam. Erat tunc temporis Sergius summæ sedis episcopus; qui viri illustris adventum ea qua decuit humanitate suscepit, peregrinationem episcopaliter fovit.² Excitabat reverentiam pontificis in abbatem, quod videret a vitæ ejus religione non discrepare scientiam, a moribus non dissidere doctrinam. Aluit bonæ famæ odorem propitia divinitas, in tanta urbe virtutum laude clientem sullimans. Est Romæ consistorium quod Lateranense vocant, ubi Constantinus imperator ex palatio suo fecit apostolicis pontificibus patriarchium. Ibi Aldelmus cum papa manens, benignum frequentabat contubernium. Nullumque diem excipiebat, quo missam non cantaret; cujus sollemnis tedium peregrinationis falleret, Deo se suosque commendaret. Id cum quadam die pro consuetudine fecisset, jam, missa dicta, vestem, quam casulam³ nominant, post

and lodged at the Lateran.

¹ *Locus est . . . prominet*] Added on margin, A.

² *episcopaliter fovit*] fovit episco-

paliter, but the change in the order indicated, A.

³ *casulam*] See Faricius, lxxxix 68.

terga rejecit. Opinatus falso aliquem qui exciperet astare, alias scilicet cogitatione projecta, et extasis divinæ adhuc plenus. Minister, parum providus, ad aliam altaris partem nescio quid scrutabatur. Sed enim 'non dormitat¹ neque dormit Qui custodit Israhel;' Qui, cessante hominis industria, sua promisit magnalia. Confestim² enim radius solis per³ perspicuitatem vitreæ fenestræ clarus emicuit,⁴ et casulæ se subitiens, longiuscule a terra suspensam per inane portavit. Quantus tunc ibi popularis clamor fuerit quis referat, quia viderent famulo Christi famulari naturam contra naturam? Merito, ut qui semper mentem librabat in æthera, vestem suspenderet in aera; et illius obsequio solidaretur inane, qui omnia terrestria despuens, ut fluxa et caduca, sola inhiaret ecclestia. Hæc autem vestis, incertum an ab Anglia secum delata, an ibi ad tempus commodata, hactenus apud nos habetur. Servatur studiosissime tantæ virtutis conscium indumentum, nichil diligentiae prætermittentibus ædituis, ut sine labe pascat oculos succiduarum generationum. Est autem fili

Part III.
Life of
S Aldhelm

His chasuble
miraculously
suspended in the
air by a sun-
beam,

and still care-
fully preserved
at Malmesbury

Description of it

Its size prove
Aldhelm to have
been of large
stature

§ 219. Morabatur ille Romæ; continuabatque Deus in famulo virtutum gratiam, subinde causas exeulpens quibus dilectum sibi efferret. Et in tempus res accidit, quæ secundæ virtutis occasionem dedit.⁵ In unius

Aldhelm's
sojourn at Rome

While he is there
a child is born in

¹ non dormitat] Ps. cxx. 4.

² Confestim] On the margin of A., in hand of the thirteenth century, Nota miraculum de Casula.

³ per] interlined, A.

⁴ clarus emicuit] eluctatus clarus emicuit, but eluctatus crossed through, A.

⁵ dedit] See Farigius, lxxxix. c⁹

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

the house of
the pope's cham-
berlain.

It is publicly
rumoured that
pope [Sergius] is
its father and a
nun its mother.

Rage of the
populace against
the pope.

His blameless
character.

(Justinian II.)

Aldhelm pleads
the pope's cause,

and orders the
infant to be
brought forward
to disprove the
accusation.

apostolici cubicularii domo puer natus recens erat. Exi-
eratque et perstrepebat fama in vulgus mulierculam,
quæ religionem professa vestem mutaverat, caput vela-
verat, peperisse, nec patrem extare. Nec jam dubia
suspitione sed publico clamore pontifex sceleris argue-
batur; quod ad illum femina ventitare et secretius col-
loqui solita diceretur. Familiari mortalium miseria, ut
omnium statim impetatur odio qui quolibet sautiat
infortunio. Tunc ille omnium criminum reus dicitur,
tunc qualibet cruce dignus. Sic popularis insania lau-
dabilem pontificem suspicionibus urgebat, infamabat
clamoribus virum, quo nemo umquam vel litteris acu-
tior et promptior, vel fide rector et probabilior, vel
vita sanctior et perfectior fuit. Faceret omnia quæ
sancta, diceret quæ catholica; nec ullius terrenæ potes-
tatis metu premeretur. Denique imperatorem Constan-
tinopolitanum contra fidem catholicam garrientem pa-
lam sententia lata condemnavit; eodemque discrimine
proceres consentaneos, si non resipiscerent,¹ involvit.
Quantas ille propter hoc epistolas scripserit, quantos
labores pertulerit, aliæ volentem scire litteræ docebunt;
ego ad Aldelmu[m] recurro. Qui, pontificis injuriæ com-
passus ad animam, causam fluctuantem quantis potuit
facundiæ viribus apud populum egit. Turpe esse et
miserabile, ut ipsi pontificem suum suspitione criminum
incessant. Quid momenti apud Britannos, vel aliam
gentem, si qua ultra Oceanum jacet, habiturus sit pon-
tifex Romanus, qui a suis impetatur civibus? Postremo
verum non videri, ut talis peccati se impediret volu-
tabro, qui toti se meminisset prælatum mundo. Hæc²
cum in auras effunderet, nec enim popularis tumultus
semel excitatus leviter leniri posset, ille pro sanctitatis
conscientia paulo commotior: 'Afferte,' inquit, 'infantem,
' ut ore suo pontificalem depellat injuriam.' Proinde

¹ *resipiscerent*] repiscerent, with
si interlined, A.

² *Hæc*] Above this word there is
a mark (⊕) as of intended alteration,
A.

a fatuis suspicionibus discedant, in gratiam antistitis redeant; se, quantum sua interesset paci, non defuturum. Dictum nonnulli excepere¹ cachinnis; quod insolita promittere, indebita præsumere advena videretur. Verumtamen infantem allatum, vix dum novem a matre dierum, baptismi lavacro prius innovavit. Sciscitatus est deinde publice, utrum vulgi opinio conveniret veritati de patre? Tum, ut videres Dei gratiam præsentem,² pusiulus in vocem absolutissimam conatus nodum dubietatis abruptit. Sanctum et immaculatum Sergium esse, nunquam illum mulieri communicasse. Plaudit plebs miraculo; innocens antistes ovat triumpho. Aldelmi meritum extollit Roma; repercussusque et ingeminatus lætantium clamor ipsa quatit sidera. Qui tamen rogatus, ut, quia falsum patrem infamia exuerat, verum cognitioni populi addiceret, facere refugit; præfatus suum esse, ut, si posset, insontes dampno eximeret, non ut⁴ sontes morte opprimeret.⁵

§ 220. Talibus virtutum inditiis eximie delectatus pontifex non difficilem se impetratu exhibuit, ut monasteriis quibus rogabatur elaborate auctoritatis privilegium indulgeret. Quod hæc ex integro apponam, ut omnem ambiguitatis evadat crupulum, quantis sint maledictionibus obnoxii, quantarum penarum sint futuri ervi, qui nunc id⁶ impune se opinantur temerare et transgredi:

§ 221. 'Sergius,⁷ servus servorum Dei, Aldelmo abbati

¹ *nonnulli excepere*] *excepere* nonnulli, but the change of order indicated, A.

² *præsentem*] The last two syllable written upon an erasure, A. In the margin, in the thirteenth century hand, *Nota miraculum*.

³ *si posset, insontes*] *insontes* si posset A.

⁴ *ut*] interlined, A.

⁵ *opprimeret*] See *Parvum* lxxxix 69.

⁶ *id*] *et*, but crossed the *u*th, and *id* interlined, A.

⁷ *Sergius*] In the margin of A., in the hand of the thirteenth century, *Nota privilegium Serii papæ datum beato Aldelmo de libertate hujus ecclesie*.

Part III
Life of
S. Aldelm

Aldelm is
died.
He baptises his
infant

and a
whether
is it
Serii
it is

He declares that
he is not

The popular
applied to
him is the
in his, a
Aldelm is
honoured

Aldelm is referred
to as the
name of the
it is

The Pope
Aldelm all
his

Full of po
S. Aldelm
c. 11 A.D. 917

Part III.
Life of
S. Aldhelm.
Bull. of pope
Sergius I.
[circ. A.D. 701.]

‘ ejusque successoribus, et, per vos, venerabili vestro
 ‘ monasterio. Ea quæ religiosæ conversationis intuitu
 ‘ monachis servis Dei pro libera vivendi facultate con-
 ‘ feruntur, non pro illecebrarum licentia, sed pro sedu-
 ‘ litate bene conversandi, et divinis servitiis seipsos
 ‘ proculdubio mancipandi, a præsulibus atque cultoribus
 ‘ Deo decretæ Christianæ religionis indulgentur;
 ‘ ut nexu humanæ conditionis exuti, dum ab omni
 ‘ munere secularium functionum effitiuntur immunes,
 ‘ sicut professionis eorum regula protestatur, Deo pe-
 ‘ nitus vacent; et Ejus solius sint intenti servitio, pro
 ‘ cujus majestatis reverentia non solum ab oneribus [1. 87. 1]
 ‘ temporalium ditionum sunt liberi, sed etiam amore
 ‘ religionis maximo honore sunt¹ digni. Unde, pos-
 ‘ cente² a nobis religione vestra, ut auctoris nostri be-
 ‘ ati Petri apostolorum principis vice, cui Creator et
 ‘ Redemptor noster Dominus Jhesus Christus claves
 ‘ ligandi atque solvendi in cælo atque in terra dig-
 ‘ natus est impertire, cujus et nos, licet impares,
 ‘ ministerio fungimur, et ecclesiam ejus Dei dignatione
 ‘ disponimus, monasterium beatorum apostolorum Petri
 ‘ et Pauli, quod Meldum religiosæ memoriæ condidit,
 ‘ quod etiam nunc Meldumesburg vocatur, situm in
 ‘ provintia Saxonia, atque aliud monasterium, quod in
 ‘ honore sancti Johannis Baptistæ est in eadem pro-
 ‘ vintia positum juxta fluvium qui vocatur From,
 ‘ quæ tuam religionem, Deo cooperante, provide dis-
 ‘ pensare multorum veridica relatione cognovimus,
 ‘ apostolicis privilegiis roboremus. Piæ devotionis sati-
 ‘ entes assensum, hortamur vos in Dei laudibus et
 ‘ orationibus studiosos atque pervigiles, abstinentiæ,
 ‘ castimoniæ, purificationi tenaciter inherentes, hospi-
 ‘ talitatis atque humanitatis offitiis deditos, ac devotos
 ‘ obedientiæ et humilitatis Christi existere, vos ama-

¹ sunt] sunt } A.
sint }

² poscente roboremus] This

sentence has been already quoted by
our author, § 189.

' tores, circa invicem pia caritate concordēs, manda-
 ' tis spiritualibus et sanctorum patrum regulis servi-
 ' endo apostolicæ fidei rectitudinem illibate servare,
 ' bonis studiis operam dare, humanitatem peregrinis
 ' et egentibus impendere, ecclesiarum Dei præsulibus
 ' et sacerdotibus venerationem debitam exhibere, Deo
 ' vacare, sæculares curas et quæstus effugere, tempe-
 ' rantiam et paupertatem diligere, psalmis et himnis¹
 ' spiritualibus atque orationibus assiduis cum Deo
 ' colloquium inserere, abstinētiā tanquam purifica-
 ' tionem corporis in cunctis vitæ studiis adhibere, in
 ' omnibus Dei mandatis alterutros excitare, et² profi-
 ' tientes in melius emulari sollicitos circa sui salu-
 ' tem esse, et in Dei præsidio confidere, immaculatos
 ' vos non solum a contagione carnali, sed etiam a
 ' sermonibus noxiis et cogitationibus custodire, ut cas-
 ' titas atque sobrietas corporis simul et spiritus vestri
 ' ante Dei oculos luceat; quatinus et interior homo
 ' gratia virtutis illustretur, et exterior bonæ conver-
 ' sationis atque opinionis laudem³ obtineat. Quia
 ' igitur talibus debetur pontificalis indulgentiæ bene-
 ' fitium, præsentibus apostolicis privilegiis prædicta
 ' venerabilia monasteria decernimus munienda, qua-
 ' tinus sub jurisdictione atque tuitione ejusdem cui et
 ' nos deservimus, auctoris nostri beati Petri apostoli,
 ' et Ejus quam dispensamus ecclesiæ, et nunc sint et
 ' in perpetuum permaneant, sicut tua religio petiit.
 ' Nulliusque alterius juris ditioni sint subjecta, nec
 ' quisquam episcoporum aut sacerdotum, aut cujuslibet
 ' ecclesiastici ordinis clericus, quoquo tempore sibi in
 ' ea qualemcunque juris ditionem defendere, aut sus-
 ' ceptionem vel quælibet munuscula a religiosa congre-

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

Bull of pope
Sergius I. [circ.
A.D. 701.]

¹ *himnis*] ^h *imnis*, A.

² *et profitentes . . . salutem esse*] *sollicitos circa sui salutem esse, et profitentes in melius emulari, but*

the transposition of the sentences indicated, A.

³ *atque opinionis laudem*] *laudem atque opinionis, but the transposition indicated, A.*

Part III.
Life of
S. Aldhelm.
Bull of pope
Sergius I. [circ.
A.D. 701].

gatione extorquere vel exposcere præsumat, neque in
eorum oratorio episcopalem cathedram constituere, aut
missarum sollemnia ibidem gerere, præter si a religioso
abbate et congregatione ascitus advenerit. Presbi-
terum vero, si necesse habuerint, pro missarum sol-
lemniis sibi ordinari, aut diaconum a reverentissimo
episcopo qui e vicino est consecrandum expostulent;
illo duntaxat quæ ad sacram regulam pertinent sub
divino iudicio perquirente, et absque muneris datione
ordinante. Si autem et religiosum abbatem obire
contigerit, et ad electionem alterius fuerit ventum,
illum, quem religiosa congregatio servorum Dei com-
muni consilio delegerit, promovendum e vestigio; ut
non detrimentum monachicæ conversationis disciplina [f. 57]
incurrat, vel res monasterii abbatis privatione depe-
reant. Presul quoque, qui similiter in vicino fuerit,
ex apostolici pontificis auctoritate orationem ei abba-
tatus attribuat. Dum hæc ita sint, si quisquam
episcoporum, presbyterorum, vel cujuslibet ecclesias-
tici ordinis clericus, sive etiam laicus, cujuscunque
dignitatis fuerit, hæc, quæ a nobis sub divino iudicio
statuta sunt, transgredi vel temerare temptaverit,
reum se noverit ante conspectum Dei, et a participa-
tione corporis salutiferi et sanguinis Domini alienum.
Condemnationem, quam Judas Scarioth assecutus
est, assequatur; et ab Ejus apostolorum principe, ut
Ananias et Saphira, percellatur, nisi de incepto teme-
raræ præsumptionis peniteat. Vita vero, salus, et
beatitudo perpetua his qui hæc conservaverint et
conservari mandaverint. Bene valete, dilectissimi
fratres.’¹

¹ *fratres*] Between this word and the commencement of the paragraph *Paginæ hujusce, &c.*, there is an erasure of fully half a page, now utterly illegible, A. A translation of this Bull of pope Sergius

occurs on a blank leaf of a xth. century copy of the Gospels in Anglo-Saxon, (MS. Cotton, Otho C. i. f. 93). The MS. has suffered much in the fire of 1731, some of the words being wholly

§ 222. *Paginæ hujusce prærogativa Aldelmus triumphans, simulque benedictione antistitis et sacrarum re-*

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

Aldhelm sets out
on his journey
homewards, with
relics and a magnificent altar.

destroyed or rendered illegible. As this Anglo-Saxon version appears not to have been hitherto printed, it is here preserved from further risk of loss. The defective passage in the text (p. 374, lines 14–16) is a close translation from the concluding words of the Saxon, words which do not occur in the Latin Bull. It seems therefore probable that the MS. Otho C. i. belonged to the monastery at Malmesbury, and was under our author's eye when he added the passage in question on the margin of his work.

“Sergius papa, godes þeopa þeop, Aldhelm[e abbode æt] Mealdumesbyrig. 7 his æfterfylgendum. 7 þ[urh eop eoprum] arþyrðum mynstre. æpfulre drohtnunge [munecum], godes þeopum. þa þineg þe ðar sýnd tobrohte 7 togyfe[ne for] frigre are 7 æhte to libbenne. na for luðre gelæfedne[sse]. ac for geornfulnessse pel to drohtnienne . . . [7 godcundum] þeopdomum hisýlfe þa munecas nædsyndrige gepis[sunge] to þeowigienne. Buton ælcum tþyn beon hi generude fram bis[c]eopum 7 godes biggenegerum. þá ðe godes b. ge. . . butan . . . alýsede fram bende ælces mennissces domes ealliere his . . . fram ælcere gærsuman poruldlicra brucunga geworðene clæne 7 unmæne. eall spa hýra munucbeah 7 hyra [regol] him cýþ. 7 hi gode hi sylfe geæmtigea. 7 his sylfes þeopdome beon atihhte. for þæs mycelan mægen þrýmmes arþyrðnysse hi sýnd gefreode. na þ an poruldlicra doma heftumum býrþenum. ac eac sýlce beon hi þýrpe þæs mæstan þýrþscipes for þære rihtre regules

lufan. þanon eoper eadmodnysse. 7 eoper æpfæstnysse us bitt þ þe scýlon getrýmman mid apostolicum sunderfreodomum 7 mynster. 7 is sancte petre 7 sancte paule gehalgud. on þam mæran gemynde gelogud æt meldum. 7 is oþrum naman maldumesburuh geclýpud. gesett 7 aræred on angelsexena scire. 7 eac oþer mynster is aræred on þære ýlean scire. piþ þa ea þeo is geclýpud frón. on þýrþscipe þæs mæran fulluhteres ichannis is . . . þis þe doþ for ure ealdres lufe sancte petres. þa . . . 7 ure alysend hælend crist gemedemude be to gepriþenne. 7 to unbindenne. on heofenan as ðenunge 7 ciricean pe eac brucaþ. 7 gode gendum geendebyrdaþ 7 dihtaþ. þeah þe we unwyr[þe] 7 ungelice sýnd. Be þisum forespeccenum cýricum pe hab[bað] manegra soþra race gehýred þe to us þu him . . . foregleaplice 7 pislice pisudest 7 dihtest . . . þæs pel uþon eopre estfulre eadmodnysse to eoprum fultume. 7e mýnegiaþ eop gebroþru 7 halsiaþ þ ge beon on godes lofu earfulle. 7 on gebedum þurhpacule. on forhæfednysse 7 on clænnysse fæsthafule. 7 on clyfigende. Cumliþnysse 7 manscipes pel dædum beon underþeodde. Hýrsumnysse 7 cristes eadmodnysse þurhpunian æfre lufigendras 7 eop eall abutan mid þære arfæstre soðre lufe anræde gastlicum bebodum 7 haligra ýldrena regulum to þeowigenne. 7 þæs apostolices geleafan rihtinge ungeþemmedlice gehealdan. godum biggenegum simble to geæmtigea. Manscipe gyfan bebearfendum 7 ælþeodigum. Godes

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

liquiarum pignoribus fretus, redeundi domum iter impiger adoritur. Devehens secum multimoda peregrinarum

cýricena bisceopum 7 mæsse preostum arwýrðnýsse gegearpian spa hi hit geearnian. Gode æfre geæmtigean. gemedemunge 7 þearflícenýsse lufian · on sealmum 7 on gastlicum ýmnum 7 on singalum gebedum · on eallum godes bebodum eop gemænelicce apreccan 7 beoþ higende æfre 7 þeonde fram beteran to beteran · 7 huru on eornust þ ge beon carfulle embe eopre saule þearfe · 7 simble trupian on godes fultum eop [sýlfe] ungeþemmede · þ clænnýss 7 sidefulnýs eopres lichaman · 7 saule ætforan godes eagan · þ se inra mann þ is seo saul sie mid mihte godes gýfe · 7 eac se uttra þ is se [lichama] begýte lof goddre drohtnunge 7 godes hlisan . . . eorn[ige] . . . þe gedemað 7 gesettað mid andpeardum apostolicum . . . sunderfreodommum beon to beperigende 7 . . . þas foresædan 7 arpyrþan mýnstru forþi þe . . . nað 7 beon sceal ure bisceoplicre gýfe þe dæd þyleum godes freondum þe hi þus healdap spa þe gefýrn embe spæcon . . . þ hi under rihtum dome 7 beperunge þas sylfan þe þe þeopiað ures aldres þæs eadigan petres apostoles 7 his haligan cyricean þære þe dihtniað eall spa þin godnýss · 7 þin æpfæstnyss us bæd þ seel þurhþunian mid godes fultume 7 mid sancte petres nu 7 on ecnýsse. Na hi næfre na gýrnan nanne oððe bisceopa · oþþe sacerda · oþþe ænigra cýriclicre endebyrðnýsse preost · na hi huru þinga na gesetten nanne bisceop stól innon hýra cýriccan oððe furþon þær lætan þære bisceop mæssan singan butan gyf he þýder cýmð gelapud of þam abbude 7 þære geferræddenne gýf hi neode

habbað to halgigenne enigne mæsse preost oþþe diacon for mæssena neode 7 þ buton ælcum tpeon halgie buton ælcum scette under godes dome spa spa ealle þincg to þam haligan regule belimpan · gýf þ getimie þ is eallum mannum gemæne þ se abbud gepíte of þissum life 7 hit cume þarto þ hi beon cýres pyrþe na apende man næfre of þære [halgan] gegaderunge gemænnum geþeahhte · þ þære þe hi [ceosað] of godes þeopum si þ stedefæst · þ nan lýre oððe . . . acume on þa lare þære munuclicre drohtnunge . . . mý . . . es þincg forþyrþan for abbudleaste; Se bisceop . . . neapiste beo be ure apostolicre leafe 7 ealdor [dome nime] . . . ræd þarto þ þær abbud pyrþe. Nu ge gebroðru . . . þincg sýnd þus gelogud · gyf ænig bisceop si oþþe mæsse preost oþþe æniges gehadudes oþþe læpedes na si he na spa rice þ se ne understande þas þincg to apendenne oþþe geþristlære to abreccenne þe her sind under godes dome · 7 sčs petrus 7 uru eac gesetteþite he hine seýldigne ætforan godes gesihþe · 7 fram ascýrudne fram gemænnýsse þæs halpendes lichaman blodes ures drihtnes hælendes cristes 7 gehleote eac þa genýþerunge is ðe scarioth ures drihtnes hælendes cristes belæpend gecarnude . . . si he . . . gedemed eall spa pæs annanias 7 zafira his pif fram sancte petre þæs apostol . . . e 7 si he to bealue 7 to ecere ymþe efre geteald 7 betæht, buton he hit er hæle and bete; Si æfre lif · 7 hæl · 7 ece eadignýss þam þe þas ðincg gehealdan 7 þam þe hi beo. . to healdenne. Hand tacen æþelredes Mýrcena kýniges. + Hand

meritum pretia, quæ patriæ nova et mirabili inferret copia. Inter quæ fuit altare ex splendenti marmore, candido colore, sesquipedali crossitudine, quadrupedali longitudine, latitudine trium palmorum, labio ex eodem lapide prominenti, in circuitu pulchre decusatum. Camelus, ut dicitur, (quod enim nostræ regionis animal tantam sustineret molem?) ejus usque ad Alpes bajulus fuit, et inoffense tulit. Ibi camelus, seu quodlibet quadrupes, nec enim refert quæ bestia tulerit, vel injusti fascis injuria vel propter prærupta viæ declivia concidit. Ruina jumentum contrivit, et marmor in duas partes effregit. Utriusque dampnum, sotiis ingemiscensibus, Sanctus archano cordis murmure et protensa benedictione dextræ sarcivit. Animal¹ salutis vigor refusus, quod, alacri statim se motu excutens, in pedes constitit. Fractura lapidis, quæ non recta linea sed quodam anfractu dissiliens crepuerat, statim se in solidum compegit. Sed ut mirabilis signi memoria non obsolesceret, adhuc cicatrix scissuræ paret, sanata quidem miraculo, sed curioso tamen perspicua oculo. Recidit mestitia, reiteratur semita. Ita omni comitatu incolumi ad mare, quod Galliam Angliamque disternat, venit. Ibi placido carinæ sinu exceptum post feliciter enavigatum pelagus secunda compatriotarum desideriis fortuna restituit. Venienti occursum est ubique magna pompa, longo apparatu salutantium. Religiosorum alii suavi cantu mulcent aera, alii lignum Domini præferunt, alii odoris thimiamatibus vias affitiunt. Laicorum pars pedibus plaudunt choreas; pars diversis corporis gestibus internas

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

[f. 88, a.]

It is broken on the road, and the beast that bore it is crushed.

Both are miraculously restored by Aldhelm.

The flaw in the marble still visible.

A procession welcomes him on his arrival in England.

tacen Ines Wessexena cýncges ;
 Ð Ic ealdhelm brohte to Ine Wessexena kýncge . 7 to æþelræde Mýrcena kýncge þas priuilegia . ƿ sind sýndrie freodomas þe se apostolica papa Sergius aprat to ƿæra apostola mýnstre petres 7 paules ; 7 hi geþpæredon 7 hi hit spa geendudon .

ƿ spa hpeþer spa hit pære spa sibb spa tpyrednys betpeonan Saxon 7 Myrcenum . . ƿ þæt mynster beo æfre on sibbe 7 þa þe [þær Gode ƿeopiað.]”

¹ *Animali*] On the margin of A., Nota Mir[aculum], in the hand of the thirteenth century.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

Kings Ina and
Ethelred share
in the general
rejoicings.

Aldhelm pro-
duces the pope's
bull, and obtains
the royal sanction
for his monas-
teries.

Aldhelm makes
presents to both
kings,

but gives the
altar to Ina, who
places it in the
church of St.
Mary at Briwe-
tune [Bruton,
co. Somers.],

where there is
also a church
to St. Peter,
said to have been
founded by
Aldhelm, the
east front of
which has been
lately enlarged.

pandunt lætítias. Omnes in commune Deum laudant, qui lumen Britanniae reduxerit, quod jamdudum peregrinantes radios per alias terras porrexerat. Nec fastus regius Inam et Ethelredum, illum Westsaxonum, hunc Mertiorum principem, ab hac excepit lætítia; quippe ubi antiquo viri amoris recens accreverat apostolicarum salutationum reverentia. Magno igitur gaudio et pronæ venerationis assentatione susceptus, privilegia monasteriorum suorum ambobus ostendit regibus. Ita efflagitabat ratio, ut, quæ utrorumque subsistebant muneribus, utrorumque firmarentur assensibus. Accurrit continuo regia religio dictis pontificis, nichilque minus fuit, quin vicino obedientiæ pede jussa persequeretur. Decreveruntque¹ quod, [quæcunque] sors vel pacis vel disci[dii inter] regna Merciorum et Westsaxonum [fieret], cenobia illa in ser[vitio Dei] otium exercerent. Id quamvis memorandi principes pro insita benivolentiæ gratia non difficulter fecissent, ex habundanti tamen Aldelmus magnorum xeniorum oblationibus consensum voluntarium elicit. Et alteri quidem alia, sed Inæ altare dedit. Is illud in vico quodam tunc regio, Briwetune vocabulo, sanctissimæ Genitricis Dei locavit obsequio. Ubi ad hanc diem situm, vivum, ut ita dicam, sanctitatis Aldelmi præbet inditium. Est ibidem et alia major ecclesia in Sancti Petri nomine, quam a beato viro factam et consecratam non negligenter asseverat opinio. Hujus orientalem frontem nuper in majus porrexit recentis edificationis ambitio.

¹ *Decreveruntque . . . exercerent*]

This sentence is added on the outer margin of A.; the words nearest to the edge of the leaf are so worn as to be in some places illegible. See the concluding sentence of the Anglo-Saxon version of pope Sergius's bull, supra, p. 373, n., of which the above passage appears to be a

literal translation. The parallel passage in Faricius is as follows:—

“ et cujuscunque modi expeditionis sive belli turbatio inter confines fieret, loca supradicti Patris, sanctitate et scientia reverenda, libera ab omni statuerunt fore servitio;” Faricius, lxxxix. 70.

§ 223. Eo, ut dixi, modo processit labor laudabilis, pro sanctæ ecclesiæ honore susceptus; jamque¹ ille in dies senectuti affines processerat. At vero aliquot annorum intercurrente spatio, Hedda,² totius Westsaxonie pontifex apud Wintoniam sedem habens, excessit mundo. Gratissimus fuit hic obitus cælestibus, quod pro sanctitate præteritæ vitæ numerum eorum ampliaret. Luctuosus mortalibus, quod vix parem possent invenire qui tantæ dioceseos circuitum vellet regere. Quicquid enim nunc .iiii^{or} episcopi gubernant, unus tunc ille frenabat; rebelles auctoritate premens, suplices simplicitate demulcens. Sinodali ergo consilio diocesis, ultra modum protensa, in duas sedes divisa, quarum altera Scireburniæ, altera esset Wintoniæ. Iniqua³ et impar fuit ea divisio, ut unus duos tantum pagos, alter totum regeret, quicquid Westsaxonici tractus immensas continet. Singulis sedibus suffecti pontifices pro scientiæ merito et natalis soli⁴ confinio. Wintoniæ prelati Danihel,⁵ qui esset ejusdem regionis oriundus, et litterarum⁶ non egenus. Scireburnam⁷ sortitur Aldelmus, cui sapientiæ prærogativa et ævi maturitas majus culmen aspiraret; tum etiam genitalis terræ caritas suffragaretur, quod ejus provinciæ indigena esset. Procedit ergo, ut creditur, agente Deo, universalis electio, ambiturque a beatissimo sene ut episcopatum dignetur. Omnis ætatis et ordinis conflatur sententia dignum videri præsulatu, excocta jam ætate serium, litteris uberem, religione nulli disparem. Sin vero natalium dignitatem considerandam putes, quam beatus apostolus in talibus non prætermisit, quis eo nobilior, qui regalem prosapiam proxima contingit linea? Ejus famæ, ejus vitæ semper illum fuisse, de qua numquam

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

Aldhelm begins to grow old.
Death of Hedda, bishop of the West Saxons, at Winchester [A.D. 703].

His diocese divided into two parts, viz., the sees of Sherborne and Winchester.

Daniel elected bishop of Winchester;

Aldhelm of Sherborne.

¹ *jamque . . . processerat*] interlined, A.

² *Hedda*] Supra, Lib. ii. § 75.

³ *Iniqua*] A.; In qua, B.

⁴ *soli*] A.; sui, B.

⁵ *Danihel*] A.; Daniel, B. Supra, Lib. ii. § 75.

⁶ *litterarum*] A.; staterarum, B.

⁷ *Scireburnam*] Aldhelmus episcopatum sortitur, on the margin of A., in the thirteenth century hand.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

He is unwilling
to accept the
office.

His objection on
the score of age
turned to his
advantage.

At length he
yields,

and is conse-
crated by arch-
bishop Berhtwald
[A.D. 705].

He goes to Dover,

vel parum sinistra jactata sit opinio. Restitit ille. quantum potuit, quæ repulsam suam adjuvare, quæ unanimi-
tatem illorum infirmare possent, non segniter objectans. Sed enim in nichilum fatigabatur, cum eo ipso, quod pro se paraverat, convinceretur. Id erat an-
norum gravitas, quibus, e proxima meta respicientibus senium, ammoneretur leni quiescere otio, non periculoso indulgere negotio. Quod statim ab audientibus retor-
quebatur in aliud; quod quanto annis maturior, tanto esset vitiis defecator, consiliis promptior. Habuit ergo modum; restititque quoad concinnum rationi visum est. Sed ubi unanimem et diuturnum assensum attendit, fraternæ obedientiæ habenas vitæ suæ laxavit, veritus divino resultare oraculo, quod corda omnium conflaverat, ora oppleverat. Suscipiunt igitur collegam episcopi, patrem clerici, patronum laici. Inde, acclamantibus cunctis, reclamantibus nullis, Berhtwaldo primæ sedis archiepiscopo pro more consecrandum deducitur. Is in¹. veteris contubernii sodalem, nam et pariter litteris studuerant pariterque viam religionis triverant, elec-
tionem factam gratiose complexus, favorem auxit. Ita-
que non solum consecrationem indulxit, sed etiam mul-
tos dies secum retinuit, ejus consilio archiepiscopatus sui pondus allevians, causarum rationem examinans. .
§ 224. Unde factum est,² ut his diebus Doroberniam pergeret,³ quod est litus Cantuariæ ad .xii. milia proxi-
mum, audiens illic naves appulisse. Portus ibi, ut pleri-
que maritimorum locorum, inquietus, quoniam angustus. Citissimus eo a Morinis transitus paucorum admodum milium trajectu. Quo fit, ut in illius spatii angus-
tia inter sese⁴ currentes et illidentes fluctus minima⁵. occasione pelagus exasperent; ibique maxime incurra-

¹ in] B.; interlined, A.

² Unde factum est] On the margin of A., in the thirteenth century hand, Mir[aculum] de Biblio-
th[eca].

³ Doroberniam pergeret] See Fa-
ricius, lxxxix. 72, 73.

⁴ sese] se, with second se inter-
lined, A.; se, B.

⁵ minima] A.; nimia, B.

tur¹ periculum, ubi sperabatur periculorum effugium.
 Jam vero in statione navibus receptis tutissima quavis
 tempestate quies. Hæc ideo pretuli; quia ad rem quam
 inferam attinet. Spatiabatur Sanctus juxta mare; in-
 tentusque oculos mercimoniis infigebat, si quid forte
 commodum ecclesiastico usui attulissent nautæ, qui, e
 Gallico sinu in Angliam provecti, librorum quoque
 copiam apportassent.² Conspicatusque librum totius
 Testamenti Veteris et Novi seriem continentem, ad
 emendum intentus, animum a ceteris³ remisit. Cumque
 gnarus folia volveret, pretium effringeret, barbari eum
 nautica lascivia convitiis aggrediuntur. Quid ita mer-
 ces alienas depretiaretur, et attenuaret rerum non sua-
 rum valentiam? Sua si vellet eventilaret; extranea
 suo pretio relinqueret. Horum ille contra verborum
 contumaciam nichil retulit nisi risum.⁴ Postremo adhuc
 pretium libri percunctantem loco cum ignominia detur-
 bant, tensisque rudentibus longius a littore se removent.
 Sed non longe morata divina ultio injuriam Sancti
 acrius vindicat.⁵ Procella surgit, turbo sevit. Densetur⁶
 nubes, subducitur dies, pelagi caligo aerisque horror
 noctem inducit. Congeminant terrorem ventorum furor,
 rudentum stridor. Antempna sevitiam tempestatis
 non patitur; latus navis hinc inde tudentibus fluc-
 tibus quassatur. Defecit ars remigum; decidit peritia
 nautarum. Et jam pessum ibant; videbanturque⁷ in
 miserorum mortem omnia conspirasse elementa, cum
 licet brutos animos intelligentia subiit propter injuriam
 Sancti cui convitiati fuerant se luere penas. Exclamant
 ergo in planctum, et suplices tendunt ad littora palmas.⁸

Part III.
 Life of
 S. Aldhelm.

and bargains
 with some
 sailors for a copy
 of the Old and
 New Testaments.

The sailors
 refuse to lower
 the price,

and remove
 from shore.

A storm threat-
 ens the destruc-
 tion of their
 vessel.

They beseech
 Aldhelm to save
 them.

¹ *incurratur*] A.; *incurrat ratis*, B.

² *attulissent* *apportassent*] B.; interlined, A.

³ *a ceteris*] B.; interlined, A.

⁴ *Horum ille contra verborum contumaciam nichil retulit nisi risum*] Horum ille verborum contumaciam solo risu nichil contra referens dis-

solvit, B.; and so A., but altered as in text.

⁵ *vindicat*] A.; *vindicavit*, B.

⁶ *Densetur*] A.; *Densatur*, B.

⁷ *videbanturque*] A.; *videbaturque*, B.

⁸ *tendunt ad littora palmas*] Cf. *Æn.* iii. 592.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.
He allays the
storm,

and purchases
the book,

which is still to
be seen at Mal-
mesbury.

Aldhelm returns
to Sherborne,
and builds a
church there.

He desires in his
life-time to
place abbots over
his monasteries,

but is opposed
in this by the
monks.

Orant opem; pollicentur emendationem. Facile fuit. beato pontifici, ut remitteret culpam qui non doluerat. contumeliam. Et primo quidem porrecto contra se-
ventia flabra crucis signo nonnichil tempestatis dimi-
nuit et mansuefecit. Mox,¹ cum ipse, scafa ascensa, vir-
tute remigum periclitantes adisset, mutata in bonum.
omnia. Tempestas tota quiescit, turbo conquiniscit.
Ventorum usus conversus navem² impellit ad litus;
undæ, quæ ante minabantur exitium, nunc sensim alla-
bentes pollicentur obsequium. Potiti ergo nautæ optata.
stationis harena³ librum sponte offerunt, accipiat gratis,
dignetur munus famulorum, quos ab ipsis mortis fauci-
bus in siccum evexerit. Appendit ille mercedem aqua-
lance in medium conferens, ne aut pauperes magno.
dampno emungeret, aut supplicum preces repudiaret. Id.
volumen adhuc Melduni visitur, antiquitatis veneran-
dum preferens specimen.

§ 225. Novi ergo compos honoris provinciam regres-
sus, cum in omnibus nomen æquaret offitio, tum vel
maxime libertati monasteriorum studere, habuitque sedem
Scireburniæ, ubi et ecclesiam, quam ego quoque vidi,
mirifice construxit.⁴ Ac primum⁵ quidem, humanæ vitæ
incertum metuens, cum monasteriis suis abbates præ-
ponere vellet, huic voluntati monachi, consueti patris
dulcedinem, opposuerunt obicem. Cujus rei tenorem
contulit in scriptum, ne laberetur, neve successores
necessitatem perverterent in tyrannidem, non parituris
sub obligatione divina interminatus pernitentem. Illius
scripti textus⁶ hic est:

¹ *Mox*] On the margin of A.,
Nota Mir[aculum], in the hand of
the thirteenth century.

² *navem*] A.; interlined, B.

³ *optata stationis harena*] Cf. *Æn.*
i. 172.

⁴ *habuitque construxit*]
interlined, A.

⁵ *Ac primum*] See Faricius,
lxxxix. 74.

⁶ *textus*] S. Aldhelm. Epist. xiv.
In the margin of A., in the thirteenth
century hand, Nota privilegium beati
Aldelmi de libertate hujus ecclesiæ.
Printed, Cod. Dipl., No. liv., where it
is marked as of doubtful authenti-
city.

‘ Nichil in¹ hoc sæculo prolixa felicitate perfruitur,
 ‘ nichil diuturna dominatione potitur, nichil quod non
 ‘ ad fatalem vitæ terminum loci cursu protendatur. Et
 ‘ ideo nobis sic mundanarum rerum patrimonia sunt
 ‘ perfruenda, ut tamen æternæ patriæ emolumentis
 ‘ numquam fraudemur. Hinc est quod ego Aldhel-
 ‘ mus, postquam me immeritum, nullisque pene dignis
 ‘ moribus comprobatum, in pontificatus officii sedem
 ‘ divina gratia subthronizasset, proposui archano mentis
 ‘ meæ affectu, ut monasteriis meis, quibus jamdudum
 ‘ in abbatatus gradu constitutus, suffragante Domino,
 ‘ regulariter præfui, religiosum abbatem, quem sibi
 ‘ spontanea familiarum mearum optio consona voce eli-
 ‘ gissent, canonica ratione atque regulari sanctione con-
 ‘ stituerem. His voluntariis propositionibus meis pia
 ‘ monachorum meorum restitit pertinacitas. Et cum
 ‘ hoc sedulo sepiusque in conventu fratrum meorum fidu-
 ‘ tialiter narrassem, nullus his votis meis placidissimum
 ‘ præbebat² assensum; dicentes quod “Quamdiu vitali
 ‘ “ vegetaris spiritu, nobiscumque præsentis vitæ de-
 ‘ “ putaris stadio, tuæ semper dominationis jugo humil-
 ‘ “ lima colla subdere non dedignamur. Sed hoc suplici
 ‘ “ prece communique rogatu deprecamur, quod sub sacra
 ‘ “ Scripturarum testificatione et favorabilium virorum
 ‘ “ claro consensu corrobore, ut nullus post obitum tuum,
 ‘ “ nec regalis audacitas, nec pontificalis auctoritas, vel
 ‘ “ aliquis ecclesiasticæ seu secularis dignitatis vir, sine
 ‘ “ nostro voluntatis arbitrio in nobis sibi vindicet prin-
 ‘ “ cipatum.” Huic debitæ monachorum meorum maxi-
 ‘ meque famulorum Dei petitioni libentissime consensi,
 ‘ et in monasterio quod juxta fluvium qui dicitur Win-
 ‘ burna situm est, cui venerandi regis nostri germana
 ‘ Cuthburg præsidet, cum optabili famosissimi regis Ini
 ‘ consensu et reverentissimi fratris et coepiscopi mei

Part III.
 Life of
 S. Aldhelm.

Grant of privi-
 leges to his
 monasteries
 respecting the
 election of
 abbots.

Signed at the
 nunnery of
 Wimborne [co.
 Dorset], founded
 by Cuthburg,
 sister of king Ini,

¹ *in*] interlined, A.

² *præbebat*] præbat, with -be- interlined, A.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

and ratified by
the council of
Adderbourne on
the Nadder [co.
Wilts].

Monasteries to
which the grant
is applicable.

A.D. 705.

Charter of king
Ini to the
churches of
Wessex.

‘ Danihelis nutu præsentatæ professionis devotionem de-
centissimam¹ et vernarum Domini postulationem sacræ
‘ crucis signaculo confirmavi; identidemque venerandus
‘ rex et prænominatus pontifex pari devotionis manu
‘ subscripserunt. Nec multo post in sacrosancto concilio,²
‘ quod juxta fluvium qui dicitur Noodr congregatum
‘ esse dinoscitur, idem omnium Saxonice gentis archi-
‘ mandritarum cum regalis potentatus assensu et pon-
‘ tificalis prioratus nutu consensit auctoritas. Si quis
‘ vero contra hæc tam illustrium personarum decreta
‘ moliri machinetur, et sacra præsentis scedulæ scita præ-
‘ varicari præsumpserit, sciat se ante terribilem divinæ
‘ majestatis thronum cum prævaricatoribus præceptorum
‘ Domini lugubri dampnationis juditio percellendum.
‘ Sunt autem hæc nomina monasteriorum, Maldubesburg,
‘ From, Bradanford. Scripta est hujus confirmationis
‘ cartula anno ab incarnatione Domini nostri Jhesu
‘ Christi .Dcc^ov^{to}. indictione .iii^a.’ Subscripserunt Ina
rex, Danihel episcopus, Ethelfrith patritius.

§ 226. Quamvis igitur hac carta suis monasteriis³ con-
suluisset, et tirannidem successorum propulsasse videre-
tur, non tamen illustri animo suffecit, nisi et omnibus
ecclesiis⁴ quæ in Westsaxonia erant consultum faceret.
Dulcibus ergo monitis credulum sibi animum regis ur-
gens, hujusmodi edictum obtinuit :

‘ In nomine Domini Dei nostri Salvatoris ! Ego Ini,⁵
‘ regnante domino, rex cum consilio et decreto præsulis
‘ nostri Aldhelmi, simulque cunctorum Dei sacerdotum
‘ suggestione et monachorum petitione qui in parrochia
‘ Saxonum conversantur, hanc libertatem ecclesiis im-
‘ pendo, et hanc privilegii dignitatem monasteriis con-

[f. 80, b.]

¹ *decentissimam*] devotissimam,
but -vo- crossed through, and -cen-
interlined, A.

² *concilio*] Cf. Wilkins's Concilia,
vol. i. p. 68.

³ *suis monasteriis*] suis monas-

teriis suis, but the last suis crossed
through, A.

⁴ *ecclesiis*] interlined, A.

⁵ *Ego Ini*] Printed, Cod. Dipl.,
No. l., where it is marked as of
doubtful authenticity.

‘fero, ut sine impedimento secularium rerum et absque
 ‘tributo fiscalium negotiorum liberis mentibus Deo soli
 ‘serviant, et monasticam cenobii disciplinam, Christo
 ‘suffragium largiente, regulariter exerceant, ac pro statu
 ‘et prosperitate regni nostri et indulgentia commissorum
 ‘criminum ante conspectum divinæ Majestatis preces
 ‘fundere dignentur, et orationum officia frequentantes
 ‘in ecclesiis pro nostra fragilitate interpellare nitan-
 ‘tur. Si quis vero contra hujus decreti singrapham¹
 ‘venire temptaverit, sciat se coram Christo novemque
 ‘angelorum ordinibus in tremendo examine rationem
 ‘redditurum. Hoc vero decretum a nobis² libenter
 ‘concessum taliter servari et confirmari decernimus,
 ‘ut tam nobis, vita comite, propitia Divinitate regni
 ‘gubernacula regentibus, quam futuris successoribus
 ‘hereditatis jure regnandi monarchiam tenentibus in-
 ‘extricabili lege firmiter roboretur. Nam pro ampliore
 ‘firmitatis testamento principes et senatores, judices
 ‘et patritios subscribere fecimus.³ Actum publice et
 ‘confirmatum in loco qui appellatur Eburleagh, .vii^o.
 ‘kalendarum Juniarum die, indictione .iida., anno ab
 ‘incarnatione Christi .dccciii^{to}. feliciter. Subscripsit
 ‘Ina rex. Ego Aldelmus, servus servorum Dei, hoc
 ‘decretum manu propria roboravi.’ Subscriperunt
 .x. abbates, procures .ix.

Part III.
 Life of
 S. Aldhelm.

Everley [co.
 Wilts], May 26,
 A.D. 704.

§ 227. Ista divinus pontifex indefessus agebat, vicini
 .finis non nescius. Sordebant enim jam terrena viro,
 .inhiaibatque cælestibus.⁴ Quapropter optimum factu
 .ducebat, si metam vitæ talibus præcurreret quæ essent
 suæ laudi memoriæ, subjectis emolumento et gratiæ.
 Et licet annis effeta caro labores perferre negaret,

Aldhelm's acti-
 vity in view of
 his death.

¹ *singrapham*] At first regulam, but this word crossed through, and singrapham written on the line, A.

² *decretum a nobis*] a nobis decretum a nobis, but the first a nobis crossed through, A.

³ *fecimus*] interlined, A.

⁴ *Ista . . cælestibus*] A.; Interea beatus Aldhelmus vicini finis non erat nescius. Sordebant jam viro terrena, hiniabatque cælestibus, B.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

He dies after an
episcopate of
four years'
duration,

31 May [709],

at Doulting in
Somersetshire.

The wooden
church in which
he died rebuilt
of stone.
Its consecration
by a monk of
Glastonbury.

tamen solida mens jamque foras eminens, et ipsis cæli
januis imminens, vincebat temporum situm. Fragilem
igitur corporis usum, non longe post desertorem animi,
spiritualibus exercitiis subitiebatur. In prædicationibus
noctes perinde ut dies continuans, dioceses non seg-
niter circuiens. Ipse integre, et non minus quam in
viridi ætate, jejunia ceteraque id genus bona frequen-
tans.¹ Ducta itaque² vita hominibus placida, Deo pla-
cita, post episcopatus annos quatuor,

Ad superos superum cultor sotiusque recessit;

Alterat astra solo, mutat et arva polo.³

Halitus alta subit, foveat artus hospita tellus,

Depositumque suum poscit⁴ uterque locus.

Impulerat Phebus bis quina luce Laconas,

Involucris mundi cum resolutus abit.

§ 228. Villa⁵ est in pago Sumerssetensi, Dulting vo-
cabulo, in qua hominem exuit, quam pridem monachis.
dederat Glastoniensibus, usum fructuarium pactus. Do-
mus obitus ejus conscia, lignea erat ecclesia, in quam
se ultimum spirans inferri jussit, ut ibi potissimum
efflaret, sicut incolæ hodie per succiduas generationes
asseverant.⁶ Hanc dum⁷ quidam Glestoniensis mona-
chus ex lapide⁸ refectionem in Dei faceret consecrari no-
mine,⁹ immiscuit se confertæ multitudini muliercula,

[f. 90, a]

¹ *frequentans*] frequentans, spe
præsumebat celestia, but the last
three words crossed through, A.

² *Ducta itaque*] See Faricius,
lxxxix. 75.

³ *Alterat astra solo, mutat et arva
polo*] B.; written upon an erasure,
A.

⁴ *poscit*] A.; pascit, B.

⁵ *Villa*] In the margin, in the
thirteenth century hand, Transitus
beati Aldhelmi.

⁶ *conscia, asseverant*] At
first conscia, in ecclesiam mutata,

but the last three words crossed
through, and the words lignea erat
æcclesia . . . asseverant added on
the lower margin, A.; in ecclesiam
mutata. Fertur etc., B. See page
383, l. 10.

⁷ *dum*] interlined, A.

⁸ *ex lapide*] a solo, but crossed
through, and ex lapide interlined, A.

⁹ *in Dei faceret consecrari no-
mine*] dum in Dei faceret consecrari
fabricam, but dum and fabricam
crossed through, and over the latter
nomine interlined, A.

utroque lumine jamdudum capta. Hæc insigni fide densitatem vulgi perrupit, clamitans ut ad altare duceretur. Incunctanter se credere quod Sanctus, cujus consecraretur basilica, viduæ cecitatem depelleret, qui tota vita solennes elemosinas viduis¹ conferre solitus fuisset. Audatia² credulitatis de cælo traxit auxilium, implevit viduos orbes³ lux serena. Nec latere potuit miraculum coram populo celebratum, præsertim cum et persona et personæ calamitas provintiæ vulgatissima esset. Constat in eadem ecclesia lapidem esse, cui Sanctus moriens insederat,⁴ cujus ablutione plures egroti sanitatem iniisse noscuntur.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.

A blind woman
restored to sight
there during the
ceremony,

and many sick
persons healed.

§ 229. Tunc beato Eguino Wigornensi episcopo visio celestis affulgens obitum sodalis innotuit, et, ut ad locum pergeret, præcepit. Ille, doloris et⁵ amoris stimulis iter maturans, celeriter Dulting pervenit. Depositaque pro animæ requie oratione, ut pro desiderio et præcepto Sancti, Meldunum corpus promoveatur jubet. Compescit ejulantum lacrimas fidei præsumptione; opus accelerat, ipse operis maturator assistens. Efferunt ergo felices exuviæ magno præeuntium et subsequantium agmine; dum quisque beatiorem se putaret qui propior esset. Eratque ingens comitantium solamen saltem feretrum videri, si non posset tangi. Ipsa enim species et forma exanimis corporis multum decoquebat doloris, demulcebatque oculos manens gratia et permanens figura.

S. Aldhelm
appears to
St. Eguine,
bishop of Worcester, in a vision.

St. Eguine
removes the
Saint's remains
from Doulting to
Malmesbury.

§ 230. Celebris illa pompa funeris fuit, dum pro miraculorum frequentia figerentur semper lapideæ cruces ad septem miliaria. Ad quas plures inveteratis mor-

Stone crosses
erected along the
route of the
funeral procession,

¹ viduis] interlined, A.

² Audatia] On the margin of A.,
Nota Mir[aculum], in the thirteenth
century hand.

³ orbes] ^ourbes, A.

⁴ Constat in eadem ecclesia lapi-

dem esse, cui Sanctus moriens insederat] Fertur in eadem ecclesia lapis esse, cui Sanctus acclinis morbo decubuerat, B.; and so originally, A., but the variations as given in text interlined.

⁵ et] B.; interlined, A.

Part III.
Life of
S. Aldhelm.
—
at which many
miraculous cures
were effected.

Testimony of St.
Egine to this
fact.

The crosses
still remain.

St. Aldhelm once
when preaching
had fixed his
ashen staff in the
earth,

it grows miracu-
lously, puts forth
boughs and
leaves,

and numerous
ash trees spring
from it.

bis debiles, cum fide accedentes, violentia precum cele-
rem rapuere salutem, virtutum signis manentibus
usque hodiernum diem. Nec fidem auditorum excedere
debet quod dico, cum pene tot sint miraculorum
testes quot provinciales. Quorum certissimum bea-
tum¹ Eguinum in testem cito, qui, in quodam scripto
post quædam alia, sic ait: ' Post duos annos Aldelmus
' religiosus episcopus migravit ad Dominum. Quod ego
' per revelationem agnoscens, convocatis fratribus et
' obsecundatoribus meis, excessum venerandi patris eis
' aperui; concito gradu ad locum ubi sacrum corpus
' ejus jacebat, lta, ferme milibus ultra Meldunense mo-
' nasterium situm deveni, et ad sepulturam adduxi et
' honorifice sepelivi, mandans ut, in quocunque loco
' sacrum corpus in asportatione pausaverat, sacræ crucis
' erigerentur signacula.'² Manent omnes cruces, nec
ulla earum vetustatis sensit injuriam; vocanturque
biscepstane,³ id est lapides episcopi; quarum unam in
clauastro monachorum in promptu est videre. Quæ res
ammonuit, ut quod fama de Biscepes true jactitat
non tacerem. Villa est in valle, ad quam prædicationis
sollicitudinem expleturus venisse dicitur. Dum
sermonem sereret in plebem, forte baculum fraxineum
quo nitebatur terræ fixisse. Illum interim⁴ per Dei
virtutem miram in magnitudinem excrevisse, suco ani-
matum, cortice indutum, foliorum pubem et frondium
decorem emisisse. Pontificem, qui verbo intenderet,
clamore populi ammonitum respexisse, adoratoque
miraculo, Dei munus ibidem reliquisse. Ex primæ ar-
boris pulla multas pullulasse⁵ fraxinus; adeo ut, sicut

¹ *beatum*] beatissimum altered into beatum, A.

² *Quorum . . . signacula*] This paragraph added on the outer margin of A., and so worn that some of the words are almost illegible.

³ *biscepstane*] On margin of A.,

in the thirteenth century hand, Nota de Biscepstane.

⁴ *Illum interim*] On margin of A., in the thirteenth century hand, Nota miraculum præclarum.

⁵ *pulla multas pullulasse*] pullulasse^c
a b
pulla multas, A.

dixi, villa illa vulgo ad Episcopi arbores¹ nuncupetur. Part III.
Life of
S. Aldhelm.
Hæc sane non pro solido asserui, sed, ne quid præter-
iisse arguerer, non omisi. Cetera scriptis vel celaturis The village where
it occurred
named Bishops-
trees after the
event.
ex antiquo factis approbo; nec quicquam, Deo teste,
adjeci de meo, nisi si aliquod verbum causa paulo
politius ornandæ lectionis avolavit. Non enim eget
Aldelmus ut mendatiis asseratur. Tanta sunt de illo
quæ in dubiam depromant fidem; tot sunt quæ non
veniant in litem. Innumera signa, quæ modo apud
ejus fiunt memoriam, ostendunt præsentibus præteritæ Our author pro-
tests that he
adheres scrupu-
lously to authen-
tic records in
regard to Ald-
helm's miracles.
vitæ sanctimoniam.

[f. 90, b.] . § 231. Excipiunt interea patronum Meldunenses in- Joy of the monks
of Malmesbury at
receiving their
patron's body,
genti ploratu, reverenti affectu. Jungebatur amor
veneratio, pugnabatque fides cum obsequio. Nescires
quod eligeres, aut in parentem² affectum, aut in advo-
catum³ gaudium. Si lætarentur pro præmisso ad Deum
patrono, sed dolere cogeantur pro amisso vitæ solatio.
Inter hos fluctus aliquot extractis diebus, tandem sepe- which is buried
in the church of
St. Michael.
liri permiserunt⁴ in Sancti Michahelis ecclesia, ubi sibi
vir sanctissimus olim sepulturam providerat. Excessit Date of his
death, A.D. 709.
anno ab incarnatione Domini septingentesimo nono,
ante Inam annis .xviii^{to},⁵ ante Bedam .xxiv^{que}, post-
quam abbas a Leutherio factus est .xxx^oiiii^{to},⁶ post-
quam episcopus a Behrtwaldo anno .v^{to}. Nam annos
ætatis ejus nulla scriptura misit in calculum; sed est
conjectura non fallax grandævum fuisse Sanctum, qui
paulo minus .xxx^{ta}iiii^{or}. annis in ecclesiastico manens
presidatu, non nisi legitima ætate, illo præsertim tem-
pore, sumpsisset honorem. Gravis ille annus Britanniae⁷
fuit, et qui multa lumina vel extinxit vel abduxit.

¹ *ad Episcopi arbores*] ? Bisco-
pes-stoc, now Stoke-Orchard, co.
Gloucester.

² *parentem*] A.; parente, B.

³ *advocatum*] A.; advocato, B.

⁴ *sepeliri permiserunt*] A.; sepe-
litur, B.

⁵ *ante Inam annis xviii^{to}*] A.;
omitted, B.

⁶ *xxx^oiiii^{to}*] A., the first three
figures being written on an erasure;
xliiii., and quadagesimo quarto in-
terlined, B.

⁷ *Britannia*] At first Britainæ,
but a second n interlined, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

In the same year
died St. Wilfrid,
archbishop of
York,
and Kenred
king of the
Mercians.

St. Aldhelm's
body lay in St.
Michael's church
for 246 years.

The monks
remove to St.
Mary's.
St. Peter's con-
sidered the
principal church
till the time of
king Edgar.
Continuation, in
chronological
order, of the
history of
Malmesbury.

Eodem enim¹ anno Wilfridus episcopus decessit, de quo superior sermo² palam fecit quod nemo in Anglia eo promptior et iusti tenatior fuerit. Quin et Kenredus rex Mertiorum, Ethelredi successor, cum Offa Orientalem Anglorum rege Romam profectus stadium vitæ decurrit. Quorum societatem adornavit, ut supra dixi,³ Eguinus felix episcopus; qui, postquam beato Aldhelmo iusta persolvit, iter illud arduum, ultroneis compedibus illaqueatus,⁴ et adorsus et permensus est. Sed hæc plenius scire volentem alias et nostra et aliorum lectio informabit.

§ 232. JACUIT corpus⁵ beati viri in ecclesia supradicta octis^{xlta} sex annis. Quo toto tempore quæ miracula exhibuerit, quæ nec parva nec pauca fuisse crediderim, omnia sepelivit, omnia suppressit emula oblivio. Enimvero monachi se in Sanctæ Mariæ transtulerunt ecclesiam,⁶ ut vicinius et oportunius necessitates suas Sancti immurarent⁷ mausoleo; quamvis, ut per cartas probabimus, omnibus usque ad Edgarum regem annis Sancto Petro daretur primatus. Jam enim quartam pollicitationem meam, Domino juvante, complere ingrediar, ut ostendam quanta volubilitate fortunæ cenobium Meldunense excreverit, plerumque etiam, nisi Sanctus auxilium porrexisset, pessumierit. Per successionem ergo⁸ regum et cartarum appositionem agam propositum. Inæ successit Ethelardus .xiii. annis. Ei Cuthredus pari spatio. Hujus donum ita scriptum habemus:

¹ enim] A.; omitted, B.

² superior sermo] Supra, Lib. iii. § 100.

³ ut supra dixi] interlined, A. Supra, Lib. iv. § 160. Gesta Regum, Lib. i. § 98. See also Faricius, lxxxix. 75. B.

⁴ illaqueatus] The account of St. Egwine's journey to Rome in fetters, and of the miracle of the fish, mentioned supra, Lib. iv. § 160, are taken from Brihtwald's Life of that

Saint. (Hardy, Catalogue, i. pp. 415-417.) Cf. Nero, E. i. ff. 22-32.

⁵ Jacuit corpus] Cf. Faricius, c. iv., lxxxix.

⁶ transtulerunt ecclesiam] Infra, § 252.

⁷ immurarent] applorarent, but applo- crossed through, and immur- interlined, A.

⁸ Per successionem ergo Sigebriht anno .xv.] This passage is written on an erasure, A.

§ 233. 'Ego Cuthredus,¹ rex Geuuisorum, cogente ca-
 ' tena caritatis Christi et indivisibilis affectu dilectionis,
 ' Aldhelmo abbati familiæque sub illius regiminis amore
 ' degenti, cum consensu atque scientia eximii præsulis
 ' Danihelis obtinatumque meorum et dignitatum, ob re-
 ' cordationem scilicet orationum suarum et redemptionem
 ' animæ meæ, ut in plenitudine electorum Dei collocatus
 ' sim, terræ partem in inextricabilem possessionem in
 ' loco qui dicitur Wdetun, sub .x. mansionum estimatione
 ' taxatam, sub contestatione sanctæ Trinitatis, dapsili
 ' quidem liberalitate et hilariter ad Maldunense mo-
 ' nasterium largitus sum.' Et post aliqua: ' Exemplar
 ' hujus largitionis promulgatum est anno ab incar-
 ' natione Christi .DCC^o.XCV^o. in prædicto cenobio sub
 ' præsentia Cuthredi regis.' Liquet igitur anno ultimo
 vitæ regis Cuthredi hoc factum, superstitæ adhuc
 Danihele episcopo, qui cum beato Aldelmo episcopus
 factus fuerat; post excessum ejusdem patris anno
 .XXX°.VI°. Unde constat hunc Aldelmu[m] abbatem cui
 Cuthredus rex Wdetun dedit, alium fuisse quam mag-
 num Aldelmu[m]. Fertur sane quod secundus Aldelmu[s]
 prioris nepos fuerit.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Charter of king
Cuthred to abbot
Aldhelm II.

He settles upon
the monastery
lands at Woot-
ton [co. Wilts].

A.D. 745,

in the 36th year
after the death
of St. Aldhelm.

The grant made
to abbot Ald-
helm the second.

§ 234. Cuthredo regi successit Sigebriht anno .i^o.
 Sigebrihti successor fuit .XXX^{ta}. et .i^o. annis Kinewlfus.
 Hic anno tertio regni sui cenobium hoc insigni munere
 auxit:

' In Christi² nomine! Ego Kineulf rex, cum con-
 ' sensu principum meorum, aliquam terræ portionem,
 ' quasi .XXX^{ta}. manentium, familiæ Christi in Maildu-
 ' biensi monasterio constitutæ pro remedio animæ meæ
 ' perpetualiter possidendam donavi. Hoc est, ubi se duo
 ' latice Meardene et Rotburne jungunt, et in circuitu
 ' eorum, quemadmodum ipsi incolæ bene nosse dinoscun-

Grant of lands by
Kineulf, king of
Wessex.

Marden,
Rodborne
[co. Wilts].

¹ *Ego Cuthredus*] Printed, Cod.
 Dipl., No. xciv., where it is marked
 as of doubtful authenticity.

² *In Christi*] Printed, Cod. Dipl.,
 No. ciii.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

A.D. 758.

Offa king of the Mercians overthrows Kinewulf near Bensington [co. Oxford]; usurps a great part of the kingdom; and seizes Tetbury [co. Glouc.], and Purton [co. Wilts.], villas belonging to the monastery, giving the one to the bishop of Worcester. Charter of his son Egferth restoring the other.

[Purton, co. Wilts.]

‘tur, terminos ac limites locorum illorum, necnon et vil-
‘lam cui subjacent, pascua, prata, arida et irrigua simul [f. 91 a
‘et silvestria loca. Et hæc acta sunt anno ab incar-
‘natione Christi .DCC^olviii^o., indictione .xi^a.,’ a trans-
itu domni Aldhelmi episcopi nono et quadragesimo.
Subscripsit Kineardus electus in episcopatum Wintoniæ,
et Herewaldus episcopus Scireburniæ.

§ 235. Contra eundem Kinewulfum regem, annum jam vicesimum et .iiii.¹ in regno habentem, Offa rex Mertiorum propter villam Benesingtune congressus, et ipsam et plurimam partem regionum Westsaxoniarum victoria functus usurpavit. Denique villas cenobii Tetanminster, quam rex Mertiorum Ethelredus, et Piritune, quam rex Westsaxonum Cedualla dederat, infestus prædo abstulit. Et primam quidem Wigorniensi episcopo dedit; secundam filius ejus Egferthus reddidit hoc scripto:

‘In nomine Domini! Ego Egferth,² rex Mertiorum,
‘anno primo regni nobis a Deo concessi, rogatus a
‘Brihtrico rege Occidentalium Saxonum et Ethelardo
‘archiepiscopo, terram .xxx^{ta}v.que. manentium in loco
‘qui vocatur et-Pirigean, ab orientali parte silvæ quæ
‘vocatur Braden, reddidi abbati Cuthberto et fratribus
‘monasterii Maldubiensis, pro indulgentia piaculorum
‘meorum, et pro requie animæ patris mei Offan, quam
‘ille vivens abstulit ab eis. Ea scilicet ratione concedo
‘terram supradictam, ut secularibus regum servitiis
‘libera sit, ad serviendum necessitatibus fratrum Deo
‘servientium in prædicto monasterio; ut memoria nostra
‘in illo sancto loco in sanctis orationibus apud eos ma-
‘neat in perpetuum. Sed etiam abbas et fratres ejus-

¹ et .iiii.] interlined, A. Our author reiterates the statement that the battle at Bensington was fought in the twenty-fourth year of Cynewulf's reign, *Gesta Regum*, lib. i. § 42; but according to the Saxon Chronicle, Cynewulf gained posses-

sion of Wessex, A.D. 755, and the fight at Bensington occurred A.D. 777.

² *Ego Egferth*] Printed, Cod. Dipl., No. clxxiv., where it is marked as of doubtful authenticity.

' dem monasterii in comparatione terræ illius dederunt
' mihi duo milia solidorum argenti puri. Et hoc feci
' cum consilio episcoporum ac principum meorum, quo-
' rum nomina subter ascripta sunt. Et hoc autem est
' anno ab incarnatione Christi .DCC^{mo}XC^{mo}V^{to}, indictione
' quarta, a transitu patris Aldhelmi anno octogesimo sep-
' timo. Augentem hanc meam elemosinam Deus conser-
' vet et benedicat. Minuentis vero ac frangentis nomen,
' quod non optamus, nomen eradicabitur de terra viven-
' tium, et a sotietate Sanctorum privabitur, nisi digne
' emendaverit.' Subscripsit Ethelardus archiepiscopus,
qui, ex abbate prius Meldunensi et episcopo postea
Wintoniensi, supremum honorem nactus, Cuthbertum
hunc constituerit Melduni abbatem.¹ Subscripsit Beorht-
ricus rex Westsaxonum .xvi. annis post Kinewlfum.
Subscripserunt episcopi, Cineberht Wintoniensis, Dene-
frith Scireburnensis, Hedered Wigorniensis, Edulf
electus ad Hereford.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

A.D. 796.

§ 236. Successit Brihtrico Egbirhtus annis .xxx^{ta}vii,
qui omnia regna Anglorum Westsaxonico usque hodie
curvavit imperio. Huic Epelwlfus filius annis .xviii^{em},
quem quidam Athulfum vocant. Vir qui libertate²
collata ecclesiis omnes antecessores, quique postremo
seipsum nova liberalitate vicerit.³ Fecit etenim⁴ scri-
nium quo sancti confessoris ossa locaret, in anteriori
parte ex solido argento jactis imaginibus. In poste-
riori vero levato metallo miracula figuravit,⁵ quæ jam

[A.D. 800.]

Ethelwlf
or Athulf.
[A.D. 837].

f. 91, b.]

Makes a shrine
for Aldhelm's
bones, with solid
silver figures, and
representations
of his miracles.

¹ *abbatem*] After this word there is a blank erasure of six lines, A.

² *libertate*] liberalitate et libertate, but the two former words crossed through, A.

³ *vicerit*] After this word there is a blank erasure of ten lines, A.

⁴ *etenim*] The last two syllables of this word interlined, A. In the margin, in the thirteenth century hand, is the following note :—Nota

in subsequenti quot beneficiis gloriosus rex Ethelwlfus æcclesiam istam ditaverit.

⁵ *miracula figuravit*] —in locello honorifice collocari argenteo, ubi et quædam illius opera, de libro, scilicet, et trabe, et puero, et casula, laminis auratis adhuc apparent insculpta. Faricius, lxxxix, 76. Cf. Prolog. lib. v. §§ 216-224.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

sermo deprompsit. Unde putatum est tunc fuisse in loco librum vitæ, in quo ista legerit; sed postea tempore Danorum amissum. Fastigium cristallinum rex Epelwlfus apposuit scrinio, in quo nomen ejus litteris aureis est legere. Sunt qui dicant venerandas reliquias per eum levatas; sed nos cum ad locum venerimus,¹ magis tritam opinionem persequemur. Nunc ponamus regis dona, quæ monasterio contulit.

Ethelwulf's
charter-grants to
the monastery of
Malmesbury.

§ 237. 'Regnante² in perpetuum Domino nostro Jhesu Christo, summo et ineffabili rerum omnium Creatore! Ego Edeluulfus gratia Dei Occidentalium Saxonum rex, in sancta ac celeberrima Paschali³ sollemnitate, pro remedio animæ meæ et regni et populi prosperitate mihi a Deo commissi, consilium salubre cum episcopis et comitibus cunctisque optimatibus meis perfeci, ut decimam partem terrarum per regnum meum non solum sanctis ecclesiis darem, verumetiam et ministris meis in perpetuam libertatem habere concederem. Ita ut talis donatio fixa incommutabilisque permaneat, ab omni regali servitio et omnium secularium absoluta servitute. Placuit autem Alhstano Sciraburnensis ecclesiæ episcopo, et Suuidhuno Wintancestrensis ecclesiæ episcopo ut omni Sabbato tota congregatio quinquaginta psalmos, et unusquisque presbyter duas missas omni ebdomada cantet pro rege Edelwlfio et ducibus in⁴ hoc consentientibus. Et cetera. Scripta est autem hæc cartula anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo .lmoⁱⁱiii^{to}, indictione .ii^{da}, die Paschæ, in palatio nostro quod dicitur Wiltun. Terra autem ista, quam in libertate ponimus ad ecclesiam, pertinens Meldubesburg, hæc est: Piritune .xxx^{ta}v. h[idæ], Lacoc .xv., Suttune .v., Corsaburn .v., Criddanuille .x., Cemele .x., Dantesie .ii' Fecerat

Wilton, Easter
day, [April 22,]
A.D. 854.

Purton,
Lacock,
Sutton,
Crudwell,
Kemble,
Dauntsey.

¹ *venerimus*] Vide infra, § 255.

² *Regnante*] Printed, Cod. Dipl., No. cclxxi., where it is marked as of doubtful authenticity.

³ *Paschali*] ^h Pascali, A.
⁴ *in*] interlined, A.

autem solis ecclesiis cartam libertatis, quam hic prætermisi quia in *Gestis Regum*¹ posui, anno primo regni sui, Incarnationis .DCCC^oXL^{mo}iiij^{to},² a transitu beati Aldelmi centesimo tricesimo quinto, ubi has terras ad Maldumescburg pertinentes nominaverat: Ellendune .xxx^{ta}. hidas, Elmhamstede .xv., Vudetune .x., Cerlatune .xx., Toccanham .v.,³ Minti .v., Reodburna .x.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Ellingdon,
Elmstead,
Wootton,
Charlton,
Tockenham,
Minety,
Rodborne
(co. Wilts).

§ 238. 'Regnante⁴ in perpetuum Domino nostro Jhesu Christo! Ego Ethelwlf rex partem terræ Gewisorum, hoc est .v. mansiones, donavi Deo et Sancto Petro et familiæ Maldubiensi, in loco qui dicitur Toccanham, eotenus ut ipsi jugiter orent pro nobis Deum omnipotentem, quatinus prospera nobis tempora largiatur ad conservandam fidem nostram et regni nostri gubernacula, per omnia tempora gentis Anglorum. Et nemo audeat hoc donum mutare ab ipso monasterio sine ira et vindicta omnipotentis Dei. Et hoc donum actum est anno ab Incarnatione Dominica DCCC^o. quinquagesimo quarto.' Quod et servetur in pace. Subscripserunt Swithunus episcopus et Alhstanus.'

[f. 92, a.] § 239. 'Regnante⁵ ac gubernante nos inperpetuum Domino Deo Salvatore nostro Jhesu Christo, qui cuncta secula salvavit, et humanum genus suo sanguine redemit, atque ab æterno interitu diabolicæ damnationis per fidem rectam et baptismatis sacramentum liberavit! Ego Ethelwlf rex, meis non meritis sed Dei gratia largiente, Occidentalium Saxonum, necnon, eodem Deo donante, Cantwariorum populo et omni Australi Anglorum genti, Dei arri-dente gratia, regimine prelatus, aliquantulam terram,

¹ in *Gestis Regum*] Lib. ii. § 114. The lands are not mentioned in the charter. Cf. Cod. Dipl., Nos. cclxx., cclxxv., clxxvi.

² .DCCC^oXL^{mo}iiij^{to}.] Cf. *Gesta Regum*, vol. i., p. 172, n. 1, as to the date.

³ Toccanham .v.] interlined, A.

⁴ *Regnante*] Printed, Cod. Dipl., No. cclxxiii., where it is marked as of doubtful authenticity.

⁵ *Regnante*] Printed, Cod. Dipl., No. cclv., where it is marked as of doubtful authenticity.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.
Minety [co.
Wilts].

A.D. 855.

King Elfred
ascends the
throne of Wessex
[A.D. 871].
Johannes
Scottus comes
to England from
France,

where he had
lived in great
intimacy with
Charles the
Bald.

Facetiæ.

‘ id est .v. mansiunculas, in loco qui dicitur Minti, Deo
‘ omnipotenti ad monasterium Maldubiense in pepe-
‘ tuam possessionem largitus sum; hoc tenore, ut in
‘ perpetuum dampnetur qui hanc terram ab ipsa æc-
‘ clesia auferre conabitur. Et hoc actum est anno In-
‘ carnationis Domini DCCC^{mo}. quinquagesimo quinto.’
Subscripserunt Celnodus archiepiscopus Cantuariensis,
Alhstan episcopus Scireburnensis, Edelstan filius ejus-
dem regis rex Cantuariorum.

§ 240. Huic tres filii continua succedentes serie reg-
naverunt annis .xv. Quartus quoque, Elfredus nomine,
annis triginta, sex minus mensibus. Hujus tempore
venit Angliam Johannes Scottus,¹ vir perspicacis ingenii
et multæ facundiæ, qui dudum relicta patria Frantiam
ad Karolum Calvum transierat. A quo magna digna-
tione susceptus, familiarium partium habebatur. Trans-
igebatque cum eo tam seria quam joca, individuusque
comes et mensæ et cubiculi erat. Multæ facetiæ in-
genuique leporis, quorum exempla hodieque constant,
ut sunt ista:—Assederat ad mensam contra regem, ad
aliam tabulæ partem. Procedentibus poculis, consump-
tisque ferculis, Karolus frontem hilarior, post quædam
alia, cum vidisset Johannem quiddam² fecisse quod Gal-
licanam comitatem offenderet, urbane increpuit et dixit:
‘ Quid distat inter sottum et Scottum?’ Retulit ille
sollenne convitium in auctorem, et respondit: ‘Tabula
‘ tantum.’ Quid hoc dicto facetius? Interrogaverat
rex de morum differenti studio: respondit Johannes
de loci distante spatio. Nec vero rex commotus est;
quod miraculo scientiæ ipsius captus adversus magis-
trum nec dicto insurgere vellet. Sic enim eum usitate
vocabat. Item, cum regi convivanti minister patinam
obtulisset, quæ duos pisces pregrandes, adjecto uno
minuscule, contineret, dedit ille magistro, ut accumbenti-

¹ Johannes Scottus] Cf. Gesta | ² quiddam] interlined, A.
Regum, Lib. ii. § 122.

bus duobus juxta se clericis departiretur. Erant illi giganteæ molis, ipse perexilis corporis. Tum, qui semper aliquid honesti inveniebat¹ ut letitiam convivantium excitaret, retentis sibi² duobus majoribus, unum minorem duobus distribuit. Arguenti iniquitatem partitionis regi: 'Immo,' inquit, 'bene feci et æque. Nam 'hic est unus parvus,' de se dicens, 'et duos grandes,' pisces tangens. Itemque ad eos conversus: 'Hic sunt 'duo magni,' clericos innuens; 'et unus exiguus,' piscem nichilominus tangens. Caroli ergo rogatu Ierarchiam Dionisii Ariopagitæ in Latinum de Greco verbum e verbo transtulit.³ Quo fit, ut vix intelligatur Latina littera, quæ volubilitate magis Græca quam positione construitur nostra. Composuit etiam librum quem 'Perifision merimnoi'⁴ id est 'De Naturæ divisione' titulavit. Propter perplexitatem quarundam quæstionum solvendam bene utilem, si tamen ignoscatur ei in quibusdā, quibus a Latinorum tramite deviavit, dum in Græcos acriter oculos intendit. Quare et hereticus putatus est, scripsitque contra eum quidam Florus.⁵ Sunt enim revera in libro Perifision perplurima quæ, nisi diligenter discutiantur, a fide Catholicorum abhorrentia videantur. Hujus opinionis particeps fuisse cognoscitur Nicholas papa, qui ait in epistola ad Karolum: 'Relatum est⁶ apostolatui nostro quod opus beati 'Dionisii Ariopagitæ, quod "De divinis nominibus vel "cælestibus ordinibus," Greco descripsit eloquio, quidem vir Johannes, genere Scottus, nuper in Latinum transtulerit. Quod juxta morem nobis mitti et nostro judicio debuit approbari; presertim cum idem

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Johannes
Scottus trans-
lates the
Hierarchy of
Dionysius the
Areopagite into
Latin,
and writes a
book 'De Naturæ
divisione.'

Whence he is
deemed heretical.
Florus writes
against his
works.

Pope Nicholas I.
sends a letter
concerning them
to Charles the
Bald.

[f. 92, b.]

¹ *inveniebat*] The first three syllables upon an erasure, A.

² *sibi*] interlined, A.

³ *transtulit*] Migne, cxxii. 1035.

⁴ *Perifision merimnoi*], A. περί φυσέων μερισμοῦ.

⁵ *quidam Florus*] Florus, deacon

of Lyon, wrote "Adversus Joannis "Scoti Erigenæ erroneas Definitio-
"nes liber," in the name of his church,
A.D. 852: Migne, cxix., 9, 101.

⁶ *Relatum est*] Cf. Jaffé, Regesta Pontif., No. 2141.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

In consequence of the obloquy occasioned by them, Johannes Scottus leaves France, and settles at Malmesbury, where his pupils murder him with their styles.

He lies for some time unburied in the church of St. Lawrence. The monks warned by a miracle bury him in the larger church.

His epitaph.

The church originally dedicated to St. Saviour and St. Peter.

Elfred, king of Wessex, grants lands at Chelworth co. Wilts] to Dudi, with reversion to the abbey.

‘Johannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim
‘non sane sapere in quibusdam frequenti rumore dica-
‘tur.’ Propter hanc ergo infamiam, credo, tedit eum
Frantiæ, venitque ad regem Elfredum. Cujus muni-
ficentia illectus, et magisterio ejus, ut ex scriptis regis
intellexi, sullimis, Melduni resedit. Ubi post aliquot
annos, a pueris quos docebat grafiis foratus, animam
exiit. Tormento gravi et acerbo, ut, dum iniquitas
valida et manus infirma sepe frustraretur et sepe im-
peteret, amaram mortem obiret. Jacuit aliquandiu in-
honora sepultura in beati Laurentii ecclesia, quæ fuerat
infandæ cedis conscia. Sed, ubi divinus favor multis
noctibus super eum lucem indulsit igneam, ammoniti
monachi eum¹ in majorem transtulerunt ecclesiam, et,
ad sinistram altaris ponentes,² his martirium ejus ver-
sibus prædicaverunt :

‘Conditur hoc³ tumulto sanctus sophista Johannes,
‘Qui ditatus erat jam vivens dogmate miro;
‘Martirio tandem Christi conscendere regnum
‘Quo meruit, regnant cuncti per secula Sancti.’

§ 241. Elfredus rex et filius ejus Eduardus nichil huic
contulerunt monasterio, nisi quod commutatio videatur
majus quam donum. Scripta tamen hic apponam, quæ
sint inditio hanc ecclesiam prius in nomine Sancti
Salvatoris et beati Petri consecratam, sicque operæ pre-
tium audire scripta veterum et percensere:⁴

‘In nomine⁵ Domini! Ego Elfredus gratia Dei Angol-
‘saxonum rex, una cum consensu venerabilis familiæ
‘Maildubiensis ecclesiæ, concedo meo fideli, nomine
‘Dudi, aliquantulum terræ, id est quattuor cassatorum
‘ad eandem ecclesiam pertinentium, in loco qui dicitur

¹ *eum*] interlined, A.

² *ponentes*] positum, with *-situm* crossed through, and *-nentes* interlined, A.

³ *Conditur hoc*] A. *Clauditur* in, *Gesta Regum*, lib. ii. § 122.

⁴ *veterum et percensere*] et *percensere veterum*, but marked for transposition, A.

⁵ *In nomine*] Printed, *Cod. Dipl.*, No. cccxxi., where it is marked as of doubtful authenticity.

‘Cellanpurd. Post trium¹ autem dies heredum, prædicta terra ad ecclesiam Sancti Salvatoris et Sancti Petri in Mailduberi absque omni contradictione redeat. Acta autem est hæc conscriptio in loco eodem, qui veteri vocabulo dicitur Mailduberi, nostro autem Maldumesburg.’

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

§ 242. Processu vero temporis sub Edpardo filio Elfredi, Ordlafus dux præpotens emptam a Dudi terram cenobio pro commutatione alterius terræ reddidit. Idemque, qui esset quieti animi et boni, cum mortis viam iniret, iussit utrasque sine refragatione restitui. Quocirca in eodem loco sepultura nobili et memoria perhenni muneratus est. Sunt ergo hæc scripta :

Duke Ordlaſ
purchases the
land from Dudi.

§ 243. ‘Edwardo Angolsaxonum² gloriosissimo rege consentiente necnon et ejus optimatibus qui ei in præsentia tunc aderant, familia Deo servientium in loco nuncupato antiquo vocabulo Mailduberi, in ecclesia Sancti Salvatoris quæ ibidem opere cementario pulcherrime composita cernitur, venerabili comiti Ordlafo aliquantulum terræ, id est quinque manentium, suæ propriæ possessionis in loco qui dicitur Mehandun largiens concedit, pro commutatione alterius terræ, id est iiii^{or} manentium, in loco quem ruricolæ Cellepird appellant. Finitis autem diebus quattuor heredum, præfata terra fratribus ecclesiæ sine omni contradictione reddatur.’

The abbey
exchanges with
Ordlaſ for other
land at Mehan-
dun. [A.D. 901.]

§ 244. ‘Ego Ordlaſ³ aliquantulum terræ mei proprii juris, quam a Dudi viro venerabili cum licentia domini mei gloriosissimi regis Edwardi cum pecunia comparavi, familiæ Sancti Salvatoris in Mailduberi, ubi ruricolæ Cellanpirdan appellant, pro commutatione alterius terræ, quæ Mehandun appellatur, largiens concedo.’ Et cetera. Acta est hæc conscriptio anno

Charter of Ordlaſ
ratifying the
exchange of
Chelworth for
Mehandun,
A.D. 901.

¹ *trium*] tres, with -es crossed through, and -ium interlined, A.

² *Edwardo Angolsaxonum*] Printed, Cod. Dipl., No. dcccxi.

³ *Ego Ordlaſ*] Printed, Cod. Dipl., No. cccxxix., where it is marked as of doubtful authenticity.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.
—
Charter of
Edward, king
of Wessex.

Hankerton
[co. Wilts].

A.D. 901.

Ethelstan, king
of Wessex,
A.D. 924.

Buries his
cousins Elwino
and Ethelwine
in the church of
St. Mary.

Incarnationis Domini nongentesimo primo, ab excessu sanctissimi confessoris centesimo nonagesimo secundo.

§ 245. 'In nomine¹ Domini! Ego Eduuardus, gratia
' Dei Angolsaxonum rex, dedi venerabili familiæ Mail-
' dubiensis ecclesiæ aliquantulum terræ in loco qui
' dicitur Hanecintun, pro commutatione alterius terræ
' quantitatis ejusdem, id est .x. cassatorum, in loco ubi
' ruricolæ Fernberge appellant. Sunt autem prædictæ
' terræ ab omnibus secularibus negotiis liberæ. Hanc
' autem commutationem deprecantibus fratribus pro
' eorum commoditate feci, quia terra quam prædictis
' fratribus dedi duobus tantum distat² miliariis ab
' eorum monasterio; illa autem quam accepi distat a
' prædicto monasterio ferme .xx^{ti}. miliariis. Scripta vero
' est hæc cartula anno ab Incarnatione Domini .DCCC^o.³
' anno regni mei⁴ primo.' Subscripserunt Ealhspid mater
et Elfled conjunx regis.

§ 246. Eduardo, qui .liiii^{or}. et .xx^{ti}. annos regnavit, successit filius⁵ Ethelstanus annis .xvi. Qui beatissimo Aldhelmo cognato suo, ut dicebat, et ut res erat, ita famulabatur ut ei animam corpusque devoveret.⁶ Sed et ipse Sanctus sensim extunc in clariorem et crebriorem miraculorum processit indolem, quasi ammoneret quod degenerem in terra sepulturam dedignaretur. Nec destitit antequam post paucos annos efferretur et locaretur in scrinio. Interea Ethelstanus Elwinum et Epeluuinum, filios patris sui Epelwerdi, quos præcipuo amore coluerat, in bello contra Analavum amissos, Meldunum deferri et dextra levaque altaris in ecclesia

¹ *In nomine*] Printed, Cod. Dipl., No. cccxxxiii.

² *tantum distat*] MS. Lansd.; distat tantum, but with marks for transposition, A.

³ .DCCC^o.] A.; .DCCCI., MS. Lansd.

⁴ *regni mei*] mei regni, but with marks for transposition, A.

⁵ *filius*] interlined, A.

⁶ *devoveret*] On the margin of A., in the thirteenth century hand, is the following note :—Nota de prima Translatione beati Aldhelmi, et de Miraculo ensis regis Athelstani, et portione ligni Domini, ceterisque donis quæ isdem rex gloriosus ecclesiæ nostræ contulit.

sanctæ Matris Dei¹ sepeliri curavit. Causa sepedicta² fuit, quod in vocationem nominis Aldelmi cælesti ense donatus, et ab hostibus ereptus sit. Ex quo die monasterio prædia plura, pallia multa, crucem auream,³ filacteria æque aurea, cum portione ligni Domini, quod ei Hugo rex Francorum miserat, contulit. Longum est narrare quantæ devotionis in monasteriis edificandis et refitiendis fuerit; quantam barbariem paucissimo exercitu profligaverit; quod terminum imperio in Scottia statuerit. Viderer enim indulgenti materiæ incumbere, et alias dicta pro eloquiî pompa repetere. Simulque videretur ecclesiæ nostræ laudis ostentatio totiens illum laudare, qui multis in vita beneficiis, postremo in morte venerandi corporis reliquiis eam honoraverit.⁴ Veruntamen hoc ausim dicere, quod, licet⁵ omnes ante se vel solus superaverit, vel, ut mitius dicam, æquaverit, nichil ad comparisonem fatiendorum fuit quod fecit, quia ingentes actus festinata dies fatis abruptit. Immatura ergo morte, et quæ animositatem illam, si Deus voluisset, non deceret, mundo in Glocestria præreptus,⁶ Meldunum devectus est, ibique sub altari Sanctæ Mariæ⁷ in turri sepultus est. Unde falluntur qui dicunt quod Elfricus abbas turrim illam fecit, quem post Ethelstani mortem plus annis .xxx^{ta}. constat abbatem factum fuisse.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Confers many
gifts upon the
monastery.

His devotion,

valour,

and liberality.

He dies at Gloucester [27 Oct., A.D. 940], and is conveyed to Malmesbury, and buried under St. Mary's altar.

- ‘ Hic jacet orbis honor, patriæ dolor, orbita recti, His epitaph.
‘ Justitiæ fulmen, munditiæ specular.
‘ Æthera flatus adit, carnis compage soluta,
‘ Urna triumphales excipit exuvias,

¹ in ecclesia sanctæ Matris Dei] interlined, A.

² Causa sepedicta] Cf. § 14.

³ crucem auream] Cf. Gesta Regum, lib. ii. § 135.

⁴ honoraverit] dignatus sit, but crossed through, and honoraverit interlined, A.

⁵ quod licet] interlined, A.

⁶ præreptus] sullatus, but crossed through, and præreptus interlined, A. Immatura morte præreptus, Aur. Vict., de Viris Illust., v. Cf. Gesta Regum, lib. ii. § 440.

⁷ Sanctæ Mariæ] interlined, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Many saints' relics purchased from abroad by him, and placed in the monastery.

Amongst them those of St. Paternus, bishop of Avranches [circ. A.D. 557]. Some account of that prelate.

Miracles performed by him during his life,

' Sol illustrarat bisseño Scorpion ortu,
' Cum regem cauda surruit¹ ille sua.'

§ 247. Accumulant² merita ejus in cenobium multorum Sanctorum reliquiæ quas invexit; in quibus emendis thesauros patris sui speciose prodigus distraxit, cælesti somnio ammonitus. Itaque ex transmarina Britannia et Normannia, quippe cum Rollone comite amico obligatus federe, multas Sanctorum, in quibus et Sancti Paterni Abrincatensis episcopi, reliquias mercatus est. Is, Aquitanus genus, a juvene monachus,³ processu ætatis heremita fuerat. Cumque secretioris philosophiæ studiis virtutum non exiguum quæstum conflasset, processit in publicum, dignus qui animarum rector esset qui seipsum regere nosset. Itaque prius in Constantiensi pago abbas, deinde apud Ab-rincas episcopus, miraculorum non expers fuit. Sitiens levi allisione baculi ad silicem elicit laticem. Stupendum omnino, ut, negante natura, sanctitas viri marmoreas venas in aquatiles procuderet bullas. Puellæ ori linguæ offitio destitutæ oleum infudit, et organum restauravit. Contractio muliebrium digitorum olim volæ infixæ⁴ contactu Sancti devoluta est. Puerum⁵ in mortem intumescens, cui virosos molares anguis infixerat, erexit incolumem, cutis lascivia sedata et ad proprium modum edomita. Spiritus nequam, præsentientes Sancti adventum, familiares clientes reliquerunt, excusata fugæ timiditate, quod pro Paterni violentia nequirent subsistere. Aviculæ, pastæ frumento quod benedictione condierat, digredientem per multa

¹ *surruit*] *surruit* } A.
 percutit

² *Accumulant*] On the upper margin of this page is the following in the thirteenth century hand:—
Nota in præsentî pagina de Reliquiis ab Athelstano Rege huic ecclesiæ collatis, et Miraculis sancti Paterni episcopi.

³ *monachus*] Cf. Gallia Christiana, xi. 469.

i

⁴ *infixa*] *inflexa*, A.

⁵ *Puerum*] Milevo nomine. Vita S. Paterni, auctore Venantio Fortunato, Migne, lxxxviii. 487.

miliaria remigio alarum¹ secutæ, nunquam ab ejus divelli karitate potuerunt, quo advixerunt. Preterea sunt alia, quæ Fortunatus lepido illo eloquii sale nostræ ingessit notitiæ.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

§ 248. Hunc rex Athelstanus adjunxit sancto Aldhelmo sotium; nec unquam se ille dissimulavit esse Sanctum frequentia miraculorum. Hoc, quod dicam, majores nostri egregie meminerant, et præcipue ferebant. Fur bratteam auri ex scrinio tulerat, egressusque ecclesiam in quos libuerat usus consumpserat. Non hoc Sanctus, quamvis alias patiens, tulit tacitum. Nam, cum reatus conscius impune se putaret reintratum ecclesiam, hesit ad hostium invisibilibus loris irretitus. Si conaretur ultra, tum vero ingens vis invisæ flammæ miserum adurens miserabilem ejulatum excutiebat. Si retro temptaret, retrahebatur obtortis faucibus laqueo. Nichil horum astantes videbant, clamorem et nisum latrunculi stupentes. Sed edocti eo confitente culpam et pænam, intercessionem ad Sanctum adhibuerunt. Soluta itaque dampno, solutus est ille suplitio. In hoc scrinio hæc scriptura legitur: 'Hoc opus rex Ethelstanus, totius Britanniae multarumque gentium in circuitu positarum imperator, in honorem sancti Paterni fieri jussit.'² quod has reliquias ex transmarinis partibus meruerit epistolam subitiam:

and after his death.

King Ethelstan's inscription on the shrine which he had caused to be made for the Saint's relics.

§ 249. 'Summæ et individuae Trinitatis honore omniumque Sanctorum præcellentissima intercessione glorioso ac munifico regi Adelstano, Samsonis summi pontificis ego Radbodus³ præpositus, istius sæculi glo-

Letter of the prior Radbodus to king Adelstan.

¹ *remigio alarum*] Æneis, i. 305.

² *jussit*] The passage quod has reliquias Sancti Samsonis posuit is inserted on the outer margin of A. About three words of the commencement of the sentence have been cut off by the binder.

³ *Radbodus*] Radbodus, prior of the monastery of St. Samson at Dol, in the see of Tours. Cf. Gallia Christiana, xiv. 1069. The above letter is dated A.D. 923, in Migne, cxxxii. 719.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

He sends the
relics of St.
Senator, St.
Paternus, and St.
Scubilion.

Their festival
kept on 23rd
Sept.

The letter found
in a shrine in
Middleton
monastery (co.
Dorset),

riam et eterni beatitudinem. Benignitatis ac sullimi-
tatis vestræ piissimæ et in omnibus hujus temporis
regibus terrenis famosa laude præcellentissimæ, rex
Adelstane, optime noverit pietas; manente adhuc
stabilitate nostræ regionis, quod pater vester Edguar-
dus per litteras se commendavit consortio fraternita-
tis Sancti Samsonis summi confessoris, ac Joveniani
archiepiscopi senioris, ac consobrini mei ac clericorum
ejus. Unde usque hodie indefessas regi Christo pro
ejus anima et pro salute vestra fundimus preces, et
die noctuque videntes super nos magnam misericor-
diam apparere vestram, in psalmis et missis orationi-
busque nostris quasi provolutus ego et xii. canonici
mei genibus vestris fuissemus, promittimus Deum cle-
mentem orare pro vobis. Et modo reliquias, quas
omni terrena substantia vobis scimus esse cariores,
transmitto vobis, id est ossa sancti Senatoris, et sancti
Paterni, atque sancti Scubilionis, ejusdem sancti Pa-
terni magistri, qui similiter uno die eademque hora
cum supradicto Paterno migravit ad Christum. Isti
certissime duo Sancti, cum sancto Paterno dextra
levaque jacuerunt in sepulchro; atque illorum sollem-
nitates sicut et Paterni .ix. kalendas Octobris cele-
brantur. Igitur, rex gloriose, sancte exaltator eccle-
siæ, gentilitatis humiliator pravæ, regni tui speculum,
totius bonitatis exemplum, dissipator hostium, pater
clericorum, adjutor egentium, amator omnium Sancto-
rum, invocator angelorum, deprecamur atque humili-
ter imploramus, qui in exulatu atque captivitate nos-
tris meritis atque peccatis in Frantia commoramur,
ut non nostri obliviscatur vestræ felicissimæ largita-
tis magna misericordia. Et nunc amodo, quæ mihi
dignemini commendare, sine ulla mora potestis im-
perare.

Hæc epistola inventa est in scrinio apud Mideltunense
cenobium, quod idem rex a fundamento fecit, et ubi
reliquias sancti Samsonis posuit.

§ 250. Sed jam inditia prædiorum, quæ rex cenobio contulit, subitienda video, quæ multis quidem cartis sed unam scripturam præferentibus intexuit hoc modo:

‘Fortuna fallentis¹ seculi procax, non lacteo liliorum candore amabilis, sed fellita ejulandæ corruptionis amaritudine odibilis,² fetentis filios in valle lacrimarum carnis rictibus debachando venenosis dilacerat; quæ, quamvis arridendo sit infelicibus atrectabilis, Acherontici tamen ad ima Cociti, ni Satus Alti subveniat Boantis, impudenter est declivis. Et ideo, quia ipsa ruinosa defitendo tanaliter dilabitur, summopere festinandum est ad amena indicibilis letitiæ arva, ubi himnidica angelicæ jubilationis organa mellifluaque vernantium rosarum odoramina a bonis beatisque naribus inestimabiliter dulcia capiuntur, sineque calce auribus felitium suavia audiuntur. Cujus amore felicitatis illectus, ego Ethelstanus, rex Anglorum, per Omnipotentis dexteram totius Britannicæ regno sulimatus, aliquas terræ particulas venerabili familiæ Maldubiensi pro animabus patruelium meorum, filiorum Ethelperdi clitonis, videlicet Elfspini et Ethelpini, Deo et sancto Petro in perpetuum jus largitus sum. Sub estimatione .x. cassatorum in loco qui dicitur Wdetun. Sub estimatione .lx^{ta}. cassatorum in loco qui dicitur Breomel. Sub estimatione .v. cassatorum in loco qui dicitur Sumerford; item .v. in loco qui dicitur Nortun; item .v. in loco qui dicitur Epulm. Hoc præcipiens, ut nemo nostrorum successorum hoc nostrum donum, quamdiu Christianitas vigeat, vel ex minimo interrumpere temptet. Quod si quis temp-

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

which the king
had founded and
enriched with St.
Samson's relics.

His grants of
lands to the
monastery of
Malmesbury.

[c. 94, a.]

Wootton [co.
Wilts].

Bremhill
[co. Wilts].

Ewelme [co.
Oxford].

¹ *Fortuna fallentis*] Cf. Cod. Dipl., No. ccclxvii., marked as of doubtful authenticity, where what appears to be the same charter, but without the account of Ælfred's perjury and death, and with other variations, is printed under the year 935, with

which year the indiction viij. tallies. The story of Ælfred's perjury is also given in the *Gesta Regum*, lib. ii. § 137, where the charter commences at the words *Sciant autem*, etc.

² *odibilis*] The first two syllables on an erasure, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Pope John XI.
[931-936].

Doncaster.
21 Dec., A.D.
937.

‘ taverit, a Deo se dampnandum in perpetuum sciat.
‘ Sciant autem sapientes nostræ regionis nos has præ-
‘ fatas terras non injuste rapuisse, rapinamque Deo
‘ dedisse, sed sic eas accepi, quemadmodum judicave-
‘ runt omnes optimates regni Anglorum, insuper et
‘ apostolicus papa Romanæ ecclesiæ Johannes, Elfredo
‘ defuncto, qui nostræ felicitati et vitæ emulus extitit,
‘ nequitiae inimicorum meorum consentiens, quando me
‘ voluerunt, patre meo defuncto, cecare in Wintonia
‘ civitate, si non me Deus sua pietate eripuisset. Sed,
‘ denudatis eorum machinamentis, remissus est ad Ro-
‘ manam ecclesiam, ut ibi se coram Johanne aposto-
‘ lico jurejurando defenderet. Et hoc fecit coram sancti
‘ Petri altari. Sed, facto juramento, cecidit coram al-
‘ tari, et manibus famulorum suorum portatus est ad
‘ Scolam Anglorum,¹ et in tertia nocte vitam finivit.
‘ Et tunc apostolicus ad nos remisit, et quid de eo
‘ ageretur consuluit. Nos autem optimatum nostrorum
‘ rogatu concessimus ut poneretur ad cæteros Chris-
‘ tianos, quamvis indignus. Et sic judicata est mihi
‘ possessio illius omnis in magnis et modicis. Et cetera.
‘ Hujus autem a Deo Dominoque Jhesu Christo in-
‘ ventæ atque inspiratæ voluntatis scedula anno Domi-
‘ nicæ Incarnationis .DCCC^oXXX^oVII^o, regni vero gratis
‘ mihi commissi .xi^o, indictione octava, epacta .xmaⁱⁱiii^{ta}.
‘ concurrente tertio, .xii^o. Kalendas Januarii, luna ver-
‘ tentis mensis decima, in civitate celeberrima quæ Dor-
‘ nacester appellatur conscripta est, tota optimatum
‘ generalitate sub alis regiæ dapsilitatis ovanti.’ Sub-
‘ scripsere subreguli Eugenius, Howel, Morcant, Ludual.
‘ Archiepiscopi Wlfelmus Doroberniæ, Wlstanus Eboraci.
‘ Episcopi Burgric Rofensis, Tedred Lundoniensis, Epelgar
‘ Orientalium Anglorum, Alfrith Wintoniensis, Elfredus
‘ Scireburnensis, Wlfelmus Wellensis, Epelgar Cridiensis,
‘ Oda Wiltensis, Eadhelm Selesiensis, Sexhelm Sancti

¹ *Scolam Anglorum*] Cf. *Gesta Regum*, lib. ii. §§ 109, 137.

Cuthberti, Tidelm Herefordensis, Elwine Wigorniensis, Kinsi Licitfeldensis, Winsi Legecestrensis.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

§ 251. Ethelstano successerunt fratres, Edmundus sex, Edredus .ix. annis. Edredo Eduuius .iiii^{or}. annis, filius Edmundi qui, sicut alias latius diximus,¹ meretriculæ unius seductus illecebris, Dunstanum, stultitiæ suæ sevissimum correptorem, patria expulit. Inde, semel malo imbutus, omnes ad dolorem Dunstani in tota Anglia monastici ordinis homines, prius nudatos facultatum auxilio, post etiam deportatos exilio, calamitatibus indignis affecit. Nam et² Meldunense cenobium stabulum clericorum fecit, anno ducentesimo .xlvi^{to}. post transitum patris Aldelmi, postquam a Leutherio ibi præpositus est monachis, anno .lxx^ovi^{to}. et ducentesimo. Sed tu, Domine Jhesu, creator et recreator noster, bone artifex, multumque potens formare nostra deformia, per illos homines irregulares et vagos thesaurum tuum, tot seculis abditum, in lucem propalasti. Sanctissimi Aldelmi corpus dico, quod illi de terra elevatum in serinio, quod supradixi,³ locarunt. Accessit clericorum gloriæ regalis liberalitas, ut daret Sancto prædium,⁴ vicinitate et amplitudine peroportunum, quod nominarem, nisi quia notum est et reges anteriores multas ejus portiones dederint, ne hic solus communem gloriam vel vendicet totam vel vellicet partem.⁵ Sed omnis temporum iniquitas mature decedit, succedente Edgardo fratre, omnium antecessorum, nisi Ethelstanus palmam præoccupasset, facile primo. Denique nescias

Edwy the son of Edmund, king. [A.D. 955.]

His persecution of the monks on account of his anger with Dunstan.

He makes the monastery of Malmesbury a stable of secular clergy, A.D. 955,

who place the body of Aldhelm in the shrine.

Edwy's grant of land to Malmesbury.

Edgar succeeds his brother Edwy [A.D. 959].

[c. 94, b.]

¹ *alias latius diximus*] Supra, lib. i. § 17; Gesta Regum, lib. ii. § 147.

² *Nam et . . . peroportunum*] This passage occurs almost word for word in the Gesta Regum, lib. ii. § 147.

³ *quod supradixi*] supra, lib. v., § 236.

⁴ *prædium*] Alluding probably to

the large grant of land at Brokenborough, made to the monastery by king Edwy in the year 956. See Cod. Dipl., No. ccclx.

⁵ *vendicet totam vel vellicet partem*] totam vendicet vel partem vellicet, but with marks for transposition, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.
The characters
of Ethelstan
and Edgar com-
pared.

Edgar's charter,

declaring his
intention to
restore the
monasteries.

He makes Elfric
abbot of the
monastery of
Malmesbury.

quem præferas, nisi quod iste tenuerit, ille inceperit. Ille fortior, iste fortunatior. Ille Dei et suo auxilio nisus, iste prudentium virorum consilio credulus. Edgarus igitur, abolitis edictis germani quæ lux regius et juvenilis impetus imperaverat, quid ecclesiæ nostræ dederit, quid abstulerit, suo melius sermone reserabit.

§ 252. 'Cum universitatem¹ generalis massæ metā
' maneat certa, visibiliaque,² ut ait Apostolus, sint tem-
' poralia, invisibilia vero sint perpetua, restat unum-
' quemque hic peracta illic recipere merita. Unde
' ego Edgarus, totius Albionis basileus necne mariti-
' morum seu insulanorum regum circumhabitantium,
' adeo ut nullus progenitorum meorum subjectione, lar-
' giflua Dei gratia suppetente, sullimatus, quid imperii
' mei potissimum regi regum Domino darem, tanti
' memor honoris, sollertius sepe tractavi. Piæ igitur
' faultrix devotionis pervigili meæ studiositati subito
' superna insinnavit pietas quæque in regno meo
' sancta instaurare monasteria. Quæ velut muscivis
' scindulis cariosisque tabulis tignotenus visibiliter di-
' ruta, sic, quod majus est, intus a servitio Dei ferme
' vacua fuerant neglecta. Idiotis nempe clericis ejectis,
' nullius regularis religionis disciplinæ subjectis, pluri-
' mis in locis sanctioris seriei, scilicet monachici habitus,
' præfeci pastores, ad ruinosa quæque templorum red-
' integranda, opulentos fiscalium munerum eis exhibens
' sumptus. Quorum unum nomine Elfricum, virum in
' omnibus ecclesiasticum, famosissimi constitui cus-
' todem cenobii, quod Angli bifario vocitant onomate
' Maldelmesburh. Cui pro commoditate animulæ meæ,
' ob Salvatoris nostri, Ejusque thotocos³ semper virginis

¹ *Cum universitatem*] Printed, Cod. Dipl., No. DLXXXIV., where it is marked as of doubtful authenticity. It also occurs in the *Gesta Regum*, lib. ii. § 153, but with a few verbal alterations.

² *visibiliaque*] Cf. 2 Cor. iv. 18.

³ *thotocos*] *thotocos*] A. Cf. MS. Bodl. Laud, 548, f. 59, b., where the word occurs similarly written.

' Mariæ, necnon apostolorum Petri et Pauli, Aldhelmi-
 ' que almi præsulis honorem, particulam terræ, .x.
 ' videlicet manentium vocabulo Estcotun, cum pratis et
 ' silvis, munifica liberalitate restitui. Hæc terra a
 ' prædictis semel accommodata clericis, diu a plerisque,
 ' postremo a contentioso injuste possessa est Athel-
 ' nodo. Sed, superstitiosa subtilique ejus invectione a
 ' sapientibus meis audita, ac disceptatione illius men-
 ' dosa ab eisdem, me præsentem, convicta, monasteriali a
 ' me reddita est usui, anno Dominicæ Incarnationis
 ' nongentesimo septuagesimo quarto, regni vero mei
 ' .x^{m^oiiii^{to}}, regiæ consecrationis primo, post transitum
 ' pretiosi confessoris Aldelmi .cc^olx^ov^{to}. Hanc vero
 ' restitutionis scedulam prædicti abbatis rogatu, ob fu-
 ' turæ posteritatis memoriam tenacem, caraxare præ-
 ' cepi, ne quamdiu Christiana fides viget in nostra-
 ' tibus ab aliquo tyrannici potentatus præfatum rus
 ' ab illo sancto loco violenter, quod absit, alienetur.
 Et subscriptio archiepiscoporum Dunstani Cantuariensis
 et Oswaldi Eboracensis, et episcoporum Athelpoldi
 Wintoniensis, trium Elfstanorum Londoniensis, Rofen-
 sis, Wiltunensis, et ceterorum.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

and settles land
at Eastcott, co.
Wilts, upon it.

A.D. 974.

§ 253. Hic est Elfricus qui, omnem curam ad beatam
 transferens Mariam, possessionem et nomen monasterii
 ejus delegavit ditioni ut, tacito interim beatissimi

Abbot Elfric a
devotee of the
Virgin Mary.

Petri nomine, ipsa sola loco videatur imperare.¹ Nec
 fastidivit gloriosa domina illustris et prædicandi viri
 munus; quinimmo usque hodie præsidet ecclesiæ, sanc-
 tissimi Aldelmi communionem in potestate amplectens.

He causes her
to be regarded as
the patron saint
of the monastery
of Malmesbury
instead of St.
Peter.

Eum peritum litterarum, præsertimque elegantissimum
 interpretem, non fallax tradit vetustas. Edificandi

His learning.

gnarum, qui omnes monachorum officinas, eo tempore
 præstantissimas, nec adhuc adeo despicabiles, fundaverit
 et consummaverit. Hujus, intermisso nomine, facit men-

He builds the
monks' offices.

[.95, a.]

Abbo's reference
to him in his

¹ *videatur imperare*] Supra, § 232.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.
preface to the
Passion of
St. Edmund.

He is made
bishop of Cred-
iton, and dies
within four years
[A.D. 979-985].

Books written
and translated
by Ælfric.

tionem Abbo Floriacensis, in præfatione Passionis sancti Edmundi ad Dunstanum beatum archiepiscopum, his verbis: 'Passionem sancti Edmundi a nemine scrip-
' tam, pluribus ignotam, tua Sanctitas ex antiquitatis
' memoria collectam historialiter me præsentē retulit,
' domino episcopo Rofensis ecclesiæ et abbate monas-
' terii quod dicitur Malmesbiri, ac aliis circumassis-
' tentibus, sicut tuus est mos, fratribus¹ . . . '

§ 254. Elfricus sane cum jam grandævus esset, in episcopum Cridiensem² alteratus, vix *iiii*^{or}. annis super-
fuit. Reliquit aliquantos codices, non exigua ingenii
monimenta: Vitam sancti Adelwoldi,³ antequam eam
Wlstanus operosius concinnaret; Abbreviationem Pas-

¹ *fratribus.*] Here follows a blank erasure of four lines in A. Cf. Migne, cxxxix. 507, where, with variations from the above text, the passage in Abbo is continued as follows:—" fratri-
bus, quos pabulo divini verbi
" Latina et patria lingua pascere
" non desinis. Quibus fatebaris
" oculos suffusus lacrimis, quod eam
" junior didicisses a quodam sene
" decrepito, qui eam simpliciter et
" plena fide referebat gloriosissimo
" regi Ethelstano, jurejurando as-
" serens quod eadem die fuisset
" armiger beati viri, qua pro Christo
" martir occubuit."

² *Cridiensem*] Cf. lib. ii. § 94.

³ *Vitam Sancti Adelwoldi*] Our author is mistaken in his identifica-
tion of Ælfric, abbot of Malmes-
bury and subsequently bishop of
Crediton, with Ælfric the writer of
the Life of St. Æthelwald, bishop
of Winchester, and compiler of
numerous other Saxon works. We
know, by the signatures in the Codex
Diplomaticus, that Ælfric occupied
the see of Crediton from A.D. 979

to A.D. 985; while Ælfric, com-
piler of the Life of St. Æthelwald,
states expressly in his Dedication to
bishop Kenulf that he undertook
the composition of the Life twenty
years after Æthelwald's death, in
other words in A.D. 1004. The
entire subject of the identification of
the grammarian Ælfric (abbot, not
of Malmesbury, but of Eynsham)
has been fully and lucidly treated by
the Rev. Oswald Cockayne, in his
preface to the third volume of
Leechdoms, pp. xiv-xxix. Cf. also
Hardy, Cat. of Engl. Hist., vol. i.,
part ii., p. 586; and Matth. Paris,
vol. iii., p. ix, ed. Madden). I agree
with Mr. Cockayne that Malmes-
bury seems to have been conscious
of some floating uncertainty on the
subject, although I do not draw that
inference from the source Mr.
Cockayne mentions, viz. the erasure
of certain lines preceding the § 254.
"Elfricus sane," etc. The lines
erased, probably completed the pre-
vious section in the same or similar
terms to the extract from Abbo
given above. n. 1.

sionis sancti Edmundi; libros multos ex Latino in patrium sermonem versos.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

§ 255. Tempore ergo Edgari regis Dunstanus sanctissimus archiepiscopus nostri cenobii restorationi et decori egregiam curam admovit. Invitatus in amorem sancti Aldhelmi et generis Westsaxonici affinitate, nam de hac provincia oriundus fuerat, et miraculis subinde crebrescentibus, qui gauderet suæ regionis Sanctum¹ suis potissimum temporibus in speculam elatum. Ideo in multis loco munificus, quæ tunc in Anglia magni miraculi essent, decusque et ingenium conferentis ostenderent, offerre crebro. Inter quæ signa sono et mole præstantia, et organa ubi per æreas fistulas musicis mensuris elaboratas

St. Dunstan restores and decorates the monastery of Malmesbury.

he gives it bells and an organ with an inscription.

Dudum conceptas follis vomit anxius auras.

Ibi² hoc distichon laminis æreis impressit:

‘Organa do sancto præsul Dunstanus Aldhelmo,³

‘Perdat hic æternum qui vult hinc tollere regnum.’

Poterunt et hi versus veritati suffragari, quos conspicati sumus impressos vasculo, quod ministris altaris famulabatur aquæ obsequio.

also a holy water vat with an inscription.

‘Idriolam⁴ hanc fundi Dunstan mandaverat archi-

‘Præsul, ut in templo sancto serviret Aldhelmo.’⁵

In quibus licentia poetica, subtracta e nomine Sancti priori L littera, ut versus staret, ingeniaverat. In neutro enim insculptum erat Aldhelmo, sed Adelmo. Interea, post obitum suum futuræ in Anglia calamitatis et Danicæ depopulationis spiritu prophetico præsagus, utpote⁵ qui eas non enigmatico fuco sed aperto

He predicts the Danish invasion;

¹ *suæ regionis Sanctum*] sanctum
a b
suæ regionis, A.

² *Ibi*] On margin, in the thirteenth century hand, Nota quid sanctus Dunstanus beato contulerit Aldhelmo, A.

³ *Aldhelmo*] Cf. Faricius, lxxxix. 76, 77.

⁴ *Idriolam*] See a similar distich in Malmesbury's *Historia Glastoniensis Ecclesiæ*. Migne, clxxix. 1721.

⁵ *utpote*] written on the margin. A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

and fearing for
St. Aldhelm's
remains and the
riches of his
shrine,

removes the
bones to a stone
tomb on the
right of the
altar [A.D. 986],³
with various
offerings,
and an inscrip-
tion in verse,

prophesying the
ravages which
would be com-
mitted by the
Danes,
which prophecy
was afterwards
fulfilled as the
author is about
to relate.

Edward king.
Egelred king
[A.D. 978].

Miserable state
of the kingdom
under his rule.

eloquio ipsi etiam regi prænuntiaverit, sanctissimis confessoris ossibus metuebat. Jamque animo volutans Danorum avaram sevitiam et sevam avaritiam, mente imaginabatur monasterium cupiditate pecuniarum prædatum iri. Tum ne aliquis, splendore metalli raptatus scrinium abriperet, avideque pretiosas crustas sinibus ingerens lignum nudatum cum ossibus aliquorum proiceret, id vero maximo horrore et timori erat. Quocirca, diu multumque perpenso consilio, reverentissimas reliquias ereptas scrinio² lapideo composuit tumulo.³ Excitato in editum ad dexteram altaris loco, cunctis in ecclesia intuentibus conspicuo. Apposuit juxta ossa, primum nitenti et delicata sindone deinde pretiosissimo cocco circumtecta, fialam vitream purissimo⁴ balsamo plenam. Congrua profecto pontifici aromata, qui semper in cælum thurificasset virtutum et orationum holocausta. Simulque partem asserum ex antiquissimo sarcophago, quo tota in mortalem conditionem defluerat caro. Nec abstinnit versibus, quibus forensem sepulchri ambitum decoravit. Quorum hæc erat summa, ut amatorem suum delictorum dignaretur venia, nec accerseret in culpam quod eum editori loco deposuisset. Scire Sanctum id se fecisse pro cautela, non pro contumelia. Nec eventus rerum fefellit prophetam;⁵ nec cecidit de verbis ejus quicquam in terram. Quod breviter intimabo, si successionem regum quam intermisceram continuavero.

§ 256. Edgardo post xvi. annos regni successit Eddardus filius tribus annis et dimidio. Illi Egelredus frater substitutus xxx^{ta}vii. annis miserabile regnum ob-

[l. 95, b]

¹ Quocirca] In margin of A., in the thirteenth century hand, Nota, Qualiter beatus Dunstanus reliquias beati Aldhelmi occuluerit propter timorem Danorum.

² scrinio] tumulo, but crossed through, and scrinio interlined, A.

³ tumulo] For this date see § 262.

⁴ vitream purissimo] purissimo vitream, but marked for transposition, A.

⁵ prophetam] Cf. Migne, cxxxvii. 446-447.

sedit, subruit, pessumdedit. Cujus gesta his inserere ex habundanti opinor; præsertim cum alias¹ miseriarum ejus laberinthos evolverim. Illud non tacebo quod, Edgaro mortuo, qui se pluribus quam ullum progenitorum suorum dominari jactaverat, non quod latius sed quod securius imperitaret, res in contrarium cessit, suprema felicitas regni in præcipiti stetit. Summis² enim, ut quidam ait, rebus diu stare negatum. Danorum³ ergo gens, assueta vivere raptò, totis littoribus in Angliam efferbuit. Jamque, ut compendio dicam, omni ora maritima depopulata, medulam mediterranei soli depascebatur. Eo in indigenas insolentior, quo a scientia veri Dei remotior. Pars cum duce prælato Meldunum venerat. Ibi eo se terrore quo consueverat acturam existimans, ecclesiam furibunda irrupit. Circumductis utrinque oculis nichil, quod avidæ rapacitati satisfaceret, præter scrinium Sancti conspiciantur. Cetera meticulosa monachorum provisio curioso furori summoerat. Illud solum fortunæ, vel, ut verius dicam, tutelæ Sancti exposuerat. Tutaretur si vellet, sin minus ludibrio se haberi permetteret. Id illi, vasto ore inhiantes, limphatis gressibus involant. Quorum unus, quem improba fames argenti audatiorem fecisset, arrepto cultello, pretiosos lapides cassibus expedire nitabatur. Jamque manum admoverat, cum grassantem luem avaritiæ Sancti virtus festinata compescuit. Luit ergo ausum temerarium, mente amissa, retro in pavimentum elisus, tamquam si penetrabile telum cordi suspiraret adactum. Pæna unius reduxit ad sanitatem ceteros, ne furerent, ne streperent, ut loca sancta intaminata relinquerent, ut fugerent. Accelerant igitur fugam per plana, per invia; gaudentes vel sola corpora

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Invasion of the
Danes.

They go to
Malmesbury,

and break into
the monastery,
from which the
monks had re-
moved every-
thing except Ald-
helm's shrine.

One of them
seizes it, and is
about to cut out
the gems

he is smitten
down as if
stabbed;

the rest flee in
terror.

¹ *alias*] Gesta Regum, lib. ii. § 164.

² *Summis*] ——— Summisque negatum

Stare diu. Pharsalia, i. 70, 71.

³ *Danorum*] Cf. Gesta Regum, lib. ii. § 165.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

The report of the
miracle deters
others from fur-
ther sacrilege.

King Egelred
gives land to the
monastery under
the abbacy of
Athelwerd,

although he
afterwards leads
a profligate life.

His deed of gift.

[A.D. 982.]

eripuisse discrimini. Multorum enim milium cursu non intermisso, aliquid humano timore majus se pertulisse prodidere, dum nullus a tergo urgeret, nullus a fronte obsisteret. Hujusmodi fama, multitudinem hostium pervagata, signiorem ad predam et timidiorem ad reverentiam Sanctorum effecit. Unde contigit ut, omnibus in circuitu monasteriis depopulatis vel expilatis, istud¹ solum nunquam adeo gravem deploraret erumnam.²

§ 257. Iste rex villam .x. manentium cenobio Sancti Aldhelmi contulit sub abbate Athelperdo, qui Elfrico successerat. Stimulabant eum, adhuc in regno tenellum, heroes illustrissimi qui erant superstites; post quorum decessum et in vitæ luxum et in regni detrimentum totus emarcuit. Copia enim rerum, quas reliquit pater, incitavit in lasciviam; offensa Dei meruit iracundiam; Dei iracundia gentem adduxit in exterminium. Est autem scriptura hujusmodi:

‘Universis crebro³ studium sophiæ intente rimantibus liquido patescit, quod præsentis vitæ terminus variante diversæ calamitatis erumna instare, jamque ingruere nimio terrore dinoscitur. Ego igitur Edelred, Christi gratia opitulante totius Albionis basileus, optimatum meorum monitu instructus, æterna caducis mercari cupiens, quandam ruris particulam, .x. vide licet manentium, loco celebri qui ab hujus patriæ peritis noto Redburne nuncupatur onomate, Domino nostro Jhesu Christo Ejusque genitrici, semper virgini Mariæ, in veneratione beati præsulis Aldelmi, qui locum ipsum, qui usitato vocabulo nominatur Maldelmesburuh, fecit, ad usus monachorum sub Epelperdi abbatis regimine inibi degentium æterna largitus sum hereditate. Et cetera.’ Anno Dominicæ [L. 98, a.]

¹ *istud*] interlined, A.

² *erumnam*] Vide supra, § 198.

³ *Universis crebro*] Printed in

the Cod. Dipl. No. DCXXXII., from MS. Lansd. 417, f. 20, b., where the correct date, A.D. 982, occurs.

Incarnationis .D.cccc^{mo}lxxx^{mo}ii^{do}. scripta est hæc carta, post transitum ejusdem patris ducentesimo sexagesimo tertio. Subscripserunt illi qui in superiori karta, et cum eis Elfricus jam episcopus, sed et Escuius Dorcestrensis episcopus.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

§ 258. Egelredo post .vii. et .xxx^a. annos regni defuncto, successit Cnuto annis .xx^{ti}. Cnutoni Haroldus filius annis .iiii^{or}. Ei Hardacnut ¹ anno i^o. Illi Eduardus .xx^{ti}.iiii^{or}. annis. In his octoginta sex annis fuerunt

Succession of
kings after
Egelred.
1017.
1037.
1040.
1042.

post Epelperdum, Kinepard, Brihtelmus, Brihtpoldus, Edericus, Wlsinus. Brihtwoldus, ut ex scriptis Anglicis animadvertimus, multa incommoda cenobio intulit, terras vel omnino distrahendo vel parvo pretio inva-

Succession of
abbots after
Ethelwerd.
Brihtwold alien-
ates the lands of
the monastery.

dando. Sed enim excusatur, quod magno illo geldo, qui tunc Danis dabatur, oppressus unicum inveniebat malorum remedium; quod futurorum incautus, non videbat obesse posse in posterum. Uulsinus religionem monachorum, propter adventum Danorum multum debilitatam, erexit in vigorem priscum. Non defuerunt nostro tempore monachi qui, eum in carne conspicati, memoriam viri ruminare et aliis proferre dulce habebant. Ex quorum narratione pendulus, multa ejus insignia animo indidi; sed dicere refugio, quia minus suscepto concurrunt operi. Ei Egelpardus annis .x. successit. Mox Elwinus anno et semis. Brihtwoldus huic annis .vii. Eum, inertem ad bonum, alacrem ad malum, miserabilem mortem obisse tradit vetustas,

Some excuse to
be found for him
in the exactions
of the Dances.

Uulsine re-
invigorates
monachism.

in villa inter medios potationum apparatus extinctum, in ecclesia Beati Andreæ, quæ magnæ adhibebat ecclesiæ,² inter³ prædecessores sepultum. Satisque constat custodes locis umbris fantasticis inquietatos, donec cadaver suffossum longe a monasterio paludi profundæ

Malevolent dis-
position of
Brihtwold II.

His death at a
drinking bout,
and burial in St.
Andrew's
church.

His body obliged
to be removed
and buried in a
marsh.

¹ *Hardacnut*] Ardacnut, with
H interlined, A.

magnæ adhibebat ecclesiæ] added on
margin, A.

² *in ecclesia beati Andreæ, quæ*

³ *inter*] The last syllable on an
erasure, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

The author will now give an account of miracles at Aldhelm's tomb.

When the Danes invaded England they allied themselves with the Norwegians.

Elfeldis, an English damsel, becomes the captive of a Norwegian count;

who seeks to divorce his wife and marry her.

He ravishes her, and dies soon after.

St. Olaf, king of Norway, hearing of her beauty woos her,

but conceals his amour from the queen.

Elfeldis rejects his offers.

immerserint; unde aliquotiens teter odor emergens sevam vicinis exhalat mephitim.¹ Sed hæc quæ injocunda sunt relinquentes, ad miracula quæ hoc temporum discursu apud beati confessoris tumulum Divinitas ostendit, accingamur.

§ 259. Dani² cum in Angliam venire offirmassent propositum, ad sotietatem victoriæ Norreganos ascivere. Utrorumque immanis barbaries, sed Norreganorum cupiditas rapacior, libido infestior. Horum uni comiti, dum depopulatur omnia, puella quædam Elfeldis nomine cessit in partem prædæ. Honesto apud Anglos loco nata, ingenui corporis et vultus. Hæc illecebrarum fomenta barbaro fuere, ut legitimo conubio repudium daret, in captivæ suæ nuptias intendens nervos, cujus integritatem tutari et captivitatis misereri deberet, nisi barbarus esset. Quare, primo consumptis blanditiis, renitentis et multum deprecantis pudorem prædo nocturnus invasit et rapuit. Veruntamen non diu superfuit, nec spe conceptæ prolis nec longa vita post injuriam feminæ factam letatus. Eo ergo defuncto, rumor spetiosæ Elfeldis aures regis terræ impulit. Ille mox pro more gentis in feminæ cupiditatem [t. 96, b.] potiendæ adhinnivit. Fit ergo ex rege amator, ex potente cliens. Adorat per internuntios majestatem captivæ, ut se amicum dignetur. Pollicetur montes auri, amorem perpetuum; postremo quæcumque possint vel mulierem decipere vel captivam illicere. Omnia clam uxore, quam ne incenderet verebatur quam maxime. Respondit Elfeldis contraria. Se aliis amoribus intentam, Deo deservire proposuisse. Tulisse illum suos secum amores, qui et vivens primitias libasset et moriens consepelisset. Hoc audito rex, dolens se mulierculæ fuisse despectui, vi negantem aggreditur, et

¹ *mephitim*] . . sævamque exhalat opaca mephitim. *Æneid*, vii. 84.

² *Dani*] Cf. Faricius, lxxxix. 78,

79, and P. A. Munch, *Det Norske Folks Historie*: Christiania, 1853, v. i., pt. 2, pp. 664 et seqq.

quadam nocte in nichil tale metuentis amplexus subit violentus. Ex una conjunctione concipitur fetus, et editur masculus, contra utrorumque votum. Nam et rex, periclitari famam suam metuens, vellet quidem exercere placitum sed nollet habere fructum. Et El-fildis Deum primo pro incesto viri conjugati metuens, zelotipiam reginæ secundo cavebat. Verumtamen proles, ut dixi, edita utrorumque blandiebatur oculis, ut eos sibi conciliaret. Virum, ne mulierem ex se matrem abiceret, præsertim corpore pulcrum, genere ingenuam, conditione captivam,¹ se solo cum quo rem haberet continenter sobriam. Mulierem, ut et facti consuetudine et filii dulcedine virum in amorem reciperet. Peccatum ergo, quod aspernanter inierat, libenter fovebat voluptate addicta. Et, ut reginæ notitiam falleret, apud quendam episcopum terræ latibulum habebat, indeque cum libebat in usus noctis abducebatur. Sed hæc illecebrarum gaudia proximus regis obitus abruptit, remansitque illa in medio cum pupillo filio. Quapropter, non nesciens quantum mulierum ira in pelices audeat, in longissimas Norwegiæ provincias fugæ indulisit. Agente fideliter et necessaria ministrante pontifice, cui soli tutelam orphanæ supremis verbis rex obiens commiserat. Unde factum est ut, cum mulierem fastum imperitantis optimates detractarent, ille rem omnem ut erat non taceret. Ita decreto communi parvulus ad umbram in fastigio regni locatur, tutoribus omnia negotia pro arbitrio disponentibus. Exacto autem non plus anno et dimidio, puerulus ille, vocabulo Magnus, acerba morte² vitæ subtractus, colus Parcarum evoluit.³ Dicitur quod insidiis procerum, sed ego

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

He violates her.
A son is the issue
of their inter-
course [A.D.
1024].

The king dies
[31 Aug. 1030].
Elfildis fearing
the queen's
wrath, flies.

The bishop by
whom the boy,
Magnus, had
been educated
declares his birth
to the nobles.

They make him
king, but he dies
within eighteen
months.

¹ præsertim corpore pulcrum,
genere ingenuam, conditione capti-
vum] præsertim corpore pulcrum, in-
conditione
genueam, captivam, A.

² vocabulo Magnus acerba morte]

c d a
acerba morte vocabulo Magnus, A.

³ evoluit] Magnus appears to have
reigned from A.D. 1035 until his
death, Oct. 25, 1047.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Elfildis returns
to England
under a vow of
abstinence from
flesh.

After some
years she gives
a banquet, and is
persuaded to
break her vow,

and is struck
with paralysis as
a punishment.

For three years
she visits the
shrines of various
saints seeking
for a cure,
but going to the
sepulchre of
St. Aldhelm
upon his festival,
May 25,

non assentior, ut illi innocenti¹ vim mortis consciscerent quem regem creaverant. Tunc ergo, ne longam texam fabulam, Elfildis omni viduata consilio in patriam receptui cecinit. Et, ut tam periculosum navigium Deus secundaret, vovit, si Angliam incolumis annavigaret, nunquam se terrestris animalis carnes comesuram, nunquam nisi diebus festis unctiores escas sumpturam. Pio Dei nutu felicem sortita eventum, industrie continebat votum. Ex pecunia quam mariti et filii liberalitate meruerat tres villas mercata, quarum reditu suam suorumque vitam toleraret. Post aliquot annos, lautiore convivio in hilaritatem profusa, convivas ad letitiam hortabatur. Illique vicissim, ut quantulumcunque carniū sumeret, rogantes, diu cassos expendere sermones. Veruntamen, presbyterorum qui adessent rogatu pressa, promittentium orationes et missas, dicentiumque magnarum etiam deliciarum culpam missarum celebratione posse deleri, summis illa digitis nescio quid carniū attingens, ori suo sensu recusante [f. 97, a] apposuit. Statimque divinæ severitatis clemens animadversio² secuta, illa valitudine, quam Græce paralysin id est resolutionem membrorum dicunt, masticantem percudit tam valide, ut nullum membrum offitium suum facere posset. Sola lingua intra fauces palpibat, quæ delictum diceret, veniam oraret. Preclare innocens prolapsio temporali castigata est verbere. Ceterum, si penalem commisisset culpam, non habuisset venialem vindictam. Triennio integro, tali decocta incommodo, in lectica Sanctorum circuibat loca, pulsabat suffragia, quos celebriores miraculorum fecerat fama. Cessit³ omnis superiorum karitas, deditque locum beatissimi Aldhelmi gloriæ ut, tam illustri persona curata,

¹ *innocenti*] interlined, A.

² *clemens animadversio*] animad-
a
versio clemens, A.

³ *Cessit*] On the margin of A., in the thirteenth century hand, *Nota miraculum*.

excellentius volitaret per hominum ora. Venit ergo post triennium ad natale Sancti, quod octavo kalendas Junias magna provincialium frequentia colitur. Nec morata virtus herilis in ipsa sollennitatis vigilia orantem ad sepulchrum attigit. Reviruit sanitas, artuum laxa compago induruit; incolumis paralitica surrexit. Stupentibus et laudantibus notis, strepentibus et rem percunctantibus monachis, lætantibus cunctis. Elfeldis, curator suo non ingrata, omnia sua loco contulit. Sanctimonialem professa, vivens propter ecclesiam mansitavit, defuncta famosam sepulturam in claustrum accepit. Hoc miraculum, pro claritate, ut dixi, personæ et temporum vicinitate ad nos per successiones transmissum, fidem facit multa fuisse quæ obscuraverit annorum injuria, quæ occuluerit scriptorum incuria.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

is there restored
to health and
strength.

She becomes a
nun, and is
buried at Mal-
mesbury.

§ 260. Eodem tempore venit ad locum quidam monachus Græcus, nomine Constantinus.¹ Cæterum unde oriundum incertum, necessitas an voluntas domo patriaque eliminaverit. Hic primus auctor vineæ fuit, quæ in colle monasterio ad Aquilonem vicino sita, plures duravit annos. Staturæ fuit habilis, moribus dulcis, colloquio affabilis. Cibi sobrius, potus parci et pæne nullius. Festorum dierum in orationibus consumeat ferias, cæterorum in vineæ opere totas consummabat horas. Jam vero moriens, voce præclusa, cum paucissimis animæ reliquiis efflaturus estimaretur, resumpsit, et lento conamine surrexit. Temptataque pera, quæ semper adhe-rebat lateri, protulit ex ea pallium, quod est insigne archiepiscoporum, quod sibi, quantum jacens poterat, more quo sciebat coaptavit. Continuoque violentia mortis recidens supremum efflavit et defecit. Quo animadversum est archiepiscopum fuisse; sed adhuc cognitio vacillat qua causa patriæ olim² valefecerit. Nobis

Constantine, a
Greek monk,
comes to the
monastery, and
plants a vineyard
near it.

His sweet dis-
position and
abstemious
habits.

When at the
point of death he
draws from his
scrip a pall,
which he puts on,
and then dies.

This fact sug-
gests the idea
that he was an
archbishop.

¹ *Constantinus*] Cf. *Oriens Chris-*
tianus, ii. 295-6.

² *causa patriæ olim*] ^b *patriæ olim*
^a
causa, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

His burial
among the
abbots in St.
Andrew's church.
The miraculous
whiteness of his
bones and their
fragrance after
some years prove
him to have been
a distinguished
person.

A dangerous
demoniac, near
Malmesbury,

ambigua in bonum torquere licet, quod amor religionis pontificem peregrinari compulerit. Tunc igitur inter sepulchra abbatum in ecclesia Sancti Andreae, quæ tunc erat, reverenter humatus est. Successu vero annorum, cum necessitas novorum ediftiorum ipsum et ceteros antiquis deturbasset sedibus, ossa, reperta candoris insoliti et odoris gratissimi, dederunt inditium plebeie sanctitatis non fuisse Constantinum.

§ 261. Ruricola¹ quidam in vicinia Melduni, notus monachis et urbi, pessimo afflatus demone torquebatur. In cominus astantes, quos contingere nequiret, dentibus frendere, propiores calce seu pugno impellere. In eminus positos spumas jacere; quicquid ad manum venisset vice tormenti rotare. Furor arma² suggerebat, ut nemo impune accederet qui non lesus abiret. Insana præterea loquens, in ipsa sidera jaculabatur convitia. Ex uno ore diversæ et confusæ voces audiebantur, ut modo ex latratu canem, modo ex mugitu bovem, nunc ex stridore bubonem opinareris. Cibus nec humanos nec coctione conditos voragini ventris immergens. Sic dementia molares exacuerat, ut quodlibet osseum, ligneum, ferreum, facili ut putabatur negotio demoleret. Tum illam edacitatem et crudam indigieriem uno dissolvens ructu, quicquid consumpserat levi fumo eiciebat. Hujuscemodi hominis calamitate vicini commoti, consilium ceperunt ducendi eum per loca Sanctorum. Id quominus fieret, obsistebat insania, opusque erat ut vinciretur. Res ergo erat in ancipiti, quia nec præferotia vinciri poterat. Nullus quamlibet experti roboris vincula innectere temptaret, quin solo ejus nisu excerebraretur. Quocirca necessitas invenit remedium; ut, porrectis funibus, quo eum eundi tulisset impetus, pedes impedirent. Qua irretitus astutia, succubuit inge-

[f. 97. v.]

¹ *Ruricola*] On the margin of A., in the thirteenth century hand, Nota

miraculum. Cf. Faricius, lxxxix. 79, 80.

² *Furor arma*] Cf. Æn., i. 150.

nio, qui præstaret robore. Nec sic tamen, quamvis illaqueato corpore coerceri nequam in mente spiritus potuit, quoad illi, necessariis paratis, ad Sanctos patientem promovere ceperunt. Obtulit se Meldunum euntibus, in ipsa sacrosanctæ Ascensionis Domini et Salvatoris nostri vigilia. Ibi, audito et credito quod sanctus Aldhelmus olim in talibus morbis curandis promptus¹ esset, substitere. Aditis monachis viam et viæ causam exposuere. Pollicentur illi Sancti suffragium, largiuntur consilium. Diem imminere qua Dominica caro triumphali gaudio invecta sit cælo. Datam spem membris omnibus ut sequantur caput, quorum scilicet opera a fide non degeneraverint. Aldhelmum, præcipuum Dei membrum, capitis sui præsentiam operum merito profecto assecutum. Quocirca illi nichil impetratu difficile, probatum id experimentis pluribus. Effundant ergo suplices ad misericordem Sanctum preces, quia proculdubio præsto sit ille omnibus integra fide deprecantibus. Hoc animati oraculo advenæ, quantum valebant homines id generis et scientiæ, hortatibus non defuere. Nec fuisse agrestium infructuosas preces sanitas egroti e vestigio consecuta ostendit. Namque ante altare depositus mox inconditam vultus et oculorum ferotiam amisit, turbulenta illa colla in lenem soporem deposuit. Sic a servitute diaboli emancipatus, et animi libertati redditus, cum ex lenitate verborum sanum sapere comprobaretur, assistentium corda in Dei et Sancti laudem extulit, ora resolvit.

§ 262. Ejusdem conditionis² hominem nervi poplitum contracti in hanc miseriam redegerant, ut omnis ambulationis usus solis niteretur genibus. His squalentes pulvere semitas verrebat, siquando usquam commeabat; his lutosum solum evadebat. Et, quia crura natibus adhibebant, exhibebat potius quadrupedem quam homi-

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

is bound with
cords and carried
to Malmesbury
on the vigil of
Ascension day.

The monks advise
the bearers of
the sick man to
supplicate St.
Aldhelm in his
behalf.

He is laid before
the altar, and re-
stored to health.

Account of a
cripple,

¹ *promptus*] *propmtus*, A.

² *Ejusdem conditionis*] Cf. Faricius, lxxxix. 80, 81.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

who, seeking
a cure,

stops at Mal-
mesbury on his
way to Christ-
church, co.
Hants,

and is benefited
immediately on
entering the
church.
He remains
there all night,

and the next day
he crawls up be-
fore the altar,
and having fallen
asleep, after
awhile he springs
up erect.

nem. Videbaturque informe prodigium et, ut ita dicam, carnis offa, quam immaturo fetu projecisset natura. Vix umquam se subrigeret cælo; ita semper inferiora despiciens dampnatus erat solo. Luctabatur ergo cum anima, nec aliud ei erat vivere quam diuturnitas miseræ. Volvebat tamen sedulo a quo Sanctorum opem imploraret. Alias illum, alias istum potentem. Quosdam in effugandis demonibus valere, quosdam in morbis curandis accurrere, Christum, auctorem omnium, in omnibus præcellere. Id enim tum præcipue rumor ferebat, et res erat apud quendam locum, qui solitario vocabulo Christecerce,¹ id est Christi ecclesia, vocatur, magnas virtutes fieri. Nil adeo molestum hominibus quod non ibi depelleret Christus. Illuc igitur contractus, conducto vehiculo, iter meditabatur. Itineranti pervium Meldunum exhibuit hospitium. Et forte tum accidit ut quartus a festo dies esset, cum recens adhuc de virtutibus Sancti fama ferberet. Nam illa festivitate solito plures eo coacervarat miseros necessitas, et sanatos emiserat beatissimi patris pietas. His debilis acceptis in ecclesiam interim secessit; mane futuro, si votum non successisset, viam repetiturus. Erat tunc Sabbatum, et diluculum expectabatur Dominicum. Mira-^[1. 8.] que omnino Sancti virtus, mox ut ecclesiæ tectum subivit, debilitate membrorum aliquatenus discussa, sensit nescio quid medelæ per omnes artus cucurrisse. Hoc ille confidentior et ad reliquum alacrior nocturna ibidem protelavit insomnia. Jamque dies aderat,² misero plus quam sperare posset allatura subsidium. Monachis pro more per claustrum procedentibus, ille, vacuum chorum eminus intuitus, suffragio scabellorum suffragines movens eo irrepsit. Ita coram altari tota corporis strage volutus, quasi extasim passus, oculis dormitantibus conqueivit. Sed tumultu et cantu redeuntium mona-

¹ Christecerce] xpistecerce, A.

² Jamque dies aderat] Virg. Æn. ii. 132.

chorum somno excussus, in alacrem saltum repente convaluit. Intuebaturque se intuentes, mirabaturque et ipse de tam inopinata salute. Narrabat ingenua fronte quare venerit, sed ignorabat quomodo tam celeriter erectus fuerit. Credita res est, Deoque laudes retributæ; hospite præsertim exaggerante miraculum, qui eum pridie suscepisset contractum et nunc videret erectum. Rependit sanatus sanatori gratiam, tota in posterum vita in ejus juratus militiam.¹

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

§ 263. Illud fuit tempus quo beatissimi Audoeni² Rotomagensis archiepiscopi reliquiæ in³ cenobium nostrum evectæ sunt. Causa evectionis hæc fuit: Emma regina, defuncto Egelredo rege, Normanniam ad fratrem transierat; nichil sibi apud Danos, qui Angliam occupaverant, tutum opinata. Diutile ergo in Rotomago mansitans, cum alios monachos Sancti Audoeni tum secretarium loci muneribus illexerat in amicitiam; ad hoc intendens præcipue, ut beati præsulis sibi vendicaret corpus. Sic enim Christianitas viluit, sic cupiditas increvit, ut Sanctorum corpora mercem fatiamus, felices exuvias venum proponentes. Exhorruit primo monachus immane facinus. Postmodum vero addictus⁴ necessitate nepotis sui, qui in Frantia captus redemptionem desiderabat, mercimonium quod petebatur exposuit. Opima præda potita mulier, cum, sereniore tempore arridente, redisset Angliam, corpus reliquum Cantuariæ contulit, caput in secreto suo habuit. At vero post multos annos, cum filius ejus Edwardus regnum suscepisset, memoria præteritarum rerum cor regium in matrem excitavit. Nam quia parum in prolem liberalis fuerat cum ipse tenues actitaret annos, jussit omnem mater-

Translation of the remains of St. Ouen, archbishop of Rouen [A.D. 640-683], to Malmesbury. Queen Emma, after the death of Æthelred II., flies to Rouen. She buys the body of St. Ouen.

The horror of the author at such traffic.

Emma returns to England, and places the saint's trunk at Canterbury, but retains the head.

Her son, king Edward, despoils her of her goods [A.D. 1043].

¹ *Rependit . . . militiam*] This sentence does not occur here, but at the conclusion of the following section, after the words *notissimos* legerit. It is, however, marked (e) to be transferred to the place it now occupies in the text, A.

² *Audoeni*] On the margin, in the thirteenth century hand, is written: — *Nota Qualiter reliquiæ beati Audoeni in cenobium nostrum evectæ sint, A.*

³ *in*] added on margin, A.

⁴ *addictus*] interlined, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

A goldsmith
steals the shrine
containing the
head,
and deposits it
with his brother,
a monk at
Malmesbury.

nam supellectilem ad unum nummum expilari. Factumque est; et quidam aurifaber, qui ei a secretis fuisset, scrinium Sancti cum capite surripuit, ceteris interim ad thesauros inhiantibus. Is fratri monacho, quem apud Meldunum habebat, deposuit; nulli aptius quam monacho sacra deleganda ratus. Nec multo post fato satisfaciens, perhennem sui memoriam loco reliquit, quem tantis gazis insignivit. Hæc non ambiguis auctoribus sparsa acceperim, sed eis qui viderint, ætate, fide, scientia plurimum præstantibus. Jam vero, quod de miraculis Audoeni scribere nostri non intersit officii judicabit, qui grandes libros¹ de gestis ejus, majorum cura editos meritoque suo notissimos, legerit.

On the death of
abbot Brihtwold,
Herman endeavours to
remove his see
hither.

But is opposed
by the monks,
and earls God-
wine and Harold.
The prior Briht-
ric is abbot for
seven years.

William I. de-
poses him, and
substitutes
Turol, a monk
of Fecamp.

He, however,
consoles Briht-
ric by making him
abbot of Burton
[eo. Staff.].
Turol trans-
lated to Peter-
borough [A.D.
1070], which is
infested by
Hereward.

The king places
him there on
account of his
military abilities.

§ 264. Interea Brihtwoldo abbate,² ut prædiximus, defuncto, Hermannus episcopus vacantem abbatiam sede sua implere cogitavit.³ Sed prævenerunt conatum ejus monachi, fautoribus Goduino et Haroldo comitibus. Quorum qui princeps Brihticus, ex præposito factus abbas, septem annis gloriosissime cenobio præfuit. Sed ex comite Normanniæ Willelmus factus rex Angliæ Turol dum quendam, Fiscamnensem monachum, qui eum magnis demeruerat obsequiis, viventi Brihtrico intrusit. Veruntamen postmodum rem perperam factam intelligens, dolensque se ambitione festinantis circumventum, dono abbatiae de Burhtuna exulantis dampnum consolatus est. Idem Turol, dum tyrannidem in subjectos ageret, ad Burh a rege translatus est, abbatiam opulentam, sed quæ tunc a latrunculis, duce quodam Hereward, infestaretur, quia inter paludes sita erat. ‘Per splendorem,’ inquit, ‘Dei, quia magis
[c. 83. h] se agit militem quam abbatem, inveniam ei comparem, qui assultus ejus accipiat. Ibi virtutem suam et militiam experiatur, ibi prælia proludat.’

¹ grandes libros] Cf. Acta SS.,
Aug. 24, where these lives are
printed.

² abbate] modo crossed through,
and abbate interlined, A.

³ cogitavit] Cf. lib. ii. § 83.

§ 265. Huic substitutus est Warinus de Lira monachus, vir efficax, in hoc maxime quod monachos regulæ insueverit. Ceterum alias ecclesiæ non multum utilis, quia majoris spe honoris præceps raptaretur. Quapropter idoneus monachorum marsupia evacuare, undecumque nummos rapere. Sed non ita cupide parta abscondere, quin immo et citra et ultra mare res ecclesiæ dilapidare, ut majorem locaret apud potentes gratiam, et apud eos, qui eum olim pauperem viderent, compararet jactantiam. Is, cum primum ad abbatiam venit, antecessorum facta parvipendens, typo quodam et nausia Sanctorum corporum ferebatur. Ossa denique sanctæ memoriæ Meildulfi et ceterorum qui, olim ibi abbates¹ posteaque in pluribus locis antistites,² ob reverentiam patroni sui Aldhelmi se in loco tumultum iri jussissent, quos antiquitas veneranda in duobus lapideis crateris ex utraque parte altaris, dispositis inter cujusque ossa ligneis intervallis, reverenter statuerat; hæc, inquam, omnia pariter conglobata velut acervum ruderum, velut reliquias vilium mancipiorum, ecclesiæ foribus alienavit. Et ne quid impudentiæ deesset, etiam sanctum Johannem Scottum, quem pene pari quo Sanctum Aldhelmum veneratione monachi colebant, extulit. Hos igitur omnes in extremo angulo basilicæ Sancti Michahelis, quam ipse dilatari et exaltari jusserat, inconsiderate oculi lapidibusque præcludi præcepit. Contumeliam facti gravavit jocularis dictum convitii. 'Qui modo,' inquit, 'melius potest, auxilietur aliis.' O tempora, O mores! Quis digno improperio tantam persequatur audatiam! Quanta hominis impudentia! Quod beatissimus Dunstanus et ceteri sapientissimi et religiosissimi viri vel fecerunt ipsi vel permisere fieri, nos nugaces et ad ludibria nati destruemus? Sed cohercebo stilum, frenabo spiritum; quia et³ ipse

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Warin, a monk of Lire, made abbot of Malmesbury.

He spends the monastic revenues in extending his own influence.

Turns the relics of St. Meildulf and other abbots out of the church;

and has them hidden away in a corner of St. Michael's.

He partly atones for his mis-

¹ ibi abbates] abbates ibi, with mark of transposition, A.

² antistites] written on the margin, A.

³ et] interlined, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

conduct by his
great reverence
for Aldhelm,
in whom how-
ever he had pre-
viously dis-
believed.

Miracle.

A fisherman of
the Isle of Wight

is struck blind
while pursuing
his avocation at
sea.

His boat brought
to land by his
companions.

They advise him
to seek divine
aid,

and row him to
Christchurch
for the purpose.

He remains
there for three
years in vain,

magno in Sanctum Aldhelmum obsequio offensam ceterorum vel lenivit vel delevit. Cujus tamen sanctitatis ambiguus et incertus primo fuit, quia non ejus votis ad miraculorum exhibitionem famularetur. Veruntamen occurrit labanti pietas Sancti, ut dubietatis nubilum depelleret, certitudinis lucem infunderet, hoc facto :

§ 266. Quidam ¹ Wehtæ insulæ indigena arte piscandi victum transigebat. Apud suos, qui ejusdem artis essent, non ignobilis honestam suppellectilem domi conflaverat. Hic igitur dum una dierum consueto insudaret muneri, flatu ex adverso spirante, densissima coorta nebula os oculosque remigantis opplevit. Ita prospectu adempto, primo quidem risit, subitam diei caliginem cito recessuram opinatus. Sed magis magisque crassescens tenebris veram cecitatem intelligens, miseriam suam sotiis per oram littoris idem negotium agitantibus clamore pronuntiavit. Illius ergo calamitas ceteris indixit piscandi ferias; dimissaque præda quam ceperant, omnes uno nisu ad eum litori restituendum laborant. Expositus ripæ ad manus tractus domui sistitur. Res acta materiam sermoni dedit agrestium. Conferunt inter se et multa ventilant, quis fuerit ille flatus fortuitus vel diabolicus, qui insonti piscatori diem eriperit, noctem adduxerit. Ille, lumine obducto, ad singula illacrimans, fortunarum suarum medelam indefessus sciscitabatur. Responsum est humanum desperari auxilium, ad Dei et Sanctorum patrocinium confugiendum. Id adeo peroportune in ecclesia Christi, de qua supra dixi,² posse fieri; quæ ab ea insula in continentem minimo trajectu abest. Probato consilio, cecus cum sotiis conscendit lembum, quem pari moderamine nisus renigiorum et prosperitas ventorum continuo alteri ripæ intulit. Ibi ergo perpetuo triennio cecus sanitatem

¹ Quidam] On the margin of A., in the hand of the thirteenth century. Nota miraculum. Cf. Faricius, lxxxix. 81, 82.

² supra dixi] Supra, lib. v. § 262.

desiderans trivit operam. Differebat Dominus Jhesus salutem, ut irritaret ardorem, essetque remedium jam tandem acceptum eo gratius, quo fuisset dilatum diutius, et desideratum molestius. Consumpto triennio, f. 99, a.] procul ambagibus, monuit eum¹ per somnum cælestis visio, ut, si cordi esset sanitatem recipere, Meldunum non pigritaretur pergere. Ille lætæ spei plenus, prorumpente in lucem die, fortunatis successibus institit. Comiteque prævio, qui titubantes gressus regeret, ad locum venit. Ubi per .vii. moratus dies, divinum operiebatur promissum; interimque precario victu monachalis elemosinæ sustentabat inopiam. Advenerat dies Dominicus, idemque octavus, cum ille in ecclesia, crucifixo prostratus, non se vana somniasse persensit. Sereno luminum recepto, erumpenteque et distillante ex oculis sanguine, sicut, mulgentibus mulierculis, solet ex uberibus pecudum copiosi lactis linea profluere. Laxat homo² clamorem in gaudium; postulatoque vase, ne sacrum pavementum cruoris sentiret injuriam, quod defluebat excepit. Factum illud, coram civili populo, palam monachis omnibus, magno apud Normannos ad honorificentiam Sancti fuit incremento. Insulanus, contempto quo periculum oppositum temptabat baculo, viam expeditus regrediens, consuetos lares repetiit.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

and is then
warned in a
dream to go to
Malmesbury.

He proceeds
thither,

and recovers
his sight.

The miracle
procures Ald-
helm great
respect among
the Normans.
The fisherman
returns home.

§ 267. Hoc viso,³ cum nichil abbati excusabilis cunctationis esset reliquum, ad colendam pretiosissimi confessoris honorificentiam suæ mentis excitavit industriam. Quia enim, temporum turbine sedato, nichil hostile metuebatur, visum est rationi convenire, ut Sanctus claustrum egrederetur⁴ lapidum, in quod inclusus fuerat pro timore Danorum. Indignumque erat, ut ossa lapis in solum premeret, quæ miraculorum gloria in cælum

Abbot [Warin]
determines to
bring forth Ald-
helm's remains,
which had been
hidden for fear of
the Danes,

¹ *eum*] interlined, A.

² *homo*] At first ille, but crossed through, and homo interlined, A.

³ *Hoc viso*] In the margin of A.,

in the thirteenth century hand, Nota translationem secundam.

⁴ *egrederetur*] At first eluctaretur, but elucta- crossed through and egrede- interlined.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

and to place
them in the
shrine.

He enjoins a
three days fast
preparatory to
the celebration
of the saint's
translation.

He is assisted in
a preliminary
examination by
Serlo, abbot of
Gloucester;

and by a monk
named Hubert,
who was suffer-
ing from an in-
ternal disease,

but who is cured
by the smell of
the saint's relics.

Osmund, bishop
of Salisbury,
officiates at the
translation,
and the bones
are placed in the
shrine.

Number of
miracles per-
formed there,
of which the
author will re-
cite a selection.

afferret. Intendebat igitur, ut mausoleo eruta locaren-
tur in scrinio. Et, ut res religiosa ordinatius procede-
ret, triduanum provincialibus indictum jejunium. Tum
ipsa die Pentecostes, adjuncto sibi Serlone¹ abbate Gloc-
cestrense, accedens ad tumulum impedimenta sustulit,
lapidem summovit. Conspectoque interius quod et
ossuum constaret integritas, et res vera narrationi
monachorum faveret, iterum usque in octavum reclusit
diem, quo ejus expectabatur natale. Paschalis enim
lunæ varietas festum circumagens, modo ante Pente-
costen, modo post celebrari compellit. Aderat² spec-
taculo, adjutor operis et collevator oneris, monachus,
Hubertus³ nomine, antiquo intraneorum laborans incom-
modo. Tunc quoque solito gravius inhorruerat, cum
curiosius inspectantem reliquiarum flagrantia, in ora
reverberans, retro compulit. Ex odore salus per ossa
cucurrit, et penetratas medullas infecit. Nichil⁴ ulte-
rius monachus usque ad diem sensit obitus, quod qua-
teret vitalia, quod turbaret viscera. Quod cum illius
crebra relatione claruerit,⁵ tum præcipue ceterorum, qui
eum sepe antea gravedine morbi pene anima periculi-
tatum vidissent. Sequenti ergo Dominica, ascito viro
venerabili Osmundo Serberiensi episcopo, ceptæ rei ma-
nus suprema imposita, ossa in scrinio decenter immissa,
letitia plebi effusa. Ex quo die tot ibi facta miracula,
quot scribendis nulla facultas eloquii suppetet, quæ
vel sub oculis sunt⁶ fusa vel privatis necessitatibus
sensa. Quorum hic sub ope Christi aliqua ponemus,
quantum operi suscepto congruere videbimus. Facta

¹ *Serlone*] Cf. lib. iv. § 155.
Serlo, a monk of St. Michael's in
Normandy, was made abbot of St.
Peter's, Gloucester, 29 Aug. 1072,
and died 4 Mar. 1104.

² *Aderat*] In margin of A., in the
hand of thirteenth century, *Nota*
miraculum.

³ *Hubertus*] Cf. Faricius, lxxix.
84.

⁴ *Nichil*] At first *Nichil* sensit,
but the latter word crossed through,
A.

⁵ *claruerit*] clar
crebruerit, A.

⁶ *sunt*] interlined, A.

est autem hæc secunda translatio, postquam a beato Dunstano reconditus fuerat, anno nonagesimo secundo; post transitum ejus trecentesimo sexagesimo nono; ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo octavo; post adventum Normannorum x^moiii^{to}.¹

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

The date of this
second trans-
lation A.D. 1078.

§ 268. Colonia² est civitas maxima, totius Germaniæ metropolis, conferta mercimoniis, referta Sanctorum patrociniis. Hujus urbis civis infortunio magis quam industria fratricidii reus multis annis occuluit factum, quod esset clam hominibus. Sed enim, ut Augustinus ait, 'mens mali conscia ipsa sibi tormentum est, antici- patque vivens mortuorum suplitia.' Depascebatur ergo miserum animum labes reatus, et præsentis imaginabatur inferos. Quapropter tandem³ aliquando exulceratæ conscientiæ vulnera detexit medico, Annoni ejusdem urbis archiepiscopo, viro in primis severo. Qui, cum in reum, quantum atrocitas facti exigebat, invecus esset, lenes ammonitiones adjecit. Preclare et evangelico exemplo, ut primo vinum vulnerato infunderet,⁴ quo purulentos recessus ablueret; deinde oleum adiceret, ut spe remissionis peccatorem leniret. Septennem igitur penitentiam indixit, ut Sanctorum ecclesias circuiret, ferro brachia et ventrem vinculatus. Lorica ventrem, lancea brachia vestiret, quæ parricidiali ausu cognatum hauserat sanguinem; ut quæ fuerat auctor ad culpam esset punitrix ad pœnam. Inediæ et taciturnitati assuesceret, spe boni graves labores falleret, et attenuatione vitiorum feneraretur congeriem virtutum.⁵ Duraret ergo, futurum olim ad gloriam quod interim præsumebat ad veniam, futurum ad præmium quod nunc erat ad suplicium.⁶ Facit imperata penitens, cruces

A citizen of
Cologne slays his
brother.

He conceals the
fact, but suffers
dreadful pangs
of conscience.

At length he con-
fesses to Anno 11.,
archbishop of
Cologne [1055-
1075],

who reproves
him, and enjoins
a seven years' penance,

that he should
visit the shrines
of the saints with
the breastplate
and fatal lance
chained upon
him.

¹ *Normannorum x^moiii^{to}*] Faricius's Life of St. Aldhelm ends here.

² *Colonia*] In the margin of A., in the hand of the thirteenth century, Nota miraculum.

³ *tandem*] sero vel tandem, but the first two words crossed through, A.

⁴ *infunderet*] At first ad-, but ad-crossed through, and in- added on margin, A. Cf. S. Luc. x. 34.

⁵ *et attenuatione virtutum*] interlined, A.

⁶ *futurum suplicium*] interlined, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

He goes on a pilgrimage to Rome and Jerusalem, not yet opened up by the crusaders,

and all over Europe, encountering various perils. At length he visits Malmesbury, obtains pardon,

and his arms are miraculously freed from the chains.

Miracle to Folkwine, a deformed youth.

His sufferings at the hands of the incredulous.

præterea nonnullas aditiens, quadamque hostilitate vim corpori suo ipse consciscens. Romam adiit, Ierosolimam penetravit. Magnum et insigne tunc temporis facinus aggressus, quia nondum semitas illas Christianorum nostrorum virtus pervias fecerat. Ibi, dum vix admissus ante sepulchrum oraret, lorica in fragmenta Dei virtute dissiluit. Regrediens totam circuevit Europam, multis periculis terra marique jactatus.¹ Laborum meta fuit cenobium nostrum expetitum. Eo loci, dum pronus ante beatum confessoris mausoleum jaceret, veniam emeruit. Pulsabat violentia orationis cælum, intravit sidera, traxit a Superis auxilium. Vincula brachiorum evoluta sunt; ferrum altius excussum et longius .xv. pedibus projectum; pœnitens anima languente estuavit. Sed ubi latice aspersus frigido resumpsit, Deo laudes, Deo grates, omnibus qui aderant concinentibus, persolvit. Nec vero de miraculo dubitare poterant, cum eum antea multis diebus stipe monachorum pastum et dirissime vinculatum nossent.

§ 269. Interea patientiam lectorum turbare non debet, si uniforme miraculum in diversa persona exhibitum diversi stili tenore apponam. Recenter factam sanitatem in claudo, qui esset ætatis provectæ, descripsi; nunc idem subitiam de puero. Folkwinus pusioni nomen, quem imperfectum alvus materna effuderat. A superiori parte ad cingulum homo, et quod non descri[bendum et]² cetera vel quadrupes, vel nescio quid enuntiem, erat. Suræ crurum, flexibilitatem naturalem negantes, ita pertinaciter adherebant natibus, ut divelli nequirent. Denique quidam, quos aut livor aut incredulitas agitabat, manus immittebant, ut dividua facerent. Quo miserum puerulum ingenti affliebant incommodo, qui, horrendos stridores citiens, seva pulsatoribus imprecabatur. Vide-

¹ *terra marique jactatus*] Cf. *Æneid.* i. 3.

² *et quod non . . . et*] interlined.

On the margin, in the thirteenth century hand, *Nota miraculum, A.*

bant enim innocentem, curis vacuum, cachinnis et ludorum frequentiae inhiare; herebantque incerto, an pedagogi documento contractionem fingere nosset, ut eo commento majusculam stipem miserantibus detraheret. Veruntamen cum, ut dixi, fuisset irrita temptatio, credulitati et miserationi aliorum accesserunt. Addiderat ille ad duo lustra vel .iii^s. vel .iiii^{or}. annos; quanto ætate provectior, tanto obstinatius rigescentibus nervis ambulandi impotentior. Maximeque urbicis, nam apud Meldunum pascabatur a monachis, miserationem movebat, quod si quolibet reptare intenderet, luto viarum crura impeditus loco hereret. Palpitabatque in ceno, et replebat auras quæstibus, quoad aliquis miseratione infractus miserum ulnis efferret. Hanc invisî rigoris compagem Aldhelmus post duos annos revelationis secundæ dissolvit. Jacebat in natali ejus, quod die primo Pentecostes fuerat, sed procrastinatum servitium die secundo fiebat; jacebat, inquam, puer retro chorum, lenemque carpebat per membra soporem.¹ Monachi, nocturnis expeditis, laudes matutinas ingressi fuerant. Cantabatur versus:

‘ Ad sacrum² cujus tumulum frequenter
 ‘ M[embra] l[anguentum] modo s[anitati],
 ‘ Q[uolibet] m[orbo] f[uerint] g[ravata],
 ‘ Restituuntur.’

Videt interim ille personam sibi clementer assidentem, quæ nec staturam justam excederet et minimos superexcelleret. Mento et crine cano, vultu qui nichil minaretur asperum, sed polliceretur commodum, vestitu et

Part IV.
 Life of
 S. Aldhelm.

He excites the
 commiseration
 of all who see
 him.

Cured by St.
 Aldhelm,
 A.D. 1080.

He lies down
 behind the
 choir in the
 church, and falls
 asleep.

The monks enter
 and sing matins.

¹ *soporem*] Cf. *Æneid.* iv. 522; viii. 405-6.

² *Ad sacrum*] *Ad sacrum* cujus tumulum frequenter m. l. m. s. q. m. f. g. restituuntur, A. This is the third stanza of the hymn *De Confessoribus*: see Daniel, *Thesaurus Hymnologicus*, i. pp. 248-9. Early

MS. copies of the hymn occur in Brit. Mus. Add. MS. 23,922, f. 90. xiith cent., and MS. Cott., Julius A. vi. f. 67 b.; this last a fine MS. of the xth century, in which the hymn occurs in prose order, and with an Anglo-saxon translation interlined.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

who strokes his
limbs.

The spectators
behold them
gradually
straightened.

The youth wakes
up cured.

The people over-
joyed at the
miracle.

An account of it
sent to the abbot,
who was absent
at the royal
court.

Archbishop Lan-
franc orders that
Aldhelm shall be
held as a saint,
and an annual
fair is instituted
on his festival.

Osmund, bishop
of Salisbury,
begs for some of
his remains.

Abbot Warin
gives him the
bone of St. Ald-
helm's left arm,

which he places
in a silver coffer.

baculo qui pontificem simularet. Hæc igitur, ut dixi, assidens, cruscula videbatur leniter palpata sensim¹ in directum ducere, et naturæ restituere. Et pulcrum in modum cernebatur ab astantibus dormitans crura extendere, audiebantur nervi crepitare, sicut tumultuantur digitorum juncturæ, quando aliquis manus suas violentius conatur protendere. Miraculo ergo vocibus monachorum consono, somno excitatus in pedes Folcuinus consistit, facili conatu, mirabili visu. Continuoque lætitia puerili, constantia virili, cursu incepto, ante altare procumbit. Tum populus miraculo plaudens certatim accurrere, oblationes sanato conferre, Sancto accumulare. Hoc signum tantum habuit miraculi² ut abbati, qui absens in curia regis esset, litteris citatis³ illud ingerebant monachi. Quas cum ille Lanfranco archiepiscopo monstrandas putasset, vir illustris scientiæ, merita confessoris ex prodigio metiens, legem in totam promulgavit Angliam, qua eum incunctanter haberi et coli pro Sancto præciperet. Statimque annuales ad festum ejus institutæ sunt nundinæ, ut quos non invitabat confessoris sanctitas vel mercium advocaret⁴ aviditas.

Illud fuit tempus quo vir reverentissimæ vitæ Osmundus, ejusdem diocesis episcopus, reliquias Sancti flagitabat. Decere putans et prædicans, ut probatissimi antecessoris communicaret exuviis, cujus sedem impleverat. Fructuosum id sibi, gratum Sancto, qui parvo integritatis suæ dispendio novos honores, magnos favores mercaretur. Sed nec abbas Warinus difficilis fuit impetratu, qui se ad consentiendum ratione duci videret. Datum itaque præsuli os brachii sinistri, quod ille maximo semper habuit et amoris et honori. Denique

¹ *sensim*] interlined, A.

² *miraculi*] momenti, but crossed through, and *miraculi* interlined, A.

³ *citatis*] interlined, A. On the

margin, in the thirteenth century hand, *Nota de Nundinis*.

⁴ *vel mercium advocaret*] advo-
a b
c
caret vel mercium, A.

opera sumptuosa et arte studiosa thecam paravit argenteam, qua illud induceret. Aderat¹ dies Omnium Sanctorum, operi destinatus, cum inter agendum memoriam præsulis subivit archidiaconi sui Everardi² valitudo, qua ille medullitus decoctus decumbebat. Mandatum ergo viro, ut se quolibet ingenio ad ecclesiam promoveri faceret. Paret eger, locumque adit; famulis in dominum ut in corpus exanime succollantibus.³ Neque enim ipse per se vel pedem vel quodlibet membrum præter linguam naturali posset movere obsequio. Pallorem vultus et debilitatem corporis totius perspitens, episcopus nonnichil a spe sanitatis ejus defecit.⁴ Sed mox ad cor regressus, præteritarum virtutum fomite⁵ fidei rapuit flammam. Quin et in pectus egroti adhortationibus suis credulitatis scintillas excussit,⁶ ne dubitaret se Sancti virtute posse sanari. Effectus ergo rei addidit robur fidei; et utrique studiis suis convenientem exitum sortiti sunt. Alter sacrati ossis intinctu conditum porrigendo laticem, alter cum potu pariter glutiendo salutem. Quæ ut ambiguitate carens testatior vocale organum qua excellebat arte insonuit. Non impar socrui Petri, quæ Domino sanatori exhibuit sedulitatem obsequii; nisi quod illa precibus aliorum sanitatem meruit, iste fide sua exegit.

§ 270. Ejusdem antistitis alter erat archidiaconus Hubaldus, vir qui liberalium artium non exiguum experimentum cepisset, sed pro titubantia oris parum eas audientibus expediret. Hic familiarem clientelam Sancto

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Severe illness of
his archdeacon,
Everard.

He is carried to
the church on
All Saints' day,
to be present at
the ceremony,

and is miracu-
lously restored
to health.

Another of his
archdeacons,
named Hubald,
afflicted with
stammering.

A great devotee
of St. Aldhelm.

¹ Aderat] Nota miraculum, on the margin of A., in the thirteenth century hand.

² Everardi] Made bishop of Norwich, A.D. 1121.

³ in dominum ut in corpus exanime succollantibus] written upon an erasure; the in before dominum and before corpus interlined, and

the transposition of the words succollantibus exanime indicated, A.

⁴ defecit] At first elanguit, but crossed through, and spe defecit interlined, A.

⁵ fomite] —rapuitque in fomite flammam, Æneid. i. 176.

⁶ scintillas excussit] —scintillam excudit, Æneid. i. 174.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

He suffers ex-
cruciating pains
in his neck and
shoulders,
but is cured by
touching the
bier.

While staying at
Salisbury his
pains increase.

St. Aldhelm's arm
brought forth on
Ascension day.

Hubald asks
the bishop to
allow him to
carry it in the
procession.

The bishop hands
it to him.

devoberat, quod, quondam Melduni in festivitate positus, ejus opera de gravi morbo sanatus fuerat. Namque¹ cum infesto colli et scapularum dolore premeretur, qui somnum negaret, cibum subtraheret, solo tactu feretri, quod cernuus subierat, sanitatem, ut sic loquar, furatus est. Hunc enim morem frequentant æditui, ut post processionem ita ex transverso valvarum coaptent scri-nium, ut, nisi humiliato corpore, nullus patentem invadat ingressum. Ibi quisquis fide plenus accesserit, quod-cunque optat, rapit; nec fere umquam aliquis exsors voti recedit. Certat audax fides offerentium, ut pro uno nummo vel obolo feneretur apud Sanctum multorum summa votorum. Idem ergo archidiaconus Hubaldus, Salesberiæ manens, eadem qua superius egritudinis molestia ingemiscebat. Excesseratque antiquas metas dolor, ut non solum collum et scapulas, sed et brachium usque ad extremitatem unguium tam pervicaciter ur-geret, ut nec manum ad os ducere nec cuilibet usui aptare prævaleret. Erat tunc dies Ascensionis, quo per totam Christianitatem paratur processio accurate sol-lemnis. Proferuntur reliquiæ ex conditoriis; statuitur brachium beatissimi Aldhelmi ferendum cum ceteris. Visio brachii oscitantem archidiaconi roboravit fidem, dormitantem revocavit memoriam, ut ejusdem cujus quondam merito se liberandum ab eodem confideret incommodo. Episcopum ergo suplicibus ambivit pre-cibus, ut esset per processionem lator brachii, quamvis id parum sui interesset offitii. Credere se, quod piæ sarcinæ vectatio ad promerendam salutem magno ac-cederet emolumento. Ille tantæ fidei gratulans, simul-que magnopere sanitatem ejus² desiderans, qui et ejus necessarius et non perfunctorie, ut dixi, esset litteratus, sua manu de altari sullatum illi commisit bajulandum.

¹ *Namque*] On the margin of A.,
in the thirteenth century hand, *Nota*
miraculum.

² *ejus*] interlined, A.

Incredibile¹ fortassis videatur quod dicturus sum, nisi nobis in talibus Aldhelmi operibus assuetis. Statim quippe ut archidiaconus infirmæ manus digitos ad contingendas reliquias aptasset, dolor brachii diffugit, digitorum usus in solitum emicuit,² gravedo scapularum evanuit, male sana superbia colli resedit. Jamque dicturientem, jamque in vocem gestientem, prævenit interrogatio episcopi, quid ita vultu renideret? Respondit Hubaldus favorabilia, quantum illa permittebat lætitia, diu in laudes effusus, diu in præconium Sancti moratus.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

All his pains
vanish immediately upon his
touching the
saint's arm.

Hæc sunt Aldhelmi opera cotidiana, hæc sunt virtutum ejus proludia. Quæ si parva quis dixerit, sic quoque laudabilis patris nostri pietas apparebit, quem videmus non fastidientem in minimis, cum sciamus eum potentem in maximis. Quanquam haud scio an inferioris virtutis sit cotidie exhibere facilia, quam semel ostentare pergrandia.

Aldhelm's
sanctity shown
by his not dis-
daining to per-
form minor cures.

[f. 101, a.]

§ 271. Defuncto abbati Guarino successit statim ad .xv. dies Godefridus, qui fuerat Gemmeticensis monachus. Ejus tempore et industria multum adolevit honos ecclesiæ. Aucta religio. Ornamenta facta per plurima, quatinus tantulæ facultatis homo tam occupato tempore poterat. Libri conscripti nonnulli, vel potius bibliothecæ primitiæ libatæ. Quod studium si prædico, videor id quodam meo proprio jure facere, qui nullis majoribus in hoc præsertim loco cesserim, immo, nisi quod dico jactantia sit, cunctos facile supergressus sim. Sit qui modo parta conservet; ego ad legendum multa congressi, probitatem prædicandi viri in hoc duntaxat emulatus. Ipsius ergo laudabili cepto pro virili portione non defui; utinam sit qui labores nostros foveat. Monachi, qui vulgares tantum litteras balbutiebant,

Godefrey, a monk
of Jumièges, suc-
ceeds Guarin
as abbot [A.D.
1031].

He adorns the
church, and
institutes a
library;

in which the
author had
assisted him.

¹ *Incredibile*] On the margin of A., in the thirteenth century hand, *Nota Miraculum.* ² *digitorum usus in solitum emicuit*] interlined, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.Great benefits to
the monks, and
glory acquired
by the monas-
tery from the
library.Amiability and
temperance of
the abbot.His abbacy dis-
graced by one
great crime.He allows the
church to be
despoiled to pay
tribute to Wil-
liam II.Twelve copies of
the Gospels,
eight crosses,
and eight shrines
stripped of their
silver and gold,but only very
little money
made by it.The abbot sees
a terrible vision,

perfecte informati. Servitium Dei institutum liberaliter, actitatum instanter; adeo ut¹ monasteriorum per Angliam nullum Malmesberiensis excelleret, multaque cederent. Aderat ipse in primis, discedebat cum ultimis. Civilitate demulcens bonos, austeritate territans reos. Ad iram pronus, sed quam dulci responsione² vel compescere vel frangere statim posset ipse, qui excitasset. Frugalitate sobrius, et, ut dicebatur, nimius; ut qui, sepe quantum ad se uno contentus ferculo, non temere nisi semel inter prandium et cœnam biberet. Lautitiarum appetentissimus, ut qui nichil nisi exquisitissime³ accuratum mensæ suæ inferri pateretur, dictumque inurbanum vel factum severissime coherceret. Integerrimi post abbatiam celibatus, antea nonnulla infamia respersus, uno et ipso immani commissio infamis.⁴ Nam, cum Willelmus rex junior importabile tributum indixisset Angliæ quo Normanniam a fratre Rotberto intendebat emere, Godefridus, ut suam partem ex facili componeret, thesauros ecclesiæ, quos antiquorum cura coacervarat, fede distraxit, pessimorum usus consilio; quos nominare possem, si peccantum societas crimen alleviare posset magistri. Enimvero

—‘facinus quos inquinat, æquat.’⁵

Denique die uno .xii. textus Evangeliorum, .viii^{to}. cruces, .viii^{to}. scrinia argento et auro nudata et ex crustata sunt. Sed pulchre contigit, quod penuria cupiditatem frustrata non suffecit voluntati. Quippe non plusquam .lxxii^o. marcæ repertæ. At vero nocte sequente visus est videre hominem terrifico vultu et gestu in se impetum facere, et aquam præfervidam cum urceo in faciem jacere. Quo

¹ ut] interlined, A.² responsione] MS. Harl. 356, f. 224, l. 7. respon-, A., the word being left imperfect at the end of the line.³ exquisitissime] exquisissime, A.⁴ Lautitiarum . . . infamis] Uno
c b
et ipso immani . . . Integerrimi
a
post . . . Lautitiarum . . . , A.⁵ —facinus quos inquinat, æquat.]
Lucan, Phars. v. 290.

terrore somno excussus, brevi consecuta pœna veritatem somnii persensit. Siquidem primo fatiem, mox totum corpus morbo nefando, morbo regio correptus extabuit. Non illo qui mitior, sed illo qui ceteris deformior, pustulis per totum corpus protuberantibus, ex humorum pessima melancolia procedit. Familiari et omnibus consueta Sancti consuetudine, ut diu quidem injurias portet, sed, cum semel decreverit non portare, injuriatorem suum toti mundo spectaculum exponat. Id in multis factum risimus, in multis fatiendum anhelante spe præsuminumus. In defuncti corpore inventus est circulus æreus, qui totum ventrem ambierat; jamque cute superducta, vitalia ipsa penetraverat. Qui cum pro miraculo effertur populo, processit monachus, qui fuerat a secretis, dicens ferreum circulum, eodem modo impactum, non multo ante virtute divina effractum. Quapropter æreum appositum, quod ejus generis metallum sit perpetuum. Factum eo consilio ut gulæ metam immitteret, ut, si venter protenderetur ultra modum solitum, non esset voluptas sed supplitium. Se sacramento astrictum, ne proderet, quamdiu ille vitalibus auris frueretur. Sed quia nichil tam bene fit, quod verbis depravari non possit, quidam illud malignis versibus carpsit, ita :

- ‘ Mortificare decet vitiis carnalia membra ;
- ‘ Non decet ut ferro mortificentur ea.
- ‘ Hunc naturali decuisset morte resolvi ;
- ‘ Quam quia prævenit, est homicida sui.’

Cui totidem versibus responderi potest :

Immo decet quocunque modo cohibere cadaver ;
 Hoc exempla docent, hoc tenet alma fides.
 Nec voluit ferro properam consciscere mortem,
 Ferrea sed vitiis ponere frena suis.

Hujus abbatis diebus non vacavit a miraculis confessor pretiosus ; immo eo magis, ut videbatur, coruscabat, quo illis favorabili arridebat gaudio vir industrius. Quorum duo, quæ ponam, meam anticipaverunt memoriam ; cætera et vidi et vidisse juvat.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

and is smitten
with the most
malignant form
of king's evil.

A brazen ring
found under the
skin round his
body after his
death.

[A.D. 1105.]
A monk accounts
for its being
there.

Verses composed
by an enemy in
reference to the
ring.

A reply.

Numerous
miracles during
Godefrey's
abbacy.
The author re-
counts two of
them from hear-
say, of the re-
mainder he was
an eye-witness.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Miracle performed on a woman of middle station,

who married and lived contentedly on sufficient means near the monastery.

She becomes contracted in her limbs, and is bedridden for five years.

She and her family reduced to poverty by the expenses incurred.

Her husband deserts her.

The sick woman supported by charity.

She is warned by an oracle from God to go to Malmesbury.

§ 272. In vicino¹ mulier commanebat, quam non ita natales sordidaverant ut penitus plebeia esset, nec ita extulerant ut altum saperet. Sed mediocris sanguinis fortuna mediocrem quoque supellectilem ministrabat. Ea, post emensos pubertatis annos parilem sortita jugalem, sedula viri conciliabat amorem, morum æqualitate, fatie non aspernabili, fecunditate alvi. Delectabat eos mediocritas sua; nec quicquam erat quod plus cuperent, quibus adesset et concordia mentium et sanitas corporum, tum porro affluentia victualium. Sed ut fere semper fit in rebus mortalium, interpolavit illa gaudia ægritudo feminæ, quæ, contractis in toto corpore nervis,² primo per domum testudineo gradu repens, mox lecto prona decubuit. Hoc morbo decocta quinquennio, quicquid necessariorum domum corrasisse videbatur, vel in stipem vel in medicos consumpsit. Cumque frequentem exhaustionem nulla suppleret adjectio, ad inopiam etiam diurni panis domus quondam accurata defecit. Quocirca fames advena, veteribus deturbatis colonis,³ novos induxit. Dedit ergo repudium feminæ maritus infidus, et transfuga conjugalis affectus, qui vilem haberet fidem, parvipenderet amorum consuetudinem. Ita, illo migrante et fedo mercimonio domos suas causa cibi oppignorante, aliena sustentabatur misericordia mulier egra. At vero Deus clementi eam tandem respectans oculo, tali per visum confortavit oraculo: ‘Si vis sanitatem recipere, vade ad Meldunense monasterium, ibi per Sancti Aldhelmi merita quod petieris impetrabis.’ Illa vocem auditam, cujus auctorem non vidisset, ad omen bonum interpretata,⁴ excussit soporem, agilique motu membrorum multum priori gravedini decessisse gavisa est. Defunctamque se malis existimans, fidem somnii explorare

¹ In vicino] On the margin of A., in the thirteenth century hand, Nota miraculum.

² nervis] mervis, A.

³ veteribus deturbatis colonis]—veteres migrate coloni, Eclog. ix. 4.

⁴ ad omen bonum interpretata] interlined, A.

contendit. Ita,¹ temptato² per ambitum domus gressu sed parum promovente, carpento imponitur ad abbatiam trahenda. Illuc ergo paucis diebus ante festum venit, in spem bonam erecto animo. Moxque, quamlibet confertam perrumpens multitudinem, et ante altare cubitans, perfectam sanitatem a Sancto reposcebat, cujus et sponsionem ex somnio, et arras ex membrorum motu acceperat. Nec illi precum violentia et inconditus clamor fuit fraudi; sed apud homines laudi, apud Deum et Sanctum celeri et integræ salutis. Qua potita, tot habuit

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

She arrives there,
lies down before
Aldhelm's altar,
and is cured.

[l. 102, A.]

non simulati miraculi testes, quot fuerunt vel e vicino cives vel e longinquo agrestes. Ea postmodum feliciter et diu vivens legalis iudicio placiti desertorem conubii in amplexus suos transduxit. Libens quoque ille legem accepit, quod uxor nulla umquam penuria, nulla cujuslibet petulantis instantia pudicitiam prodidisse audiebatur.

She institutes
proceedings
against her hus-
band for restitu-
tion of conjugal
rights.

§ 273. Ejusdem,³ immo gravioris, contractionis miseriam patiebatur citra nobiles annos puella, Pukelcerce, quæ dicitur, villæ indigena. Siquidem spinam curvata dorsi, genas pene in genibus habebat. Tum præterea genua flexa quasi in conum, nec scabellis, ut plures id genus debiles, repere, nec quoquam, nisi alterius manibus subvectaretur, progredi poterat. Sextus erat ægritudinis, duodecimus ætatis annus.⁴ Accreverat cum ætate debilitas; dimidiaverantque dies puellæ salus et incommoditas. Tum frater qui ei esset uterinus, germanæ infelicitatem miseratus, cui cumulus inopiæ necessariorum addebat pondus, vehiculo impositam ad Meldunum adduxit. Id semel, id secundo, sicut se

A girl of 12 years
old, a native of
Pucklechurch
[co. Gloucester],
suffers from
spinal disease
for six years.

She grows daily
worse.

Her brother
takes her to
Malmesbury on
two consecutive
anniversaries of
the Saint without
effect.

¹ *Defunctamque . . . Ita*] interlined, A.

² *temptato*] At first *Temptatoque*, but, on the insertion of the previous line, the *que* crossed through, A.

³ *Ejusdem*] In margin of A., in hand of thirteenth century, *Nota miraculum*.

⁴ *Sextus erat ægritudinis, duodecimus ætatis annus*] At first *Sextus erat ætatis, duodecimus ægritudinis annus*, but *ætatis* and *ægritudinis* crossed through, and *ægritudinis* and *ætatis* written over line, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

The Saint, for
some sufficient
reason, unwilling
to work a miracle
on her account.

Their visit on
the third year at
first attended
with similar dis-
appointment.

The girl's brother,
becoming
wearied and in-
credulous, leaves
her.

Ascension day
arrives,

the girl pro-
strates herself
before the
crucifix,

and rises up
cured.

He will now re-
count miracles
which he has
himself wit-
nessed, and
on that ac-
count claims the
faith of his
readers.

annuus orbis torquebat ad festum, frustra fecit. Nam illa, et primo et secundo expers sanitatis, exsors petiti muneris remeavit. Non quod pietas Sancti segnis fuerit, quæ omnibus se cum fide appellantibus prompta facilitate accurrit. Sed credo, seu quod deferentium credulitas titubaverit, fides friguerit; (illa enim ætas quid credere quid discredere nosset?) seu ut miraculum de pusiola testatius vulgo esset, quam totiens advectam totiens revectam urbs ignorare nequiret. Tertio igitur anno attracta, tertiam quoque precum instantiam inaniter expendit. Quapropter, cum tædium et infidelitas fratrem effugasset, remansit illa ad Dominicam Ascensionem, quæ tertio die festum nostrum exceptura erat. Advenerat ergo dies Domini Jhesu triumpho sollemnis, in qua¹ vel sepe vel semper aliquid egregii operari non renuit patronus insignis. Nam tunc scrinium effertur in populum, et ocluduntur fores, ut dixi,² ne quis ingrediatur ecclesiam, nisi sub eo humiliaverit dorsi spinam. Ita pro more bajulantum obsequio exierat ecclesiam corpus; sed remansit cum infirma vivificus et sanitatis largitor spiritus. Jacebat illa ante crucifixum solo æquata; hauriebat auribus lætos euntium strepitus, eoque magis pectus succutiebat fletibus. Alienum gaudium geminabat illi dolorem suum. Confestim ergo divino medicamine tacta surrexit; et devoluto genuum rigore, erecto tergi sinuamine, obviam gratias actura Sancto redeunti prosiluit. Quis referat quot fuerint plausus lætantium, quot voces attestantium: 'Ego vidi, ego cognovi; ista est illa contracta, modo 'sana!' Sed minus est audita depromere, nisi studeat et stilus ea apponere, quæ nobis donavit Deus videre. Quod cum fecero, nichil minus mihi lector, si æquus arbiter est nec studiis partium agitur, credere debebit,³ quam sibi credi velit, si aliquid insigne diebus suis

¹ *in qua*] qua crossed through,
and in qua interlined, A.

² *ut dixi*] Cf. p. 430, l. 8.

³ *credere debebit*] interlined, A.

factum vel scripto vel verbo narraverit. Nec vero, ut puto, quisquam dicet me vel oculis meis non debuisse credere, vel visa pro Dei laude non debuisse scribere. Illud enim fatui et increduli, istud superbi et ingrati esset. Videor sane compatriotis Sanctis non modicam
 [f. 102, b.] præstitisse gratiam, sed et dominum et patronum meum non inhonorum reliquisse, qui me hactenus et vita ut possem et scientia ut nossem eum laudare dignatus est. Vir plane multarum virtutum laudandus insignibus, quem antiqua philosophia votis suis æquare non potuit. Denique minus fuit quod illa fatiendum docuit, quam quod iste gessit; majorque ambizioso eloquentiæ mendatio simplex veritatis fides. Cujus viventis quæ fuerit in Deum devotio, testantur post obitum facta miracula; quorum ut crederem veritati, exegerunt ipsa quæ vidi. Merentur enim de præsentibus fidem facta præterita, et confirman antiquorum relationem signa recentia.

Part IV.
 Life of
 S. Aldhelm.

§ 274. Producat¹ ergo in medium Ernulfus de Hesding,² vir inter optimates Angliæ opinatissimus. Mirus ad agriculturæ sollertiam, mirus ad munifice sullevandam pauperum inopiam. Decimarum ita curiosus, ut si horreum non decimatum jam intaxatum esset, omnia eici et incunctanter decimari juberet. Expertus non semel eo sibi per divinam gratiam rusticos proventus augeri, quo studuisset nullam fraudem decimationi fieri. Hujus manus pessimo gravabantur morbo, adeo ut præter ulcera nigra sanie stillantia tremulo sinuamine jocarentur nervi. Nec ergo eas poterat ad aliquod officium ducere, nec, quod dictum quoque pudendum sit, earum usu ciborum reliquias abstergere. Sua ergo

Account of
 Ernulf de Hesding.

His exactness in
 paying tithes.

He is afflicted
 with a grievous
 disease of the
 hands,
 and loses the use
 of them.

¹ *Producat*] On the margin, in the hand of the thirteenth century, *Nota miracula moderno tempore patrata, A.*

² *Ernulfus de Hesding*] First count of Perch, and father-in-law of Ma-

tilda, natural daughter of king Henry I. The name of Ernulf de Hesding occurs in the Domesday Book, amongst the tenants in capite, in six counties. See Ellis, *Introd.* to Domesday Book, i. 434.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

He goes to
Malmesbury to
consult Gregory
a famous phy-
sician there,

who is unable
to effect a cure.

The abbot orders
some balsam
found in St. Ald-
helm's tomb to
be rubbed on
his hands,
which are per-
fectly restored in
a few days.

He goes to
Jerusalem.
The Saint's
festival always
attended by a
rabble, who get
money out of the
worshippers by
low wit.

Indecent be-
haviour of one of
them to the
Saint's shrine,
when the author
was a boy.

A devil torments
him.

penuria cibabatur, sua verecundia diluebatur manu aliena. Insumpsit quocirca consilium ut Meldunum pergeret, experturus ibi tunc cujusdam Gregorii probatissimi medici operam. Qui, cum omnes artis machinas pro præcepto abbatis Godefredi simul et favore hominis mercando incassum adhibuisset, tandem fatis relinquendum dixit morbum incurabilem. Boni viri functus offitio, ne infirmum inbiantem saluti frustra¹ donis

emungeret, pecuniis exinaniret. At vero abbas, aliquid de miraculis Sancti temptandum ratus, balsamum, quod in sepulchro inventum fuerat, afferri et ei manus inungi imperavit. Quam spetiosa res! Statim ut pretiosi liquoris gutta manum attigit, nervorum tremor riguit, fluida tabes exaruit, et, ne longum fatiam, paucissimis post diebus totus convaluit. Satisque constat illustri viro per hoc miraculum devotionem accrevisse, adeo ut, despecto affectu necessitudinum, desputo cumulo divitiarum, Ierosolimam, desperato reditu, profectus sit.

§ 275. Inter² religiosorum multitudinem ad festum venientium nebulonum quoque se immergit copia; qui facili compendio victum mercantur, dum excogitatis salibus audientium cachinnos eitiunt. Quorum unus, me puero, illuc venerat, præter ceteros ludo mordente facetus, obscenos quoque gestus imitari peritus, si quando verbis minus agentibus destitueretur. Hic beati scrinio foras portato impudens, quod importunum etiam relatu est, contra stetit. Primoque nudato inguine incestavit aera, tum deinde crepitu ventris emisso turbavit auras. Id, quamquam fatuis risum imperasset, monachis tamen in immanem dolorem venit, qui dolerent impune nebulonem garrere. Enimvero illis vindictam imprecantibus vicina non defuit auris confessoris. Vix enim vestes demiserat; et, ecce! coram populo, violento compressus demone, penas impudentiæ pendebat. Ita

[f. 103. a.]

¹ *frustra*] interlined, A.

² *Inter*] On the margin, in the

thirteenth century hand, Nota miraculum, A.

rotabatur in girum, ita spumabat in modum suis quem latratus canum circumagit, ita crepitantibus frendebat molaribus, ut palam fieret quod in illius ditionem transisset, cujus instinctu tantum scelus inceptasset.

Quare, a sotiis pie violentis correptus, ad manus vellet nollet domum tractus est. Ibi ad postem ligatus, dum aliquid quietius meditari putaretur, ex inproviso erupit. Super convivas prandentes mensam depulit, aliquos pugnis contudit, aliquos telis excerebravit, omnes effugavit, vasis, quæ apposita erant, pro armis usus.

At vero soti, qui miserum non relinquendum putarent, in cuneum conglobati, dementem iterum corripunt, artioribusque loris constrictum ad sepulchrum pertra-

hunt. Ibi, tribus¹ vigilatis noctibus totidemque jejunitatis diebus, monachis suplicantibus et gemitibus suis alienam salutem mercantibus, sanatus est non solum demone, sed, quod prestantius dicas, lecacitate. Perpetuo post hæc modestus et lenis, verumtamen oculis fellitis et minacibus, quorumque sanguinea intortione nos pueros semper territaret. Recordantes quod ante sanitatem sedens ad sepulchrum vultu intenti in nos fatiebat impetum, si aliud nequiret immundum ejectans sputum.

§ 276. Mulier² apud Kilingeham nata nebat die Sab-
bati, vespere jam in occiduum declivi. Ammonita a
considentibus ut, reverentiam Dominicæ diei habens,
ferias faceret, non solum non paruit, sed etiam illas
arrogantiæ notavit quod se necessariis inservientem
arguerent, et stultæ segnitiei quod non idem facerent.
Dictum secuta est pæna; continuoque in solum pro-
strata,³ altera corporis parte præmortua, minimum⁴

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

He is dragged home by his companions, and bound to a post, but escapes, and puts them to flight.

His companions again bind him, and drag him to St. Aldhelm's tomb.

He is healed after three days' and three nights' intercession of the monks.

The author remembers his fierce looks and an assault he made on him and other boys.

A woman of Kilingholme co. Lincoln] was spinning on Saturday evening; and insulted the neighbours who advised her to desist out of reverence for the Lord's Day. She suddenly falls down paralysed.

¹ *Ibi, tribus*] On the margin, in the thirteenth century hand, *Nota miraculum, A.*

² *Mulier*] On the margin, in the thirteenth century hand, *Nota miraculum, A.*

³ *in solum prostrata*] solum petiit, but petiit crossed through, and in and prostrata interlined, *A.*

⁴ *minimum*] minimumque, but -que crossed through, *A.*

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.
—
She confesses her
sin,

and, supported on
crutches, visits
many Saints'
shrines.

Her journeys are
all vain.
At length she
visits Malmes-
bury during
Lent.

While standing
before the
crucifix, during
a procession of
the monks, she
falls to the
ground.

Rises again
perfectly cured.

The people praise
God and St.
Aldhelm for the
miracle.

A dumb man,
native of Calne

defuit quin exanimaretur. Sed, ubi frequenti aquæ jactu¹ resumpsit, agnovit culpam, deflevit erumnam, oravit veniam. Veruntamen non sic facile indulgentiam rapimus, ut reatum committimus; quia voluptas quidem avolat et transit, sed peccatum pertinacem radicem infigit. Quocirca femina, baculis utroque latere sustentans gressus, in vivo cadavere jam pene sepultos, multorum Sanctorum patrocinia annis per pluribus circuivit. Sed cum, ut sibi videbatur, ubique laborem inanem trivisset, tandem, auditis miraculis beati Aldelmi, Meldunum contendit. Prevenit adventus ejus dies .xlæ. quibus totis in ecclesia commanens, nec usquam nisi semel in die progrediens, molem peccatorum attenuabat inedia. Jam Paschalis letitiæ favor mentes mortalium hilaraverat; jamque secundo die peregrinos agebamus. Cantabatur ille versus, quo Fulbertus² Carnotensis episcopus, pulcherrima disjuncta Judeos convenerat, ut aut sepultum reddant Christum, aut resurgentem adorent. Cum illa, ante crucifixum baculis innixa stans, gravi præter solitum ad terram ruina pavementum alisit. Accurrere plerique, volentes prostratam erigere, quod vererentur ne casus importunus paraliticæ membra effregisset. Ceteri, quibus sanius consilium erat, prohibuere, dicentes exitum rei Deo, qui probe dispensandum nosset, commendandum. Sursum ergo cordibus erectis, intenti ora tenebant³ omnes; cum illa scintillantibus oculis, micantibus digitis, omni postremo corpore surrexit incolumis. Quæ miraculi certitudo civium, qui eam pro diuturnitate convictus integre nossent, in laudem Dei et confessoris ora laxavit.

§ 277. Calna⁴ est vicus Melduno ad .x. miliaria proxi-

[f. 102, b]

¹ jactu] jactum, but m crossed through, A.

² Fulbertus] An Easter hymn composed by Fulbert, bishop of Chartres, occurs in Daniel's Collection, i. p. 222. it seems doubtful,

however, whether this is the hymn referred to by our author.

³ intenti ora tenebant] intentique ora tenebant, Æneid, ii. 1.

⁴ Calna] On the margin, in the thirteenth century hand, Nota miraculum, A.

mus, territoriis abbatiae et vici collimitantibus. Hujus indigena vir, vocalis officii expers, eodem anno, si bene teneo, ad festum venit. Regioni ob insigne calamitatis notissimus, multisque probatus experimentis quod esset vere mutus. Siquidem praeses provinciae hominem tormentis plusquam semel adegerat, ut vi extorta confessio, quod simulatum esset, in veritatem efferret. Seve quidem ille, sed severitatem exigebat quorundam miserorum simulatio, qui ad Dei et hominum ludibrium quemlibet effingunt morbum, ut hoc figmento emendicatis nummulis lacunam impleant ventris. Edebat ergo ille inter suplitia rugitus miserabiles; et spiritu contribulato, qualem Deus diligit, finem erumnarum optabat. Quanvis igitur lingua inefficax, intellectu tamen perspicax, frequentiae populari ad festum festinanti se immiscuit. Et primo quidem ante majus altare soli videre datum pontificem juxta basim altaris spatiantem, coniventis vultus laetitia monachos cantantes perstringere. Quod ille cernens, caeteris, quorum visus perspicuitatem moles peccatorum obruerat, digitorum nutu et immani oris rictu ostendere nitebatur. Sed cum verborum effectus loqui volentem fraudaret,¹ nec illi divini essent ut intelligerent, sicut indignabundus in criptam, quae tunc erat novi operis, se proripuit. Ibi cum idem videret, magnoque conatu in sermonem gestiret, monachus qui aderat, aliquid divinum praesagiens, digitos brachii beati Aldhelmi ori clamantis immersit. Tum vero ille, pro sanctorum digitorum reverentia longe reductis dentibus, productis ab imo suspiriis, ingenti nisu frustulentam offam carnis cum sanguine pariter ejecit et voce: 'Domine sancte Aldhelme, adjuva me.' Illa vox expedito extunc et deinceps sermoni felix dedit auspitiū. Aliquantosque postea duravit annos inof-

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

[Co. Wilts],
comes to St.
Aldhelm's festival.

By many he is
believed to feign
dumbness.

The governor of
the province
tries frequently
to make him
speak by tor-
turing him.

His sufferings.

He mingles with
the people who
attend the
festival.

It is given to
him alone to be-
hold the Saint
walking before
the high altar,
and again, in the
crypt.

His attempts
at speech unsuc-
cessful.

A monk places
the Saint's
fingers in his
mouth.

He regains
speech.

¹ loqui volentem fraudaret] At | crossed through, and loqui volentem
first hiantem frustraretur, but | fraudaret interlined, A.

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

A woman dwell-
ing at Calne, who
had been blind
for 18 years,

on the next
occasion of the
Saint's festival,
places herself
before the
crucifix,

and recovers her
sight.

She takes the
veil, and though
an old woman,
still enjoys good
sight.
She is living
when the author
is writing this
work, A.D. 1125.

Events for which
this year is
remarkable.
Execution of
coiners.

Death of pope
Calixtus II. and
the emperor
Henry V. of
Germany.

fense locutus, nisi quod¹ per angustum meatum
fautium rauciori sono modulabatur organum.

§ 278. Ejusdem² vici non indigena sed incola femina.
lucis inops, postero anno in solemnitate patris Ald-
helmi, lumen³ per duosde.xx^{ti}. annos amissum recepit.
Causam cecitatis, quam nescio, nolo contexere, cavens.
loquacitate me legentium fidem fallere. Hoc constat,
quia cum ante crucifixum staret, flavo crine in terga⁴.
soluta spectabilis sed tenebris oculorum deformis, cre-
bris punctionibus orbes luce vidui cepere moveri. Qui-
bus mulier irritata, primo leni fricatione cruorem.
emisit. Sed cum majori pruritui atrocioru unguum in-
juria satisfaceret, copiosiori profluente unda, postulata.
cruorem excepit concha. Ita expeditis obstaculis, con-
cavitatem fenestrarum serenum illustravit luminis. Tum.
affines veracissimi qui adessent homines, et plausere.
miraculo, et usque nunc eam⁵ stipendiario sustentant. [L. 104
commodo. Illa, sanctioris habitus⁶ professa velamen,
nullo fraudatur visus dispendio, nisi quantum provector.
ætas accedit senio. Vivit ad hunc quo ista scriptita-
mus annum, qui est ab incarnatione Domini millesimus.
centesimus vicesimus⁷ quintus, a transitu sanctissimi.
confessoris quadringentesimus .x^{mus}.vi^{tus}., in regno Hen-
rici regis .xx^{mus}. quintus. Falsariorum, qui monetam.
corruperant per totam Angliam, detruncatione notabilis.
Propter eandem perinde falsitatem, annonæ karitate,
et edaci fame, tum præterea indiscreta vulgi clade in-
famis. Eminentissimorum virorum mortibus funestus,
præsertim Calixti papæ,⁸ et quinti Henrici imperatoris.

¹ quod] interlined, A.

² Ejusdem] A.; Cujusdam, B.
On the margin, in the thirteenth
century hand, Nota miraculum, A.

³ lumen] B.; lucē altered into
lumen, A.

⁴ terga] A.; terra, B.

⁵ eam] interlined, A.; omitted, B.

⁶ habitus] A.; halitus, B.

⁷ vicesimus] A.; omitted, B.

⁸ Calixti papæ] Calixtus II. died
Dec. 12 or 13, 1124; the emperor
Henry V. died on May 23, 1125.
The 25th year of Henry I. of Eng-
land was comprised between Aug. 5,
1124 and Aug. 4, 1125.

.Alemanniæ; quibus nulli umquam præstantiores fuerint in offitiis utrisque. Tonitribus et fulminibus per omnes menses infestus, imbrum continuatione nullo pene intermisso die, estivis etiam mensibus pluvius et luteus.¹

Part IV.
Life of
S. Aldhelm.

Severe storms of
thunder and
rain.

¹ *luteus*] Here MS. B. ends. | but they are so completely erased
Several other lines of writing originally followed after this word in A., | as to be illegible.

I N D E X.

INDEX.

In this Index, the proper names within brackets represent the received Saxon orthography; the names immediately following, the author's own spelling, as found in the A. manuscript. Other forms which occasionally are added in parentheses are those found in MSS. B. C. D. E., as given in the foot-notes to the work.

c. - - -	circa.	x - - -	between.
cf. - - -	confer.	* - - -	marked doubtful
n. - - -	note.		in Cod. Dipl.

A.

Abbondonia; *see* Abingdon.

Abbess; the flourishing condition of Barking nunnery attributed to the sanctity of its abbesses, 144; many abbesses make Wilfrid, Abp. of York, heir to their estates, 219.

Abbeys; their desolate condition in the time of William II., 85; Ralph d'Escures, Abbot of Séez, visits various abbeys in England, 127; those of the provinces of the E. Saxons, E. Angles, and W. Saxons will be enumerated in the second book, 139.

Abbo, Monk of Fleury, invited to England by Oswald, Abp. of York, 249; composes the *Passion of St. Edmund the Martyr*, at the request of Dunstan, *ib.*; quotation from the above work, 406 and n.¹; returns to Fleury, and is made abbot [A.D. 988], 249; retires to Regula [La Reole], a cell of Fleury, in Gascony, *ib.*; killed by the rebellious monks of the cell [13th Nov. 1004], *ib.*

Abbots; numbers of them from Normandy come to England—their venality, 127; those of Normandy suspended by Cono, the papal legate, 129; [Beocca] Abbot of Chertsey, burned by the Danes [end of 9th cent.], 143; many abbots make Abp. Wilfrid heir to their property, 219; in the time of the Angles, abbots elected by the monks, 270; those subject to Abp. Wilfrid prepare to desert him, but are recalled to their allegiance by St. Aldhelm's letter, 337–339; St. Aldhelm desires to appoint abbots for his monasteries, but the monks object, 378; reply of St. Aldhelm's monks, when he desired to appoint new abbots in his stead over them, 379; ten subscribe to King Ina's charter, 26th May 704, 381; of Malmesbury, who had been bishops, desire to be buried near their patron, St. Aldhelm, 421.

Abbondonia; *see* Abingdon.

Abingdon, abbey of [Co. Berks]; founded by Cissa, father of Ina, and other kings, 191; the Danes raze the buildings to the ground, *temp.* Elfred, *ib.*; King Elfred appropriates its revenues, *ib.*; King

Abingdon—*cont.*

Edred restores its possessions, *ib.*; and measures with his own hand the places for the foundations of the new abbey, *ib.*; Abbot Athelwold goes on with the works after the death of Edred, *ib.*; its splendour increased under the rule of Abbot Athelwold, 166; the abbot makes trial of the fortitude of his monk Elfstan, afterwards Bp. of Wilton at Ramsbury, 181; Abbot Ethelwold promoted to the bishopric of Winchester before the abbey is completed, 191; Abbot Ordgar finishes the new buildings, *ib.*; its splendour always increased by the succeeding abbots, *ib.*; the improvements effected by Abbot Faritus celebrated by Peter [Baldwin], a monk of Malmesbury, in verse, 192–193; portion of the body of St. Edward removed thither from Shaftesbury, 188.

—, Abbots of—

See Athelwold, Bp. of Winchester.

Ordgar,
Siunard,
Ælfstan,
Faritus,
Ælfric.

—, Monks of—

See Ælfstan, Bp. of Wilton at Ramsbury,
William Giffard, Bp. of Winchester.

[de Abitot], Roger; *see* Roger.

de Abitot, Urse; *see* Urse.

Abrincatensis Episcopus; *see* Avranches,
Bp. of.

de Abrincis, Hugh; *see* Hugh, Earl of
Chester.

Absolution, anecdotes concerning, 286–
287, 425–426.

Abstinence; example of the sad end of
one who would not abstain from luxury
on Ash Wednesday, 164; that of El-
phege, Bp. of Winchester, and its effect
on his body, 170; that of Wilfrid, Abp.
of York, remarkable, 219; abstemious
habits of St. Aldhelm, 357; sad conse-
quence of breaking a vow of abstinence,
414.

Acca, Bp. of Hexham; [A.D. 709–732],
[*A. S. Chr.*, A.D. 710–737], succeeds
Wilfrid, 255; his industry and sanctity
attested by Beda, who assists his liter-
ary efforts, *ib.*; expelled three years
after Beda's death [A.D. 733], *ib.*; his
return to his see uncertain, *ib.*

Acherontic Cocytus, the, 401.

Acrostics, St. Aldhelm writes acrostic pre-
faces for his book of riddles, 343.

Adala, Countess of Blois; [*ob.* A.D. 1138],
the sister of Henry I., writes to the king,
with news of Abp. Anselm's intended
excommunication of him, 114; invited
by Henry I. to accompany Anselm to
Normandy when about to meet him, *ib.*

Adalgisus, King of Frisia; Abp. Wilfrid
converts him and his people [c. A.D. 677],
221; rejects the bribery of Ebroin, and
refuses to injure Wilfrid, *ib.*

Adderbourne, on the river Noddr [Nadder,
co. Wilts], St. Aldhelm's charter of
privileges ratified at a council there,
A.D. 705, 380.

Adelard, Abbot of Malmesbury:—Abp. of
Canterbury, &c.; *see* Æthelheard.

Adelinga, Adelingenie, abbey of; *see*
Athelney.

Adelis, daughter of the Duke of Lor-
raine, Queen; espoused to Henry I. at
Windsor [A.D. 1121] on the death of
Queen Mathildis—rudeness of the arch-
bishop on the occasion of her coronation,
132 n.; her chaplain Simon, made Bp. of
Worcester [A.D. 1125], 290.

Adelm, St.; 407; *see* Aldhelm, St.

Adelstan, King; *see* Æthelstan.

Adelwold; *see* Athelwold.

Ad - Episcopi - Arbores, *now* ? Stoke - Or-
chard, *q.v.*

Adilwald; a pupil of St. Aldhelm, 339;
letter of St. Aldhelm to him upon
discipline, 339–340.

Adrian I., Pope [A.D. 772–795], King
Offa wishes him to create an arch-
bishopric in Mercia, 16 and n.⁵

Adrian, Abbot of St. Augustine's, Canter-
bury [A.D. 669–708]; is elected by Abp.

Adrain—*cont.*

Theodore at the command of Pope Vitalian, who displaces Benedict, the abbot elect, 328; (Beda's) testimony to his scientific attainments, 333; educates St. Aldhelm, *ib.*; documentary proof, 334; letter to him from St. Aldhelm quoted to prove their relation, *ib.*; St. Aldhelm revisits him in order to study, but is compelled by ill health to return home, *ib.*; documentary proof, 335; letter of St. Aldhelm to him, cited in explanation of his leaving the abbey, *ib.*; notice of his life by Goscelinus, monk of Canterbury, 7, n.^s.

Adulf, son of Egbirht; *see* Æthelwulf, King.

[Ælfgifu] Emma, Queen [of King Cnut]; relief of Egelred II. [ob. A.D. 1052], 419; visits her brother at Normandy; purchases the body of St. Ouen, and brings it to England with her, *ib.*; places the Saint's body at Canterbury, but retains his head, *ib.*; despoiled of her possessions by King Edward, her son [A.D. 1043], *ib.*; the Saint's head ultimately deposited at Malmesbury Abbey, 419-420.

[Ælfgifu] Elgiva, St.; wife of Edmund, great grandson of King Ælfred, 186; founds a nunnery at Shaftesbury [co. Dors.], and is buried there, *ib.*; in the habit of redeeming criminals and clothing the poor, *ib.*; her charitable character, 186, 187; possesses the gift of prophecy, 187; suffers from disease for many years before her death, *ib.*; metrical account of some miracles performed by her after death, *ib.*; the blind, deaf, lame, and mad recover on visiting her tomb, *ib.*; account of the life of her grandson (St.) Edward, 187-188.

[Ælfheah] Elfeh, Bp. of Lichfield, [A.D. 973-c. 1002], succeeds Winsi, 308.

[Ælfheah] Elfeh, Bp. of Wells, [A.D. 923-937], succeeds Wifelm, 194.

[Ælfheah] Elfege I., Bp. of Winchester, [A.D. 934-951], succeeds Birstan, 162.

[Ælfheah] Elfege, Elphege (Alphege), Bp. of Winchester [A.D. 984], and Abp. of Canterbury [A.D. 1005-1012]; succeeds Athelwold at Winchester, 33, 169, by the appointment of Abp. Dunstan, 30; studious when a boy, 169; becomes a monk at Dirhest [Deerhurst, co. Gloucester], *ib.*; removes to Bath Abbey, where he has more leisure for his religious pursuits, *ib.*; many monks attracted by him to Bath Abbey, *ib.*; beholds the miraculous punishment inflicted by two demons upon a drunken monk, *ib.*; Abp. Dunstan ordered by St. Andrew to consecrate him Bp. of Winchester, 170; the excellence of his character, *ib.*; warned by signs, he translates the remains of Athelwold, his predecessor, 12 years after his deposition [A.D. 996], *ib.*; his sanctity, and moderation in taking food, *ib.*; his abstinence produces great emaciation of body, *ib.*; accustomed at night to plunge himself into a stream, and there remain praising God till the morning, when he would return unobserved, *ib.*; holds the see of Winchester 20 years, *ib.*; Kenulf, Abbot of Peterborough, purchases the see, and forces him to retire, *ib.*; examples showing that he was endowed with gift of prophecy, 33, 164, 165; ordains three monks to the priesthood, Dunstan, Athelwold, and Ethelstan, and predicts their future career, 164, 165; performs the ceremony of tonsure upon Athelwold, afterwards bp. of the same see, 165; his prophecy a proof of his sanctity, *ib.*; translated to Canterbury, *ib.*; sets out to Rome for his pall [A.D. 1007], *ib.*; in passing through a village on the Alps, he is inhospitably received; a fire threatens to destroy the houses, which he miraculously extinguishes at their urgent prayer, *ib.*; when at Rome, he announces prophetically the death of Kenulf his successor at Winchester, 33, 171; holds the primacy for six years and seven months,

F F

[Ælfheah]—*cont.*

[6 D.] 33; holds the primacy for seven years, [8 B.C.], 171; miraculously stays the plague which had attacked the Danish army in England, *ib.*; chained and imprisoned by the Danes for 7 months [A.D. 1011], 34, 171; on the day of his death sees St. Dunstan in a vision, 33; stoned to death by the Danes, [A.D. 1012], 33, 171; some of the Danes wish to bury him, but are opposed, 171; by a miracle the Christians obtain permission from the Danes to bury him, *ib.*; buried in St. Paul's church, London [A.D. 1012], *ib.*; his body translated ten years afterwards by King Cnut, to Canterbury [A.D. 1023], *ib.*; incorruptibility of his body in our author's time, 33, 171; none of his murderers escape punishment, 171; his life written by Osbern, præcentor of Canterbury, 33; succeeded by Living, *alias* Elstan, 33, 34, 194.

[Ælfhun] Elfhun, Bp. of London [c. A.D. 1004–1012]; succeeds Wlstan II., 145.

[Ælflæd] Elflæda; daughter of King Oswy, 254; sister of Alfrid, King of Northumbria, 242; succeeds Hilda, as abbess of Streneshalh [A.D. 680–714], 242, 254; Abp. Theodore writes to her in favour of Wilfrid, 234; sepulture and translation of, at Streneshalh, 254.

[Ælflæd] Elflæda [*ob.* A.D. 922], daughter of King Elfred, with her husband Etherned [Æthelred, Earl of Mercia], founds the monastery of St. Oswald, Gloucester [A.D. 909], 293; her remains discovered in the south porticus of St. Oswald's at Gloucester, *ib.*

[Ælflæd] Elflæd, wife of King Edward the Elder, subscription to a charter, A.D. 901, 396.

[Ælflæd] Elflæda, St.; a virgin saint buried at Romsey Abbey, 175; her history unknown to our author, *ib.*

[Ælfnær] Elmer, Bp. of Sherborne, [A.D. 1017–c. 1022], succeeds Brihtwin, 179; originally Abbot of St. Augustine's, Canterbury [A.D. 1006], 628 *for* 179, n.

[Ælfred] Elfred, King of the W. Saxons [A.D. 872–901]; succeeds [Æthelred], and reigns for 29½ years, 392; fourth son of King Adulf [Æthelwulf], 177, 392; his daughter Elflæda founds the monastery of St. Oswald's, Gloucester, 293; Elgiva, his great grandson's wife, 186; in his time Joh. Scottus comes to England, disgusted with the opposition made in France to his works, 392–393; Joh. Scottus is established at Malmesbury by him, 394; his account of Joh. Scottus mentioned, *ib.*; builds New Minster, Winchester, for secular canons, 173; his *Handboc*, or *Manualis liber* mentioned, 332–333, and n.¹; mentions in the handbook a curious application of St. Aldhelm's poetical powers, 336; bears witness in the same to the excellence of St. Aldhelm's poems, *ib.*; orders Asser, Bp. of Sherborne, to simplify the Latin of Boethius, *de Consolatione Philosophiæ*, in order that he himself may translate it into Saxon, 177; irruption of the Danes in his time, 21; the Danes raze the abbey of Abingdon to the ground, and the king appropriates the revenues, 191; his grandson King Edred restores its confiscated possessions, *ib.*; escapes from the Danes and lies hidden at Athelney [A.D. 877], 199; when hiding in a wood, discovers the talents of Deneulf, a swineherd, whom he causes to be educated, and made Bishop of Winchester [A.D. 879], 162; St. Cuthbert appears in a vision to him in exile, and predicts his speedy restoration, which shortly takes place, 199, 269; in performance of a vow, builds the abbey of Athelney, 199; founds the city of Shaftesbury [A.D. 880], 186; charter of lands at Chelworth to Dudi, with reversion, after three lives, to the abbey of Malmesbury, 394–395.

[Ælfred] Elfred, Usurper, account of his perjury, sudden death, and burial, 402.

[Ælfred] Elfred, Bp. of Selsey [c. A.D. 944–953], succeeds Gutheard, 205.

- [Ælfred] Alfred, Ælfred, Bp. of Sherborne [A.D. 933-943], succeeds Athelbald, 178; subscription to a* charter, 21st Dec. 937, 402.
- [Ælfred] Alfrith, Bp. of Winchester [A.D. 862-c. 871], succeeds Swithun, 162.
- [Ælfred], Alfrith, Bp. of Winchester, subscription to a* charter, 21st Dec. 937, 402.
- [Ælfric] Alfric, Ælfric, Abbot of Malmesbury and Bp. of Crediton; appointed abbot 30 years after the death of King Ethelstan [*i.e.* A.D. 970], 397; charter of Edgar, King of England, reciting his appointment, A.D. 974, 404-405; makes the B. V. Mary chief patron of the abbey [*i.e.*, removes the abbey from St. Peter's to St. Mary's church], 405; his literary and scientific attainments, *ib.*; builds the monks' offices, *ib.*; proof that he did not build the tower of St. Mary's church, 397; made Bishop of Crediton, and dies within four years, 406; succeeds Sideman, at Crediton [A.D. 977-985], 200; subscription to a charter, A.D. 972 [982], 411; enumeration of his works, 406 and n.³, 407; quotation from Abbo of Fleury, by whom he is indirectly mentioned, 405, 406, and n.¹.
- [Ælfric], Alfric I., Bp. of Elmham [*after* A.D. 964], succeeds Athulf, 148.
- [Ælfric], Ælfric II., Bp. of Elmham [*ob.* A.D. 1038], succeeds Alfuuin, 150.
- [Ælfric], Ælfric III., Bp. of Elmham [A.D. 1038-], succeeds Ælfric I., *ib.*
- [Ælfric], Alfric, Bp. of Hereford [c. A.D. 941-951], succeeds Wlfelm, 300.
- [Ælfric], Alfric, Ælfric, Bp. of Wilton at Ramsbury [A.D. 990], and Abp. of Canterbury [A.D. 995-1005], formerly abbot of Abingdon, 32; succeeds Siric, at Wilton, 32, 181; made Abp. of Canterbury, 182; on the death of Ethelgar, 32; holds the see for eleven years, *ib.*; incorrectly stated by some to have placed monks at Canterbury, *ib.*
- [Ælfric], Ælfric, Abp. of York [A.D. 1023-1051], succeeds Wlstan II., *temp.* Cnut, 250; his cruel advice to King Hardacnut, *ib.*
- [Ælfric] Ælfric, Abbot of Eynsham, and grammarian; his works and identification discussed, 406, n.³; quotation of a miracle from his life of St. Ethelwold, of Abingdon, 181.
- [Ælfsine], Ælfsi, Elsi, Elsin, (Alfsin, Elfsin), Bp. of Winchester (and Abp. of Canterbury) [A.D. 951-958], succeeds Elfege at Winchester, 162; purchases the archbishopric of Canterbury, 165; tries to vitiate the consecration of Dunstan, 25; intrudes himself upon the vacant see of Canterbury, *ib.*; stamps on the grave of Odo, Abp. of Canterbury, and reviles him, *ib.*; the phantom of Odo, appears to him, *ib.*; and threatens his speedy death, 26; goes to Rome for investiture, but is frozen to death on the Alps, *ib.*; his miserable end, 165.
- [Ælfsine], Elsi, Ælfsi, (Elfsi, Eielsi), Bp. of Winchester [A.D. 1014-1033], succeeds Ethelwold, 172.
- [Ælfstan], Elstan II., Bp. of London [A.D. 910 × 926], succeeds Ethelward, 144.
- [Ælfstan] Ælfstan, Bp. of London [A.D. 961-995], succeeds Dunstan, 145; subscriptions to charters, A.D. 974, 405; A.D. 972 [982], 411.
- [Ælfstan], Alfstān, Ælfstan, Bp. of Rochester [c. A.D. 964-995], succeeds Burhric, 136, and n.²; subscriptions to charters, A.D. 974, 405; A.D. 972 [982], 411; mentioned in a quotation from Abbo of Fleury, 406, and n.¹.
- [Ælfstan], Ælfstan, Elstan, (Ethelstan), Bp. of Wilton at Ramsbury [c. A.D. 974-981], succeeds Algar, 181; originally a monk of Abingdon, *ib.*; anecdote of him while a monk, *ib.*; made Abbot of Abingdon, *ib.*; subscriptions to charters, A.D. 974, 405; A.D. 972 [982], 411; his holy end, 181.
- [Ælfthryth], Elfrīða, Elfrīda, Elfrith, wife of King Edgar, daughter of

Ælfthryth—cont.

- Ordgar, Earl of Devonshire, 202; the murderess of St. Edward, 188; endeavours to set out for the purpose of translating his remains from Werham to Shaftesbury, but is prevented by the miraculous unwillingness of her "animal," 187, 188; founds the nunnery of Amesbury, [c. A.D. 980], 188; builds the abbey of Warewell [c. A.D. 986], in expiation of her share in the death of Edward, her son-in-law, 175, 188.
- [Ælfward] Elfuord, Bp. of London [A.D. 1035-1044], succeeds Elfuin, 145.
- [Ælfrwig], Elfuine, Bp. of London [A.D. 1014-1035], (Elfui, Elwine), succeeds Elfhun, 145.
- [Ælfwine], Elwine, son of King Osuii, [ob. A.D. 679] liberally endows the church at Ripon, 217; his death, 396, at the hands of Ethelred compounded for, by the latter marrying his sister Osdrida, 232.
- [Ælfwine], Elfwine, son of Ethelwerd, uncle to King Ethelstan, 401; killed in battle [A.D. 937] against Anlaf, 220; his body brought to York, *ib.*; King Ethelstan, his uncle's son, translates his body to St. Mary's, Malmesbury, 396-397.
- [Ælfwine], Alfuine, Bp. of Elmham [A.D. 1021-1034], succeeds Algar, 150.
- [Ælfwine], Elwine, Bp. of Wells [A.D. 997-998], succeeds Sigar, 194.
- [Ælfwine], Elwine, Eluine, (Elfwine), Bp. of Winchester [A.D. 1032-1047], succeeds Elsius, 172.
- [Ælfwine], Elwine, Bp. of Worcester, subscription to a* charter, 21 Dec. 937, 403.
- [Ælfwine], Elwine, Abbot of Malmesbury, succeeds Egelward for a year and a half [A.D. 980 x 1066], 411.
- [Ælfwold], Elfwold I., Bp. of Crediton [A.D. 953-972], succeeds Ethelgar, 200.
- [Ælfwold], Elfwold II., Bp. of Crediton [A.D. 988-1008], succeeds Alfric, 200.
- [Ælhun], Bp. of Dunwich; *see* Alhun.
- [Ælhun], Bp. of Worcester; *see* Aluine.
- [Æscwig], Escwi, Bp. of Dorchester [c. A.D. 979-1002], succeeds Elfnod, 312; subscription to a charter, A.D. 972 [982], 411.
- [Æthelbald], Ethelbald, King [of Kent]; *see* Eadbald.
- [Æthelbald], Edelbald, Ethelbald, King of Mercia [A.D. 716-755], [founds the abbey of Crowland, A.D. 716], 321, n. 2; summons the Council of Clovesho [A.D. 747], 9, 10.
- [Æthelbald, King of Wessex [A.D. 858-860], succeeds his father Ethelwlf, 392.]
- [Æthelbald], Ethelbald, Abp. of York [A.D. 895-c. 900], succeeds Wlfere, 247.
- [Æthelberht], Ethelbert, Ethelbirt, Ethelbirt, King of Kent [A.D. 565-616], his sister Ricula, the mother of Sebirht, King of the E. Saxons, 140; letter of Boniface IV. to him [A.D. 615], 46-47; Pope Boniface's letter to him mentioned, 32; builds St. Paul's Church, London, 140; builds St. Andrew's Church, Rochester [A.D. 600], 134; assists the propagation of Christianity in his territories, 141; on his death, the South Saxons become subject to the West Saxons, 140.
- [Æthelberht], Ethelbriht, (Ethelbriht, Ethelbriht, Ethelbriht), Bp. of Whitbarn [A.D. 777], and of Hexham [A.D. 789-797], succeeds Pectwine at Whitbarn, 257; succeeds Tilbert, 255; quotation from a letter of Alcuin to him and his congregation, 255-256.
- [Æthelbryht, King of Wessex [A.D. 860-866], son of Ethelwlf, succeeds to the throne after Æthelbald his brother, 392.]
- [Æthelbryht], Eielbriht, Ethelbriht, (Egelbriht, Egelbrit), King of the E. Angles, his father-in-law, King Offa, procures his death [A.D. 792], 16, 305; buried at Hereford Cathedral, 305; St. Dunstan's testimony in his favour, *ib.*
- [Æthelburh], Ethelburga, St., sister of Erkenwald, Bp. of London, 143; made abbess of Barking [c. A.D. 677], *ib.*

- [Ætheldryth], Etheldrida, (Ætheldritha, Etheldritha, Etheldreda), Queen and St.; portions of her pedigree, 323, 324; said to be the sister of St. Germin, 156; favours Wilfrid, Abp. of York, at court, 219; Wilfrid exchanges with her other possessions for the town of Hexham, 255; foundress and first abbess of Ely nunnery [A.D. 673], 323; a Dane attacks her tomb and is slain miraculously, *ib.*; her tomb repaired by Athelwold [Bp. of Winchester], 324; circumstantial account of the appearance of her body when translated, 325.
- [Ætheldryth], Etheldrida, made Abbess of St. Mary's, Winchester [A.D. 963], 174; she prophesies concerning Bp. Athelwold, *ib.*
- [Æthelflæd], Ethelfleda, (Elfreda, Elfreda, Edelfleda), daughter of Celwlf, portion of her pedigree, 297.
- [Æthelfrith], Edelfrid, Bp. of Elmham [A.D. 736], succeeds Netholac, 148.
- [Æthelfrith], Ethelfrith, a patrician; subscription to a charter, A.D. 705, 380.
- [Æthelgar], Ethelgar, Bp. of Crediton [A.D. 934-953], succeeds Eðulf, 200; subscription to a charter, 21 Dec. 937, 402.
- [Æthelgar], Edelgar, Ethelgar, Abbot of the New Minster at Winchester [A.D. 964], Bp. of the S. Saxons at Selsey [A.D. 980], and Abp. of Canterbury [A.D. 988-989], made Abbot of the New Minster, by Athelwold, Bp. of Winchester, 32, 173, 205; while abbot, he purchases land at the rate of one *manca* of gold per foot, for enlarging the monastery, 173; succeeds Eadhelmu at Selsey, 32, 205; holds the see of Canterbury for one year, 32; mentioned, 173, n. 5.
- [Æthelgar] Epelgar, Bp. of the E. Angles; this name affixed to a *charter, 21 Dec. 937, 402.
- [Æthelheard], Ethelard, King of the W. Saxons [A.D. 726-740], succeeds Ina for 14 years, 386.
- [Æthelheard], Athelard, Ethelard, Adelard, Abbot of Malmesbury, Bp. of Winchester [A.D. 780], and Abp. of Canterbury [A.D. 790-803]; formerly Abbot of Malmesbury, 160, 389; succeeds Cinehard at Winchester, 17, 160, 389; made archbishop, 17; in his time the see restored to its former dignity, *ib.*; appoints Cuthbert, Abbot of Malmesbury, 389; Charter of Egferth, King of the Mercians, A.D. 796, made at his request, 388-389; subscription to the charter, 389; Eanbald, Abp. of York, assists him against Offa, King of the Mercians, 246, 247; Alcuin's letters to him, 17, 18, 19; letter of Alcuin to him [A.D. 798], 247; letter of Pope Leo III. to him respecting the primacy [A.D. 802], 57-59; Pope Leo III. confirms to him the privileges granted by Pope Gregory I. to St. Augustine, 58.
- [Æthelhun], Ethelun, Bp. of Worcester [A.D. 915-922], succeeds Hereferth, 278.
- [Æthelmær], Ethelmer, Bp. of Elmham [A.D. 1047-1070], the brother of Stigand, former bishop, by whose influence he obtains the vacant see, 150; succeeds Grimketel at Elmham, *ib.*
- [Æthelmod], Ethelmod, Bp. of Sherborne [c. A.D. 778-782], succeeds Hereuuald, 175.
- [Æthelnoth], Egelnod, Ednod, Abp. of Canterbury [A.D. 1020-1038], succeeds Living, 34; deposits the arm of St. Augustine at Coventry, having purchased it at Pavia, 311; contradicts the profanity of King Cnut at Wilton against St. Edgitha, 190; holds the see for 18 years, 34.
- [Æthelnoth], Ethelnoth, Bp. of London [c. A.D. 811-816], succeeds Osmund, 144.
- [Æthelred], Ethelred, Egelred, (Egelrid), King of the Mercians [A.D. 675-704], ejects Wilfrid, Bp. of Lichfield [A.D. 675?], 232; irruption into Kent

[Æthelred]—*cont.*

[A.D. 676], 135; forbids his nephew Bertuuald to shelter Wilfrid, Abp. of York, in Wessex, 232; brother of Wulfere; slays Elwine, brother of King Egfrith, in battle [A.D. 679], 220; charter in which he grants two farms, and confirms Earl Kenfrith's grant to Malmesbury Abbey [A.D. 681], 350-351; his nephew Berhtwald, son of Wlfhere, grants land to the abbey of Malmesbury, 351; subscription to a charter, 30 July 685, 352; marries Osdrida, sister of Egfrith, 232; letter of Abp. Theodore to him in favour of Wilfrid [c. A.D. 690], 234; Wilfrid, upon his quarrel with King Alfrid, goes to him, 235; Wilfrid, in his letter to Pope John VI., desires that the king be ordered to restore to him his monasteries in Mercia, 237; rescript of Pope Sergius I. to him respecting the primacy [A.D. 693], 52-53; [probable founder of Bardney Abbey, before A.D. 697, 312 n. ⁸]; St. Aldhelm obtains his permission to go to Rome, 363; ratifies the bull of Sergius I. to the abbey of Malmesbury [c. A.D. 701], 374; [subscription to the bull of Pope Sergius, c. A.D. 701, 372, col. 2]; gives the vill of Tettanminster to the abbey of Malmesbury, 388; becomes a monk [A.D. 704], 239; Wilfrid brings letters from Pope John VI. to him, now a monk, 239; text of the letter of Pope John VI. [A.D. 704], 240, 241; procures the execution of all that is desired by Wilfrid, 239; succeeded by Kenred [A.D. 704], 386.

[Æthelred], Eielred, (Aldred, Athelred, Edelred, Elred, Ethelred), King of Northumbria [A.D. 774-794], letter of Alcuin to him [A.D. 793], 209; another letter, 268.

[Æthelred I., King of Wessex [A.D. 866-870], son of King Ethelwlf, succeeds his brothers Æthelbald and Æthelbert, 392.]

[Æthelred II.], Edelred, Egelred, Eielred,

[Æthelred II.]—*cont.*

King of England [A.D. 978-1019], succeeds his brother Edward, 408; brother of St. Edgitha, 190; reigns for 37 years, 408, 411; miserable state of England under his rule, 408-409; the Danes invade England, and are kept from Malmesbury by a miracle, 409-410; begins his reign favorably, but afterwards falls into evil habits, which cause the destruction of the people, 410; his slothfulness nearly the cause of the ruin of England, 34, 190; charter granting to Malmesbury Abbey, lands at Redburne, A.D. 972 [982], 410-411; Siric, Abp. of Canterbury, advises him to pay tribute to the Danes, 33; Danes burnt in St. Frideswida's nunnery at Oxford in his reign [A.D. 1004], 315; Brihtwold holds the see of Wilton at Ramsbury from the time of this king [A.D. 1005-1045], 182; promotes Living from Wells to Canterbury [A.D. 1013], 33; his death foretold by Abp. Dunstan, 30; experiences the fulfilment of Dunstan's prophecies, 33; invasion of the Danes after his death [A.D. 1018], 419; confirms the appointment of Edmund to the see of Lindisfarne [A.D. 1020], 270; MSS. B. C., read correctly *Cnut* instead of *Egelred*, 270, n. ⁴.

[Æthelred] Ethered, Abp. of Canterbury, holds the see for 18 years, after Celnoth [A.D. 870-889]; 20.

[Æthelred] Egelred, the cousin of King Egberht, who removes him from his court, 318; murdered by a servant, Thunre, and buried under the king's seat, *ib.*; his body miraculously discovered, 319; and translated to Ramsey Abbey by Earl Egelwine, *ib.*

[Æthelred] Ethered [Earl of Mercia], son-in-law of King Ælfred; with his wife Elfdeda founds the monastery of St. Oswald at Gloucester [A.D. 909], 293; his remains discovered in the south porch of St. Oswald's monastery, *ib.*

[Æthelric] Egelric, Bp. of Durham [A.D. 1042-1056, *ob.* 1072], succeeds Egel-

[Æthelric]—*cont.*

uine, 271; deported to Westminster for rebellion [A.D. 1070] *ib.*; spends the rest of his life in penance, and is honoured as a saint after death, *ib.*

[Æthelric] Ætheric, Bp. of Dorchester [A.D. 1016–1034], succeeds Ednod, 312.

[Æthelric] Æthelric, Bp. of Selsey [A.D. 1032–1038], succeeds Elmar, 205.

[Æthelric] Æthelric, Bp. of Sherborne [A.D. 1001–1009], succeeds Alfwold I., 179.

[Æthelric] Egelric, Abbot of Middleton, removed for simony [A.D. 1102], 119.

[Æthelric] Egelric, a priest attached to Bp. Wistan by the fame of his devotion, 282; anecdote of his strictness in correcting errors of Bp. Wistan and others, *ib.*

[Æthelsige] Æthelsi, Bp. of Sherborne [c. A.D. 1012–1014], succeeds Æthelric, 179.

[Æthelstan] Adelstan, Athelstan, Ethelstan, King of England [A.D. 924–940], succeeds his father Edward, and reigns 16 years, 396; parts of his pedigree, 401, 403; vindication of his title to the throne, in a charter, 402; recovers Exeter from the Britons, 201; fortifies Exeter, *ib.*; founds the abbey of Middleton, co. Dors. in penance for having exiled his brother Eadwine, 186; enriches the abbey of Middleton with the relics of saints of Brittany, especially of St. Samson, Abp. of Dol, *ib.*; restores the nunnery at Chester for secular canons, 308, n. ¹; conquers Scotland [c. A.D. 924], 397; claims kindred with St. Aldhelm, and devotes himself to his service, 396; saved in battle, and miraculously provided with a sword, by calling upon the name of St. Aldhelm, 397; his friendship towards Abp. Odo, by whose miraculous aid he recovers his sword at Brunanburh, 21; accompanied to battle against Anlaf [at Brunanburh, A.D. 937], by Odo, Bp. of Wilton, 144; and by Theodred, Bp. of London, *ib.*; translates the bodies of his uncle's sons, Elwine and Ethel-

[Æthelstan]—*cont.*

wine, to St. Mary's, Malmesbury, 396, 397; presents Malmesbury Abbey with many riches and relics, 397–398; the remains of St. Paternus deposited at Malmesbury Abbey by him, 398, 399; inscription on the shrine of St. Paternus made by order of, 399; letter of Radbodus, Provost of Dol, to the king, forwarding some relics [A.D. 923], 399, 400; the letter found in a shrine at Middleton Abbey, 400; charter to Malmesbury Abbey of lands in Wilts and Oxfordshire, 21st Dec. 937. 401–403; patronises Athelwold when a youth (afterwards Bp. of Winchester), 165; his untimely death at Gloucester, 27th Oct. [A.D. 940], 397; buried in the tower of St. Mary's, Malmesbury, under an altar, 397; epitaph (by the author?), 397, 398; his devotion, valour, and liberality praised, 397; comparison of his character with that of King Edgar, 403–404; account of his brother, King Edmund, 247; [mentioned in a quotation from Abbo of Fleury; 406, n. ¹.]

[Æthelstan] Edelstan, King of Kent, &c. [A.D. 836–c. 853], son of King Ethelwulf, 392; subscription to a charter [A.D. 855], *ib.*

[Æthelstan], Abp. of Canterbury; *see* Living.

[Æthelstan] Adelstan, 1st Bp. of Cornwall, consecrated with others by Abp. Pleimund [A.D. 909], 178.

[Æthelstan] Athelstan, Bp. of Elmham [A.D. 995–c. 1061], succeeds Thedred II., 148.

[Æthelstan] Ethelstan, Bp. of Hereford [A.D. 1312–1056], succeeds Athulf, 300.

[Æthelstan] Ethelstan, 1st Bp. of Ramsbury [A.D. 909–c. 910], *temp.* Edward, son of Elfred, 178, 181.

[Æthelstan] Ethelstan, a monk, ordained priest by Elfge, Bp. of Winchester, who predicts his miserable end, 164, 165.

[Æthelwalch] Edelwahlc, Edelwalk, King of the S. Saxons [c. A.D. 650–685], re-

- [Æthelwale]—*cont.*
ceives Bp. Wilfrid hospitably, and is baptized with his queen and people by him, 232; gives his own mansion at Selsey to Wilfrid, who founds there a monastery, *ib.*; appoints Wilfrid (Bp. of York and Hexham) to the see of Selsey, 204, 205; slain by Cedwalla, an exiled noble of Wessex, who usurps his kingdom, 204, 233.
- [Æthelwald] Adelwald, a dead child resuscitated miraculously by St. Wilfrid, in the village of Tiddanefre, near Ripon, 217; afterwards becomes a monk at Ripon, 218.
- [Æthelward] Egelward, Duke of Dorset, founds the abbey of Pershore [for Benedictines, A.D. 792], 298, and n. 3.
- [Æthelward] Egeluard, a rich man, builds the abbey of St. Peter at Cernel, 185.
- [Æthelweard] Ethelwerd, Clito [*ob.* A.D. 922], uncle to King Ethelstan, and father of Elfwine and Ethelwine, 401; account of the death and burial of his sons Elfwine and Ethelwine, 396, 397.
- [Æthelweard] Ethelward, Bp. of London [A.D. 910–926], succeeds Wlsi, 144.
- [Æthelweard] Ethelwerd, Athelwerd (I.), Abbot of Malmesbury, succeeds Ælfric, 410, *temp.* Egelred, *ib.*; charter to him by King Ethelred, A.D. 972 [982], 410–411.
- [Æthelweard] Egelward (II.), Abbot of Malmesbury, succeeds Wlsin, for 10 years [A.D. 980 × 1066], 411.
- [Æthelwine] Egelwine, Earl of the E. Angles, founder of the abbey of Ramsey [A.D. 969], 318; anecdote of, in connection with St. Oswald, *ib.*; translates the body of Felix, Bp. of the E. Angles, from Seham to Ramsey Abbey, *ib.*; translates the bodies of Egelred and Egelwine to Ramsey Abbey, 319; his death, 320.
- [Æthelwine] Ethelwine, Bp. of Dorchester [A.D. 683], succeeds Edhed, 312.
- [Æthelwine] Egeluine, Bp. of Durham [A.D. 1056–1071], succeeds Edred, 271.
- [Æthelwine], Ethelwine, Elwine, Abbot of Evesham and Bp. of Wells; [A.D. 1013–c. 1023], twice ejected to make room for Brihtwine, 194.
- [Æthelwine] Etheluuine, the son of Ethelwerd, King Ethelstan's uncle, 401; killed in battle against Anlaf [A.D. 937], 396; translated by his uncle's son, King Ethelstan, to St. Mary's Church, Malmesbury, 396–397.
- [Æthelwold] Ethelwold, Bp. of Lindisfarne [A.D. 724–740, *ob.* A.D. 737. A.S. Chr.], succeeds Edfrid, 267.
- [Æthelwold], Bp. of Winchester; *see* Athelwold.
- [Æthelwulf] Adulf, Edelwlf, Ethelwlf, Edeluulf, King of Wessex, &c. [A.D. 836–856] educated by Alhstan, Bp. of Sherborne, 175; his father, Egbirht, King of the W. Saxons, appoints Swithun, Bp. of Winchester, his tutor, 160; made sub-deacon of Winchester, 160, 161; becomes king upon the death of Egbirht, his father, 160, 389; King of the W. Saxons, Kentish people, and all the S. Angles, 391; made king by Leo IV., 161; makes a shrine for St. Aldhelm's bones, with silver figures and representations of miracles, 389, and n. 5; makes a crystal top (*fastigium*) for the shrine, with St. Aldhelm's name in golden letters on it, 390; unfounded report that he translated the remains of St. Aldhelm, *ib.*; charter to Malmesbury Abbey of various lands in Wiltshire, 22 April 854, 390; different nomenclature of the same lands, 391; agreement for 50 psalms to be sung for him every sabbath, 390; two masses weekly to be celebrated for him, *ib.*; another charter granting various lands in Wiltshire to Malmesbury Abbey, A.D. 844, 391; charter granting to Malmesbury Abbey lands in Toccanham, A.D. 854, 391; charter granting land at Minti to the Abbey of Malmesbury, A.D. 855, 391–392; Alhstan, Bp. of Sherborne, has great influence over him, 175; prevented from returning to England

[Æthelwulf]—*cont.*

till he will consent to a peace [A.D. 856], 176; dies six years before Swithun, Bp. of Winchester, whose death occurred in A.D. 863, 162; his character formed upon the teaching of Swithun, 160; his piety, 161; his liberality to the church, 389.

[Æthelwulf] Ethelwlf, Bp. of Selsey [c. A.D. 811-816], succeeds Pehtun, 205.

[Æthelwulf] Athewlf, Bp. of Elmham [c. A.D. 781], succeeds Lanferd, 148.

Agatho, Pope [A.D. 679-682]; Wilfrid, Abp. of York, appeals to him against the division of his diocese by Abp. Theodore, 6, 7, 10; favours Wilfrid openly, but is disinclined to offend Theodore, 6, 7; holds a council at Rome [A.D. 679] to consider Wilfrid's case, 222; his opening speech to the council upon the case, 222-225, and 223 n. col. i.; pronounces judgment in Wilfrid's favour, 222; mention of his decrees in favour of Wilfrid, 235, 236; Beda mentions a synod held by him regarding Wilfrid, 238.

Agilbert; *see* Angilbert, Bp. of Winchester, &c.

Agriculture, studied by Geoffrey, Bp. of Hereford, 304; Ernulf de Hesding, Count of Perch, a proficient in the art, 437.

Aidan, Bp. of Lindisfarne, for York [A.D. 632-651] of Irish extraction, 211; retires from York to Lindisfarne, of which he becomes the first bishop, 266; unwilling to receive the pall of York, but remains at Lindisfarne, 211; part of his bones buried at Glastonbury; the remainder taken to Scotland by Bp. Colman, 198.

Aix-la-Chapelle (Aqæ), Hereford Cathedral built after the style of that at, 300.

Alban, St., proto-martyr, King Offa exhumes his body, places it in a shrine, builds a church for it, and establishes monks for its service [A.D. 793], 316; the author unwilling to add anything to the account of the Saint given by Beda and Fortunatus, 316, and n. ⁵.

Alban's, St., Abbey of, in Bedfordshire, founded, 316; its condition improved by Lanfranc, 72; and again in our author's time by Abbot Paul [A.D. 1077-1089], 317.

—, Abbot of; *see* Paul.

—, Town of, account of Roger, hermit of, 314, n. ¹.

Albano, Bishop of; *see* Walter.

[Alberic, Bp. of Utrecht, mentioned, 12, n. ⁴.]

[Albin, St., Bp. of Angers, life of, by Venantius Fortunatus, 316, n. ⁵.]

Albinus, deacon; *see* Alcuin.

Albion, name for England, 404, 410.

Albirht [Aldberht], Bp. of Dunwich [8th cent.], succeeds Cuthuine, 148.

Alburnus, [in Lucania], mentioned, 337.

[Alchmund] Alhmund, Bp. of Hexham, [A.D. 767-781], successor to Fredebert, but omitted by our author, 255, n. ⁵.

Alcuin, Albin, Alcuin, Alcuin, (Alcuin), deacon, brought up at York under Abp. Egbert, 246; letter to King Eielred [c. A.D. 793], 209; presages calamity for the north, from a miraculous rain of blood which had taken place at York, *ib.*; his presages come to pass, *ib.*; letter to King Ethelred [A.D. 793], 268; letter to Higbald, Bp., and community of Lindisfarne [c. A.D. 793], 267, 268; quotation from a letter to Charlemagne [A.D. 796], 246; his disciple Eanbald succeeds Cena at York [A.D. 796], 246; congratulatory letter to Eanbald on his succession to the see of York, *ib.*; letters to Ethelard, Abp. of Canterbury [A.D. 798], 17, 18, 19; letter to Ethelard, quoted [A.D. 798], 247; letter to Ethelbriht, Bp. of Hexham, 255, 256; testimony of, to the virtues of Ninia, in a letter to the brethren at Whithern, 256, 257.

Aldbert, (Albert, Alcbert, Atelbert), Bp. of Hereford [A.D. 777-781], succeeds Cedda; 299.

Aldelm, St.; *see* Aldhelm, St.

Alders, a grove of, at Athelney, 199.

Aldfrid, King of the Northumbrians; *see* Ealdferth.

Aldhelm, Aldelm, (Ealdhelm), St., Abbot of Malmesbury, Frome, and Bradeford, Bp. of Sherborne [A.D. 705-709], his life never yet fully written, 175; our author states his intention of writing his life at the end of the book, *ib.*; scantiness of materials for his life at the disposal of the author, 330; Beda's account of him very insufficient, *ib.*; Faritius, Abbot of Abingdon, writes an account of his life, *ib.*; nothing relating to him in the author's time, except an inscription on an old silver shrine, *ib.*; the author divides the account of his life into four parts — 1, personal history; 2, institutions; 3, miracles; 4, account of the abbey of Malmesbury to his own time, 331; the author's intention of quoting all the documentary evidence concerning him, *ib.*; the author's information, as a monk of Malmesbury, better than that of Faritius for the work, *ib.*; the author owes his life and talents to St. Aldhelm, 330, 437; born of Saxon parents, 332; proofs of his Saxon origin, 337; his generous manners, 332; Faritius explains his name as Ald-elm, *Senex almus*, *ib.*; the author considers his name to signify *Galea vetus*, *old helmet*, *ib.*; St. Aldhelm himself states that his name should be spelled Ald-helm, *ib.*; prologue to his *Enigmata* quoted, *ib.*; letter to Withfrid mentioned in support of the proper signification of his name, *ib.*; stated by some, but without grounds, to have been nephew to Ina, King of the W. Saxons, and son of Kenten, the king's brother, *ib.*; the author disproves his relationship to King Ina, *ib.*; his father Kenten was not brother, but first cousin to King Ina, *ib.*; letter to Cellanus quoted to prove by his own words that he was of Saxon origin, 333; mention of the same, 337; privilege given by Bp. Leutherius to the abbey, quoted in support of the fact that Ald-

Aldhelm—*cont.*

helm was clever when a boy at Malmesbury, 334; his parents place him under the tuition of Adrian, Abbot of St. Augustine's, Canterbury, 333; quickly acquires the Latin and Greek languages, *ib.*; leaves Canterbury, and becomes a monk at Malmesbury, *ib.*; returns home on account of bad health, 334; spends his life at this period as a hermit, *ib.*; supports himself by taking pupils, *ib.*; Pehtelm, first Bishop of Whithern, one of his scholars, 257; his pupils become monks, and unite in forming a monastery, 334; returns to Canterbury, to study with Abbot Adrian, who was renowned for his literary acquirements, *ib.*; letter to Adrian adduced in proof of the preceding facts, *ib.*; second visit to and sojourn in Canterbury, 341; is one of Meldum's [Meildulf's] scholars, 334; documentary proof, 335; letter to Abbot Adrian adduced in proof of his second journey to Canterbury, and his leaving on account of ill health, *ib.*; is the first Englishman who studied classical metres, *ib.*; quotation from his book *De Scematibus*, in support of this, 335, 336; composed poems in his native tongue, 336; King Alfred says that he composed ballads in order to allure the people to the subject of religion, *ib.*; his countrymen submit their writings to him for criticism, *ib.*; both French and Scotch defer to his literary judgment, *ib.*; letter of Cellanus to him, complimenting his Latin, quoted, 337; his reply to Cellanus, 333, 337; his influence over friends and disciples, 337; persuades the followers of Wilfrid, Abp. of York, on the point of forsaking him, to return to their allegiance, by a letter written to them, quoted, 337-339; letter to his pupil Adilwald quoted, to show his unshaken friendship, 339, 340; is noted for his scientific attainments, 330; Beda's praises of his literary power quoted, 341; his letter to Bishop Hedda quoted, to prove

Aldhelm—*cont.*

his actual engagement in various studious pursuits, 341, 342; his letters to Hedda, Bp. of Winchester, mentioned, 159; mentions his work on classical metres in a letter to Hedda, Bp. of Winchester, 342; enumeration of his works, curiosity of his acrostic prefaces, 343; excellence of the various styles used in the composition of his books, 344; comparison of his style with that of the Greek, Roman, and English writers, *ib.*; accounts of the monasteries founded by him, and, firstly, that of Malmesbury, 345; enlarges the church built by Meildulf (Meldum) at Malmesbury, *ib.*; erects a more noble church at Malmesbury in honour of SS. Saviour, Peter, and Paul, 345, and n. ²; his verses on the occasion of the dedication of his new church, 345, 346, but cf. n. ¹; reputed founder of Malmesbury Abbey, 410; founds a monastery at Frome, co. Somers., in honour of St. John Baptist—now destroyed—346; founds a monastery at Bradeford, co. Wilts, dedicated to St. Laurence—now destroyed—*ib.*; ordained priest at Malmesbury by Leutherius, Bp. of the W. Saxons [at Winchester], 347; made abbot of Malmesbury also by Bp. Leutherius, 347, 385; reference to the epoch of his appointment as abbot, 403; charter by Bp. Leutherius to St. Aldhelm, at Malmesbury, of lands for religious purposes, 26th Aug. 675, 347–349; his eloquence, 349; his literary erudition, *ib.*; his sanctity, *ib.*; flourishing condition of the abbey under him, *ib.*; charter of Kenfrith, Earl of the Mercians, to him, as abbot, of lands at Wdetun, A.D. 686, *ib.*; charter of Ethelred, King of Mercia, to him, as abbot, of lands at Niuenton and Tettan, with confirmation of Cenfrith's charter, A.D. 681, 350–351; charter of Berhtwald, King Ethelred's nephew, to him, as abbot, of lands at Sumerford, 30th Jul. 685, 351–352; charter of Cedualla, king elect of the

Aldhelm—*cont.*

W. Saxons, to him, as abbot, of lands at Kemele, Crudewille, Cerletune, and Piritune, 19th Aug. 688, 352, 353; exchanges part of these lands with Baldred, a patrician, for others, 353; text of the charter of exchange, Aug. 688, *ib.*; the exchange invalid, *ib.*; advises King Ina to rebuild the abbey of Glastonbury, 196, 354; charter of King Ina to him, as abbot, of lands at Corsaburne and Redburne, A.D. 701. 354–355; letter to Winberht, the King's clerk, upon the subject of the lands acquired from Baldred, 355–356; increases the lands of the monastery from less than 40 to upwards of 200 cassates, 356; noted for his numerous miracles, 330; the miracles which the author is to relate of him worthy of credence, because they are disputed by none, 356, 357; his abstemious mode of life, 357; his love of reading and prayer, *ib.*; accustomed to plunge into a fountain at all seasons, and pass the night thus, reciting the Psalter, *ib.*; the fountain called after his name, *ib.*; his peculiar manner of preserving his chastity, 358; his work *De Virginitate* a proof of his celibacy, *ib.*; dedicates his work *De Virginum laude* to Hildelida, Abbess of Barking, 143; letter of religious advice to Wihthrid 358–359; miraculously converts the Britons to the observance of the true Easter-tide, 359–361; ingratitude of the Britons to his memory, 361; mention of his book upon the calculation of Easter addressed to the Britons, 343; the work not extant, 361, n. ³; founds another church close to St. Mary's, in honour of St. Michael, 361; founds the church of St. Mary, in the precinct of the monastery, *ib.*; anecdote of a short beam lengthened by his prayers, 362; foresees misfortunes about to fall upon his abbey, 363; intends to set out for Rome, to obtain privileges for his monasteries, *ib.*; Kings Ina and Ethelred give him permission

Aldhelm—cont.

to go to Rome, *ib.*; previously visits his estates in Dorsetshire, and builds a church, *ib.*; two miles from the sea and near Werham and Corf, 364; the attempts to roof in his church at Werham abandoned as displeasing to him, *ib.*; at length he arrives at Rome, and is honorably received by Pope Sergius I., *ib.*; stays with the Pope at the Lateran Palace, *ib.*; chants the mass daily while at Rome, *ib.*; his chasuble, miraculously suspended in the air by a sunbeam and borne aloft, still preserved at Malmesbury, 365; particular description of the chasuble, *ib.*; various reasons for supposing him to have been of commanding stature, *ib.*; while at Rome a boy-child is born in the house of the Pope's chamberlain, *ib.*; the child supposed to be the offspring of the Pope and a nun, 366; he baptizes the infant, which miraculously declares that the Pope is not its father, 367; refuses to disclose the name of the real father, *ib.*; honoured for his conduct upon this occasion, *ib.*; founds the monastery of St. John the Baptist in Wessex, near the river Frome, 368; obtains from the Pope a bull in favour of his monasteries of Malmesbury, Frome, and Bradeford, 367; returns home with the bull, 371, 372; Latin text of the bull, 367-370; Saxon translation, 370-373; [subscription to the bull of Pope Sergius I., c. A.D. 701, 373, n. col. 1.]; the bull quoted in support of the fact that St. Aldhelm built the abbey of Malmesbury, 334, 335; received with joy, 373; brings with him a splendid altar of marble, which, when accidentally fractured, he miraculously restores, *ib.*; presents the altar to King Ina, 374; Kings Ina and Ethelred ratify the papal bull, 374 (*see* 372-373, n.); is said to have founded St. Peter's Church at Briwetone [Bruton, co. Somers.], 374; review of his character and lineage, 375; approach of his old age, *ib.*; on

Aldhelm—cont.

the death of Hedda, Bp. of the W. Saxons, at Winchester, he is elected to the newly formed see of Sherborne, *ib.*; unwilling to accept the bishopric, on the score of old age, *ib.*; his scruples overcome, 375-376; he is consecrated by his old friend Abp. Berhtwald [A.D. 705], 376, 385; made bishop on the death of Hedda [A.D. 705] and division of his see, 159; the first appointed to that see, 175; Abp. Berhtwald retains him for many days, making use of his assistance, 376; goes to Dover, *ib.*; bargains with some sailors from France, for a copy of the O. and N. Testaments, *ib.*; they angrily refuse to lower the price, *ib.*; and remove further from shore, *ib.*; the Saint rescues them from a sudden storm, 377-378; and purchases the book at a reduced price, 378; returns to his see at Sherborne, *ib.*; builds the [cathedral] church of Sherborne, *ib.*; his monks object to his appointing other abbots over them, *ib.*; his charter of liberties in their favour [A.D. 705], 379-380; persuades King Ina to execute a charter granting immunities to all the churches in Wessex, 26th May 704 [? 705], 380; subscription to King Ina's charter, 381; gives the vill of Doultling [co. Somers.] to the abbey of Glastonbury, but reserves the usufruct, 382; prepares for death, 381-382; carried when dying into the wooden church at Doultling, and placed on a stone, 382, 383; dies after four years' episcopate, 382; dies, A.D. 709, in the 34th [44th, MS. B.] year of his abbacy, and 5th of his episcopate, 385; references to the epoch of his death, 387, 388, 389, 391, 396, 403, 405, 411, 423, 442; verses on his death, 382; after his death the abbey robbed of almost all its lands, 356; the church at Doultling rebuilt of stone and consecrated by a Glastonbury monk, 383; restores a blind woman to sight at Doultling during the ceremony of re-consecration, *ib.*; many

Aldhelm—*cont.*

sick cured at Douling by the ablution of his stone seat, *ib.*; appears to his friend St. Eguine, Bp. of Worcester, in a vision, and desires to be translated to Malmesbury, 383, 384; St. Eguine performs his funeral obsequies and translates his body to Malmesbury on an open bier with great pomp, *ib.*; his staff grows miraculously when fixed in the earth, 384, 385; the author unwilling to speak positively about the miracle of the ashen staff, 385; his remains received with joy by the monks of Malmesbury, *ib.*; buried in the church of St. Michael, wherein he had prepared a tomb for himself, *ib.*; his exact age not known, but conjectured to have been tolerably old, *ib.*; his body still at Malmesbury, 347; his bones preserved in Malmesbury Abbey, 364; his sanctity attested by so many miracles that the author will only mention those which are undoubtedly true, 331, 385; remains undisturbed in St. Michael's church for 246 years, 386; many miracles, now forgotten, performed by his agency during the period, *ib.*; the Malmesbury monks remove to St. Mary's church, that they may be nearer to his body, *ib.*; the abbey of Malmesbury owes its flourishing condition to his tutelary patronage, 331; the author wishes that the Malmesbury monks had followed St. Aldhelm's advice to Adilwald; had they done so the monastery would not have suffered so much, 340, 341; his saintly influence the cause of the prosperity enjoyed by the abbey of Malmesbury, 347; the abbey of Malmesbury owes its preservation to his protection, 386; his nephew Aldhelm becomes abbot of Malmesbury, 387; description of the shrine made for his remains by King Ethelwlf, 389-390, 408; the book of his life (*liber vite*) probably seen at Malmesbury by King Ethelwlf, but afterwards lost in the time of the Danes, 390; unfounded

Aldhelm—*cont.*

report that his remains were translated by King Ethelwlf, *ib.*; augments the number and nature of his miracles, 396; King Ethelstan asserts his relationship and devotes himself to his service, *ib.*; successfully invokes his assistance when in peril [at Brunanburh, A.D. 937], 397, *but cf.* § 14; and places the remains of St. Paternus near to those of the Saint, 399; Aldhelm's remains placed in the shrine by the secular clergy [c. A.D. 955], 403; rich decorations of his shrine, 330, 389-390, 408; patron saint of the abbey, 405; Abp. Dunstan removes his remains to a stone tomb, with various offerings and a prophetic inscription 408, 423; reference to the epoch of his first translation by Abp. Dunstan [A.D. 986], 425; preserves his abbey from the Danes, by a miracle, 410; Elfildis is cured of paralysis by his aid, 412-414; many of his miracles forgotten, 415; his festival kept on 8 kal. Jun., *i.e.* 25th May, 415, *cf.* 382, *l.* 14; a dangerous demoniac, near Malmesbury, cured by his agency, 416-417; a cripple cured by him on his festival at Malmesbury Abbey, 418; Abbot Warin's respect for him increased by beholding a blind fisherman restored to sight by his aid, 422-423; his respect increased among the Normans by his cure of the blind fisherman, 423; Abbot Warin prepares for re-translating his body to the shrine, 423-424; at the smell of his bones the monk Hubert is cured of an internal disease, 424; Serlo, Abbot of Gloucester, assists at the preliminary examination, and Osmund, Bp. of Salisbury, officiates at the translation on the Octave of Pentecost, the Saint's festival, A.D. 1078, 424-425; number of his miracles increased after the re-translation, of which the author will now recount a selection, 424; the fratricide of Cologne miraculously relieved from his chains as he kneels before the tomb of the Saint, 425-426; appears as a

Aldhelm—cont.

- venerable man and cures the deformed youth Folkwine, A.D. 1080, 427-428; on the cure of the youth, Abp. Lanfranc orders his canonization, and institutes a fair on his festival, 428; Abbot Warin gives the bone of the Saint's left arm to Osmund, Bp. of Salisbury, who places it in a silver coffer and therewith obtains the cure of his archdeacon Everard, 428-429; Hubald, archdeacon of Salisbury, carries St. Aldhelm's arm bone in procession on Ascension day, and is thereby cured of grievous pains, 429-431; his sanctity shown by not disdaining to perform minor cures, 431; punishes Abbot Godefrey with the worst form of king's evil, 432-433; account of two miracles performed by him during the abbacy of Godefrey, 433-437; a bedridden woman, warned by an oracle to seek his aid, lies down before his altar and is cured, 434-435; his shrine brought out on Ascension day, 436; his sanctity attested by the many miracles he performed after death, 437; his character reviewed, *ib.*; the balsam in his tomb taken to cure the hands of Ernulf de Hesding, Count of Perch, 438; his festival always attended by a low rabble; one of the crowd punished with a devil for indecency, and cured by the Saint at the intercession of the monks, 438-439; the paralysed woman of Killingholme cured through his agency, 440; a monk puts the fingers of the Saint into the mouth of a dumb man, and causes him to recover his voice, 441; miraculously cures a blind woman of Calne, on his festival at Malmesbury, 442.
- Aldhelm II.**, Abbot of Malmesbury, the nephew of the first Aldhelm, 387; charter of King Cuthred to him [A.D. 745], 387.
- Aldhun**, Bp. of Lindisfarne [A.D. 990-1018], succeeds Assius, 270.
- Aldred**, Abp. of York; Bp. of Leicester; of Lindisfarne; of Worcester; *see* Ealdred.
- Alduine**, Bp. of Lichfield [A.D. 721-737], succeeds Hedda, 307.
- Alduine**, Abbot of Ramsey, deprived for simony [A.D. 1102], 119.
- Aldulf**, King [of the E. Angles], rescript of Pope Sergius I. to him respecting the primacy [A.D. 693], 52-53.
- Aldulf**, Abp. of York; and Bp. of Worcester; *see* Ealdulf.
- Aldulf**, Bp. of Dorchester; *see* Eadulf.
- Aldulf**, Aldulph, Bp. of Lichfield [c. A.D. 803-814], succeeds Higbert, 308; King Offa procures him an archiepiscopal pall, 16, 308.
- Aldulf**, Bp. of Rochester; *see* Aldwulf.
- Alduine**, hermit, made a monk by Bp. Wlstan, 285; leads a hermit's life in the wood called Malvern, 286; his fellow hermit Guido goes to Jerusalem, but Wlstan recommends him to remain at his post, *ib.*; Bp. Wlstan prophesies for him success in his work, *ib.*; three hundred votaries gather round him and are liberally supported by neighbouring benevolence, *ib.*; introduces Benedictine monks into Malvern [A.D. 1083], 296, n. 2.
- [**Aldwulf**], Aldulf, Bp. of Rochester [A.D. 727-c. 738], succeeds Tobias, 136; the last Bp. mentioned by Beda, *ib.*
- Alemannia**; *see* Germany.
- Alexander II.**, Pope [A.D. 1061-1073], invests Lanfranc with the pall [A.D. 1071], 40; letter of Lanfranc to him, 43, 44-46; his admiration of Lanfranc's talents, 65; orders Thomas I., Abp. of York, to make his profession of obedience to Abp. Lanfranc, 258, 259; deprives Thomas, Abp. of York, and Remigius, Bp. of London, of ring and crozier, but at the intercession of Lanfranc restores them, 66; displaces Remigius, Bp. of Dorchester, but restores him at Lanfranc's desire, 312; prohibits the removal of monks from cathedrals to make room for secular clergy, 72; grants privileges to Abbot Baldwin, 107; and

- Alexander II.—*cont.*
to the abbey of Bury St. Edmund's, 156.
- Alexander, a monk, sent by Anselm as legate to Rome; 107.
- [Alfhelm], Elfelm, Bp. of Dorchester [A.D. 1002-c. 1005], succeeds Escwi, 312.
- Alfred, King of England; *see* Ælfred.
- Alfred, King of the Northumbrians; *see* Ealdferth.
- Alfric; *see* Ælfrie.
- Alfrid, Alfrith, King of Northumbria; *see* Ealdferth.
- Alfsin; *see* Ælfsine.
- Alfstan; *see* Ælfstan.
- Alfwold I., Bp. of Sherborne [A.D. 958-978], succeeds Wlfsin, 179.
- Alfwold II., Bp. of Sherborne [A.D. 1045-1058], originally a monk of Winchester, 179; succeeds his brother Birhtuine, *ib.*; places an image of St. Swithun at Sherborne, *ib.*; his temperance in food and drink, *ib.*; his virtues recounted to the author by an aged priest, *ib.*; quarrel between him and Earl Godwin, *ib.*; threatens the earl with misfortune, which afterwards happens, 180; at the urgent request of all, he blesses the earl and cures him, *ib.*; especially devoted to the worship of St. Cuthbert, *ib.*; always ruminating upon the antiphon in praise of St. Cuthbert, *ib.*; goes to visit the shrine of St. Cuthbert at Durham, *ib.*; removes the cover of the sepulchre of St. Cuthbert and converses with him, *ib.*; places an offering upon the tomb of St. Cuthbert and departs, *ib.*; sings the antiphon to St. Cuthbert with his last breath, *ib.*; on his death the sees of Wilton and Ramsbury re-united, 181.
- Algar, Bp. of Elmham [c. A.D. 1001-1018], succeeds Athelstan, 148; Osbern's account of his sanctity, 148-149; St. Dunstan appears to him in a vision, 149.
- [Algar] Elgar, Bp. of Lichfield [c. A.D. 941-948] (*al.* Wulgar), succeeds Elle, 308.
- Algar, Bp. of Wilton, at Ramsbury; *see* Wulgar.
- [Alheard] Alherd, Allhard, (Ailhard, Auhard), Bp. of Elmham (E. Angles), [c. A.D. 785-811], succeeds Sigga, *temp.* Offa, 148; mentioned, 16.
- Alherd, Bp. of Elmham; *see* Alheard.
- Alhmund, Bp. of Hexham; *see* Alehmund.
- Alhmund, Bp. of Winchester [A.D. 802-c. 805], succeeds Cinebert, 160.
- Alhstan, Bp. of Sherborne, *see* Ealhstan.
- Alhun [Ælhun], Bp. of Dunwich [A.D. 790-797], succeeds Erdred, 148.
- Alleluia, 429.
- Allhard, Bp. of Elmham; *see* Alheard.
- All-Saints'-Day, miracle performed by St. Aldhelm on, 429.
- Alps; Elsin, Bp. of Winchester, frozen to death on the, 26; St. Anselm passes the Alps and arrives at Rome, 96; Elphege, Bp. of Winchester, rudely received at a village on the Alps, afterwards extinguishes a fire there, by making the sign of the cross, 170, 171; no buildings similar to those of Hexham, on this side of the Alps, 255.
- Alsi [Wulfsy], Bp. of Sherborne, [A.D. 883-c. 892], succeeds Ethelege, 177.
- Altar, St. Aldhelm brings a fine marble altar from Rome, 373; description of it, *ib.*; he presents it to King Ina, who places it in St. Mary's church at Bruton [co. Somers.], where it still remains, 374; burial of two princes beneath an, 396; King Ethelstan buried under an, 397; a demoniac of Malmesbury, placed before the altar of the abbey, is restored to health, 417; a cripple crawls up to the altar at Malmesbury, and is cured, 418-419; a youth, Folkwine, cured of his deformity, falls down in thanksgiving before the, 428; a bedridden woman lies down before the, and rises cured, 435.
- Alubriht, Bp. of Selsey [A.D. 747 x 765], succeeds Sigelm, 205.
- Alured, Bp. of Worcester [Mar. 1158-Mar. 1160], succeeds Simon, 291, n. ¹.

Alunine [Ælhun], Bp. of Worcester [A.D. 848-872], succeeds Herebert, 278.
 [Alwig], Alwi, Alwih, Bp. of Dorchester and Lindsey [A.D. 733-750], succeeds Kineberht, 312; present at the council of Clofesho [A.D. 747], 9.
 Alwold, Bp. of Sherborne; *see* Alfwold II.
 Amesbury, Ambresberia, Nunnery of, in Wiltshire, 188; founded by Elfriða, the murderess of St. Edward, *ib*; St. Melorius buried there, *ib*.
 Amptunensis pagus; *see* Hampshire.
 Anacletus II., Antipope [A.D. 1130-1138]; *see* Peter Leo.
 Anaglyph, the miracles of St. Aldhelm impressed on the silver of an ancient shrine, in the manner of an, 357.
 Analavus, King of Dublin; *see* Olaf.
 Ananias, 370, 372, n. col. 2.
 Andrew, St., Apostle, advises Dunstan, 30; appears to Dunstan, commanding him to consecrate Elphege, Bp. of Winchester, 170; notable power of the Saint at his church in Rochester, 134; yields to his brother Simon Peter, *i.e.* the church of St. Peter, Bath, is held to be the cathedral of the see instead of St. Andrew's, at Wells, 196; patron saint of Abp. Wilfrid, 213; church of, *see* Wells.
 Andrew's, St., bishop of, in Scotland; *see* Turgot.
 Andrew, Bp. of Ostia, his speech at the Council of Rome upon the case of Wilfrid [A.D. 679], 226.
 Anecdotes; sorrow of Anselm at having eaten a raw herring, 121-122; St. Swithun restores whole some eggs belonging to a poor woman, which had been wantonly destroyed by his workmen, 161; illustrating the power of prophecy enjoyed by Elphege, Bp. of Winchester, 164; of the early love of religion displayed by St. Edburga, 174; of Elfstan, Bp. of Wilton at Ramsbury, while a monk of Abingdon, given in the words of the original author [Wlstan, *cf.* Brit. Mus., MS. Arund. 169. f. 131, col. 2], 181; two, respecting the gigantic

Anecdotes—*cont.*

strength of Edulf, son of Earl Ordgar, 203; of Abp. Aldred's freedom of speech, 253; Rannulf, Bp. of Durham, entertains his monks with forbidden viands, and liquor at the hands of beautiful girls, 274, n.; Bp. Wlstan's power in overcoming temptation, 279; Bp. Wlstan wrestles with the devil, 279-280; of Egelric, the priest, correcting Bp. Wlstan, 282; Bp. Wlstan's jest about cats, 283; of Bp. Wlstan's humble spirit, shown in shedding tears when the new church is finished and the old one demolished, 283; of the voracity of Samson, Bp. of Worcester, 289, n.³; of Eguine, Bp. of Worcester, self-chained for his sins, and miraculously released, 297, 386, and n.⁴; of Walter, Bp. of Hereford, and a seamstress, 300; of a clerk who endeavoured to look at the body of St. Etheldrida, 323-324; St. Aldhelm's method of improving the minds of the people, 336; of St. Aldhelm's conquest over the flesh, 358; of Charles the Bald, King of France, and Joh. Scottus, 392, 393.
 Angels, minister to St. Dunstan, 29; predict the birth of King Edgar, 30; Bp. Algar's vision of, saluting St. Dunstan, 149; an angelic vision cures Wilfrid of sickness at Meaux, in France, 238, 243; miraculous song of birds and sound of wings, by some supposed to be of angels, heard in the sky upon the death of Wilfrid, 244; the nine orders of angels invoked, 381.
 Angilbert, Angilberht, (Agilberct), Bp. of Winchester [A.D. 650], and Paris [A.D. 664], succeeds Birinus, 158; expelled to make room for Wine [A.D. 662], *ib*.; requested to return, but unwilling to leave his see of Paris, 159; ordains Wilfrid priest and abbot of Ripon, 214; consecrates Wilfrid, Abp. of York, 215; sends his nephew Leutherius as his successor at Winchester [A.D. 670], 159; his history will be found more fully in Beda, 158.

Angles, conquer the Britons, 360; Egbirht, King of the W. Saxons, obtains universal power over them, 389.

Angles, East, originally subject to the kings of Kent, 140; their kingdom subject to the Mercians, on the death of Ethelbirt, King of Kent, *ib.*; their kingdom ultimately subject to the W. Saxons, *ib.*; Offa, King of the Mercians, procures the death of King Eielbriht and invades the territory [A.D. 792], 305; subdued by Alhstan, Bp. of Sherborne, for King Egbirht, 175; the Danes invade the country, and kill the King (St.) Edmund [A.D. 870], 153.

—, Kings of the—

See Eorpwald.

Sigbert.

Anna.

Aldulf.

Æthelbryht.

Eadmund, K.M.

—, Earl of the—

See Egelwine.

—, see of the, Grimkitel ejected from it, which he had purchased, 205. The bishoprics, abbeys, and saints, will be enumerated in the Second Book, 139.

—, bishops of the, 147–156—

See Felix of Burgundy.

Thomas of Jarrow.

Boniface.

Bisi.

Herdulf.

Allhard.

Titfrid.

Stigand.

See also Bps. of Dunwich and Elmham.

Angles, S., King of the; see Æthelwulf.

Anglosaxons, King of the; see Ælfred.

Anlaf, [King of Dublin]; see Olaf.

Anna, King of the E. Angles [*ob.* A.D. 654], portion of his pedigree, 308.

Anno II., Abp. of Cologne [A.D. 1055–1075], imposes a penance upon a fratricidal citizen, 425.

Anselm, Abp. of Canterbury [A.D. 1093–1109], his birth at Aosta, 74; early pursuits, *ib.*; chastity, *ib.*; on occasion of a severe illness his parents resolve to devote him to religion, *ib.*; exiled by his father, *ib.*; goes to Lanfranc at Bec in Normandy, kindly reception, assists him in the schools, *ib.*; at 27 years of age he desires to become monk, *ib.*; religious doubts, *ib.*; reflections on his future career, 75; Lanfranc bids him consult Maurilius, Abp. of Rouen; he decides to enter Bec Abbey as a monk, *ib.*; made Prior of Bec on the translation of Lanfranc, *ib.*; holds the office for 15 years, 75, 77; his excessive abstinence, 76; and abhorrence of sin, *ib.*; critique upon his literary productions, *ib.*; miraculously endowed with omniscience, *ib.*; sees a monk in a vision, *ib.*; cures various diseases, 77; his miraculous cure of Boso, afterwards Abbot of Bec, 77; made Abbot of Bec on the death of Herlewine [A.D. 1079], *ib.*; general desire for him to be made archbishop, 78; hesitates to accept the offer, *ib.*; goes to England [A.D. 1092] when the rumour of his appointment has subsided, *ib.*; causes for his going to England, 78, 79; his audience at the court, 79, 80; the king falling ill, he confesses him and enjoins penance, *ib.*; appointed archbishop, 80, 81; the bishops congratulate him on his appointment and promise their co-operation, 81; his fears as to his capability for the office, *ib.*; compares himself to an old ewe, and King William to a wild bull, 81, 82; the king and bishops entreat him to accept the archbishopric, 82; his inflexibility and anxiety, *ib.*; the bishops drag him to the bedside of the king, and invest him with crozier and ring, *ib.*; thence into the church, where he protests against the ceremony, *ib.*; declares his confirmation null and void, 82; the king causes him to be proclaimed archbishop, and invests him with the revenues of the

G G

Anselm—*cont.*

archbishop, and in addition the jurisdiction of Canterbury city, March 6, 1093, 83; messengers sent to the Abp. of Rouen and the monks of Bec to obtain leave for him to be archbishop, 83; the leave granted, *ib.*; his ordination delayed by a quarrel with the king respecting the church's possessions, 83, 84; refuses to sanction the illegal disposal of the possessions of the archbishopric by the king, 83, 84; the king's anger with him the cause of his consecration being postponed, 84; he rejoices at the prospect of a quiet life, having already resigned the abbacy of Bec, *ib.*; the king reluctantly consents to his consecration, 84; he makes his submission and is enthroned at Canterbury, 7 *kal. Oct.* [25th Sept.], consecrated *prid. non. Dec.* [4th Dec.], his prognostic, *ib.*; his prognostic commented upon, 118; William II. sends one Ralph, a clerk, to dispute with him respecting the possessions of the see, 84, n. 7.; offers a present of fifty pounds to the king, 85, n.; the king asks for more, but Anselm gives nothing, *ib.*; his desire to hold a council before the king goes abroad refused, *ib.*; discovers that the king is desirous of the money that was offered to him, *ib.*; he will not give it, *ib.*; favours the cause of Pope Urban [II.] in England, 86, and n.; begs permission of the king to go to Rome to receive his pall, *ib.*; disputes with the king respecting the authority of the Pope, 87; the bishops take sides against him, *ib.*; Ralph, Bp. of Chichester, takes part against King William, 205; his displeasure with Ralph, Bp. of Chichester, 206; William, Bp. of Durham, sides with the king against him, 273; his reply to his adversaries, 88; unmoved by the attacks of his enemies, *ib.*; the nobles unwilling to withstand his authority, *ib.*; the king wishes to banish him, 89; willing to leave England, but will not

Anselm—*cont.*

resign his office, 89; anxious for peace, *ib.*; various insults offered to him, *ib.*; his chamberlain dragged to punishment *ib.*; his most influential advisers banished, *ib.*; the bishops endeavour to reconcile him with the king, 90; the king seeks to be reconciled with him, and publicly grants him plenary power in his see, *ib.*; a day fixed for reception of the pall, *ib.*; assumes the pall, 10th June 1095, at the hands of Walter, Bp. of Albano, 91; at peace with the king, *ib.*; quarrels break out on the king's return from an expedition abroad, *ib.*; desires to go to Rome to complain to the Pope, but the king refuses to allow it, 92; the king considers Anselm's knowledge superior to that of Pope Urban, *ib.*; the king lays a trap for him but unsuccessfully, *ib.*; threatens to expel him unless he will promise not to go to Rome, 92, 93; goes to the king, *ib.*; the king forbids him to take anything out of the kingdom, except what he shall permit, 94; Anselm unmoved, gives the king his blessing previous to starting, *ib.*; the bishops, on being consulted, recommend him to abandon his intention of going to Rome, *ib.*; his departure from England dispirits the bishops, 206; starts from Canterbury and reaches Dover, where he is detained by stress of weather for 15 days [A.D. 1097], 95; the king sends a messenger secretly among his suite, who ransacks his luggage when he is on the point of sailing, *ib.*; fears that he will be driven by storms again to England, but at length reaches Flanders and lands at Wissant, where he is hospitably received by the monks of St. Bertin, *ib.*; entertained at Lyons by Hugh, the archbishop, 96; by whose advice he forwards the notice of his approach to Rome, *ib.*; the false rumour of his great wealth induces the Antip p Wibert to send robbers to waylay him, *ib.*; the messenger he had sent returns from Rome with orders for him to set

Anselm—*cont.*

forth at once, which he does, and arrives safely, having met with honourable treatment from the Duke of Burgundy, who had meant to rob him, *ib.*; his appearance changes the hostile intentions of the Duke of Burgundy into friendship, 97; reaches Cluny, Lyons, and Rome in safety, *ib.*; graciously received by Pope Urban II., his conduct on the occasion, *ib.*; the Pope sends letters to William II. ordering Anselm's privileges to be restored, *ib.*; the king orders him to remain at the court of Rome, *ib.*; the insalubrity of the air forces him to go to Sclavia, 98; where he obtains leisure to compose the work *Cur Deus Homo*; the king endeavours unsuccessfully to influence Roger, Duke of Apulia, against him, *ib.*; his influential position while at Rome, *ib.*; desirous of resigning the archbishopric; the Pope, unwilling to grant permission, calls the Council of Bari, to arrange the matter on a better footing, 98, 99; present at the Council of Bari [A.D. 1098], at the request of the Pope he refutes the Greek schismatics, 99, 100; composes his work *De processione Spiritus Sancti* in explanation of his doctrine, *ib.*; the assembly thank him, *ib.*; the Pope is about to excommunicate the King of England, but at Anselm's request puts off the sentence, 100, 101; the Pope orders the king to reinstate Anselm, the term extended by means of bribery, 101; the Pope gives him a house and right of a seat in the *corona* at councils, 102; present at the Council of Rome [24th April 1099]; Reinger, Bp. of Lucca, inveighs against his injuries and is re-proved, 103; Wibert, the Antipope, procures his portrait that he may not escape in disguise, *ib.*; returns to Lyons having eluded the vigilance of Wibert, 103; enjoys leisure with Hugh, the archbishop, till the death of Pope Urban II., and of King William II., *ib.*; grief at the

Anselm—*cont.*

death of William II., 105 n.; Henry I. sends messengers to recall him [A.D. 1100], *ib.*; sets out from Burgundy and arrives safely in England, *ib.*; received favourably by Henry I., *ib.*; refuses to do homage and be invested by the king, *ib.*; the king gives way and the matter is referred to the Pope, *ib.*; refuses homage to Henry I. through fear of excommunication, 106; at the invitation of the king he returns to England [A.D. 1100]; recalls the rebellious nobles to their allegiance, 104; by a speech he prevents a secession of the royal troops to the side of Robert [Duke of Normandy], the king's brother, 105, 106; becomes surety for the king's performance of the promised emendation of the law, 106; Robert sues for peace, *ib.*; but instigates the king to oppose Anselm, 106, n.⁴; the king threatens Anselm with exile, 106; messengers bring back from Rome Pope Paschal's confirmation of Urban's decree concerning lay investitures, 106; Anselm retires to his duties unmoved by the king's threats, 107; Henry I. writes to him desiring reconciliation, *ib.*; appoints messengers to go to Rome in conjunction with those sent by the king, *ib.*; promulgates the papal letter to him against lay investitures, 108; doubt as to the issue of his cause, 109; announces his intention of going to Rome, to settle the question of lay investitures, *ib.*; denies his benediction to those whom the king had invested with bishoprics, *ib.*; inducts William the Bp. elect of Winchester, 109 n., 110; his complaints to the king respecting Girard, Abp. of York, 110 n.; Pope Paschal [II.] writes to Abp. Girard, that he should render the usual profession of obedience to Anselm [A.D. 1101], 258; Girard makes profession of obedience to, 259; holds a council at Westminster [29th Sept.] 1102, 118; the king and court beg Anselm to go to Rome to obtain

Anselm—*cont.*

a favourable result for their difficulties, 110; consents to go to Rome but will not suggest any irregular course to the Pope, 111; starts for Rome [27th April 1103], is kindly received by the Pope, *ib.*; goes to the Lateran palace, where William de Warelwast, the king's envoy, pleads the royal cause, *ib.*; the punishment of those who had received investiture from the king committed by the papal court to him, 112; William de Warelwast hastens on before him to Piacenza, on the way home from Rome, *ib.*; William de Warelwast gives him a threatening message from Henry I., 113; proceeds to Lyons, *ib.*; sends letters to Henry respecting the legate, *ib.*; series of letters from Pope [Paschal II.] to him, mentioned, as to be found in Eadmer's history, *ib.*; Eadmer's collection of letters from the Pope to Anselm, and between the king and Anselm mentioned, 113–114; remains at Lyons for one year and four months, 114; his return delayed by constant messages between England and Rome, *ib.*; meditates having the king excommunicated [A.D. 1105], *ib.*; meets the king at Normandy and is reinstated, but delays his return to England because unwilling to communicate with the bishops wrongly invested, *ib.*; goes to Bec after reconciliation with the king, *ib.*; Henry I. meets him at Bec, and restores to him the whole of his rights, 115; writes to the king, that the incontinence of priests is to be repressed by the bishops, not by the king, *ib.*; returns to England and effects many salutary changes in the morals of the land, 115, 116.; Henry I. gives up to him in perpetuity the right of investiture, 117; recognises the homage done by the bishops to the king, *ib.*; consecrates five bishops at Canterbury, 11th August [1107], *ib.*; refuses to consecrate Roger, Bp. elect of Hereford,

Anselm—*cont.*

on the point of death [A.D. 1107], 303; refuses to consecrate Rainald, Bp. of Hereford, who had been invested by the king [A.D. 1107], *ib.*; keeps Ralph d'Escures, Abbot of Séez, near him, 127; makes him Bp. of Rochester, on the death of Gundulf [A.D. 1108], 128; on the consecration of Ralph, Bp. of Rochester, Anselm prays for a favourable prognostic, *ib.*; the decrees passed at his councils lost, 117; summons Thomas II., Abp. of York, three times for consecration, 260; writes to Pope Paschal concerning the conduct of Thomas II., Abp. of York, *ib.*; writes to the bishops of England upon the disobedience of Thomas II. [A.D. 1109], *ib.*; interdicts Thomas II., *ib.*; letter to Thomas II., 260, 261; his letter received favourably by all but [Robert] Earl of Meulenti, 261; Cardinal Odolricus, [Ulricus], brings the pall of York to England for Anselm's disposal, 262; appoints Richard, Bp. of London, to consecrate Thomas II. Abp. of York, *ib.*; sorrow of Thomas II., at not receiving his blessing, *ib.*; dies at the age of 66, A.D. 1109, after holding the see of Canterbury for sixteen years, 121; dies, *ii. kal. Maii* [21st Apr. 1109], 124; his body anointed by Edmer with a small quantity of balsam, which is increased miraculously, 123; the stone sarcophagus, originally too small, adapts itself miraculously to the size of his body, *ib.*; is buried at the head of Lanfranc [in Canterbury cathedral], 121; his body removed to a mausoleum in the eastern porticus (apse) of Canterbury cathedral, *ib.*; his character, *ib.*; never excited to railing but on one occasion, *ib.*; anecdote of his eating a raw herring in Eadmer's presence at a feast, 121, 122; Pope Urban recommends him to take example by Eadmer's manners, 122; his exceeding eloquence and love of discussion till the last period of his life, *ib.*;

Anselm—*cont.*

- his knowledge of human nature displayed in his writings, which are universally popular, *ib.*; miraculously extinguishes a conflagration with the sign of the cross, 123; miraculously obtains water from a rock, *ib.*; miraculously rescues a hare from the hunters, *ib.*; restores the sight of a blind woman with his spittle, *ib.*; miraculously cures one sick of a fever, *ib.*; the desires of the faithful at his tomb gratified, *ib.*; appears after death to an aged recluse of Lyon, 124; the B. V. Mary assures the aged recluse of Lyons respecting his blessed state after death, 125.
- Anselm, papal legate, sister's son to Anselm, Abp. of Canterbury, brings the pall for Ralph d'Escures, Abp. of Canterbury, 128.
- Antiphons, "Nonne vides," &c. (antiphona 2 tertii nocturni, for the feast of the Invention of St. Stephen, the Protomartyr, 3rd August, in the Sarum Breviary, printed in 1499; cf. *Acta Sanctorum*, 26 Maii, p. 443, Antw. 1688), 8; "Aperite mihi portas," &c. (Psalm cxvii. v. 19.), 15; "Gaudet in cælis animæ" *Sanctorum*, [qui Christi vestigia sunt "secuti; et quia pro ejus amore sanguinem suum fuderunt, ideo cum Christo exultant sine fine."] (*Antiphonarium Romanum*, Paris, 1858, p. 550), 29; one in honour of St. Cuthbert, quoted, 180; Alfwold II., Bp. of Sherborne, sings that to St. Cuthbert with his last breath, *ib.*
- Antiquities, Hereford contains many ruins of, 298; York and Carlisle contain some Roman, 208.
- Aosta [in N. Italy], its position, 74; Anselm born there; *ib.*
- Apples, abundant in the vale of Gloucester, 291; Thorney noted for them, 326.
- Apulia, Duke of; *see* Roger.
- Aquensis basilica; *see* Aix-la-Chapelle.
- Aquilo, the north wind, 415.
- Aquitaine, in France, St. Paternus a native of, 398.
- Archbishops of Canterbury, Book i.; of York, Book iii.
- Archdeacon, the, of Rome, sits in front of the Pope at the Council of Bari [A.D. 1098], 100.
- Architects invited by Wilfrid from Rome to England, 255.
- Architecture, new and peculiar style of that of the abbey at Athelney, 199; that of Hexham strikingly resembling that in use at Rome, 255; skill of Elfric, Abbot of Malmesbury, in, 405.
- Arctous axis, the north, 333.
- Areino [in Tuscany], Faritus comes from the city of, 192.
- Ariopagita, Dionysius; *see* Dionysius the Areopagite.
- Armlet, 174, 359.
- Arnost, Bp. of Rochester [A.D. 1076-1077], a monk appointed by Lanfranc, on the death of Siuuard, to improve the state of the church, 136; dies shortly after, *ib.*
- Artwilus, son of the King of Scotland, 336; famed for his literary skill, *ib.*
- Ascension day, anecdote of a vision upon, 148; a demoniac of Malmesbury miraculously cured on, 417; general procession throughout Christendom upon, 430; St. Aldhelm's arm bone carried in procession at Salisbury upon, *ib.*; many miracles generally performed upon, *ib.*; the church doors so closed on, that all may bend under his shrine, 430, 436; St. Aldhelm's fondness for performing miracles upon, 436; the deformed girl of Pucklechurch cured by St. Aldhelm on, *ib.*
- Asculf [Asthulf], Bp. of Dunwich [*after* A.D. 673], succeeds Heca, 148.
- Ash Wednesday, the bishop shuts the penitents outside the limits of the church upon, 164.
- Asser, Bp. of Sherborne [c. A.D. 900-909], succeeds Alsî, *temp.* Elfred, 4th son of Adulf, 177; originally at St. Davids *ib.*; translates *Boethius de Consolatione Philosophiæ* into simpler Latin, in order that King Elfred might translate it into Saxon, *ib.*

Assi, (Alsi) [Elfsy], Bp. of Lindisfarne [A.D. 968-990], succeeds Aldred, 270.

Asterius, Bp. of Milan (styled of Genoa) [A.D. 630-640], consecrates Birinus, Bp. of Winchester [A.D. 634], 157.

Astrology and astronomy, skill of Robert I., Bp. of Hereford, in the arts of, 300, 313; cycle of Dionysius the younger corrected by Marimanus Scotus, 301, and n. ⁸.

Athelard; *see* Æthelheard.

Athelbald, King; *see* Æthelbald.

Athelbald, Bp. of Sherborne [? A.D. 937], succeeds Verstan, 178.

Athelm, 1st Bp. of Wells [A.D. 909], and Abp. of Canterbury [A.D. 914-923], uncle to Dunstan, 26; consecrated, with others, by Abp. Pleimund [A.D. 909], 20, 178; afterwards Abp. of Canterbury, 194; holds the see for twelve years, 20.

Athelney, Abbey of, Alingei, Adelingea, Adelingenie, in Somersetshire, 196; description of its position, 199; founded by King Elfred, who had hidden there from the Danes [A.D. 877], *ib.*; St. Cuthbert appears to King Elfred there, and prophesies his speedy restoration, 199, 269; new and peculiar style of its architecture, 199; the monks there few and poor, but content, *ib.*; St. Eielwine especially venerated there, *ib.*

Athelnod; Edgar, King of England, restores to Malmesbury Abbey lands at Eastcott, co. Wilts, unjustly held by, 404.

Athelred, King of England; *see* Æthelred.

Athelstan, King, &c.; *see* Æthelstan.

Athelwerd, Abbot of Malmesbury; *see* Æthelweard.

Athelwold, Adelwold, Ethelwold (Aphelwold), Abbot of Abingdon [c. A.D. 954], and Bp. of Winchester [A.D. 963-984], a native of Winchester, and of respectable parentage, 165; a vision appears to his mother, when pregnant with him, of a golden eagle flying out of her mouth, 166; his early love of literature,

Athelwold—*cont.*

165; when a youth he is patronized at the royal court by King Ethelstan, *ib.*; invested with the cowl of a monk by Dunstan, when Abbot of Glastonbury, *ib.*; made Dean of Glastonbury by Abbot Dunstan, *ib.*; his character as Dean of Glastonbury, *ib.*; Dunstan's remarkable dream concerning him, 165, 166; by the advice of King Ethelstan he receives clerical tonsure at the hands of Elfege, Bp. of Winchester, 165; ordained priest, when a monk, by Elfege, Bp. of Winchester, who predicts his future career, 164; is desirous of retiring to France; 166; King Edred, at the instigation of his mother Queen Edgifa, retains him in England, *ib.*; and makes him Abbot of Abingdon, *ib.*; appointed by King Edred to restore the abbey, 191; increases the splendour of his abbey of Abingdon, 166; when Abbot of Abingdon, he demonstrates by a miracle the fortitude of Elfstan, a monk, afterwards abbot, &c., 181; appoints Ordgar his successor at Abingdon, 191; made Bp. of Winchester, by King Edgar, 166, 191; consecrated by Abp. Dunstan [A.D. 963], 166; esteemed by King Edgar, second only to Dunstan, 167; promoted to the see of Winchester before the completion of the new buildings, 191; liberally endows the abbey of Ely [A.D. 963], 324; repairs the tomb of St. Etheldrida at Ely, *ib.*; appoints Brihnod, first abbot of Ely, *ib.*; founds a nunnery at Winchester, 167; expels the secular canons and clergy from Winchester and New Minster, and introduces monks, 167, 173; makes Edelgar, abbot of New Minster, 173; [re] founds the nunnery of St. Mary's, in the north of the city, 174; appoints Etheldrida abbess of St. Mary's, *ib.*; improves the possessions of the see of Winchester, 167; St. Swithun appearing to an artizan, charges him with a message to the bishop, respecting the removal of his remains, *ib.*; Athelwold

Athelwold—cont.

removes the relics of St. Swithun from the mausoleum in the old monastery, to a shrine, *ib.* : St. Swithun appears to him, and threatens his miracles shall cease unless the monks are more active in performing the ceremonies they entail, 186; revives the memory of Birstan, Bp. of Winchester, 163; Birstan, Bp. of Winchester, in company with Sts. Birinus and Swithun, appears to him at Winchester, 163-164; summary of miracles performed by him, 168, 169; breaks up and distributes the cathedral plate to alleviate the misery of a famine, *ib.*; restores the abbey of Peterborough [A.D. 963-966], 317 and n.³; ejects the clergy and establishes monks at Ely [A.D. 970], 324; subscription to a charter, A.D. 974, 405; reproves St. Edgitha for her costly apparel, 189; her arguments against his raggedness, *ib.*; subscription to a charter, A.D. 972 [982], 411; lives to see the new church built, 169; spends Lent in solitude at Thorney, 327; intending to retire to Thorney as a hermit, has the place cleared of its thickets, *ib.*; acquires land at Thorney for himself and 12 monks, and obtains a charter of immunity, *ib.*; translates the bodies of nine saints to Thorney Abbey, 327 and n.⁴; purchases the body of Benedict [Biscop], and translates it to Thorney Abbey, 329; his death foretold by Dunstan, 30; his death [1st Aug. A.D. 984], 169; ten years before Oswald, Abp. of York, 249; Elphege, his successor, translates his remains 12 years after death, 170; the monasteries founded by him mostly destroyed, all diminished, 169; his life written by Elfric, Abbot of Malmesbury, 406 and cf. n.³; his life by Wlstan, monk of Winchester, written after that by Elfric, Abbot of Malmesbury, *ib.*; quotation by the author from Wlstan's work, 181. [Athelwold] II., Ethelwold, Bp. of Winchester [A.D. 1009-1015], succeeds Elphege, 172.

Athelwlf, Bp. of Elmham; *see* Æthelwulf. Athens, 126.

Athulf, King; *see* Æthelwulf.

[Athulf, St., translated by Athelwold, Bp. of Winchester, to Thorney Abbey, 327, n.⁴.]

Athulf, Bp. of Elmham; *see* Eadulf.

Athulf, Bp. of Hereford [c. A.D. 973-1012], succeeds Alfric, 300.

Avarice, besetting sin of the higher order of clergy in the author's time, 76.

Andoenus, St.; *see* Ouen, St.

Aven, or Avene, river; *see* Avon, river.

Augusta, city of, 74; *see* Aosta.

Augustine, St., Abp. of Canterbury [A.D. 597-604], disciple of St. Gregory the Great, 5; Dorobernia [Canterbury] granted to him by Gregory for a chief see, 48; made Abp. at London, 5; his consecration of the monastery at Canterbury, 47; Mellitus sent to him to assist his labours in England, 140; having converted the people of Kent, he goes through the dominions of King Ethelbriht, but is repulsed by the people of Dorset at a place near the present abbey of Cernel, 184; the people insult him and his followers, *ib.*; retires to a quiet place, where he has a vision of the Almighty, and prophesies a change in the hearts of the people, 185; miraculously causes a fountain to spring up, that he may baptize them, *ib.*; the fountain still venerated on his account, *ib.*; vainly endeavours to persuade the N. Britons to calculate their Easter according to the Roman manner, 360; appoints Justus Bp. of Rochester [A.D. 604], 134; holds the see for 16 years, 5; death and miracles, *ib.*; quotation from his works respecting pride in wearing rags, 189; quotation from his works, 425; Abp. Egelnod purchases his arm at Pavia, and deposits it in a silver shrine at Coventry, 311; mention of him in papal letters, &c., with regard to the settlement of the primacy, 18, n.⁴, 24, 32; the privileges he enjoyed con

Angustine—cont.

firmed to Athelard, Abp. of Canterbury, 58; to Pleimund, 60; and to Dunstan, 61; Pope Paschal II. confirms the privileges of the saint to the see of Canterbury, 24th Mar. [A.D. 1117], 129-130.

Avon, River [co. Wilts], the boundary of some of the lands of Malmesbury Abbey, 353; boundary of land given by Baldred to Malmesbury Abbey, 354.

Avranches, Bp. of, [in Normandy]; *see* Paternus, St.

Aurelius, Victor, quotation from; *see* Classics.

Authors, English and Scotch authors submit their works to St. Aldhelm for criticism, 336; *see* Works.

Autisiodorensis Episcopus; *see* Auxerre. Auxerre, Bp. of; *see* German, St.

B.

Badewine, (Baldewine, Badenwine), 1st Bp. of Elmham [A.D. 673], 148.

Berhtwald, *see* Berhtwald.

Baldness, of Nicholas, prior of Worcester, prevented miraculously by Bp. Wlstan, 287.

Baldred, a patrician; his charter of exchange with Malmesbury Abbey, Aug. 688, 354-355; his exchange after some years annulled, 353; St. Aldhelm writes to Winberht, king's clerk, on the subject of the lands and fishing given by Baldred to the abbey of Malmesbury, 355.

Balduine, Balduine, Monk of St. Denis and Abbot of Bury St. Edmund's [ob. A.D. 1098]; sent by Edward the Confessor to cure Lefstan, Abbot of Bury, 156; succeeds Lefstan at Bury [A.D. 1065], *ib.*; obtains from Alexander II. for his abbey immunity from all ecclesiastical jurisdiction, except that of the archbishop, 107, 156; under his rule the abbey becomes one of the most splendid in England, 156.

Baldwine, Balduine, a monk, sent by Anselm as legate to Rome, 107; discredited by the court as being prejudiced in favour of Anselm, 109; sent again to Rome; settles the controversy concerning investitures, 114; procures a small quantity of balsam for the anointing of Anselm's body; the balsam miraculously increased, 123.

[Baldwine], Peter; a monk of Malmesbury Abbey, and companion to the author, 192; quotation from his poem upon Abbot Faritius of Abingdon, 192, 193.

Balsam, miraculously increased at the inunction of Anselm's body, 123; odour of, from the tomb of St. Milburga, 306; Abp. Dunstan places a phial of balsam in the tomb of St. Aldhelm, 408; taken from Aldhelm's tomb to cure the diseased hands of Ernulf de Hesding, Count of Perch, 438.

Baltildis, [Queen of Clovis II. of France]; procures the murder of Dalfinus, Abp. of Lyons, and of nine other bishops, 213.

[Bamburgh, co. Northumb.]; Bebbanburch, Bebbanburg, (Bahamburgh, Bebenburch, Bebenburhc, Bleblanburh); Edulf, usurper of Northumbria, besieges the nobles there, and is slain by them, 242; St. Oswald's arms said by Beda to be preserved there, 293.

Bancor, monastery of; *see* Bangor.

Bancus; *see* Cobanus.

Bangor, Bancor, monastery of [co. Flint]; Beda's account of its grandeur, 326; its extensive ruins, *ib.*

Bangor, Bp. of; *see* Herveus.

Baptism, of Kinegisl, King of the W. Saxons, by Birinus, Bp. of Dorchester, [A.D. 635], 158; of Edelwahle, King of the S. Saxons, with his queen and people, by Wilfrid 232; Cedualla, King elect of Wessex, desires baptism, 352; of King Cedualla at Rome [A.D. 688], 354; mentioned, 185, 391.

Barconensis Episcopus; *see* Bangor, Bp. of. Bardney, abbey of [co. Linc.], Bardanium, Bardenei, (Bardamum, Bard-

Bardney—*cont.*

naia, Bardanum, Bardeneia), founded by Remigius, Bp. of Dorchester, 312 and n. ⁸; [history of the, 312, n. ⁸]; St. Oswald's remains removed thence to Gloucester, 293.

Bari, [in Italy]; Council of, summoned by Pope Urban [II.] to settle Anselm's affairs [1 Oct. 1098]; the Greek schism refuted there by Anselm, 99; William de Warelwast pretends a pilgrimage to St. Nicholas's tomb there, in order to stay longer near Rome, 112.

Barking, nunnery of [co. Essex], Berkingum, Berkings; Erkenwald, Bp. of London, founds it for his sister Ethelburga [c. A.D. 677], 143; distant eight miles from London, *ib.*; its flourishing condition attributed to the sanctity of its abbesses, 144.

—, Abbesses of;

See Ethelburga.

Hildelida.

Wiflidas.

Bath, city of, Bathonia; its natural hot baths considered the work of Julius Cæsar, 194; the sulphurous nature of the waters at first disagreeable, *ib.*; Henry I. sells the city to Bp. John for 50 lbs. of silver, *ib.*; King Offa warned in a dream there, to translate the body of St. Alban, 316.

—, abbey of; a monastery founded there by King Offa, and enlarged by Edgar, 194; Elphege leaves Deerhurst for Bath, as being better suited to his studies; 169; many monks attracted there by the fame of Elphege, *ib.*; behaviour of Bp. John to the monks, 195; condition of the abbey improved under Bp. John, who at his death, cannot be persuaded to give up the possessions of the abbey, *ib.*; Bp. John founds the church of St. Peter there, *ib.*

—, see of; the see of Wells transferred thither, *temp.* Will. II., by Bp. John, 194; comprises all Somersetshire, 196.

—, Bp. of; see John.

Battles;

See Bensington.

Brunanburh.

Hastings.

Tinchebray.

Worcester.

Battle, abbey of [co. Suss.], in the diocese of Chichester, dedicated to St. Martin, 207; on the field of the battle with Harold, *ib.*; the altar placed upon the spot where the corpse of Harold was found, *ib.*

Bayeux, Bp. of; see Odo.

Bayeux, Canons of;

See Samson, Bp. of Worcester.

Thiulf, Bp. of Worcester.

Thomas, I., Abp. of York.

Bayeux, Dean of; see Samson, Bp. of Worcester.

Bayeux, Odo of; see Odo.

Beadulf, Bp. of Whithern [consecr. A.D. 791], succeeds Ethelbriht, 257; the last Bp., because the see is destroyed, *ib.*; assists at the coronation of Eardwulf, King of Northumbria [A.D. 795], 257, n. ⁴.

Beam, a crooked one made straight by Abp. Dunstan, 29; St. Aldhelm by his prayers miraculously causes one to be lengthened, 361 [389, n. ⁵]; the beam escapes on two occasions of the burning of the Abbey of Malmesbury, 363.

Beames, Richard de, Bp. of London, see Richard.

Bear; the devil appears to St. Dunstan in the form of a, 29.

Beauvais, St. Lucian's monastery; Ernulf, Bp. of Rochester, originally a monk there, 137–138.

Bebbanburch, Bebbanburg; see Bamburgh.

Bec, abbey of, in Normandy; Anselm goes to Lanfranc while at Bec, 74; Lanfranc while there incurs the displeasure of Herfast, Duke William's chaplain, 150; Anselm enters as a monk, 75; made abbot on the translation of Lanfranc, *ib.*; Benedictines from Bec established

Bec—cont.

in Chester [A.D. 1093], 78; William II. arranges its affairs satisfactorily, 79; messengers sent there to obtain leave for Anselm to be made Abp., 83; Anselm resigns the abbacy, 84; Anselm goes to Bec after reconciliation with Henry I., 114; Henry I. meets Anselm at Bec and yields to his demands, 115.

Bec, abbots of;

See Herlewine.

Anselm.

Boso.

Bec, monks of;

See John, Abbot of St. Salvator's at Telese.

Lanfranc.

Bed; Godfrey of Cambrai, prior of Winchester, confined to his bed for many years by a severe illness, 173; a bed-ridden woman miraculously cured by St. Aldhelm, 434, 435.

Beda, a priest of York, 44; a pupil of Benedict Biscop, 328; educated at Wearmouth Abbey, 254; Wilfrid II., Abp. of York, survives him, 245; his bones and those of King Celuulf found in linen sacks in the tomb of St. Cuthbert, 275; reference to the date of his death, 385.

Beda, works of; account of Laurentius, Abp. of Canterbury, mentioned, 6; notice of Abp. Nothelm, 8 testimony to the literary abilities of Tobias, Bp. of Rochester, 136; account of the miracles of Erkenwald, mentioned, 143; account of St. German, 156, n. ²; account of the acts of Bp. Angilbert, mentioned, 158; silence as to the term of the episcopate of Leutherius, Bp. of Winchester, 159; testimony to the virtues of Hedda, Bp. of Winchester, *ib.*; account of the translation of St. Aidan to Scotland, mentioned, 198; account of Celfrith, Abbot of Wearmouth, mentioned, *ib.*; account of Hilda, Abbess of Whitby, mentioned, *ib.*; life of Abp. Wilfrid, incomplete, 210; account of John, Bp. of Hexham, and Abp. of York, mentioned, 211 n. ⁴;

Beda—cont.

mention of his account of Dalfinus, Abp. of Lyons, 213, n. ¹; mention of a synod held by Pope Agatho upon Wilfrid's case, 238; mention of an angelic vision vouchsafed to Wilfrid, *ib.*; quotation from his *Gesta Anglorum*, 246; mention of his account of [Cædmon], a monk miraculously endowed with the gift of song, now buried at Whitby, 254; attests the industry and sanctity of Acca, Bp. of Hexham, and assists his literary efforts, 255; composes the life of St. Cuthbert in prose and verse, at the request of Edfrid, Bp. of Lindisfarne, 267; author's reference to the above work, *ib.*; his statement that St. Oswald's arms are preserved at Bebbanburch, doubtful, 293; his life of Eguine, Bp. of Worcester, omits the fact of his founding the Abbey of Evesham, 296; account of St. Alban, mentioned, 316; etymology of Ely, from his work, 322; account of the grandeur of Bangor Monastery, 326; life of Benedict [Biscop] and the succeeding abbots of Wearmouth and Jarrow, 328 and n. ²; insufficiency of his account of St. Aldhelm, 330; testimony to the scientific attainments of Adrian, Abbot of St. Augustine's, Canterbury, 333; Encomium upon St. Aldhelm's literary powers, 341; account of St. Aldhelm's dedicating a book to King Aldfrid of Northumberland, 344; account of King Cedwalla, 354; mention of his *Gesta Anglorum* or *History*, 8, 11, 44, 63.

Bedfordshire; contains the Abbey of St. Alban's, 316.

Bees; St. Aldhelm's parable of the, 338-339.

Belesmensis, Robert; *see* Robert of Belesme.

Bells; vision of a monk, the cathedral bell-ringer, to Anselm, 76; given by Dunstan to Malmesbury Abbey, 407.

de Bello; *see* Battle Abbey.

Belvacum; *see* Beauvais.

- de Belvedeir, Robert ; founded Belvoir Priory, [A.D. 1076], 142 n. ².
- Belvoir, Bened. Priory [co. Linc.] ; owned the B. manuscript of the *Gesta Pontificum* at the end of the 13th cent., 142 n. ².
- Benedict II., Pope [A.D. 684-685] ; his decree in favour of Wilfrid, mentioned, 235.
- Benedict X., Antipope [A.D. 1058-1059] ; sends a pall to Stigand, Abp. of Canterbury [A.D. 1058], 36.
- Benedict, St. ; patron of the Abbey of Fleury, 247.
- Benedict [surnamed Biscop], Abbot of Wearmouth, 213 ; founds the abbeys of St. Peter and St. Paul at Wearmouth [A.D. 674] and Jarrow [A.D. 684], of which places he is the first abbot, 328 ; St. Wilfrid accompanies him to Rome, 213 ; instances of his industry, application, and patience, 328 ; tutor to Beda ; *ib.* ; elected abbot of St. Augustine's, Canterbury, but resigns in favour of Adrian the papal nominee, *ib.* ; his remains purchased at a great price, and translated from Wearmouth to the abbey of Thorney, by Athelwold, Bp. of Winchester, 327-329 ; Beda's life of him and his successors, mentioned, 328 and n. ² ; during his absence his monks elect a new abbot, and on his return he ratifies the appointment, 329 ; outlives two other abbots, *ib.*
- Benedictine Monks, from' Bec, established in Chester [A.D. 1093], 78 ; [established at Stow by Remigius, Bp. of Dorchester ; 312 n. ⁷.] ; *see* Monks.
- Benediction ; *see* Blessing.
- Benevento, [in Italy] ; Pope Paschal II., there when Abp. Ralph arrives at Rome, 129 ; dates a letter to the bishops and King of England from Benevento, 24 Mar. [1117], *ib.*
- Benignus, St. [Bp. of Armagh, c. A.D. 460] ; a hermit, buried at Glastonbury Abbey, 198.
- Benna, Bp. of Hereford [A.D. 823-c.825], succeeds Wlfeard, 299 and n. ⁶.
- Bensington, Benesingtune, [co. Oxford] ; Offa, King of the Mercians routs Kinewlf, King of the W. Saxons, at, and usurps the greater part of his kingdom [A.D. 777], 388 and n. ¹.
- [Beocca], Abbot of Chertsey ; burned by the Danes [end of 9th cent.], 143.
- Beorhtric, Brihtric, King of the W. Saxons ; succeeds Kinewlf, and reigns 16 years [A.D. 784-800], 389 ; charter of King Egferth of Mercia, granted at his desire, A.D. 796, 388 ; subscription to a charter, A.D. 796, 389.
- Berctuald, Abp. of Canterbury ; *see* Berhtwald.
- Berengarius [Archdeacon of Angers, *ob.* A.D. 1088] ; Lanfranc's epistle against him, mentioned, 73.
- Berferth ; slays his relative, Wistan, 297 ; his crime miraculously revealed, 297, 298.
- Berfrith, Bertfrid, principal noble of Northumbria, 242 ; at the command of Abp. Berhtwald, he summons a council to settle Wilfrid's claims, *ib.* ; recommends the council to follow the advice of the Pope, and restore Wilfrid, *ib.* ; his advice accepted by the council, 243.
- Berhtun, Bp. of Lichfield [A.D. 768-777], succeeds Cutfrid, 307.
- Berhtwald, Behrtwald, Berctuald, Berhtuald, Berhtuuald, Bertuuald, Berhtwald, Bertwald, Abp. of Canterbury [A.D. 693-731] ; succeeds Theodore, 235 ; holds the see for 37 years, 7 ; Sergius I. writes to kings Ethelred, Alfred, and Aldulf, to receive him as primate of all England [c. A.D. 693], 52-53 ; and to the bishops on the same subject, 53-54 ; invested with the pall by Sergius I., *ib.* ; invites Wilfrid to a council, where his resignation is demanded, but Wilfrid appeals to the Pope and eventually gains his suit, 235-237 ; Wilfrid, in his letter to Pope John VI., declares his willingness to obey the legitimate decrees of the archbishop, 237 ; becomes reconciled to Wilfrid, 239 ; though considered a saint, yet

Berhtwald—cont.

his persecution of Wilfrid is reprehensible, 240; Pope John VI. orders him to decide the cause between Wilfrid and the two bishops, John and Bosa, or to refer it to himself at Rome, 241; commands Berfrith, to summon a council in Northumbria to settle the cause of Wilfrid, 242; consecrates his fellow student Aldhelm, Bp. of Sherborne [A.D. 705], 376, 385; keeps Aldhelm for a time with him to avail himself of his advice, 376.

Berhtwald, Bærhtwald, son of Wlfhere; subregulus of Mercia, 351; his charter granting to Aldhelm, abbot, and to the abbey of Malmesbury, lands at Sumerford, A.D. 685, 351–352.

Berkinges, Berkingum; *see* Barking.

Berkshire, mentioned, 20; originally comprised in the diocese of Winchester, but given to that of Sherborne, 20, 175; the two monasteries of Abingdon and Reading contained in it, 191.

Bernegus, Bp. of Selsey [A.D. 909–929]; succeeds Ethelwlf, 205; consecrated by Abp. Pleimund [A.D. 909], *ib.*

Bernegus, subregulus of the Picts; enters Northumbria, and is defeated with great slaughter by King Egfrid, 218.

Bernitii, kings of the; *see* Northumbrians, kings of the.

Bernmod, (Beornmod), Bp. of Rochester [A.D. 805 × 842], succeeds Wermund, 136.

Berruchensis, Berrukensis pagus; *see* Berkshire.

Berta [Bertha, wife of Æthelberht, king of Kent], 7.

Bertfrid; *see* Berfrith.

Bertharius, governor of Campania; Wilfrid visits him, 222; intends to treat Wilfred badly, but alters his mind, *ib.*; relates to Wilfrid a lesson of fidelity which he had learned from the King of the Huns, *ib.*

St. Bertin, abbey of [in France]; Herman, Bp. elect of Wilton, retires thither as a

St. Bertin—cont.

monk, but dislikes the privations he has to undergo, 183.

Berhtwald, Abp. of Canterbury; *see* Berhtwald.

Bertuuald, a noble of Wessex, receives Wilfrid, Abp. of York, hospitably, 232; not permitted by his uncle, King Egred, to shelter Wilfrid, *ib.*

Bertuuald, Bertwald, Abp. of Canterbury, *see* Berhtwald.

de Bethune, Robert; *see* Robert II., Bp. of Hereford.

Beverley [co. York], John, Bp. of Hexham and York, buried at; 245.

Beverley, John of; *see* John of Beverley.

Bible; instances of its use for sortilege, 137, 295; St. Aldhelm bargains with some sailors for a copy of the O. and N. Testaments which they had brought from France, 377; they at first refuse, but he ultimately obtains the book on his own terms, 377–378; the book remaining in the abbey of Malmesbury in our author's time, 378; [mention of St. Aldhelm's miracle relating to it, 389, n. ⁵]; twelve copies of the Gospels stripped of their gold and silver covers by Godefrey, Abbot of Malmesbury, to pay tribute to William II., 432; anecdote respecting a book of the Gospels, 174; Gospels mentioned, 289; the corner-stone of the two Testaments (*i.e.* Christ) mentioned, 355.

Bier, St. Aldhelm's body carried to Malmesbury on a, 383.

Birhtuaine, Bp. of Sherborne [A.D. 1023–1045], succeeds Elmer, 179.

Birinus, Bp. of Winchester [A.D. 634–650], sent by Pope Honorius as a missionary to England [A.D. 634], 157; previous to sailing, Asterius, Bp. of Milan (Genoa), consecrates him [A.D. 634], *ib.*; enabled miraculously to walk upon the waves, in order to return for vestments forgotten at setting out, *ib.*; promises Pope Honorius that he will evangelize the whole of England, but finds the undertaking impossible, *ib.*

Birinus—cont.

reaches Wessex 40 years after the advent of Augustine, in the twenty-fifth year of Kinegisl and Quicelm, kings, 158; baptizes Kinegisl, king of the W. Saxons [A.D. 635], 157; Dorchester given to him for an episcopal see, 158; his body translated to Winchester by Bp. Hedda, *ib.*; considered the patron of the city, *ib.*; appears in a vision to Bp. Athelwold at Winchester, 164.

Birstan, Bp. of Winchester [A.D. 931–934], succeeds Frithestan, 162; holds the see for four years, 163; his sanctity, *ib.*; washes the feet of, and waits upon the poor, *ib.*; used to say mass for the dead daily, *ib.*; accustomed to go round the churchyards at night saying psalms for the souls of the dead, *ib.*; miraculous Amen uttered by the dead, *ib.*; dies suddenly while engaged in private prayer, *ib.*; forgotten after death by the citizens, *ib.*; appears in a vision to Athelwold, Bp. of Winchester, in company with Sts. Birinus and Swithun, and announces his own beatification, 164; his memory revived by Bp. Athelwold, 163.

[Bisceopes-stoc; *see* Stoke-Orchard.]

Biscepes-truue; meaning of the name, and circumstances attending its adoption, 384–385.

Biscepstane; etymology of, 384.

[Biscop], Benedict; *see* Benedict.

Bishops; of Rochester, in the first book, pp. 132–138; of the E. Saxons, in the second book, 139; their illiterate condition in the time of Stigand, 36; letter of Sergius I. to them respecting the primacy [c. A.D. 693], 53–55; letter of Gregory III. to them respecting the primacy [c. A.D. 731–734], 55–57; letter of Pope Formosus to them respecting the primacy [c. A.D. 892–896], 59–61; in the habit of expelling monks from their cathedrals, 71; consulted by William II. respecting the vacant see of Canterbury,

Bishops—cont.

80; congratulate Anselm on his appointment to the archbishopric of Canterbury, 81; side with the king against Anselm, 87–88; endeavour to reconcile Anselm with the king, 90; Anselm consults them before going to Rome, they recommend him to stay at home, 94; Anselm refuses benediction to those whom Henry I. had invested, 109; beg Anselm to go to Rome, and arrange the dispute concerning lay investitures, 110–111; the bishops invested by Henry I. to be punished according to the canons by Anselm at the Pope's order, 112; Anselm delays his return, after re-instatement, being desirous of avoiding communion with the wrongly invested bishops, 114; urge Anselm to return, and correct the depravity of the country, *ib.*; when elected are to do homage to the king, but not to be invested by him with staff or ring, *ib.*; Anselm recognises the homage done by them to the king, 117; their depravity, *ib.*, n. ¹, 7; all those of Normandy suspended by Cono, the papal legate, 129; Pope Paschal II.'s letter to them, 24th March [1117], 129–130; idleness and rapacity of, in our author's time, 207, n. ⁴; ten murdered by Queen Baltildis, 213; the Scotch bishops not received by the Papal Court, 215; Abp. Anselm writes to them upon the disobedience of Thomas II., Abp. of York, 260; receive Anselm's letter favourably, 261; only monks eligible as bishops, 270; in the time of the Angles elected by the clergy, 270; thirteen dedicate the abbey of Winchcombe, 294; summoned to the consecration of Lincoln Cathedral, 313.

Bishoprics removed from towns to cities [A.D. 1075], 67–68, 183.

Bishopstrees; *see* Stoke-Orchard.

Bisi, Bp. of the E. Angles at Dunwich [A.D. 669–c. 673], succeeds Boniface, 147; consecrated by Abp. Theodore, *ib.*

Bladon, River ; charter dated at, 349.

Blessing (*or* Benediction) ; the Duke of Burgundy asks Anselm to give him his, 97 ; Anselm denies the benediction to those whom Henry I. had invested with bishoprics, 109 ; Anselm gives his benediction to William, Bp. of Winchester ; 109, n., 110 ; Athelwold, Bp. of Winchester, releases by his benediction a monk caught in the act of thieving, whose arms he had before miraculously tied with cords, 168 ; St. Elphege stays the plague among the Danes with bread he had blessed, 171 ; Bp. Alfwold II., by his blessing, relieves Earl Godwin of Kent, from the maladies he had miraculously brought upon him, 180 ; of Stigand, Abp. of Canterbury, rejected by King William I., 252 ; Abp. Turstan goes to Rheims and procures the blessing of the Pope, 264-265 ; an opportunity for saying a blessing at table never omitted by Bp. Wlstan, 282 ; Bp. Wlstan gives his blessing to the monk who is to conduct his defence at the council, 285 ; St. Paternus blesses the grain with which he feeds birds, 398.

Blind ; recover their sight at St. Edmund's chapel, 154 ; a blind man restored to sight by St. Swithun in the author's own time, 168 ; recover their sight at the tomb of St. Elgiva at Shaftesbury, 187 ; Osbern, Bp. of Exeter, blind for many years before death, 202 ; [Algarus, Rex Leicecestrensium, MS. Cott. Nero. E. 1. f. 363, b. col. 1], the lover of (St.) Frisewida struck with blindness at Oxford, but shortly afterwards recovers his sight, 315 ; a blind widow restored to sight by the agency of St. Aldhelm, during the consecration of the church of Doulting, 383 ; King Ethelstan narrowly escapes being blinded at Winchester, 402 ; St. Aldhelm miraculously cures the blindness of a fisherman, 422 ; a blind woman of Calne [co. Wilts], recovers her sight through the agency of St. Aldhelm, 442.

Bloet, Robert ; *see* Robert, Bp. of Dorchester (Lincoln).

Blois, Adala, Countess of ; *see* Adala.

Blood ; of Elphege, Abp. of Canterbury, smeared on a dry log, causes it to put forth leaves, 171 ; marks of blood remain still fresh upon the body of Elphege, Abp. of Canterbury, 33, 171 ; rain of, at York [c. A.D. 793], 209 ; of Quendrida, still stains the psalter she was using for the practice of sorcery, 295 ; caught up in a vessel from the eyes of a blind fisherman on recovering his sight, 423 ; a dumb man vomits blood on recovering his voice, 441 ; from the eyes of a blind woman caught in a shell, 442.

[Boethius], Boetius ; his work *De Consolatione Philosophiae*, rendered into simpler Latin by Asser, Bp. of Sherborne, in preparation for King Elfred to translate it into Saxon, 177.

Bones ; of Beda, and King Celunlf in the tomb of St. Cuthbert, 275 ; of St. Aldhelm prove that he was of large stature, 365 ; St. Aldhelm's arm bone given to Salisbury Cathedral, 438 ; *see* Relics.

Boniface [IV.], Pope [A.D. 608-615] ; letter to Ethelbert, King of Kent, mentioned [A.D. 610], 32 ; letter to King Ethelbert [A.D. 615], 46-47.

Boniface [V.], Pope [A.D. 619-625] ; confirms the primacy of Canterbury [A.D. 625], 46 ; letter to Justus, Abp. of Canterbury [A.D. 625], 47-49.

Boniface, Abp. of Mayence (*al.* Winfrid) [A.D. 747-754], succeeds Willebrord as bishop in Frisia, 11-12 ; summons the Council of Clovesho, 9 ; proceedings of the Council of Clovesho [A.D. 747] communicated to him, 11 ; killed by the Frisians, 12.

Boniface (of Canterbury), third bishop of the E. Angles at Dunwich [A.D. 652-669], succeeds Thomas of Jarrow, and holds the see for 17 years, 147.

Boniface, archdeacon at Rome (St.) ; Wilfrid attracts his notice at Rome, 213 ;

Boniface—*cont.*

and learns from him the true calculation of Easter, *ib.*

Book; some sailors from France bring books to Dover, of which St. Aldhelm obtains one, 377; that containing a life of St. Aldhelm probably seen by King Ethelwlf at Malmesbury, but lost in the time of the Danes, 390; a book of witchcraft found on the pillow of Girard, Abp. of York, after his death, 260, n. ¹; *see* Bible. Works.

Bock-binding; *see* Library.

Bosa [A]bp. of York [A.D. 678-705]; appointed to the diminished archbishopric, upon the expulsion of Wilfrid, 211 n. ⁴, 244; expelled for five years, during which time Wilfrid enjoys possession of the entire province of York, 211; n. ⁴, 245; restored by King Alfrid, *ib.*; Pope John VI. orders Abp. Berhtwald to decide the cause between Wilfrid and the two bishops Bosa and John, or to refer it to himself at Rome, 241; dies, [*A.-S. Chr.*, A.D. 685], 211, n. ⁴; venerated for his sanctity, yet his persecution of Wilfrid reprehensible, 240.

Bosa [Osa], Bp. of Selsey [c. A.D. 765-770]; succeeds Alubriht; 205.

Bosel; first bp. of Worcester [A.D. 680-c. 692], 278; subscription to a charter, 30 July 685, 352.

Boso, Abbot of Bec [A.D. 1124-1126]; cured miraculously by Anselm, 77.

Botulf, St. (*al.* Botolph), a bishop, buried at Bury St. Edmunds, 156; note respecting him, *ib.*, n. ² [translated by Athelwold, Bp. of Winchester, to Thorney Abbey 327, n. ⁴].

Boys; employed as scribes, 246.

Bracharense concilium; *see* Braga.

Bradford, Bradanford [co. Wilts]; St. Aldhelm founds a monastery there, 346; said to have dedicated the church of, to St. Laurence, 346; mentioned in the privilege of Pope Sergius I., 346; St. Aldhelm's charter of privileges respecting

Bradford—*cont.*

election of abbots, A.D. 705, 379-380; the monastery now decayed, 346.

Braden, Bradon Wood [co. Wilts], boundary of the vill of Purton, 388; lands to the east of the wood there given by Cedualla to the abbey of Malmesbury, 354; the abbey exchanges the lands with Baldred, a patrician, 355.

Braga, Council of; its acts ratified by the Council of London, A.D. 1075, 67.

Branding; William II. causes poachers to be branded, 104, n. ¹.

Brass; more durable than iron, 433; a ring of brass found round the body of Godefrey, Abbot of Malmesbury, after death, *ib.*

Bread; miracle by Abp. Odo with the sacramental, 25; Elphege stays the plague among the Danes with bread he had blessed, 171; highly prized at Chester, 308.

Bregford; *see* Burford.

Breguine, Abp. of Canterbury [A.D. 759-765]; succeeds Cuthbert, 15; holds the see for three years, *ib.*

Bremhill, Breomel, [co. Wilts]; charter of King Ethelstan, of lands there, to Malmesbury Abbey, 21 Dec. 937, 401.

Le Breton, Herveus; *see* Herveus, Bp. of Bangor and Ely.

Bribe; offered to the Pope by King Henry's legates, but in vain, 108; offered by Ebroin to Adalgisus, King of Frisia, 221; Egfrid, King of Northumbria, requires Wilfrid, Abp. of York, to state that the papal decrees in his favour were obtained by bribery, 231.

Brihnod, Abbot of Ely, appointed by Athelwold, Bp. of Winchester, [c. A.D. 970-981], 324.

Brihtge, Bp. of Worcester; (Bricthege. Brihtge, Brihttege) [A.D. 1033-1038]; succeeds Lefsi, 278.

Brihtelm, Bp. of London [c. A.D. 953-959]; succeeds Wlstan I., 145.

Brihtelm, Bp. of Wells [A.D. 956-973]; succeeds Wlfelm, 194.

- Brihtelm, Bp. of Winchester [A.D. 960-963]; succeeds Elfsi, 162.
- Brihtelm, Abbot of Malmesbury; succeeds Kineward [A.D. 980 × 1066], 411.
- Brihtmar, Bp. of Lichfield [A.D. 1026-1039]; succeeds Lefgar, 308.
- Brihtred, Bp. of Dorchester [c. A.D. 838-869]; succeeds Edulf, 312.
- Brihtic, King of the W. Saxons; *see* Beorhtic.
- Brihtic, Prior of the abbey of Malmesbury, made abbot, 420; displaced after seven years, *ib.*; King William makes him Abbot of Burton, *ib.*
- Brihtuui, Bp. of Wells; *see* Merewit.
- Brihtwine, Bp. of Sherborne [A.D. 1014 × 1017]; succeeds Ethelsi II., 179.
- Brihtwine, Bp. of Wells [A.D. 1013-1018]; Ethelwine twice ejected to make room for him, 194.
- [Brihtwald; his life of St. Eguine, Bp. of Worcester, mentioned, 386 n. 4.]
- Brihtwold, Bp. of Cornwall [c. A.D. 1018]; on his death, the see united to that of Crediton, in the person of Living, his nephew, Bp. of Crediton, 200.
- Brihtwold, Bp. of Wilton, at Ramsbury [A.D. 1005-1045]; succeeds Alfric, 182; holds the see from the time of Egelred [II.] to Edw. [Confessor], *ib.*; formerly a monk of Glastonbury, *ib.*; in the time of King Cnut, he has a vision respecting the royal succession in England, *ib.*; amplifies the possessions of the monasteries of Glastonbury and Malmesbury, *ib.*; buried at Glastonbury, *ib.*
- Brihtwold I., Abbot of Malmesbury; succeeds Brihtelm [A.D. 980 × 1066], 411; injures the abbey by alienating its lands in order to pay the Danegeld, *ib.*
- Brihtwold II., Abbot of Malmesbury; succeeds Elwine, for seven years [A.D. 980 × 1066], *ib.*; evil character of, *ib.*; dies at a drinking bout; buried in St. Andrew's Church; his body removed to a marsh, 411-412; on his death, Bp. Herman endeavours to remove the see of Salisbury to the abbey of Malmesbury, 420.
- Bristol, Bristou; a celebrated town of Gloucestershire, 292; excellence of its harbour, *ib.*
- Britannia transmarina; *see* Brittany.
- Britain; visited by Julius Cæsar, 291; and by Claudius, *ib.*
- Britons; archiepiscopal see of the, not known, 8; routed by King Ethelstan at Exeter, 201; all the Britons conquered by the Angles, 360; a small church at Evesham, probably erected by them, 296.
- Britons, King of the; *see* Wrtigern.
- Britons, North; rebel against their masters, the W. Saxons, but are suppressed with great slaughter by King Kentuine, [A.D. 683], 360; observe Easter according to their own erroneous computation, *ib.*; the W. Saxons determine to convert them to the true calculation of Easter, *ib.*; St. Aldhelm, at the desire of the W. Saxons writes to them on the calculation of Easter, and converts them to the true method, 361 and n. 3.
- Brittany; King Ethelstan procures many relics of saints from, 398; King Ethelstan brings relics of saints, especially of St. Samson, Abp. of Dol, from, to Middleton Abbey, 186.
- Briwetone; *see* Bruton.
- Brokenborough, Brocheneberg, [co. Wilts]; much land obtained there for the abbey of Malmesbury by St. Aldhelm, 356; [King Edwy confirms lands there to Malmesbury Abbey, A.D. 956, 403.]
- Brunanburh, battle of [A.D. 937], 21; Theodred and Odo, Bps. of London and Wilton, present there, 144; Verstan, Bp. of Sherborne, killed there, 178.
- [Bruton] Briwetone [co. Somers.]; King Ina deposits the altar given to him by St. Aldhelm in St. Mary's Church at, 374; the larger church said to have been built by St. Aldhelm, in honour of St. Peter, *ib.*; the east front lately enlarged *ib.*
- Bull, Papal, of Sergius I., privileging St. Aldhelm's monasteries [c. A.D. 701]; and Anglo-Saxon version, 367-370.

Bull, Wild; Anselm compares King William II. to a wild bull, 81; miraculously tamed by approaching the grave of John of Beverley, 245.

Burch; *see* Peterborough.

Burford, [co. Oxf.], Bregford, charter dated at, 352.

Burgic, Bp. of Rochester; *see* Burhric.

Burgum; *see* Peterborough.

Burgundy, Anselm sets out thence, and returns to England, 105.

Burgundy, Duke of [? Eudes I.]; had intended to rob Anselm of his reputed wealth on his passing through the country, but when he sees him his heart is changed, and he enters into friendship with him, 96, 97.

Burh; *see* Peterborough.

Burhred, King of the Mercians [c. A.D. 853-874], devastates the province and bishopric of the E. Angles, and kills the kings, 148.

Burhric, Burgic (Burhric), Bp. of Rochester, [c. A.D. 934-946]; succeeds Bernmod 136, but *see* n. 2; subscription to a charter, 21 Dec. 937, 402.

Burhtuna; *see* Burton.

Burial of Elphege, Abp. of Canterbury, opposed, but procured by a miracle, 171; of Girard, Abp. of York, refused by the canons, 260; *see* Sepultures.

Burk; *see* Peterborough.

Burton [co. Staff.] Burhtuna, Abbot of; *see* Brihtric.

Bury, St. Edmund's Abbey at [co. Suff.]; account of, 152; in the diocese of Norwich, *ib.*; a wooden chapel to St. Edmund, built there temporarily, 153; miracles performed there, 153, 154; tax gatherers stop their processes at the surrounding dike, 154; Theodred, Bp. of London, hangs some thieves caught in the abbey, and miraculously bound by the saint, 144; Theodred incurs the envy of the people for building a larger edifice over the relics of St. Edmund, 154; King Cnut builds the abbey, and appoints an abbot and monks [A.D. 1020],

Bury St. Edmund's—*cont.*

155; the richness of the abbey, *ib.*; under Balduino the abbot, it becomes one of the first abbeys in England, 156; Pope Alexander II. grants immunity from all but archiepiscopal jurisdiction [A.D. 1071], 156; Herbert Losinga, Bp. of Norwich, endeavours to deprive it of its privileges, 107; St. Botulf buried there, 156; St. Germin buried there, *ib.*

—abbots of;

See Balduino.

Lefstan.

Robert.

Butter; that made at Chester considered excellent, 308.

C.

[Cædmon, a monk], Beda's account of his miraculous gift of song, 254; buried at Whitby, *ib.*

Caen [in Normandy], Cadomum; Turstin, Abbot of Glastonbury, banished thither, 197; St. Stephen's Abbey at, founded by William I., 38; Lanfranc translated from Bec thither [c. A.D. 1066], 75; Gundulf, Bp. of Rochester, and Walter, Abbot of Evesham, brought up there under Lanfranc, 137; anecdote of them, *ib.*

—abbot of;

See Lanfranc.

Cæsar, Caius Julius; visits Britain [55 B.C.], 291; reputed maker of the hot springs at Bath; 194.

Cairclau (Airchaln, Caircloui, Kairclau), British name of Gloucester, 291.

Calais, Abbey of St. (in the dioc. of Le Mans), monk of the; *see* William, Bp. of Durham.

Calixtus II., Pope [A.D. 1119-1124]; Guy, Abp. of Vienne, elected under the title, 131; to succeed Gelasius II., 131, 264; holds a council at Rheims [A.D. 1119], 131, 264; favours the suit of Ralph, Abp. of Canterbury, 131; receives the

H H

Calixtus II.—cont.

message of Henry I. favourably, 265 ; but nevertheless consecrates Turstan, Abp. of York [19 Oct. 1119], 131, 265 ; meets Henry I. at Gisors, and solicits him on behalf of Abp. Turstan, 265 ; procures the restoration of Turstan, by a threat of excommunicating Henry I. and Abp. Ralph, 266 ; dies [12 or 13 Dec.] A.D. 1124, 442 and n. 7 ; *see also* Guy, Bp. of Vienne, 128.

Calne, Calna [co. Wilts] ; distant 10 miles from Malmesbury, 440-441 ; a dumb man of Calne cured miraculously by a monk, who placed the fingers of St. Aldhelm in his mouth, 441 ; miraculous cure of a blind woman of Calne, effected through the agency of St. Aldhelm, 442.

Cambrai, Godefrey of ; *see* Godefrey.

Cambridgeshire, transferred from the see of Lincoln to that of Ely, 325.

Camel, a, brings St. Aldhelm's altar over the Alps, 373 ; falls and is crushed, *ib.* ; St. Aldhelm miraculously restores it, *ib.*

Cameracum ; *see* Cambrai.

Campania ; Abp. Wilfrid, on his way to Rome, visits Bertharius, governor of [c. A.D. 668], 222 ; Anselm performs a miracle there, 123.

Cancer, sign of zodiac, 8.

Candida Casa, Bps. of ; *see* Whithern, Bps. of.

Canonization of St. Aldhelm, by Abp. Lanfranc, 428.

Canons ; placed by Lanfranc at St. Gregory's, Canterbury, 72 ; placed at Cic, in Essex, by Richard de Beames, Bp. of London, 146 ; King Alfred places [regular] canons at New Minster, Winchester, 173 ; expelled by Bp. Athelwold from the New Minster [A.D. 964], *ib.* ; those of Salisbury famed for their literary acquirements, 184 ; relieved from the oppressions of the monks, and placed under the clergy by Walker, Bp. of Durham, 272 ; established at St. Oswald's, Gloucester, 293 ; placed at Chester by Bp. Peter, 309 ; established by

Canons—cont.

Canon Guimund at St. Frisewide's, Oxford, 316 ; those of York refuse burial to Abp. Girard, 260 ; those of St. Oswald's Gloucester, impoverished by Thomas I., Abp. of York, 263 ; those of the rule of Lorraine introduced by Bp. Lefric into St. Peter's, Exeter, 201 ; twelve sustained at the priory of St. Samson's, at Dol, 400.

Canterbury, City of [co. Kent] ; first episcopal see there, 4 ; description of the city, its history, position, and inhabitants, 4 ; enmity of Offa, King of Mercia, towards the inhabitants, 15 ; seven bishops consecrated there by Abp. Pleimund [A.D. 909], 20 ; the body of Wilfrid, Abp. of York, translated thither from Ripon [A.D. 959], 22, 244 ; anciently called Dorobernia, 45 ; Gregory I. grants it to St. Augustine and his successors as the chief metropolitan see, 48 ; more monks there than elsewhere in our author's time, 71 ; poor-houses and hospitals founded there by Lanfranc, 72 ; the king gives the jurisdiction of the city to Abp. Anselm, 83 ; Anselm consecrates five bishops there, 11th Aug. [A.D. 1107], 117 ; Ernulf, Bp. of Rochester, while a monk of St. Lucian's, at Beauvais, is invited by Lanfranc to Canterbury, 138 ; Bp. Mellitus, being exiled by the successors of Ethelbirht and Sebirht, goes to Canterbury, 141 ; Abp. Elphege's remains translated thither from St. Paul's by King Cnut [A.D. 1023], 171 ; Wilfrid, Abp. of York, venerated as one of its chief saints, 244 ; Wilfrid buried there according to some, 245 ; Thomas II., Abp. of York, refuses three times to go for consecration thither, 260 ; Thomas, Abp. elect of York, goes thither to Lanfranc for consecration, but returns unconsecrated, 39 ; distance from Dover, 376 ; Queen Emma deposits the body of St. Ouen there, 419.

Canterbury, Archbishopric of, restored to its former dignity by Kenulf, King of

Canterbury, Archbishopric of—*cont.*

the Mercians, &c., 17; Henry I. gives bail for the restoration of the confiscated revenue, 115; Elsin, Bp. of Winchester, intrudes [A.D. 959] on the death of Abp. Odo, 25; clergy driven out and monks installed by Elfric, untrue, 32; dispute respecting the primacy between Lanfranc and Thomas, 39, 43; Thomas I., Abp. of York, objects to the primacy of Canterbury, 259; text of the judgment in the cause of the disputed primacy [A.D. 1072], 42-43; the controversy between the Abps. of Canterbury and York still going on, 44; the primacy confirmed to it by eight popes, 46; series of papal letters respecting the primacy, 49-62; the primacy settled by Lanfranc, 63, 65; vacant for more than four years after Lanfranc's death [A.D. 1076], 73; Henry I. seizes the see and administers the affairs by means of the archbishop's officers, 113-114; vacant on the death of Anselm for full five years [A.D. 1109], 125; Henry I. appropriates its revenues during the vacancy, *ib.*; Pope Paschal II. ratifies the privileges of the see, 24th March [A.D. 1117], 129-130; Abp. Theodore at the point of death desires Wilfrid to accept the, 233; Wilfrid declines to be designated Abp. of Canterbury without the consent of a council, *ib.*; Abp. Turstan breaks his promise of not invading the rights of the church of Canterbury, 264-265; Pope Calixtus II. states his unwillingness to invade its rights, 265.

Canterbury, Archbishops of; the Abp. is the primate of all England, 4; their bodies at death usually seized by the monks of St. Augustine, 15; the Abp. was always a monk till the time of Odo, 21; on the occasion of a vacancy the Abp. of York will come to Canterbury to consecrate the successor, 43; on occasion of a vacancy in the see of York, the Abp. elect to go to Canterbury or elsewhere for consecration by the Abp., *ib.*;

Canterbury, Archbishops of—*cont.*

may summon the Abp. of York with his bishops to attend a council, *ib.*; amendable only to the Consistory Court of Rome, 88; verses by Godefrey of Cambrai, upon them, mentioned with favour, 172; the series of, 5-132; *see*

Augustine.
Laurence.
Mellitus.
Justus.
Honorius.
Deusdedit.
Theodore.
Berctuald.
Tatuine.
Nothelm.
Cuthbert.
Breguine.
Janbriht.
Ethelard.
Wlfred.
Fegeld.
Celneth.
Ethered.
Pleimund.
Athelm.
Wlfelm.
Odo.
Dunstan.
Ethelgar.
Elfric.
Siric.
Elphege.
Living, *al.* Ethelstan.
Egelnod.
Edsi.
Robert.
Stigand.
Lanfranc.
Anselm.
Ralph (d'Escures).
William de Corbeuil.

Canterbury, cathedral church of St. Saviour at [*i.e.*, Christ Church]; miracle attending the progress of building, 25; monks there in the time of Abp. Laurentius, 32; consecrated by St. Au-

Canterbury, Cathedral Church of—*cont.*

gustine, 47 ; its privileges confirmed by Pope Boniface IV., *ib.* ; Abp. Lanfranc's collection of valuables there, 69 ; destroyed by fire shortly before Lanfranc's time, *ib.* ; restored and amplified by him, *ib.* ; Lanfranc recovers its lost land, even from Odo, Bp. of Bayeux, 70 ; Abp. Anselm receives the pall from Walter, Bp. of Albano, at the altar of St. Saviour, 10th June 1095, 91 ; is buried there at the head of Lanfranc, 121 ; his body removed to a mausoleum in an eastern porticus, *ib.* ; designs of King Offa against the, frustrated, 247.

Canterbury, abbot of St. Saviour's ; *see* Laurentius.

— archdeacon of ; *see* John.

— precentor of ; *see* Osbern.

— prior of ; *see* Ernulf [Bp. Rochester].

— abbey of St. Augustine at ; Gosceline's account of the royal personages buried there, mentioned, 8 ; the monks accustomed to get forcible possession of the dead bodies of the archbishops, 15 ; St. Aldhelm studies there under Abbot Adrian, 333 ; leaves, for the W. Saxons, *ib.* ; revisits Canterbury for study, but is compelled by illness to return home, 334 ; documentary proof, 335.

— abbots of ;

See Adrian.

Benedict [Biscop].

Janbriht.

Ælfmær.

— monastery of St. Gregory at ; regular canons placed there by Abp. Lanfranc, 72 ; fondness of the monks of, for secular sports, 70 ; restrained gradually by Lanfranc, 71 ; and their religious habits improved, *ib.* ; flourishing condition of their revenues after the death of Anselm, 125 n. ³ ; *see* Fridegodus.

— church of St. John the Baptist at ; near the Cathedral, 15 ; Abp. Cuthbert buried there, *ib.*

Cantia ; *see* Kent.

Cantuarberia, Cantuaritæ ; *see* Canterbury.

Carbuncle ; Ralph d'Escures, Abp. of Canterbury, falls ill of a, on his way to Rome, 129 ; Pliny's remarks on the, *ib.*

Cardinals ; elect Pope Urban II., 86, n. ; several accompanying Abp. Aldred from Rome, 280 ; *see* Odolricus.

Carleph, William of St. ; *see* William, Bp. of Durham.

Carlisle, Lugubalia, City of [co. Cumberl.] ; various Roman antiquities, and among them a *triclinium* there, 208.

Carnotensis Episcopus ; *see* Chartres, Bp. of. Carriage ; a cripple conveyed on a, to Malmesbury, 418.

Cats ; Bp. Wistan's jest about, 283.

Catholics ; faith of the, 393.

Cattle ; abundance of, about Chester, 308.

Ceadda, Abp. of York ; *see* Cedda.

Cedda [Ceadda], Abp. of York [A.D. 664], and Bp. Lichfield [A.D. 669-672] ; appointed by King Oswi at the instigation of the quartodecimans, during the absence of Abp. Wilfrid, 211 ; Abp. Wilfrid on his return home finds Cedda installed in his place, 216 ; Abp. Wilfrid unwilling to have him ejected, *ib.* ; expelled by Theodore, Abp. of Canterbury, at the orders of the Pope, 6, 211, 216 ; Wilfrid out of compassion confers on him the bishopric of Lichfield, 216 ; succeeds Jaruman at Lichfield, 307 ; Beda's account of him and his brother Cedd, Bp. of London, mentioned, 142 ; his pious life, and death at Lichfield, 216 ; his deacon Winfrid succeeds him, 307.

Cedd, second Bp. of London [A.D. 654-666] ; appointed by Sigebert, King of the E. Saxons, 142 ; Beda's account of him and his brother Cedda, mentioned, *ib.* ; buried in the monastery of Lestingai [Lestingham], co. Northumb., *ib.*

Cedda, Bp. of Hereford [c. A.D. 770], succeeds Ecca, 299.

Cedwalla, Cedualla (Cedwalda) [A.D. 685-688], King of Wessex ; a noble of Wessex, expelled, 233 ; Abp. Wilfrid assists him in exile, *ib.* ; anxious to be baptized, 352 ; Kentuine, King of the

Cedwalla—*cont.*

W. Saxons, designates him his successor, *ib.*; succeeds Kentuine, 354; overthrows Edelwalk, King of the S. Saxons, and renders his province tributary, 204, 233; promotes Wilfrid, and gives him possessions in the Isle of Wight, 233; his charter-grant to the abbey of Malmesbury, of lands in Wiltshire, 19th August 688, 352–353; gives to Malmesbury Abbey the vill of Piritune, 388; Beda's account of his character, battles, journey to Rome, and baptism and death there [A.D. 688], 354.

Celbert, Bp. of London [c. A.D. 824–839], succeeds Ethelnoth, 144.

Celestine I., Pope [A.D. 422–432], ordains Patrick bishop for a mission to Ireland [A.D. 430], 197.

Celfrith, (Celfrid, Celfrit, Ceolfrit), Abbot of Wearmouth; Beda's account of him, mentioned 198, [328 n. 2]; goes to Rome in his old age, *ib.*; dies at Langres, *ib.*; his body is afterwards removed, and buried in Glastonbury Abbey, *ib.*

Celibacy; *see* Thomas I., Abp. of York; Aldhelm, St.

Cellah, a Scot, Bp. of Lichfield [*consecr.* A.D. 658], succeeds Diuma, 307.

Cellanus, an Irish exile [monk at the monastery of St. Fursens] in [Peronne], France, 337; letter to St. Aldhelm, complimenting his knowledge of the Latin language, *ib.*; requests St. Aldhelm to send him some of his Latin discourses, *ib.*; letter of St. Aldhelm to him, quoted, 333; letter of St. Aldhelm to him mentioned, 337.

Cellanwirdan, Cellanwurd, Cellewird; *see* Chelworth.

Celmund, Bp. of Hereford [c. A.D. 788–793], succeeds Esne, 299.

Celnod, Celnod, Abp. of Canterbury [A.D. 833–870], succeeds Fegeld, 20; holds the see for 41 years, *ib.*; ordains Swithun, Bp. of Winchester [A.D. 852], 161; subscription to a charter, A.D. 855, 392.

Celred [Ceolred], King of the Mercians [A.D. 709–716]; Abp. Wilfrid visits him, 243.

Celred, Bp. of Leicester [A.D. 840–c. 869], succeeds Aldred, 311.

Celsi, abbey of; *see* Cholsey.

Celuulf [Ceolwulf], King [of the Northumbrians] and Saint [A.D. 731–760]; becomes a monk at Lindisfarne [A.D. 737], 275; his bones found in a linen bag within the tomb of St. Cuthbert, *ib.*

Celwlf, King of Mercia [A.D. 819–822], account of Kenelm, his nephew, and portion of his pedigree, 294, 297.

Celuulf [Ceolwulf], Bp. of Dorchester [A.D. 767–796]; succeeds Aldulf, 312.

Cemele; *see* Kemble.

Cena, Abp. of York [A.D. 767–780], succeeds Egbert, 246.

Cen —; Ceol —; *for names thus spelled see* Ken —; Cel —.

Cenfrith, Earl of the Mercians, *see* Kenfrith.

Cenred, Bp. of Selsey [c. A.D. 824–838], succeeds Bernege, 205.

Centwine; *see* Kentuine.

Cenwulf; *see* Kenulf.

Ceolfrit, Abbot of Wearmouth; *see* Celfrith.

Ceremonies of the church; at consecration, 141; penitents excluded from the church on Ash Wednesday by the bp., 164; the church doors closed on Ascension Day, when St. Aldhelm's shrine was brought out, 430, 436; Sunday procession of monks through the choir, 418.

Cerlatune; *see* Charlton.

Cernel, abbey, in Dorsetshire; account of its foundation and the causes which led to it, 184–186; etymology of the name, 185; St. Augustine miraculously causes a well to spring forth there, in order that he may baptize the people, *ib.*; Eduuold, brother of St. Edmund, lives as a hermit, and is buried there, *ib.*; Egeluold, a very rich man, builds the abbey there in honour of St. Peter, on

Cernel—*cont.*

the spot where the hermit Eduuold is buried, *ib.* ; abbot of; *see* Haimo.

Certesie, abbey of; *see* Chertsey.

Cerulf [Deoruulf], Bp. of London [*c.* A.D. 860–862], succeeds Celbert, 144.

Cestra; *see* Chester.

Chad, Bp. of Lichfield; *see* Cedda.

Chalice; one, of gold and onyx found on the breast of St. Cuthbert's body, 275 ; anecdote of a, 174.

Chamberlain, king's; *see* Cudda.

— pope's; a nun brings forth a child in the house of the, 365–366.

[Champart] Robert; *see* Robert, Bp. of London.

Chancellor, king's;

See Maurice, Bp. of London.

Roger, Bp. of Salisbury.

— queen's;

See Rainalm, Bp. of Hereford.

Simon, Bp. of Worcester.

Chapel; a temporary, of wood constructed over the grave of St. Edmund, 153.

Chaplain, king's;

See Rannulf, Bp. of Durham.

Guimund.

Thuilf, Bp. of Worcester.

Robert II., Bp. of Lichfield.

Alured, Bp. of Worcester.

Charlemagne, Karolus, Karolus Augustus, Karolus Magnus, King of France [A.D. 768–814], 12, 59 ; letter of Alcuin to him [A.D. 796], 246 ; Alcuin offers to assist the bishop and community of Lindisfarne through the medium of the king, 267–268.

Charles the Bald, King of France [A.D. 843–877]; Joh. Scottus is received at his court, and becomes intimate with him, 392 ; facetious anecdotes related concerning him and Joh. Scottus, 392–393 ; desires Joh. Scottus to translate into Latin the *Hierarchy* of Dionysius, the Areopagite, 393 ; letter of Pope Nicholas I. to him respecting the heresies of Joh. Scottus, 393–394.

Charlton, Cerlatune [co. Wilts.]; lands

Charlton—*cont.*

there given by Cedualla to Malmesbury Abbey, 19th Aug. 688, 353 ; charter of King Ethelwlf granting lands there to Malmesbury Abbey, A.D. 844, 391.

Charters; Leutherius, Bp. of the W. Saxons, to Aldhelm and his successors at Malmesbury, 26th August 675, 347–349 ; Kenfrith, Earl of Mercia, to the abbey of Malmesbury, of land at Wootton [A.D. 680], 349–350 ; Earl Kenfrith's, confirmed by King Ethelred, A.D. 681, 350–351 ; King Ethelred to the abbey of Malmesbury, of lands at Newton, A.D. 681, 350–351 ; Berhtwald, son of Wifhere, and subregulus of Mercia, to the abbey of Malmesbury, of land at Somersford, [co. Wilts], dated, Burford, [co. Oxon], 30 July 685, 351–352 ; Cedualla, to the abbey of Malmesbury, of lands in Wiltshire, 19 Aug. 688, 352–353 ; the patrician Baldred exchanges lands with Malmesbury Abbey, Aug. 688, 353–354 ; King Ina to the Abbot Aldhelm and the abbey of Malmesbury, of lands at Iserdun [co. Wilts], A.D. 701, 354–355 ; St. Aldhelm, granting privileges to his monasteries respecting the election of abbots, A.D. 705, 379–380 ; King Ina granting immunities to the churches of Wessex, 26 May 704, 380–381 ; King Cuthred to Abbot Aldhelm II., granting lands at Wdetun, A.D. 745, 387 ; King Kineulf to the abbey of Malmesbury, granting lands at the confluence of the streams Meardene and Rotburne, A.D. 758, 387–388 ; Egferth, King of the Mercians, to Malmesbury Abbey restoring the vill of Et-Pirigem (Purton), which his father Offa had seized, A.D. 796, 388–389 ; King Ethelulf to the abbey of Malmesbury, of various lands in Wiltshire, 22 April 854, 390–391 ; The same, granting lands in Wiltshire to Malmesbury abbey, A.D. 844, 391 ; The same, granting to Malmesbury abbey land in Toccanham, A.D. 854, *ib.* ; The same, granting land

Charters—*cont.*

at Minti to the abbey of Malmesbury, A.D. 855, 391-392; King Elfred to Dudi, L. 1. 1. at Chelworth, with reversion after 3 lives to the abbey of Malmesbury, 394-395; of exchange between Duke Ordlaſ and Malmesbury abbey with reversion [A.D. 901], 395; Duke Ordlaſ, ratifying his exchange, A.D. 901, 395, 396; King Edward, exchanging his lands at Hanecintun [Hankerton] for those at Fernberge with Malmesbury Abbey, A.D. 901, 396; King Ethelstan, to Malmesbury abbey of lands in Wiltshire and Oxfordshire, 21 Dec. 937, 401-403; King Edgar, appointing Elfrie, Abbot of Malmesbury, and restoring lands at Eastcott, co. Wilts, A.D. 974, 404-405; King Egelred granting land at Redburne to Malmesbury abbey, A.D. 972 [982], 410-411.

Chartres, Bp. of; *see* Fulbert.

Chastity, of St. Edburga demonstrated by miracles, 174; Abp. Wilfrid conspicuous for his, 214; his method of tempering his body, *ib.*; of Wlstan, Bp. of Worcester, attested by a heavenly sign, 278; St. Aldhelm's method of preserving his, 358; a proof of it, by his writing *De Virginitate*, *ib.*; of Anselm, 74.

Chasuble; the Pope holds the council of Bari, clothed in a chasuble and pall, 99; description of St. Aldhelm's chasuble, miraculously suspended in the air by a sunbeam, and preserved at Malmesbury, 364-365 (389 n. 5); its size shews that St. Aldhelm must have been of *l're stature*, 365.

Chelworth (Cellanwirdan, Cellanwurd, Cel-lewird), [co. Wilts.]; charter whereby lands belonging to Malmesbury abbey are granted to Dudi, with reversion to the abbey, by King Elfred, 394-395; Dudi sells the lands to Duke Ordlaſ, 395; Duke Ordlaſ exchanges them with the abbey of Malmesbury for others at Mehndun, *ib.*; Duke Ordlaſ's charter ratifying the exchange, A.D. 901, 395-396.

Chertsey, abbey of [co. Surr.]; in the diocese of Winchester, 174; Erkenwald, Bp. of London, founds the monastery [c. A.D. 666], by the assistance of Frithwold, *subregulus*, 143; burnt by the Danes [at the end of the 9th cent.], *ib.*; rebuilt by Edgar, and its possessions restored, *ib.*

— abbot of; *see* Beocca.

Chester, city of, early history and position of the, 308; its commercial traffic with Ireland, *ib.*

— an ancient nunnery there [founded by King Wulfhere, *circ.* A.D. 670.], 308 and n. 1; [restored by King Ethelstan for secular canons, in honour of St. Werburga, 308, n. 1.]; Hugh [de Abrincis], Earl of Chester, establishes Benedictines of Bec there [having ejected the secular canons] [A.D. 1093], 78 and n. 2; 308.

— *see* of; the *see* of Lichfield removed thither, *temp.* William I., by Bp. Peter [A.D. 1075], 68, 308, 309; Thomas, Abp. of York, disputes with Lanfranc respecting its subjection, 41; Rotbert I., Bp. of Lichfield, unwilling to be buried there, 310.

— Bps. of;

See Peter.

Robert.

— Earls of, Repton, now one of their villis, 298; *see* Hugh de Abrincis.

Chich, priory of; *see* Cic.

Chichester, city of [co. Suss.]; position of, 205; a monastery of St. Peter, and a nunnery there anciently, *ib.*

— *see* of; Bp. Stigand removes the *see* from Selsey thither [A.D. 1075], 68, 205; greatly improved by Bp. Ralph, 206.

— cathedral of; destroyed by fire, 206; rebuilt by Bp. Ralph, with the assistance of King Henry, *ib.*

— bishops of;

See Ethelgar.

Stigand.

William.

Ralph Luffa.

Child; St. Werburga, especially a patroness

Child—*cont.*

of children, 309; a nun brings forth a child in the house of the Pope's chamberlain, 366; the Pope thought to be the father, *ib.*; St. Aldhelm causes the child to be brought to him; he baptizes it when nine days old; it miraculously declares the innocence of the Pope, 366-367; St. Aldhelm's miracle relating to the child mentioned, 389 n. 5.

Choir, 418.

Cholsey, Celsi, abbey of [co. Berks]; united by Henry I. with the new monastery at Reading, 193.

Christ Church [co. Hants]; a cripple stops at Malmesbury Abbey and is cured, on the way thither, 418; a blind fisherman, taken thither in hopes of recovering his sight, remains there for three years in vain, 422-423.

Chronicles [Saxon], mentioned, 4, 159, 176, 332.

Church, in England; its sufferings after the death of Lanfranc, 77; liberality of King Ethelwlf to the; 389.

Cic, priory of [co. Essex]; founded for regular canons by Richard de Beames, Bp. of London, in honour of St. Osyth, 146; The founder meditates his retirement thither, *ib.*; famous for the learning of its canons, *ib.*

— prior of; see William de Corb[e]uil, Abp. of Canterbury.

Cimbri, driven from Rome by Marius, 209.

Cinebert, Bp. of Lichfield [c. A.D. 836-841]; succeeds Hunbert, 308.

Cinebert, Cineberht; Bp. of Winchester [c. A.D. 785-831]; succeeds Dudd, 160; subscription to a charter, A.D. 796, 389.

Cinehard, Kineard (Cinebard), Bp. of Winchester [A.D. 754-c. 776]; succeeds Hunferd, 160; subscription to a charter when bp. elect, A.D. 758, 388.

Cinemund (Cuemund, Cynemuð), Bp. of Hereford [*consecr.* A.D. 888]; succeeds Deorlaf, 300.

Cinewlf, Bp. of Lindisfarne [A.D. 740-780]; succeeds Ethelwold, 267.

Cinomannum; see Le Mans.

[Cissa, St.; translated by Athelwold, Bp. of Winchester, to Thorney Abbey, 327 n. 4.]

Cissa, King of the W. Saxons; father of King Ina, 191, 354; founds the abbey of Abingdon [A.D. 675], 191; subscriptions to two charters, Aug. 688, 354.

Cities; bishoprics removed from towns to cities [A.D. 1073-1078], 67-68, 183.

Clamorgan, Bps. of; see Llandaff, Bps. of.

Classics, quotations from the; Ennius (as given by Cicero), 19, n. 2; Juvenal, Sat. vi. 223, 220; Lucan, Phars. i. 70, 71, 409; Lucan, Phars. iii. 58, 197; Lucan, Phars. iv. 819, 152; Lucan, Phars. v. 290, 432; Persius, Sat. i. 35, 258; Plato, De Repub. v. 18, 160; Plautus, Pseud. I. i. 23, 22; Pliny, II. xviii. 28, 68, 129; Sedulius, Elegia I. 1-2, 31; Seneca, L. A., Ludus de Morte Cl. Cæs. vel Apocolokyntosis, 24, 291; Suetonius, De xii Cæss. iv. c. 1, 188; Suetonius, 320 l. 28-29; Terence, Heaut., ii. 3, 14, 300; Aurelius Victor, de Viris Illustr. V. 397; Virgil, Ecl. ix. 4; 434, n. 3; Virgil, Georg. iii. l. 10, 11, 336; Æneid, i. 174, 176, 429, n. 5, 6; Æn., ii. l. 440 n. 2; Æn., v. 344, 313, l. 4; Æn., vi. 854, 154.

Claudius Cæsar, Emperor of Rome; the second Emperor who visited England, [A.D. 46-47] 291; the city of Gloucester originally called Cairclau after him, *ib.*; honoured as a God by the Britons, according to Seneca, 291.

Clergy; seculars forced to become regulars or resign their benefices, 27; incorrectly stated to have been driven out of the archbishopric of Canterbury by Abp. Elfric, 32; enriched by Abp. Lanfranc, 69, 72; seculars often introduced into bishoprics in place of monks, 71; no secular clerk hitherto appointed Abp. of Canterbury, 126; William de Corbuil, the first secular clerk elevated to the archbishopric of Canterbury, 146; expelled from Winchester, by Bp. Athelwold.

Clergy—*cont.*

for their excesses, 167; ejected from the see of Sherborne by Bp. Wifsin, 178; deficient at the see of Ramsbury, 182; those of Salisbury famed for their literary abilities, 184; condition and number of those of Chichester improved by Bp. Ralph, 206; those of York endowed with part of the episcopal lands and consolidated by Abp. Thomas I., 257; Thomas II., Abp. of York, favours the, 262; advise Turstan, Abp. of York, to go to Rome, 263 and n. ²; in the time of the Angles they possessed the right of electing abbots and bishops, 270; those of Lindisfarne elect Edmund, one of themselves, bishop, *ib.*; the canons of Durham placed under their guardianship, 272; Bp. Wlstan canes those who from drunkenness or sloth are absent from matins, 282; those at St. Frisewide's, Oxford, benefited by the appointment of Canon Guimund, 316; some placed temporarily in the nunnery at Ely, 323; one of those at Ely punished miraculously for his sacrilegious conduct, 323-324; ejected from Ely Abbey [A.D. 970], 324; introduced into Malmesbury Abbey by King Edwy, A.D. 955, 403; place St. Aldhelm's body in the shrine, *ib.*

Clerks of the king; anecdote of the French king's two stout clerks, 393; *see* Winberht.

de Clintune, Roger; *see* Roger, Bp. of Lichfield.

de Clintune, Gausfrid; [King's Chamberlain, *living*, A.D. 1129] a celebrated man, kinsman to Roger, Bp. of Lichfield, 311.

Clito; *see* Æthelweard (Clito).

de Cliva, Geoffrey; *see* Geoffrey, Bp. of Hereford.

Clofesho; *see* Clovesho.

Cloister; a memorial cross of St. Aldhelm kept [at the abbey of Malmesbury] in the monk's cloister, 384; procession of monks on Sunday through the cloister, 418.

Clouds; rejoice during the rule of Dunstan, 28; foretell the death of King Edred to Dunstan, 30.

Clovesho [co. Berks]; council of, A.D. 747, 9; summary of its acts, 9-11; its proceedings communicated by Cuthbert, Abp. of Canterbury, to Boniface, Abp. of Mayence, 11; Hunferd, Bp. of Winchester, present, 160; reference to the council, 160, n. ³.

Clovis II., King of France [A.D. 638-660]; account of his Queen Baltildis, 213.

Cluny [in France]; Abp. Anselm visits Cluny, 97; *see* Pontefract, a cell to Cluny.

Cluniac monks; *see* Monks.

Cnebbanburg [co. Wilts]; Baldred exchanges lands at, with the abbey of Malmesbury, Aug. 688, 354.

Cnut, Cnuto, (Cnutho), son of Sweyn, King of England, succeeds Egelred [A.D. 1017-1036], 190, 411; a Dane by birth, 190; reigns for 20 years, 411; builds the abbey of St. Edmund's Bury, and places monks there, 155; surrounds the chapel of St. Edmund's Bury with a trench, *ib.*; translates the remains of Abp. Elphege from St. Paul's to Canterbury, 171; in his time, Brihtwold, Bp. of Wilton, has a vision respecting the king's successor, 182; dislikes the saints of England, 190; his opinion of King Edgar, *ib.*; contradicted by Abp. Ednod, *ib.*; ridicules the sanctity of St. Edgitha at Wilton and orders her mausoleum to be opened, *ib.*; the saint sits up and attacks the king, *ib.*; he falls into a fit, but ultimately recovers and is penitent, *ib.*; Living, Bp. of Crediton, his intimate friend, accompanies him to Denmark, 200; and to Rome, *ib.*; while detained abroad he makes Living his deputy, *ib.*; Elfrie, Abp. of York, in his time, 250; his history in the *Gesta Regum*, mentioned, 34; character, 190; MSS. B.C. correctly read *Cnut* for *Egelred*, 270, n. ².

Cobanus (Bancus); succeeds Willebrordus as Bp. of Utrecht, 12; killed by the Frisians, *ib.*

Cocytus, 401; acheronticus, 350.

Coenuald; *see* Kenwald.

Coffin (Sarcophagus); that intended for Anselm miraculously adapts itself to the size of his body, 123; that of St. Aldhelm, preserved by St. Dunstan, 408.

Coiners, false; punished with death, 27; many throughout England beheaded A.D. 1125, 442.

[Coldingham, co. Berwick, abbey at, —, abbess of; *see* Ebba.]

Colman, Bp. of Lindisfarne, for York [A.D. 661-664], succeeds Finan, 211, 266; of Scotch extraction, 211; unwilling to receive the pall, but remains on the island of Lindisfarne, *ib.*; Wilfrid accuses him of keeping the erroneous calculation of Easter, *ib.*; removes portion of the bones of Aidan, Bp. of Durham, to Scotland, 198.

Cologne, Colonia, account of the city, 425; miraculous pardon obtained before the tomb of St. Aldhelm by a fratricidal citizen of, 425-426.

— Abp. of; *see* Anno II.

Communion, Holy; Osmund, Bp. of Salisbury, stirs the cup with St. Aldhelm's arm-bone, before giving it to Archdeacon Everard, thereby procuring his miraculous cure, 429; miraculous apparition of the elements, 25.

Concurrent, date reckoned with a, 402.

Confession, anecdotes respecting, 286, 322, 425; of Abp. Theodore, 233.

Confirmation; Abp. Anselm declares his confirmation void, 83; women offer their children for confirmation to Abp. Wilfrid on entering their villages, 217.

Cono, the Pope's legate in France, suspends all the bishops and abbots of Normandy, 129.

Consecration; of Birinus, Bp. of Winchester, by Asterius, Bp. of Milan, at Genoa [A.D. 634], 157; Wilfrid declines to receive it from any Irish bishop, 215;

Consecration—*cont.*

and goes to France for consecration by the French bishops, 211, 215; of Wilfrid, by Angilbert, Bp. of Paris and 11 others [A.D. 664], 215; of Leutharius, by Abp. Theodore, to the see of Winchester [A.D. 670], 159; of St. Aldhelm, by Abp. Berhtwald [A.D. 705], 376, 385; of Edbriht, Bp. of Selsey, by ? Abp. Nothelm [A.D. 709], 205, and n. ¹; Bp. Swithun's humility shown by his always journeying on foot, and at night, to consecrate churches, 161; of five Bps., Athelm, of Wells, 20, 178; Edulf, of Crediton, 178; Adelstan, of Cornwall, *ib.*; Frithestan, of Winchester, 162, 178; and Werstan, of Sherborne, by Abp. Pleimund [A.D. 909], 178; of Frithestan, Bp. of Winchester, with six others, by Abp. Pleimund, in one day at Canterbury [A.D. 909], 162, *cf.* 178; of Bernege, Bp. of Selsey, by Abp. Fleigmund [A.D. 909], 205; no one willing to be consecrated bishop by Abp. Stigand [A.D. 1052], 252; of Walter, Bp. of Hereford, by Pope Nicholas II. [A.D. 1061], 300; of Wlstan, Bp. of Worcester, by Abp. Aldred [8th Sept. 1062], 280; of William I. by Aldred, Abp. of York, 252; of Walker, Bp. of Durham, at Winchester [A.D. 1071], 272; of five bishops at Canterbury by Anselm, 11th Aug. [A.D. 1107], 117; refused by Anselm to Roger, Bp. elect of Hereford, on the point of death [A.D. 1107], 303; of Rainalm, Bp. of Hereford [A.D. 1107], *ib.*; on the consecration of Ralph d'Escures, Bp. of Rochester, Anselm prays for a favourable prognostic [A.D. 1108], 128; Thomas II., Abp. of York, refuses three times to be consecrated by Anselm at Canterbury, 260; of Thomas II., Abp. of York, by Richard, Bp. of London [27th June 1109], 262; John, Archdeacon of Canterbury, protests against the consecration of Turstan, 265; of Turstan, Abp. of York, by Pope Calixtus II. [19th Oct

Consecration—*cont.*

1119.] *ib.*; of the church,* at Ripon, by Wilfrid, Abp. of York, 217; of St. Denis's chapel, Wilton, 189; of the church at Westminster by St. Peter, 141; various ceremonies connected with, 141; of Lincoln Cathedral, 313.

Constantiensis pagus; *see* Coutances.

Constantine, Emperor; the chapel of St. Saviour at Rome called Constantine's, 222.

—, a Greek monk, comes to the abbey of Malmesbury; plants a vineyard; his character; when dying takes a pall from his scrip and puts it on, 415; buried among the abbots in the church of St. Andrew; the whiteness and fragrance of his bones, a proof of sanctity, 416; thought to have been an archbishop, 415 and *n.* 1.

Constantinople, sixth General Council at, 7.

— Emperor of; *see* Justinian II.

Conversion; frequently assisted by adversity, 185;

See Aldhelm.

Birinus.

Wilfrid.

Cope; the members composing the council at Bari [A.D. 1098] wear copes, 99; mentioned, 71.

de Corb[e]uil, William; *see* William, Abp. of Canterbury.

Corfe castle [co. Dorset]; position of, 364; St. Eduard murdered there, 187.

Cornwall, county of; originally comprised in the diocese of Winchester, but given to that of Sherborne, 175.

—, *see* of; erected by Abp. Pleimund and King Edward out of that of Sherborne [A.D. 909], 178; added to the sees of Wessex, *temp.* Edward [the Elder], 157; held at St. Petroc's in the territory of the N. Britons near the river Hegelmuthe, 204; according to some its site is, at St. German's, *ib.*; *cf.* *The Ancient Cathedral of Cornwall surveyed*, by the Revd. John Whitaker, vol. i., p. 32,

Cornwall—*cont.*

Lond. 1804, wherein the subject is fully discussed: united to that of Crediton upon the death of Bp. Brihtwold, 200.

—, bishops of; the successors of Adelstan not known to the author, 178, 204; *see* Adelstan.

Coronation; sovereigns usually crowned in Westminster Abbey, 141; of William I. at Westminster Abbey, *ib.*; of Henry I., by Thomas I., Abp. of York, Aug. [1100], 258; of Henry I. and Queen Adelis, 290, *n.*

Corporals; Birinus, Bp. of Winchester at setting out for England, leaves his *corporalia* behind, and walks on the sea to obtain them, 157.

Corpulency, of Thomas II., Abp. of York, 263, *n.* 2; of Thiulf, Bp. of Worcester, 290 *n.*

Corsaburna, river [co. Wilts]; boundary of land given by King Ina to Malmesbury Abbey, 355; charter of King Ethelwlf, granting lands thereabout to Malmesbury abbey, 22nd Apr. 854, 390.

Costume, of serving maids of Rannulf, bishop of Durham, 274, *n.* 5; of Irish courtesans, 359.

Coventry, city of [co. Warw.], in the diocese of Chester, 309.

—, *see* of; the see of Lichfield removed thither from Chester by Bp. Rotbert I., [A.D. 1075], 309; the see placed in the monastery founded there by Earl Lefric and Godiva, his wife [A.D. 1075], 309.

—, cathedral church at; Robert I., Pp. of Lichfield, oppresses the monks there, 310; wishes to be buried there, *ib.*; buried there, 311; Rotbert II., Bp. of Lichfield, buried there, 310; arm of St. Augustine preserved there, 311; account of a valuable necklace presented to the B. V. Mary there by Godiva, 311; Earl Lefric and Godiva buried in the Cathedral porticus, 311.

Council; Pope Agatho's letter to the sixth general, deferring the assembly till the arrival of Theodore, Abp. of Canterbury,

Council—*cont.*

[A.D. 680], 7; the acts of Benedict X., Anti-pope, annulled by a Council, 36; Ermenfred, Bp. of Sion, papal legate, calls a Council [at Winchester, 4th April 1070], which deposes Abp. Stigand, 37; the Abp. of Canterbury may summon the Abp. of York to Councils, 43; Beda's statement respecting the primacy admitted at the Council of Westminster [Easter 1070], 44; the King of Northumberland excommunicated for simony at a Council of the Abp. of Canterbury, 45; William I. permits Lanfranc to convene Councils, 66; acts of the Council of London [A.D. 1075], 66-68; decrees of various Councils confirmed by that of London, A.D. 1075, 68; William II. refuses to allow Anselm to hold Councils, 85, n.; the archdeacon of Rome sits in front of the Pope at a Council, 100; the decrees, passed by Anselm at Councils, now lost, 117; the papal legate suspends the Norman bishops and abbots, as they refused to attend when summoned to a Council, 129; Bp. Wlstan, cited before a Council by Lanfranc, gains his suit, 284-285, *see also* Adderbourne, Bari, Braga, Clovesho, Heliberritanum, Laodicea, London, Milan, Milevia, Northumbria, Rheims, Rome, Sardica, Toledo, Westminster, Windsor.

Courtesans, Irish, dress of, 359.

Coutances, abbot of; *see* St. Paternus.

Cowl; Dunstan, when Abbot of Glastonbury invests Athelwold, future Bp. of Winchester, with the, 165; mentioned, 270, 314.

Cranbourne, Craneburna, [co. Glouc.]; the abbey removed to Tewkesbury by Abbot Girald, 295.

"Crede michi;" oath used by Bp. Wlstan, 283, 284, 286, 287.

Crediton, Cridia, Sidnacestra; town of Domnonia, *i.e.*, Devonshire; 12 miles from Exeter, 200.

—, *see* of, erected by Abp. Pleimund and King Edward the Elder, out of that of Sherborne [A.D. 909], 178; added to

Crediton—*cont.*

the sees of Wessex, *temp.* Edward the Elder, 157; comprises Domnonia, 178; united to that of Cornwall, upon the death of Brihtwold, Bp. of Cornwall, 200; transferred to Exeter by Bp. Le-fric, 201; extinct in our author's time, 16.

—, Bps. of; their series, 200-202;

See Edulf.

Ethelgar.

Sideman.

Alfric.

Elfwold.

Ednod *al.* Wine.

Living.

Criddanuille; *see* Crudwell.

Cridia; *see* Crediton.

Criminal; one who had been cast down a precipice, saved by Dunstan after death, 31.

Cripple; a, cured at Malmesbury abbey before the altar, 417-419.

Crispin, William; *see* William.

Croland, Abbey of; *see* Crowland.

Cross; Warewell Abbey dedicated to St. Cross, 175; Bp. Cuthbert's verses upon a cross at Hereford, erected by him, 299; at every seventh mile along the route of St. Aldhelm's funeral procession, a cross of stone erected by Eguine, Bp. of Worcester, 383; the crosses (called biscepstane) still remain, and many cures are effected by them, 384; one of St. Aldhelm's stone crosses in the monks' cloister [at the abbey of Malmesbury], *ib.*; Hugo, King of France, presents to King Ethelstan a piece of the true cross, which he gives to Malmesbury abbey, 397; King Ethelstan presents to Malmesbury abbey a golden cross, 397; eight crosses stripped of their plating in Malmesbury abbey to pay tribute, 432; *see* Crucifix.

Cross, sign of the; made by St. Dunstan on performing a miracle, 29; Anselm miraculously extinguishes a conflagration by the, 123; made in the ceremony of consecration, 141; Abp. Elphege miraculously extinguishes by the, a fire which

Cross—*cont.*

threatened to consume a village on the Alps, through which he was passing, 170–171; made by St. Edgitha frequently during the consecration of St. Denis's Chapel, 189; Dunstan's remarks on it, *ib.*; St. Aldhelm miraculously allays a storm by making the, 378; charters ratified with the, 351, 380.

Crowland, monastery of, Croland; in Huntingdonshire, 317; position in the midst of marshes, 321; only accessible by water, but still frequented, *ib.*; a monastery built over the remains of the noble hermit Gudlac, *ib.*; [founded by Ethelbald, King of Mercia, A.D. 716], 321, n.²; flourishes amidst external disasters, 321; St. Neot's body translated thither, *ib.*; Earl Waldef, son of Siward, consecrated as a martyr there, 321, 322; statement of the prior to our author respecting the condition of St. Waldef's body, 322.

Crowns; kings give their crowns to St. Edmund, redeeming them if necessary, with large sums, 154.

Croyland; *see* Crowland.

Crozier, or Staff, (*baculus*); taken from Thomas, Abp. of York, and Remigius, Bp. of Lincoln, by the Pope, during their sojourn at Rome, 66; the bishops force the crozier into Anselm's hand, 82; Abp. Anselm gives the staff to William, Bp. of Winchester, 109, n., 110; bishops elect are not to be invested with staff or ring by the king, 114; Herbert, Bp. of Norwich, goes to Rome and gives up his staff and ring obtained by simony, 151; their restoration to him, *ib.*; that of Wlfsin, Bp. of Sherborne, still preserved, attests his humility, 179; Ralph, Bp. of Chichester, offers to resign his staff, 205; Thiulf, Bp. of Worcester, accusing himself of simony, casts it from him at the point of death, 290 n.; the king invests Rainald, Bp. of Hereford, with staff and ring, 303; he restores the staff and ring to the king, 110,

Crozier—*cont.*

303; St. Paternus performs a miracle by means of his staff, 398; St. Aldhelm appears to the deformed youth Folkwine, with his episcopal staff, 428.

Crucifix; soldiers shoot arrows at the, during a riot in Glastonbury Abbey, 197; the blind fisherman of the Isle of Wight falls before the crucifix and rises cured, 423; the deformed girl of Pucklechurch lies down before the crucifix at Malmesbury abbey, and rises cured, 436; the paralysed woman stands before the crucifix, falls down, and rises up cured, 440; a blind woman cured while standing before the, 442; *see* Cross.

Crudwell, Criddanville, Crudewille, [co. Wilts]; lands there given by Cedualla to Malmesbury abbey, 19 Aug. 688, 353; charter of King Ethelwlf granting land there to Malmesbury abbey, 22 April 854, 390, 391.

Crystal; a lid of, made for St. Aldhelm's shrine, 390.

Cudbert, Abp. of Canterbury:—Bp. of Lindisfarne; *see* Cuthbert.

Cudda, senator and king's chamberlain, 212; Queen Eanfleda entrusts Wilfrid to him for education at Lindisfarne, *ib.*; intention of, to become a monk at Lindisfarne, *ib.*

Cuenburga, wife of the Regulus Milfrith, 299; Bp. Cuthbert erects a tomb with verses on it to, in Hereford cathedral, *ib.*

[Cumberland] Cumbreland; contains the city of Lugubalia [Carlisle], 208.

Cumbri; the inhabitants of Cumberland so called, 208, 209.

Curio [Caius Scribonius]; quotation from Lucan respecting, 152.

Curse; Aldred, Abp. of York, curses William I. for his excessive extortion, 253; and likewise Urse d'Abi ot, sheriff of Worcester, for annoying the monks of St. Mary, Worcester, *ib.*; the curse upon Urse fulfilled in the disgrace of his son Roger, *ib.*; Bp. Wlstan curses evil rulers before setting out to battle

Curse—*cont.*

282; Bp. Wlstan curses the rebels under Roger, Earl of Montgomery, 285.

Customs; *see* Manners.

Cutfrid, Bp. of Lichfield [A.D. 765—c. 767], succeeds Hemel, 307.

Cuthburg, abbess of Wimbourne nunnery, 379; and sister of King Ini, *ib.*

Cutheard, Bp. of Lindisfarne [A.D. 900], succeeds Erdulf, 269.

Cuthbert, Cudbert, Cutbert, Bp. of Hereford [A.D. 736], and Abp. of Canterbury [A.D. 740–758], succeeds Walhstod at Hereford, 8, 298; verses made by him, when Bp. of Hereford, upon a cross which he had erected in the cathedral, 299; his verses upon a tomb which he had erected in Hereford cathedral, *ib.*; etymology of the name, *ib.*; reference to his history in the series of the Abps. of Canterbury, *ib.*; succeeds to the primacy, 8; calls the Council of Clovesho [A.D. 747] at the command of Boniface, Abp. of Mayence, and of Ethelbald, King of Mercia, 8, 9, 160; communicates the proceedings of the Council of Clovesho to Boniface, Abp. of Mayence, 11; Sigelm, Bp. of Selsey, present at the Council of Cuthbert, 205; his illness after 17 years episcopate, 15; prohibits funeral obsequies to be paid to himself, *ib.*; dies [A.D. 758], and is buried in the church of St. John the Baptist, *ib.*

Cuthbert, Cudbert, St., Bp. of Lindisfarne [A.D. 685–687], succeeds Eata, 266; originally a monk, 270; mentioned in Alcuin's letter, 267; life of, by Beda, mentioned, *ib.*; Beda's life of, written at the request of Edfrid, Bp. of Lindisfarne, in prose and verse, *ib.*; buried at Lindisfarne, *ib.*; his body taken up for removal to Ireland, but adverse winds prevent the performance of the project, 268; his body translated to Ubbenford [now Northam], *ib.*; his body not disturbed till the time of King Ethelred, *ib.*; no monks engaged in his service at Lindis-

Cuthbert—*cont.*

farne, 270; Bp. Edmund translates his body to Durham, *ib.*; his body translated from its mausoleum by Bp. Rannulf, then Abbot of Sééz, 275; splendour of the ceremony of his translation, *ib.*; account of the state of his body and the treasures and relics found with it, *ib.*; causes a heavy shower of rain to disperse the spectators of his translation, *ib.*; miraculously causes his coffin which had been put near the shrine prepared for it, to fall into the destined place, 275–276; Alfwold II., Bp. of Sherborne, especially devoted to his worship, 180; Bp. Alfwold goes to visit his shrine at Durham, *ib.*; Bp. Alfwold removes the cover of his tomb and converses with him, *ib.*; Bp. Alfwold leaves an offering on his tomb and departs, *ib.*; Bp. Alfwold always ruminating upon the antiphon in his praise, and sings it to him with his last breath, *ib.*; appears to King Elfred at Athelney and predicts his speedy restoration, 199, 269; appears to his servant Liulf and assists him in law matters, 271; his immediate correction of delinquents, 274; especially feared by delinquent monks, 276; miracles wrought by him throughout England, 268; his body still uncorrupted, 266; the author supplicates his protection, 276.

Cuthbert, Abbot of Malmesbury; appointed by Abp. Ethelard, 389; charter of Egferth, King of Mercians, to him, A.D. 796, 388–389.

Cuthred, King of W. Saxons, or Gewisi, [A.D. 740–754]; succeeds Ethelard for 14 years, 386, 387; charter to Abbot Aldhelm II., granting lands at Wdetun, A.D. 745; 387.

Cuthulf, Bp. of Hereford [A.D. 837—c. 857], succeeds Edulf, 299.

Cuthuine, Bp. of Dunwich [after A.D. 747], succeeds Edred, 148.

Cynewulf, King of W. Saxons; *see* Kinewlf.

D.

Dagobert, King of France beyond the Rhine, exiled to Ireland; assisted by Wilfrid; [*ob.* A.D. 715] receives Wilfrid hospitably and offers him the bishopric of Strasburg, 221.

Dalfinus, Abp. of Lyons; receives Abp. Wilfrid hospitably, 213; Wilfrid revisits him at Lyons, on his return home, *ib.*; offers to Wilfrid ordination, or the hand of his daughter in marriage, *ib.*; adopts Wilfrid as a son, *ib.*; Queen Baltildis [wife of Clovis II.], procures his murder and that of nine other bishops, *ib.*; Wilfrid returns to England after vainly endeavouring to prevent the murder, 214.

Dalmatic, 54, 56.

Damasus II, Pope [A.D. 1048]; decretals of, concerning transfers of sees, mentioned, 67.

Damian, Bp. of Rochester [A.D. 655] succeeds Ithamar, and is consecrated by Deusdedit, 135.

Dammucensis Episcopus; *see* Dunwich, Bps. of.

Danes; invasion of, *temp.* Elfred, 21; Abp. Odo a Dane, 21; restores to the see of Canterbury the lands they had seized, 24; Abp. Siric, advises King Egelred to pay them tribute, 33; their designs frustrated by Abp. Edsi, 34; they burn the abbey of Chertsey with the monks and the abbot, 143; remains extant of a church and its people burned by them, 147; burn the nunnery of Ely and scatter the nuns [c. A.D. 870], 153; burn the episcopal seat at Seham, *ib.*; chain and imprison Elphege, Abp. of Canterbury, 171; plague among them cured by Abp. Elphege, by means of bread blessed by him, *ib.*; stone to death Abp. Elphege [Apr. 19, 1012], *ib.*; convinced by a miracle, yield up his body for burial, *ib.*; first infest the island in the time of Alh-

Danes—*cont.*

stan, Bp. of Sherborne, 176; introduce extravagance at feasts, &c., 179; raze to the ground the abbey of Abingdon, 191; desolate the abbey of Glastonbury, *temp.* Elfred, 196; Elfred escapes from them and goes to Athelney, 199; frequently make incursions into Yorkshire, 208; devastate the north of England, 209; the Normans lay waste the north of England to prevent the Danes making use of it, 209, 210; favoured by Wlstan, Abp. of York, in their rebellion against King Edmund, 247; destroy the numerous monasteries of the province of York, 253; destroy the monasteries of Wearmouth and Streneshalh, 254; burn the town of Hexham and put the inhabitants to flight or to death, 256; ravage the island of Lindisfarne [A.D. 793], 267, 268; destroy the monastery of St. Oswald, at Gloucester, 293; [destroy Bardney abbey, A.D. 870; 312, n. ⁸]; criminal Danes take refuge in Oxford nunnery, which is burned in order to destroy them, 315; [destroy the abbey of Medeshamstede (Peterborough), A.D. 870, 317 n. ³]; invade Einulfesbiri, 321; destroy the nunnery at Ely [A.D. 870], 323; miraculous death of a Dane who had injured the tomb of St. Etheldrida at Ely, *ib.*; the book containing the life of St. Aldhelm, at Malmesbury lost in the time of the, 390; their coming predicted by Dunstan, Abp. of Canterbury, 407; invade England *temp.* Egelred, 409; destroy the monasteries around Malmesbury, 410; Abbot Wlsin parts with the lands of Malmesbury Abbey to pay the Dane-geld, 411; the religious tone of the Malmesbury monks lowered by their invasion, *ib.*; unite with the Norwegians to invade England, 412; their barbarity surpassed by that of the Norwegians, *ib.*; invade England on the death of King Egelred II., 419; St. Aldhelm's body removed from the shrine to a stone tomb for fear of them, 423.

- Danes; *see* Hinguar. Hubba.
- Daniel, Danihel, Bp. of Winchester [A.D. 705-745], succeeds Hedda, 159, 375; holds the see for 43 years, 160; assents to the charter of privileges given by St. Aldhelm to his monasteries [A.D. 705], 379, 380; subscription to a charter, A.D. 705, 380; resigns his see, 160; retires as a monk to Malmesbury abbey, *ib.*; passes the nights in a fountain at Malmesbury, now called after his name, 357, 358; alive in A.D. 745, 387; incorrectly supposed by some to have been buried at Winchester, 160; buried at Malmesbury abbey, *ib.*
- Danihel, Bp. of Winchester, *see* Daniel.
- Dantesie; *see* Dauntsey.
- St. David's [co. Pembr.], Asser, Bp. of Sherborne, comes thence, 177.
- Dauntsey [co. Wilts], Dantesie; charter of King Ethelwlf, granting lands there to Malmesbury abbey, 22 April, 854, 390, 391.
- Dead, souls of the; *see* Birstan, Bp. of Winchester.
- Deaf, recover their hearing at St. Elgiva's tomb at Shaftesbury, 187.
- Dearth throughout England, caused by false coiners, A.D. 1125, 442.
- Death; of many illustrious personages of England, A.D. 709, 385; of the people in consequence of the famine caused by the false coiners, A.D. 1125, 442; of many illustrious personages, A.D. 1125, 442, 443.
- Decapitation, of St. Edmund, 153, 154; of Harold's body, 250; of false coiners, A.D. 1125, 442.
- Decrees of the Council of Rome [A.D. 1099], 102; of the Council of Westminster recapitulated [A.D. 1102], 119. *See* Councils, Popes.
- Dedication, of Winchcombe Abbey, 294.
- Deeds; the author able to adduce deeds in proof of what he relates regarding St. Aldhelm, 385; *see* Charters.
- Deerhurst [co. Glouc.], Dirhest; a small monastery in the time of Elphege, who enters it as a monk, now destroyed, 169.
- Deformity; instances of, cured by St. Aldhelm, 425, 435.
- "Dei, per splendorem," oath of William the Conqueror, 420.
- Deiri, King of the; *see* Northumbrians.
- Demoniac; a dangerous one, near Malmesbury, cured by the agency of St. Aldhelm, 416-417.
- Denebert, Bp. of Worcester [A.D. 798-822]; notice of, 16; succeeds Hethæred, 278.
- Denebrachium; *see* Tinchebray.
- Denefrith, Bp. of Sherborne [A.D. 793-c. 796], succeeds Ethelmod, 175; subscription to a charter, A.D. 796, 389.
- Deneuulf, [Denuulf] Bp. of Winchester [A.D. 879-908], succeeds Dunbert, 162; originally a swineherd, *ib.*; King Elfred discovers his talents and has him educated, *ib.*; King Elfred makes him bishop, *ib.*
- Denis, St.; appears to St. Dunstan in a vision, 189; St. Edgitha builds a chapel to him at Wilton, *ib.*; the chapel consecrated by Dunstan, *ib.*
- St. Denis, Abbey of, in France, monk of, *see* Balduine.
- Denmark; King Cnut goes thither, accompanied by Living, Bp. of Crediton, 200.
- Deodatus, Bp. [?] of Chalons, accompanies Wilfrid to Rome, 221, 222.
- Deora, Bp. of Rochester [A.D. 775-781], succeeds Erdulf, 136.
- Deorlaf, Bp. of Hereford [c. A.D. 866-884], succeeds Mucel, 300.
- Deoruulf, Bp. of London; *see* Cerulf.
- Depravity; of our author's times as compared with the past, 175; shown by the frequent spoilage of monastic possessions, 185.
- Devil; rejoices at the exile of Dunstan, 29; St. Dunstan drives him away when attacking him at night, *ib.*; and burns him with red-hot pincers on another occasion, *ib.*; wrestles with Bp. Wlstan, but is driven away when on the point of gaining the victory, 279-280; at Bp. Wlstan's bidding enters into a revengeful man till he will consent to forego his vengeance, 283-284; devils driven away

Devil;—*cont.*

by the B. V. Mary, from a young monk of Stow, when at the point of death, 314; driven out from a demoniac, 417; enters into a man guilty of indecency before the shrine of Aldhelm, 438; driven out of the indecent man by the prayers of the monks to St. Aldhelm, 439; mention of the, 184.

Devonshire; formerly called Domnonia, 200.

Devonshire, Earl of; *see* Ordgar.

Deusdedit, Abp. of Canterbury [A.D. 655–664], consecrated by Ithamar, Bp. of Rochester, 135; holds the see for ten years, 6; consecrates Damian, Bp. of Rochester, 135; his death, 216.

Dewi, St.; *see* St. Davids.

Dialect, of Northumbria unintelligible to the Southerners, 209; the reason of it, *ib.*

Dialectics; knowledge of, despised by Bp. Wlstan, 281; mention of, 38, 150.

Didanus, Prince of Oxford [c. A.D. 727]; account of his daughter (St.) Frisewide, 315.

Dionysius, the Areopagite [c. A.D. 50]; his *Hierarchia* translated into Latin by Joh. Scottus, 393.

Dionysius Exiguus [c. A.D. 583]; his Cycle corrected by Marimanus Scotus in the *Chronicle*, and abridged by Rotbert I., Bp. of Hereford, 301 and n. ⁸.

Dirhest; *see* Deerhurst.

Discipline; superiority of the Roman over the Irish discipline of the church, 212; that of the military strictly kept up, 27.

Diseases; various, cured miraculously by St. Milburga at her tomb in Wenlock Monastery, 306; king's evil, 324; Hubert, monk of Malmesbury, cured of a violent disease, by the smell of St. Aldhelm's bones, 424; description of the king's evil in its worst form, 433; the hands of Ernulf de Hesding cured by the balsam found in St. Aldhelm's tomb, 437; feigned by many to obtain alms and assistance, 441.

de Diva, Geoffrey; *see* Geoffrey, Bp. of Hereford.

Diuma, a Scot [A.D. 656–658], first bi-hop of Lichfield, 307.

Doe; a tame doe ministers to St. Witburga, 324; it is killed by one who is afterwards punished with king's evil, *ib.*

Dol, archbishop of; *see* (St.) Samson.

— St. Samson's Priory at; supports a prior and twelve canons, 400; King Edward admitted to confraternity there, *ib.*; provost of, *see* Radbodus.

Dommuc, Domuc; *see* Dunwich.

[Domneva]; *see* Thanet.

Domnonia; originally in the diocese of Winchester, but given to that of Sherborne, 175; comprised the see of Crediton, 178; now called Devonshire, 200.

— king of; *see* Gerent.

Doncaster [co. York]; royal charter dated from, 21 Dec. 937, 402.

Dorcenses episcopi; *see* Dorchester, Lincoln.

Dorchester (Dorcecestra, Dorcestre, Dorcestre), co. Dorset; city of; formerly possessed by the kings of the Northumbrians and W. Saxons, 158; afterwards held by the bishops of the Mercians, *ib.*; given to Birinus for an episcopal see, *ib.*; splendour of its ecclesiastical buildings, 311.

— bishopric of; originally comprised the whole of Wessex, 157; divided into the sees of Winchester and Sherborne, *q.v.*, *ib.*; united with that of Leicester by Bp. Leouwine [311], 312; Bp. Remigius commences improvements there, 312; Thomas, Abp. of York, disputes with Lanfranc, respecting its subjection, 41; transferred in the author's time to Lincoln [A.D. 1085], 158, 312.

— bishops of; *see* Edhed.

Ethelwine.

Edgar.

Kineberht.

Alwih.

Aldulf.

Celuulf.

Dorchester, bishops of—*cont.*

Edulf.
 Brihtred.
 Leouuine.
 Elfnod.
 Escwi.
 Elfelm.
 Ednod.
 Etheric.
 Wluui, Ednod II.
 Remigius.
 Robert Bloet.
 Wine.

Dornacester; *see* Doncaster.

Dorobernia; *see* Canterbury. Dover.

Dorsetshire (Dorsatensis pagus), mention of, 20; comprised originally in the diocese of Winchester, but given to that of Sherborne, 20, 175; contains the monasteries of Cernel and Middleton, and the nunnery of Shaftesbury, besides others either entirely destroyed or much diminished, 184; the people of, rise up against St. Augustine and drive him out, *ib.*; but afterwards return to him and assure him of the change in their heart, 185; St. Aldhelm visits the abbey lands there, 363.

Dorset, Duke of; *see* Egelward.

Dorvennensis, Doruuernensis Archiepiscopus; *see* Canterbury, archbishops of.

Dove, miraculous agency of a, in discovering the murder of Kenelm, 294.

Dover [co. Kent], Dofra, Dofræ, Dorobernia; surrender of the castle [A.D. 1066], 36; the Thames enters the sea at Dover, 140; distant 12 miles from Canterbury, 376; description of the port of, 376-377; Anselm reaches Dover, on his way to Rome, and is detained there by bad weather for 15 days, 95; Oswald, Abp. of York, arrives at Dover from Fleury, 248; St. Aldhelm goes to Dover and bargains with some sailors from France for a copy of the Scriptures, 376-377; they refuse it to him, but he saves them from a storm and procures the book, 377-378.

Doultung [co. Somers.], Dultung; distant about 50 miles from Malmesbury, 384; St. Aldhelm gives the vill of Doultung to the abbey of Glastonbury, but reserves the usufruct, 382; St. Aldhelm carried into the wooden church when dying, and seated on a stone, *ib.*; dies there [A.D. 709], *ib.*; the church rebuilt of stone and consecrated by a Glastonbury monk, *ib.*; miracles performed there by the agency of St. Aldhelm, 383; St. Eguine, Bp. of Worcester, goes there, and translates St. Aldhelm's body thence to Malmesbury, 383, 384.

Doxology; death of Oswald, Abp. of York, while singing the, [A.D. 993], 250.

Dream; St. Dunstan, while abbot of Glastonbury, has a remarkable dream, representing the future career of his dean Athelwold (Bp. of Winchester), 165, 166; of King Offa respecting St. Alban, 316; a blind fisherman, 422, and a bedridden woman, warned in a dream to seek the aid of St. Aldhelm, 434.

Dress; (St.) Adelwold inveighs against excessive costliness in; answer of St. Edgitha against raggedness in dress, 189; Bp. Wlstan's disregard for, 282, 283; *see* Costume.

Dropsy; a monk cured of, by the water of St. Ivo's fountain at Ramsey, 320.

Drunkenness; of a monk punished miraculously, 169; in the clergy visited by Bp. Wlstan by beating with a stick, 282.

Dudd, Bp. of Winchester [A.D. 781 x 785], succeeds Egbald, 160.

Dudeca, Bp. of Wells [A.D. 1033-1060], succeeds Merewit, 194.

Dudi; charter of King Elfred confirming lands at Chelworth to him, with reversion to Malmesbury Abbey, 394; sells the Chelworth lands to Duke Ordla, 395; mentioned in Duke Ordla's ratification, *ib.*

Dultung; *see* Doultung.

Dumb; St. Paternus heals a dumb girl, 398; a dumb man of Calne recovers his speech by the agency of St. Aldhelm, 441.

Dumhere, Bp. of Lichfield; *see* Trumhere.
 Dun, Dunnus (Diunus, Dyunus), Bp. of Rochester [A.D. 741-747], succeeds Aldulf, 136; present at the Council of Clovesho [A.D. 747], 9.

Dunbert, Bp. of Winchester [c. A.D. 877-879], succeeds Alfrith, 162.

Dunelmum, Dunhelmum; *see* Durham.

Dunstan, St., Abbot of Glastonbury, [c. A.D. 942], Bp. of Worcester and of London, and Abp. of Canterbury [A.D. 960-988]; birth and education, 28; a W. Saxon by birth, 407; originally a monk at Glastonbury, 164, 196; ordained priest by Elfège, Bp. of Winchester, who predicts his future career, 164; obtains from King Ethelstan the primacy of York for Bp. Oswald, 248, 249; Abbot of Glastonbury, 26; restrains the fury of King Eduui, 24; is expelled by him, 403; performs the ceremony of investing Athelwold, future Bp. of Winchester, with the monk's cowl, 165; makes Athelwold dean of the abbey, *ib.*; advised by a dream of the future career of his dean, 165, 166; consecrates him Bp. of Winchester, 166; Osbern's praises of him, 25; St. Andrew appears to him, and orders him to consecrate Elphege to Winchester, 170; restores the abbey of Glastonbury, 196; succeeds Kinewold at Worcester [A.D. 957], 26, 278; consecrated Bp. of Worcester by Abp. Odo, as though he were archbishop, 25; Abp. Odo prophesies that Dunstan shall succeed him, *ib.*; Elsin, Bp. of Winchester, tries to vitiate his consecration, *ib.*; succeeds Brihtelm in the see of London [A.D. 959-960], 26, 145; makes Wlfsin (future Bp. of Sherborne) abbot of a small monastery where Mellitus had built St. Peter's church, 178; resigns his sees of Worcester and London for that of Canterbury, 248; obtains the bishopric of Worcester for Oswald, *ib.*; succeeds Odo on the death of Elsin, 26; his good advice to King Edgar and the nobles,

Dunstan, Abp. of Canterbury—*cont.*

ib.; Pope John XII. confirms to him the privileges enjoyed by St. Augustine, 61; letter of John XII. to him respecting the primacy [A.D. 960-961], 61, 62; buries King Edmund at Glastonbury, 29; rescues the body of King Eduui from his enemies, *ib.*; performs various miracles, *ib.*; consecrates the chapel of St. Denis, built by St. Edgitha, at Wilton, 189; his prophecies respecting the death and incorruption of St. Edgitha, *ib.*; St. Denis in a vision announces to him the beatification of St. Edgitha, *ib.*; enjoins a seven years' penance upon King Edgar in respect of his wife Wlfrid, 191; vision of the B. V. Mary to, 30; sees a vision of the Holy Ghost, *ib.*; spirits frequently appear to him, *ib.*; utters various prophecies, *ib.*; his testimony in favour of Sts. Kenelm, Egelbriht, and Wlstan adduced, 305; subscriptions to charters, A.D. 972 [982], 411; A.D. 974, 405; at his request Abbo of Fleury writes the *Passion of St. Edmund the martyr*, 249; and dedicates it to him, 406; predicts a Danish invasion, 407; the prophecy fulfilled, 408; effects many improvements at Malmesbury Abbey, *temp.* Edgar, 407; gives bells, an organ, and a holy-water vat to Malmesbury Abbey, *ib.*; fearing that the richness of the shrine would cause St. Aldhelm's remains to be desecrated, he removes the bones to a stone tomb, with various offerings and an inscription in verse prophesying the Danish invasion, 408; death [A.D. 988] after 27 years' primacy, 31; dies five years before Oswald, Abp. of York, 249; reference to the era of his death, *ib.*; appears after death to a criminal who had been cast down a precipice, and saves his life, 31; appears after death to Elphege, Abp. of Canterbury, on the day of his martyrdom, 33; his prophecies about King Egelred fulfilled, *ib.*; appears to Lanfranc at various times, 70; appears to

Dunstan, Abp. of Canterbury—*cont.*

Algar, Bp. of Elmham, when yet a priest, 149; appears to Bp. Wlstan, 285; the present generation fond of destroying what he has done, 421; reference to his translation of the remains of St. Aldhelm, 425; day of his *clarificatio*, 148.

Dunwich [co. Norf.], see of, divided into two sees, Dunwich and Elmham, on the death of Bisi [A.D. 673], 147, 148; after the incursion of Ludekan, King of the Mercians [c. A.D. 825], united with the see of Elmham, and its name suppressed, 16, 148.

—, bishops of the E. Angles at;

See Boniface.

Bisi.

Felix.

Heca.

Asculf.

Edred.

Cuthuine.

Albirht.

Eglaf.

Erdred.

Alhun.

Titfrid.

Weremund.

Wilred.

Thomas of Jarrow.

Durham, city of; position of the, 270; account of its castle and river, *ib.*; Alf-wold II., Bp. of Sherborne, visits St. Cuthbert's shrine there, 180.

—, see of, to be subject of the see of York, 43; Bp. Edmund [removes the see of Lindisfarne thither, and] builds the cathedral church, 270; after the murder of Bp. Walker the King suppresses the see, 271; the canons benefited under the rule of Bp. Walker, 272; Bp. William establishes monks and builds the cathedral there, 272–273; confers on the prior the office of dean and episcopal steward, *ib.*; desires to be buried in the chapter house, *ib.*; Bp. Rannulf impoverishes the splendour of the cathe-

Durham—*cont.*

dral, 274 n.^o; erects new buildings there for the monks, 275.

—, bishops of; series of the, 266–276;

See Aidan.

Edmund.

Edred.

Egeluine.

Egelric.

Walker.

William.

Rannulf.

—, Cathedral, prior of the; see Turgot.

E.

[Eadbald], Edbald, Ethelbald, King of Kent [A.D. 616–633], converted by Abp. Justus, 48; gives to Paulinus the see of Rochester [A.D. 633], 134; recalls Justus, Abp. of Canterbury, and Mellitus, Bp. of London, from France, 142; unable to restore Mellitus to his see of London owing to the want of royal authority in the kingdom, *ib.*

[Eadbald], Edbald, Bp. of London [A.D. 793], succeeds Kenwalk, 144.

Eadbert Præn, King of Kent [A.D. 794–796], manumitted by Kenulf, King of the Mercians, at the dedication of Winchcombe Abbey, 294.

E[a]dberht, Bp. of Leicester [A.D. 764–c. 781], succeeds Totta, 311.

[Eadberht], Edberht, (Edbert, Edberth), Bp. of Lindisfarne and Durham [A.D. 687–698], succeeds Cuthbert, 266; predicts his own death, 267; buried in the same grave as Cuthbert [A.D. 698], 267; Beda's account of him, mentioned, *ib.*

[Eadbert], Edbriht, Bp. of Selsey [A.D. 709], succeeds Wilfrid, 205; consecrated by Abp. Nothelm, 205 and n.¹

Eadberht, Bp. of Worcester; see Herbert.

[Eadfrith], Edfrid, Bp. of Lindisfarne [A.D. 698–721], succeeds Edberht, 267; at his request, Beda composed the *Life of St. Cuthbert*, in prose and verse, *ib.*

[Eadgar], Edgar, King of England, succeeds his brother Edwi [A.D. 959], 403; son of Edmund and Elgiva, 187; his birth and future happiness foretold to Dunstan by angels, 30; portion of his pedigree, 403; Elsin, Bp. of Winchester, surreptitiously obtains the appointment to the vacant see of Canterbury from him [c. A.D. 960], 25; appoints Dunstan, Abp. of Canterbury [A.D. 960], 26; promotes Athelwold, Abbot of Abingdon, to the see of Winchester [A.D. 963], 166, 191; esteems Athelwold, Bp. of Winchester, second only to Dunstan, 167; his wife Elfdrida, the daughter of Ordgar, Earl of Devonshire, 202; Abp. Dunstan enjoins upon him a seven years' penance, 27, 191; his fondness for building monasteries, 143; restores the abbey of Chertsey [A.D. 964], 143; builds the abbey of Romsey in the diocese of Winchester, 175; increases the possessions of the abbey of Glastonbury, 198; restores the nunnery at Oxford and increases its possessions [c. A.D. 964], 316; account of the life of his son (St.) Edward, 187-188; account of the doings of his daughter St. Edgitha at Wilton nunnery, 188-190; makes Oswald, Bp. of Worcester, Abp. of York in *commendam* [A.D. 972] 248-249; enlarges the monastery of Bath, where he had been crowned king [A.D. 973], 194; until his time the church of St. Peter's remains head of the monastery of Malmesbury, 386; charter of, reciting the appointment of Abbot Elfric, and restoring lands at Eastcott which Athelnod had seized, A.D. 974, 404-405; improvements effected by Dunstan at Malmesbury, in his time, 407; England reaches her highest state of good fortune under him, 409; his riches, 410; King Cnut's opinion of his character, 190; his character compared with that of Ethelstan, 403-404; his probity mentioned, 34; reigns for 16 years [*ob.* A.D. 975], 408;

[Eadgar]—*cont.*

buried at Glastonbury, 198; reference to the era of his reign, 247.

[Eadgar], Edgar, Bp. of Dorchester [c. A.D. 706], succeeds Ethelwine, 312.

[Eadgar], Edgar, Bp. of Hereford [c. 901-930], succeeds Cinemund, 300.

[Eadgar], Edgar, Bp. of London [c. A.D. 789], succeeds Edbriht, 144.

[Eadgith], Edgitha, Edigtha, Editha, St.; daughter of King Edgar and Wlfrid, 188-190; her chastity and nobility of mind, 189; dedicated at Wilton, to the service of God, *ib.*; St. Adelwold reproves her extravagance in dress, *ib.*; her arguments against his raggedness, *ib.*; her death and incorruption predicted by St. Dunstan, 30, 189; dies at the age of 23, 189; buried at Wilton nunnery, 188; many miracles take place at her tomb, 189; miraculous state of incorruption when her tomb is opened, for the translation of her remains, 190; the slothfulness of her brother King Egelred, *ib.*; King Cnut ridicules her sanctity, *ib.*; her festival kept holy in most parts of England, *ib.*; account of her mother Wlfrid, who is buried at Wilton, 190-191.

[Eadgith], Edgitha, Queen, wife of Edward the Confessor [A.D. 1043-1076], 272; according to her promise, she causes the vacant sees of Sherborne and Wilton to be re-united [A.D. 1058], 183; reproves the miserly conduct of Abp. Stigand, 37; predicts the martyrdom of Walker, Bp. of Durham [A.D. 1071], 272.

[Eadhed], Edhed, (Hedhed), first Bp. of Dorchester [A.D. 678], 311; *see also* Etherd.

Eadhelm, Bp. of Selsey [c. A.D. 963-979], succeeds Elfred, 205; subscription to a charter, 21 Dec. 937, 402.

[Eadmer], Edmer, the historian; account by him of Abp. Lanfranc's successors, 74; his work compared with the author's, 113; his collection of letters between Paschal II., Henry I., and An-

[Eadmer]—*cont.*

selm mentioned, 113, 114; Pope Urban II. recommends Eadmer to Anselm as a pattern of life, 122; anecdote of him with Anselm, at a feast, *ib.*; anoints the body of Anselm with a small quantity of balsam which is afterwards miraculously increased, 123.

[Eadmund], Edmund, King of the E. Angles, St. and Martyr; chief of the English Saints, 153; the great grandson of King Elfred, 186; suffers martyrdom at the hands of the Danes [A.D. 870], 153; miracles at the discovery and burial of his remains, *ib.*; a temporary chapel of wood constructed over his grave at Bury, *ib.*; miracles performed by him after death, 154; invisibly retains some robbers who were about to pillage his chapel, *ib.*; Theodred, Bp. of London, incurs the envy of the people for building a larger chapel over his relics, *ib.*; his head united to his body by Theodred, Bp. of London, *ib.*; his hair and nails grow miraculously after death, *ib.*; (St.) Oswen, a holy woman trims them, *ib.*; Lefstan, a youth, insults his relics, *ib.*; the result, *ib.*; his character, *ib.*; kings boast of being his servant, *ib.*; kings send their crowns to him, and redeem them if necessary, with large sums, *ib.*; his precincts being threatened by King Sweyn, he first warns him in a dream, and afterwards kills him in sleep with a pole, 155; treated with indignity by Abbot Lefstan, *ib.*; miraculous result of the affair, 156; his *Passion* written by Abbo of Fleury, 249; quotation from that work, 406 and n.¹; abbreviation of his [*Life and*] *Passion* by Elfric, Abbot of Malmesbury, 406, n.³, 407; account of his brother Eduuold, the hermit of Cernel, 185; his wife Elgiva founds the nunnery of Shaftesbury, 186.

[Eadmund], Edmund, King of England [A.D. 940-946], surnamed the Elder; brother of King Ethelstan, 247; succeeds his brother Ethelstan, for six

[Eadmund], King of the E. Angles—*cont.* years, 403; portion of his pedigree, *ib.*; synodal Council held during his reign [A.D. 943], 23; his friendship with Odo, Abp. of Canterbury, 22; Abp. Odo accompanies his expedition into Northumbria, *ib.*; makes the abbey of Glastonbury more magnificent than ever, 196; on his northern journey translates many bodies of saints to Glastonbury [c. A.D. 944-945], 198; among them that of Hilda, Abbess of Whitby, *ib.*; imprisons Wlstan I., Abp. of York, who had favoured the Danes against him, but soon releases him, 247; buried at Glastonbury, by Abp. Dunstan, 29, 198; mention of his son Eduui, 24.

[Eadmund], Edmund, Bp. of Lindisfarne [A.D. 1020-1040], succeeds Aldhun, 270; account of his unexpected election, *ib.*; his appointment confirmed by King Egelred, *ib.*; prosperity of the see under his rule, *ib.*; builds the [cathedral] church at Durham [whither he removes the see], *ib.*; translates the body of St. Cuthbert to Durham, *ib.*

[Eadmund], Edmund, Bp. of Winchester [c. A.D. 833-838], succeeds Herefrith, 160.

[Eadnoth], Ednod, *al.* Wine, Bp. of Crediton [A.D. 1012-1019], 200; succeeds Elfwold II., *ib.*

[Eadnoth], Elfnod, Bp. of Dorchester [c. A.D. 975], succeeds Leouuine, 312.

[Eadnoth], Ednod, Bp. of Dorchester [A.D. 1006-1016], succeeds Elfelm, 312.

[Eadnoth], Ednod, Bp. of Dorchester [A.D. 1034-1050], succeeds Etheric, 312; [founds the church at Stow for secular priests, c. A.D. 1040, 312 n. 7].

[Eadred], Edred, King of England [A.D. 946-955]; his friendship with Odo, Abp. of Canterbury, 22; removes the body of St. Wilfrid from Ripon to Canterbury, *ib.*; succeeds his brothers Ethelstan and Edmund, and reigns nine years, 403; portion of his pedigree, *ib.*; restores to the abbey of Abingdon the

[Eadred]—*cont.*

possessions confiscated by his grandfather Elfred, 191; [destroys the abbey at Ripon, c. A.D. 950, 244]; at the instigation of his mother Edgifa he retains Athelwold (future Bp. of Winchester) in England, 166; and makes him Abbot of Abingdon, *ib.*; his death foretold by clouds to Dunstan, 30; reference to the era of his reign, 247.

[Eadred], Edred, Bp. of Durham [A.D. 1041]; succeeds Edmund, 271.

[Eadsige], Edsi, (Elsi, Elsy), Abp. of Canterbury [A.D. 1038-1050]; succeeds Æthelnoth, 34; holds the see for 11 years, *ib.*; on the death of Hardacnut he assists Eduard [Conf.] to obtain the kingdom, *ib.*; favours Earl Godwine and opposes the Danes, *ib.*; resigns, on account of disease, in favour of Siuuard, Abbot of Glastonbury, *ib.*

[Eadulf], Edulf, King of Northumbria; usurps the kingdom of Northumbria upon the death of Alfrid [A.D. 705], 241, 242; his animosity against Wilfrid, 242; slain before the walls of Bebbanburg, *ib.*; dies after a reign of two months, *ib.*

[Eadulf], Edulf, Bp. of Crediton or Sidnacester [A.D. 909-934]; the first bishop, 200; consecrated with others by Abp. Pleimund [A.D. 909], 20, 178; mentioned in connection with Lichfield, 16.

[Eadulf], Aldulf, Bp. of Dorchester [A.D. 750-c. 758]; succeeds Alwih, 312.

[Eadulf], Edulf, Bp. of Dorchester [A.D. 796-836]; succeeds Celuulf, 312; *see* Eadulf, Bp. of Hereford.

Eadulf, Bp. of Dunwich; *see* Edred.

[Eadulf], Athulf, Bp. of Elmham [c. A.D. 956-964]; succeeds Hunbriht, 148.

[Eadulf], Edulf, Bp. of Hereford [c. A.D. 836]; succeeds Benna, 299; subscription to a * charter A.D. 796, when Bp. elect? for Dorchester, *q.v.*, 389.

[Eadulf], Edulf, son of Ordgar, Earl of Devonshire; anecdote of his gigantic strength in breaking open the city gate

[Eadnif]—*cont.*

of Exeter, 203; founds an abbey at Horton in Dorsetshire, *ib.*; anecdote of his strength, *ib.*; he dies young and desires to be buried [in his abbey] at Horton, *ib.*

[Eadward], Edward, Eduard, Edguard, King of England, surnamed the Elder, [A.D. 901-925]; threatened by Pope Formosus, unless he will fill up vacant bishoprics, 177; succeeds his father Elfred, 395; reigns for 24 years, 396; portion of his pedigree, *ib.*; consent to a charter of exchange between Duke Ordlaaf and Malmesbury Abbey [A.D. 901], 395; consent to the exchange of land between Duke Ordlaaf and Malmesbury Abbey, A.D. 901, 395-396; charter of, exchanging lands at Hanecintun for others at Fernberge with Malmesbury Abbey, A.D. 901, 396; makes trial of the religious constancy of his daughter Edburga, 174; Edburga dies at Winchester nunnery, *ib.*; in his time Pleimund, Abp. of Canterbury, consecrates seven bishops on the same day [A.D. 909], 20, 162, 178; in his time the sees of Wells, Crediton, and Cornwall added to Wessex, 157; admitted to confraternity with the priory of St. Samson at Dol, 400.

[Eadward], Eduard, Edward II., King of England, St. and Martyr [A.D. 975-978]; succeeds his father Edgar, 408; reigns for 3½ years, *ib.*; [eldest] son of Edgar, and grandson of (St.) Elgiva and Edmund, 187; murdered at Corf, by the instigation of his step-mother Elfrith, *ib.*; buried at Werham near Corf, *ib.*; light from heaven miraculously illuminates his grave, *ib.*; various miracles performed by him after death, *ib.*; the lame recover use of their limbs at his grave, *ib.*; the dumb recover their speech at his grave, *ib.*; his murderess prevented from setting out to remove his relics by the refusal of her horse to move, *ib.*; after 3 years his body translated to Shaftesbury nunnery,

[Eadward] II., King of England—*cont.*

ib.; portions of his body removed to Leominster and Abingdon, 188; his relics removed to Shaftesbury, *ib.*; Shaftesbury by some called *St. Edward's* in memory of him, *ib.*; his lung, miraculously undecayed, still shewn at Shaftesbury, *ib.*; allegations of our author to prove that the incorruption of St. Edward's lung is miraculous, and not to be referred to natural causes, *ib.*; Queen Elfrith expiates her share in his death, 175.

[Eadward], Eduard, Edward III., King of England, surnamed the Confessor [A.D. 1041-1066]; son of King Egelred and Emma, 419; consecrated King of England for 24 years, although vowed to celibacy, by St. Peter in a vision at Glastonbury, to Brihtwold, Bp. of Wilton, 182; St. Peter silences his complaints respecting his successor, *ib.*; succeeds Hardacnut, 34, 411, by the assistance of Abp. Edsi, 34; despoils his mother of her possessions [A.D. 1043], 419-420; makes Rothbert (monk of Jumièges), Bp. of London [A.D. 1044], and Abp. of Canterbury [A.D. 1051], 145; Brihtwold holds the see of Wilton at Ramsbury till the time of this king [A.D. 1045], 182; offers to Herman, his chaplain, the vacant see of Wilton at Ramsbury [A.D. 1045], *ib.*; at the request of Herman, agrees that the see of Wilton may be removed from Ramsbury to Malmesbury Abbey, then wanting an abbot, *ib.*; his promise to Herman rescinded at the urgent request of the monks through Earl Godwine and his son, 183; gives the two sees of Sherborne and Wilton to Herman, his chaplain [A.D. 1058], *ib.*; increases the number of the monks, and renovates the church of St. Peter's, Westminster [c. A.D. 1065], 141; despoils Pershore to enrich Westminster Abbey [c. A.D. 1065], 298; at the request of Lefstan, Abbot of Bury, sends Balduine, a monk of St. Denis, to cure him, 156;

[Eadward] III., King of England—*cont.*

on his journey to Exeter his relation Edulf breaks open the city gates, 203; reigns 24 years, 411; buried in Westminster Abbey, 141; his widow Edgitha mentioned, 37.

[Eadwig], Eduui, King of England [A.D. 955-959]; son of King Edmund, 403; succeeds Edred his uncle, for four years, 24, 403; expels Dunstan, 403; and persecutes the monks throughout England [A.D. 955] 24, 403; introduces secular clergy into Malmesbury Abbey, A.D. 955, 403; confirms land [at Brokenborough] to Malmesbury Abbey [A.D. 956], 403 and n.⁴; his character, 24; his body rescued from his enemies by Dunstan, 29; reference to the era of his reign, 247.

[Eadwine], Æduine, Eduine, King of the Northumbrians [A.D. 617-633], converted by Abp. Paulinus, 134; builds a chapel [to St. Peter] at York by advice of Paulinus, 216, 217.

[Eadwine], Eduine (the Ætheling); exiled by his brother King Ethelstan, who builds Middleton Abbey in memory of him [c. A.D. 933], 186.

Eagle; a golden eagle flies from the mouth of Athelwold's mother when pregnant with him, to heaven, 166; this vision adduced by Etheldrida, abbess of St. Mary's, Winchester, in support of her prophecies concerning him, 174.

[Ealdferth], Aldfrid, Alfrid, Aldfrith, King of the Northumbrians [A.D. 685-705]; son of King Osuii, 211, 214; succeeds Egfrid, 234; St. Aldhelm dedicates a book to him, 344; its contents, *ib.*; appoints Wilfrid to the see of York, 211; summons Wilfrid home and keeps him at his court to hear his adventures, 214; ejects Wilfrid from York, and restores the two Bps. John and Bosa, 211 n.⁴; Theodore, Abp. of Canterbury, writes to him in favour of Wilfrid, 234; letter of Sergius I. to him respecting the primacy

[Ealdferth]—*cont.*

[A.D. 693], 52-53; settles Wilfrid at Ripon, where he founds a monastery, 214; restores Wilfrid to the see of York, and abbeys of Ripon and Hexham, 234, 235; endeavours to create a bishopric at Ripon, 235; invites Wilfrid to a Council where his resignation is demanded; Wilfrid appeals to Pope John VI., and eventually gains his suit, 235, 237; Wilfrid in his letter to the Pope, desires that the king be ordered to restore what he had taken from him, 237; obstinately refuses Wilfrid's overtures of reconciliation, 239; his sudden illness and death, upon refusing to receive the papal letters, 240; text of the letter of Pope John VI. in favour of Wilfrid [A.D. 704], 240-241; on his death Wilfrid is restored to Hexham only, 211 n.⁴; dies [14th Dec. A.D. 705], 241; testimony of his sister Elfleda upon his intended reconciliation with Wilfrid, 242; his son Osred restored to the succession, *ib.*

Ealdhelm, St., 373; see Aldhelm, St.

[Ealdred], Aldred, Bp. of Worcester [A.D. 1044] and Abp. of York [A.D. 1061-1069]; originally a monk of Winchester, 251; succeeds Living at Worcester, 278; succeeds Kinsi at York, 251; by bribery he holds the see of York without resigning that at Worcester, *ib.*; goes to Rome with others [A.D. 1061], *ib.*; deprived by Pope Nicholas [II.] for simony, *ib.*; on his way home he is attacked by robbers and forced to return to Rome, whereby he obtains restoration to his see, *ib.*; Pope Nicholas will not allow him to hold the see of Worcester [A.D. 1061], 252; returns from Rome accompanied by cardinals, 280; consents to the appointment of Wlstan to the see of Worcester [A.D. 1062], 252; consecrates Wlstan [8th September 1062], 280; disappointed in his hope of turning Wlstan to his own unjust purposes, *ib.*; consecrates William I., King of Eng-

[Ealdred]—*cont.*

land, who gives a sworn undertaking to administer justice equally to all, 252; curses King William for his excessive extortions, 252, 253; curses Urse [d'Abitot] sheriff of Worcester, 253; the curse fulfilled, *ib.*; the vills belonging to the see of Worcester, which he had retained, recovered by Bp. Wlstan, 285; patron of the monastery of Worcester, 253; founds the monastery of St. Oswald at York, 263 n.²; [re]-founds the abbey of St. Peter, York [A.D. 1058], 292 and n.⁴; dies before the arrival of the king's amicable message [11th September 1069], 252; buried at York, 253.

[Ealdred], Aldred, Bp. of Leicester [c. A.D. 839-840], succeeds Rethun, 311.

[Ealdred], Aldred, Bp. of Lindisfarne [A.D. 957-968], succeeds Sexhelm, 270.

[Ealdulf], Aldulf, (Aldred, Alred, Eldulf), Abbot of Medehamstede [A.D. 972]; Bp. of Worcester [A.D. 992]; and Abp. of York [A.D. 995-1002]; originally Abbot of Peterborough, 250; succeeds Oswald at Worcester, 247, 278; and at York, 247, 250; holds the sees of Worcester and York simultaneously, 250; his character, *ib.*; buried at Worcester [A.D. 1002], *ib.*; venerated as a patron at Fleury, for his liberality towards the abbey, *ib.*

[Ealhstan], Alhstan, Bp. of Sherborne [A.D. 824-867]; succeeds Wibert, 175; his great power and influence over Kings Egbirht and Adulf, *ib.*; subdues the people of Kent and the E. Saxons for King Egbirht, *ib.*; educates King Adulf [Æthelwulf], *ib.*; takes an active part against the Danes, who then for the first time infested the island, 176; his military exploits against the Danes will be found in the annals [*vide* Anglo-Sax. Chron. *sub ann.* 845], *ib.*; holds the see for 50 [48] years, 176 [and n.²]; his character good, but for his avarice, 176; appropriates the revenues of Malmesbury Abbey, *ib.*; his liberality, *ib.*

[Ealhstan]—*cont.*

party to a charter, 22nd April 854, 390; subscriptions to charters, A.D. 854, 391; A.D. 855, 392; prevents the return of King [Æthelwulf] to England till consent is given to peace [c. A.D. 856], 176; enriches his church in various manners, 176, 177.

Ealhswid, [Ealswyth, wife of King Ælfred], the mother of King Edward; subscription to a charter, A.D. 901, 396.

Eanbald [I.], Abp. of York [A.D. 780-796]; succeeds Cena, 246; disciple of Alcuin, *ib.*; Alcuin's congratulatory letter to him quoted, *ib.*; assists Ethelard, Abp. of Canterbury, against Offa, King of the Mercians, 246, 247; restores the see of Canterbury to its former dignity, 17.

Eanberht, Bp. of Hexham [A.D. 800-806]; succeeds Herdred, 256.

[Eanferth], Lanferd, Bp. of Elmham [c. A.D. 758], succeeds Edelfrid, 148.

[Eanfled], Eanfleda, queen [daughter of King Eadwine, and wife of Oswy, King of Bernicia]; Wilfrid is introduced to her notice, 212; entrusts Cudda, the king's chamberlain, with the education of Wilfrid at Lindisfarne, *ib.*; sends Wilfrid to her uncle's son, Ercomerht, King of Kent, *ib.*

[Eardulf], Erdulf, Bp. of Lindisfarne [A.D. 854-899]; succeeds Egbert, 269.

[Eardulf], Erdulf, Herdulf, Bp. of the E. Angles at Rochester [A.D. 747-765]; succeeds Dun, 136; present at the Council of Clovesho [A.D. 747], 9.

Eardwulf, King of the Northumbrians [A.D. 795-806]; Beadulf, Bp. of Whit-hern, assists at his coronation [A.D. 795], 257 n. 4.

Eastcott, Estcotun, [co. Wilts.]; charter of King Edgar restoring lands there to Malmesbury Abbey, A.D. 974, 404-405.

Easter; 41; three weeks after Easter Anselm should be reinstated by William II., 101; the time extended, *ib.*; the Irish depart from the true calculation of, 135;

Easter—*cont.*

Colman, Bp. of Lindisfarne, calculates Easter erroneously, 211; that of the quartodecimans contemporary with the Jewish passover, *ib.*; Wilfrid corrects the erroneous calculation of Easter, 211, 214; the N. Britons do not observe the right day for Easter, 360; the W. Saxons determine to convince the N. Britons of their errors in computing Easter, *ib.*; St. Aldhelm converts the N. Britons to the true computation, 361; work of St. Aldhelm upon the true Easter, 343; charter dated at Easter, 390; hymn for, by Fulbert, Bp. of Chartres, 440 and n. 2; a paralysed woman cured at Easter, 441.

Eata, Eta, Bp. of Hexham and of Lindisfarne [A.D. 678-686]; appointed to the new see on the expulsion of Wilfrid from York and division of his diocese, 211 n. 4, 244; succeeds Tuda at Lindisfarne [A.D. 678-685], 266; substituted for Wilfrid [A.D. 685-686] at Hexham, 255.

[Ebba], Ebbe, abbess [of Coldingham, co. Berwick]; aunt of King Egfrid of Northumbria, 231; counsels Egfrid to release Wilfrid, Abp. of York, in order that his Queen Ermenburga may recover her health, 232.

Ebroin, Maire du Palais to Clovis II., King of France [ob. A.D. 688]; assists in the capture of Winfrid, Bp. of Lichfield, in mistake for Abp. Wilfrid, 221; endeavours by bribery to induce Adalgisus, King of Friesland, to kill or expel Wilfrid, *ib.*

Eburleagh; *see* Everley.

Ecce, [Hecca], Bp. of Hereford [c. A.D. 758], succeeds Podda; 299.

[Ecgyrht], Egberht, Egbert, King of Kent [A.D. 664-673]; invites Wilfrid into Kent to perform ordinations, 216; removes from his court his cousins Egelered and Egelbriht, 318; gives a large part of the Isle of Thanet to [Domneva] the sister of his murdered cousins that she may found a monastery [St. Mil-

[Egbyrht]—*cont.*

dred's Minster, *c.* A.D. 670] to their memory, 319; appoints Benedict [Bishop], Abbot of St. Augustine's, Canterbury, 328.

[Egbyrht], Egberht, King of Northumbria; his brother Egbert succeeds Wilfrid II. at York [A.D. 734], 245; buried at York, 246.

[Egbyrht], Egbirht, King of the W. Saxons [A.D. 800–836]; succeeds Brihtic for 37 years, 389; *temp.* Ludekan, King of the Mercians, 148; avails himself of the counsels of Swithun, Bp. of Winchester, 160; Alhstan, Bp. of Sherborne, has great influence with him, 175; in his time Helmstan is Bp. of Winchester [A.D. 838], 160; appoints Swithun tutor to his son Adulf [Æthelwulf], *ib.*; obtains power over all England, 389.

[Egbyrht], Egbert, Abp. of York [A.D. 734–766]; succeeds Wilfrid II., 245; brother of King Egberht, of Northumbria, *ib.*; the tutor of Alcwin, 246; improves the condition of the see, *ib.*; appeals to the Pope and first obtains the pall of York after Paulinus, *ib.*; his love of the arts, *ib.*; forms a library at York, *ib.*; holds the see for 36 years, *ib.*; buried at York, with his brother the king, *ib.*

[Egbyrht], Egbert, Bp. of Lindisfarne [A.D. 803], succeeds Hignbald, 269.

[Egferth], Egferth, King of the Mercians, succeeds his father Offa [A.D. 796], (17), 388; charter of, restoring to Malmesbury Abbey the vill of Et-Pirigeau [Purton], which his father had seized, A.D. 796, 388–389; endeavours to restore its former dignity to the archbishopric of Canterbury, but prevented by death, 17.

[Egferth], Egfrid, Egfrith, King of the Northumbrians [A.D. 670–685]; liberally endows the church at Ripon, 217; obtains a cession of territory from Vulfer, King of the Mercians, 218, 219;

[Egferth]—*cont.*

Abp. Wilfrid lays before him the injustice of Abp. Theodore's proceedings, 220; routed by Ethelred, King of the Mercians [A.D. 679], *ib.*; refuses obedience to the papal decrees brought by Wilfrid, 230; commits Wilfrid to prison, *ib.*; removes Wilfrid to the keeping of a more inhuman jailer, Tinber, and orders him to be fettered, 231; treats Wilfrid scornfully, and requires him to state that the decrees of the Pope were obtained by bribery, *ib.*; procures the expulsion of Wilfrid from the W. Saxons, 232; gives his sister, Osdrida, in marriage to Egelred, King of the Mercians, because her brother, Elwine, had been slain through the instrumentality of that king [A.D. 679], *ib.*, 220; slain in battle by the Picts [A.D. 685], 233.

Ecstasy; a cripple falls into an ecstasy, and wakes cured, 418–419.

Edb——; for names beginning thus; *see* Eadb——.

Edbriht, [Aldberht], Bp. of London [A.D. 767–*c.* 785], succeeds Wigeth, 144.

Edburga, St., daughter of King Edward the Elder; her father makes trial of her religious constancy, 174; becomes a nun at [St. Mary's nunnery] Winchester, and attracts many companions to her abbey, *ib.*; her holiness and humility increase with her age, *ib.*; her sanctity attested by various miracles during her life and after her death, *ib.*; dies in the old nunnery at Winchester, *ib.*; some of her bones at Pershore Abbey, 298.

Edelbald, King of Mercia; *see* Æthelbald.

Edelfrid, Bp. of Elmham; *see* Æthelfrith.

Edelgar, Abp. of Canterbury; *see* Æthelgar.

Edelred, King; *see* Æthelred.

Edelstan, King of Kent; *see* Æthelstan.

Edeluulf, King of the W. Saxons; *see* Æthelwulf.

Edelwahlc, Edelwalk, King of the S. Saxons; *see* Æthelwahlc.

- Edelwold, Bp. of Winchester, *see* Athelwold.
- Ederic, Abbot of Malmesbury, succeeds Brihtwold I. [A.D. 980 × 1066], 411.
- Edfrid, Bp. of Lindisfarne; *see* Eadfrith.
- Edgar, King of England:—Bp. of Dorchester:—of Hereford:—of London; *see* Eadgar.
- Edgifu, Queen of England, advises King Edred, her son, to retain Athelwold (Bp. of Winchester) in England, 166; her piety, *ib*.
- Edgitha, Queen of England:—Edgitha, St.; *see* Eadgith.
- Eduard, King of England; *see* Eadward (the Elder).
- Edhed, Bp. of Dorchester; *see* Eadhed.
- Edict, royal; of William II. in favour of Urban [II.] mentioned, 90; the bishops summoned to the consecration of Lincoln Cathedral by an, 313; Athelwold, Bp. of Winchester, obtains an edict for his lands at Thorney, 327.
- Edigtha, Editha, St.; *see* Eadgith, St.
- Edmer, the historian; *see* Eadmer.
- Edmund, King of England:—King of the E. Angles:—Bp. of Lindisfarne:—Bp. of Winchester; *see* Eadmund.
- Ednod, Abp. of Canterbury; *see* Æthelnoth.
- Ednod, bishops with this name; *see* Eadnoth.
- Edred, King of England:—Bp. of Durham; *see* Eadred.
- Edred, Egtulf, Bp. of the E. Saxons at Dunwich; succeeds Asculf, 148; present at the Council of Clovesho [A.D. 747], 9.
- Edsi, Abp. of Canterbury; *see* Eadsige.
- Eduard, Kings of England; *see* Eadward.
- Education; of Wilfrid by Cudda at Lindisfarne, 212; nobles entrust their sons to Wilfrid for instruction, 219; of St. Aldhelm at Canterbury, 333.
- Eduine, brother of King Ethelstan; *see* Eadwine.
- Eduine, King of Northumbria; *see* Eadwine.
- Eduulf, King of Northumbria:—Bp. of Crediton:—of Dorchester:—of Hereford:—son of Earl Ordgar; *see* Eadulf.
- [Eduulf, Abbot of Malmesbury [A.D. 1117–1139], dispossessed by Roger, Bp. of Salisbury, 176, n. 3.]
- Eduui, King of England; *see* Eadwig.
- Eduuold, Eduold, St.; brother of Edmund, King and Martyr; lives as a hermit at Cernel, and is buried there, 185; Egeluuard, a rich man, builds the abbey of St. Peter at Cernel over his remains, *ib*.
- Edward, Kings of England; *see* Eadward.
- Egbald, Bp. of Winchester [A.D. 778–781], succeeds Athelard, 160.
- Egberht, Egbert, Egbirht, Egbricht, King of Kent:—of Northumbria:—of the W. Saxons:—Abp. of York:—Bp. of Lindisfarne; *see* Ecgbyrht.
- Egel—; for names beginning thus; *see* Æthel—.
- Egelbriht (Egebrith, Egelbrieth, Elbriht), cousin of King Egberht, who removes him from his court, 318; is murdered by a servant, Thunre, and buried under the king's seat, *ib*.; his body miraculously discovered, 319; his body translated to Ramsey Abbey by Earl Egelwine, *ib*.
- Egferth, King of the Mercians; *see* Ecgerferth.
- Egfrid, Egfrith, King of the Northumbrians; *see* Ecgferth.
- Eggs; *see* Anecdotes.
- Eglaf, Bp. of Dunwich [A.D. 748 × 781], succeeds Albirht, 148.
- Eglesham, Eguesham; *see* Eynsham.
- Egtulf, Bp. of the E. Saxons [at Dunwich]; *see* Edred.
- Eguine, Eguuine. [Ecgwine], Bp. of Worcester [A.D. 693–717], succeeds Ostfor, 278; founds the abbey of Evesham [A.D. 701] conformably to the order of the B. V. Mary, 296–297; the B. Virgin in a vision orders him to build a monastery at Evesham, 297; St. Aldhelm appears to him in a vision, and orders him to remove

Eguine—cont.

his remains to Malmesbury, 383–384; goes to Doultling, performs the funeral obsequies of St. Aldhelm, 383; and translates his body on an open bier with great pomp to Malmesbury, 383–384; quotation respecting his translation of St. Aldhelm [from his foundation charter of Evesham Abbey, A.D. 714, see the *Chronicle of Evesham*, pp. 18–19, edited by the Rev. W. D. Macray, among the series of *Chronicles and Memorials*], 384; his fondness for Evesham, 296; anecdote of his chaining himself for penance, and of the miraculous release from his fetters during his voyage to Rome, 297, 386, and n. ⁴; goes to Rome with Kings Kenred and Offa, according to Beda, 296, 317, 386; points in his life, extracted from Beda, 296; mention of his life written by Brihtwald, 386, n. ⁴.

Egulf, [Egwulf], Bp. of London [c. A.D. 745–759], succeeds Inguald, 144.

Eiel —; for names beginning thus; see *Æthel*—.

Eielwine, St., brother of Kenwalh, King of the W. Saxons, 199; account of his illness, death, and sanctity, *ib.*; especially honoured at Athelney Abbey, *ib.*

Einulfesbiri [St. Neot's, co. Hunt.]; St. Neot buried there, but translated to Crowland Abbey, 321.

Election; of Wilfrid, Abp. of York, by the French bishops, 215; universal, of St. Aldhelm to the see of Sherborne, 375.

Elfdrida, Queen; see *Ælfthryth*.

Elfge, Bps. of Winchester:—

Elfeg, Bp. of Lichfield:—of Wells; see *Ælfheah*.

Elfelm, Bp. of Dorchester; see *Alfhelm*.

Elfhun, Bp. of London; see *Ælfhun*.

Elfdís; a noble English damsel, captive of a Norwegian count, who ravishes her, 412; (St.) Olaf, King of Norway, woos her in vain, violates her, *ib.*; a son, Magnus, is born [A.D. 1024], 412–413; flies from Norway on the death of the king [A.D. 1030], returns to England

Elfdís—cont.

under a vow of abstinence, breaks the vow, stricken with paralysis, 414; seeks aid from the saints for three years in vain, arrives at Malmesbury on St. Aldhelm's festival, *ib.*; cured by the aid of the saint, 415; takes the veil, dies, and is buried at the abbey; *ib.*

Elfled, Elfreda; see *Ælfæd*.

Elfnod, Bp. of Dorchester; see *Eadnoth*.

Elfred, King of England; see *Ælfred*.

Elfred, Bp. of Selsey:—Bp. of Sherborne; see *Ælfred*.

Elfric, Abp. of Canterbury:—of York:—Bp. of Crediton:—of Elmham:—of Winchester:—Abbot of Eynsham:—of Malmesbury; see *Ælfric*.

Elfrida, Elfrīða, Elfrith, queen; see *Ælfthryth*.

Elfsi, Bp. of Winchester; see *Ælfsine*.

Elfstan, Bps. of London:—of Ramsbury:—of Rochester; see *Ælfstan*.

Elfui, Elfuin, Bp. of London; see *Ælfwig*.

Elfuord, Bp. of London; see *Ælfward*.

Elfwine, son of Ethelwerd; see *Ælfwine*.

Elfwold, Bps. of Crediton; see *Ælfwold*.

Elgar, Bp. of Lichfield; see *Algar*.

Elgiva, queen and saint; see *Ælfgyfu*, St.

Elingdon [co. Wilts], charter of Ethelwlf, King of the W. Saxons, granting lands there to Malmesbury Abbey. A.D. 944, 391.

Ella, [Eolla], Bp. of Selsey [c. A.D. 714], succeeds Edbriht, 205.

[Ella], Elle, Bp. of Lichfield [c. A.D. 926–935], succeeds Tunfrith, *temp.* Ethelstan, 308.

Ellendune; see *Elingdon*.

Elmar, [Elmer], Bp. of Selsey [A.D. 1009–1031], succeeds Ordbricht, 205.

Elmer, Bp. of Sherborne; see *Ælfmæg*.

Elmham, see of the E. Angles at; separated from the see of Dunwich on the death of Bisi, Bp. of Dunwich [c. A.D. 673], 148; the see of Dunwich united with it after the incursion of the Mercians [c. A.D. 845], 16, 148; Bp. Herfast transfers it to Thetford [A.D. 1075,]

Elmham—*cont.*

150; transferred to Norwich [A.D. 1094], 16.

—, bishops of;

See Badewine.

Nordbert.

Netholac.

Edelfrid.

Lanferd.

Athewlf.

Huferd.

Sigga.

Alherd.

Hunbriht.

—, —; after the union with Dunwich;

See Athulf.

Alfric.

Thedred I.

Thedred II.

Athelstan.

Algar.

Alfuwine.

Elfric I.

Elfric II.

Stigand.

Grimketel.

Ethelmer.

Herfast.

Elmstead, Elmhamstede, [co. Wilts.], charter of King Ethelwlf, granting lands there to Malmesbury Abbey, A.D. 944, 391.

Eloquence; of Bp. Wlstan, 281; of St. Aldhelm, 349.

Elphege, Bp. of Winchester and Abp. of Canterbury; *see* Ælfheah.

Elsfi, Elsin, Bp. of Winchester; *see* Ælf-sine.

Elstan, Bp. of London; *see* Ælfstan.

Elstan, Bp. of Wells, and Abp. of Canterbury; *see* Living.

Elstan, monk of Abingdon; *see* Ælfstan.

Eluwine, Elwine, Bp. of London:—of Wells:—of Winchester:—of Worcester:—Abbot of Malmesbury:—son of King Oswy; *see* Ælfwine.

Elwine II., Bp. of Wells; *see* Æthelwine.

Ely, city of [co. Cambr.], so called according to Beda, from the abundance of eels there, 322; originally an island, now artificially connected with the mainland by a mole, 325; abundance of fish and waterfowl around, 322; Abbot Brihnod translates the remains of St. Witburga thither, 324–325; the saints' remains there transferred, 325; Seham [Soham], a town near the marshes of Ely, 147.

—, nunnery of, founded by St. Etheldrida [A.D. 673], 323; burned by the Danes [A.D. 870], and the nuns driven away, 153, 323; the tomb of St. Etheldrida miraculously preserved from the Danes, 323; Bp. Athelwold ejects the clergy and establishes monks [A.D. 970], 323, 324; clergy placed there for the performance of the sacred offices, 323; punishment of one of the clergy who endeavours to view the body of St. Etheldrida, 323–324.

—, abbesses of;

See Etheldrida.

Sexburga.

Ermenhilda.

—, abbey of, liberally endowed by Bp. Athelwold, 324; erected into a see, in the fifth year of Henry I., 325; its present richness, 324.

—, abbots of;

See Brihnod.

Richard.

—, see of; jurisdiction of Cambridgeshire allotted to it, from the see of Lincoln, 325; contains the abbey of Thorney, co. Cambr., 326.

—, bishop of; *see* Herveus, 325.

Emma, queen; *see* Ælfifu Emma.

England, kingdom of; St. Augustine goes through the different provinces, and converts the people, 184; Birinus, Bp. of Winchester, promises to evangelize the island, but finds the undertaking impossible, 158; English authors submit their works to the criticisms of St. Aldhelm, 336; deaths of illustrious persons in

England, kingdom of,—*cont.*

England in A.D. 709, 385; King Ethelbriht holds all the country except Northumbria, 184; nearly ruined by the slothfulness of King Egelred, 190; wretched condition of, under King Egelred, 408–409; the best period *temp.* Edgar, 409; the people suffer for the excesses of King Edgar, 410; the pious English accustomed to go to St. Benedict's Abbeys for entry into religious life, 247; joint invasion of the Danes and Norwegians, 412; decay of Christianity during the years immediately preceding A.D. 1102, 118; Wilham I. swears impartiality towards the English, 252; depraved state of the kingdom during Anselm's stay abroad, 114; events for which the year A.D. 1125 is remarkable, 442–443.

—, kings of

See Ecgyrht.

Æthelwulf.

Æthelbald (II.).

Æthelbert.

Æthelred I.

Ælfred.

Edward I. (the Elder).

Æthelstan.

Edmund I. (the Elder).

Eadred.

Eadwig.

Eadgar.

Edward II. (St.).

Æthelred (II.).

Svein (Sweyn).

Cnut.

Edmund (II.).

Harold (I.).

Harthacnut.

Edward III. (the Confessor).

Harold (II.).

William I., II.

Henry I.

—, bishops of; letter of Sergius I. to them respecting the primacy [c. A.D. 698], 53–55; letter of Gregory III. to them respecting the primacy [c. A.D. 731–734],

England—*cont.*

55–57; letter of Formosus to them respecting the primacy [c. A.D. 892–896], 59–61.

—, language of; *see* Saxon.

Enigmata, a work of St. Aldhelm, written under this title, 332; of St. Aldhelm mentioned, 343.

Ennius, quotation from; *see* Classics.

Enthronement; of Wilfrid, Abp. of York, by the French bishops, 215; of Anselm at Canterbury, viii. Kal. Oct., 24 Sept. [A.D. 1093], 84.

Eobanus, St.; *see* Cobanus.

Eolla, Bp. of Selsey; *see* Ella.

Eorpwald, King of the E. Angles [c. A.D. 632], succeeded by Sigbert, 147.

[Eosterwine, Abbot of Wearmouth and Jarrow, 328, n.², 329.]

Epigrams; praise of those by Godfrey of Cambrai, 172.

Epitaph; of St. Aldhelm, 382; of Joh. Scottus, 394; of King Ethelstan, 397–398.

Ercombert, King of Kent; *see* Erkenberht.

Ercongota, St.; *see* Erkengota.

Erdred, Bp. of Dunwich; *see* Heardred.

Erdulf, Bp. of Lindisfarne:—of Rochester; *see* Eardulf.

Erigena; agnomen of Joh. Scottus, 393, n.⁵.

[Erkenberht], Ercombert, Erkombert, King of Kent [A.D. 640–664]; various portions of his pedigree, 308, 323.

[Erkengota], Ercongota, Virgin, St.; portions of her pedigree, 323.

[Erkenwald], Erkenwold, Erkenuold, Bp. of London [A.D. 675–693], succeeds Wine; consecrated by Theodore, Abp. of Canterbury, 142; sick persons cured by touching his litter, 143; famous for his miracles, 142; a river stops its course for him to pass, 143; founds the monastery of Chertsey for himself [c. A.D. 666], and that of Barking for his sister Ethelburga [c. A.D. 677], *ib.*; tutor of (St.) Neot, 321; summoned

[Erkenwald]—*cont.*

to the death-bed of Abp. Theodore at London [c. A.D. 690], 233; esteemed as a saint, 144; the efficacy of devotions paid to him, *ib.*

Ermenburga [Ermenhilda], Queen of Egfrid, of Northumbria; envies Abp. Wilfrid's riches, 219, and n.¹; robs Wilfrid of his *Chrismarium*, 231; continues her ill-treatment of Wilfrid, 231; seized with insanity while visiting Ebbe, Abbess [of Coldingham], and not restored to health until Wilfrid is restored to liberty, 231-232; upon the death of her husband, King Egfrid, she becomes a nun, 232.

Ermenfred, Bp. of Sion [*in the Valais*], [*ob.* A.D. 1071], papal legate, arrives in England, presides at a Council [at Winchester] which deposes Abp. Stigand [4th April 1070], 37.

Ermenhilda, St. (Ermenhilda, Hermenhilda); succeeds Sexburga as abbess of Ely [c. A.D. 700], 323; portions of her pedigree, 308, 323; [*see* n.¹, p. 219].

Ernulf, Bp. of Rochester [A.D. 1115-1124], succeeds Ralph, 137; originally a French monk at St. Lucian's monastery, Beauvais, 138; Lanfranc, who knew him at Bec, invites him to Canterbury, *ib.*; Anselm makes him prior of Canterbury, and Abbot of Peterborough [A.D. 1107], *ib.*; Ralph, Abp. of Canterbury, appoints him to the see of Rochester, *ib.*; his good character, *ib.*; he repairs and enlarges the cathedral church of Canterbury, *ib.*; improves Peterborough Abbey, dies at the age of 84, having held the see over nine years [A.D. 1124], *ib.*

Ernulf de Hesding; *see* de Hesding, Ernulf.

[de Escures], Ralph; *see* Ralph, Abbot of Sééz, Bp. of Rochester, and Abp. of Canterbury.

[de Escures], Sefrid; *see* Sefrid.

Escwi, Bp. of Dorchester; *see* Æscwig.

Esne, Bp. of Hereford [c. A.D. 785], succeeds Aldbert, 299.

Estcotun; *see* Eastcott.

Eta, Bp. of Hexham and Lindisfarne; *see* Eata.

Ethead, Bp. of Dorchester; *see* Ethern.

Ethelard, King of the W. Saxons:—Abp. of Canterbury:—Bp. of Winchester:—Abbot of Malmesbury; *see* Æthelheard.

Ethelbald, King of the Mercians:—of the W. Saxons:—Abp. of York; *see* Æthelbald.

Ethelbald, King of Kent; *see* Eadbald.

Ethelbert, King of Kent:—of England; *see* Æthelberht, Æthelbryht.

Ethelbriht, Bp. of Hexham:—of Whit-hern; *see* Æthelberht.

Ethelburga, St.; *see* Æthelburh.

Etheldrida, St.; *see* Ætheldryth.

[Etheleage], Ethelege, Bp. of Sherborne [A.D. 827-c. 877], succeeds Hadmund, 177.

Ethelfleda; *see* Æthelflæd.

Ethelfrith, a patrician; *see* Æthelferth.

Ethelgar, Abbot of New-Minster:—Bp. of Selsey, and Abp. of Canterbury:—Bp. of Crediton:—of the E. Angles; *see* Æthelgar.

Ethelmer, Bp. of Elmham, &c.; *see* Æthel-mær.

Ethelmod, Bp. of Sherborne; *see* Æthelmod.

Ethelnoth, Bp. of London; *see* Æthelnoth.

Ethelred, King of Mercia:—of Wessex; *see* Æthelred.

Ethelric, Bp. of Selsey:—of Sherborne; *see* Æthelric.

Ethelsi, Bp. of Sherborne; *see* Æthelsige.

Ethelstan, King of England:—Bp. of Hereford:—of Ramsbury:—a monk; *see* Æthelstan.

Ethelstan, Abp. of Canterbury; *see* Living.

Ethelun, Bp. of Worcester; *see* Æthelhun.

Ethelwald, Bp. of Lichfield; *see* Herkenwald.

Ethelward, Bp. of London; *see* Æthelward.

Ethelwerd, "*Clito*,"—Abbot of Malmesbury; *see* Æthelweard.

Ethelwine, Bp. of Dorchester:—of Wells:—son of Ethelwerd; *see* Æthelwine.

Ethelwlf, King of England:—Bp. of Selsey; *see* Æthelwulf.

Ethelwold, Bp. of Lindisfarne; *see* Æthelwold.

Ethelwold, Bp. of Winchester; *see* Athelwold.

Ethelword, Bp. of Sherborne [c. A.D. 902] succeeds Sighelm, 177.

Etherd (Ethead, Hereferth) [A.D. 678], first Bp. of Dorchester, 307.

Ethered, Abp. of Canterbury, &c., Earl of Mercia; *see* Æthelred.

Etheric, Bp. of Dorchester; *see* Æthelric.

Et-Pirigean; *see* Purton.

Etstan, Bp. of London; *see* Heahstan.

Etymology; of the name of *St. Aldhelm*, 332; of *Biscepstane*, 384; of *Biscepes trane*, *ib.*; of *Burch* [Peterborough], 317; of *Cairclau* [Gloucester], 291; of *Cernel*, 185; of *Cuthbert*, 299; of *Heli*, 322; of *Leicester*, 311; of *Malvern*, 296; of *Tewkesbury*, 295; of *Thorney*, 327; of *Thunre*, 318; of *Whithern*, 256.

Everard, Archdeacon of Salisbury, miraculously cured by means of St. Aldhelm's arm bone, 429; afterwards becomes Bp. of Norwich [A.D. 1121–1145], 429, n. 2.

Everley, Eburleagh, [co. Wilts]; King Ina's charter dated at, 26th May 704, 381.

Evesham, Evesam, abbey of [co. Worc.]; its early history, 296; the B. Virgin appearing to Bp. Eguine, commands him to found the monastery, 297; founded by Eguine, Bp. of Worcester, though the fact is omitted by Beda, 296; in the diocese of Worcester, *ib.*; account of the murder of Wistan, and discovery of his body at Evesham by a miracle, 297–298; Bp. Eguine buried there, 297; the remains of Wistan, son of Wimund, son of Wihlaf, King of the Mercians, translated from Repton thither, 297–298; Eguine and Wistan its patron saints, *ib.*; quotation from the foundation charter, 384.

—, abbot of;

See Ethelwine, *al.* Elwine, Bp. of Wells. Walter.

Eugenius, Subregulus; subscription to a charter, 21st Dec. 937, 402.

Evil spirit; a man possessed by an evil spirit at Malmesbury cured by St. Aldhelm, 417.

Eunuch; Hugh de Orival, Bp. of London, endeavours to obtain a cure of the king's evil by becoming an, 145.

Europe, traversed by the fratricide of Cologne, 426.

Eurus, the east wind, 221.

Eustachius, *primicerius sedis a post.*, 59.

Ewelme, Ewulm, [co. Oxford]; charter of King Ethelstan, of lands there to Malmesbury Abbey, 21st Dec. 937, 401.

Eynsham, abbey of [co. Oxon], Eglesham, Egnesham; united by Remigius, Bp. of Dorchester, to that of Stow [A.D. 1091], 312, n. 7; *see* 313, n. 4; St. Mary's monastery at Stow, removed hither [A.D. 1109], 312, n. 7, by Rotbert Bloet, Bp. of Dorchester at Lincoln, 313, n. 4; Bp. Rotbert's bowels buried there, 314.

—, abbot of; *see* Ælfrie.

Excommunication; of all concerned in lay investitures, by Urban II. at the Council of Rome [24th April 1099], 103; Anselm refuses homage to Henry I. through fear of excommunication, 106; a temporary respite from, granted to Henry I., 112; Anselm meditates having Henry I. excommunicated [A.D. 1105], 114; Calixtus II. threatens Henry I., and Ralph, Abp. of Canterbury, with, 266.

Exe, river, gives the name to Exeter, 201.

Exeter, city of [co. Devon], Execestre, Exonia; built upon the river Exe, 201; its distance from Crediton, 200; fortified by King Ethelstan, 201; its flourishing trade, but barren soil, *ib.*; Bp. Lefric ejects the nuns from St. Peter's, and introduces canons according to the rules of Lorraine, *ib.*; Edulf, son of Earl Ordgar, breaks down the city gate, 203.

—, *see* of; Bp. Lefric transfers his see from Crediton hither, 201.

—, bishops of;

See Lefric.

Exeter, bishops of,—*cont.*

Osbern.

William [de Warelwast].

Expulsion; *see* Cedda, Abp. of York
Wine, Bp. of Winchester; Wilfrid, Abp.
of York.

F.

Fabius [Q. M.], his character by Ennius,
quoted, 19.

Fair, ordered to be held at Malmesbury on
St. Aldhelm's festival, 428.

Faith; want of faith, St. Aldhelm's reason
for delaying the performance of a mira-
culous cure, 436.

Famine; at Winchester alleviated by Bp.
Athelwold, who distributes the church
plate, 169; caused by false coiners
throughout England, A.D. 1125, 442.

[Faricius], Faritius, Abbot of Abingdon; a
Lombard, 126, from Tuscany, 331; a
Tuscan physician, from the city of Are-
tino, 192; a monk of Malmesbury, *ib.*;
[William] Giffard, Bp. of Winchester
mentioned in connection with him, *ib.*; his
improvements recorded in verse by Peter
[Baldwin], *ib.*; writes an account of the
life and miracles of St. Aldhelm, 330;
critique on his life of St. Aldhelm, 331;
his etymology of the name of *Aldhelm*,
incorrect, 332; the book containing a life
of St. Aldhelm probably seen by King
Ethelwlf, at Malmesbury, but afterwards
lost in the time of the Danes, 390;
Henry I. wishes to make him archbishop
[A.D. 1114], but defers to the wishes of
the Council of Windsor, 126; his cha-
racter, 192.

Fast; St. Aldhelm prepares for death with
frequent fastings, 382; three days' fast
appointed previous to the re-translation
of St. Aldhelm's remains, 424; a three
days' fast undertaken by the Malmesbury
monks on behalf of the indecent de-
moniac, 439.

Fathers of the church; nature of their
testimony, 357.

Favonius, the west wind, 221.

Feast, of three days' duration, in honour of
the Kings Egfrid and Elwine, on occa-
sion of the consecration of the church at
Ripon, 217; *see* Festival.

Fécamp, in Normandy; prior of the
monastery; *see* Herbert [Losinga], Bp.
of Thetford.

—, monks of;

See Remigius, Bp. of Dorchester.
Turol.

Fegeld (Felgeld), Abp. of Canterbury [A.D.
832]; holds the see for three months,
20.

Felix, St., first Bp. of the E. Angles at
Dunwich [A.D. 630–646]; a native of
Burgundy, 147; comes to England in the
suite of King Sigbert, *ib.*; endeavours
to disseminate Christianity and esta-
blishes schools, for Latin, *ib.*; holds
the see for 17 years, *ib.*; buried at Dom-
muc [*i.e.* Dunwich], *ib.*; his body trans-
lated to Seham, *ib.*; after some time
removed from Seham to Ramsey Abbey
by Earl Egelwine, 147, 318; succeeded
by Thomas, his deacon, 147.

de Fereris, William, captured by Henry I.
at the battle of Tinchebray [A.D. 1106],
116.

Fernberge [co. Somers.]; nearly 20 miles
distant from the abbey of Malmesbury,
396; charter of King Edward exchang-
ing lands at Hanecintun, with Malmes-
bury Abbey, for others at, A.D. 901, *ib.*

La Ferté, castle of, Feritas; Abp. Ralph
d'Escures falls ill there while on the way
to Rome, 129.

Festival, of St. Aldhelm, always attracts
many to Wareham, where miracles are
performed by the agency of the Saint,
364; of Sts. Senator, Paternus, and
Seubilion kept on 9 Kal. Oct., *i.e.*, 23
September, 400; Constantine, a Greek
monk, spends the festivals in prayer,
415; of St. Aldhelm kept on 8 Kal.

Festival—*cont.*

- Jun., *i.e.*, 25 May, *ib.*, but cf. 382, l. 14 ; a cripple cured at Malmesbury by St. Aldhelm on his festival, 418 ; of Aldhelm occurs on the octaves of Pentecost, A.D. 1078, 424–425 ; of St. Aldhelm falls, in A.D. 1080, on the first day of Pentecost, 427 ; fair instituted by Lanfranc, on the festival of St. Aldhelm, 428 ; St. Aldhelm cures the bedridden woman of Malmesbury on his festival, 435 ; of St. Aldhelm always attended by a low rabble, 438 ; a dumb man, 441, and a blind woman, 442, cured on that of St. Aldhelm.
- Fetters ; the fetters with which Wilfrid, Abp. of York, should have been shackled, fall off him miraculously, 231 ; St. Eguine, Bp. of Worcester, fettered voluntarily, and released miraculously, 297, 386, n. 4.
- Fever ; Anselm miraculously cures one sick of, 123.
- Finan, Bp. of Lindisfarne for York [A.D. 651–661], of Scotch extraction, 211 ; succeeds Aidan, 211, 266 ; baptizes Sigebert II., King of the E. Saxons [A.D. 654], 142 ; unwilling to receive the pall, preferring to remain in the island of Lindisfarne, 211.
- Fines ; Henry I. wishes to fine incontinent priests, 114 ; the fines imposed on incontinent priests by Henry I. made good to them by him, by granting immunity from all payments for three years, 115.
- Fire ; Canterbury cathedral burned before Lanfranc's time, 69 ; Chichester cathedral destroyed by fire [A.D. 1114], 206 ; a flaming fire appears to burn the house wherein Wilfrid is just born, 212 ; presages deduced from it, *ib.* ; a vision of a beautiful youth seen, extinguishing the incendiary fire at the house where Wilfrid died, 244 ; a column of, from heaven guides the ship bearing St. Witburga's body to shore, 325 ; Malmesbury abbey twice burned, 363.
- Firmicus, Julius ; *see* Julius Firmicus.
- Fish, abundant at Canterbury, 3 ; parable of a, 13 ; Abp. Anselm grieved at having eaten a raw herring, 122 ; St. Peter sends a large fish to Mellitus in token of his consecration of the abbey church at Westminster, 141 ; abundance of, at Tavistock, co. Devon, 202 ; St. Cuthbert gives King Elfred a sign by a fish, 269 ; abundance of, in the rivers of Northumbria, 270, 271 ; so abundant in the Isis that swine are fed upon them, 271 ; Bp. Eguine released from his fetters by the finding of the key in a fish's liver, 297 ; miracle of St. Eguine and the fish, 386 and n. 4 ; abundance of, at Chester, 308 ; and Ely, 322–323 ; right of fishing given to Malmesbury Abbey by Cedwalla, 353 ; St. Aldhelm's fears for the land and fishing given by Baldred to the abbey, 355–356 ; anecdote concerning three fishes, 392–393.
- Fisherman, a, of the Isle of Wight, struck blind at sea, taken to Christchurch, thence to Malmesbury, where he is cured by the aid of St. Aldhelm, 422–423.
- Fitz-Haimo, Rotbert ; *see* Robert.
- Fitz-Osbern, William, Earl of Hereford ; *see* William.
- Fitz-Oselm, Osfrith ; *see* Osfrith.
- [Flambard], Ralph ; *see* Rannulf, Bp. of Durham.
- Flanders ; Anselm reaches Wissant, after a tempestuous voyage, 95 ; and is hospitably received by the monks of St. Bertin's monastery, *ib.* ; Grimbold, a native of, 173 ; Bp. Herman, a native of, 182 ; meeting of Henry I. and Pope Calixtus II. at Gisors, 265.
- Flesh ; Elfeldis makes a vow of abstaining from ; result of her transgression, 414 ; a morsel of flesh vomited by a dumb man on recovering his speech, 441 ; a deformed man compared to an immature lump of, 418.
- Fleury, in France, abbey of ; founded to the honour of St. Benedict [middle of 7th cent.], 247 ; Aldulf, Abp. of York,

Fleury—cont.

 venerated there as a special patron, on account of his many gifts, 250.

—, abbots of;

See Abbo.

 Odo, Abp. of Canterbury.

—, monks of;

See Germanus, Abbot of Winchcombe.

 Oswald, Abp. of York.

Florus, deacon of Lyon, writes a book against the heresies of Joh. Scottus [c. A.D. 862], 393 and n. ⁵.

Folbriht, 1st Abbot of Pershore, 298.

Folcuine, Folkwine; a deformed youth of 13 or 14 years, cured by St. Aldhelm, A.D. 1080, 426–428.

Food; moderation of Wlstan, Bp. of Worcester, in, 278; heavy drinking in the bishops' halls, the custom in England, 281; the monks of Coventry ill provided with food by their bishop, Rotbert I., 310.

Formosus, Pope [A.D. 891–896]; letter to the bishops of England respecting the primacy [c. A.D. 892–896], 59–61; confirms to Abp. Pleimund the privileges enjoyed by Augustine, 60; forbids the prolongation of church vacancies, *ib*; threatens Abp. Pleimund and King Edward, unless they fill up vacant sees, 177.

Forthere, Bp. of Sherborne [A.D. 709–c. 736]; succeeds Aldhelm, 175.

Fortifications, of Salisbury, described, 183.

Fortunatus, Venantius Honorius Clementianus [*ob.* c. A.D. 709]; his account of St. Alban [or rather St. Albin], 316 and n. ⁵; his *Life of St. Paternus*, Bp. of Avranches, 399 [and 398 n. ⁵].

Fountain or well; St. Augustine miraculously causes one to spring forth at Cernel, co. Dorset, 185; one springs from the mausoleum of St. Ivo, remarkable for its healing powers, an instance of which is recited from eye witness of the author, 320; St. Aldhelm, accustomed to pass the night, plunged into a, up to the shoulders, 357; St. Aldhelm's, in the valley of the monastery called after his name, *ib*; Daniel, Bp. of Winches-

Fountain—cont.

ter, passes the night in a, at Malmesbury, now called after his name, 357–358; *see* Water.

Fox, the devil appears to St. Dunstan in form of a, 29.

France, Frantia, Gallia, kingdom of; Mellitus, Bp. of London, and Justus Abp. of Canterbury, go thither, 141; French Bps. ordain Wine, an Englishman, to the see of Winchester [A.D. 662], 158; Wilfrid goes thither to be consecrated, 211; Wilfrid wishes to be consecrated by French bishops, 215; Angilbert, Bp. of Paris, and eleven French bishops elect, enthrone, induct, and consecrate Wilfrid, Abp. of York, *ib*; Winfred, Bp. of Lichfield, driven on to the French coast, 221; Joh. Scottus leaves Ireland and goes thither, 392; quits France, on account of his heresies, 394; Athelwold, Dean of Glastonbury and Bp. of Winchester, desires to retire thither, 166; William I. swears to treat his English and French subjects impartially, 252; liberal arts introduced from Italy by Lanfranc, 37; favours the cause of Pope Urban [II.] against Guibert, 86 n.; mentioned by St. Aldhelm with praise, 333.

—, kings of;

See Theoderic.

 Charlemagne.

 Louis le Debonnaire.

 Charles the Bald.

 Hugh.

—, queen of; *see* Judith.

—, legate apostolic in; *see* Hugh, Bp. of Lyons.

—, provinces of, beyond the Rhine, king of; *see* Dagobert.

Fatricide, miraculous pardon obtained at St. Aldhelm's tomb by a, 425.

Fredebert, Bp. of Hexham [A.D. 734–766], succeeds Acca, 255.

Fresia; *see* Friesland.

Fridegodus, monk of Canterbury, writes a

Fridegodus—*cont.*

metrical life of St. Wilfrid [A.D. 940 x 960], 22; nature of the work, *ib.*

Frideric, Bp. of Utrecht [A.D. 830–838], disciple of Boniface, Abp. of Mayence, 11; succeeds Cobanus by the appointment of King Louis le Débonnaire, 12; reproves the alleged incest of Louis and Judith, 13; account of his assassination at the instigation of Judith, 14, 15; his death mentioned, 12, n. 4.

Fridestan, Bp. of Winchester; *see* Frithestan.

Fridesuیدا, Frisewida (Frideswida, Frithestwida), St.; account of the circumstances which lead to her founding the nunnery at Oxford, 315; buried at Oxford, *ib.*; *see* Blind.

Friedrich, St., Bp. of Utrecht; *see* Frideric.

Friesland, Fresia, Frisia; Wilfrid sets sail thither, and is hospitably received for the winter, 221; converts the king and the people, *ib.*; Boniface succeeds Willebrordus as bishop there [8th cent.], 11, 12.

—, king of; *see* Adalgisus.

Frithebert, Bp. of Hexham; *see* Fredebert.

Frithestan, Fridestan, Bp. of Winchester [A.D. 909–931], succeeds Deneuulf, 162; one of the seven bishops consecrated in one day at Canterbury by Abp. Pleimund [A.D. 909], 162, 178; his virtues recorded in many books, 162, 163.

Frithewald (Fridewald), Bp. of Whithern [A.D. 735], succeeds Pehtelm, 257.

Frithebold, subregulus, assists Erkenwald, Bp. of London, to build Chertsey Abbey [c. A.D. 666], 143.

Frome, From, Froom, co. Somers.; St. Aldhelm builds a monastery there to St. John the Baptist, 346, 368; privileges of Pope Sergius I. for it mentioned, 346; St. Aldhelm's charter of privileges respecting the election of abbots, A.D. 705, 379–380; the monastery now decayed, 346; its church still extant, and dedicated to St. John the Baptist, *ib.*

Frome river, in Wessex, 368.

Fruit; the vale of Gloucester excessively abundant in, 291–292; Thorney especially abundant in apples and vines, 326.

Fulbert, Bp. of Chartres [A.D. 1007–1029], his hymn for Easter, sung at Malmesbury Abbey, 440 and n. 2.

Fulda [Benedictine abbey in Germany], monk of the abbey of; *see* Marimanus Scotus.

Furseus, St. [*ob.* A.D. 650], his body uncorrupted, 337.

—, monastery of; *see* [Peronne].

G.

Gallicus Sinus, Straits of Dover, 377.

Gallows, thieves hanged upon, 144.

de Gant, Gilbert; *see* Gilbert, Earl of Lincoln.

Garden; Girard, Abp. of York, dies suddenly in a [21st May 1108], 259.

Garsdon [co. Wilts.], Gersdune, Iserdun, charter of King Ina to Malmesbury Abbey of land there, A.D. 701; 354–355 and 354 n. 4.

Gascony; Abbot Abbo retires to [La Reole], a cell of Fleury in Gascony, and is killed there [13th Nov. 1004], 249.

Gebmund, Bp. of Rochester [A.D. 678–693], succeeds Quichelm, 136.

Gelasius II., Pope; succeeds Paschal II., but dies shortly afterwards [29th Jan. 1119], 264; Ralph, Abp. of Canterbury, waits in Normandy to meet him, and influence him in his favour, 131; intercepted on his way to Rome, by Abp. Ralph, *ib.*; his death, *ib.*

Gemmeticensis monachus; *see* Jumiéges.

Gems; Sighelm, Bp. of Sherborne, brings gems from India, for his church, some of which still remain, 177; beads of gems on the statue of the B. V. Mary, 311; St. Aldhelm's shrine set with gems, 381, 409.

Genoa, Bp. of; *see* Asterius, Bp. of Milan.

- Geoffrey, Bp. of Hereford [A.D. 1115-1121], succeeds Rainald, 304; surnamed "de Cliva," *ib.*; holds the see for five years, *ib.*; his character, *ib.*
- [Gerent, King of Domnonia, letter of St. Aldhelm to him, 361, n. ³.]
- German, St., Germin, said to be brother of St. Etheldrida, 156; Bp. of Auxerre [A.D. 418-448], 197; St. Patrick his disciple, *ib.*; buried in the abbey of St. Edmund, 156; note respecting him, 156, n. ².
- Germanus, Abbot of Winchcombe, accompanies Oswald (Abp. of Canterbury), from Fleury, 294; restores the abbey, *ib.*
- Germany, Empire of, the great commerce between London and, of use in times of dearth, 140; its commerce with York, 208.
- , Emperors of;
See Henry IV.
Henry V.
- Gersdune [co. Wilts.]; see Garsdon.
- Geruntius, King of Domnonia; see Gerent.
- Gewisi, the W. Saxons, 391.
- , king of the; see Cuthred, King of the W. Saxons.
- Giffard, William, Bp. of Winchester; see William.
- [Gilaldanus, Bp. of Whithern, consecrated, A.D. 1133, 257, n. ⁴.]
- [Gilbert de Gant, Earl of Lincoln refounds Bardney Abbey as a priory, A.D. 1086-1089, 312, n. ⁸.]
- [Gildenburgh, Abbey of; see Peterborough.]
- Gillebert; kinsman of Bp. Walker, of Durham, who appoints him his officer for forensic affairs, 271; instigated by the archdeacon Leobine, to kill Liulf, servant of St. Cuthbert, *ib.*; tried for the murder of Liulf, and put to death [14th May 1080], 272.
- Gimegium; see Jumiéges.
- Girald, Abbot of Tewkesbury [A.D. 1102-1109], removes the abbey from Cranborne to Tewkesbury, 295.
- Girard, Bp. of Hereford [A.D. 1096-1101], and Abp. of York [A.D. 1101-1108]; succeeds Rotbert I. at Hereford, 303; the nephew of Walkeline, Bp. of Winchester, 258; succeeds Thomas of Bayeux, as Abp. of York, 258, 303; letter of Pope Paschal II. to him on his delaying submission to the Abp. of Canterbury, [12 Dec. 1102], 258; Pope Paschal accuses him of temporising with the king on the subject of lay investitures, 259; at the command of the king, he makes profession to Anselm, before the arrival of the letter from the pope, *ib.*; had made due profession to Canterbury, 261; sent by Henry I., as legate, to Rome, 107; anxious to obtain his pall while at Rome, *ib.*; returns from Rome with the pall, 259; Henry I. orders him to consecrate three bishops of the province of Canterbury, 109, n., 110; his false modesty, 110, n.; assists at the Council of Westminster [29th Sept.], 1102, 118; assists at the consecration of five bishops, by Anselm, 11th Aug. [1107], 117; formerly Bp. of Hereford, 258; dies unexpectedly in a garden [21st May 1108], 259; character for literature and eloquence, *ib.*; notable for many crimes, and chiefly those of lust and witchcraft, 259 and n. ⁶; eagerly studies the art of witchcraft, 259 and n. ⁶, 250 and n. ¹; the canons of York refuse him burial in the church, but Thomas his successor after some years translates his body thither, 260.
- Girard, a clerk, sent by William II. on a message to the Pope, 89, n.
- Girl, a, from Pucklechurch, 12 years old, cured after three years' waiting, by St. Aldhelm, on Ascension day, 435-436.
- Girviorum provintia; see Jarrow.
- Gislhere, Bp. of Selsey (Gulhere, Cuthere. Gillere) [c. A.D. 780-781]; succeed-Bosa, 205.
- Giso, of Lorraine; Bp. of Wells [A.D. 1061-1088]; succeeds Dudeca, *temp.* Edward the Confessor and William, 194; goes

Giso—*cont.*

to Rome with others, when bishop elect, 251; the bis' ops are confirmed in their sees by Pope Nicholas II., *ib.*; returning home he is attacked by robbers and forced to go back to Rome *ib.*; assists at the consecration of Abp. Lanfranc, 29 Aug. 1070, 39; present at the Council of London, A.D. 1075, 67, n.¹.

Gisors, Gisortium, in Flanders; Pope Calixtus II. meets Henry I. there, and solicits him on behalf of Abp. Turstan, 265.

Glass; *see* Windows.

Glastonbury, Glastonia, Glestonia; position of the town, 196.

—, abbey of; King Ina, by the advice of St. Aldhelm, builds and endows a monastery there [A.D. 688], 196, 354; St. Aldhelm gives to it the vill of Doulting, co. Somers., reserving the usufruct, 382; its possessions enlarged by Brihtwold, Bp. of Wilton at Ramsbury, 182; Bp. Brihtwold has a vision there respecting the royal succession, *ib.*; is buried there, *ib.*; desolated by the Danes, *temp.* Elfred, 196; restored by Dunstan, *ib.*; King Edmund makes it more magnificent than ever, *ib.*; its landed property, *ib.*; its large library of old and beautiful books, *ib.*; King Edmund on his journey to the north translates many bodies of saints to, 198; King Edmund buried there by Dunstan, 29, 198; King Edgar increases its possessions, 198; King Edgar buried there, *ib.*; falls into the hands of bad abbots after the coming of the Normans, 196; account of the events connected with Abbot Turstin [A.D. 1083], 197; St. Patrick buried there, *ib.*; many saints buried there, among them Hilda, Abbess of Streneshalh, 198; Celfrith, Abbot of Wearmouth; part of the bones of Aidan, Bp. of Durham, *ib.*; and St. Benignus, a hermit, *ib.*; a monk of the abbey consecrates the new stone church at Doulting, 382.

Glastonbury—*cont.*

—, abbots of;

See Dunstan.

Turstin.

—, dean of; *see* Athelwold, Bp. of Winchester.

—, monk of;

See Brihtwold, Bp. of Wilton.

Glocestra; *see* Gloucester.

Gloucestershire; in the diocese of Worcester, 291; fertility of the vale of, 291–292.

Gloucester, Glocestra, city of; early history of the, 291; built on the river Severn, *ib.*; called Cairclau in honour of Claudius Cæsar, *ib.*; King Ethelstan dies there [27 Oct., 940], 397; William II. summons William, Bp. of Durham, to his court there, 273; William, Bp. of Durham, falls ill and dies there, [1 Jan. 1096], *ib.*; St. Oswald's abbey at, founded by Ethered [Æthelred, Earl of Mercia] and Elfleda, daughter of King Elfred [A.D. 909], 293; enriched with the Saint's relics from Bardney, *ib.*; the monastery destroyed by the Danes, *ib.*; intimately associated with the abbey of Malmesbury, *ib.*; the three archbishops of York, who were also bishops of Worcester, had their see there, 263, n.²; the archbishops of York, who are also bishops of Worcester, establish canons there, 293; [re-]founded by Aldred, Abp. [of York], 263; the canons impoverished by Thomas I., Abp. of York, 263, n.²; who transfers its lands to St. Peter's Abbey, *ib.*, 293; Abp. Turstan restores the shrine and enlarges the church, 293; the remains of its founders discovered in the south porticus, *ib.*

—, St. Peter's Abbey at; [founded by Wlfhere, King of Mercia, A.D. 680, and re-established for Benedictines by Abp. Aldred, A.D. 1058], 292, n.⁴; [re-]founded by Abp. Aldred [A.D. 1058], 292; Serlo, the abbot, improves its failing condition, 292–293; Abp. Thomas

Gloucester—*cont.*

endows it with lands belonging to the canons of St. Oswald's, 293.

—, abbot of; *see* Serlo.

God, appears to St. Augustine at Cernel, 185; *see* Dei.

Godefredus, Godefridus; *see* Godefrey.

Godefrey, of Cambrai, prior of Winchester; appointed by Bp. Walkeline [c. A.D. 1082], 172; noted for religion and literary pursuits, *ib.*; forms the religious and hospitable rules of the monks at Winchester, 173; his literary works mentioned with praise, *ib.*; his sanctity and perfection of character, *ib.*; confined to his bed for many years by severe illness, *ib.*

Godefrey, Abbot of Malmesbury, a monk of Jumièges; succeeds a fortnight after the death of Abbot Warin [A.D. 1081], 431; improves the condition of the abbey; institutes the library, in which work the author assists, 432; his amiability and temperance; despoils the church to pay the royal tribute; on the following night sees a vision and is stricken with the king's evil of the worst kind, 432–433; a brazen ring found round his body underneath the skin after death [A.D. 1105]; reasons for its being there; verses upon it by an enemy; reply by the author, 433; two notable miracles performed during his abbacy, by St. Aldhelm, 433–437; cures Count Ernulf de Hesding with balsam found in St. Aldhelm's tomb, 438.

Godiva, wife of Earl Leofric, founds a monastery at Coventry [A.D. 1057], 309–310; hangs beads of gems, worth 100 silver marks, upon the image of the B. Virgin, 311; buried in the cathedral porch at Coventry, *ib.*

Godric, Abbot of Peterborough, removed from his abbey for simony [A.D. 1102], 119.

Goduine, Goduine, Earl of Kent; his policy favoured by Abp. Edsi [Eadsige], 35; his banishment procured by Abp. Robert [A.D. 1051], *ib.*; he returns with

Goduine—*cont.*

his sons, *ib.*; quarrel between him and Alfwold II., Bp. of Sherborne, 179; threatened by Alfwold II., 180; falls violently ill, but is ultimately relieved by the bishop, *ib.*; the monks of Malmesbury prevail on him to prevent the intended removal of the see of Wilton from Ramsbury to their abbey, 182; opposes the designs of Bp. Herman upon the abbey of Malmesbury, 420; dies before the return of Herman to his see [A.D. 1053], 183.

Goduine, Bp. of Lichfield [c. A.D. 1004–1008], succeeds Elfeg, 308.

Goduine, Bp. of Rochester [A.D. 995], succeeds Alfstan, 136, and n. 2.

Gold; St. Aldhelm's name in golden letters on the top of his shrine, 390; stripped from the abbey ornaments to pay tribute to William II., 432; *see* Money.

Goldsmith, the King's, steals the shrine containing St. Owen's head, 420.

Goose; Bp. Wlstan, allured from his devotions by the smell of a roast goose, vows never to taste one again, 279; wild geese miraculously acquired by St. Werburga, who restores to life one which had been killed, 308.

Goscelinus [or Joscelinus], monk of St. Bertin, then of Ramsey, and St. Augustine's, Canterbury, 6, n. 1, 7, 8; his account of Abp. Laurentius and his successors mentioned, 6–8.

[Gosfrid, Bp. of Chichester]; *see* William.

Gospels; *see* Bible.

Gout; Rainald, Bp. of Hereford, dies of [A.D. 1115], 304.

Grantebriggensis Pagus; *see* Cambridge-shire.

Greek Church; its dogma respecting the Holy Ghost refuted with success by Anselm at the Council of Bari, 99–100; Anselm writes his work *De Processione Spiritus Sancti*, in furtherance of the same, *ib.*; Pope Vitalian orders Abp. Theodore to guard against its innovations, 329.

Greek Church—*cont.*

—, language; Tobias, Bp. of Rochester, a proficient in the, 136; St. Aldhelm learns it under Adrian, 333; St. Aldhelm's style resembles it in acumen, 344; words from it frequently employed in the old charters, q. v. *ib.*

—, words in text, Perifision merimnoi (*περί φυσέων μερισμοῦ*), 393; Thotocos, ΘΗΘΩΚΟΣ, 404; Paralisin, 414.

—, monk [and archbishop?]; see Constantine.

Gregory [I.], Pope [A.D. 590–604]; his constitutions respecting the primacy of England, 41; sends Paulinus to England as a missionary, 134; confirms the primacy of Canterbury, 46; said to have made the sees of York and London equal, *ib.*; St. Augustine his disciple, 3, 47; his privileges to Canterbury confirmed by Pope Paschal II., 24 Mar. [1117], 129–130; nature of his testimony in the Dialogues, 357.

Gregory I. and II., Popes; some of their decrees ratified at the Council of London [A.D. 1075], 68.

Gregory II. or III., Pope, confirms the primacy of Canterbury, 46.

Gregory III., Pope [A.D. 731–741]; letter to the bishops of England respecting the primacy [*c.* A.D. 731–734], 55–57; invests Tatwine, Abp. of Canterbury, with the pall, and appoints him primate, 56.

Gregory VII., Pope, [A.D. 1073–1085] succeeds Alexander; his admiration of Abp. Lanfranc, 66; letter [to Lanfranc, A.D. 1075] mentioned, *ib.*

[Gregory, Bp. of Utrecht [A.D. 752–784], account of, 12, n. 4.]

Gregory, monk of Malmesbury Abbey [*c.* A.D. 1120]; famed as a physician, 438; endeavours in vain to cure the diseased hands of Ernulf de Hesding, Count of Perch, *ib.*

[Griffith], Griffin, King of the [N.] Welsh [*ob.* A.D. 1063], burns the city of Hereford, and kills Bp. Leouegar [A.D. 1056], 300.

Grimbald, a Fleming, persuades King Elfred to place canons at New Minster, Winchester, 173; buried at Winchester in the New Minster [A.D. 903], *ib.*; reputed a saint, *ib.*

Grimketel, Grimkitel [A.D. 1039–1047], Bp. of Elmham and of Selsey, succeeds Stigand by bribery at Elmham, 150; ejected from his purchased see of the E. Angles [at Elmham], purchases that of Selsey, 205; succeeds Ethelric at Selsey, *cf.* 150, 205; ejected from both sees, 150.

Guarin, Abbot of Malmesbury; see Warin. Guasconia; see Gascony.

Gudlac, St., the hermit; a noble youth, at the age of 25 retires as a hermit to the island of Crowland, where he dies after 15 years, 321; many miracles performed by him after death, *ib.*

Guibert, or Wibert, Antipope; competes for the vacant papacy against Urban [II.], 85; favoured by the German Emperor and the King of England, *ib.*, n.; his character, *ib.*; instigates robbers to waylay and seize Anselm on his departure from Lyons to Rome, 96; the design frustrated, *ib.*; causes a portrait of Anselm to be made, in order that he may not escape in disguise, 103.

Guimund, canon, appointed by Roger, Bp. of Salisbury, prior St. Frisewide's, Oxford, 316; improves the tone of his monastery, and fills it with canons, *ib.*; his excellent character, *ib.*; formerly chaplain to King Henry I., 316, n. 3.

Gundulf, Bp. of Rochester [A.D. 1077–1108], a monk, appointed by Lanfranc on the death of Arnost [19 March], 136; under him the church improves its condition, *ib.*; purchases with his own money the vill of Haddenham [*co.* Buck.], for the monks, 137; educated at Caen under Lanfranc, *ib.*; prophecy of the latter respecting his prelacy, *ib.*; the monks of Rochester supported by Lanfranc through him (*see Preface, page xvi.*), 72; warns King William II. to reform his manner of life, 83, n. 4.

- Gutheard, Bp. of Selsey [c. A.D. 860-862], succeeds Cenred, 205.
 Guy, Abp. of Vienne [A.D. 1088-1119], papal legate in England at the commencement of the reign of Henry I., 128; elected Pope under the name of Calixtus II. [1 Feb. 1119], *q.v.*, 131.
 Guy, Abbot of Pershore, deprived for simony [A.D. 1102], 119.
 Guy, the hermit; companion of the hermit Alduine, of Malvern, 286; goes on a pilgrimage to Jerusalem, *ib.*
 Guy, a robber chief; seizes Herbert, Bp. of Norwich, and releases him on payment of a fine, and on condition of not injuring Anselm at Rome, 108.

H.

- Haddenham [co. Bucks], Heddraam (Heddraham, Ederham), purchased by Gundulf, Bp. of Rochester, with his own money, and given to the monks, 137; still belongs to the see, 137, n. ¹.
 Hadmund (Admund), Bp. of Sherborne [A.D. 868-871], [Heahmund], succeeds Alhstan, 177.
 Hadulac; *see* Netholac.
 Hængsteldeheim, Hagustaldeia; *see* Hexham.
 Haimo, Rothbert, son of; *see* Robert.
 Haimo, Abbot of Cernel; removed from his abbey for simony [A.D. 1102], 119.
 Halicland; *see* Lindisfarne.
 Hampshire, Amptunensis, (Hamtunensis, Hamtuniensis pagus), comprised in the see of Winchester, 175.
 Hankerton, Hanecintun, co. Wilts, two miles distant from the abbey of Malmesbury, 396; charter of King Edward, exchanging lands there with Malmesbury Abbey for others at Fernberge, A.D. 901, *ib.*
 Hardacnut, King of England [A.D. 1040-1042], succeeds Harold, 411; reigns one year, *ib.*; by the advice of Elfric, Abp. of York, decapitates and throws into the Thames the body of his brother Harold, 250; destroys the city of Worcester, at the instigation of Elfric, Abp. of York [A.D. 1041], *ib.*; his death, 34.
 Hare; Anselm miraculously rescues a hare from the hunters, 123.
 [Harmacar, Bp. of Utrecht [c. A.D. 804], account of, 12, n. ⁴.]
 Harold, King of England, succeeds his father, King Cnut, and reigns for four years [A.D. 1037-1040], 411; his dead body inhumanly treated by his brother, King Hardacnut, 250.
 Harold, Earl [A.D. 1053], and King of England [A.D. 1066], opposes, in conjunction with his father, Earl Godwine, the designs of Bp. Herman on the abbey of Malmesbury, 182, 420; the altar of Battle Abbey built upon the spot where his corpse was found, 207.
 Hastings, battle of [A.D. 1066], 36.
 Hathulac; *see* Netholac.
 Haugustald, Haugustaldum; *see* Hexham.
 Headda, Abbot of Whitby and Bp. of Winchester; *see* Hedda.
 Heahmund, Bp. of Sherborne; *see* Hadmund.
 [Heahstan], Etstan, Bp. of London [*ob.* A.D. 898]; (Edstan, Elstan,) succeeds Swithulf, 144.
 Heahstan, Bp. of Sherborne; *see* Ealhstan.
 [Heardred], Erdred, Bp. of Dunwich [A.D. 781-789]; succeeds Eglaf, 148.
 [Heardred], Herdred, Bp. of Hexham [A.D. 797]; succeeds Ethelbriht, 256.
 Heart; remarks of Suetonius respecting it, 188.
 Hebrew, word for God, 185.
 Heca (Beca), Bp. of Dunwich [A.D. 673]; succeeds Bisi, 148.
 Heca, [Hecca], Bp. of Selsey [A.D. 1047-1057]; succeeds Grimkitil, 205.
 Hecca, Bp. of Hereford; *see* Ecce.
 Hedda, Bp. of Lichfield [A.D. 691-c. 706]; succeeds Sexwlf, 307; holds the see of

Hedda—*cont.*

Leicester also, on the ejection of Wilfrid [A.D. 705], 307.

Hedda, Bp. of the W. Saxons at Winchester [A.D. 676–705]; succeeds Leutharius, 159; originally a monk and Abbot of Winchester, 159; [A.D. 676–705]; Abbot of Whitby, 159, n. 2; holds the see for more than 30 years, 159; translates the body of Bp. Birinus to Winchester, 158; Beda's testimony to his virtues, 159; his letters mentioned, *ib.*; letter of St. Aldhelm to him describing the work he is engaged upon, 341–343; subscription to charters, Aug. 688, 354; A.D. 701, 355; his death [A.D. 703], 375; miracles performed by him after death, 159.

[Heddius], Stephanus; a monk of Ripon, 210; life of St. Wilfrid quoted, 22 n. 3; his life of Abp. Wilfrid will be abbreviated by the author in the 3rd book, 210; extract from the work, of the proceedings of the Council held by Pope Agatho [A.D. 679], wherein the case of Wilfrid is discussed and judgment given, 222 n. 2–226 [ob. c. A.D. 720].

Heddraam; *see* Haddenham.

Hedered, Bp. of Worcester; *see* Hethæred.

Hedhed, Bp. of Dorchester; *see* Eadhed.

Hegelmudē, (Hegelmiðe, Hegelmudem, Hegelmunden, Hegelnuthe,) river in Cornwall, St. Petroc's episcopal see near it, 204; *see* Cornwall, *see* of.

Helen, wife of Menelaus, espousals of, 359.

Heli; *see* Ely.

Heliberritanum Concilium, [Council of Eliberis or Illiberis, now *Elvira*, near Granada, in Spain, A.D. 305, *cf.* Brit. Mus. MS. Reg. 9. B. XII, pp. 401–406, for its canons]; one of its acts confirmed by the Council in London [A.D. 1075], 68.

Helmaham; *see* Elmham.

Helmanensis, Helmauensis, Helmeanensis, Episcopus; *see* Elmham, bishops of.

Helmstan, Bp. of Winchester [A.D. 838–c. 841]; succeeds Edmund, *temp.* Eor-birht, King of the W. Saxons, 160.

Hemel, Bp. of Lichfield [A.D. 752]; succeeds Witta, 307.

Hengest, first King of Kent [A.D. ? 455]; obtains the kingdoms of the E. and S. Saxons, and E. Angles by fraud from Wrtigern, 140.

Hengstaldeheim, Hengsteldeham, Hengsteldeheim; *see* Hexham.

Henry I., King of England [A.D. 1100–1135]; crowned by Thomas I., Abp. of York, August [1100], 258; sends messengers to recall Anselm, 105 n.; invites Anselm to return to England, 104; Anselm recalls the rebellious nobles to their allegiance, *ib.*; his brother Robert lands, and Anselm is efficacious in procuring the fidelity of the army to the king, 106; receives Anselm favourably, 105, n.; requires him to do homage and receive investiture, *ib.*; Anselm unwilling, the king gives way, and the matter is referred to the Pope, *ib.*; on the rumour of Robert's invasion he inclines more to Anselm's views, 105, n.; and makes use of him in recalling the rebellious nobles to their allegiance, 105–106, n.; promises to reform the evils which William II. had brought upon the people, 106; Anselm becomes surety for the performance of the promise, *ib.*; Duke Robert sues for peace, *ib.*; and instigates the king to oppose Anselm, 106, n. 4; demands homage from Anselm, 106; Anselm puts it off on the ground of incurring excommunication in such a case, *ib.*; sends messengers to Pope Paschal II., *ib.*; threatens Anselm with exile unless the homage is paid, *ib.*; Anselm willing only to obey the papal letters; return of the messengers with ratification of Pope Urban II.'s decree, *ib.*; disregards the papal letters, 107; writes to Anselm desiring reconciliation, *ib.*; sends messengers to Rome to beg that the decree

Henry I.—*cont.*

may be rendered more lenient, *ib.*; the legate unable to further his cause with the Pope, 108; conceals the letter brought from Rome by his legates, *ib.*; spreads a false report concerning the papal letter sent to him, *ib.*; orders Girard, Abp. of York, to consecrate three bishops of the province of Canterbury, 109, n., 110; begs Anselm to go to Rome, for the settlement of the question respecting investitures, 110; sends William de Warelwast, Bp. elect of Exeter, as legate to Rome with instructions not to give up the right of investitures, 111; asks Anselm to support the legate in his appeals to the Pope, *ib.*; obtains from the Pope some relaxation from the customs imposed on his father, and a temporary immunity from the excommunication pronounced against him, 112; his threatening message to Anselm, 113; Eadmer's collection of letters from the Pope to the king, and between the king and Anselm, mentioned, *ib.*; Anselm meditates having him excommunicated [A.D. 1105], 114; Adala, his sister, Countess of Blois, writes to him with information of Anselm's intending excommunication of him, *ib.*; receives the injunctions of Anselm in good spirit, and appoints to meet him in Normandy 115; Anselm meets him in Normandy and is reinstated, 114; returns to England after making peace with Anselm, *ib.*; captures his brother Robert, Duke of Normandy, with other enemies, 115, 116; his letter to Anselm after the battle of Tinchebray considered the only example of his devotion, 116; text of the letter [28th September 1106], 116–117; relegates to Anselm in perpetuity, the right of investiture, 117; Anselm recognises the homage done by the bishops to the king, *ib.*; the author's grief at his profligacy, 117, n. ¹; appropriates the revenues of the see of Canterbury during the vacancy, 125; pretends caution as

Henry I.—*cont.*

an excuse for delaying the appointment of a new Abp. of Canterbury, *ib.*; his avaricious character, 125, n. ⁶; rebuilds New Minster as Hyde Abbey, Winchester, A.D. 1111, 174, n. ¹; summons a council at Windsor [26th April 1114] to appoint an archbishop, 125; proposes Faritius, Abbot of Abingdon, as archbishop, but defers to the vote of the council, 126; exiles Ralph [d'Escures] when Bp. of Rochester, 127; consents to the appointment of Ralph [d'Escures] as Abp. of Canterbury [26th April 1114], 127; unwilling to have any legate except the Abp. of Canterbury, 128; appoints Thiulf to the see of Worcester [A.D. 1115], 290; Paschal II.'s letter to him 24th March [A.D. 1117], 129; sells the city of Bath to Bp. John for 50 lbs. of silver, 194; restores the decayed nunnery at Reading for Cluniac monks, and unites with it the destroyed monasteries of Leominster and Cholesey, 193; venality of his court, 194, n. ², 195, n. ¹; taxes the priesthood, but is withstood by Ralph, Bp. of Chichester, 206; makes up the quarrel with Ralph, Bp. of Chichester and assists him in rebuilding the cathedral, *ib.*; causes Turstan to resign the archbishopric of York, 262, 263 n. ²; letter of Pope Paschal II. to him [5th April 1117], 263–264; sends a legate to the Pope that he should not consecrate Turstan Abp. of York without due profession made to the Abp. of Canterbury, 265; banishes Abp. Turstan from his dominions in consequence of his undue consecration, *ib.*; personally solicited by Calixtus II. at Gisors on behalf of Abp. Turstan, *ib.*; mention of the death of his first queen Matilda [A.D. 1118], 132, n. ³; espouses Adelis, daughter of [Godfrey], Duke of [Brabant and] Lorraine [2nd February 1121], 132, n. ³; she is consecrated queen the next day at Windsor, *ib.*; Abp. Ralph's rudeness to him respecting his corona-

Henry I.—*cont.*

tion on the day of his second marriage, 132, n. ³; appoints Roger, the larderer, to the see of Hereford, 303; appoints Richard to the see of Hereford [A.D. 1121] on the death of Roger, 304; Rotbert I., Bp. of Lichfield, strips the abbey at Coventry to satisfy his demands, 310, and n. ¹; Rotbert Bloet, Bp. of Lincoln, dies while out riding with the king at Woodstock [10th January 1123], 313; dies four years before Abp. Turstan, 266; reference to the epoch of his coming to the throne, 442.

Henry IV., Emperor of Germany, Emperor Theutonium [A.D. 1056–1106]; favours the cause of Guibert against Pope Urban [II.], 86, n.

Henry V., Emperor of Germany [A.D. 1106–1125]; besieges Rome [A.D. 1117], 129; dies [23rd May] A.D. 1125, 442–443 [442, n. ⁷].

Herbert Losinga, Bp. of Elmham, Thetford, and Norwich [A.D. 1091–1119]; surnamed “Losinga” from his skill in flattery, 151; son of Robert, Abbot of Winchester, *ib.*; formerly prior of Fécamp, in Normandy, *ib.*; becomes Abbot of Ramsey, by purchase, *ib.*; succeeds Bp. Herfast, by purchase, *ib.*; excessively addicted to simony, *ib.*; sent by Henry I. as legate to Rome, 107; to arrange the difficulties respecting the papal legates, 129; intrigues, while at Rome, for rescinding the privileges of the abbey of Bury St. Edmund’s, 107; taken by robbers on his way to Rome; their chief, Guy, releases him on payment of a fine, and on condition that he will not injure Anselm at the court of Rome, 108; unable to further the king’s cause at Rome, *ib.*; returns from Rome, 151; establishes Cluniac monks at Thetford [c. A.D. 1104], *ib.*; his reformation of character, 151, 152; his prognostic, Matt. xxvi. 50, 152; assists at the consecration of five bishops by Anselm,

Herbert Losinga—*cont.*

11 Aug. [A.D. 1107], 117; death [A.D. 1119], 152.

Herdulf, Bp. of the E. Angles (at Rochester); *see* Eadulf.

Herebert (Herbert), Bp. of Worcester [Eadberht] [A.D. 822–848]; succeeds Denebert, 278 and n. ³.

Hereferth [Werefrith], Bp. of Worcester [A.D. 873–915]; succeeds Alnuine, 278.

[Hereferth, St.; translated by Athelwold, Bp. of Winchester, to Thorney Abbey, 327 n. ⁴].

Hereford, city of; position and former importance of, 298; burned by Griffin, King of N. Wales [A.D. 1056], 300; a common saying that no bishop lives long at Hereford, 304.

—, *see* of; the diocese contains the monasteries of Shrewsbury and Wenlock, 305.

—, cathedral of; Bp. Cuthbert’s verses upon a cross and a tomb there, 299; built by Bp. Rotbert I. after the style of that of Aix-la-Chapelle, 300; Eielbriht, King of the E. Angles, buried there, 305; dedicated to St. Eielbriht, 305.

—, bishops of; their series, 298–305—

See Putta.

Tirhtel.

Torhtere.

Walhstod.

Cuthbert.

Podda.

Ecca.

Cedda.

Aldbert.

Esne.

Celmund.

Utel.

Wifeard.

Benna.

Edulf.

Cuthulf.

Mucel.

Deorlaf.

Cinemund.

Hereford, bishops of—*cont.*

Edgar.
 Tidhelm.
 Wifelm.
 Alfric.
 Athulf.
 Ethelstan.
 Leouegar.
 Walter.
 Robert I.
 Girard.
 Roger.
 Rainalm.
 Geoffrey de Cliva.
 Robert II. (de Bethune).

—, earl of; *see* William Fitz-Osbern.

Herefrith, Bp. of Winchester [A.D. 825–833]; succeeds Wighten, 160.

Hereward, Bp. of the W. Saxons at Sherborne [A.D. 736–c. 766]; succeeds Forthere, 175; present at the Council of Clofesho [A.D. 747], 9; subscription to a charter, A.D. 758, 388.

Hereward, the robber; infests the marshes about Peterborough [c. A.D. 1070], 420.

Herewin, Bp. of Lichfield [c. A.D. 816–817]; succeeds Aldulf, 308.

Herfast, Bp. of Elmham [A.D. 1070], and Thetford [A.D. 1075]; originally chaplain to Count William of Normandy, 150; succeeds Ethelmer, *ib.*; his character, *ib.*; his enmity to Lanfranc at Bec, *ib.*; his prognostic, Joh. xviii. 40, 152; assists at the consecration of Abp. Lanfranc, 29th Aug. 1070, 39; his name occurs in the text of the Council of England [A.D. 1072], 150; present at the Council of London, [A.D. 1075], 67, n. ¹; removes his see to Thetford [A.D. 1075], 150.

Herkenuald [Æthelwald], Bp. of Lichfield [A.D. 818–828]; succeeds Herewin, 308.

Herlewine [Hellowin], Abbot of Bec in Normandy, 38; makes Anselm prior, 75; his death [A.D. 1079], 77.

Herman, Hermannus, Herimannus, Bp. of Ramsbury [A.D. 1045], Sherborne [A.D. 1058], and Salisbury [A.D. 1075–1078]; a Fleming by birth, 182; chap-

Herman—*cont.*

lain to King Edward the Confessor, *ib.*; his cupidity, *ib.*; the see of Ramsbury, vacant on the death of Brihtwold, offered to him, *ib.*; unwilling to accept the see of Wilton on account of its poverty, *ib.*; asks King Edward to give him the vacant abbacy of Malmesbury for the see of Wilton instead of Ramsbury, *ib.*; the king consents to the change, but is afterwards dissuaded, at the desire of Earl Goduine and his son [Harold], *ib.*; endeavours to remove his see to Malmesbury Abbey, but prevented by its monks and by Earls Goduine and Harold, 420; disappointed in his hopes, retires indignantly to Norway, 183; enters the abbey of St. Bertin as a monk, *ib.*; disgusted with the unusual privations he has to put up with there, *ib.*; on the death of Al[f]wold, Bp. of Sherborne, he procures himself to be made bishop of the two sees, thus reuniting them [A.D. 1058], *ib.*; holds his see at Sherborne till the time of William I., *ib.*; assists at the consecration of Abp. Lanfranc, 29 Aug. A.D. 1070, 39; present at the Council of London, A.D. 1075, 67, n.; removes the see from Sherborne to Salisbury according to the decree of the Council of London [A.D. 1078], 68, 183; commences a cathedral church at Salisbury, but dies before its completion, 183.

Hermione, daughter of Menelaus and Helen, 359.

Hermits:—

See Athelwold, Bp. of Winchester.

Benignus.

Eduuold.

Guy.

Meldum.

Paternus.

Roger.

Herring; *see* Fish.

Herveus (le Breton), Bp. of Bangor [A.D. 1092] and Ely [A.D. 1109–1131]; quarrels with the neighbouring Welsh, 326;

Herveus—*cont.*

first Bp. of Ely, 325; unlawfully introduced, 125 n. ⁶; made Bp. of Ely, 326.

de Hesding, Ernulf, [first Count of Perch, father-in-law of Matilda, natural daughter of King Henry I.]; his riches, charity, knowledge of agriculture, and exactness in paying tithes, 437; he is afflicted with a loathsome disease in his hands, *ib.*; consults Gregory, the noted physician of Malmesbury, without success; Abbot Godefrey cures him with the balsam found in St. Aldhelm's tomb; he undertakes a pilgrimage to Jerusalem in return, 438; extent of his possessions, 437, n.

Hethbert, Bp. of London [A.D. 794-801]; succeeds Edbald, 144.

Hethered, Hethæred, Hedered, (Hetbarred, Hetered), Bp. of Worcester, [A.D. 781-798]; succeeds Tilhere, 278; subscription to a charter, A.D. 796, 389.

Hevesham; *see* Evesham,

Hexham [co. Northumbr.], Hængsteldeheim, Hagustaldeia, Haugustald, Haugustaldum, Hengstaldeheim, Hengsteldeham, Hengsteldeheim, (Angustald, Augustaldham, Augustaldeham, Hagustald, Hagustaldehem, Hagustaldham, Hagustaldum, Haugustaldeam, Haugustaldehem, Hestoldeham, Hengsteldeam,) 15 miles from York (MSS. B.C. read correctly 84 miles), 255; Abp. Wilfrid exchanges other possessions for it with Queen Etheldrida, *ib.*; the church built at Wilfrid's expense, 218; Wilfrid erects monastic buildings there remarkable for their imitation of Roman grandeur, 255; the beauty of its buildings not destroyed by the ravages of time or war, *ib.*; Wilfrid, by his prayers, cures a monk who had fallen from the top of the church there, 218; Wilfrid unwilling to give up his abbey there, 237; Wilfrid restored to his abbey, 235, by the Northumbrian council, 243.

—, *see* of; erected out of the diocese of York, upon the first expulsion of Wilfrid,

Hexham, *see* of,—*cont.*

211, n. ⁴, 244; by Theodore, Abp. of Canterbury [A.D. 678], 220, 244; subject to the archbishops of York, 254; Danes put the inhabitants to flight or death, and burn the town, 256; now a vill of the archbishops of York, *ib.*

—, bishops of; 255-256—

See Wilfrid.

Eata.

Tumbert.

John.

Wilfrid.

Acca.

Fredebert.

Alhmund.

Tilbert.

Ethelbriht.

Herdred.

Eanberht.

Tidfrid.

Hierarchia, of Dionysius, the Areopagite, translated into Latin by Joh. Scottus, 393.

Hieronimus; *see* Jerome.

Higbert, Bp. of Lichfield [A.D. 779-c. 801]; succeeds Berhtun, 308.

Higbald, Higeald, Hingbald, (Higebald, Hingbaldoch), Bp. of Lindisfarne [A.D. 781-802], succeeds Cinewlf, 267; in his time the Danes ravage Lindisfarne, 267, 268.

Hilda, Abbess of Whitby, [Streneshalh] [*ob.* A.D. 680]; Beda's account of her mentioned, 198; venerated for her sanctity, yet her persecution of Wilfrid reprehensible, 240; Edmund, King of England, has her body translated to Glastonbury, 198.

Hildeida, Abbess of Barking, succeeds Ethelburga, 143; St. Aldhelm dedicates the work *De Virginum Laude* to her, *ib.*

Hingbald, Bp. of Lindisfarne; *see* Higbald. Hinguar [Ingvar] and Hubba, lead the Danes into Northumbria and E. Anglia, 153; capture St. Edmund, King of E. Anglia, and put him to death [A.D. 870], *ib.*

- Holy Ghost, The, 339; appears to Dunstan in the form of a dove, and rests upon the tomb of Odo, Abp. of Canterbury, 30; the Greek dogma respecting the Holy Ghost refuted by Anselm at the Council of Bari [A.D. 1098]; Anselm's work *De processione Spiritus Sancti* written against the Greeks, 100; assistance of, invoked by the author, 331, 356.
- Homage; Anselm unwilling to do homage to Henry I., 105, n., 106; Pope Paschal II. grants the king the right of exacting homage from bishops elect, 114; Anselm recognises the homage made by the bishops to the king, 117; Robert de Belesme tries to exact homage from Ralph d'Escures, Abbot of Séz, and Bp. of Rochester, 127; of Ralph to Anselm, 128.
- Honorius I., Pope, [A.D. 626-638]; confirms the primacy of Canterbury, 46; gives the pall to Paulinus, Abp. of York, 134, 211; letter to Honorius, Abp. of Canterbury, respecting the primacy [c. A.D. 634], 49-51; sends Birinus, afterwards Bp. of Winchester, as a missionary to Britain [A.D. 634], 157; Birinus promises to evangelize the utmost parts of Britain, but is unable to do so, *ib.*
- Honorius, Abp. of Canterbury, [A.D. 627-653]; consecrated by Paulinus, Abp. of York, 134; assists Paulinus to obtain the bishopric of Rochester [A.D. 639], *ib.*; holds the see for 26 years, 6; letter of Pope Honorius I. to him respecting the primacy [c. A.D. 634], 49-51; consecrates Ithamar, Bp. of Rochester [A.D. 644], 135.
- Horses, remarkable use of, 26; miracle respecting a horse, 29.
- Horton, [co. Dorset], Hortuna; an abbey formerly there, founded by Eulf, son of Earl Ordgar, but now destroyed; 203; anecdote of the amazing strength of Eulf exhibited there, *ib.*; Eulf, on his death, desires to be buried there, *ib.*
- Hortuna; *see* Horton.
- Hostiensis Episcopus; *see* Ostia, bishop of. [de Hoveden, Roger; annals of, mentioned, 174, n. ¹.]
- Howel, subregulus; subscription to a charter, 21 Dec. 937, 402.
- Hubald, archdeacon of Salisbury; noted for his scientific knowledge, but afflicted with stammering; a great devotee of St. Aldhelm, by whose means he is cured of grievous pains, on carrying St. Aldhelm's arm bone in procession on Ascension day, 429-431.
- Hubba, and Hinguar, lead the Danes into Northumbria and E. Anglia [A.D. 870], 153.
- Hubert, monk of Malmesbury, cured by smelling St. Aldhelm's bones, A.D. 1078, 424-425.
- Huford, Bp. of Elmham [c. A.D. 781-785], succeeds Athewlf, 148.
- Hugh, King [Duke] of France [*ob.* A.D. 956], sends a piece of the true cross to King Ethelstan, which he gives to Malmesbury Abbey, 397.
- Hugh, Abp. of Lyons, and legate apostolic in France [A.D. 1083-1106]; receives Anselm with hospitality on his journey to Rome, 96; entertains Anselm again, till the death of Urban II. and King William, 103; the B. V. Mary informs an aged recluse of Lyons, respecting the Archbishop's state after death, 125.
- Hugh de Orival, Bp. of London [A.D. 1075-1085], appointed by William I., 145; suffers from the king's evil; undergoes a horrible remedy without success, *ib.*
- Hugh de Abrincis, Earl of Chester; establishes [Benedictine] monks in the nunnery at Chester [A.D. 1093], 78, 308; Anselm desires to visit him, 78; his death [A.D. 1101], 78, n. ².
- Humber, Humber, river; the land north of it, to be subject to the jurisdiction of the archbishops of York, 43, 65, *and cf.* 6.
- [Huna, St., translated by Athelwold, Bp. of Winchester to Thorney Abbey, 327, n. ⁴.]

Hunbert, Bp. of Lichfield [*consecr.* A.D. 828]; succeeds Herkenwald, 308.

Hunbriht, Bp. of Elmham [c. A.D. 824-870], succeeds Alherd, *temp.* Ludekan, King of the Mercians, and Egbirht, King of the W. Saxons, 148.

[Hunferth], Hunferd, Bp. of the W. Saxons at Winchester [A.D. 744-749]; succeeds Daniel, 160; present in the Council of Clofesho [A.D. 747], 9, 160.

Huns; Bertharius, governor of Campania, learns a lesson of fidelity from one of their kings, 222.

Huntingdonshire; contains the abbeys of Peterborough, Ramsey, and Crowland, 317.

Husa, river; *see* Ouse.

Husband, a; deserts his sick wife, who, on her miraculous cure, institutes legal proceedings against him, and he is restored to her, 434-435.

[Huitta], Huuita, Witta, Bp. of the Mercians, at Lichfield [A.D. 737-749]; succeeds Alduine, 307; present at the Council of Clofesho [A.D. 747], 9.

[Hwætherht, Abbot of Wearmouth and Jarrow, c. A.D. 717, 328, n. 2, 329.]

[Hyde, abbey near Winchester; Newminster rebuilt by Henry I., under this name, A.D. 1111, 174, n. 1.]

Hymns; *see* Poetry.

I. J.

Jambriht, Janbriht, (Lambrith), Abp. of Canterbury [A.D. 766-790]; succeeds Breguine, 15; originally Abbot of St. Augustine's at Canterbury, *ib.*; account of him in the *Gesta Regum*, *ib.*; dies [Aug. 790], 16, n. 5, after 27 years archiepiscopate, 17; buried in St. Augustine's Abbey, *ib.*

Jarrow [co. Durh.]; Thomas, second Bp. of the E. Angles at Dunwich, a native of Jarrow, 147.

Jarrow, abbey, dioc. Durh., founded by Benedict [Biscop, A.D. 684], 328, 329.

Jaruman, Bp. of the Mercians at Lichfield [A.D. 662-667]; succeeds Trumhere, 307; re-converts Sighere, King of the E. Saxons, at the instance of Wlfere, King of the Mercians, 142.

Jerome, St.; his Scottish psalter revised by Wilfrid, to correspond with the fifth Roman edition, 211, n. 4, 213; quotations from his works, 152, 342, 343.

Jerusalem, in Palestine; the hermit Guy makes a pilgrimage to, 286; difficulty of the approach to the city of, 426; the breastplate falls from the fratricide of Cologne at the holy sepulchre, *ib.*; Ernulf de Hesding, Count of Perch, having been miraculously cured of a loathsome disease, vows a pilgrimage to, 438.

Jester; indecent behaviour of a, 438; his punishment, 438-439.

Jesus Christ, *The Saviour*; by his crucifixion destroys the legends of the ancient poets, 359; omnipotence of, 418; reference to his miraculous cure of the mother-in-law of St. Peter, 429; mention of, 17, 23, 47, 410, 441 *et passim*.

Jews; William II., being bribed, procures the relapse of some converted Jews, 104, n. 1; mention of them in an Easter hymn by Fulbert, Bp. of Chartres, 440.

Image; of St. Swithun placed at Sherborne by Bp. Alfwold II., 179; of the B. V. Mary, at Coventry, adorned by Godiva with a valuable necklace, 311; description of that mentioned by Daniel, ii. 32, 355; images in solid silver on the shrine of St. Aldhelm, 389.

Ina, Ini, King of the W. Saxons; son of Cissa, 191, 354; brother of Kenten, the father of St. Aldhelm, according to doubtful tradition, 332; the name of his only brother was Inigild, according to the chronicles, *ib.*; very closely related to Kenten, father of St. Aldhelm, 333; his sister Cuthburg, Abbess of Wimbourne nunnery, 379; succeeds Cedwalla [A.D. 688], 354; his character for bravery

L L

Ina, Ini, King of the W. Saxons.—*cont.*

and devotion, *ib.*; founds the abbey of Abingdon, 191; founds the abbey of Glastonbury by the advice of Aldhelm [A.D. 688], 354; his regard for St. Aldhelm's teaching, *ib.*; his liberality to the Abbey of Malmesbury, *ib.*; charter to Aldhelm, and the abbey of Malmesbury, of lands at Iserdun [co. Wilts], A.D. 701, 354-355; St. Aldhelm obtains his permission to go to Rome, 363; [subscription to the bull of Pope Sergius I., c. A.D. 701, 373, n., col. 1]; ratifies the bull of Sergius to the abbey of Malmesbury, 374; St. Aldhelm presents to him the altar brought from Rome, *ib.*; places the altar in St. Mary's church at Briwitone [Bruton, co. Somers.], *ib.*; at St. Aldhelm's request, grants a charter of immunities to all the churches of Wessex, 26th May, 704, 380-381; subscription to charters, 26th May 704, 381; A.D. 705, 380; goes to Rome [A.D. 728], 332; reference to the date of his death, 385.

Incorruption; of Abp. Elphege's remains in our author's time, 33, 171; of the body of St. Waldef, 322; of St. Etheldrida's body at Ely, 323-325; of St. Witburga's body, 325; of the body of St. Furseus, 337.

India; 4; Bp. Sighelm brings back gems from, 177.

Indraht, son of the King of Ireland; *see* Ireland.

Induction, of Wilfrid, Abp. of York, by the French bishops, 215.

Ingvar; *see* Hinguar.

Inigild [*ob.* A.D. 718], only brother of Ina, King of the W. Saxons, 332.

Inguald, Bp. of London [c. A.D. 706, *ob.* 745], succeeds Waldhere, 144.

Inscriptions; of the date of the foundation of Shaftesbury still preserved on a stone in the chapter-house of the nunnery, 186; upon a *triclinium* at Carlisle, 209; the author able to prove what he relates of St. Aldhelm by means of, 385; on the shrine given by King

Inscriptions.—*cont.*

Ethelstan for the remains of St. Paternus at Malmesbury, 399; on an organ given by Dunstan to Malmesbury Abbey, 407; on a holy-water vat, by the same, *ib.*; by Dunstan, upon St. Aldhelm's tomb, 408.

Insignia, bishops'; *see* Crozier, Ring.

Interdiction, by Anselm of Thomas II., Abp. of York, 260; Abp. Turstan threatened with, 266.

Investiture, lay; Pope Urban II. at the Council of Rome [A.D. 1099], excommunicates all concerned in, 103; Anselm unwilling to be invested by Henry I., 105, n.; Pope Paschal II. confirms the decree of Urban II. respecting, 106; Henry I. asserts that the Pope is willing to overlook the cause respecting, 108; Anselm promulgates the letter of Paschal II. to him against *ib.*; Anselm wishes to go to Rome to settle the dispute concerning, 109; the king and court beg Anselm to go to Rome for that purpose, 110-111; Pope [Paschal II.] confirms his intention of not permitting, 112; entrusts the punishment of those who had been invested by the king to Anselm, *ib.*; the legates at Rome settle the controversy, the Pope allowing the king to receive homage from bishops elect, but not to invest them with ring and crozier, 114; Henry I. gives up to Anselm in perpetuity the right of investiture, 117; Girard, Abp. of York, temporises with the king respecting the Pope's decision against, 259; of Rainald, Bp. of Hereford, resented by Anselm, 303.

Inundalum; *see* Oundle.

John, St., the Evangelist; Reading Priory dedicated to him and the B. V. Mary, 193.

John, St., the Baptist; Abp. Cuthbert buried in the Church of, at Canterbury, 15; St. Aldhelm dedicates the church of Frome Monastery [co. Somers.] to him, 346, 368.

John [], Pope, confirms the primacy of Canterbury, 46.

- John VI., Pope [A.D. 701-705]; recommends Wilfrid to abate his austere manner of life, 214; letter of Wilfrid to him demanding that his accusers be punished, and that his abbeys be restored to him, 236-237; recommends Wilfrid to return to his duties in England, 239; Wilfrid conveys letters from him to Ethelred, King of the Mercians [A.D. 704], *ib.*; and to Alfrith, King of the Northumbrians, *ib.*; text of his letter to Ethelred and Alfrid, in favour of Wilfrid [A.D. 704], 240; orders Abp. Bertwald to hear the cause between Wilfrid and the two bishops, Bosa and John, which, if he cannot decide it, is to be referred to Rome, 241.
- John XI., Pope [A.D. 931-936], defends the title of King Ethelstan to the throne of England, 402.
- John XII., Pope [A.D. 955-963]; letter to Dunstan, Abp. of Canterbury, respecting the primacy [A.D. 960-961], 61-62; confirms to Dunstan the privileges enjoyed by Augustine, 61.
- John of Tours, Bp. of Wells, afterwards Bp. of Bath and Wells [A.D. 1088-1122]; succeeds Giso, 194; makes his fortune as a physician, *ib.*; his abilities as a physician, 195; buys the city of Bath for 50 lbs. of silver, for the use of the bishops, 194; obtains the abbey of Bath from King Henry, *ib.*; transfers his see from Wells to Bath *temp.* Will. II. [A.D. 1088], *ib.*; behaves badly at first to the monks of Bath, but afterwards improves his conduct, 195; assists at the consecration of five bishops, by Anselm, 11th Aug. [1107], 117; unwilling at death to restore the possessions he had taken from the abbey, 195; dies at an advanced age, *ib.*; buried in St. Peter's Church, which he had founded, *ib.*; character, *ib.*; his fondness for wine, 195, n. 12.
- [John de Pageham, Bp. of Worcester, A.D. 1151, mentioned, 291, n. 1.]
- John of Beverley, Bp. of Hexham [A.D., 687], afterwards Abp. of York [A.D. 705-721]; succeeds Tumbert at Hexham, 255; succeeds Eata at Hexham, 211, n. 4, 245; expelled for 5 years *temp.* Alfrid, during which time Wilfrid enjoys entire possession of the province of York, 211, n. 4, 245; restored to his see by King Alfrid, *ib.*; succeeds Bosa at York, on the death of King Alfrid, 211, n. 4, 245; Pope John VI. orders Abp. Bertwald to decide the cause between Wilfrid and the two bishops, Bosa and John, or to refer it to himself at Rome, 241; considered a saint, yet his persecution of Wilfrid is reprehensible, 240; Beda's account of him mentioned, 211, n. 4, 245; buried at Beverley, 245; still performs miracles, *ib.*; reference to Beda's account of, *ib.*
- John, Bp. of Porto [near Rome], his speech at the council of Rome upon Wilfrid's case [A.D. 680], 226.
- John, Archdeacon of Canterbury, protests against the consecration of Turstan, Abp. of York, by Pope Calixtus II. [A.D. 1119], 265.
- John, notary of the Pope's council, reads the petition of Wilfrid to the council [A.D. 679], 227.
- John, a monk of Bec, well known to Anselm, 98; Pope Urban [II.] makes him Abbot of St. Saviour's, Telesse, *ib.*; invites Anselm to spend the summer with him at Sclavia, *ib.*
- John, "Scottus," St. [called *Erigena*, 393, n. 4]; [the author in his autograph letter to his friend Peter (Mus. Brit., Append. Reg. MSS. 85, f. 45, b. col. 1) giving an account of Joh. Scottus, says that he himself states he was not a Scot, but *Heruligena*, and adds that the *gens Herulorum* inhabits *Pannonia*], 393; of very small stature, *ib.*; leaves his fatherland, and goes to France, where he lives in intimacy with King Charles the Bald, 392, two facetious tales about him and the king, 392-393; writes

John, "Scottus," St.—*cont.*

De Natura Divisione, or *Perifision Merimnoi* (*sic*), 393 and n. ⁴; Florus writes against the work, 393 and n. ⁵; at the king's request, translates the *Hierarchia* of Dionysius the Areopagite, into Latin, 393; strictures upon the work by Florus and Pope Nicholas I., 393–394; comes to England, *temp.* Elfred, 392; King Elfred settles him at Malmesbury, where he is murdered by his pupils, 394; his body lies where he was murdered in St. Laurence's Church, until the monks, warned by a miracle, translate the remains to the principal church, *ib.*; buried on the left of the altar, *ib.*; epitaph, *ib.*; his remains cast away into a corner of St. Michael's by Abbot Warin, 421; the monks of Malmesbury venerate him next in rank to St. Aldhelm, *ib.*

Jovenian, Abp., patron of St. Samson's monastery at Dol, 400.

Ireland, Hibernia; subject to the Abps. of Canterbury, 44; St. Patrick sent there as a missionary by Pope Celestine [A.D. 430], 197; Indraht, son of the king, and seven earls, carry on the work of conversion, and are martyred, 197–198; its commerce with York, 208; Dagobert, king of Transrhene France, exiled to, 221; adverse winds prevent the translation of Cuthbert's body thither, 268; commerce carried on with Ireland by Bristol, 292; and by Chester, 308.

Irreligion, of the present time, deprecated, 421.

Iserdun [co. Wilts.]; *see* Garsdon.

Isis, Isitiis, river, abundance of its fish, 271.

Ithamar, Bp. of Rochester [A.D. 644–655], succeeds Paulinus, 135; consecrated by Honorius, *ib.*; his English origin, piety, and learning, *ib.*; he ordains Deusdedit, Abp. of Canterbury [A.D. 655], *ib.*; his death, *ib.*

Judas Iscariot, 370, 372, n., col. 2.

Judith, queen of Louis le Débonnaire [*ob.* A.D. 843]; her marriage with him re-proved by Frideric, Bp. of Utrecht, 12, 13; shut up in a cloister on the dissolution of her marriage, 13; the papal see confirms the marriage, but imposes a penance, *ib.*; procures the assassination of the bishop, 14.

Julius Firmicus, a writer upon witchcraft [c. A.D. 337], 259, n. ⁶; his works eagerly read by Girard, Abp. of York, *ib.*

Jumièges, Gimiegium, Gemmeticum, abbey of, in Normandy; Robert, Abp. of Canterbury, dies there [A.D. 1070], 35.

— monks of;

See Godefrey.

Robert Champart, Abp. of Canterbury.

Ivo, St., a bishop of Persia; sets out in disguise with three companions, they arrive in England and settle in the fen country [at Slepe, near Huntingdon], 319; the place of burial of him and his companions not known until the Saint appears to a simple man in a vision, and orders him to acquaint the Abbot of Ramsey, 319–320; the abbot finds the bodies, and translates that of the Saint to the abbey, close to the altar, 320; a fountain springs from his mausoleum, remarkable in our author's time for its healing qualities, *ib.*; many sick cured by its water, one of the cases being witnessed by the author, *ib.*

[Justinian II.], [A.D. 685–711], Emperor of Constantinople, Pope Sergius I. attacks his heresies, 366.

Justus, first Bp. of Rochester [A.D. 604], and Abp. of Canterbury [A.D. 624–627]; ordained bishop by Augustine, 134; succeeds Mellitus at Canterbury, *ib.*; holds the see for three years, 6; consecrates Romanus, Bp. of Rochester [A.D. 624], 134; consecrates Paulinus Bp. of the Northumbrians [York], [A.D. 625], *ib.*; letter of Boniface V. to him [A.D. 625], 47–49; converts Eadbald, King of Kent, 48; accompanied to France by Mellitus,

Justus—*cont.*

Bp. of London, 141; returns from France to his see on the invitation of King Ethelbald, 142.

Juvenal, quotations from; *see* Classics.

K.

Karilef, St. (St. Calais), William of; *see* William, Bp. of Durham.

Karolus, Karolus Augustus, Karolus Magnus; *see* Charlemagne.

Karolus Calvus; *see* Charles the Bald.

Kemble, Cemele, Kemele [co. Wilts]; lands there given by Cedualla to the abbey of Malmesbury, 19 Aug. 688, 353; charter of King Ethelwlf granting land there to Malmesbury Abbey, 22 Apr. 854, 390–391.

Kenelm, St., son of Kenulf, King of Mercia [c. A.D. 819]; buried at Winchcombe Abbey, 294; account of his murder by Quendrida, discovery and burial, 294–295; Dunstan's testimony in his favour adduced, 305; part of his pedigree, 297.

Kenet, river; *see* Kennet.

Kenfrith, Cenfrith, E. of the Mercians and a patrician; grants land at Wdetun to the abbey of Malmesbury, 349; his charter [A.D. 680], 349–350; King Ethelred, his relative, confirms his grant, A.D. 681, 350–351; subscription to a charter, 30 July 685, 352; his good character, 349.

Kennet, Kenet, river; Reading priory placed between the Thames and the Kennet, 193.

Kenred, [Cenred] son of Wlfere, King of the Mercians [c. A.D. 702]; succeeds his father's brother Ethelred as King of Mercia, 239, 386; performs all that is desired for the restitution of Wilfrid, 239; after a reign of four years he abdicates, and renounces the world, *ib.*; goes to Rome with King Offa and Bp. Eguine, 296, 317, 386; dies A.D. 709, 386.

Kent, kingdom of; Pope Boniface V. congratulates Abp. Justus on the conversion of the inhabitants, 47; invaded by King Ethelred of Mercia [A.D. 672], 135; the E. and S. Saxons and the E. Angles originally subject to the kings of Kent, 140; subdued by Alhstan, Bp. of Sherborne, for King Egbirht, 175; Wilfrid while there is instructed in the discipline of the Roman church, 212.

—, kings of

See Hengest.

Æthelberht.

Ercomberht.

Eadbert Præn.

Æthelstan.

Æthelwulf.

—, *see also* England, kings of.

—, Earls of;

See Godwine.

Odo.

Kenten, brother of Ina, King of the W. Saxons, and father of St. Aldhelm, according to a doubtful tradition, 332, 333; very closely related to King Ina, 333; entrusts Adrian, Abbot of St. Augustine's, Canterbury, with the education of his son Aldhelm, *ib.*; documentary proof of this, 334, 335.

Kentuine [Centwine], King of the W. Saxons [A.D. 676]; consents to an exchange of land between Baldred and Malmesbury Abbey, Aug. 688, 354; subscriptions to two charters, Aug. 688, *ib.*; defeats the N. Britons and subjugates them [c. A.D. 682], 360; designates Cedualla, his successor, 352.

Kenulf [Cenwulf], King of the Mercians A.D. 796–822; letter cited from the *Gesta Regum*, 5; letter to him from Pope Leo. III., 19; restores the see of Canterbury to its former dignity, 17; establishes [Benedictine] monks at Winchcombe [A.D. 798], 294 and n. 1; manumits his prisoner [Eadbert Præn] before the altar of Winchcombe at its dedication, 294; buried at Winch-

Kenulf—*cont.*

combe Abbey, *ib.*; mention of his son Kenelm and others of his family, *ib.*

Kenulf, Abbot of Medeshamstede [Peterborough, A.D. 992] and Bp. of Winchester; surrounds his abbey with a wall and calls it Burch, 317; buys the see of Winchester [A.D. 1005], 170; succeeds Bp. Elphege, *ib.*; his death predicted by Elphege during his stay at Rome, 33, 171; dies after two years episcopate [A.D. 1006], 170; [mentioned 406 n. ³].

Kenwald (Coenuald), a monk; Abp. Theodore sends him to accuse Wilfrid before the Pope, 222, 223, n.

Kenwalh [Cenwalh] (Kenewalh, Kenwalch, Kenwald), King of the W. Saxons [A.D. 642–672]; account of his brother (St.) Eielwine, 199.

Kenwalk, Bp. of London [c. A.D. 793], succeeds Edgar, 144.

Killingholme, Killingeham [co. Linc.]; a sacrilegious woman of, punished with paralysis, 439.

Kineard, Bp. elect of Winchester; *see* Cinehard.

Kineberht, Bp. of Dorchester [*ob.* A.D. 732], succeeds Edgar, 312.

Kinedrida, St.; various portions of her pedigree, 317, and n. ³; buried at Peterborough Abbey, 317.

Kinegisl, Kinegils, King of the W. Saxons [A.D. 611–642]; in the 25th year of his reign Birinus (Bp. of Winchester) comes to England [A.D. 634], 157, 158; Osuuald, King of the Northumbrians, marries his daughter, and stands sponsor to him on the same day, 158; baptized by Birinus, Bp. of Winchester [A.D. 635], 157; gives the city of Dorchester to Birinus for an episcopal see, 158.

Kineswida, St.; persuades King Offa, her spouse, to remain celibate, 317; various portions of her pedigree, 317 and n. ³; buried at Peterborough Abbey, 317.

Kineward, Bp. of Wells [A.D. 973–975]; succeeds Brihtelm, 194.

Kinewold, Bp. of Worcester [A.D. 929–957]; succeeds Wilferth, 278.

Kineward, Abbot of Malmesbury; succeeds Ethelwerd [A.D. 980 × 1066], 411.

Kinewlf, King of the W. Saxons [A.D. 755–784]; succeeds Sigebriht, and reigns 31 years, 387; charter to Malmesbury Abbey of lands at the confluence of the streams Meardene and Rotburne, A.D. 758, 387–388; routed at Benesingtune in the 24th year of his reign by Offa, King of Mercia, who usurps the greater part of his kingdom, 388 and n. ¹.

King's Evil; Hugh de Orival, Bp. of London, incurably afflicted by, 145; this and other diseases miraculously cured at St. Milburga's tomb in Wenlock Monastery, 306; the slayer of St. Witburga's doe punished with, 324; description of that worst kind wherewith Godefrey, Abbot of Malmesbury, is punished by St. Aldhelm, 433.

Kinsi [Kynsige], Abp. of York [A.D. 1051–1060]; succeeds Elfrie, 251.

Kinsi, Bp. of Lichfield [c. A.D. 949–963]; succeeds Elgar, 308; subscription to a *charter, 21 Dec. 937, 403.

Kiss; Anselm receives the Duke of Burgundy with a kiss, 97.

Knights; William II, complains of the fewness and badness of the knights sent to him by Anselm on his Welsh expedition, 91; many captured at Tinchebray, 116; Wlstan, Bp. of Worcester, keeps a body-guard of, 281.

Kyrie eleison; heard by Dunstan to be sung by angels, 31.

L.

Lacock, Lacoc [co. Wilts.]; charter of King Ethelwlf granting land there to Malmesbury Abbey, 22 Apr. 854, 390–391.

Laconæ, Castor and Pollux, *i.e.*, the sign Gemini of the zodiac, 382.

Lamb; Bp. Wistan prefers to be dressed in lambs' skin garments, 283; the Prior of Worcester gives Rotbert I., Bp. of Hereford, a cope of lambs' skin, formerly Wistans, in accordance with the sign prophesied, 302.

Lame, the; recover the use of their limbs at the tomb of St. Elgiva at Shaftesbury, 187; *see* Miracles.

Lanferd; *see* Eanferth, Bp. of Elmham.

Lanfranc, Abp. of Canterbury [A.D. 1070-1089]; a Lombard by birth, 37; becomes a monk at Bec, 38; Anselm goes to him while at Bec, for advice, 74-75; acquainted at Bec with Ernulf, afterwards Bp. of Rochester, 138; while at Bec he discovers the ignorance of Herfast, chaplain of Count William of Normandy, [afterwards Bp. of Elmham], 150; Herfast endeavours to obtain his dismissal from Bec Abbey, but is prevented, 150, 151; made Prior of Bec, which post he resigns for Caen, 75; made Abbot of St. Stephen's at Caen [*c.* A.D. 1066], 37, 38, 75; his prophecies while at Caen concerning Gundulf, Bp. of Rochester, and Walter, Abbot of Evesham, 137; succeeds Sígand at Canterbury, 38; comes to England, at the invitation of William I., 39; consecrated archbishop, 29 Aug. 1070, *ib.*; Thomas, Abp. elect of York, goes to Canterbury for consecration, but departs unconsecrated, *ib.*; a writing by him respecting his ordination and his controversy with Thomas, Abp. of York, quoted, 39-43; his prognostic, 68; his charitable disposition in accordance with the prognostic at his consecration, 68-69; restores and amplifies the cathedral church, 69; enriches the clergy and monasteries, *ib.*; encourages poor scholars, *ib.*; recovers the lost villis of the church, 70; his successful lawsuit, against Odo, Bp. of Bayeux, *ib.*; appearances of St. Dunstan to him, *ib.*; restrains the frivolity of the monks at Canterbury, 71; his liberality to the monkish orders, *ib.*; resists the

Lanfranc, Abp. of Canterbury—*cont.*

allurements of William I., and consequently neglected, 72; honorably received at Rome by Pope Alexander II. [A.D. 1072], 65; prevails upon the Pope to prohibit the ejection of monks from cathedrals to make room for secular clergy, 72; successfully intercedes for Thomas, Abp. of York, and Remigius, Bp. of London, at Rome, 65; builds poor-houses and hospitals at Canterbury, 72; institutes regular canons at St. Gregory's there, *ib.*; the king thinks him severe with Thomas, Abp. elect of York, but is convinced to the contrary, 40; states his opinions before the Pope, 41; and before the king's court, which gives sentence in his favour, *ib.*; sends an account of the proceedings to the Pope, *ib.*; dispenses with the oath of profession in the case of Thomas, Abp. of York, 43; letter to Pope Alexander II., 43, text, 44-46; [Beda's] *Gesta Anglorum* adduced by, 63; settles the dispute respecting the primacy in favour of Canterbury, 63-65; and refutes the objections urged by Thomas, Abp. of York, *ib.*; causes the disputes with Thomas and their settlement at the Council of Winchester, 44; to be written down, 65; procures the restoration of Remigius to the see of Dorchester, 312; William I. permits him to convene councils, 66; presides over the council of London [A.D. 1075], *ib.*; attacks the avarice of the Lombards, 68; appoints Arnost, Bp. of Rochester, on the death of Siuuard [A.D. 1076], to reinstate the good condition of the church, 136; improves the state of St. Alban's Abbey 72; and appoints Paul the abbot [A.D. 1077], *ib.*; assists Abbot Paul to improve the abbey of St. Albans, 317; appoints Gundulf, a monk, Bp. of Rochester on the death of Arnost [A.D. 1077], *ib.*; Osbern's life of Elfric, Abp. of Canterbury, written at his request [*c.* A.D. 1080], 33, n. 2; orders the cano-

Laufanc, Abp. of Canterbury—*cont.*

nization of St. Aldhelm, and institutes a fair on his festival, 428; assists the clergy at Rochester, by means of Bp. Gundulf, introduces 50 monks, and gives a vill for their support, [A.D. 1083] 72; King William I. well disposed towards, 72; but King William II. neglects his promises to, 73; Earl Waldef confesses his innocence to, 322; cites Bp. Wistan before a council, for want of knowledge, 284; unsuccessfully resists Bp. Wistan's endeavours to regain the lost vill of the see of Worcester, 285; erudite in sacred and profane learning, 37; universally famed for knowledge, 38; his assiduity and rectitude, 65; his industry, 73; and literary abilities, *ib.*; many Englishmen rival him in scientific attainments, 126; death by fever after 19 years primacy [24 May 1089], 73; after his death the English church suffers from the rapacity of the king, 77; after his death King William II. had given away some of the possessions of the see among his courtiers, 83; his temporalities restored to Anselm 6th March 1093 [MSS. B.C. read *prid. non. Novembr.*], *ib.*

Langres, Lingoues, town of Champagne, in France; Celfrith, Abbot of Wearmouth, dies there, 198.

Laodicea, Council of [A.D. 366]; its acts mentioned, 67, and n. 3.

Lantoni; *see* Llanthony.

Lanzo, Prior of the Chuniacs at Lewes [A.D. 1077]; raises the priory to the highest degree of excellence, 207; his excellent character, *ib.*

Larks; considered a great dainty by Wistan, Bp. of Worcester, 279.

Lateral palace, Rome; the Emperor Constantine gives his palace there as a see for the popes, 364; Abp. Anselm present there while William de Warelwast makes his appeal to Pope Paschal II. in favour of Henry I., 111, 112; St. Aldhelm sojourns with Pope Sergius I. there, 364.

Latin; Felix, Bp. of the E. Angles, at Dunwich, establishes schools for, in his diocese, 47; a work of Boethius rendered into simpler language, 177; St. Aldhelm learns it under Adrian, 333; Cellanus compliments St. Aldhelm on his Latinity, 337; St. Aldhelm's style resembles the Roman for brilliancy, 344; Joh. Scottus translates the *Hierarchia* of Dionysius the Areopagite into, 398.

Latium; *see* Rome.

Lauds; *see* Matins.

Laurence, St.; churches dedicated to him by St. Aldhelm at Bradeford, 346; and at Malmesbury, *q.v.*

Laurence, Abp. of Canterbury; succeeds Augustine [A.D. 604], 5; holds the see for five years [*ob.* A.D. 619]; his praises related by Beda and Goscelinus 6; monks at St. Saviour's, Canterbury, in his time, 32; succeeded by Mellitus, 142.

Laurence, Abbot of St. Saviour's, Canterbury [living in A.D. 615], 47.

Law; the folly of breaking laws made by oneself, 105, n.; Henry I. promises to amend the laws of William II., 106; lawsuits carried on in the Norman language [c. A.D. 1090], 285; a bedridden woman is deserted by her husband; after her cure she seeks legal redress, and he voluntarily returns to her, 434, 435.

Lay-investitures; *see* Investitures.

Lefgar, Bp. of Lichfield [A.D. 1020]; succeeds Goduine, 308.

Lefminstre; *see* Leominster.

Lefric [Leofric], Earl, and Godiva his wife found and richly endow the monastery at Coventry [A.D. 1057], 309-310; buried in the porch of Coventry Cathedral, 311.

Lefric [Leofric], Bp. of Crediton and Exeter [A.D. 1046-1072]; a noble and learned man from Lorraine, 201; succeeds Living, *temp.* Edward [the Confessor.] *ib.*; transfers his see to Exeter [A.D. 1049-1050], *ib.*; ejects the nuns from St. Peter's monastery and institutes

Lefric—*cont.*

a bishopric and canons regular according to the rule of Lorraine, 201; mentioned, 177, n. 4.

Lefsi, Bp. of Worcester [A.D. 1016–1033]; succeeds Wlstan I., 250, 278.

Lefstan, Abbot of Bury, *temp.* Edward the Confessor, 155; his treatment of the body of St. Edmund, *ib.*; his miraculous punishment therefor, 156; King Edward the Confessor sends Balduine, a monk of St. Denis, to cure him, but without avail, *ib.*

Lefstan, a youth, insults the relics of St. Edmund, 154; becomes mad and is eaten by worms, *ib.*

Legacestrensis episcopus; *see* Leicester, bishops of.

Legates; the legates sent by Anselm discredited by the English court, 108; unable to further the cause of Henry I. at Rome, *ib.*; the legates sent to Rome, quarrel among themselves after returning, *ib.*; sent to Rome to settle the quarrel between the Pope and the king, 114; sent by Pope Nicholas II. to appoint Wlstan Bp. of Worcester [A.D. 1062], 252; position of the papal legate in England, 305.

See Alexander, the monk.

Anselm.

Baldwine, the monk.

Cono.

Girard, Abp. of York.

Herbert Losinga, Bp. of Norwich.

Hugh, Bp. of Lyons, legate in France.

Peter.

Robert, Bp. of Chester.

Sefred, Bp. of Chichester.

William de Warelwast.

Legacestra, Legrecestra; *see* Leicester.

Legions, Roman; discharged Julian legions settle at Chester [Cestra legionum], 308.

Legra, river; gives its name to Leicester, 311.

Leicester, city of; situate on the banks of the Legra, 311.

Leicester, *see* of; erected out of the see of Lichfield, 307; united to that of Lindisfarne [Lindsey], now Lincoln, by Bp. Leuine, *temp.* Edgar, 311, 312; suppressed on the ejection of Wilfrid, 307; renewed by the appointment of Totta, *ib.*; extinct in our author's time, 16.

—, bishops of—

See Wilfrid, Abp.

Totta.

Edberht.

Unwona.

Werenberht.

Rethun.

Aldred.

Celred.

Winsi.

Leuine.

Lent, season of; Athelwold, Bp. of Winchester, spends Lent at Thorney Abbey, 327; the paralysed woman reaches Malmesbury and remains in the abbey during the whole of, 440.

Leo I. Pope [A.D. 440–461]; decretals of, concerning transfers of sees mentioned, 67.

Leo III., Pope [A.D. 795–816]; letter sent to him from Eanbald, Abp. of York, and other bishops, 17; letter to Kenulf mentioned, 19; confirms the primacy of Canterbury, 46; letter to Athelard, Abp. of Canterbury, respecting the primacy [A.D. 802], 57–59; confirms to Abp. Athelard the privileges originally enjoyed by Augustine, 58; Leo III., read in all MSS. but A., for Leo IV., 161.

Leo IV., Pope [A.D. 847–855]; makes Æthelwulf, King of England, 161.

Leo, Petrus; *see* Peter.

Leo, “*Scrinialis Sedis Apostolicae*”; letter written by his hand, 61–62.

Leobine; a clerk appointed by Walker, Bp. of Durham, to be his archdeacon, 271; envies Liulf, servant of St. Cuthbert, for his superior knowledge of law matters, imparted to him by the saint, *ib.*; procures the death of Liulf, at the hands of Gillebert his brother officer, *ib.*;

Leobine—*cont.*

tried for the murder of Liulf; takes refuge in a church, which is set on fire before he will leave it, and is killed [14 May 1080], 272.

[Leofric,] Earl:—Bp. of Crediton and Exeter; *see* Lefric.

[Leofwine]; *see* Leouine.

Leominster, Lesmonasterium, Lefminstre (Lefmonasterium) [co. Warw.]; portion of the body of St. Edward removed thither from Shaftesbury, 188; the destroyed abbey united by Henry I. with the new monastery at Reading, 193.

Leonegar [Leofgar], Bp. of Hereford [A.D. 1056], succeeds Ethelstan, 300; Griffin, King of the [N.] Welsh, kills him [A.D. 1056], 300 and n. 2.

Leouine, Leuine [Leofwine], Bp. of Dorchester, [c. A.D. 965], succeeds Brihtred, 312; unites the sees of Dorchester and Leicester, 312; unites the sees of Lincoln and Leicester, *temp.* Edgar, 311; succeeds Celdred at Leicester, *ib.*

Leouine [Leofwine], Bp. of Lichfield [A.D. 1053-1067]; succeeds Wlsi, 308.

Lesmonasterium; *see* Leominster.

Lestingai (Lestingaham, Lestingham), monastery of, co. Northumb.; Cedd, Bp. of London, buried there, 142.

Letard, [Lethard,] St. [*ob.* c. A.D. 956]; notice of his life and miracles, 7-8, by *Goscelinus, q.v.*

Letter; of Adala, Countess of Blois, to Henry I., her brother, mentioned, 114; of Pope Agatho to the sixth General Council [A.D. 680-1], 7; of Alcuin to Charlemagne [A.D. 796], 246; of Alcuin to Eanbald, Abp. of York, *ib.*; three letters of Alcuin to Ethelard, Abp. of Canterbury, 17-19; of Alcuin to Ethelard, Abp. of Canterbury [A.D. 798], 247; of Alcuin to King Eielred [A.D. 793], 209, 268; of Alcuin to Ethelbriht, Bp. of Hexham, 255-256; of Alcuin, the deacon, to Higbald, bishop, and the congregation of the church of Lindisfarne [A.D. 793], 267-268; of Al-

Letter—*cont.*

cuin to the brethren of Whithern, 256-257; letters of St. Aldhelm, mentioned, 344; of St. Aldhelm to the lukewarm abbots of Abp. Wilfrid, 338-339; of St. Aldhelm to his pupil Adilwald, 339-340; of St. Aldhelm to Adrian, Abbot of St. Augustine's, Canterbury, 334; of St. Aldhelm to Adrian, Abbot of St. Augustine's, Canterbury, cited in proof of his leaving for ill-health, 335; of St. Aldhelm to Cellanus, 333; mentioned, 337; between Hedda and Aldhelm, Bps. of Winchester and Sherborne, mentioned, 159; of St. Aldhelm to Bp. Hedda, 341-343; [of St. Aldhelm to Gerent, King of Domnonia, 361, n. 2]; of St. Aldhelm to Winberht, clerk to the king, 355-356; of St. Aldhelm to Withfrid, mentioned, 332; of St. Aldhelm to his pupil Wihtfrid, in Ireland, against lasciviousness, 358-359; of Anselm to Henry I. on the right of bishops to govern the morals of the priests, mentioned, 115; of Anselm to Paschal II., mentioned, 260; of Anselm to Thomas II., Abp. of York, 260-261; of Pope Boniface IV. to Ethelbert, King of Kent [A.D. 615], 46-47, cf. 46, n. 2; of Boniface V. to Justus, Abp. of Canterbury [A.D. 625], 47-49; of Cellanus to St. Aldhelm, 337; Eadmer's collection of letters between Pope Paschal II., Henry I., and Anselm, mentioned, 113-114; of Pope Formosus to the bishops of England [c. A.D. 892-896], 59-61; letters of Godefrey of Cambrai, Prior of Winchester, mentioned with praise, 172; of Pope Gregory III. to the bishops of England [c. A.D. 731-734], 55-57; of Pope Gregory VII. to Lanfranc [A.D. 1075], mentioned, 66; of Henry I. to Anselm, 107; of Henry I. to Anselm, after the battle of Tinchebray [28 Sep. 1106], 116-117; of Pope Honorius I. to Honorius, Abp. of Canterbury [c. A.D. 634], 49-51; Wilfrid conveys to Alfrid, King of Northumbria, the letter of Pope John VI., 239; and

Letter—*cont.*

to Ethelred, King of the Mercians, *ib.* ; of Pope John VI. to Ethelred, King of the Mercians, and Alfrid, King of the Deiri and Bernitii [A.D. 704], 240-241 ; of Pope John XII. to Dunstan, Abp. of Dorobernia [A.D. 960 or 961], 61-62 ; of Lanfranc to Pope Alexander II., 43, its text, 44-46 ; of Lanfranc against Berengarius, mentioned, 73 ; of Pope Leo III. to Athelard, Abp. of Canterbury [A.D. 802], 57-59 ; of Pope Nicholas [I.] to King Charles the Bald, 393-394 ; of Abp. Odo to his suffragans [A.D. 943], 23-24 ; [of Pope Paschal II.] to Anselm, ratifying the decrees of Pope Urban, 108 ; promulgated by Anselm, *ib.* ; of Pope Paschal [II.] to Girard, Abp. of York, on the subject of profession to Anselm, [12 Dec. 1102], 258-259 ; of Pope Paschal II. to Henry I., confirming Pope Urban's decision respecting lay investitures, 107 ; [of Pope Paschal II.] to Henry I., brought home by the legates, 108 ; of Pope Paschal II. to Henry I. [5 April 1115], 263-264 ; of Pope Paschal II. to the bishops and King of England, Benevento, 24 Mar. [1117], 129-130 ; its unsatisfactory nature, 130 ; of Radbodus, Provost of Dol, to King Athelstan, 399-400 ; of Pope Sergius I. to Ethelred, Alfred, and Aldulf, Kings of England [A.D. 693], 52-53 ; of Pope Sergius I. to the Bishops of England [c. A.D. 693], 52-55 ; of Pope Sergius I., against the heretic Emperor [Justinian], mentioned, 366 ; of Abp. Theodore to Ethelred, King of the Mercians, 234 ; of Pope Vitalian to Theodore, Abp. of Canterbury [A.D. 668], 51-52 ; Pope Urban [II.] sends letters to William II., ordering Anselm's rights to be restored to him, 97 ; sent to Warin, Abbot of Malmesbury, at the king's court, 428 ; of Wilfrid to Pope John VI., 236-237 ; of the Pope, brought in proof of innocence, by Abp. Robert, 35 ; a papal letter containing an account of the discovery of

Letter—*cont.*

Kenelm's murder, sent to the Kings of England, 295 ; Nothelm (Abp. of Canterbury), when a priest, collects papal letters for Beda, 8.

Leutherius [Hlothhere], Bp. of the W. Saxons at Winchester [A.D. 670-676] ; sent by his uncle, Bp. Angilbert, to succeed him, 159 ; consecrated by Abp. Theodore, *ib.* ; holds the see for 7 years, *ib.* ; the author unwilling to omit what is said of him in the [A.-S.] Chronicles, *ib.* ; ordains St. Aldhelm priest, at Malmesbury, 347 ; ordains St. Aldhelm, when a priest, to be Abbot of Malmesbury, 334, 347, 385, 403 ; his charter-grant to St. Aldhelm and his successors at Malmesbury, 26 Aug. 675, 347-349 ; his charter to Malmesbury Abbey cited in proof of St. Aldhelm's education in the abbey, 334 ; St. Aldhelm fears that the liberality of the bishop to the Abbey of Malmesbury will not be imitated by his successors, 363.

Lewes, priory of [co. Suss.] ; in the diocese of Chichester, 207 ; founded for Cluniac monks by William, Earl of Warren [A.D. 1077-8], and dedicated to St. Pancras, *ib.* —, prior of ; see Lanzo.

Library ; that of Salisbury formed by Bp. Osmund, who himself writes and binds many of the books, 184 ; Bp. John collects books for Bath Abbey, 195 ; beauty and antiquity of the books at Glastonbury, 196 ; Abp. Egbert founds a noble library at York, 246 ; established at Durham Cathedral by Bp. William, 273 ; St. Benedict [Bishop] collects a library for his abbey, 328 ; the author assists Abbot Godefrey in preparing the library of Malmesbury Abbey, 431.

Lichfield, Licetfeld, Licitfeld, Licifeld (Lichefeld, Lichefelda, Lichefeld, Lichesfeld), [co. Staff.], city of ; position of, and its unfitness for an episcopal see at the present day, 307 ; Cedda, Bp. of Lichfield, buried there, 142, 307.

Lichfield, *see of*; history of the, 307–311; King Offa erects an archbishopric there, 15–16, 148, 277; Alcuin's letter to Abp. Ethelard begging that the archiepiscopal pall of the bishop of the Mercians be not taken away until a vacancy occurs, 19; Wlfere, King of the Mercians, permits Wilfrid to establish himself there, 216; Wilfrid appoints Cædā, late Abp. of York, to be bishop [A.D. 669], *ib.*; the original diocese comprised all Mercia and Lindisfarne, except the dioceses of Worcester and Hereford, 307; divided into two sees, Lichfield and Leicester, on the death of Bp. Sexwlf [A.D. 691], *ib.*; divided into three sees, Lichfield, Leicester, and Dorchester, on the death of Bp. Alduine [A.D. 737], *ib.*; Thomas, Abp. of York, disputes with Lanfranc respecting its subjection, 41; removed to Chester, *temp.* William I., by Bp. Peter [A.D. 1075], 68, 308, 309; Bp. Rotbert I. commences many buildings there, 311; removed from Chester to Coventry by Bp. Rotbert I. [A.D. 1095], 309.

—, bishops of—

See Diuna.

Cellah.

Trumhere.

Jaruman.

Cædā (St.).

Winfrid.

Sexwlf.

Hedda.

Alduine.

Huuita.

Hemel.

Cutfrid.

Berhtun.

Higbert.

Aldulf.

Herewin.

Herkenuald.

Hunbert.

Cinebert.

Tunfrith.

Elle.

Elgar

Lichfield, bishops of—*cont.*

Kinsi.

Winsi.

Elfah.

Goduine.

Lefgar.

Brihtmar.

Wlsi.

Leouuine.

Peter.

Rotbert I. [de Limesey].

Rotbert II. [Pecca].

Roger de Clintune.

Light; a miraculous light sent to Wilfrid, Abp. of York, while imprisoned in a dark cell, 230; a pillar of light points out the murdered body of St. Wistan, 297; a celestial light shines on the grave of Joh. Scottus, 394.

Lightning, frequent throughout the year A.D. 1125, 443.

[de Limesey], Rotbert, Bp. of Lichfield; *see* Robert I.

Lincoln, *Lincolia*, *Lindocolina* (*Lincolnia*), city of; description, 312.

—, *see of*; held by the bishops of the Mercians, 158; the see of Lindisfarne [Lindsey] united to that of Leicester, 311, 312; Thomas, Abp. of York, disputes with Lanfranc respecting its subjection, 41; the see of Dorchester removed thither [A.D. 1095], 312; Bp. Remigius dies just before the consecration of the cathedral church, 313; Bp. Rotbert Bloet performs the ceremony of consecration, *ib.*; Bp. Rotbert adorns the cathedral, 314; jurisdiction over Cambridgeshire taken from it for the new see of Ely [A.D. 1108–1109], 325; Bp. Rotbert's body buried there, 314.

—, earl of; *see* Gilbert de Gant.

—, bishops of—

See Remigius.

Robert Bloet.

—, St. Mary's church; Bp. Remigius places canons there, 312.

Lindisfarne, island of [co. Northb.]; a small island, called also *Halieland*, 266; after

Lindisfarne—*cont.*

the retirement of Paulinus from Northumbria, Christianity first established at 268; St. Aidan resigns the see of York, and retires thither [of which place he becomes the first bishop], 266; the three successors of Abp. Paulinus unwilling to leave the island and undertake the archbishopric of York, 211; Cudda instructs Wilfrid there, 212; Danes ravage the island [A.D. 793], 267, 268; the saints' bodies removed to the mainland, 268.

—, see of; Theodore, Abp. of Canterbury, creates a new see there out of the diocese of York [A.D. 678], 220; the see of Lindisfarne [Lindsey], which is now called Lincoln, united to that of Leicester, *temp.* Edgar, 311, 312; its state improved under Bp. Edmund, 270; removed to Durham by Bp. Edmund, *ib.*; the only one in Northumbria now extant (*i.e.* at Durham), 266; *for continuation of the history, see* Durham.

—, bishops of—

See Aidan.

Finan.

Colman.

Tuda.

Eata.

Cuthbert.

Edberht.

Edfrid.

Ethelwold.

Cinewlf.

Higebald.

Egbert.

Erdulf.

Cutheard.

Milred [*? Tilred*].

Wihfred.

Uhtred.

Sexhelm.

Aldred.

Assi.

Aldhun.

Edmund.

Walker.

Lindissa, *i.e.* Lindsey, bishop of—
See Alwi.

Dorchester, Bps. of.

Lindocolina; *see* Lincoln.

Liner (Liuer, Lyuer), river [*now* Lynher creek]; the town of St. German's upon it, according to some the site of the see of Cornwall, 204.

Lingones; *see* Langres.

Lire, abbey of, in Normandy, monk of;
see Warin.

Literature; of Anselm, 122; Oswald, Abp. of York, encourages, 249; the monks of the Abbey of Wearmouth celebrated for their, 254; Walker, Bp. of Durham, famed for, 272; Wlstan, Bp. of Worcester, fond of the study of, when a boy, 278; Samson, Bp. of Worcester, famed for his, 289, and n. ³; the higher branches of study withheld by Bp. Rotbert I. of Lichfield from the monks of Coventry, 310; that of the canons of St. Mary's, Lincoln, notable, 312; that of Guimund, canon and prior of St. Frisewide's, Oxford, remarkable, 316; St. Aldhelm extremely proficient in, 336; Artwilus, son of the King of Scotland, famed for, *ib.*; Elfrie, Abbot of Malmesbury, noted for, 405; *see* Works.

Living, Elstan, Ethelstan, Bp. of Wells [A.D. 999], and Abp. of Canterbury [A.D. 1013–1020]; succeeds Elwine at Wells, 194; succeeds Elfege at Canterbury, being appointed by King Egelred [A.D. 1013], 33, 194; holds the see for seven years, 33–34.

Living, Bp. of Crediton and Cornwall [A.D. 1027], Bp. of Worcester [A.D. 1038–1046]; succeeds Ednod, 200; succeeds Brihtge at Worcester, 278; originally a monk of Winchester, and Abbot of Tavistock, 200; his intimacy with King Cnut, *ib.*; accompanies Cnut to Denmark, *ib.*; and to Rome, *ib.*; Cnut while detained abroad makes him his deputy, *ib.*; on the death of his uncle Brihtwold, Bp. of Cornwall, the king permits him to hold the two sees at the

Living—*cont.*

same time, *ib.* ; enriches the abbey of Tavistock, and is duly honoured there after death, 201, 202 ; his overbearing character, 200 ; a horrible noise heard throughout England on the occasion of his death, 201.

Liulf ; servant of St. Cuthbert at Durham, 271 ; envied by Archdeacon Leobine because of his better judgment in law, attained by the assistance of the saint, *ib.* ; murdered by Gillebert at the instigation of Leobine, *ib.* ; his murderers put to death [14 May 1080], 272.

Llandaff, bishop of ; *see* Urban.

Llanthony, prior of ; *see* Robert II., Bp. of Hereford.

Lodbrók ; *see* Ragnar Lodbrók.

Log ; a dry log, smeared with blood of Elphege, grows green again, 171.

Lombards, Langobardi, Longobardi ; Lanfranc inveighs against their avarice, 68.

See Faricius.

Lanfranc.

London, Londonia, Lundonia, city of ; its position, 140 ; its riches and inhabitants, *ib.* ; William, Duke of Normandy, arrives, 86 ; Roger, the larderer, dies there eight days after election to the see of Hereford, 303 ; Samson, Bp. of Worcester, brings ornaments for the church from London, 290, n.

—, Council of, presided over by Lanfranc [A.D. 1075], 66, and n.¹ ; its acts recapitulated, 66–68 ; Henry I. wishes to fine incontinent priests who had broken its decrees ; Anselm objects, 114, 115 ; the king yields, *ib.*

—, *see* of, subject to the see of Canterbury, 16 ; Pope Gregory [I.] is said to have made it equal to the see of York, 46 ; statement of Abp. Thomas that Gregory desired Augustine to fix his see at London instead of Canterbury, 62 ; statement of the same, that Pope Gregory granted to it and to the see of York an alternate primacy, *ib.* ; the statement refuted by Lanfranc, 64–

London—*cont.*

65 ; Lanfranc offers to mediate in the dispute raised by Thomas, Abp. of York, respecting it, 65.

—, bishops of ; deficient accounts of the successors of Erkenwald down to Theodred, *temp.* Ethelstan, 144 ; their position in councils defined, 67 ; their series, 140–146.

See Mellitus.

Cedd.

Wine.

Erkenwold.

Waldhere.

Inguard.

Egulf.

Wigeth.

Edbriht.

Edgar.

Kenwalk.

Edbald.

Hethbert.

Osmund.

Ethelnoth.

Celbert.

Cerulf.

Swithulf.

Etstan.

Wlsi.

Ethelward.

Elstan.

Theodred.

Wlstan I.

Brihtelm.

Dunstan.

Elfstan.

Wlstan II.

Elfhun.

Elfuin.

Elfuuord.

Rotbert (of Jumiéges).

William.

Hugh de Orival.

Maurice.

Richard (de Beames).

—, church of St. Paul at ; built by Ethelbirt, King of Kent [*c.* A.D. 610], 140 ; the see of London placed here by

London—*cont.*

- Mellitus, *ib.*; Theodred, Bp. of London, buried near the window of the crypt, 144; Maurice, Bp. of London, commences the basilica, 145; its size and splendour, *ib.*; Rich. de Beames, Bp. of London, gives up for it all the rents of the see for several years, 146; Abp. Elphege buried there for 10 years, 171.
- , church of St. Peter at; *see* Westminster.
- Lorraine, duchy of; Lefric, Bp. of Crediton, a noble of Lorraine, 201; Rotbert, Bp. of Hereford, a native of Lorraine, 300.
- , [Godfrey], Duke of; his daughter, Adelis, espoused to Henry I. at Windsor [A.D. 1121], 131, n. ³.
- , Giso of; *see* Giso.
- Losinga, Herbert; *see* Herbert, Bp. of Norwich.
- Losinga, Robert; *see* Robert, Bp. of Hereford.
- Lothaire, King of Italy, son of Louis le Débonnaire [ob. A.D. 855], instigates the imprisonment of his father, 13; and the shutting up of his mother in a monastery, *ib.*
- Louis I., *Le Débonnaire*, King of France [A.D. 814–843], son of Charlemagne, surnamed *Pius*, makes Frideric, the disciple of St. Boniface, Bp. of Utrecht, 12; his marriage with Judith reproved by the bishop, 12, 13; his marriage dissolved, 13; imprisoned at the instigation of his son Lothaire, and Judith, his wife, shut up in a monastery, *ib.*; the papal see confirms the marriage, but imposes a penance, *ib.*
- Luca, *per vultum de*, or *per sanctum vultum de*; oath used by William II., 80, 83, n. ⁴, 104, n. ¹, 273.
- Lucan, quotations from; *see* Classics.
- Lucca, Bp. of; *see* Reinger.
- Ludekan, King of the Mercians [ob. A.D. 825], succeeds Burhred, *temp.* Egbirht, King of the W. Saxons, 148; makes an incursion into E. Anglia, devastates its bishopric, and kills the kings, 148.
- Ludual, subregulus; subscription to a charter, 21 Dec. 937, 402.
- [Luffa], Ralph, Bp. of Chichester; *see* Ralph.
- Lugdunum; *see* Lyons.
- Lugubalia; *see* Carlisle.
- Luke, St., apostle and evangelist; nature of his testimony, 357.
- Lullus, Abp. of Mayence [A.D. 753–787], succeeds St. Boniface, 12.
- Lung; quotation from Suetonius respecting it, or rather the heart, 188; miraculous incorruption of that of St. Edward at Shaftesbury, *ib.*
- Luperi (priests of the god Pan), 359.
- Lust; of Girard, Abp. of York, 259, n. ⁶; St. Aldhelm's peculiar method of restraining, 358.
- Lyons, Lugdunum, city of, in France; Abp. Wilfrid arrives there, and is kindly treated by the Abp. Dalfinus, 213; Wilfrid revisits Abp. Dalfinus there on his return home, *ib.*; Abp. Anselm reaches Lyons in safety, 97; Anselm received there hospitably by Abp. Hugh, 96; Anselm disgusted at Urban II.'s venality, proposes to return thither, but is prevented by the Pope, 102; Anselm returns thither by a circuitous course, and is again honourably received by Abp. Hugh, with whom he remains till the death of William II. and Urban II., 103; Anselm remains there for a year and four months, 114; an aged recluse there has a vision of Anselm, 124; the aged recluse has a vision of the B. V. Mary there, *ib.*; their conversation, 125.
- , archbishops of—
See Dalfinus.
 Hugh.
- , deacon of; *see* Florus.

M.

- Mad, the, recover their reason at St. Elgiva's tomb at Shaftesbury, 187.

Magnus, King of Norway, son of [St. Olaf and] Elfeldis; born [A.D. 1024], educated by a bishop, who declares his birth to the nobles on the death of the king, 413; elected king [A.D. 1035], dies within 18 months [Oct. 25, 1047], 413 and n. ²; his death incorrectly attributed to the nobles, 413-414.

Maguntia; *see* Mentz.

Mailduberi; ancient name of Malmesbury, 333, 395.

Malmesbury, Benedictine abbey of [co. Wilts]: Maildubiense monasterium; Maildubiensis ecclesia; Maldelmesburh; Maldubesburg; Maldubiense monasterium; Maldulfesbirg; Maldumesburg; Maldunense monasterium; Malmesberi; Malmesberia; Malmesbiri; Meldubesburg; Meldulfesbirg; Meldumesburg; Meldunum; (Mealduberi); originally styled Meldunense monasterium, 345; in the province of the [W.] Saxons, 335, 368; in Wiltshire, 188; St. Aldhelm its patron, 330, 385; owes its continued prosperity to the influence of St. Aldhelm, 331; an account of the abbey by our author, from the time of St. Aldhelm to his own time, about to be given, *ib.*; St. Aldhelm becomes a monk there, after studying at Canterbury, 333; founded in the city of Mailduberi, now Malmesbury, by one Meldum, or Meildulf, a Scotch monk and philosopher, *ib.*; Meldum procures scholars here, who afterwards become monks, and form a monastery, 334; commenced by Meildulf, 345, 368; Meldum retires thither and passes his life as a hermit, 334; Leutherius, Bp. of the W. Saxons, grants privileges to it; cited in proof of St. Aldhelm's education in the same, *ib.*; privileges granted by Pope Sergius I. [A.D. 701], quoted in proof of Meldum's foundation, 334-335; the author wishes that its monks would follow St. Aldhelm's advice to Adilwald, and considers their present misfortunes due to their own shortcomings, 340,

Malmesbury, abbey of—*cont.*

341; its poverty relieved by St. Aldhelm, 345; founded by St. Aldhelm, 410; built with masonry, 395; St. Aldhelm builds a finer church, in honour of the B. Virgin, St. Peter, and St. Paul, and this was anciently the chief quarters of the monks, 345; poem of St. Aldhelm upon the dedication of the new conventual church, 345-346; the only one of St. Aldhelm's foundations still remaining, and that owing to the influence of the Saint, 346-347; St. Aldhelm ordained priest and abbot there, by Bp. Leutherius, 347; flourishes under the rule of St. Aldhelm, 349; liberally endowed by the kings and earls of the Mercians and W. Saxons, *ib.*; Kenfrith, Earl of Mercia, grants land at Wdetun to it [A.D. 680], 349; the charter, 349-350; King Ethelred confirms Earl Kenfrith's grant, and grants lands at Newton, by charter, dated A.D. 681, 350-351; charter of Berhtwald, subregulus, to it, of land at Somerford, co. Wilts, A.D. 685, 351-352; charter of Cedualia, King elect of the W. Saxons, granting to it lands in Wiltshire, 19 Aug. 688, 352-353; charter of Baldred, a patrician, exchanging various lands with Aldhelm the abbot, Aug. 688, 353-354; the exchange of land with Baldred after some years annulled, 353; King Ina liberally endows the abbey with land, 354; charter of King Ina to the, of lands at Iserdun and elsewhere [co. Wilts], A.D. 701, 354-355; St. Aldhelm's fears for the land and fishing given by Baldred, 355-356; St. Aldhelm procures much land at Brocheneberg for, 356; St. Aldhelm procures many possessions for the abbey, *ib.*; robbed of most of its lands after St. Aldhelm's death, *ib.*; the fountains of St. Aldhelm, and of Daniel, Bp. of Winchester, in the vicinity, 357-358; on completion of the edifices, St. Aldhelm sets out to Rome to obtain papal privileges for his abbeys,

Malmesbury, abbey of—*cont.*

363; destroyed by fire, *temp.* Alfred, *ib.*; again destroyed by fire, *temp.* Ædunard, *ib.*; St. Aldhelm gives more signs at Wareham Church than at Malmesbury itself, 364; St. Aldhelm's chasuble preserved there in memory of the miracle performed at Rome upon it, 365; they who now harass it with impunity act in disobedience to the duty enjoined upon them by the bull of Pope Sergius I., 367; [Cotton MS., Otho, C. 1, probably belonged to the abbey, 370, n. 1]; Latin Lull (and Anglo-Saxon translation) of Pope Sergius I. to the, 367-373; St. Aldhelm's copy of the Testaments still to be seen there, 378; St. Aldhelm's charter of privileges respecting election of abbots, A.D. 705, 379-380; St. Eguine, Bp. of Worcester, translates the remains of St. Aldhelm with great pomp to the abbey, 383, 384; the bones of St. Aldhelm contained in the abbey, 364; the abbey distant about 50 miles from Douling, 384; one of the memorial stone crosses of St. Aldhelm, kept in the monks' cloister, *ib.*; the monks receive with joy the body of St. Aldhelm, 385; the abbey would have been destroyed but for the aid of St. Aldhelm, 386; charter of King Kinewlf, granting to it lands at the confluence of the streams Meardene and Rothurne, 387-388; King Ethelred gives to it the vill of Tettanminster, 388; King Cedualla gives to it the vill of Piritune, *ib.*; King Offa takes the vills from it, *ib.*; the book containing a life of St. Aldhelm probably seen by King Ethelwlf, but lost in the time of the Danes, 390; Daniel, Bp. of Winchester, resigns his see and retires as a monk there, [c. A.D. 744], 160; is buried there, *ib.*; charter of King Ethelwulf to it, of various lands in Wiltshire, 22 Apr. 854, 390-391; charter of King Ethelwlf, granting to it land at Toccanham, A.D. 854, 391; Alhstan, Bp. of Sherborne, ap-

Malmesbury, abbey of—*cont.*

propriates its revenues, 176; comparison between the oppression it suffered at the hands of Alhstan, Bp. of Sherborne and that which it is at present suffering, 176; recovers its property on the death of Alhstan, Bp. of Sherborne [A.D. 867], and is never again outraged by bishops till our author's own time [when Roger, Bp. of Salisbury, dispossessed Abbot Edulf, A.D. 1117], 176, and n. 2; general charter of King Ethelwlf, adapted to lands in Wiltshire for the abbey of Malmesbury, A.D. 844, 391; charter of King Ethelwlf granting to it land at Minti, A.D. 855, 391-392; King Elfred places Joh. Scottus near the abbey, 394; the pupils of Joh. Scottus murder him in the church of St. Laurence, where his body remains for some time, *ib.*; the body of Joh. Scottus translated to the larger church, *ib.*; consecrated at first, to the honour of St. Saviour and St. Peter, 394-395; charter of King Elfred granting to it a reversion of lands at Chelworth, *ib.*; charter exchanging land at Mehandun with Duke Ordlafr's land at Chelworth, *ib.*; Ordlafr's charter ratifying the exchange, A.D. 901, 395-396; charter of King Edward exchanging lands at Hanecintun for others at Fernberge with it, A.D. 901, 396; distant 2 miles from Hanecintun, *ib.*; and 20 miles from Fernberge, *ib.*; King Ethelstan presents many riches and relics to it, 397; together with a piece of the true cross, *ib.*; the remains of St. Paternus deposited there, 398; King Ethelstan gives a shrine for the remains of St. Paternus; inscription on it, 399; charter of King Ethelstan granting lands in Wiltshire and Oxfordshire to, 21 Dec. 937, 401-403; King Edwi confirms to it land [at Brokenborough, A.D. 956], 403, and n. 4; secular clergy introduced by King Edwi, A.D. 955, 403; called Maldelmesburuh in reference to Meldum and

M M

Malmesbury, abbey of—*cont.*

Aldhelm, 404; charter of King Edgar restoring lands at Eastcott to it, which Athelnod had usurped, A.D. 974, 404–405; dedicated to the B. V. Mary, St. Peter, St. Paul, and St. Aldhelm, *ib.*; Abbot Elfric makes St. Mary the principal patron instead of St. Peter, [*i.e.*, transfers the monks to her church], 405, *cf.* 386; improvements effected by Dunstan, *temp.* Edgar, 407; invaded by the Danes, *temp.* Egelred, one of their number attacks St. Aldhelm's shrine, 409; he is smitten down, and the rest flee in terror and never again approach the place, 409–410; safe from surrounding dangers in consequence of the miracle of the Dane, 410; charter of King Edelred, granting to the abbey lands at Redburne A.D. 972 [982], 410–411; its religious tone lowered by the advent of the Danes, 411; its possessions enlarged by Brihtwold, Bp. of Wilton (at Ramsbury), 182; history of Elfildis, who became a nun, and was buried there, 412–415; account of the Greek, Constantine, who became a monk, and was buried there, 415–416; Constantine plants a vineyard, to the north of the abbey, 415; a dangerous demoniac there cured by the agency of St. Aldhelm, 416–417; a cripple, seeking to be cured, stops there, crawls up before the altar, falls into a swoon, rises up cured, and enters the abbey as a monk, 417–419; the shrine containing the head of St. Ouen, Abp. of Rouen, deposited by a goldsmith, who had stolen it, with his brother a monk of the abbey, who bequeaths it to the same, 419–420; Herman, Bp. elect of Wilton, obtains the King's consent to remove his see from Ramsbury to this abbey at present without an abbot, 182; Bp. Herman endeavours to remove his see hither, 420; its revenues expended by Abbot Warin to gratify his own ambition, 421; relics of the abbots, who had been bishops, cast away into a corner of St. Michael's

Malmesbury, abbey of—*cont.*

Church, by Abbot Warin, *ib.*; a blind fisherman of the Isle of Wight, brought from Christchurch thither, having been warned by a dream, 422; prostrates himself before the crucifix, and recovers his sight, 423; account of the retranslation of St. Aldhelm's remains, A.D. 1078, 423–425; the fratricide of Cologne freed from his chains before the tomb of St. Aldhelm, 426; the crippled boy Folcwine cured by St. Aldhelm behind the choir at, A.D. 1080, 427–428; Hubald, archdeacon of Salisbury, experiences relief from his pains while staying there, 429–430; its flourishing condition under Abbot Godefrey, whom the author assists in preparing the library, 431; its appointments better than most abbeys, excelled by none, 432; its gospels, shrines, and crosses, stripped to pay tribute to King William II., *ib.*; miraculous cure performed by St. Aldhelm upon a bedridden woman of the neighbourhood, 434–435; miraculous cure of a deformed girl by the aid of St. Aldhelm, 435–437; Ernulf de Hesding [Count of Perch], goes thither to consult Gregory the physician, about a loathsome disease of his hands, 437; he is cured by the balsam found in St. Aldhelm's tomb, 438; miraculous cure of one possessed by a demon, through the agency of St. Aldhelm, 438; the paralysed woman of Killingholme goes thither at Lent and is cured, 440; Seuulf becomes a monk here, according to Bp. Wlstan's prediction, 287; the crypt built in our author's time, 441; a dumb man of Calne cured on the festival of St. Aldhelm there, *ib.*; a blind woman miraculously cured there, through the agency of St. Aldhelm, 442; closely connected with the monastery of St. Oswald, at Gloucester, 293.

—, abbots of—

See Meildulf.

Aldhelm.

Aldhelm II.

Malmesbury, abbots of—*cont.*

Athelard, or Ethelard, Abp. of Canterbury.

Cuthbert.

Elfric.

Athelwerd.

Kineward.

Brihtelm.

Brihtwold.

Ederic.

Wlsine.

Egelward.

Elwine.

Brihtwold [II.]

Brihtrie.

Turolf.

Warin.

Godefrey.

[Edulf.]

—, monks of; prevail upon Earl Godwine and his son to prevent the intended removal of the see of Wilton from Ramsbury thither, 182, 420; side notes upon the A. Manuscript of the *Gesta Pontificum* in a hand of the 13th century, by a monk of Malmesbury, 28 n. ³, 319 n. ³; and many afterwards.

See Daniel.

Faricius.

Gregory.

Hubert.

Peter.

Seuulf.

William.

—, church of St. Andrew at; close to the principal church, 411; Abbot Brihtwold II. buried there, *ib.*; in consequence of apparitions the body of Abbot Brihtwold II. is removed to a marsh, 411-412; some of the abbots buried there, 411, 416; the Greek monk Constantine buried there, 416; altered and improved, *ib.*

—, church of St. Laurence at; Joh. Scottus murdered and buried there, 394.

—, church of St. Mary at; St. Aldhelm founds a second church in the precincts

Malmesbury, church of St. Mary at—*cont.*

of the abbey to the honour of the B. V. Mary, 361; grandeur of its architectural arrangements, 361-362; a short beam miraculously lengthened by the prayers of St. Aldhelm during the building, 362; King Athelstan buries his uncle's sons Elwine and Ethelwine, on either side of the altar, 396-397; King Ethelstan buried in the tower, 397; proof that Abbot Elfric did not build its tower, as some assert, *ib.*

—, church of St. Michael at; a third church to St. Michael founded by St. Aldhelm there, 361; St. Aldhelm's body buried in the tomb he had himself prepared there, 385; St. Aldhelm's body remains there for 246 years, 386; the monks remove from St. Peter's church to St. Mary's in order to be near that of St. Michael, *ib.*; enlarged and raised by Abbot Warin, 421.

—, church of St. Peter at; St. Peter's church the chief one of the abbey, 361; retains its headship of the monastery until the time of King Edgar, although the monks remove to St. Mary's, 386; charter to the abbey, under the name of St. Peter's monastery, showing that it was the head of the monastery, 391, cf. 386.

Malvern, abbey of [co. Worc.], Malvernia, Malvernum; etymology of its name, 296; the hermits Alduine and Guido settle themselves in a large wood called Malvern, 286; three hundred devotees gather there under the hermit Alduine, *ib.*; [Benedictine] monks lately established there [by Aldwine, A.D. 1083], 296 and n. ².

Maminot [Baron], a landholder at Sumerford [Somerford, co. Wilts.], 352, and n. ¹.

Manners and customs; of the English preferred to those of the Normans, by Osbern, Bp. of Exeter, a native of Normandy, 201, 202; of the Normans kept up by Bp. Wlstan, 281; to stay too long

M M 2

Manners and customs—*cont.*

on a visit thought dishonourable by Ralph, Abbot of Séz, 127; crude, of the Irish, 214; the warlike manners of Tuold, Abbot of Malmesbury, render him suitable for the abbacy of Peterborough, 420.

Le Mans, Cinomannum, town of, in France; Ralph d'Escures, Abp. of Canterbury, a native of Le Mans, 126; mentioned, 272, n. ³.

Manuscripts; MS. Cott., Otho, A. iv., f. 3, b., 39, n. ¹; MS. Cott., Nero, A. vii., ff. 6–8, b., 44; MS. Cott., Vesp., A. xxii., 136, n. ³; Belvoir Priory owned the A. MS. of the *Gesta Pontificum* at the end of the 13th cent., 142, n. ²; MS. Bodl., 579, 177, n. ⁶; Brit. Mus., MS. Harl. 1117, f. 43, 180, n. ²; Extract from MS. Cott., Vesp., D. vi. (*Life of Wilfrid*, by Heddus Stephanus, 11th cent.), 222, n.; MS. Cott., Faustina, B. iv., 330, n. ²; MS. Cott., Otho, C. i., f. 93, extract from, 370–373; MS. Cott., Nero, E. i., ff. 22–32, 386, n. ⁴; MS. Cott., Julius, A. vi., f. 67, b., 10th cent., 427, n. ²; Brit. Mus. Add. MS. 23,922, f. 90, 12th cent., 427, n. ²; an imperfect word in the text supplied from MS. Harl. 356, f. 224, l. 7, 432 n. ².

Marca; *see* Money.

Marden, Meardene, river [co. Wilts]; King Kinewlf's charter to Malmesbury Abbey, of lands, at its confluence with Rotburne, 387.

Marimannus [Scotus], (Marimannus, Marimannus, Marmannus); retires [from Fulda] to Mentz [A.D. 1069], 300 and n. ⁶, 301; writes his *Chronicle* as a correction of the Dionysian cycle, 301; his *Chronicle* abridged by Rotbert I., Bp. of Hereford, 301 and n. ⁸.

Marius [Caius]; mentioned in a Roman inscription upon a *triclinium* at Carlisle, 209.

Marriage; of Louis I., King of France, and Judith, reproved by Frideric, Bp. of Utrecht, 13; with relations, dissolved by

Marriage—*cont.*

Anselm, 115; of the clergy forbidden by the Council of Westminster, 118; of Henry I. with Adelis of Lorraine; *see* Henry I.

Martin, St.; Alcuin commends Abp. Ethelard to the protection of, 18; Battle Abbey dedicated to, 207.

Mary, the Blessed Virgin; account of a miracle on the day of the Purification of, 28; appears to an aged recluse of Lyons, 124; their conversation respecting Anselm and Hugh, Bp. of Lyons, 125; Reading priory dedicated to her and to St. John the Evangelist, 193; Oswald, Bp. of Worcester, builds to her honour a monastery in the cathedral cemetery, 248; Tewkesbury Abbey derives its name from her, 295; vision of, to Bp. Eguine, with orders to build a monastery at Evesham, 297; Lincoln church [cathedral] built to her honour, 312; Stow Monastery dedicated to, 312 and n. ⁷; vision of, to a sick young monk of Stow, 314; appears on two occasions to a monk of Stow, 314, n. ¹; St. Aldhelm dedicates the new conventual church at Malmesbury to, 345; his verses on the occasion, *ib.*; St. Aldhelm dedicates one of his new churches at Malmesbury to, 361; a church at Bruton, co. Somers., dedicated to, 374; Abbot Elfric makes her the principal patroness of the Abbey of Malmesbury [*i.e.*, transfers the monks from St. Peter's church to St. Mary's], 405; still patronizes the church of Malmesbury, 405; mention of, in a charter, 410.

Mass; Anselm, while staying with Hugh, Abp. of Lyons, takes the principal part in its celebration, 103; St. Aldhelm celebrates mass daily while at Rome, 364; two weekly to be celebrated for King Ethelwlf, 390; priests persuade Elfeldis to break her vow of abstinence, promising to obtain pardon by prayers and masses, 414; mention of, 189, 278, 279, 281, 282, 429.

Mas for the dead; *see* Miracles.

[Matilda, daughter of Henry I. [*ob.* A.D. 1119]; Countess of Perch, daughter-in-law of Ernulf de Hesding, 437, n. 2.]

Matins; Bp. Wlstan himself celebrates the service to encourage his clergy, 282; and beats with a stick the clergy who are absent from the service, *ib.*; verse quoted from a hymn used at the service on the festival of St. Aldhelm, 427 and n. 2.

Maurice, Bp. of London [A.D. 1086-1107], King's chancellor; succeeds Hugh de Orival, 145; commences the basilica of St. Paul's, *ib.*; assists at the Council of Westminster [29 Sept.], 1102, 118; his character, 145; his luxury, 145, n. 5.

Maurilius, Abp. of Rouen [A.D. 1055-1067]; Anselm consults him respecting his future career, 75; advises Walkeline, afterwards Bp. of Winchester, to choose a religious in preference to a lay profession, 172; his expectations surpassed by the energy of Walkeline, *ib.*

Mausoleum; Anselm's body removed to a tomb in an eastern porticus of Canterbury Cathedral, 121; that of Daniel, Bp. of Winchester, not to be found there, 160; that of St. Swithun in the old monastery at Winchester, 167; St. Edgitha's remains removed from their tomb to a mausoleum at Wilton, 190; King Cnut orders that of St. Edgitha to be broken open, *ib.*; result, *ib.*; the body of St. Cuthbert removed from its mausoleum by Rannulf, Bp. of Durham, 275; Bp. Wlstan's mausoleum in Worcester Cathedral, 289; of St. Milburga accidentally discovered by a boy, 306; that of St. Ivo at Ramsay, 320; that of St. Etheldrida injured by a Dane, 323; and repaired by Athelwold, Bp. of Winchester, 324; St. Aldhelm's remains taken out of the stone mausoleum and replaced in the shrine, A.D. 1078, 423-425; of Abp. Wilfrid, 22.

Meardene, river; *see* Marden.

Meaux, Meldæ, a city in France, east of Paris, 238; Wilfrid overtaken with ill-

Meaux—*cont.*

ness there on his way home, and healed by an angelic vision, *ib.*; Wilfrid again seized with the illness predicted by the Archangel Michael there, 243.

Medehamstede, or Medeshamstede, abbey of; *see* Peterborough.

Medicine; Balduine, a monk of St. Denis, clever in the art of, 156; Gregory, a monk of Malmesbury, noted for his skill in, 438.

Mehandun [? Manton, co. Wilts]; charter whereby Malmesbury Abbey exchanges lands there for lands at Chelworth, with Duke Ordlaſ, 395; Duke Ordlaſ's charter ratifying the exchange, A.D. 901, 395-396.

Meildulf, *al.* Meldum, *q.v.*

Meldæ; *see* Meaux.

Meldubesburg, Meldulfesbirg; *see* Malmesbury.

Meldum or Meildulf; a Scotch monk and philosopher; founds the abbey of Meldunum, now called Malmesbury [c. A.D. 673], 333-334, 345, 368; account of his retirement and scholars at Malmesbury, 334; St. Aldhelm studies under him at Malmesbury, *ib.*; documentary proof, *ib.*; documentary proof that he founded the abbey of Malmesbury in honour of SS. Peter and Paul, 334-335; a small chapel, said to have been erected by him, lately standing at Malmesbury, 345; his relics cast away into a corner of St. Michael's Church by Warin, Abbot of Malmesbury, 421.

Meldumesburg, Meldunum; *see* Malmesbury.

Mellent, Earl of; *see* Robert.

Mellitius, 1st Bp. of London [A.D. 604-619]. and Abp. of Canterbury [A.D. 619-624], a Roman abbot, sent by the Pope to Augustine to assist him, 140; his see held in St. Paul's Church, *ib.*; propagation of Christianity under his rule in Wessex, 141; builds the monastery of St. Peter in the west of the city of London, 141, 178; miraculous

Mellitus—*cont.*

occurrence at its consecration, 141; anticipated by St. Peter in the consecration of the monastery at Westminster, *ib.*; prophecies the future greatness of Westminster Abbey, *ib.*; the prophecy fulfilled, *ib.*; on the death of Kings Ethelbirt [of Kent] and Sebirht [of the E. Saxons] he is deposed [A.D. 616], and goes to Canterbury, *ib.*; accompanies Abp. Justus to France, *ib.*; recalled by Ethelbald, 142; succeeds Laurence as Abp. of Canterbury [A.D. 619], 6, 142; holds the see for five years [*ob.* A.D. 624], 6; Pope Boniface IV. accedes to King Ethelbert's requests made through him, 47; the rescript of Boniface IV. to the king brought to England by him, *ib.*

Melorius, St.; his history unknown, 188; buried at Amesbury nunnery, *ib.*

Menelaus, mention of, 359.

Mentz, Magontia, Mogontium, city in Germany, mention of, 12.

—, archbishops of;
See Boniface.

Lullus.

—, monk of; see Marimanus.

Mercia, kingdom of; on the death of Ethelbirt, King of Kent, the kings of, obtain possession of the kingdoms of the E. Saxons and E. Angles, 140; part of the territory ceded to the Northumbrians, 218, 219; Wilfrid sets out to arrange the affairs of his monasteries in the kingdom, 243; the account of the bishoprics to be given in Book IV., 277; the territory always the largest in England, and contained the most bishoprics, *ib.*; confusion of the bishoprics during the time of Offa, who endeavours to establish an archiepiscopal see there, 16, 17; the province now contains five sees, formerly perhaps more, 278; originally comprised in the dioceses of [Worcester, Hereford, and] Lichfield, 307; the kings and earls liberally endow the abbey of Malmesbury, 349.

Mercia, Kings of;

See Penda.

Penda.

Wulfere.

Æthelred.

Kenred.

Celred.

Æthelbald.

Offa.

Kenulf.

Ludekan.

Wihthlaf.

Burhred.

—, bishops of, held their see at Dorchester, 158; at present hold their see at Lincoln, *ib.*

See Jaruman.

Sexuulf.

Totta.

Huuita.

Cuthbert.

Podda.

—, earl of the; see Kenfrith.

Merewinna, St., a virgin saint buried at Romsey Abbey, 175; her history unknown to our author, *ib.*

Merewit, or Brihtuui, Bp. of Wells [A.D. 1027–1033], succeeds Brihtwine, 194.

Meteorology, 25; of the year A.D. 1125, 443; See Clouds.

Rain.

Thunder.

Weather.

Metres; St. Aldhelm states that he was the first to study metres in England, 335–336; see Works.

Micclaniensis abbatia,

Miceleniense cenobium,

Micelenei,

Miceleneie,

See Michelney.

Michael, St., Archangel; Wilfrid falls ill, as predicted by the saint, at Meaux in France, 238, 243; St. Aldhelm dedicates a church at Malmesbury to, 361.

Michelney, abbey of, Micclaniensis abb. Miceleneie, Micelenei, Miceleniense cenobium (Micleseyense cen., Micelnei,

Michelney—*cont.*

- Micelneia), in Somersetshire, 196; founded by King Ethelstan, the founder of Middelton Abbey, and similarly endowed [c. A.D. 939], 199, 200; difficult nature of its approaches, 200; abbot of, deprived [in A.D. 1102], 119.
- Middleton, Middelton, Middelton, in Dorsetshire, 184; King Ethelstan founds the abbey church there [c. A.D. 933], 186, 400, as a penance for having exiled his brother Eduine, 186; King Ethelstan enriches it with many relics of saints from Brittany, 186, 400; especially of St. Samson, Abp. of Dol, 186; letter of Radbodus, provost of Dol, found in a shrine there, 400.
- , Abbot of; *see* Egelric.
- Milan, in Italy, Council of [A.D. 679]; nature of its deliberations, 229; Wilfrid, Abp. of York, present at it, *ib.*
- , bishop of; *see* Asterius.
- Milburga, St.; lives at, and is buried in Wenlock nunnery, 306; portion of her pedigree, *ib.*; discovery of her tomb, *ib.*; multitudes attracted by the miraculous cures effected by her after translation, *ib.*
- Mildrida, Mildritha, St.; notice of her life, by Goscelinus, 7, n. ⁵, 8; portion of her pedigree, 306.
- Milevia [in Africa], Council of [A.D. 402 or 416]; its acts ratified by the Council of London, A.D. 1075, 67.
- [Milevus]; a boy bitten by a snake, and healed by St. Paternus, 398, and n. ⁵.
- Milfrith, regulus; Bp. Cuthbert erects a tomb with metrical inscription to him at Hereford, 299.
- Milk, excellence of, about Chester, 308.
- Milred [? Tilred], Bp. of Lindisfarne [A.D. 915]; succeeds Cuthard, 269.
- Milred, Bp. of Worcester (*or* of the Wiccii) [A.D. 743–775]; succeeds Wilfrid, 278; present at the Council of Clovesho [A.D. 747], 9.
- [Milton Abbots, co. Dors.]; *see* Middleton, abbey of.

Minety, Minti [co. Wilts.]; charters of King Ethelwlf, granting lands there to Malmesbury Abbey, A.D. 844, 391; A.D. 855, 391–392.

Miracles; of Abs. Berctuald and Tatuine, of St. Letard and Queen Berta, by Goscelinus, 7–8; King Ethelstan's sword miraculously recovered by Odo, Abp. of Canterbury, 21, and cf. 397; performed by Odo, Abp. of Canterbury, 24–25; attendant upon the birth and life of St. Dunstan, 28; various miracles performed by him, 29; Abp. Anselm cures many sick persons by, 76–77; miraculously calms a tempest at sea, 95; miraculously extinguishes a conflagration by making the sign of the cross, 123; obtains water from a rock in Campania, *ib.*; rescues a hare from the hunters, *ib.*; restores a blind woman to sight with his spittle, *ib.*; cures a person ill of a fever *ib.*; a phial of balsam increases miraculously at the anointing of Anselm's body, *ib.*; the sarcophagus intended for Anselm, at first too small, adapts itself miraculously to the size of his body, *ib.*; St. Peter consecrates the church at Westminster in person, 141; news of the miraculous consecration of the abbey church at Westminster, brought to Mellitus by a rustic, with a large fish as a token, *ib.*; Erkenwold, Bp. of London, famous for miracles, *teste* Beda, 142, 143; a river stays its torrent while Bp. Erkenwold passes over, 143; many sick cured by touching the litter of Bp. Erkenwold, *ib.*; St. Edmund invisibly retains some robbers who were about to pillage his chapel, 144, 154; the severed head of St. Edmund speaks, 153; a she wolf guards the head of St. Edmund, and follows those who carry it to the grave, *ib.*; blind men wander into St. St. Edmund's chapel at Bury, and recover their sight miraculously, 154; Lefstan, a youth, in-ults St. Edmund's remains, and is miraculously puni-hed, *ib.*; St. Oswen cuts the nails and hair

Miracles—cont.

of St. Edmund, which grow miraculously after his death, *ib.*; St. Edmund kills King Sweyn in his sleep with a pole [A.D. 1014], 155; Lefstan, Abbot of Bury St. Edmund's, dishonours the remains of St. Edmund, and is punished by contraction of his fingers, 156; Birinus, Bp. of Winchester, walks on the sea, to bring back his vestments which had been left behind, 157; performed by Hedda, Bp. of Winchester, after death, 159; Swithun, Bp. of Winchester, restores some eggs which his workmen had wantonly destroyed, 161; the paucity of those recorded of Swithun, on account of his retiring disposition, 162; Birstan, Bp. of Winchester, sings psalms at night in the churchyard for the souls of the dead, they respond from their graves, at the end of the service, in order to encourage him in his good intentions toward them, 163; many take place on the occasion of the translation of St. Swithun's relics at Winchester, 167-168; St. Swithun restores eyes to one blinded, in our author's time, 168; Athelwold, Bp. of Winchester, by faith destroys the power of poison administered to him by his servants, *ib.*; makes whole an oil vessel and increases its contents, *ib.*; punishes a monk, caught thieving, by binding him with invisible cords, *ib.*; miraculously saves a monk from a fall down a precipice, 168-169; Abp. Elphege beholds two demons torturing a drunken monk at Bath Abbey, 169-170; extinguishes a fire which had broken out in a village on the Alps, 170; a dry log, being smeared with the blood of Elphege, grows green again and puts forth leaves, by this sign his body is recovered from the Danes for burial, 171; the sanctity of Edburga attested by various miracles during her life and after her death, 174; miraculous reproof given to those who fall asleep on the seat of Alfwold II.,

Miracles—cont.

Bp. of Sherborne, 179; Alfwold II., Bp. of Sherborne, causes Goduine, Earl of Kent, to be attacked by a violent illness, from which he afterwards relieves him, 180; Elfstan (Bp. of Wilton, at Ramsbury), when a monk, thrusts his hand into a boiling cauldron, at the order of the abbot, and withdraws it unhurt, 181; St. Augustine makes a fountain to spring forth at Cernel in Dorsetshire, 185; metrical account of some, performed by Elgiva, after her death, 187; lights from heaven upon the grave of St. Edward, at Werham, *ib.*; various persons cured at the grave, *ib.*; the animal that should carry to the grave of St. Edward his guilty stepmother, refuses to move, *ib.*; St. Edward's lung preserved, still incorrupt, at Shaftesbury, 188; many performed at the tomb of St. Edgitha, at Wilton, 189; performed by St. Benignus, the hermit, at Glastonbury, after death, 198; William, Bp. of Exeter, miraculously punished for presumption, by blindness, 202, n.²; rain of blood at York [c. A.D. 793], 209; John, Bp. of Hexham and York, still accustomed to perform miracles, 211, n.⁴; a miraculous flame appears to burn the house wherein Wilfrid is born, 212, 230; presage from it, *ib.*; Abp. Wilfrid resuscitates a dead child, Adelwald, during the consecration of Ripon church, 217; by his prayers cures a monk, who had fallen from the top of the church at Hexham, 218; cures the sudden illness of the jailor's wife, 230; a miraculous light sent to Wilfrid in a dark prison, *ib.*; the fetters put upon Abp. Wilfrid fall off him miraculously, 231; various miracles upon his death, 244; wild bulls tamed by approaching the grave of St. John of Beverley, 245; miraculous incorruption of the stole wherein Oswald, Abp. of York, was buried, 250; [Cædmon], a monk, now buried at Whitby, endowed miraculously

Miracles—*cont.*

with the gift of song, 254; many wrought by St. Cuthbert throughout England, 268; St. Cuthbert appears to King Elfred in exile, and predicts his speedy restoration, which afterwards comes to pass, 269; miraculous appearance of St. Cuthbert's body on its translation, 275; St. Cuthbert causes a heavy shower of rain to disperse the spectators of his translation, but the monks are not wetted, *ib.*; and miraculously causes his coffin to fall into the place prepared for its reception, 275–276; Bp. Wlstan hands over a revengeful man to the devil till he will forego his vengeance, 283–284; Bp. Wlstan's tomb escapes with partial injury from the fire at Worcester Cathedral, 288, 289; a dove lets fall a parchment containing an account of Kenelm's murder, before the altar of St. Peter's, at Rome, 294; Quendrida's eyes torn out by Divine agency, her blood staining to this day the page containing the passage of Psalm cviii., which she was reciting backwards for sorcery, 295; Eguine, Bp. of Worcester, miraculously released from his fetters by the finding of the key in a fish's liver, 297; account of Bp. Eguine, and the miracle of the fish, 386, n. 4; the murdered body of St. Wlstan pointed out by a pillar of light, 297; many performed by St. Edburga, chiefly at Pershore, 298; multitudes attracted by the fame of those worked by St. Milburga, after her translation, at Wenlock, 306; St. Werburga miraculously acquires some wild geese, one of which, having been eaten by her bailiff, she restores to life, 308; the royal lover of St. Frisewida struck with blindness, 315; a torch-like light shines on the grave of St. Alban, whereby King Offa is warned to translate his body, 316–317; many [at Eastry, co. Kent] where the bodies of the royal brothers, Egelred and Egelbriht, are placed after their murder, 319;

Miracles—*cont.*

the earth opens and swallows their murderer Thunre, *ib.*; a monk cured of dropsy by the fountain of St. Ivo at Ramsey, related by the author from eyewitness, 320; many performed by St. Gudlac after death, 321; many performed at the tomb of St. Waldef, the Earl, 322; miraculous death of a sacrilegious Dane, 323; punishments of a sacrilegious clerk at Ely by St. Etheldrida, 323–324; the slayer of St. Witburga's doe punished with king's evil, 324; a column of fire from heaven guides the ship bearing St. Witburga's body to shore, 325; St. Aldhelm noted for his numerous miracles, 330; those of St. St. Aldhelm inscribed on a silver shrine, 330, 357, 389, and n. 5; of the numerous miracles of St. Aldhelm, the author will mention only those that are undoubtedly authentic, 331, 385; nature of those connected with St. Aldhelm which the author is about to relate, 356; a short beam lengthened by the prayers of St. Aldhelm during the building of St. Mary's church at Malmesbury, 361; the beam preserved on two occasions from fire, 363; rain never falls within the precinct of St. Aldhelm's ruined church at Wareham, 363–364; many performed by St. Aldhelm during his festivals at Wareham, 364; St. Aldhelm's chasuble miraculously suspended in the air by a sunbeam, 364–365; St. Aldhelm baptizes the child of a nun at Rome, which declares the innocence of the Pope, who had been accused of its paternity, 366–367; St. Aldhelm restores the camel and the altar which it was bearing, on the occasion of an accident, 373; St. Aldhelm allays a storm at Dover by making the sign of the cross, 378; many sick cured by St. Aldhelm by the ablution of his stone seat at Doulting, 383; St. Aldhelm restores to sight a blind woman at Doulting, *ib.*; many sick cured at the crosses erected along

Miracles—*cont.*

the route of St. Aldhelm's funeral procession, 383-384; St. Aldhelm's ashen staff grows miraculously where he fixed it in the earth, 384-385; many performed by St. Aldhelm's agency during the 246 years his body lay in St. Michael's church, 386; the four principal ones performed by St. Aldhelm in his lifetime represented on his shrine, [330, 357,] 389, and *n.*⁵; a celestial light shines on the grave of Joh. Scottus at Malmesbury, 394; St. Aldhelm augments the number and nature of his miracles, 396; St. Aldhelm on invocation preserves King Ethelstan from danger, and endows him with a sword, 397, and *cf.* 21; St. Paternus procures water from a rock; restores speech to a dumb girl; heals a paralytic woman, 398; heals a boy bitten by a snake; his approach drives away evil spirits, *ib.*; birds, fed on grain blessed by St. Paternus, accompany him, 398-399; St. Paternus punishes a thief at his shrine by miraculous detention in invisible bonds, 399; the Dane who attacks St. Aldhelm's shrine struck suddenly down, 409-410; the paralytic Elfeldis cured at Malmesbury on the festival of St. Aldhelm, 412-415; many performed by St. Aldhelm are now forgotten, 415; a dangerous demoniac of Malmesbury, bound and carried to the abbey; on Ascension Day he is placed before the altar and restored to health, 416-417; a cripple, seeking a cure, stops at Malmesbury Abbey on his way to Christ Church, crawls up to the altar, falls into a swoon, rises up erect, and becomes a monk, 417-419; a fisherman of the Isle of Wight is struck blind at sea during a storm, remains three years at Christ Church to no purpose, 422; he is warned in a dream to go to Malmesbury, where he is cured by the aid of St. Aldhelm, 423; Abbot Warin converted to belief in St. Aldhelm by beholding

Miracles—*cont.*

the miraculous cure of the blind fisherman, 422, 423; Hubert, a Malmesbury monk, cured of an internal disease by smelling St. Aldhelm's bones, *A.D.* 1078, 424-425; the number of those performed by St. Aldhelm increased after his second translation, *A.D.* 1078, 424-425; a citizen of Cologne slays his brother, is ordered to visit the shrines of the saints with the instruments of the murder chained upon him, 425; he visits Rome, Jerusalem, and all Europe without avail, arrives at Malmesbury; as he kneels before the tomb of St. Aldhelm he is miraculously freed from the weapons, 426; Folkwine, a deformed youth of 13 or 14 years, tortured by some, commiserated by others, falls asleep behind the choir; a venerable person (*i.e.* St. Aldhelm) sits beside him, strokes his limbs, which gradually become straight, and he wakes up cured, *A.D.* 1080, 426-428; the cure of Folkwine increases St. Aldhelm's respect with the people; an account sent to the abbot; Abp. Lanfranc orders his canonization, and appoints a fair on the festival of the saint in consequence, 428; cure of Everard, Archdeacon of Salisbury, by means of the arm bone of St. Aldhelm, 428-429; cure of St. Peter's mother-in-law, mentioned, 429; cure of archdeacon Hubald, by carrying St. Aldhelm's arm bone in procession at Salisbury on Ascension Day, 429-431; St. Aldhelm's sanctity shown by not disdaining miracles of less note, 431; two notable miracles performed by St. Aldhelm during the abbacy of Godefrey, 433-437; a woman deserted by her husband because she is bedridden, is warned by St. Aldhelm to go to Malmesbury, 434; she arrives, lies down before the altar, and is cured on praying to the saint; her husband restored to her by legal process, 435; a girl of 12 years, native of Puckle-

Miracles—*cont.*

church, cured by the aid of St. Aldhelm, after three years' time, as she lies down before the crucifix upon Ascension Day, 435-436; account of those witnessed by the author, 436-441; those performed by St. Aldhelm after death, proofs of the sanctity of his life, 437; Ernulf de Hesding [Count of Perch] cured of a loathsome disease in his hands by some balsam found in the grave of St. Aldhelm, 437-438; a mountebank behaves indecently before the shrine of St. Aldhelm; is tormented by a devil; but healed by the saint at the intercession of the monks, 438-439; a sacrilegious woman falls down paralysed, seeks relief at many shrines in vain, reaches Malmesbury at Lent, falls before the crucifix, and rises cured, 439-440; a dumb man of Calne cured by the fingers of St. Aldhelm being placed in his mouth by a monk, 441; a woman of Calne, blind for 18 years, on the festival of St. Aldhelm recovers her sight, 442.

Missionary; *see* Birinus, Bp. of Winchester; Patrick, St.

Mogontium; *see* Mentz.

Mole; the Isle of Ely connected with the mainland by a, 325.

Monasteries; increase of, *temp.* Dunstan, 27; enriched by Lanfranc, 69; King Edgar builds new, and restores those that have been destroyed, 143; his charter declaring his intention of restoring the monasteries, A.D. 924, 404-405; those founded by Athelwold, Bp. of Winchester, mostly destroyed, and all diminished, 169; many robbed of their possessions by the prevailing ambition and avarice of our author's time, 185, 186; retribution will overtake those who despoil them, 186; Abp. Wilfrid sets out to arrange the affairs of his monasteries in Mercia, 243; appoints priors over his monasteries, *ib.*; bequeaths one-fourth of his property to his monasteries, *ib.*; those of the province of York destroyed by the

Monasteries—*cont.*

Danes, 253; their ruins still exist, *ib.*; those of the diocese of York, either decayed, or not yet known to our author by reason of their newness, 254; [St. Mildred's], in memory of SS. Egelred and Egelbriht, founded by their sister [Domneva] in the Isle of Thanet [c. A.D. 670], 319; account of those founded by St. Aldhelm, 345 *et seqq.*; many restored by King Ethelstan, 397; those around Malmesbury Abbey destroyed by the Danes, 410; *see also* Abbeys.

Money; Herbert Losinga, Bp. of Norwich, pays 40 marks for his ransom from robbers, on his way to Rome, 108; Bp. John buys the city of Bath for 50 lbs. of silver, 194; 100 talents of silver, and one of gold, given for the arm of St. Augustine, 311; Godiva's beads valued at 100 silver marks, *ib.*; one pennyworth of wild fowl sufficient food for five men, about Ely, 322; St. Aldhelm's contempt for money, 357; very little made out of the Malmesbury Abbey ornaments, for tribute, 432; 72 marks paid as tribute by Malmesbury Abbey to William II., *ib.*; Abp. Anselm offers King William II. fifty pounds which he considers not enough, 85, n.; Abp. Anselm reported to be going to Rome with a large quantity of money, 96; Pope Urban II. bribed with money to extend the term appointed to King William II. for Anselm's re-instatement, 101-102.

Monks; persecuted by King Edwi, throughout England, 24, 403; encouraged by Dunstan, 27; great increase of them in his time, *ib.*; incorrectly said to have been introduced into the archbishopric of Canterbury by Abp. Elfic, 32; Lanfranc increases their devotion, 71; often expelled to make room for the secular clergy by bishops, *ib.*; the monks of Cluny praised for their devotion, *ib.*; 50 introduced into Rochester Cathedral [A.D. 1083] by Lanfranc, 72; number of, at Peterborough

Monks—*cont.*

increased by Ernulf (Bp. of Rochester), while abbot, 138; Edward the Confessor increases their number in Westminster Abbey, 141; placed in Chertsey Abbey, by Erkenwald, Bp. of London, 143; those of Chertsey, burned by the Danes, *ib.*; richness and devotion of the monks of Cluny, 151; Cluniacs established at Thetford [c. A.D. 1104], *ib.*; Benedictines placed in the cathedral priory of Norwich by Bp. Herbert Losinga, the founder, *ib.*; the devotion of those in the cathedral of Norwich, 152; introduced into Winchester Cathedral and New Minster by Athelwold, Bp. of Winchester, 167; Bp. Athelwold punishes in a miraculous manner a monk caught thieving, 168; their inactivity reproved by St. Swithun in a vision to Bp. Athelwold, *ib.*; Bp. Athelwold miraculously saves a monk from a fall down a precipice, 168, 169; Elphege goes to Deerhurst and becomes a monk, 169; many attracted to Bath Abbey by the fame of Elphege, *ib.*; miraculous punishment of a drunken monk at Bath Abbey, *ib.*; those at Winchester at first disliked, but afterwards cherished by Walkeline, Bp. of Winchester, 172; Bp. Walkeline increases their number at Winchester, *ib.*; some of their lands appropriated by Bp. Walkeline to the use of the see, *ib.*; their hospitable and religious customs at Winchester formed upon the rule of Godefrey of Cambrai, their prior, 173; "De manu monachi," *ib.*; substituted for canons by Bp. Athelwold, at the New Minster, Winchester [A.D. 964], *ib.*; introduced into the see of Sherborne by Bp. Wlfsin, 178; Cluniacs placed at Reading by Henry I., 193; the abilities of those of Bath Abbey, 195; condition of those at Athelney, 199; Cluniacs at the priory of St. Pancras, Lewes, 207; Wilfrid cures, by prayer, a monk who had fallen from the top of Hexham Church, 218; placed by Abp. Wilfrid in a small monas-

Monks—*cont.*

tery in Wessex, 232; placed by Abp. Wilfrid at Selsey, *ib.*; recite the psalter during the last moments of Abp. Wilfrid, 244; many English take the vows of monkhood at the abbeys of St. Benedict, 247; Oswald, Bp. of Worcester, places monks in the new monastery of St. Mary [A.D. 969], 248; the clergy of Worcester Cathedral become monks at St. Mary's, *ib.*; Beda relates that [Cædmon] a monk, now buried at Whitby, received miraculously the gift of song, 254; Abp. Turstan resigns his see and becomes a monk at Pontefract, a cell to Cluny, 266; only monks are eligible to the bishopric of Durham, 270; in the time of the Angles, possessed the right of electing abbots, *ib.*; Bp. William establishes monks at Durham, 272, 273; their domination over the canons at Durham repressed by the appointment of Bp. Walker, who was not a monk, *ib.*; anecdote of their treatment by Rannulf, Bp. of Durham, 274, n. ⁵; those of Durham, when delinquent, especially dread the anger of St. Cuthbert, 276; migrate to the new church of Worcester, and demolish the old one, 283; Bp. Wlstan prophesies that Seuulf, the trader, will become a monk, which he afterwards does, at Malmesbury, 286; variably treated by Bp. Samson, 290, n.; placed at Westbury [co. Glouc.] by Bp. Wlstan, of Worcester, 290; expelled by Bp. Samson his successor, *ib.*, and 290-291, n.; King Kenulf places monks at Wincombe, 294; established at Malvern [A.D. 1083, by Aldwine], 296 and n. ²; Roger Earl of Montgomery, establishes Cluniacs at Wenlock [A.D. 1078], 306; [Benedictines] established at Chester, 308; those of Coventry oppressed by Rothert I., Bp. of Lichfield, 310; King Offa establishes monks at St. Alban's, 316; King Offa made a monk, at Rome, 317; a monk cured of dropsy by the water of St. Ivo's fountain at Ramsey, 320;

Monks—*cont.*

established at Ely by Athelwold, Bp. of Winchester [A.D. 970], 324; Bp. Athelwold obtains lands for 12 monks at Thorney Abbey, 327; the servants of those at Thorney leave them at holiday times, on account of the solitude of the place, *ib.*; St. Aldhelm takes the habit at Malmesbury Abbey, 333; the scholars of Meldum become monks, 334; those at Malmesbury procure by their shortcomings many sufferings for their monastery, 341; St. Aldhelm's manner of life as a monk, 357; their reply to St. Aldhelm, when he wished to appoint new abbots in his stead over them, 378, 379; his charter of liberties to them, A.D. 705, 379–380; St. Paternus begins life as a monk, 398; Wlsine, Abbot of Malmesbury, restores the religious tone of his monks, 411; Sunday procession of monks through the cloisters, 418–419; those of Malmesbury successfully oppose the intrusion of Bp. Herman, 182, 420; a monk of Malmesbury accounts for the ring of brass found round the dead body of Abbot Godefrey, 433; a monk of Malmesbury places St. Aldhelm's fingers in the mouth of a dumb man, who thereupon recovers his voice, 441; side notes by a monk of Malmesbury, 28, 319, &c.

Montgomery, Earl of; *see* Roger.

Morcant, subregulus; subscription to a charter, 21 Dec. 937, 402.

Moreton, Count of; *see* William Henry.

Morini, inhabitants of the coast of Normandy; short passage by sea from Dover to them, 376.

Mucel, Bp. of Hereford [A.D. 857 × 866], succeeds Cuthulf, 299–300.

Musie; Putta, bp. of Rochester, superintends a school of singers, 134; the canons of Salisbury skilful in, 184; Abp. Wilfrid the first to arrange the church music antiphonally in Northumbria, 236; Abp. Thomas I. improves the, in the Cathedral of York, 258.

N.

[Nadder, river, co. Wilts] Noodr., Council held [at Adderbourne] near the [c. A.D. 705], 380.

De Naturæ divisione, a work so called, of Joh. Scottus, 393; Florus writes against the heresies in it, *ib.*

Necholac; *see* Netholac.

Netholac, Bp. of Elmham (Necholac), [Hathulac, Hadulac], [c. A.D. 731–736]; succeeds Nordbert, 148.

Neoptolemus, mentioned, 359.

Neot, St., a disciple of Bp. Erkenwold, 321, St. Neot's, village of, formerly called Einulfesbiri, *q.v.*

New Minster; *see* Winchester.

[Newton, co. Wilts], Niuentun, near Tetтанminster [? Tetbury], 350; King Ethelred's charter of lands there, to the abbey of Malmesbury [A.D. 681], 350–351.

Nicholas, St., Council held at his shrine at Bari [A.D. 1098], 99; William de Warelwast pretends making a pilgrimage to the shrine, 112, and n. 8.

Nicholas [I.], Pope [A.D. 858–867]; extract from his letter to King Charles the Bald, concerning the heretical works of Joh. Scottus, 393, 394.

Nicholas [II.], Pope [A.D. 1058–1061], receives Earl Tostin favourably, 251; deprives Aldred, Abp. of York, for simony, *ib.*; restores him to his see and returns him the pall, 252; insists upon a Bp. of Worcester being appointed, and sends legates to England for that purpose, *ib.*; consecrates Walter, Bp. of Hereford [A.D. 1061], 300.

Nicholas, prior of Worcester, a pupil of Bp. Wlstan, 287; anecdote of his baldness prevented by Bp. Wlstan, *ib.*

[Ninian] (St.), Ninia, confessor; first preacher of Christianity about Whithern, 256; constructs the church of Candida Casa or Whithern of polished stone,

[Ninian]—*cont.*

whence the name, *ib.*; buried at Whithern, *ib.*; the scholars of York write a metrical account of him to Alcuin, *ib.*; testimony of Alcuin to his virtues, in a letter to the brethren of Whithern, 256–257.

Niuentun; *see* Newnton.

Nobles, present at the Council of Clofesho, 10; unwilling to oppose the authority of Anselm, 88; oppose Anselm when he confutes the king, 93; Anselm puts them to silence, 94; the rebellious nobles recalled to their allegiance by Anselm, 104, 105–106, n.; object to believe Balduino, the legate sent by Anselm, in opposition to the three bishops, 109; beg Anselm to go to Rome to settle the dispute on the question of investitures, 110–111; lay nobles assist at the Council of Westminster [A.D. 1102], 118; entrust their sons to the instruction of Wilfrid, 219; of Northumbria, place Osred, son of Alfrid, upon the throne, 242; give to Oswald, Abp. of York, many possessions for the support of his monasteries, 249; many of York slain by William I. [A.D. 1069–1070], 253; St. Aldhelm, a Saxon noble by birth, 332; abandon their design of repairing the roof of Wareham church, as depriving St. Aldhelm of a means of performing the miracle of keeping the rain from it, 364; the four classes of princes, senators, judges, and patricians subscribe to King Ina's charter, 381; nine, subscribe to King Ina's charter, 26 May, 704, *ib.*; elect Magnus, whose royal birth had been declared to them, King of Norway, 413; by some considered guilty of the death of Magnus, King of Norway, *ib.*; account of the miraculous cure of Ernulf de Hesding, a celebrated noble, 437.

Nocturns, 8, n.; succeeded by matins, 427.

Noise; a horrible noise heard throughout England on the occasion of the death of Living, Bp. of Crediton and Cornwall [23 March 1046], 201.

Nones; Wlstan prefers celebrating the service of, to attending to his suit with the archbishops, 284.

Noodr, river; *see* Nadder.

Nordanhimbri, Nordanimbri; *see* Northumbria.

Nordbert [Nothbert], Bp. of Elmham, [c. A.D. 706]; succeeds Badewine, 148.

Norham; modern name of Ubbenford, *q.v.*

Normandy; reception of William I. and Abp. Stigand in, 37; messengers sent to the Abp. of Rouen and the monastery of Bec to obtain leave for Anselm to become Archbishop, 83; William II. goes there to oust his brother [Robert], 85–86 and n.; favours the cause of Pope Urban [II.] against Guibert 86, n.; Henry I., arranges a meeting with Anselm there, 114, 115; many abbots come from Normandy to England, 127; Ralph d'Escures unwilling to return to Normandy, owing to the oppression of Robert of Belesme, *ib.*; its bishops and abbots suspended by Cono, the papal legate, 129; Abp. Ralph returns to Normandy, having tried in vain to see the Pope, 131; King Ethelstan procures many relics of saints from, 398; Queen Emma retires thither on the death of her husband, Egelred II., 419; William II. raises a tax to buy the country from his brother Rotbert, 432.

Normandy, duke of; *see* Robert.

Normandy, counts of;

See Rollo.

William I.

Normans, devastate the north of England to prevent the occupation of it by the Danes, 209, 210; Bp. Wlstan keeps up their manner of living, 281; suits at Councils carried on in the Norman tongue 285; the miraculous cure of a blind fisherman procures for St. Aldhelm great respect from the, 423; reference to the epoch of their advent, 425.

Norregani, Norregia; *see* Norway.

Northumbria, Nordanhimbri, Nordanimbri, Nordhumbrani, Northaimbria, North-

Northumbria—*cont.*

animbria, Northanhimbri (Northamimbria, Norhambimbri); the king cited to appear before the council of the Abp. of Canterbury, and excommunicated for simony, 45; the Danes devastate the country, and kill (St.) Edmund the king, 153; the only province of England not held by King Ethebriht, 184; its unsettled state shown by the large escort always taken by the king on occasions of visits, 209; dialect of the natives unintelligible to the Southerners; reason for it, *ib.*; devastated by the Danes and afterwards by the Normans, 209, 210; invaded by the Picts under Bernegus, who is defeated with great slaughter by King Egfrid, 218; Berfrith, chief noble of, commanded to summon a Council to settle Wilfrid's claims, 242; the province divided on the expulsion of Wilfrid into two sees, York and Hexham, 244; Lindisfarne, the only bishopric now extant throughout the province, 266; fertility of the fish in its rivers, 270, 271.

Northumbrians, Kings of the;

See Oswald.

Oswy.

Elwine.

Egfrid.

Egberht.

Eardwulf.

—, Earls of the;

See Siward.

Tostin.

Waldef.

—, Bishop of the, (at York); see Paulinus.

Norton, Nortun [co. Wilts.]; charter of King Ethelstan of lands there to Malmesbury abbey, 21 Dec. 937, 401.

Norway; Norregia, Norwegia (Noruegia, Norweia), the traffic between England and Norway mostly passes through Bristol, 292; a bishop of, affords a retreat to Elfeldis and her son, 413; and declares to the nobles the royal birth of Magnus, *ib.*

Norway, Kings of;

See Olaf (St.)

Magnus.

Norwegians, Norregani; unite with the Danes in invading England, 412; the captive Elfeldis, a noble English damsel, falls to the share of a Norwegian count who ravishes her and dies soon afterwards, 412; the nobles elect Magnus, son of St. Olaf, king, 413; the nobles considered by some guilty of the death of King Magnus, 413, 414.

Norwich, Norwic, city of; its richness and population, 151; the bishopric of Elmham transferred thither, 16.

Norwich, see of; Bp. Herbert Losinga transfers his see from Thetford thither, [A.D. 1094], 151; Bury St. Edmund's Abbey belongs to it, 152; Pope Alexander [II.] frees the abbey of Bury St. Edmund's from the jurisdiction of the see, 107.

—, bishops of;

See Herbert Losinga, Bp. of Thetford. Everard.

—, cathedral priory of; founded for Benedictines by Herbert Losinga, Bp. of Norwich [A.D. 1101], 151; its splendour, 152.

Nothelm, Abp. of Canterbury [A.D. 735–740], holds the see for five years, 8; notice of him by Beda, *ib.*; assists Beda in preparing his work, *ib.*; consecrates Edbriht, Bp. of Selsey, 205 and n.¹.

Nuns; Anselm appears to an aged recluse at Lyons, 124; the aged recluse of Lyons has a vision of the B. V. Mary, *ib.*; their conversation, 125; replaced at St. Mary's, Winchester, by Bp. Athelwold, 174; ejected by Bp. Lefric from St. Peter's, Exeter, 201; Queen Ermenburga upon her widowhood becomes a nun, 232; a nun brings forth a child in the house of the Pope's chamberlain at Rome, 366; sequel, 366–367; Elfeldis takes the veil of a nun, 414; a woman cured of blindness by St. Aldhelm, becomes a nun and is still living, A.D. 1125, 442.

O.

Oath; perjury of Stigand, 37; Robert of Belesme endeavours to exact an oath of allegiance from Ralph, when Abbot of Séez, and Bp. of Rochester, 127; of Ralph to Anselm, 128; of Alfwold II., Bp. of Sherborne, 180; William I. takes an oath of administering justice impartially, upon his consecration, 252; Elfred's false oath punished with sudden death, 402; of a monk of Malmesbury, 433.

See Crede mihi.

Luca, per vultum de.

Dei, per splendorem.

Oda, Odo, Bp. of Wilton at Ramsbury, [c. A.D. 927], and Abp. of Canterbury [A.D. 942-959]; character, 20; of Danish origin, *ib.*; enters the service of Elfred as a soldier, made Bp. of Wilton, 21; obtains favour with King Ethelstan, *ib.*; succeeds Bp. Ethelstan at Ramsbury, 20, 181; miraculously recovers the sword of King Ethelstan when lost, at the battle of Brunanburh [A.D. 937], 21; subscription to a *charter, 21 Dec. 937, 402; becomes Abp. of Canterbury at the appointment of King Ethelstan, 20, 21, 181; holds the see for 20 years, 20; goes to Fleury and becomes a monk, 22; his intimacy with the king, 23; letter to his suffragans after a synodical council, [A.D. 943], 23; restrains the fury of King Eduui, 24; translates, according to one account, the body of Wilfred II., Abp. of York, to Canterbury, 22, 244, 245; account of his nephew Oswald, Abp. of York, 247; summons Oswald to England but dies before he arrives, 248; the Holy Ghost, as a dove, appears to Dunstan, and then settles on Abp. Odo's tomb, 30; surnamed the "Good" by Dunstan, *ib.*

Odo, Brother of King William I., Bp. of Bayeux [A.D. 1050], and Earl of Kent [A.D. 1067-1096]; Lanfranc compels

Odo—*cont.*

him to restore to the archbishopric of Canterbury land he had seized, 70; William, Bp. of Durham, joins with him against King William II. [A.D. 1088], 273.

Odolricus [Ulricus], Cardinal; brings the pall of York to England for Anselm's disposal, 262; invests Thomas II., Abp. of York, with the pall, *ib.*

Offa, King of the Mercians [A.D. 755-796], eager for church extension in his territory, 277; founds a nunnery at Winchcombe [A.D. 787], 294, n.¹; founds the monastery of Bath, 194; is miraculously warned at Bath to translate the body of St. Alban, and prepares a shrine and religious service for it, 316; his enmity with the people of Canterbury, 15; erects an archbishopric at Lichfield, 16, 148, 277; writes to Pope Adrian I. for an archiepiscopal pall for the Bp. of Lichfield, 16; founds many bishoprics in Mercia, *ib.*; endeavours to deprive Janbriht of the archbishopric of Canterbury, 15; Eanbald, Abp. of York, assists Ethelard, Abp. of Canterbury, against him, 246, 247; overthrows King Kinewlf at Benesingtune in the 24th year of the latter's reign, 388, *but see* n.¹; seizes Tettanminster and Piritune, vills of Malmesbury Abbey, 388; gives Tettanminster to the bishops of Worcester, *ib.*; procures the death of his son-in-law Ethelbriht (Eielbriht), King of the E. Angles [A.D. 792], and invades the country, 16, 305; dies soon after the murder of Eielbriht [A.D. 796], 305; account of his son Egferth, 17.

Offa, King of the E. Angles [Saxons] [A.D. 704-709], reigns for a few years, 317; various portions of his pedigree, *ib.*; goes to Rome [A.D. 709], with King Kenred and Bp. Eguine, where he assumes the tonsure, 296, 317, 386; persuaded by his spouse St. Kineswida to remain celibate, 317.

Oil; St. Paternus heals a dumb girl with, 398; sacred, used in consecration, 141;

Oil—*cont.*

- a broken vessel restored by Athelwold, Bp. of Winchester and its contents increased, 168.
- [Olaf], Analafus, Analavus, King of Dublin; King Ethelstan gives him battle at Brunanburh [A.D. 937], 21; account of the battle, 178; Elwine and Ethelwine, sons of Ethelwerd, killed in battle against him, 396; falls upon the party led by Verstan, Bp. of Sherborne, and destroys it [A.D. 937], 178.
- [Olaf, St.], King of the Norwegians, hearing of the beauty of Elfidis wooes her, but unsuccessfully, 412; violates her, a son is born [A.D. 1024], 413; dies [31 Aug. 1030], *ib.*
- Onyx; a chalice of gold and, found in St. Cuthbert's tomb, upon his breast, 275.
- Oracle, 26, 29; a sick woman warned by an oracle to go to Malmesbury Abbey and seek the aid of St. Aldhelm, 434.
- Ordbrigt, Bp. of Selsey [A.D. 989–1009], succeeds Ethelgar, 205.
- Ordgar, Abbot of Abingdon [A.D. 963–984], appointed by Abbot Athelwold, 191; completes the new buildings, *ib.*
- Ordgar, Earl of Devonshire, father of Elfdrida, wife of King Edgar, 202; founds the abbey of Tavistock, *ib.*; anecdotes about his son Edulf, 202, 203; buried at Tavistock Abbey, 203.
- Ordlaf, duke and earl, buys the Chelworth lands from Dudi, and gives them to Malmesbury in exchange for others, 395; charter of the transfer, *ib.*; at his death he gives up the lands he had obtained from the abbey, *ib.*
- Orestes, betrothal of, 359.
- Organ, 350, 401, 429; given by Dunstan to Malmesbury Abbey, 407; inscription on it, *ib.*
- De Orival, Hugh; *see* Hugh, Bp. of London.
- Ornaments, Bp. John acquires many for Bath Abbey, 195; anecdotes respecting, 174, 273, 274, n. 3, 290, n. col. 1.
- [Osa], Bp. of Selsey; *see* Bosa.
- Osbern, Bp. of Exeter [A.D. 1072], succeeds Lefric, *temp.* William I., 201; a Norman by birth, *ib.*; brother of Count William, *ib.*; his intimacy with King Edward [Conf.], *ib.*; adopts English customs rather than those introduced by the Normans, *ib.*; present at the Council of London, A.D. 1075, 67 n. 1; character of, 202; his blindness causes him to be threatened with removal, but he dies before anything is effected, 202, n. 2; dies a° 4 Hen. I [A.D. 1103–1104], 202.
- Osbern, precentor of Christ Church, Canterbury; his life of Odo, Abp. of Canterbury, mentioned, 24, n. 4; testimony to the abilities of Abp. Odo, 24, 25; his life of St. Elphege, mentioned, 33; his account of the sanctity of Algar, Bp. of Elmham, quoted, 148–149.
- Osdrida [Osthryth], sister of Egfrid, King of Northumbria, marries Egelred [A.D. 680], because he had killed her brother Elwine, 232.
- Oselmi, Osfrith filius; *see* Osfrith.
- Osfrith, the first gaoler to Wilfrid, Abp. of York, keeps him in a dark cell, 230; the sudden illness of his wife cured by Wilfrid at his request, *ib.*
- Osfrith filius Oselmi, Bp. Cuthbert erects a tomb to him, with verses upon it, in Hereford Cathedral, 299.
- Osgitha, St.; *see* Osyth, St.
- Oskitel, Abp. of York [A.D. 958–971], succeeds Wlstan, 247; flourishes *temp.* Edred, Edui, and Edgar, *ib.*; visited by his kinsman Oswald, who keeps him with him for some time, 248.
- Osmund, Bp. of London [A.D. 802–c. 805], succeeds Hethbert, 144.
- Osmund, Bp. of Salisbury [A.D. 1078–1099], succeeds Herman, 183; officiates at the re-translation of St. Aldhelm's remains [A.D. 1078], 424–425; Warin, abbot of Malmesbury, gives him the bone of St. Aldhelm's left arm, which he places in a silver coffer, 428–429; cures the severe illness of archdeacon

Osmund, Bp.—*cont.*

Everard by means of the relic, 429; procures the miraculous cure of arch-deacon Hubald, by permitting him to carry St. Aldhelm's arm in procession, 429–431; finishes the new cathedral, 183; his liberality to the clergy, 184; forms the library there, transcribing and binding many books with his own hands, *ib.*; his character irreproachable, *ib.*; unfairly accused of grasping, 184, n. ¹; asks Anselm's forgiveness before he goes to Rome, 95; expiates whatever faults he may have had by patiently enduring a painful disease, of which he dies, 184.

Osred, son of Alfrid; the nobles place him upon the throne of Northumbria [A.D. 705–716] on the death of the usurper Edulf, 242.

Ostfor, Bp. of Worcester [A.D. 692–693], succeeds Bosel, 278.

Ostia, bishop of; *see* Andrew.

Osulf, Bp. of Wilton at Ramsbury [c. A.D. 952–970]; succeeds Odo, 181.

Oswald, Bp. of Worcester [A.D. 961–991], and Abp. of York [A.D. 972–992], nephew of Abp. Odo, of Canterbury, 247; begins life as a monk at Fleury, in France, *ib.*; Abp. Odo summons him to England, but dies before his arrival, 248; visits his kinsman Oskitel, Abp. of York, and remains with him for some years, *ib.*; Abp. Dunstan procures for him from the king the bishopric of Worcester, 247–248; builds a monastery in the cathedral cemetery, in honour of the B. V. Mary [A.D. 969], 248; founder of the abbey of Ramsey [A.D. 969], 318; anecdote of, in connection with Earl Egelwine, *ib.*; succeeds Dunstan, at Worcester, 247, 278; succeeds Oskitel, at York, 247; appointed to the primacy of York without resigning his see of Worcester, 249; the nobles give him possessions for the support of his monasteries, *ib.*; encourages literary men to come to England, *ib.*; encourages the labours of

Oswald—*cont.*

Abbo, a monk of Fleury, *ib.*; frequents Worcester in preference to York, *ib.*; his liberality to the abbey of Fleury, 250; accustomed to wash the feet of the poor, *ib.*; subscriptions to charters, A.D. 974, 405; A.D. 972 [982], 411; commences the restoration of Winchcombe Abbey [A.D. 985], 294; survives Dunstan five years and Athelwold ten, 249; anecdote of his foreknowledge of his own death, 249–250; death while singing the doxology [29 Feb. 992], 250; death, 320; buried in St. Mary's at Worcester, 250; miraculous incorruption of the stole wherein he was buried, *ib.*; his body translated after 12 years, *ib.*; the old church at Worcester, founded by him, demolished, 283; vision of him to Bp. Wistan, 285.

Oswald, St., King of the Northumbrians [A.D. 634–642], and martyr; becomes godfather to Kingisl, King of the W. Saxons, on the same day that he marries the king's daughter [A.D. 635], 158; gives to Birinus the city of Dorchester as an episcopal see, *ib.*; a monastery at Gloucester dedicated to him, 293; his remains removed from Bardney to Gloucester [A.D. 909], *ib.*; reported to be buried in a shrine at St. Oswald's monastery, Gloucester, 263, n. ²; Thomas I, Abp. of York, opens his tomb in order to be convinced concerning the actual existence of his bones at St. Oswald's, Gloucester, 263; his head found in the arms of St. Cuthbert's body on opening the tomb of the latter, 275; his shrine at Gloucester restored by Abp. Turstan, 293; the author refers to his mention of him in *Gesta Regum*, Lib. I, *ib.*; doubt whether his arms are preserved at Bebbanburch, *ib.*; his arm, miraculously preserved, said to exist at Peterborough Abbey in a shrine, 317; doubts of the author, *ib.*

—, church and monastery of; *see* Gloucester.

[Oswald, nephew of Ethelred, King of Mercia, founds the abbey of Pershore, A.D. 689, 298, n. ³].

Oswen, St., a holy woman who trims the hair and nails of (St.) Edmund, growing miraculously after his death, 154.

Oswi, King of the Northumbrians [A.D. 642-670]; Sigebert II., King of the E. Saxons, baptized at his exhortation, 142; at the instigation of the Quartadecimani, he appoints Cedda, Abp. of York, in the absence of Wilfrid, 211; his two sons, Egfrid and Elwine, endow the church at Ripon, 217; sepulture and translation of, at Streneshalh, now Whitby, 254.

[Osyth] Osgitha, St.; Richard de Beames, Bp. of London, founds the priory of Cic, co. Essex, in her honour, 146.

Ouen, St., Abp. of Rouen [A.D. 640-683], Emma, widow of King Egelred II., purchases his body, places the trunk at Canterbury, retains his head; a goldsmith steals the shrine containing it, and deposits it with his brother, a monk of Malmesbury, who, on his death, bequeaths it to the abbey, 419-420; the author omits further mention of him, as the life of the Saint has been already written, 420 and n. ¹; his monastery at Rouen, *q.v.*

Oundle, Inundalum, co. Northampton; death of Wilfrid there [12 Oct. 709], 244.

Ouse, Husa, river, city of York built upon it, 208.

Oxford, Oxeneford, city of; reason that English kings avoid visiting the, 315.

—, Frisewide [daughter of King Didanus], founds the nunnery at, 315; St. Frisewide buried there, *ib.*; burned, in order to destroy some criminal Danes who had taken sanctuary there [A.D. 1004], *temp.* Egelred, 315-316; restored and increased by King Egelred, 316; Roger, Bp. Salisbury, appoints Guimund, to govern the clergy there, *ib.*; canons introduced by Guimund, who improves the character of the place, *ib.*

P.

Pagan rites; 157, 215; reported to have sprung up in divers places [c. A.D. 892], 59.

Paintings; *see* Pictures.

Pall, archiepiscopal; Pope Gregory I. sends the pall to Augustine for London, 5; Paulinus, Abp. of York, receives his from Pope Honorius [I.], 134, 211; the three bishops of Lindisfarne, Aidan, Finan, and Colman, unwilling to receive it, 211; at the death of Paulinus, the pall of York reverts to Abp. Egbert, 246; that for York obtained by Abp. Egbert from the Pope, *ib.*; Offa, King of Mercia, endeavours to persuade Pope Adrian I. to send an archbishop's pall to the Bp. of Lichfield, 15-16; letter of Alcuin to Abp. Ethelard, asking that the pall of the Mercian bps. at Lichfield be not taken away till a vacancy occur, 17-18; Elsin, Abp. of Canterbury, goes to Rome for the pall, but dies among the Alps [A.D. 959?], 26; Elphege, on his election to Canterbury, goes to Rome for it [A.D. 984], 170; William II. refuses Anselm permission to go to Rome for his pall, 86; messengers ask the Pope to send the pall for King William II's disposal, 89; Pope Nicholas restores the pall to Abp. Aldred of York upon his reinstatement, 252; Pope Urban [II.] sends Walter, Bp. of Albano, to England with it, 89-90; Walter, Bp. of Albano, brings it in a silver vase to Canterbury by the King's order, 90; its reception by Anselm, 10 June 1095, 91; recurrence of his prognostic on the occasion, *ib.*; Girard, Abp. of York, anxious to obtain his pall while at Rome, 107; returns from Rome with his pall, 259; the Pope holds the council of Bari, clothed in a chasuble and pall [A.D. 1098], 79; Odolricus

N N 2

Pall—cont.

[Ulricus], Cardinal, brings that of York to England, 262; and invests Thomas II., Abp. of York, with the pall, *ib.*; Anselm, the Pope's legate, brings the pall for Abp. Ralph d'Escures, 128; Ralph d'Escures, Abp. of Canterbury, wearing the pall, quarrels with King Henry respecting his coronation [A.D. 1121], 132, n. ³; Constantine, the Greek monk, puts a pall on when at the point of death, 415.

Palls, altar; many royal palls given by Abbot Faricius to the abbey of Abingdon, 193; St. Etheldrida's tomb at Ely, covered with a precious altar-pall, 323; many altar-palls given by King Ethelstan to Malmesbury Abbey, 397.

Pancras, St.; Lewes Priory dedicated to him, 207.

Papia; *see* Pavia.

Paralysis; miraculous recovery of a paralytic, by means of a garment of Wilfrid, Abp. of York, 244; Benedict [Biscop], Abbot of Wearmouth, attacked with, 329; St. Paternus heals a paralytic woman, 398; Elfeldis miraculously stricken with, in consequence of breaking a vow, 414; a sacrilegious woman punished miraculously with, 440.

Parcæ; 413.

Paris, capital city of France, bishop of; *see* Angilbert, Bp. of Winchester.

Paschal II., Pope [A.D. 1099–1118], confirms the decree of Pope Urban II. respecting lay investitures, 106; ratifies the decrees of Urban II., and forbids lay investitures, 108; entrusts the punishment of those whom Henry I. had invested with bishoprics, to Anselm, 112; letter to Girard, Abp. of York, on the subject of profession to Anselm [12 Dec. 1102], 258–259; letter of Anselm to him upon the disobedience of Thomas II., Abp. of York, 260; absent at Benevento when Abp. Ralph arrives at Rome, 129; his letter to King Henry I., ratifying the privileges of the see of Canterbury, from the same place, 24 Mar. [1117], 129–

Paschal—cont.

130; letter of, to King Henry I., 5 Apr. 1117, 263–264; orders that Turstan be reinstated at York, and further disputes be referred to himself, 264; Eadmer's collection of letters from him to Henry I., mentioned, 113.

Paternus, St., Bp. of Avranches; his relics sent from the priory of Dol [c. A.D. 923], 398–400; King Ethelstan procures his relics from Rollo, Count of Normandy, for Malmesbury Abbey, 398, 400; his life eloquently written by Venantius Fortunatus, 399 [and 398, n. ⁵]; born in Aquitaine, becomes a monk and a hermit, made Abbot of Coutances, and Bp. of Avranches [c. A.D. 557], 398; performs many miracles, procures water from a rock, restores speech to a dumb girl, heals a paralytic woman, heals a boy ' [*Milevus*]' when bitten by a snake; evil spirits flee at his approach, *ib.*; birds, fed with corn he had blessed, accompany him, 398–399; King Ethelstan gives a shrine for his remains, 399; a thief steals a plate of gold from his shrine at Malmesbury, *ib.*; the thief, on again breaking into the church, is miraculously detained by him, *ib.*; his festival kept on the 23rd of September, 400.

Patricians—

See Æthelfrith.

Berfrith.

Baldred.

Kenfrith.

Patrick, St., a Briton, 197; the disciple of St. German, Bp. of Auxerre, *ib.*; ordained bishop by Pope Celestine, and sent to Ireland as a missionary [A.D. 430], *ib.*; dies in Ireland at an old age after a long time spent in converting the inhabitants [A.D. 472], *ib.*; buried in Glastonbury Abbey, *ib.*

Pavia, Papia, in northern Italy; an arm of St. Augustine bought there, by Abp. Egelnod, 311.

Pavement; of marble, laid down in the cathedral at Canterbury, by Ernulf, Bp. of Rochester, while a monk there, 138; mention of, 423, 440.

Paul, St., the Apostle; compared with St. Peter, 185; Chester Cathedral church dedicated to him, 308, n. ¹; Benedict [Biscop] dedicates to St. Peter and St. Paul, the abbeys of Wearmouth and Jarrow, 328; Meildulf [Meldum] consecrates the abbey of Malmesbury to St. Peter and St. Paul, 335; St. Aldhelm dedicates the new conventual church at Malmesbury to him and to St. Peter, 345; verses on the occasion, *ib.*

—, church of; *see* London.

Paul, Abbot of St. Albans [A.D. 1077–1089], appointed by Abp. Lanfranc, 72; improves the condition of his abbey, by the assistance of Lanfranc, 317.

Paulinus, Abp. of York [A.D. 625], and Bp. of Rochester [A.D. 633–644]; originally a Roman, sent by St. Gregory to convert England, 134; Justus makes him bishop of the Northumbrians [York], *ib.*; converts Æduine, king of the Northumbrians, *ib.*; receives the pall from Pope Honorius [I.], 134, 211; advises King Eadwine to build a chapel at York [to St. Peter], 216, 217; consecrates Honorius, Abp. of Canterbury [A.D. 627], 134; retires from his see, 268; expelled from the diocese, 134, 211; goes to Canterbury, and accepts the see of Rochester, 134; death after 19 years 2 months 21 days prelacy at York, *ib.*, buried at St. Andrew's, *ib.*; after his death the pall of York reverts to Abp. Egbert, 246.

Peada, King of Mercia [A.D. 655–656] [son of Penda; and founder of the abbey of Medehamstede (Peterborough), c. A.D. 635, 317, n. ³]; various portions of his pedigree, 317 and n. ³.

Peccatum, or Peche, Robert, Bp. of Lichfield; *see* Robert II.

Pectwine [Pehtwine], Bp. of Whithern [A.D. 763–776], succeeds Frithewald, 257.

Pehtelm [Pecthelm], the first, [second] bishop of Whithern [A.D. 730–735], 257; formerly lived in Wessex as a disciple of St. Aldhelm, 257.

Pehtun, Bp. of Selsey [c. A.D. 789–805], succeeds Totta, 205.

Penance; of seven years imposed on King Edgar by Dunstan, 27; enjoined upon William II., by Anselm, 80; life-long penance of Theodred, Bp. of London, for causing some thieves to be hanged, 144; Herbert, Bp. of Thetford, goes to Rome, as a penance for his simony, 151; Lefstan becomes mad, and is eaten by worms on account of his insults to the relics of (St.) Edmund, 154; Bp. Eguine's miraculous release from a self-imposed penance, 297; voluntary penance of Godefrey, Abbot of Malmesbury, 433.

Penda, King of the Mercians [A.D. 626–654]; various portions of his pedigree, 306, 317, and n. ³; [father of King Wulfhere, 218; and King Peada, 317, n. ².] slain by the Picts, 218.

[Penenden Heath, co. Kent; law-suit respecting it, 70, n. ².]

Pentecost, season of; King Cnut at Wilton during the, 190; St. Aldhelm's festival falls in A.D. 1080, on the first day of, 427.

Perche, Count of; *see* de Hesding, Ernulf. —, Countess of; *see* Matilda.

Perifision merimnoi, népi fustōn merismou, De Naturæ divisione; title of a work by John Scotus, considered heretical, 393.

[Peronne, France]; Cellanus, an Irish exile at the monastery of St. Furseus there, 337.

Pershore, Perscora, (Perscornia), abbey of, in the diocese of Worcester, 296; founded [by Oswald, nephew of Ethelred, King of Mercia, A.D. 689, and Benedictines established] there by Egelward, Duke of Dorset [A.D. 792], 298 and n. ³; St. Edburga buried there, 298; Kings Edward and William despoil the abbey to enrich that of Westminster, *ib.*

—, Abbot of; *see* Folbrih:—Guy.

Persia, bishop of; *see* Ivo, St.

Persius, quotation from; *see* Classics.

Peter, St., the Apostle, warns Mellitus, by a message, to build the monastery [of St. Peter's, Westminster], 141; consecrates the church at Westminster, *ib.*; appears at Glastonbury in a vision to Brihtwold, Bp. of Wilton at Ramsbury, and reveals to him the successor to the crown, 182; the abbey of Cernel [co. Dors.] dedicated to him, 185; compared with St. Paul, *ib.*; St. Andrew yields to his brother Simon Peter (*i.e.*, the church of St. Peter's, Bath, instead of St. Andrew's Church, Wells, considered the cathedral of the see), 196; an ancient monastery dedicated to him at Chichester, 205; King Eduine builds a chapel to his honour at York, by the advice of Abp. Paulinus, 216, 217; the see of Worcester dedicated to him, 248; Abp. Aldred founds the abbey at Gloucester in his honour, 292, and n.⁴; Shrewsbury monastery dedicated to him, 306; Chester Cathedral church dedicated to him, 308, n.¹, 309; [Medehamstede Abbey dedicated to him, 317, n.³]; Benedict [Biscop] dedicates the abbeys at Wearmouth and Jarrow to St. Peter and St. Paul, 328; Meildulf dedicates the monastery of Malmesbury to St. Peter and St. Paul, 335; St. Aldhelm dedicates the new conventual church at Malmesbury to him, 345; verses on the occasion, *ib.*; patron of the abbey of Malmesbury, 350; the principal church of Malmesbury Abbey dedicated to him, 361; St. Aldhelm reported to have built the larger church at Bruton, co. Somers., to his honour, 374; Malmesbury Abbey at first dedicated to St. Saviour and St. Peter 394, 395; reference to the miraculous cure of St. Peter's mother-in-law, 429.

—, monastery of; *see* Westminster.

Peter's Pence; Pope Urban's leniency to William II., in hopes of getting the accustomed payments, 104, n.¹; his

Peter's Pence —*cont.*

death before receiving them, *ib.*; the legates of the Pope always anxious to get as much as they can, 128, 129; Earl Tostin threatens Pope Nicholas [II.] with a stoppage of payment, 252.

Peter, Bp. of Lichfield [A.D. 1072–1085]; succeeds Leouuine, 308; present at the Council of London, A.D. 1075, 67 n.¹; removes the see to Chester, *temp.* Will. I., 68, 308, 309; establishes canons at Chester, 309.

Peter, monk of Malmesbury; *see* [Baldwin] Peter.

Peter Leo, prince of the Romans [Pier de Leon, afterwards Pope under the title of Anacletus II.], 128.

Peter, son of Peter Leo, prince of the Romans; succeeds Anselm as papal legate in England, 128; his rapacity, *ib.*; endeavours to undermine Abp. Ralph with the king, *ib.*

Peterborough, Burch, Burgum, Burh, Burk, abbey of [co. Northt.]; in Huntingdonshire, 317; history of, from its foundation by King Peada at Medehamstede [A.D. 655], to its restoration by Athelwold, Bp. of Winchester, 317, and n.³; account of the relics of saints there, 317, 318; its marshes infested by the robber Hereward [c. A.D. 1070], 420; destroyed by fire shortly before the translation of Abbot Ernulf to the see of Rochester [A.D. 1115], 138; the number of monks increased and buildings enlarged by Ernulf, the abbot, 138.

—, Abbots of;

See Ealdulf.

Kenulf.

Godric.

Turolf.

Ernulf.

(St.) Petroc's; the see of Cornwall, 204.

Petwine, Bp. of Whithern; *see* Pectwine.

Phantoms; that of Abp. Odo appears to Elsin, Bp. of Winchester, 25, 26; *see also* Visions.

- Phial, of balsam placed in St. Aldhelm's grave by Abp. Dunstan, 408; [brought out to cure Ernulf de Hesding, Count of Perch, 438].
- Philacteries, of gold presented by King Ethelstan to Malmesbury Abbey, 397.
- Phœbus; the sun, 382.
- Physicians; their remarkable advice to Mauritius, Bp. of London, 145, n. ^s; should not take fees in cases they cannot cure, 438.
- See Faricius.
- John of Tours.
- Gregory, monk of Malmesbury.
- Piacenza, Placentia, [in Italy]; William de Warelwast, the legate of Henry I., hastens there from Rome, before Anselm, 112.
- Picts, people of North Britain; Wulfere, King of the Mercians, invades their territory, but is forced to fly, 218, 219; King Egfrid, of Northumbria, defeats them under their subregulus Bernegus, with great slaughter [? A.D. 684], 218; King Egfrid, of Northumbria slain by them in battle [A.D. 685], 233; probably destroy the bishopric of Whithern [c. A.D. 791], 257.
- Pictures; a portrait of Anselm procured by the antipope Wibert, that he may not escape in disguise, 103; various wall-paintings put up in Canterbury Cathedral by Ernulf [Bp. of Rochester], while a monk there, 138.
- Pilgrimage; 286; the fratricide of Cologne goes all over the world seeking forgiveness, 425, 426; pilgrimage to Jerusalem, undertaken in return for a miraculous cure from a loathsome disease by Ernulf de Hesding, Count of Perch, 438.
- Piracy; Egelric, Bp. of Durham, deprived for [A.D. 1056], 271.
- Piritune; see Furton.
- Placentia; see Piacenza.
- Plague; the Danes cured of the, miraculously by Abp. Elphege, by means of bread blessed by him, 171.
- Plato, quotation from; see Classics.
- Plautus, quotation from; see Classics.
- [Plegmund], Pleigmund, Pleimund, Abp. of Canterbury [A.D. 890-914]; succeeds Ethelred, 20; holds the see for 34 years, *ib.*; King Elfred's tutor, *ib.*; acquaints Pope Formosus with the suppression of pagan rites in England, 59; Pope Formosus confirms to him and his successors the privileges enjoyed by St. Augustine, 60; threatened by Pope Formosus, unless he fill up vacant bishoprics, 177; consecrates on the same day, at Canterbury, Frithestan, Bp. of Winchester, 162, 178; Bernege, Bp. of Selsey, 205; Edulf, Bp. of Crediton, 178; and other bishops in place of the two due to the sees of Winchester and Sherborne [A.D. 909], 20, 162, 177, 178, 205.
- Plenty, times of; during the time of Dunstan, 27, 28.
- Pliny II., quotation from; see Classics.
- Poachers; caused to be branded by William II., 104, n. ¹.
- Podda, Bp. of the Mercians at Hereford [A.D. 741-747]; succeeds Cuthbert, 299; present at the council of Clovesho [A.D. 747], 9.
- Poetry; Fridegodus writes the life of St. Wilfrid partly in verse, 22; mention of the *Kyrie eleison*, 31; and *Te Deum*, 82; poem by Godefrey of Cambrai, prior of Winchester, upon the primates of England, praised, 172; quotation from the author's trochaic poem upon St. Elgiva, 187; pentameter verse, 188, l. 29-30; quotation from the poem of Peter, a monk of Malmesbury, in praise of Faricius, abbot of Abingdon, 192-193; the scholars of York write a metrical account of St. Ninia to Alcuin, 256; Thomas I., Abp. of York, composes hymns, 258; Beda writes the life of St. Cuthbert partly in verse, 267; knowledge of the metrical romances despised by Bp. Wlstan, 281; mention of the *Agnus Dei*, 283; the verses of Bp. Cuthbert on a cross in Hereford Cathe-

Poetry—*cont.*

- dral, 299; verses of Bp. Cuthbert on a tomb erected by him in Hereford Cathedral, *ib.*; St. Aldhelm composes poems in his native tongue, 336; that of St. Aldhelm praised by Elfred in his *Handbook*, *ib.*; poem of St. Aldhelm upon the dedication of the new conventual church at Malmesbury, 345, 346, *but see* n. ⁴; hexameter verse, 407, l. 15; two distichs on the organ and holy water vat given by Dunstan to Malmesbury Abbey, 407; verses by Dunstan inscribed on St. Aldhelm's tomb, 408; verse of the hymn *De Confessoribus*, used at matins on the festival of St. Aldhelm, 427, and n. ²; lampoon composed by an enemy upon the ring found round the dead body of Godefrey, Abbot of Malmesbury; reply of the author, 433; hymn for Easter, by Fulbert, Bp. of Chartres, 440, and n.; *see also* Antiphons:—Epitaphs.
- Poitiers, bishop of; *see* Fortunatus [Venantius].
- Poison; Athelwold, Bp. of Winchester, by faith destroys the power of poison administered to him by his servants, 168; its reputed effect on the heart and on the lungs, 188.
- Pole; Wlstan, Bp. of Worcester, not afraid to climb the narrowest poles, 280.
- Pontefract, priory of [co. York]; a cell to the monastery at Cluny, 266; Tursan, Abp. of York, resigns his see, and becomes a monk there, *ib.*
- Poor, the; Birstan, Bp. of Winchester, washes the feet of, and waits upon, 163; Elgiva clothes, 186; Samson, Bp. of Worcester, liberal towards, 290, n.; Abp. Wilfrid bequeaths one-fourth of his property to, 243; Ernulf de Hesding, Count of Perch, charitable towards, 437.
- Popes and antipopes;
See Adrian I.
 Agatho I.
 Alexander II.

Popes and Antipopes—*cont.*

- Anacletus I. (*antipope*).
 Benedict II., X. (*antipope*).
 Boniface IV., V.
 Calixtus II.
 Celestine.
 Damasus II.
 Formosus.
 Gelasius II.
 Gregory I., VI., VII.
 Guibert.
 Honorius.
 John [], VI., XI., XII.
 Leo III., IV.
 Nicholas I., II.
 Paschal II.
 Sergius I.
 Vitalian.
 Urban II.
 Zacharias.
- Porto, Bp. of; Portuensis Episcopus; *see* John.
- Prayer; of Anselm for a favourable prognostic at the consecration of Ralph, Bp. of Rochester, 128; St. Aldhelm's constant practice of, 357; St. Aldhelm prepares for his end with frequent, 382; its efficacy for a broken vow, 414; Constantine, the Greek monk, spends the festivals in, 415; of the friends of the Malmesbury demoniac attended with success, 417; the monks of Malmesbury obtain the aid of St. Aldhelm after prayer and fasting for three days and three nights, 439.
- Preaching; St. Aldhelm prepares for his end with preaching and visitations, 382; miracle attending an occasion of St. Aldhelm's, 384.
- Precedent; Thomas, Abp. of York, required to conform to, 40; of Stigand, the only clerk ever made Abp. of Canterbury; his rightful ejection from the see, 126; evil effect of a bad, 176.
- Precipice; Athelwold, Bp. of Winchester, miraculously saves a monk from a fall down a, 168–169; Shaftesbury built on a, 186.

- Priapus, heathen diety ; legends about, to be shunned, 359.
- Priests ; Henry I. wishes to fine those who by their incontinent lives had broken the decrees of the Council of London, but yields to Anselm's objections, 114, 115 ; their incontinency repressed by Abp. Anselm, 115 ; the deeds of Alfwold II., Bp. of Sherborne, related to William of Malmesbury by an aged priest, 179 ; King Henry I. taxes the priesthood, 206 ; a pagan priest of the S. Saxons performs incantations against Wilfrid and his shipwrecked party, 215 ; gluttony and rapacity of, in our author's time, 278 ; [secular priests placed at Stow by Eadnoth, Bp. of Dorchester, 312 n. 7.]
- Primacy of England ; constitutions of Pope Gregory I. respecting the, 41 ; that of Canterbury granted to Augustine by Gregory I., 48 ; Beda's statements respecting the, recited at the Council of Winchester, 44-45 ; confirmed to Canterbury by eight popes [after Gregory I.], 46 ; series of papal letters respecting the primacy of Canterbury, 49-62 ; Thomas I., Abp. of York, advances various arguments in favour of his see, 62 ; Thomas I., Abp. of York, objects to the primacy of Canterbury, 257 ; Lanfranc settles the dispute respecting it in favour of Canterbury, 63-65 ; the arguments of Thomas, Abp. of York, being refuted, *ib.* ; the Abp. of Canterbury is primate of all England, 3 ; *see* Canterbury, York, archbishops of.
- Prior ; of Durham mentioned, 276 ; statement to the author by the prior of Crowland, 322.
- Prison ; Abp. Stigand imprisoned at Winchester, 37 ; Abp. Wilfrid imprisoned by Egfrid, King of the Mercians, and comforted with a miraculous light, 230 ; Egelric, Bp. of Durham, imprisoned at Westminster, 271.
- Privileges and exemptions ; Pope Alexander II. grants that the abbey of Bury St. Edmund's shall only be subject to the Privileges and exemptions—*cont.*
 primate, 107 ; Pope Alexander II. grants sundry privileges to Bury St. Edmund's, 156 ; St. Aldhelm goes to Rome for privileges for his monasteries, 363 ; various, granted to the monastery at Frome, 346, and to that at Bradeford, *ib.*
- Procession ; of monks throughout the cloisters on Sunday, 418-419 ; general throughout the church on Ascension day, 430.
- Procurator ; Rannulf, Bp. of Durham, made procurator of the kingdom, 274.
- Profession of the archbishops of York to those of Canterbury ; Pope Alexander [II.] orders Thomas I., Abp. of York, to make profession of obedience to Lanfranc, 258, 259 ; made by Thomas, Abp. of York, and other bishops to Lanfranc, 40 ; Lanfranc dispenses with the oath of profession in the case of Abp. Thomas, 43 ; Girard, Abp. of York, delays his, to Anselm, but at the command of the King, performs it, before the arrival of a papal letter on the subject, 258-259 ; Abp. Girard makes the same profession of obedience to Anselm, for the see of York, as he had formerly made for that of Hereford, 259 ; letter of Anselm on the subject to Thomas II., Abp. of York, 261 ; Thomas II., Abp. of York, ultimately makes profession to Canterbury, 262 ; Turstan, Abp. of York, unwilling to make profession to Ralph, Abp. of Canterbury, 131, 262, 263 n. 2 ; Abp. Turstan never makes profession of obedience to the see of Canterbury, 266.
- Prognostic ; of Wlstan, Bp. of Worcester, on consecration [A.D. 1062], 280 ; of Herbert, Bp. of Thetford [A.D. 1070], 152 ; that at the consecration of Abp. Lanfranc [A.D. 1070], 68 ; of Herbert Losinga, Bp. of Thetford (and Norwich) [A.D. 1091], 152 ; of Abp. Anselm at his consecration, [A.D. 1093], 84 ; Anselm's prognostic on the occasion of his consecration occurs in the Gospel on

Prognostic—cont.

the day of his assumption of the pall, 91; that of Anselm commented upon, 118; Abp. Anselm prays for a favourable prognostic on the consecration of Ralph d'Escures, Bp. of Rochester [A.D. 1108], 128; result, *ib.*; see Gundulf.

Prophecies; Albinus presages calamity for the North from a miraculous rain of blood at York, 209; St. Cuthbert prophesies King Elfred's speedy restoration, 199; many by St. Dunstan, 29, 30; those of St. Dunstan about King Egelred fulfilled, 33; that of St. Dunstan concerning the death and resurrection of St. Edgitha of Wilton, 189; that of St. Dunstan respecting the invasion of the Danes, 407; fulfilled, 408; a prophetic inscription by St. Dunstan upon St. Aldhelm's tomb, 408; Ederht, Bp. of Durham, predicts his own death, 267; Queen Edgitha predicts the martyrdom of Walker, Bp. of Durham, 272; St. Elgiva possesses the gift of prophecy, 187; Bp. Kenulf's death predicted by Elphege whose see he had usurped, 33, 171; of Etheldrida, Abbess of St. Mary's, concerning Athelwold, Bp. of Winchester, 174; two examples of the power of prophecy enjoyed by Elfege, Bp. of Winchester, 164; of Lanfranc, Abp. of Canterbury, respecting Gundulf, Bp. of Rochester, and Walter, Abbot of Evesham, 137; Mellitus, Bp. of London, prophesies the future greatness of Westminster Abbey, 141; of Abp. Odo respecting his successor Dunstan, 25; Oswald, Abp. of York, prophesies his own death, 250; Roger, the hermit of St. Alban's, predicts the death of Rotbert Bloet, Bp. of Lincoln, 314, n. 1; of Wilfrid against his deriders fulfilled, 220; of Wlstan, Bp. of Worcester, that the hermit Alduine shall succeed in his undertaking, 286; and that Seuulf shall become a monk, 286, 287; of Bp. Wlstan respecting the baldness of his pupil Nicholas, 287; of Bp. Wlstan, of the death of Rotbert I.,

Prophecies—cont.

Bp. of Hereford, 302; of Bp. Wlstan respecting his own death, 287; various examples of Bp. Wlstan's power of prophecy, 285-287.

Proserpina, heathen deity; her legends to be avoided as unchaste, 359.

Proverbs; application of an ancient proverb to King Egelred, by the author, 34; "Erravimus juvenes, emendemus senes," 142; "Ne quid nimis," 293; "Nichil est miserius quam senex amans," 300; "Nunc aliud tempus alii pro tempore mores," 147, n; "O tempora, O mores!" 421; "Oportunitas latronem facit," 286; "Vox populi vox Dei," 22.

Provosts; Abp. Wilfrid, feeling his death at hand, appoints, over all his monasteries, 243.

Psalter; sung at Tavistock for Bp. Living, 201; the Scotch Psalter of Jerome revised by Wilfrid, to correspond with the fifth Roman edition, 211 n. 4, 213; a portion of the, repeated by Wilfrid when performing a miracle, 217-218; recited by monks during the last moments of Wilfrid, 244; Bp. Wlstan especially given to reciting the, 281, 282; St. Aldhelm accustomed to recite the, at night plunged into a fountain up to his shoulders, 357; St. Aldhelm recites the Psalter with a woman on occasions of temptation, 358; agreement of the abbey of Malmesbury with King Ethelwulf for reciting fifty psalms, 390.

Pucklechurch, Pukelicerce, [co. Glouc.]; a girl of 12 years, from, cured miraculously by St. Aldhelm, 435.

Purton, Et-Pirigeau, Piritune, [co. Wilts.]; the vill given to Malmesbury Abbey by King Cedualla, 19 Aug. 688, 353, 388; charter of Egferth, King of the Mercians, restoring it to Malmesbury Abbey, A.D. 796, 388-389; charter of King Edelwlf confirming it to Malmesbury Abbey, 22 April 854, 390-391.

Putta, Bp. of Rochester [A.D. 669], and of Hereford [A.D. 676-668]; ordained priest

Putta—*cont.*

by Wilfrid, 216 ; consecrated by Abp. Theodore to succeed Damian, 135, 216 ; retires to Mercia [A.D. 672], spends his life with Sexuulf, Bp. [of Lichfield], and superintends a school of singers there, 135 ; made first Bp. of Hereford, 298 ; his death, 135.

Q.

Quartodecimans ; explanation of the term, 211 ; procure the appointment of Cedda to the province of York, 211.

Quendrida, daughter of King Kenulf ; Kenulf entrusts his son Kenelm to her charge, 294 ; [Ascobert, at her instigation,] murders her brother Kenelm, *ib.* ; endeavours by sorcery to prevent the ceremony of translating Kenelm's remains, the result, 295.

Quicelm [Cwichelm], King of the W. Saxons [A.D. 612–636] ; in the 25th year of his reign Birinus, Bp. of Winchester, comes to England [A.D. 634], 157, 158.

Quichelm, Bp. of Rochester [A.D. 676–c. 677] ; succeeds Putta, 136 ; resigns on the score of poverty, *ib.*

Quotations ; *see* Works.

— from the classical authors ; *see* Classics.

— from the *Gesta Regum* ; *see* William of Malmesbury.

R.

Radbodus, Provost of Dol ; letter to King Adelstan, forwarding to him the relics of three saints [A.D. 923], 399–400.

Radings ; *see* Reading.

[Ragnar Lodbrök ; mention of, 268, n. 4.]

Rags, St. Edgitha's arguments against wearing them, 189.

Rain ; miraculously brought down by St. Letard during his translation, 8 ; miraculously prevented by Abp. Odo, 25 ; and by St. Aldhelm, 363 ; of blood at York, 209 ; miraculous rain caused by St. Cuthbert on the occasion of his translation [A.D. 1104], 275 ; incessant throughout the year 1125, 443.

Rainald, Reinelm (Rainald, Rainalinus, Raonelinus, Reinalm), Bp. of Hereford [A.D. 1107–1115], succeeds Roger, 303 ; originally the queen's chancellor, 109, n., 110, 303 ; refuses to be consecrated by Girard, Abp. of York, 109, n., 110 ; invested by the King, but on the refusal of Anselm to consecrate him, resigns the insignia, 109, n., 110, 303 ; the King at first angry, but afterward reconciled, 303 ; consecrated at Canterbury by Anselm, 11 Aug. [1107], 117, 303 ; character, 304 ; dies of gout, [A.D. 1115], *ib.*

Ralph, (d'Escures *al.* de Turbine), Abbot of Séz [A.D. 1089] ; Bp. of Rochester [A.D. 1108], and Abp. of Canterbury [A.D. 1114–1122] ; a native of Le Mans, 126 ; his religious, literary, and oratorical attainments, 126–127 ; becomes a monk at Séz in Normandy, 127 ; made sub-prior, prior, and lastly Abbot of Séz, *ib.* ; when Abbot of Séz, he displays the body of St. Cuthbert to the doubting [A.D. 1104], 275 ; increases the fame of his abbey, 127 ; Robert of Belesme, Lord of Normandy, is at first friendly to him, *ib.* ; Henry I. banishes him ; Robert of Belesme demands oath of allegiance and homage of him, 127 ; Ralph refuses, fearing the papal denunciation, *ib.* ; returns to England, *ib.* ; visits various monasteries, *ib.* ; unwilling to return to Normandy, *ib.* ; stays with Anselm whose friendship he has long experienced, *ib.* ; on the death of Gundulf, Bp. of Rochester, Anselm promotes him to the vacancy [Aug. 1108], 128, 137 ; his prognostic on the occasion of his consecration, 128 ; summons Thomas II., Abp. of York, to

Ralph—*cont.*

Canterbury for consecration by Anselm [A.D. 1108-9], 260; present, when Bp. of Rochester, at the miracle of the balsam, with which Anselm's body was anointed, 123; elected Abp. of Canterbury by the Council of Windsor [A.D. 1114], 126, 137; his birth and character fit him for the office, 126; the king assents to his election [26 Apr. 1114], 127; enthroned archbishop [17 May 1114], 128; Anselm, the legate, brings the pall from Rome, *ib.*; appoints Ernulf, Bp. of Rochester [A.D. 1115], 138; the papal legates complain to the king of his unfitness for office, but without success, 128, 129; sent to Rome to arrange the difficulties respecting the papal legates, 129; falls ill at the Castle of La Ferté on his way to Rome, *ib.*; but recovers, and reaches Rome in safety, *ib.*; waits at Rome and Sutri to see Pope Paschal II., but is disappointed, and returns to Normandy, 131; remains in Normandy with the king, hoping to influence Pope Gelasius II. favourably, *ib.*; intercepts Pope Gelasius on his way to Rome, *ib.*; Turstan, Abp. of York, unwilling to make profession to him, 262, 263, n. 2; refuses to consecrate Abp. Turstan, without due profession, 264; intends to appeal to Pope Gelasius II., but is prevented by the death of the pontiff, *ib.*; his brother Sefred, afterwards Bp. of Chichester, sent on a mission to the Pope on his behalf, 265; never succeeds in obtaining profession of obedience from Abp. Turstan, 266; on the death of Gelasius [A.D. 1119] he sends messengers to Calixtus II. at Rheims, to influence the Pope in his favour, 131; they do not succeed, *ib.*; returns to England, *ib.*; appoints William, Bp. of Winchester, in the place of Roger, Bp. of Salisbury, to conduct the espousals of Henry I. and Adelis of Lorraine [A.D. 1121], 132, n. 3; takes away from the bishops of Salisbury, as diocesans, the assumed right of conduct-

Ralph—*cont.*

ing ceremonies of the church for the royal family at Windsor, 132, n. 3; behaves rudely to Henry I. respecting his coronation on the occasion of his second marriage, *ib.*; his illness again attacks him, *ib.*; dies 13 *kal. Nov.* [20 Oct.] 1122, in the 9th year of his primacy, 132; character, *ib.*; exemplified by an anecdote, 132, n. 3.

Ralph [Luffa], Bp. of Chichester, [A.D. 1091-1123]; succeeds William, 205; withstands King William II., in behalf of Anselm, *ib.*; offers to resign his staff and ring, *ib.*; withstands King Henry's taxation of the clergy, 206; the King gives way to his views and assists him in rebuilding the cathedral, *ib.*; improves the condition of his see, *ib.*; assists at the consecration of five bishops by Anselm, 11 Aug. [A.D. 1107], 117; Anselm shows his displeasure against him, 206; the religious services in his diocese obstructed by order of Anselm, *ib.*; his diligence in visitations, moderation in his demands, and attacks upon evil-doers, 206-207; dies [24 Dec. 1123], 206.

Ralph Flambard; *see* Rannulf, Bp. of Durham.

Ralph, a clerk; sent by the king to Anselm on the first day of his archiepiscopate, to dispute about the possessions of the see, 84, n. 7.

Ramsey, Ramesei, Rameseia, Ramesia; abbey of, in Huntingdonshire, 317; founded by St. Oswald, Abp. of York, and Egelwine, Earl of E. Anglia [A.D. 969], 318; built in a marsh, *ib.*; the body of St. Felix, first Bp. of the E. Angles at Dunwich, translated thither from Seham, 147, 318; the royal brothers Egelred and Egelbriht translated thither by Earl Egelwine, 318-319; the body of St. Ivo, a Persian bishop, translated thither by the abbot [c. A.D. 1001], 319-320.

—, abbots of;

Ramsey—*cont.*

See Alduine.

Herbert [Losinga], Bp. of Thetford.

—, monk of; *see* Goscelinus, 6, 7, 8.

Ramsbury, Ramesberia, (Samimesberia), *see* of Wilton at; erected out of the *see* of Sherborne, and comprises all Wiltshire [A.D. 909], 20, 178; added to the *sees* of Wessex, *temp.* Edward the Elder, 20, 157; the Wiltshire *see* of Ramsbury re-united to its parent *see* of Sherborne, on the death of Alfwold II., Bp. of Sherborne [A.D. 1058], 181; deficient in revenue and in clergy, 182; its poverty the cause of Herman rejecting the proffered vacancy, *ib.*; the *see* about to be transferred to Malmesbury by Herman, with the consent of Edward the Confessor, but Earl Godwine and his son, at the request of the monks, prevent it, 183, 420.

—, bishops of;

See Ethelstan.

Wilton, Bps. of.

Rannulf [Flambard], Bp. of Durham [A.D. 1099-1128], succeeds William, 273-274; by purchase, 274 and n.²; formerly chaplain to King William, 274; his origin uncertain, *ib.*; made procurator of the kingdom, *ib.*; his excessive extortion, 274, n.¹; and simony, n. 2,³; accustomed to remove delinquents from the sanctuary of St. Cuthbert, 274; assists at the consecration of five bishops by Anselm, 11 Aug. [A.D. 1107], 117; removes the prior Turgot and makes him Bp. of St. Andrew's in Scotland [A.D. 1109], 274; erects new buildings for his monks, *ib.*; anecdote of his manner of entertaining his monks, 274, n.²; impoverishes the cathedral, *ib.*; translates the body of St. Cuthbert from its mausoleum for public display, 275.

Ransom, of Herbert Losinga, Bp. of Norwich, from the robber chief Guy, for forty marks, 108; of prisoners from the Danes proposed by Alcuin, 268.

Rapendune; *see* Repton.

Reading, Radinges, abbey of, in Berkshire, 191; an old nunnery there now destroyed, 193; Henry [I.] restores the nunnery as a Cluniac monastery, and unites with it the decayed monasteries of Leominster and Cholsey, *ib.*; the new monastery placed between the Thames and the Kennet, and dedicated to the B. V. Mary and St. John the Evangelist, *ib.*; the author's reason for not giving an account of the saints buried here, *ib.*

Recluse; *see* Nun.

Redburna, *see* Rodborne.

*Regula [La Reole], a cell of Fleury, in Gascony, 249.

Regular canons; *see* Canon.

Regular clergy; *see* Clergy.

Reinelm, Bp. of Durham; *see* Rainalm.

Reinger, Renger, Bp. of Lucca [*ob.* A.D. 1112]; at the Council of Rome [24 Apr. 1099], announces the decrees to the people, 102; inveighs against the long-suffering of Anselm, and is reproved by Pope Urban II., 102-103.

Relics, of saints brought from Brittany to Middleton Abbey by King Ethelstan, 186; placed at Michelney Abbey by King [Ethelstan], 200; many procured from Brittany and Normandy by King Ethelstan, for the abbey of Malmesbury, 398; the bones of Constantine the Greek monk white and odoriferous, 416; turned out of the church by Warin, Abbot of Malmesbury, 421; St. Aldhelm's left arm bone preserved in a silver shrine at Salisbury cathedral, 428-429; horror of the author at the traffic in, 419.

See Beda.

Celuulf.

Oswald, St.; *see also* Saints and Sepultures.

Remi; *see* Rheims.

Remigius, Bp. of Dorchester and Lincoln [A.D. 1067-1092]; originally a monk of Fécamp, 312; succeeds Wluui at the

Remigius—*cont.*

appointment of William I., *ib.*; commences new buildings at Dorchester, *ib.*; goes to Rome, 66; assists at the consecration of Abp. Lanfranc, 29 Aug. 1070, 39; deprived by Pope Alexander II. of staff and ring for abetting Duke William; Lanfranc successfully intercedes for his restoration, 66, 312; present at the Council of London, A.D. 1073, 67, n. ¹; rebuilds the monastery of St. Mary at Stow [*before* A.D. 1076], 312, and n. ⁷; removes the see to Lincoln [A.D. 1085], 312; places canons at St. Mary's Church, Lincoln, *ib.*; builds the monastery at Bardney, 312, and n. ⁸; Bp. Rotbert, of Hereford, predicts his failure to consecrate Lincoln Cathedral, 313; dies [7 May 1092], just one day before the intended consecration of Lincoln Cathedral, *ib.*; his personal character, *ib.*

Renger, Bp. of Lucca; *see* Reinger.

Renus; *see* Rhine, river.

Reodburna; *see* Rodborne.

Repton, Rapendune, monastery of [co. Derb.]; St. Wistan's body removed thither, 298; and finally translated to Evesham Abbey, *ib.*; now a vill of the Earl of Chester, *ib.*

Rethun, Bp. of Leicester [A.D. 816–c. 839], succeeds Werenberht, 311.

Rheims, Remi, city of, in France; Pope Calixtus II. celebrates a Council there [in A.D. 1119], 131, 264; Turstan receives the Pope's blessing, 264, 265; and is consecrated there, 131, 265.

Rhine, Renus, river; mentioned, 14.

—, provinces beyond the; *see* France.

Richard, Bp. of Hereford [A.D. 1121–1127], originally clerk of the [King's] seal, 304; succeeds Geoffrey, *ib.*; dies soon after, *ib.*

Richard (de Beames), Bp. of London [A.D. 1108–1127]; summons Thomas II., Abp. of York, to Canterbury for consecration, 260; succeeds Maurice, 146; continues the building of the basilica

Richard—*cont.*

of St. Paul's for some years, and gives up for it all the rents of the see, *ib.*; founds the priory of Cic, in Essex, to the honour of St. Osyth, [c. A.D. 1118] *ib.*; meditates retiring to Cic priory, *ib.*; consecrates Thomas II., Abp. of York [27 June 1109], 262.

Richard, Abbot of Ely, translates the bodies of the saints, 325; deprived [A.D. 1102], 119.

Riches, of Stigand found after his death at Winchester, 37; of the canons of St. Mary's, Lincoln, 312; of Anselm, 96; of Wilfrid, 243.

Ricula; [c. A.D. 604], the sister of Ethelbirt, King of Kent, and mother of Sebirht, King of the E. Saxons, 141.

Ring, episcopal; taken from Thomas, Abp. of York, and Remigius, Bp. of Lincoln, while at Rome by order of the Pope, 66; the bishops force the archiepiscopal ring upon Anselm's finger, 82; Anselm gives the, to William, Bp. elect of Winchester, 109, n.; William, Bp. elect of Winchester, on resignation, does not return the, to the king, 110; the king invests Rainald, Bp. elect of Hereford, with staff and, 303; Rainald, Bp. elect of Hereford, restores the, and staff to the king, 109, n., 110, 303; bishops elect are not to be invested by the king with staff or, 114; Herbert, Bp. of Thetford, gives up his staff and, at Rome, 151; their restoration, *ib.*; Ralph, Bp. of Chichester, offers to resign his staff and, 205; Thiulf, Bp. of Worcester, casts the, from him, when at the point of death, accusing himself of simony, 290, n.

Ripon, abbey of [co. York]; Inripum, Ripæ, Ripis, (Ripum); King Alfrith settles Abp. Wilfrid there, who builds the monastery and becomes the first abbot, 214; Wilfrid, on his return home, remains for three years there as a priest, 216; and rebuilds the church, 217; Kings Egfrid and Elwine, sons of Osui,

Ripon, abbey of—*cont.*

liberally endow the church there, *ib.* ; Theodore, Abp. of Canterbury, creates a new see there out of the diocese of York [A.D. 678], 220; Wilfrid restored to his abbey, 234; Alfrid, King of the Northumbrians, endeavours to create a bishopric there, 235; Wilfrid unwilling to give up his abbey, 237; the abbey restored to Wilfrid by the Northumbrian Council, 243; Wilfrid obtains permission from his monks there and elsewhere in Northumbria to visit Mercia, *ib.* ; the body of Wilfrid buried there [A.D. 709], 244; destroyed by King Edred [A.D. 948], *ib.* ; Wilfrid's remains translated thence [A.D. 959] to Canterbury by Abp. Odo, after the destruction of the abbey, 22, 244.

—, abbot of; *see* Wilfrid.

—, monks of the;

See Æthelwald.

[Heddius], Stephanus.

Rites; Pagan rites in divers places, 59; Birinus, Bp. of Winchester, finds the people of England everywhere addicted to sacrilegious rites, 157; Pagan rites practised against Wilfrid by the S. Saxons, 215.

Rixfrid, Bp. of Utrecht [*ob.* A.D. 836], account of, 12, n.⁴.

Robber; *see* Thief.

Robert or Rotbert [Champart], monk of Jumiéges, Bp. of London [A.D. 1044], by appointment of Edward the Confessor, 35, 145; succeeds Eadsige as Abp. of Canterbury [A.D. 1051–1070], 145; holds the see for two years, 35; his influence with the king procures the banishment of Earl Godwine and his sons, *ib.* ; they return the next year, *ib.* ; he goes to Rome to avoid them, and dies on his way back, at Jumiéges [A.D. 1070], *ib.* ; [outlawed according to the Anglo-Saxon Chronicles, A.D. 1052], 35, n.⁴.

Robert or Rotbert I. [Losinga], Bp. of

Robert or Rotbert I. [Losinga]—*cont.*

Hereford [A.D. 1079–1095], succeeds Walter, 300; a native of Lorraine, *ib.* ; Abbot of Winchester by intrusion [A.D. 1091], 151; builds the church after the style of that at Aix-la-Chapelle, 300; his universal knowledge, 300; abridges the Chronicle of Marimanus Scotus, a correction of the Cycle of Dionysius Exiguus, 301, and n.⁸; discovers by astrology that Bp. Remigius will not perform the consecration of Lincoln Cathedral, and refuses to attend [A.D. 1092], 313; asks Anselm's forgiveness before he goes to Rome, 95; his intimate friendship with Wlstan, Bp. of Worcester, 301; Bp. Wlstan appears to him twice, declaring his own death, and warning him to prepare for death also, 301–302; performs the ceremony of burial over Bp. Wlstan, 288, 302; dies, June [26, 1095], 303.

Robert or Rotbert II. [de Bethune], Bp. of Hereford, succeeds Richard [A.D. 1131], 304; originally prior of Llanthony, *ib.* ; honoured next to the legate and archbishop in England by the Pope, 304–305; living when the author is writing this passage, 304; character, *ib.* ; [dies 16 April 1148, 304, n.³].

Robert or Rotbert Bloet, Bp. of (Dorchester at) Lincoln [A.D. 1094–1123], succeeds Remigius, 313; consecrates Lincoln Cathedral, *ib.* ; liberally adorns Lincoln Cathedral, 314; his character, 313, and n.⁴; oppresses the monks of Stow, whom he had removed to Eynesham, 313, n.⁴; account of two visions of the B. V. Mary to a monk of Stow respecting him, 314, n.¹; account of his quarrel with Roger the hermit of St. Alban's, *ib.* ; assists at the consecration of five bishops by Anselm, 11 Aug. [A.D. 1107], 117; he dies while riding with the king at Woodstock, after nearly 30 years' episcopate [10 Jan. 1123], 313; buried at Eynesham and Lincoln, 314.

Robert or Rotbert I. [de Limesey], Bp. of Lichfield and Chester [A.D. 1086-1117]; succeeds Peter, 309; commences many buildings at Lichfield, 311; transfers the see to Coventry [A.D. 1095], 309; sent by Henry I. as legate to Rome, 107; assists at the consecration of five bishops by Anselm, 11 Aug. [A.D. 1107], 117; abstracts parts of the rich decorations of Coventry monastery to satisfy the demands of the king and Pope, 310, and n.¹; oppresses his monks at Coventry, 310; desires to be buried at Coventry, instead of Chester [A.D. 1117], *ib*; character, 311.

Robert or Rotbert [Pecca, *al.* Peche], Bp. of Lichfield [A.D. 1121-1127]; succeeds Rotbert I., 310; surnamed "Peccatum," *ib*.; originally chaplain to Henry I., *ib*.; dies after a few years, *ib*.; buried at Coventry, *ib*.; his character, 310-311.

Robert or Rotbert, Abbot of Bury, deprived [A.D. 1102], 119.

Rotbert de Stuteville, sen.; taken prisoner by King Henry I. at Tinchebray [A.D. 1106], 116.

Robert or Rotbert, Duke of Normandy [A.D. 1087]; William II. raises a tax to buy Normandy of his brother, 432; excitement throughout England at the news of his approach, 105, n.; lands [A.D. 1101], 106; Anselm prevents a secession of the royal troops to him, 105-106, n.; he sues for peace, *ib*.; instigates his brother Henry I. to oppose Anselm, 106, n.⁴; captured by Henry I. [A.D. 1106], and loaded with chains; considered to have deserved this treatment, 116.

Robert of Belesme [Bellême, Orne, France]; 3rd Earl of Shrewsbury [A.D. 1098-c. 1102] and Lord of Normandy; favours Ralph, Abp. of Canterbury, when Abbot of Séez, but afterwards oppresses him, 127; his bad character, *ib*.

Robert, Count of Meullent [*ob.* A.D. 1118]; his good advice to King Henry, 115; regards Anselm's letter against Thomas

Robert, Count of Meullent—*cont.*

II., Abp. of York, as an attack on the king's prerogative, 261.

Robert de Todenei, *al.* de Belvedeir; founds the Benedictine priory of Belvoir [co. Linc.], 142, n.².

Robert or Rotbert Fitz-Haimo; enlarges and beautifies Tewkesbury Abbey, *temp.* Henry I., 295.

Rochester, Rofa, Rofecestra, City of [co. Kent]; description of the, 133; its proximity to Canterbury, *ib*.; twenty-five miles distant from London, 140.

—, see of; mentioned, 16; King Ethelbirt builds St. Andrew's Church there, 134; Abp. Paulinus dies, 246, and is buried there, 134; vacant in A.D. 1075, 66, n.¹; miserable state of the church on the death of Bp. Siuuard, 136; Lanfranc supports the clergy, and introduces 50 monks there also, with liberal endowments [A.D. 1083], 72.

—, bishops of; scarcity of notices concerning them, 133; their series, 133-138; [corrected list of some of them, 136, n.²] See Justus.

Romanus.

Paulinus.

Ithamar.

Damian.

Putta.

Quichelm.

Gebmund.

Tobias.

Aldulf.

Dun.

Erdulf.

Deora.

Wermund.

Bermnod.

Burhric.

Alfstan.

Goduine.

Siuuard.

Arnost.

Gundulf.

Ralph [d'Escures].

Ernulf.

Rock ; *see* Miracles.

Rodbert ; *see* Robert.

Rodborne, Redburna, Rotburne, river ; boundary of land given by King Ina to Malmesbury Abbey, 355 ; King Kinewlf's charter to Malmesbury Abbey of lands at its confluence with the Marden, 387.

Rodborne, Redburne, Reodburna, [co. Wilts] ; charter of King Ethelwlf granting lands there to Malmesbury Abbey, A.D. 944, 391 ; charter of King Egelred, granting land there to Malmesbury Abbey, A.D. 972 [982], 410-411.

Rodewald, Abp. of York [c. A.D. 928-930] ; succeeds Ethelbald, 247.

Rofa, Rofecestra ; *see* Rochester.

Roger, Bp. of Hereford [A.D. 1101] ; elected by the king to the see of Hereford, 109, n. ¹ ; succeeds Girard, 303 ; formerly king's larderer, *ib.* ; when dying, begs Anselm to consecrate him, but the archbishop declines, *ib.* ; dies at London eight days after election, 109, n. ¹, 303.

Roger [de Clintune], Bp. of Lichfield [December 22, 1129-1148] ; the present bishop ; succeeds Rothbert II., 311 ; nephew of Gausfrid de Clintune, *ib.*

Roger, Bp. of Salisbury [A.D. 1107-1139] ; the king's chancellor ; elected to the see of Salisbury, 109-110 ; refuses to be consecrated by Girard, Abp. of York, but avoids offending the king or Anselm, 109, n., 110 ; consecrated at Canterbury by Anselm, 11 Aug. [A.D. 1107], 117 ; asserts his right to conduct the ceremony of espousals between Henry I. and Adelis of Lorraine at Windsor, 132, n. ³ ; prevented by the archbishop, *ib.* ; appoints Canon Guimund to St. Frisewide's, Oxford, 316.

Roger, Hermit of St. Alban's ; quarrels with Rothbert Bloet, Bp. of Lincoln, 314, n. ¹.

Roger, Earl of Montgomery ; [re-]founds the monastery of St. Peter at Shrewsbury, and places monks there from Séz, [A.D.

Roger, Earl of Montgomery—*cont.*

1083], 306 ; establishes Cluniac monks at the deserted nunnery of Wenlock [A.D. 1078], *ib.* ; rebels against William II. [A.D. 1088], 285 ; depopulates the country between Shrewsbury and Worcester, *ib.* ; cursed by Bp. Wlstan, and utterly routed by the king's troops at Worcester, *ib.*

Roger, Duke of Apulia [A.D. 1085-1111] ; William II. in vain tries to influence him against Anselm, 98 ; his kindness towards Anselm, *ib.*

Roger [d'Abitot] ; son of Urse, sheriff of Worcester, 253 ; exiled for misconduct, *ib.*

Rollo, Count of Normandy [A.D. 912, *ob.* 932] ; his compact with King Ethelstan respecting relics of saints, 398.

Romania ; *for* Italy, 337.

Romanus, Bp. of Rochester [A.D. 624-627] ; succeeds Justus, 134 ; drowned while on a journey to Rome, *ib.*

Rome ; decay of the liberal arts in Latium, 37 ; Elsin, Bp. of Winchester, goes thither for investiture as Abp. of Canterbury, 26 ; Abp. Robert goes to Rome on the return of Earl Godwine, 35 ; Abps. Lanfranc and Thomas journey thither, their reception, 40 ; Lanfranc, Abp. of Canterbury, Thomas, Abp. of York, and Remigius, Bp. of Lincoln, journey thither, 65-66 ; William II. forbids Abp. Anselm to go to Rome for his pall, 86 ; archbishops of Canterbury amenable only to the Consistory Court at Rome, 88 ; messengers sent thither to ask the Pope to send the pall for King William's disposal, 89 ; Anselm desires permission to go to Rome, but the king refuses it, 92 ; various adventures of Anselm on the journey thither, 95-96 ; Anselm sends a messenger from Lyons to notify his approach, 96 ; Anselm reaches Rome in safety, 97 ; archdeacon of, placed at the council of Bari in front of the Pope, 100 ; Pope Urban II. holds a council in St. Peter's at [24 April, 1099], *ib.* ; represses

O O

Rome—*cont.*

Reinger, Bp. of Lucca, who is indignant at Anselm's wrongs, *ib.*; excommunicates all concerned in lay investitures, 103; Anselm signifies his intention of going to Rome to settle the dispute respecting lay investitures, 109; Anselm at the request of the king and court, goes to Rome [27 April, 1103] upon the question of lay investitures, 110, 111; William de Warelwast arrives shortly before Anselm, 111; legates sent thither, determine the controversy respecting lay investitures, 114; on the return of the legates, Henry I. restores to Anselm all the disputed rights, 115; besieged by the German Emperor [Henry V.] [A.D. 1117], 129; Ralph, Abp. of Canterbury, and Herbert, Bp. of Norwich, sent thither, 129; Abp. Ralph waits a short time there for the return of Paschal II., but goes to Sutri, and thence to Normandy, 131; Romanus, Bp. of Rochester, drowned on his voyage thither [A.D. 627], 134; Mellitus, an abbot of Rome, afterwards Bp. of London, and Abp. of Canterbury, 140; Herbert Losinga, Bp. of Thetford, goes thither, 151; [Æthelwulf], King of England, returning from Rome is not allowed by Alhstan, Bp. of Sherborne, to land in England till he has made peace, 176; jealous care of the Church of Rome for its prerogatives, which are antagonistic to secular kingdoms, 151; Celfrith, Abbot of Wearmouth, goes thither in his old age, 198; King Cnut goes thither accompanied by Living, Bp. of Crediton, 200; signs of Roman elegance yet at York, 208; Wilfrid forms a desire of going thither for further instruction, 212; Wilfrid and Benedict arrive at Rome by the assistance of St. Andrew, 213; Kenwald, the monk, Abp. Theodore's messenger, arrives before Wilfrid there, 222; Wilfrid arrives there, *ib.*; Pope Agatho holds a Council of fifty, to consider Wilfrid's case [A.D. 679], in Constantine's

Rome—*cont.*

chapel of St. Saviour, *ib.*; text of the Council of Rome upon Wilfrid's case, 222–229, cf. 222–226 n.; the Council pronounces in favour of Wilfrid, 229; venality of the Roman court, 230; Wilfrid goes a second time to Rome and appeals to the Pope, 236; seventy Councils held during four months, at the end of which time the cause of Wilfrid is decided in his favour, 238; Wilfrid, though he had gained his cause, desires to spend the rest of his life there, 239; Wilfrid bequeaths one-fourth of his property to the Church of Rome, 243; Aldred, Abp. of York, goes thither, 251; Giso, Bp. elect of Wells, goes thither, *ib.*; Walter, Bp. elect of Hereford, goes thither, *ib.*; Tostin, Earl of the Northumbrians, goes thither, *ib.*; Council held there by Pope Nicholas [II.] [A.D. 1061], *ib.*; Abp. Aldred and his party driven back thither by brigands, *ib.*; Wilfrid invites Roman architects to England and builds at Hexham under their guidance, 255; Girard, Abp. of York, returns from Rome with his pall, 209; Turstan, Abp. of York, goes thither, 263; Abp. Aldred returns from Rome, 280; miraculous discovery at Rome of the murder of Kenelm, 294; Kings Offa and Kenred, with Bp. Eguine, go thither, 296, 317, 386; Bp. Eguine delivered from his self-imposed penance during his voyage thither, 297; discharged Julian Legions settle at Chester (Cestra legionum), 308; Abp. Egelnod, on his return thence, purchases St. Augustine's arm at Pavia, 311; Ina, King of Wessex, goes to Rome, 332; King Ceddalla goes to Rome, is baptized, and dies there [A.D. 688], 354; St. Aldhelm desirous of going thither for privileges for his monasteries, 363, arrives there, 364; sojourns there for a time, 365; circumstantial account of St. Aldhelm's part in the affair, when Pope Sergius I. is accused of being the father of a nun's

Rome—*cont.*

child, 365-367 ; King Kenred dies there, 386 ; the usurper Elfred dies in the English school there, 402 ; the fratricidal citizen of Cologne visits Rome, 426 ; Roman antiquities extant in Yorkshire, 208 ; *see* Lateran palace.

—, papal notaries at ;

See John.

Leo.

Romsey, abbey of [co. Hants], Rumesia, in the diocese of Winchester, 174 ; built by King Edgar, 175 ; two virgins, St. Merewinna and St. Elfleda, buried there, *ib.*

Rosary ; *see* Godiva.

Rotbert ; *see* Robert.

Rotburne, river ; *see* Rodborne.

Rouen, Rotomagum, abbey of ; the monks of St. Ouen, Abp., sell his relics to Queen Emma, 419.

—, archbishops of ;

See Ouen, St.

Maurilius.

[William].

Rules of the canons of Lorraine, 201.

Rumesia ; *see* Romsey.

Rumonns, St. and Bp., buried in a shrine at Tavistock Abbey, 202 ; nothing known of his life, *ib.*

S.

Sabbath ; a cripple reaches Malmesbury on the, and staying in the church all night, is cured on the Sunday, 418 ; a woman who breaks the Sabbath punished with paralysis, 394.

Sabrina ; *see* Severn, river.

Sagiensis Abbatia, Sagium ; *see* Sééz.

Saints ; many relics of, at Canterbury, 3 ; William II. disbelieves in their efficacy, 104, n. ¹ ; Athelwold, Bp. of Winchester, accustomed at night to watch before the relics of the, 163 ; relics

Saints—*cont.*

of, brought from Brittany to Middleton Abbey by King Ethelstan, 186 ; the author is busy writing upon the lives of English saints, *ib.* ; those of England disliked by King Cnut, 190 ; those of Reading, mentioned, 193 ; many translated by King Edmund to the abbey of Glastonbury, 198 ; notices of many throughout England forgotten, 202 ; the author intends only to make mention of such monasteries as are famous for the relics of saints which they contain, 254 ; those buried at Lindisfarne insulted by the Danes, 267 ; removed from Lindisfarne to the mainland, 268 ; the author anxious, but unable, to give an account of the English saints, 277 ; the author preserved in a recent peril by their means, *ib.* ; their festival days always observed by Bp. Wlstan, 281 ; Bp. Wlstan would long ago have been considered a saint, but for the incredulity of the times, 289 ; the bodies of those at Ely transferred in the time of Abbot Richard, 325 ; King Ethelstan's remains adorn the abbey of Malmesbury, 397 ; many of their relics procured by King Ethelstan for Malmesbury Abbey, 398 ; horror of the author at the frequent traffic in the remains of saints, 400, 419 ; Elfildis seeks in vain for three years a cure for paralysis from the, 414 ; their aid sought by the friends of the demoniac of Malmesbury, 416 ; some able to cure one kind of disease, some another, 418 ; a cripple, despairing of aid from the, determines to go to Christ Church, but is cured by St. Aldhelm at Malmesbury, 418 ; the city of Cologne full of their relics, 425 ; visit of a fratricide of Cologne to their churches without avail, *ib.* ; the author owes much to the saints of his country, 437 ; their aid sought in vain by the paralysed woman of Killingholme, 440 ; *see also* Sepultures.

St. Alban's Abbey ; *see* Alban, St.

Saleberiensis ;

Salesberiensis ;

Salesbiriensis *Episcopatus*.

Error in the MSS. for *Ramesberiensis*,
A., 181, l. 1.

Salisbury, *Salesberia*, *Serisberia*, (*Seresberia*), city of [co. Wilts] ; description of its fortifications, 183 ; water so scarce there that it is bought and sold, *ib.*

—, see of ; Bp. Herman transfers the see from Sherborne thither [A.D. 1075], 68, 183.

—, cathedral church of ; commenced by Bp. Herman, 183 ; finished by Bp. Osmund, *ib.* ; literary fame of its clergy, 184 ; its canons noted for their skill in music and literature, *ib.* ; its library formed by Bp. Osmund, who transcribes and binds many of the books himself, *ib.* St. Aldhelm's left arm bone preserved in a silver coffer there, 429 ; and carried in procession on Ascension Day there, 430.

—, bishops of ; their assumed right of conducting religious ceremonies at Windsor, before the royal family, taken from them by the Abp. of Canterbury, 132, n. ³.

See Herman.

Osmund.

Roger.

—, archdeacons of :

See Everard.

Hubald.

Samson, Bp. of Worcester [A.D. 1096–1112], appointed to the see by William II., succeeding Wistan, 290 ; a canon [dean, MSS. B. C.] of Bayeux, 289 ; never anointed bishop, 290, n. ; brother of Thomas I., and father of Thomas II., Abps. of York, 289, n. ³ ; his son Thomas made Abp. of York, 260 ; agrees with Anselm respecting the contumacy of his son, 261 ; breaks up the monastery at Westbury, co. Glouc., 290, and n. ; anecdote of his excessive voracity, 289, n. ³ ; his character, 289, 290, and n. ; his liberality to the poor, 290, n. ; brings ornaments for his cathedral from London, *ib.* ; his variable treatment of the

Samson—*cont.*

monks, *ib.* ; cause of his death, *ib.* ; dies at Westbury, [5 May, 1112], 290, and n. ; buried in the nave of the cathedral, 290.

Samson, St., Abp. of Dol., in the dioc. of Tours, in France ; his relics brought from Brittany to Middleton Abbey by King Ethelstan, 186, 400 ; our author would write his life, but it is well known, and he himself is busy upon the lives of English saints, 186 ; [priory of Dol dedicated to him, 399, n. ³.]

Sanctuary ; Leobine, murderer of Liulf, driven by fire from his sanctuary, and put to death, 272 ; Rannulf, Bp. of Durham, accustomed to take refugees out of the sanctuary by force, 274 ; certain fugitive Danes burned in their sanctuary at Oxford [A.D. 1004], 315–316.

Sandwich, Sandwic [co. Kent] ; Abp. Wilfrid and his party get their ship off the beach of the S. Saxons, and reach Sandwich, having lost hardly five men, 216.

Sapphira, wife of Ananias, 370, 372, n., col. 2.

Saracens ; death at their hands considered a fortunate end, 286.

Sardica [in Illyria], Council of [A.D. 347] ; acts of, respecting episcopal residences, mentioned, 67, and n. ³.

Saturday ; see Sabbath.

Saviour, St. (Jesus Christ) ; the chapel called Constantine's, at Rome, dedicated to, 222 ; Malmesbury Abbey consecrated at first to the honour of St. Saviour and St. Peter, 394, 395 ; see Canterbury.

Saxon language ; *Ode se gode*, name given to Abp. Odo, 30 ; *Hattest þu Urs, hæve þu Godes Kurs* ; metrical curse pronounced by Aldred, Abp. of York, against Urse d'Abitot, sheriff of Worcester, 253 ; a parchment written in English, containing an account of Kenelm's murder, deciphered by an Englishman at Rome, 295 ; St. Aldhelm's style resembles the, for grandeur,

Saxon language—*cont.*

344; translation of the bull of Pope Sergius, 370-373, n.; *see* Etymology.

Saxons, East, kingdom of the; the author will mention their bishops in the second book, 139; originally subject to the kings of Kent, 140; subject to the Mercians after the death of Ethelbirt of Kent [A.D. 616], *ib.*; ultimately subject to the W. Saxons, *ib.*; the unbelief of the people the cause of no bishop being appointed to London, their capital, on the translation of Mellitus, 142; the East Saxon priory at Cic founded by Richard de Beames, Bp. of London, 146.

—, East, kings of the;

See Sebirht.

Sigebert [II.].

Suithelm.

Sighere.

Sebbi.

—, East, bishops of the;

See Egtulf.

Herdulf.

Saxons, South, kingdom of the; originally subject to the kings of Kent, 140; boundaries of the territory, 204; on the death of Ethelbirt, King of Kent, it becomes subject to the W. Saxons [A.D. 616], 140; subject to the W. Saxons after the overthrow of King Edelwalk by Cedwalla, 204; Abp. Wilfrid, returning from France, is driven upon the shore, 215; the people prepare to attack Wilfrid and his fellow travellers, *ib.*; one of their priests performs various incantations against Wilfrid, *ib.*; the priest killed by a stone from a sling shot by one of Wilfrid's party, *ib.*; the people attack the shipwrecked party, and are repulsed by them with great slaughter, 216; Wilfrid compelled to fly thither from the W. Saxons, 232; the people still unconverted in Wilfrid's time, *ib.*; Ethelmer declines the offer of the see at Selsey, 150.

—, South, king of the; *see* Edelwalch.

Saxons, South—*cont.*

—, bishops (at Selsey) of the;
See Sicga.

Ethelgar.

Saxons, West, kingdom of the, account of the bishoprics and abbeys will be given in the second book, 139; the kings obtain the kingdom of the S. Saxons, on the death of Ethelbirt, King of Kent [A.D. 616], 140; ultimately obtain possession of the kingdoms of the E. and S. Saxons and E. Angles, *ib.*; Mellitus, Bp. of London, propagates Christianity throughout the kingdom, 141; Birinus, Bp. of Winchester, baptizes the people, and their king [A.D. 634], 158; the city of Dorchester afterwards held by the bishops of the Mercians, *ib.*; the bishopric established at Winchester, *ib.*; boundary of the dioceses of Winchester and Sherborne, 175; Cissa, Ina, and the succeeding kings found the abbey of Abingdon, 191; the third see at Wells, 193; Wilfrid retires thither, and founds a small monastery, 232; but is compelled to fly to the S. Saxons, *ib.*; Cedwalla usurps the kingdom [A.D. 685], 233; Pehtelm, first Bp. of Whithern, spends much time therein, as a disciple of St. Aldhelm, 257; St. Aldhelm, a W. Saxon noble by birth, 332; proofs of St. Aldhelm's Saxon origin, 333, 337; St. Aldhelm leaves Canterbury for the, 333; the kings and earls liberally endow Malmesbury Abbey, 349; the N. Britons defeated with great slaughter, and rendered tributary to the, 360; the people decide that the N. Britons shall be converted to the true computation of Easter, *ib.*; St. Aldhelm employed to write to the N. Britons on the subject of Easter; his success, 360-361; King Ina, at St. Aldhelm's request, grants a charter of immunities to all the churches in the territory, 26 May 704, 380-381.

—, West, kings of the;

Saxons, West—*cont.*

See Kinegisl.

Quicelm.

Kenwalh.

Kentuine.

Cedwalla.

Ina.

Ethelard.

Cuthred.

Sigebriht.

Kinewlf.

Beorhtric.

Egbirht.

Æthelwulf.

Æthelbald.

Æthelbert.

Æthelred.

Elfred.

—, West; bishops of the, their series,
161;

See Dorchester.

Winchester.

Sherborne.

Wells.

Crediton.

Cornwall.

Ramsbury.

—, West; bishops of the, at Dorchester;
see Wine.

—, —, at Sherborne; *see* Herewald.

—, —, at Winchester; *see* Hunferd.

Scarioth, Judas; *see* Judas Iscariot.

Scefftonia, Scefftonia, abbey of; *see* Shaftesbury.

Schism; *see* Greek Church.

Offa, King of Mercia.

Quartodecimans.

Schools; poor scholars encouraged by Lanfranc, 69; Anselm assists Lanfranc in the schools at Bec, 74; of Latin introduced by (St.) Felix in his diocese of E. Anglia, at Dunwich, 147; Abp. Elphege frequents the schools when a boy, 169; of ecclesiastical singers superintended by Putta, Bp. of Rochester, when an exile in Mercia, 135; the pupils of Joh. Scottus at Malmesbury murder

Schools—*cont.*

him with their styles, 394; of the English at Rome, 402.

Schoolmaster, 333; the deformities of Folkwine attributed to the artfulness of his master, 427.

Science; St. Aldhelm notable for his scientific attainments, 330; Adrian, Abbot of St. Augustine's, Canterbury, a great proficient in, according to Beda, 333.

Sclavia [near Rome]; John, Abbot of St. Saviour's, Telese, invites Anselm to spend the summer there, 98; Anselm composes the work, *Cur Deus Homo*, there, *ib.*

Sciraburna;

Scirebornia;

Scireburnia;

Scireburna;

See Sherborne.

Scorpion, zodiacal sign of; death of King Ethelstan on the 12th day of the sun in the, 398.

Scotch, infest York, *temp.* Paulinus, 135; incorrectness of their discipline of the church, 135, 212, 213; the psalter of Jerome collated by Wilfrid to correspond with the fifth Roman edition, 211, n., 213; Wilfrid objects to be consecrated by any Scotch bishops, or any bishop whom they may have ordained, 215; their errors respecting the Paschal season, 135; probably destroy the bishopric of Whithern, 257; Scotch authors submit their works to the criticism of St. Aldhelm, 336; conquered by King Ethelstan [A.D. 934], 397.

See Aidan.

Cellah.

Colman.

Diuma.

Finan.

John.

Marimanus.

Meldum.

Scotland, Scottia (Scotia), kingdom of.

Scotland—*cont.*

ecclesiastically subject to the jurisdiction of the archbishops of York, 43 ; Bp. Aidan's bones removed to, 198 ; Angilbert, Bp. of Paris, comes thence to ordain Wilfrid abbot of Ripon, 214 ; Whithern on its confines, 256.

Scottus, Johannes ; *see* John.

Scotus, Marimanus ; *see* Marimanus.

Scribes, boys employed as, 246 ; *see* Leo. Sergius.

Scrip ; Constantine, the Greek monk, takes a pall from his, and puts it on, when dying, 415.

Scrobberia ; *see* Shrewsbury.

Scubilion, St. ; his relics sent from Dol to King Ethelstan, who presents them to the abbey of Malmesbury, [398,] 400 ; his festival kept on Sept. 23, *ib.*

Seal ; the sealed decrees of the Pope, carried by Wilfrid to King Egfrid, 229 ; that of Anselm affixed to his encyclical letter to the bishops, 260.

—, clerk of the king's ; *see* Richard, Bp. of Hereford, 304.

Seamstress, anecdote of Walter, Bp. of Hereford, and a, 300.

Sebbi, King of the E. Saxons [*c.* A.D. 656–693], succeeds Sighere, as vassal of Wlfere, King of the Mercians, 142 ; his faith unsullied, *ib.*

Sebriht, King of the E. Saxons [A.D. 598–616], son of Ricula, sister of Ethelbriht, King of Kent, 140 ; his hostile intentions towards the kingdom of Kent, *ib.*

Seculars ;

See Clergy.

Priests.

Sedulius, quotations from ; *see* Classics.

Sedunensis episcopus ; *see* Sion, Bp. of.

Séez, Sagium, abbey of [in Normandy] ; Ralph (d'Escures) successively monk, subprior, prior, and abbot, and afterwards Abp. of Canterbury, 127 ; Abbot Ralph increases its reputation under his rule, *ib.* ; monks from Séez established at Shrewsbury by Roger, E. of Montgomery [A.D. 1083], 306.

Séez, Abbot, &c., of ; *see* Ralph.

Sefred, Bp. of Chichester [A.D. 1180–1204] ; the king's legate to the Pope against Abp. Turstan, 265 ; brother of Abp. Ralph, *ib.* ; afterwards made Bp. of Chichester, *ib.*

Seham, (Sebam), near Ely (*now* Soham, co. Cambr.) ; remains of a church burned, with its inhabitants, by the Danes, still existing there, 147.

—, *see* of, burned by the Danes, [*c.* A.D. 870], 153 ; the body of Bp. Felix translated thence to Ramsey Abbey, 318.

Selsey, Selengeum, Selesi, Selesige (Seleseya, Solosensis), town of [co. Suss.] ; peculiar nature of its position, 205 ; Edelwalc, King of the S. Saxons, gives his own mansion there to Wilfrid, who places monks in it, 232.

—, *see* of ; Wilfrid's monastery afterwards becomes an episcopal seat [A.D. 681], 232 ; comprises the whole of the land of the S. Saxons, 204 ; in the province of Canterbury, 16 ; vacant many years after the return of Abp. Wilfrid, 205 ; administered during the vacancy by the Bp. of Winchester, *ib.* ; Grimkitel, Bp. [of Elmham], purchases it, *ib.* ; transferred to Chichester by Bp. Stigand [A.D. 1075], 68, 205.

—, bishops of ;

See Wilfrid.

Edbriht.

Ella.

Sigelm.

Alubriht.

Bosa.

Gislhere.

Totta.

Pehtun.

Ethelwlf.

Bernege.

Cenred.

Gutheard.

Elfred.

Eadhelm.

Ethelgar.

Selsey, bishops of—*cont.*

Ordbriht.

Elmar.

Ethelric.

Grimkitel.

Heca.

Stigand.

Senator, St.; his relics sent from the priory at Dol to King Ethelstan [*? A.D. 923*] who gives them to Malmesbury Abbey, [*398,*] 400; his festival kept on September 23, *ib.*

Seneca, quotations from; *see* Classics.

Holy Sepulchre; Guido, the hermit, goes to Jerusalem to see the, 286.

Sepultures; of saints in the dioceses of the E. and W. Saxons and the E. Angles will be enumerated in the second book, 139; the author's reasons for not giving an account of those saints who are buried at Reading, &c., 193; Aidan, Bp. of Durham, buried at Glastonbury Abbey, 198; St. Aldhelm at St. Michael's, Malmesbury, in his own tomb, 385; Abp. Aldred at York, 253; Aldulf, Abp. of York, at Worcester, 250; Abp. Anselm at Canterbury, 121; Benedict Bishop and eight other saints at Thorney Abbey, 327-329; St. Benignus, the hermit, at Glastonbury, 198; St. Botulf at Bury St. Edmund's, 156; Abbot Brihtwold II. in St. Andrew's church, Malmesbury, 411; thence removed to a marsh, 412; the monk [Cædmon] at Streneshalh, 254; Celfrith at Glastonbury, 198; the Greek monk Constantine at St. Andrew's, Malmesbury, 416; Daniel, Bp. of Winchester, at Malmesbury, 160; St. Edburga at Pershore Abbey, 298; King Edgar, and his father, King Edmund, at Glastonbury, 198; Edulf, son of Earl Ordgar, at Tavistock Abbey, 203; St. Edward at various places, 187, 188; Abp. Egbert at York, 246; the royal brothers Egelred and Egelbriht at Ramsey Abbey, 318, 319; King Eielbriht at Hereford Cathedral, 305; the nun Elfeldis at Malmesbury

Sepultures—*cont.*

Abbey, 415; the virgin Elfreda at Romsey Abbey, 175; the Abbess Elfreda, daughter of King Oswy, at Streneshalh nunnery, 254; St. Etheldrida at Ely, 323-324; Bp. Felix at Ramsey Abbey, 318; St. Frisewide at Oxford nunnery, 315; St. Germin at Bury St. Edmund's, 156; St. Grimbald at Winchester in the New Minster [*A.D. 903*], 173; St. Hilda at Glastonbury Abbey, 198; St. Ivo at Ramsey Abbey, 319-320; Kenelm the son of King Kenulf, at Winchcombe Abbey, 294; Kenulf, King of the Mercians at Winchcombe Abbey, *ib.*; St. Kinedrida at Peterborough Abbey, 317; St. Kineswida at Peterborough Abbey, *ib.*; the abbots of Malmesbury in St. Andrew's church, 416; St. Melorius at Amesbury nunnery, 188; the virgin Merewinna at Romsey Abbey, 175; St. Milburga at Wenlock, 306; St. Ninia at Whithern, 256; Ordgar, Earl of Devonshire, at Tavistock Abbey, 203; Oswald, Abp. of York, at St. Mary's, Worcester, 250; King Oswy at Streneshalh, 254; St. Patrick at Glastonbury Abbey, 197; Bp. Rotbert II., of Lichfield, at Coventry, 311; Bp. Rotbert Bloet at Eynesham and Lincoln, 314; St. Rumon, the Bp., at Tavistock, 202; Bp. Tirhtel, at Hereford Cathedral, 299; Bp. Torhtere at Hereford Cathedral, *ib.*; Trumwine, Bp. of Whithern, at Streneshalh, 254; Bp. Wahlstod at Hereford Cathedral, 299; St. Werburga at Chester, 308; Abp. Wilfrid at Ripon, 244; removed thence to Canterbury, 22, 244; St. Wistan at Evesham Abbey, 297-298; St. Witburga at Ely, 324-325; *see* Burials.

Serberiensis episcopi; *see* Salisbury, bishops of.

Sergius I., Pope [*A.D. 687-701*]; confirms the primacy of Canterbury, 46; letter to Kings Ethelred, Alfred, and Adulf respecting the primacy [*A.D. 693*], 52-53; letter to the bishops of England respecting the primacy [*c. A.D. 693*].

Sergius I., Pope—*cont.*

53–55 ; invests Berthwald, Abp. of Canterbury, with the pall, 54 ; his decrees in favour of Wilfrid, mentioned, 235, 236 ; receives St. Aldhelm graciously on his arrival at Rome, and lodges him at the Lateran Palace, 364 ; his excellent character instanced by his persistent attacks on the infidel Emperor (Justinian II.), 366 ; accused of being the father of a nun's child, *ib.* ; rage of the people against him, *ib.* ; St. Aldhelm takes his part and proves by a miracle that he is innocent, 366–367 ; grants to St. Aldhelm a bull in favour of his monasteries [c. A.D. 701], 367 ; the text of the bull, 367–370 ; Anglo-Saxon translation of the bull, 370–373, n. ; his privilege to St. Aldhelm as Abbot of Malmesbury quoted in proof of the foundation by Meldum, 334, 335 ; privileges granted to the monasteries at Frome and Bradeford, by him, 346.

Sergius, papal *scriniarius*, 59.

Serisberia ; see Salisbury.

Serlo, Abbot of St. Peter's, at Gloucester, [A.D. 1070] ; appointed by William I., 292 ; by great exertion he improves the condition of his abbey, 292–293 ; assists at the inspection of St. Aldhelm's remains, A.D. 1078, 424.

Servants ; administer poison to Bp. Athelwold, who by faith destroys its harmful effects, 168 ; leave Thorney Abbey on holydays because of its solitude, 337.

Severn, Sabrina, river ; flows through the city of Gloucester, 291 ; its splendour, 292 ; danger of navigating it, *ib.* ; the city of Hereford situated beyond the Severn, 298.

Seulf, monk of Malmesbury ; a merchant, accustomed to confess to Bp. Wlstan, who desires him to become a monk, 286 ; refuses to become monk, but Wlstan prophesies that he will, 286, 287 ; becomes a monk at Malmesbury when old, 287.

Sexburga, St. ; portions of her pedigree 308, 323 ; wife of Ercombert, King of

Sexburga, St.—*cont.*

Kent [A.D. 640] and mother of Ercongota, 323 ; sister of Etheldrida, and her successor as Abbess of Ely nunnery, *ib.*

Sexhelm, Bp. of Lindisfarne, (Chester-le-Street) or St. Cuthbert's [*consecr.* A.D. 947], succeeds Uhtred, 270 ; subscription to a *charter, 21 Dec. 937, 402–403.

Sexwlf, Bp. of the Mercians at Lichfield [A.D. 675–691], succeeds Winfrid, 307 ; consecrated by Abp. Theodore, *ib.* ; his kindness to Putta, Bp. of Rochester, when exiled, 135 ; subscription to a charter, 30 July 685, 352 ; Wilfrid administers the see on his death [A.D. 691], 235 ; the see divided at his death, 307.

Shaftesbury, city of, co. Dors., Scefftonia, Scefftonia (Sceptoniensis, Seestoniensis, Seostoniensis abbatia) ; the city founded, A.D. 880, by King Elfred, in the eighth year of his reign, 186 ; a village now, but formerly a city, situated on a precipice, *ib.*

—, nunnery at, the principal one in Dorsetshire, 184 ; St. Elgiva, wife of Edmund, founds a nunnery there, and is buried in it, 186 ; the body of St. Eduard, grandson of St. Elgiva, translated thither, 186, 187 ; portions of the remains of St. Edward afterwards removed to Leominster and Abingdon, 187 ; the lung of St. Eduard still exhibited there miraculously incorrupt, *ib.* ; by some called *St. Edward's* because he is buried here, *ib.*

Shepherds ; take shelter from storms in St. Aldhelm's ruined church at Wareham, wherein never rain falls, 363.

Sherborne, Sciraburna, Scirebornia, Scireburna, Scireburnia, Siraburna, village of [co. Wilts.], description of the, 175.

— see of ; erected out of the dioc. of Winchester on the death of Bp. Hedda [A.D. 705], 159, 375 ; divided off from the see of Dorchester, 157 ; originally comprised all Wiltshire, Dorsetshire,

Sherborne, see of—*cont.*

Berkshire, Somersetshire, Domnonia, and Cornwall, 175 ; enriched by Bp. Alhstan, 176, 177 ; subdivided into four bishoprics by Abp. Pleimund [A.D. 909], 178 ; curtailed [A.D. 909], and made to consist only of Dorsetshire, Berkshire, and Wiltshire, *ib.* ; vacant seven years after Ethelword [c. A.D. 910] on account of war, 177 ; further diminished by the severance of Wiltshire from it, 178 ; comprehends at present Dorsetshire and Berkshire, 20, 375 ; reunited to that of Wilton at Ramsbury, according to the promise of queen Edgitha, on the death of Bp. Alfwold II. [A.D. 1058], 180, 183 ; Bp. Herman transfers the see to Salisbury [A.D. 1075], 68, 183 ; its three shires [Dorset, Berks., and Wilts.] reunited under the sway of Bp. Herman, 183 ; St. Aldhelm returns to Sherborne, and builds the (cathedral) church there, 378 ; Sighelm, Bp. of Sherborne, brings gems from India for the church, some of which still remain, 177 ; Bp. Alfwold II. places an image of St. Swithun at Sherborne, 179 ; the church now converted into an abbey, 175.

— bishops of ; series, 175–181 ;

See Aldhelm.

Forthere.
Hereuuald.
Ethelmod.
Denefrith.
Wibert.
Alhstan.
Hadmund.
Ethelege.
Alsi.
Asser.
Sighelm.
Ethelword.
Werstan.
Athelbald.
Alfred.
Wlfsine.
Alfwold.
Ethelric.

Sherborne, bishops of—*cont.*

Ethelsi.
Brihtwine.
Elmer.
Birhtuine.
Alfwold II.
Herman.

Shrewsbury, Scrobbesberia [co. Salop] ; Roger, Earl of Montgomery, devastates the country between this city and Worcester, 285.

—, monastery of ; the monastery [of St. Peter re.] founded by Roger, Earl of Montgomery, who places there monks from Sééz [A.D. 1083], 306 ; contained in the diocese of Hereford, 305.

— earl of ; see Robert of Belesme.

Shrine (scrinium) ; eight shrines stripped by the Abbot of Malmesbury to pay tribute, 432 ; King Offa places the body of St. Alban in a shrine, 316 ; an ancient silver shrine on which was inscribed an account of St. Aldhelm's miracles, still extant, 330 ; miracles of St. Aldhelm engraved on the silver of an ancient shrine seen by the author, 357 ; description of that made by King Ethelwlf for the remains of St. Aldhelm, 389–390 ; account of the rich decorations of St. Aldhelm's, 408 ; St. Aldhelm demonstrates his desire for translation to his, 396 ; St. Aldhelm's remains placed in the, by the secular clergy, 403 ; that of St. Aldhelm attacked by a Dane, who is struck down miraculously, 409 ; St. Aldhelm's remains retranslated to his, A.D. 1078, 423–425 ; that of St. Aldhelm brought forth on Ascension days, 436 ; that of St. Aldhelm outraged by a low fellow ; result, 438 ; that of St. Oswald at Gloucester restored by Abp. Turstan, 293 ; St. Oswald's arm said to be preserved at Peterborough Abbey in a, 317 ; that containing the head of St. Ouen deposited at Malmesbury, 420 ; King Ethelstan's inscription upon that made by him for St. Paternus, 399 ; that of St. Paternus at Malmesbury robbed

Shrine—*cont.*

by a thief, 399; letter of Radbodus found at Middleton Abbey in a, 400; that of St. Rumonus at Tavistock, 202; the remains of St. Swithun removed from the mausoleum into a, by Bp. Athelwold, 167.

Sibilla, Sibylla; 22, and n. ⁶.

Siega, Sigelm, Sighelin (Siegga, Singa, Sigelm), Bp. of the S. Saxons, at Selsey [A.D. 733-747]; succeeds Ella, 205; present at the Council (of Clovesho) held by Abp. Cuthbert [A.D. 747], 9, 205.

Sideman, Bp. of Crediton [A.D. 973-977], succeeds Elfworld, 200.

Sidnacestra (Sulnacestrensis, Sumerces-trensis, Suthnacestrensis episcopus); *see* Crediton.

Sigar, Bp. of Wells [A.D. 975-997], succeeds Kineward, 194.

Sigbert, King of E. Angles [A.D. 636-643], succeeds Eorpwald, 147; on his return from exile in France, he is accompanied by (St.) Felix, whom he afterwards makes Bp. of Dunwich [A.D. 630], 147.

Sigbert II., King of the E. Saxons [A.D. 653-660], baptized by Finan, Bp. of Lindisfarne, 142; sets the example of conversion to his people, *ib.*; appoints Cedd, second Bp. of London [A.D. 654], *ib.*

Sigebriht, King of the W. Saxons [A.D. 754-755], succeeds Cuthred for one year, 387.

[Sigeric,] Abp. of Canterbury; *see* Siric.

Sigelm, Bp. of Selsey; *see* Siega.

[Sigfrid, Abbot of Wearmouth and Jar-row, 328, n. ², 329].

Sigga, Bp. of Elmham [? A.D. 814-816], succeeds Huferd, 148.

Sighelin, Bp. of Selsey; *see* Siega.

Sigelm, Bp. of Sherborne [c. A.D. 926-933], succeeds Asser, *temp.* Elfred, fourth son of Adulf, 177 and cf. n. ²; sent to St. Thomas's in India, *ib.*; brings back rare gems, of which some still remain in the church, *ib.*

Sighere, King of the E. Saxons, succeeds Suithelm as vassal of Wlfere, King of the Mercians [A.D. 665-682], 142; relapses, but is recalled to Christianity by Jarumanus, Bp. [of Mercia, at Lichfield], *ib.*

Signs; St. Swithun in a vision to an artisan gives him a sign, whereby he may convince Bp. Athelwold, 167; Abp. Elphege warned by, to translate the remains of his predecessor Athelwold, Bp. of Winchester, 170; the life-long chastity of Bp. Wlstan, attested by, 278; Bp. Wlstan's sign to Rotbert I., Bp. of Hereford, to vouch for the truth of his prophecy, 302; reasons that signs are more frequently given by St. Aldhelm at Wareham than at Malmesbury, 364; *see* Cross.

Sihtritus (Sihetricius, Sihetritius, Sihtritus, Syethricius), Abbot of Tavistock [c. A.D. 1046-1082]; seizes the body of Edulf, son of Ordgar, and causes it to be buried in the abbey, 204; guilty of rebellion against King William, *ib.*

Silver; vessels of gold and silver used by Wilfrid, 219; Coventry Monastery stripped of its silver by Rotbert I., Bp. of Lichfield, to satisfy the demands of the king and the Pope, 310, and n. ¹; 2,000 shillings in silver paid for the vill of Purton by the abbey of Malmesbury, 389; a shrine with silver images made by King Ethelwlf for the remains of St. Aldhelm, 389; St. Aldhelm's left arm preserved in a silver coffer at Salisbury, 428-429; stripped from the ornaments of Malmesbury Abbey to pay tribute, 432.

Silver money; *see* Money.

Simon, Bp. of Worcester [A.D. 1125-1150] succeeds Thiulf, 290; originally the chaplain of Queen Adelis, 290-291; his excellent character, 291.

Simony, of Abp. Stigand, 35; case of, visited with excommunication, 45; repressed by Anselm, 115; various persons condemned for this crime, 119; several

Simony—*cont.*

abbots punished for, at the Council of Westminster [A.D. 1102], 120, 121; prevalence of, throughout the whole body of the church, 121, n.¹; Grimketel intrudes into the see of Elmham by purchase, 150; but is ejected shortly, *ib.*; excessive simony of Herfast, Bp. of Thetford, 151; Wine, Bp. of Winchester, purchases the bishopric of London, 159; Kenulf, Abbot of Peterborough, purchases his elevation to the see of Winchester, 170; Pope Nicholas holds a Council at Rome against, [A.D. 1061,] 251; Aldred, Abp. of York, deprived for simoniacal practices, 251; self-accusation of simony by Thiulf, Bp. of Worcester, 290, n.

Simphosius, poet [Cælius Firmianus Symposius], St. Aldhelm a rival of, in the book of enigmas, 343.

Sion [in the Valais, France], Bp. of; *see* Ermenfred.

Siraburna; *see* Sherborne.

Siricius [Sigeric, Siric], Bp. of Wilton at Ramsbury [A.D. 985], and Abp. of Canterbury [A.D. 990-994]; succeeds Elfstan at Ramsbury, 32, and n.⁴, 181; made Abp. of Canterbury, 182; holds the see for five years, on the death of Elfrie, 32; advises King Egelred to pay tribute to the Danes [A.D. 991], 33.

Sirius, dog-star, 8.

Siward, Earl of the Northumbrians [*ob.* A.D. 1055]; account of his son Waldef, 321-322.

Siward, Abbot of Abingdon [*c.* A.D. 1030], and Bp. of Rochester; Edsius, Abp. of Canterbury, resigns in his favour, but owing to his ingratitude, the appointment is cancelled, 34; the see of Rochester given to him instead, *ib.*; succeeds Godwine at Rochester [A.D. 1058-1075], 136; assists at the consecration of Abp. Lanfranc, 29 Aug. 1070, 39; dies a few days after the Norman invasion, leaving his see in a miserable state, 136.

Sling; one of Wilfrid's party kills the priest of the S. Saxons with a, 215.

Snake; St. Paternus heals a boy bitten by a, 398.

Sodomy; Anselm desirous of repressing the crime of, by a Council, 85, n.; severe decrees of the Council of Westminster against, 120, 121; Anselm modifies his statutes against, 121, n.¹.

Somerford, Sumerford [co. Wilts]; charter of Berhtwald, subregulus of Mercia, granting lands there to Malmesbury Abbey [A.D. 685], 351-352; charter of King Ethelstan of lands there to Malmesbury Abbey, 21 Dec. 937, 401.

Somersetshire, Sumerseta, Sumersetenensis pagus; originally comprised in the diocese of Winchester, but given to that of Sherborne, 175; comprises the diocese of (Bath and) Wells, 178, (196); contains three abbeys, Glastonbury, Athelney, and Michelney, 196.

Sorcery and Sortilegy; instances of the use of the Bible for its practice, 137, 295; Julius Firmicus a writer upon, 259 n.⁶; Girard, Abp. of York, studies the art of, 259 n.⁶, 260 n.¹; a book of, found on his pillow at his death, 260 n.¹; incantations performed by a priest of the S. Saxons against Wilfrid and his party when shipwrecked, 215; Quendrida recites Psalm cviii. backwards, 295; her miraculous punishment, *ib.* *See* Prognostic.

Spaldwick, Spallinges [co. Hunt.],; a vill of Ely Abbey, given to the see of Lincoln in exchange for Cambridge-shire, 325.

Spinning, on Saturday evening, punished miraculously, 439.

Spirits; frequently appear to St. Dunstan, 30; evil, flee at the approach of St. Paternus, 398.

Spittle; Anselm restores the sight of a blind woman with his, 123.

Sports; Canterbury monks addicted to secular, 70; repressed by Lanfranc, 71.

- Staff, bishop's ; *see* Crozier.
- Staffordshire, Statfordensis (Staffordensis, Standfordensis) pagus ; contained in the *see* of Lichfield, 307.
- Stammering ; Hubald, Archdeacon of Salisbury, afflicted with, 429.
- Stature ; gigantic, of Charles the Bald's two clerks, 393 ; of Joh. Scottus very small, *ib.* ; of St. Aldhelm above the ordinary, 365.
- Stephanns [Heddius] ; *see* [Heddius] Stephanus.
- Stercanlei ; a wood so called round which land is given by Baldred to the abbey of Malmesbury, 354.
- Stigand, Bp. of Elmham [A.D. 1043], of Winchester [A.D. 1047], and Abp. of Canterbury [A.D. 1052-1070] ; succeeds Elfric II. at Elmham, 35, 150 ; ejected, 150 ; resigns for Winchester, 35 ; succeeds Eluine at Winchester, 172 ; the *see* of the S. Saxons [at Winchester] restored to him, 150 ; seizes the archbishopric of Canterbury, on the voluntary exile of Robert, and holds the primacy for 17 years, 35 ; his ambition and avarice, *ib.* ; publicly sells ecclesiastical preferments, *ib.* ; Benedict X., antipope, alone sends him a pall, 36 ; its legality annulled, *ib.* ; receives William I. at London [A.D. 1066], *ib.* ; who acknowledges him, but avoids being crowned by him, *ib.* ; taken to Normandy by the King, 37 ; not permitted by William I. to conduct his consecration as king, 252 ; his conduct discussed, 126 ; considered an interloper, 252 ; no bishop willing to be consecrated by, *ib.* ; the bishops whom he had consecrated make profession to Lanfranc, 40 ; by various shifts he puts off attending to the papal summons directed to him, 252 ; deposed by the Council of Winchester [4 April 1070], 37, 172 ; imprisoned there, 37 ; his miserly condition and death [A.D. 1087] *ib.*
- Stigand, Bp. of Selsey [A.D. 1070-1087] ; succeeds Heca, 205 ; appointed by Stigand, Bp. of Selsey—*cont.*
- William I. [A.D. 1070], *ib.* ; not the same person as he who was Bp. of Winchester, and Abp. of Canterbury, *ib.* ; assists at the consecration of Abp. Lanfranc, 29 Aug., 1070, 39 ; present at the Council of London, A.D. 1075, 67, n.¹ ; transfers the *see* to Chichester [A.D. 1075], 68, 205.
- Stockings (Socci) ; S t. Edburga accustomed to take them from sleeping nuns and wash them secretly, 174.
- [Stoke-Orchard, co. Glouc.] ; Biscopetrue, or ad-episcopi-arbores, so named after the miraculous growth of St. Aldhelm's ashen staff, 384-385.
- Stole ; miraculous incorruption of the stole wherein Oswald, Abp. of York, was buried, 250 ; the stole wherein Abp. Oswald was buried discovered intact after 12 years, 250.
- Stone ; St. Aldhelm seated at Douling church on a stone when dying ; many sick cured afterwards by its ablution, 383 ; a cross of stone erected every seventh mile along the route of St. Aldhelm's funeral procession, 383, 384.
- Stoning, of Elphege, Abp. of Canterbury, by the Danes [April 19, 1012], 171.
- Storms ; Anselm miraculously calms a tempest at sea, 95 ; St. Aldhelm calms a storm at Dover, 377-378 ; a fisherman struck blind during a storm at sea, 422 ; frequent throughout the year A.D. 1125, 443.
- Stow, Stou, monastery of St. Mary at [co. Linc.] ; history of, 312, n.⁷, 313, n.⁴, 314 ; Remigius, Bp. of Dorchester, rebuilds the monastery, 312, and n.⁷ ; a monk of has two visions of the B. V. Mary, 314, n.¹ ; account of a vision of the B. V. Mary to a young monk of Stow just before death, 314-315.
- Strasburg, Strateburg, in France ; King Dagobert offers Wilfrid the bishopric of, 221.
- Strene-halh, nunnery of [co. Durh.], in the diocese of York, 254 ; destroyed by the

Streneshalh—*cont.*

Danes, *ib.*; noted for its sepulchres of sainted bishops and kings, *ib.*; the nunnery now undergoing restoration under the name of Witebi, *ib.*; *see* Whitby Abbey.

—, abbesses of;

See Hilda.

Elfreda.

de Stuteville, Rotbert, sen.; *see* Robert.

Styles, writing; Joh. Scottus murdered by his pupils with their, 394.

Suanus, King of England; *see* Sweyn.

Sudreienensis pagus; *see* Surrey.

Suetonius, quotations from; *see* Classics.

(Sulnacestrensis episcopus), *i.e.* Sidnacestrensis, *q.v.*

Sulphur; *see* Bath.

(Sumerecestrensis episcopus), *i.e.*, Sidnacestrensis, *q.v.*

Sumnerford; *see* Somerford.

Sumerseta, Sumersetensis pagus; *see* Somersetshire.

Sunbeam; St. Aldhelm's chasuble suspended in the air miraculously on a, 365.

Sunday; a blind fisherman restored to sight on, 423; Saturday evenings to be kept as holidays in reverence for the coming, 439; *see* Easter :—Whitsunday.

Surplice, 71.

Surrey, Sudreienensis pagus, county of, comprised in the diocese of Winchester, 175.

(Suthnacestrensis episcopus); *see* Crediton, bishops of, 16.

Sutri, in Italy; Abp. Ralph endeavours to see Pope Paschal II. there, but is disappointed, 131.

Sutton, Suttune [co. Wilts], charter of King Ethelwlf granting lands there, to Malmesbury Abbey, 22 April 854, 390–391.

Suithun, Bp. of Winchester; *see* Swithun.

Sweyn, Suanus, King of England [A.D. 1013–1014]; his miserable death at the hands of (St.) Edmund, because of the irruption made into his land, 165.

Swine, fed upon fish along the banks of the Isis, 271; anecdote of a dish of pork, 289, n. ².

Suithelm, King of the E. Saxons, succeeds Sigebert II. [A.D. 660–665], 142.

Swithulf, Bishop of London [after A.D. 862], succeeds Cerulf, 144.

Swithun, Suithun, Bp. of Winchester [A.D. 852–862]; succeeds Helmstan, 160; formerly ordained priest of Winchester by Bp. Helmstan, 160; King Egbricht avails himself of his counsel, and makes him tutor to his son Adulf [Æthelwulf], 160; his excellent character, *ib.*; made Bp. of Winchester by King Æthelwulf, 161; ordained Bp. of Winchester by Abp. Celnth, *ib.*; constructs the bridge at the eastern part of the city [A.D. 859], *ib.*; miraculously restores some eggs wantonly destroyed by his workmen, *ib.*; (see a leonine poem in trochaic metre upon this miracle, in a fine MS. of the 10th cent., Mus. Brit., MS. Reg., 15 c. vii. written in a hand of the early 12th cent. upon the penult. folio) his character for clemency and humility exemplified by two anecdotes, 161, 162; his humility shown by always journeying on foot and at night to consecrate churches, 162; his desire of avoiding remark, the cause that so few of his miracles are remembered, *ib.*; desires to be buried outside the cathedral, *ib.*; party to a charter, 22 April 854, 390; subscription to the charter, A.D. 854, 391; dies A.D. 863, 162; buried in a mausoleum in the old monastery, Winchester, 167; remains for a hundred years without fame as a saint, 162; the special patron of Winchester city and cathedral, 164; appears in a vision to King Athelwold at Winchester, 163, 164; appears to an artisan in a vision, and bids him tell Bp. Athelwold to translate his remains, 167; at his command, after death, his relics are removed from the mausoleum into a shrine, *ib.*; performs many cures on the occasion of the trans-

Swithun—*cont.*

lation of his relics, 167, 168; surnamed *Pius*, on account of his power to work miracles upon the faithful, 168; miracles worked by him even in our author's time, *ib.*; appears to Bp. Athelwold, and threatens to cease the performance of miracles, if the monks are backward in performing the necessary ceremonies they entail, *ib.*; accustomed to withdraw his cure from those who relapse into sin afterwards, *ib.*; Bp. Alfwold II. places an image of him at Sherborne, 179.

Synod, 11; held by Pope Agatho upon the case of Wilfrid, 238; Pope John orders Abp. Bertuuald to convene a synod upon the cause of Wilfrid, 241; *see* Council.

T.

Talent; *see* Money.

Tamensis fl.; *see* Thames river.

Tanatum; *see* Thanet, Isle of.

[Tancred, St.; his body translated by Athelwold, Bp. of Winchester, to Thorney Abbey, 327, n. 4.]

Tatuine, Tatwine, Abp. of Canterbury [A.D. 731–734]; succeeds Berhtwald, 7; account of his miracles by Goscelinus, mentioned, *ib.*; invested with the pall and appointed primate by Pope Gregory III., 56; holds the see for three years, 8.

Tavistock, Tavistoc, Tavistoch, Tavistokia, Tavistokensis (Tavistoniensis, Tamstokensis abbatia), abbey of; its delectable position, 202; upon the River Tavi, *ib.*; in Devonshire, *ib.*; founded by Ordgar, Earl of Devonshire [c. A.D. 961], *ib.*; Living, Abbot and Bp. of Crediton and Cornwall, enlarges and enriches it, and is duly honoured there after death, 201, 202; Bp. Living buried there, 201; St. Rumonus, Bp., buried there, 202; Earl Ordgar buried there with his son Edulf, 203.

Tavistock—*cont.*

—, abbots of;

See Living, Bp. of Crediton.

Sihtritius.

Wimund.

Tavy, Taui, river; the abbey of Tavistock in Devonshire built upon the, 202.

Taxes; levied heavily on the church of Canterbury during the vacancy, 77; the Danegeld paid by Wlsine, Abbot of Malmesbury, by alienating the abbey lands, 411; collectors of, stop their suits at the dyke surrounding St. Edmund's Abbey at Bury, 154; the priesthood taxed by Henry I., 206; collectors of, resisted by the men of Worcester, 250, 251.

Tedred, Bp. of London; *see* Theodred.

Telese, Telesina, St. Saviour's Abbey at [in Italy].

—, abbot of; *see* John.

Temis; *see* Thames, river.

Temperance; of Wlstan, Bp. of Worcester, remarkable, 278, 281.

Temporalities; restored to Anselm, Abp. of Canterbury, 6 May 1093, 83.

Tenebrarchium; *see* Tinchebray.

Terence, quotations from; *see* Classics.

Testaments; *see* Bible.

Tetbury, Tettanminster, Tettan monasterium [co. Glouc.]; the vill of, given to Malmesbury Abbey by Ethelred, King of Mercia, 388; King Offa seizes it from the Abbey of Malmesbury, and gives it to the Bp. of Worcester, 388; a [decayed] monastery there, 350.

Tetford, Tehtford, Tethford; *see* Thetford.

Tettanminster; *see* Tetbury.

Tewkesbury, Theokesberia, *quasi* Theotokosberia (Theotokosberial, Theotosberian, Teotokesberia), abbey of, co. Glouc.; originally at Cranborne, but removed by Abbot Girald, 295; enlarged and beautified by Robert Fitz-Haimo, *temp.* Henry I., 295; etymology of the name, 295–296.

—, abbot of; *see* Girald.

Thames, river, Temis, Tamensis, Tame-is; description of its position with regard to

Thames—*cont.*

London, 140; Reading priory placed between the Kennet and the Thames, 193; Hardacnut causes the body of his brother Harold to be thrown into the river, 250; boundary of some of the lands of Malmesbury Abbey, 352, 353.

Thanet, Isle of; King Egbert gives a large part of it to [Domneva] the sister of his murdered cousins for a monastery [Minster, co. Kent], 319.

Theodred I., Bp. of Elmham [c. A.D. 975]; succeeds Alfric, 148.

Theodred II., Bp. of Elmham [c. A.D. 995]; succeeds Theodred I., 148.

Theoderic, King of France [A.D. 673-690]; intending to seize Abp. Wilfrid, takes Winfrid, Bp. of Lichfield, instead, 221.

[Theodard, Bp. of Utrecht; succeeds Alberic, 12, n. 4.]

Theodore, Abp. of Canterbury [A.D. 668-690]; succeeds Deusdedit, 6, 216; holds the see for 22 years, 6; the first to exercise sway over all Britain, *ib.*; Pope Vitalian sends him to fill the see of Canterbury, 6, 142; degrades and ejects Cedda, and enthrones Wilfrid Abp. of York [A.D. 667], 6, 211, 216; letter of Pope Vitalian to him respecting the primacy [A.D. 668], 51-52; appoints Putta, Bp. of Rochester [A.D. 669], 135; consecrates Putta, Bp. of Rochester, 216; consecrates Bisi, Bp. of the E. Angles, at Dunwich [A.D. 669], 147; elects Adrian, Abbot of St. Augustine's, Canterbury [A.D. 669], 328; appoints Winfrid to the see of Lichfield [A.D. 672], 307; consecrates Erkenwald Bp. of London [A.D. 675], 142; without the permission of Wilfrid he introduces three strange bishops into the diocese of York [A.D. 678], 220; reasons for his dividing the diocese of York, *ib.*; expels Wilfrid, Abp. of York, 6; sends to Rome one Kenwald, a monk, with the accusations against Wilfrid, 222; consecrates bishops at York, 6; subscription to a charter, 30 July, 685, 352; on his deathbed he sends

Theodore—*cont.*

for Wilfrid and Erkenwald, Bp. [of London], to London, 233; confesses his sins and begs Wilfrid to accept his archbishopric, *ib.*; writes to Alfrid, King of the Northumbrians, and to Elfleda, Abbess of Streneshalh, in favour of Wilfrid, 234; his letter to Ethelred, King of the Mercians, in favour of Wilfrid, *ib.*; though revered as a saint, yet his persecution of Wilfrid is reprehensible, 240.

[Theodred], Bp. of Elmham; *see* Theodred. Theodred, Tedred, Bp. of London [c. A.D. 926-951], succeeds Elstan, *temp.* Ethelstan, 144; surnamed *the Good*, *ib.*; causes the head of St. Edmund to be reunited to the body, 154; builds a larger chapel over the remains of Edmund, *ib.*; causes some thieves to be hanged, who were taken in the abbey of St. Edmund [at Bury], 144; his lasting remorse, *ib.*; subscription to a charter, 21 Dec. 937, 402; goes with Ethelstan to the battle [of Brunanburh] against Anlaf [A.D. 937] in company with Odo, Bp. of Wilton, 144; buried near the window of the crypt [at St. Paul's], *ib.*

Theokesberia;

Theotokosberia;

See Tewkesbury.

Thetford, Tehtford, Tetford, Tethford [co. Norf.]; Bp. Herfast transfers his see of Elmham thither [A.D. 1075], 150, 151.

—, bishops of;

See Herfast.

Herbert Losinga.

—, Cluniac priory at; established by Herbert Losinga, Bp. of Norwich, 151.

Theutones; *see* Germany.

Thieves; punished with death, 27; break into the Abbey of St. Edmund at Bury; the saint binds them invisibly; Theodred, Bp. of London, hangs them, 144; invisibly retained by St. Edmund when about to pillage his chapel, 154; Indraht and seven earls martyred by, 198; a

Thieves—*cont.*

monk caught in the act of thieving has his arms miraculously and invisibly corded by Athelwold, Bp. of Winchester, 168; attack Abp. Aldred and his party, and force them to fly back to Rome, 251; a thief steals a plate of gold from the shrine of St. Paternus at Malmesbury, and is punished miraculously on entering the church again, 399.

Thiulf, Tiulf, Bp. of Worcester [A.D. 1115–1123], succeeds Samson, 290 and n.; a canon of Bayeux, 290; and chaplain to the king, 290, n.; character, 290; his excessive corpulence, 290, n.; his treatment of the monastery there, *ib.*; buried at Worcester in the nave, 290, and n. ⁴; circumstances of his death, *ib.*; when dying declares his see to have been obtained by simony, *ib.*

Thomas, St., in India; Sighelm, Bp. of Sherborne, journeys thither and brings back gems for his church, 177.

Thomas I., Abp. of York [A.D. 1070–1100], succeeds Ealdred at the promotion of William I., 257; holds the see for 30 years, *ib.*; originally a canon of Bayeux, *ib.*; the uncle to Thomas II., Abp. of York, 263, n. ²; his controversy with Abp. Lanfranc, 39; goes to Canterbury for consecration, but departs unconsecrated, *ib.*; unwilling to make profession of obedience to Lanfranc, *ib.*; required to conform to precedents, 40; complies and is consecrated, 40, 261; the archbishops go to Rome together; their reception at the papal court, where the matter is discussed and ordered by Pope Alexander II. to be tried in England, 40; his arguments in favour of the primacy of York refuted by Lanfranc, 63–65; erroneously opposed to the primacy of Canterbury, 257; advances various arguments in favour of the primacy of York, 62; the dispute upon his profession to the Abp. of Canterbury settled by Pope Alexander II., 258–259; text of his profession of obedience to Lanfranc, 42;

Thomas I., Abp. of York—*cont.*

Lanfranc dispenses with the oath of profession in his instance, 43; yields to the opinion of Lanfranc, and consents to accept the Humber as the southern boundary of his see, 65; goes to Rome, 66; his crozier and ring taken from him by Pope Alexander II., as being the son of a priest; the insignia restored at the intercession of Lanfranc, *ib.*; present at the council of London [A.D. 1075], 66, 66 n. ¹; liberally sets aside part of the episcopal lands for the clergy, 257; gives the lands of St. Oswald's, Gloucester, to St. Peter's Abbey [York], 263 n. ², 293; asserts that Wlstan, Bp. of Worcester, should be subject to him, 284; invites Wlstan, Bp. of Worcester, to exercise his function in the diocese of York, whither he himself is afraid to venture, 285; his brother Samson made Bp. of Worcester [A.D. 1096], 289 n. ³; crowns Henry I. king, in the absence of the Abp. of Canterbury, Aug. [A.D. 1100], 258; his fine personal appearance, 257; excellence of his character, *ib.*; his unsullied celibacy, 258; completes the new cathedral, *ib.*; improves the vocal music of the church, *ib.*; composes many hymns, *ib.*; dies A° 1, Hen. I., Nov. [18], *ib.*

Thomas II., Abp. of York [A.D. 1109–1114], succeeds Girard, 260; son of Samson, Bp. of Worcester, 260, 289, n. ³; nephew to Thomas I., Abp. of York, 263, n. ¹; translates the body of Abp. Girard to York Cathedral, 260; takes the advice of the secular clergy, *ib.*; and is sorry for it, 262; refuses, when thrice summoned, to go to Canterbury for consecration, 260; Abp. Anselm interdicts him in consequence, *ib.*; letter of Anselm to him, 260, 261; ordered peremptorily by Prince [William] to make profession to Canterbury or resign his see, 262; makes profession to Canterbury, *ib.*; is consecrated by Richard,

P P

Thomas II., Abp. of York—*cont.*

Bp. of London [27 June, 1109], *ib.*; his sorrow at not receiving the blessing at the hands of Anselm, *ib.*; invested with the pall by Cardinal Odolricus [Ulricus] *ib.*; his chastity, *ib.*; his piety and good example, *ib.*; a victim to excessive corpulency and disease, 263, n.²; account of his death, caused by insulting the relics of St. Oswald, *ib.*; dies after holding the see scarcely four years [24 Feb. 1114], 262.

Thomas (of Jarrow), Bp. of the East Angles at Dunwich [A.D. 647–652]; a native of Jarrow, 147; succeeds (St.) Felix, to whom he was deacon, *ib.*; holds the see for five years, *ib.*

Thorney, Thorneia, Thorneie, abbey of, in the diocese of Ely, 326; its amazing fertility and beauty, *ib.*; its vineyards, *ib.*; solidity of its buildings although in the midst of marshes, 326, 327; women banished and men gladly received by the monks, 327; instances of its solitude, *ib.*; so named from its thorn bushes, *ib.*; Athelwold. Bp. of Winchester, has the thickets destroyed, intending to retire thither as a hermit, *ib.*; Bp. Athelwold accustomed to pass Lent there, *ib.*; Bp. Athelwold obtains land for himself and 12 monks there, and procures a charter of immunities, *ib.*; bodies of nine saints translated thither by Bp. Athelwold, 327, and n. ⁴; among them that of Benedict [Biscop], 329.

Thorns; the church doors in the diocese of Chichester, obstructed with thorns at the order of Abp. Anselm, 206; Thorney so called in consequence of the abundance of thorns there, 327.

Thunder, Saxon word for, 318; frequent throughout the year A.D. 1125, 443.

Thunre, a servant of King Egberht, murders the royal cousins, Egelred and Egelbriht [sons of Ermenred, King of Kent], and buries them under the king's seat [at Eastry, co. Kent, A.D. 640],

Thunre—*cont.*

318; etymology of his name, *ib.*; the earth opens and swallows him, 319.

Thurstan, of Bayeux, Abp. of York; *see* Turstan.

Tiddanefre, a village near Ripon; Wilfrid resuscitates Adelwald, a dead child there, 217.

Tidelm, Bp. of Hereford; *see* Tidhelm.

Tidfrid (Tulfrid, Tidfridid), Bp. of Hexham [A.D. 806–821], succeeds Eanberht, 256.

Tidhelm, Tidelm, Bp. of Hereford [c. A.D. 930–937]; succeeds Edgar, 300; subscription to a charter, 21 Dec., A.D. 937, 403.

Tilbert, Bp. of Hexham [A.D. 781–789]; succeeds Fredebert, 255 [and n. ⁵].

Tilher (Tumher, Tuher), Bp. of Worcester [A.D. 777–781]; succeeds Wermund, 278.

[Tilred], Bp. of Lindisfarne; *see* Milred.

Tinber, Wilfrid's second jailer, more inhuman than the first, 231

Tinchebray, Tenebrachium (Denebrachium, Tenebrachium), in Normandy; battle of [28 Sept. 1106], wherein Henry I. captures Robert, Count of Normandy, his brother, with many other nobles, 116.

Tirhtel (Tirhtil, Trihul), Bp. of Hereford, [A.D. 688–c. 693]; succeeds Putta, 298; Bp. Cuthbert erects a tomb with verses upon it, to his memory at Hereford, 299.

Titfrid, Bp. of Dunwich (Tufriid, Tafrid, Tunfrid), [A.D. 798–c. 816]; succeeds Alhun, *temp.* Offa, 148; mention of, 16, and n. ⁵.

Tithes, exactness of Ernulf de Hesding, Count of Perch, in paying, 437.

Tiulf, Bp. of Worcester; *see* Thiulf.

Tobias, Bp. of Rochester [A.D. 693–726], succeeds Gebmund, 136; his erudition in the Latin and Greek languages, *ib.*

Tockenham, Toccanham [co. Wilts.], lands there granted by charter of King Ethelwlf to Malmesbury Abbey, A.D. 854, 391; charter of King Ethelwlf granting lands there to Malmesbury Abbey, A.D. 844, *ib.* de Todenei, Robert, *al.* de Belvedeir; *see* Robert.

- Toledo, acts of the Council of, ratified by the Council of London, A.D. 1075, 67.
- Tomb, St. Friedrich, Bp. of Utrecht, on his assassination, places himself alive in a tomb, 15; that of St. Cuthbert, at Durham, opened by Alfwold II., Bp. of Sherborne, who converses with the saint and leaves an offering upon it, 180; Edberht, Bp. of Durham, buried in St. Cuthbert's tomb, 267; that of Egelric, Bp. of Durham, frequented by votaries, 271; description and position of that of Wlstan, Bp. of Worcester, 288; that of Bp. Wlstan miraculously escapes from fire, on the destruction of the cathedral of Worcester, 288-289; that of St. Ivo miraculously discovered, 321; that of St. Etheldrida at Ely injured by a Dane, 323; and repaired by Bp. Athelwold, 324; St. Dunstan removes St. Aldhelm's remains to a stone tomb [A.D. 986], 408; *see* Mausoleum.
- Tonsure; of Athelwold by Elphege, Bp. of Winchester, 165.
- Torhtere (Thortere), Bp. of Hereford [A.D. 710-c. 727]; succeeds Tirhtel, 298; Bp. Cuthbert erects a monument to him with a metrical inscription in Hereford Cathedral, 299.
- [Torthelm], Bp. of Leicester; *see* Totta.
- Torture, the deformed youth Folkwine, tortured by the incredulous, 426-427; a dumb man tortured to prove his inability to speak, 441.
- [Tostig], Tostin, Earl of the Northumbrians [A.D. 1055-1066]; goes to Rome with others [A.D. 1061], 251; received favourably by Pope Nicholas [II.], *ib.*; present at the Council of Rome [A.D. 1061], *ib.*; returning home, he is attacked by robbers and forced back to Rome, *ib.*; persuades the Pope to rescind the sentence of degradation against Abp. Aldred, 251, 252.
- [Tothred, St., his body translated by Athelwold, Bp. of Winchester, to Thorney Abbey, 327, n. 4.]
- Totta [Torthelm], first Bp. of (the Mercians at) Leicester [? A.D. 737-764], (9), 311; appointed on the death of Alduine, bishop of the united sees of Lichfield and Leicester [A.D. 737], 307; present at the Council of Clovesho [A.D. 747], 9.
- Totta, Bp. of Selsey [c. A.D. 785], succeeds Gilshere, 205.
- [Tova, St., his body translated by Athelwold, Bp. of Winchester, to Thorney Abbey, 327, n. 4.]
- Tours, John of; *see* John.
- Towns, several bishoprics removed from towns to cities [A.D. 1075], 67, 183.
- Trajectum; *see* Utrecht.
- Translation; of Abp. Oswald's body at York, 250; of Kenelm's body to Winchcombe, 295; of the body of St. Ivo to the Abbey of Ramsey, 320; of the body of St. Aldhelm, 383, 384, 408, 423, 424, 425.
- Translations; *see* Works.
- Tree; Dunstan's dream concerning Athelwold, 166; a dead tree revives when smeared with the blood of Abp. Elfège, 171; St. Aldhelm's ashen staff takes root and flourishes, 384-385.
- Tribute; that required by King William II. always collected to double the sum by his procurator Rannulf, Bp. of Durham, 274; paid by Malmesbury Abbey to William II., 432; *see* Danes.
- Triclinium, 14, 201, 219, 221, 282; a Roman triclinium still extant at Carlisle, 208; inscription upon it, 209; conjecture of the author as to its meaning, *ib.*
- Trihul, Bp. of Hereford; *see* Tirhtel.
- [Trumbert], Bp. of Hexham; *see* Tumbert.
- Trumhere (Tumhere, Dumhere), Bp. of Lichfield [A.D. 659-662], an Englishman by birth; succeeds Cellah, 307.
- Trumwine, Bp. of Whithern [A.D. 681-686], sepulture and translation of, at Streneshalh, 254.
- Tuda, Bp. of Lindisfarne [A.D. 664]; succeeds Colman, 266.

Tumbert, Bp. of Hexham [A.D. 681-684], succeeds Eata, 255.

Tunfrith [Tunberht] Bp. of Lichfield [c. A.D. 844-857], succeeds Cinebert, 308.

[de Turbine, Radulfus]; see Ralph d'Escures, Abp. of Canterbury.

Turgot, Prior, &c., of Durham [ob. A.D. 1117]; appointed by Bp. William, 273; mention of his zealous care for the body of St. Cuthbert, at the time of the translation [A.D. 1104], 276; usurps too much power, and is removed to the bishopric of St. Andrew's in Scotland [A.D. 1109], 273-274.

Turolf, monk of Fécamp and Abbot of Malmesbury [ob. A.D. 1098]; substituted for Brihtric, as Abbot of Malmesbury by William I., 420; the king translates him in consequence of his warlike nature, to Peterborough, then infested by Hereward [A.D. 1070], 420.

Turstan, Turstin, Abp. of York [A.D. 1119-1140], succeeds Thomas II., 262, 263 n.²; resigns at the instance of the king, not being willing to make profession to Ralph, Abp. of Canterbury, 131, 262, 263 n.²; goes to Rome, 263, and n.²; plots with the Court of Rome against Abp. Ralph, 131; Pope Paschal II. orders that he be reinstated, and further disputes referred to himself, 264; returns to his see, *ib.*; obstinately refuses to make profession of obedience to Abp. Ralph, *ib.*; intends appealing to Pope Gelasius II., but the Pope's death prevents him, *ib.*; goes to Pope Calixtus II., while holding a council at Rheims [A.D. 1119], 264; procures the papal blessing as a bishop, 264-265; by bribery obtains his consecration from Pope Calixtus II. at Rheims [19 Oct. 1119], 131, 265, and n.²; Henry I. banishes him, 265; restored by the king, upon the Pope threatening interdiction in case of refusal [A.D. 1120], 266; effectually resists the attempts of Abps. Ralph and William to obtain from him profession of

Turstan, Abp. of York—*cont.*

obedience, *ib.*; restores the shrine and enlarges the church of St. Oswald's monastery at Gloucester, 293; resigns the see, 266; becomes a Cluniac monk at Pontefract, *ib.*; his death exactly four years after Henry I. [5 Feb., A.D. 1140], *ib.*; reference to the era of his death, *ib.*

Turstin, Abbot of Glastonbury [c. A.D. 1077-1101], appointed by William I., 197; banished to Caen by William I., but restored by William II., on payment of a fine, *ib.*; wastes the possessions of the abbey upon harlots, *ib.*; the monks resist his cruel treatment of them [A.D. 1083], *ib.*; character, *ib.*

Tweed, river, Twda (Twida, Twuda), St. Cuthbert's body translated to Ubbenford, near the river, 268.

U. V.

Vacancy; church vacancies to be filled up without delay, 60; in the see of Canterbury for more than four years after Lanfranc's death [A.D. 1089], 73; the province of Canterbury vacant for full five years on the death of Anselm [A.D. 1109], 125; the see of London vacant from the translation of Mellitus [A.D. 619] to the appointment of Cedd [A.D. 654], 142; for seven years in the see of Sherborne, after the death of Bp. Ethelwold, 177; the see of Selsey vacant after the return of Abp. Wilfrid, 205; at Durham after the death of Bp. Walker [A.D. 1080], 271.

Vat; Dunstan gives a holy water vat to Malmesbury Abbey, 407; inscription upon it, *ib.*

[Ubba, son of Ragnar Lodbrôk [c. A.D. 870], mention of, 268, n. 4.]

Ubbenford (Bubbedford, Hubbenford), co. Durham, near the river Tweed, 268;

Ubberford—*cont.*

now called Norham, 268, n. ⁴; doubt whether an episcopal see existed at, 268; St. Cuthbert's body translated thither, *ib.*

Venantius; *see* Fortunatus.

Verses; *see* poetry.

Verstan, Bp. of Sherborne; *see* Werstan.

Vestments; miraculous recovery of a paralytic on touching one of Wilfrid's vestments, 244.

See Chasuble.

Uhtred, Bp. of Lindisfarne [A.D. 944], succeeds Wihtried, 270.

Vices; St. Aldhelm writes a poem *De pugna vii^{to}. principalium Vitiorum*, 343.

Victor, Aurelius, quotation from; *see* Classics.

Vienne, archbishops of;

See Calixtus II.

Guy.

St. Vincent, abbey of (in the dioc. of Le Mans); abbot of the; *see* William, Bp. of Durham.

Vines; excessive fertility of, in Gloucester, 292; Thorney noted for, 326; the Greek, Constantine, plants a vineyard to the north of Malmesbury Abbey, 415.

Virgil, quotations from; *see* Classics.

Virgin; St. Aldhelm's work *De Virginum laude*, 143, 343, 358; one deserts her spouse, and abides with Roger, hermit of St. Albans, 314, n. ¹; *see* Saints.

Vision, of Dunstan to Elphege, Abp. of Canterbury, 33; of Dunstan to Lanfranc, 70; of Anselm to an aged recluse at Lyons, 124; the same aged recluse has a vision of the B. V. Mary at Lyons, 124; their conversation, 125; of St. Dunstan to Algar, a priest, afterwards Bp. of Elmham, 149; of Birstan, Bp. of Winchester, in company with Sts. Birinus and Swithun, to Bp. Athelwold at Winchester, 164; of a golden eagle, seen to fly from the mouth of Athelwold's mother when pregnant with him, 166; St. Swithun, Bp. of Winchester, appears to an artisan and gives him a message to Bp. Athelwold, that he

Vision—*cont.*

should remove his remains, 167; of St. Swithun to Athelwold, Bp. of Winchester, on the subject of the laziness of the monks, 168; of St. Andrew, the apostle, to St. Dunstan, Abp. of Canterbury, 170; those who happen to fall asleep on the seat of Bp. Alfwold II., of Sherborne, are miraculously chidden by foul images in their dreams, 179; of St. Peter to Brihtwold, Bp. of Wilton, in the act of crowning Edward, son of Ethelred, 182; of the Almighty to St. Augustine at a place in Dorsetshire, hereafter called Cernel, that is, *Cerno Deum*, 185; of St. Denis to St. Dunstan, announcing the beatification of St. Edgitha, at Wilton, 189; of St. Edgitha, to those translating her remains, 190; of St. Cuthbert to King Alfred at Athelney, 199, 269; St. Wilfrid healed by St. Michael the archangel, in a vision at Meaux, in France, 238; St. Michael predicts the fatal return of the malady after four years, 243; a beautiful youth appears and extinguishes the incendiary fire at the house wherein Wilfrid died, 244; of St. Cuthbert to his servant Liulf, 271; of the devil to Wlstan, Bp. of Worcester, in the shape of a servant, 280; of St. Dunstan and St. Oswald to Bp. Wlstan, 285; of the B. Virgin to Bp. Eguine, 297; two visions of Wlstan, Bp. of Worcester, to Rotbert I., Bp. of Hereford, 301–302; two, of the B. V. Mary to a monk of Stow, concerning Rotbert, Bp. of Lincoln, 314, n. ¹; of the B. V. Mary to the same monk, 314–315; of St. Ivo to a simple man, respecting the translation of his remains, 320; of St. Aldhelm to Eguine, Bp. of Worcester, 383, 384; of St. Aldhelm to Folkwine, a deformed youth, whom he cures, and to the monks at Malmesbury Abbey choir [A.D. 1080], 427–428; of St. Aldhelm to Abbot Godefrey, 432

Visitation; Bp. Ralph, of Chichester, visits his diocese thrice yearly, 207; St. Ald-

Visitation—*cont.*

helm prepares for his end with frequent visitations of his diocese, 382.

Vitalian, Pope [A.D. 658-672]; sends Theodore to fill the see of Canterbury, 142; confirms the primacy of Canterbury, 46; letter to Abp. Theodore, respecting the primacy [A.D. 668], 51-52; orders Abp. Theodore to appoint Adrian in room of Benedict, Abbot of St. Augustine's, Canterbury [A.D. 669], 328.

Ulcers; Abp. Ralph attacked with an ulcer, 129; the king's evil attended with, 145, 433; cured miraculously by balsam found in St. Aldhelm's tomb, 437-438.

Ulf, Bp. of Dorchester; *see* Wluni.

Unwona, Bp. of Leicester [c. A.D. 785-799], succeeds Edberht, 311.

[Ulricus], cardinal; *see* Odolricus.

Voracity; anecdote of the voracity of Samson, Bp. of Worcester, 289, n. ³.

Vow; William de Warelwast, Henry I.'s legate, pretends a vow to visit St. Nicholas's tomb at Bari, in excuse for staying longer near Rome, 112; the Northumbrian nobles, besieged in Bebbanburg, vow the restoration of Wilfrid on obtaining a victory over the usurper Edulf, 242; of Wlstan, Bp. of Worcester, never to eat roast goose, 279; consequence of breaking a, 414.

Urban [II.], Pope [A.D. 1088-1099]; his cause favoured by Anselm in England, and elsewhere, except in Germany and Italy, 86, and n.; his character, *ib.*; sends Walter, Bp. of Albano, with the pall to England [A.D. 1095], 89-90; refuses to banish Anselm, but in other respects is anxious to be on good terms with the king, *ib.*; William II. proclaims him rightful Pope as far as England is concerned, 90; William II. considers him inferior in knowledge to Anselm, 92; Anselm sends a messenger to him to explain the reason of his journey, 96; his gracious reception of Anselm, 97; promises his aid, *ib.*; sends letters

Urban [II.]—*cont.*

to William II., *ib.*; promotes John, a monk of Bec, to be Abbot of St. Saviour's, at Telese, 98; forbids Anselm to resign the archbishopric, *ib.*; summons the Council of Bari [A.D. 1098], 99; requests Anselm's help to confute the Greek schism respecting the Holy Ghost, *ib.*; threatens to excommunicate William II. unless Anselm is reinstated, 101; appoints a time for the king's reply, but is bribed into extending it, *ib.*; Anselm's disgust at his conduct, *ib.*; requires Anselm, who was anxious to return home, to remain with him, 102; his hospitality towards him, *ib.*; gives to him and his successors the perpetual privilege of a seat in the *corona* at Councils, *ib.*; convenes a Council at St. Peter's [24 Apr. 1099]; represses the indignation of Reinger, Bp. of Lucca, at the indignities offered to Anselm, 102-103; excommunicates all those concerned in lay investitures, 103; anxious for the payment of Peter's pence due from England, 104, n. ¹; at Anselm's request Urban recommends Eadmer to him as a pattern of life, 122; his death, 103.

Urban, Bp. of Llandaff [A.D. 1107-1133], consecrated by Abp. Anselm at Canterbury, 11 Aug. [1107], 117.

Urse [d'Abitot] made sheriff of Worcester by William I. [c. A.D. 1076], 253; constructs a castle inconveniently near to Worcester monastery, *ib.*; Aldred, Abp. of York, upon complaint of the monks, curses him unless he removes it, *ib.*; the curse upon him fulfilled by the disgrace of his son Roger, *ib.*

Usufruct; of the vill of Doultung reserved to Aldhelm the donor, 382.

Utel, Bp. of Hereford [A.D. 793 × 799], succeeds Celmund, 299, and n. ⁶.

Utrecht, Trajectum, bishops of;

See Willebrord.

Cobanus.

Gregory.

Alberic.

Utrecht—*cont.*

Theodard.

Harmacar.

Rixfrid.

Frideric.

Vudetune; *see* Wootton.Vuifridus; *see* Wilfrid.Vuiltonia, Vuiltuna; *see* Wilton.Vuintonia; *see* Winchester.Uuira; *see* Wear, river.Vulferius; *see* Wulfhere.Uulsine; *see* Wlsine.Vulstan, Bp. of Worcester; *see* Wlstan.

W.

Wælæs, North; *i.e.*, North Britons, *q.v.*

Walcheline, Walkeline (Walelm, Walelm), Bp. of Winchester [A.D. 1070–1098]; succeeds Stigand, 172; appointed to the vacant see by William I., *ib.*; assists at the consecration of Abp. Lanfranc, 29 Aug., 1070, 39; his energy of character, 172; on entering life, is directed by Maurilius, Abp. of Rouen, to a religious in preference to a secular profession, *ib.*; his energy surpasses the expectations of Abp. Maurilius, *ib.*; noted for his religion, increase of the number of monks, and buildings at Winchester, *ib.*; at first dislikes, but afterwards cherishes the monks at Winchester, *ib.*; thinks it unworthy to annoy his inferiors, *ib.*; appropriates to the use of the bishopric 300 librates of land belonging to the monks, *ib.*; makes Godefrey of Cambrai prior of the cathedral [c. A.D. 1082], *ib.*; introduces the custom of substituting secular clergy for monks in the cathedrals, 71; present at the Council of London, A.D. 1075, 66, n.¹; his nephew Girard, Bp. of Hereford, appointed to the primacy of York, 258.

Waldef [Waltheof], son of Siward, Earl of the Northumbrians; circumstantial account of his accusation, imprisonment, and execution for treason [A.D. 1077],

Waldef—*cont.*

321–322; consecrated as a martyr at Crowland Abbey, 321; statement respecting his body, made by the prior of Crowland to our author, 322; many miracles performed at his tomb, *ib.*

Waldhere, Bp. of London, [c. A.D. 693–704], succeeds Erkenwald, 144.

Wales; William II. makes a prosperous expedition into [A.D. 1095 and 1097], 91; Herveus, Bp. of Bangor, cannot agree with the people, 326.

—, king of North; *see* Grifin.

Walstod (Walstoch, Walstod, Walhstodh), Bp. of Hereford [after A.D. 727], succeeds Torhtere, 298; Bp. Cuthbert erects a monument to, in the cathedral, 299; verses upon it, *ib.*

Walkeline, Bp. of Winchester; *see* Walcheline.

Walkerus, Walkerus [A.D. 1071–1080]; Bp. of Durham, succeeds Egelric, 271; duke as well as bishop, *ib.*; noted for his modesty and literary attainments, *ib.*; consecrated at Winchester, 272; Queen Edgitha predicts his martyrdom, *ib.*; his appointment frees the canons from the domination of the monks, *ib.*; excused from attendance at the Council of London [A.D. 1075], 67; appoints Gilbert and Leobine, his officers, who kill Liulf, guardian of St. Cuthbert's tomb, 271; unjustly murdered by the kinsmen of Liulf, 272.

Walter, Bp. of Albano [in Italy]; sent by Urban [II.] to England with the pall [A.D. 1095], 89–90; explains the policy of the Pope to the king, *ib.*; by the king's order, brings the pall to Canterbury in a silver vase, 90.

Walter, Bp. of Hereford [A.D. 1061–1079]; succeeds Leouegar, 300; goes to Rome with others, 251; consecrated by Pope Nicholas II., 251, 300; returning home, is attacked by robbers and forced back to Rome, 251; present at the Council of London, [A.D. 1075], 67, n.¹; anecdote of his passion for a seamstress,

Walter, Bp. of Hereford—*cont.*

and its result, 300; dies in the fifth year of William I., *ib.*

Walter [de Cerasia,—Cerisy, in the diocese of Bayeux], Abbot of Evesham [A.D. 1078]; educated at Caen under Lanfranc, 137; anecdote of, *ib.*

[Waltheof], Earl; *see* Waldef.

[Wareham], Werham [co. Dors.]; position of, 364; near Corf, 187; St. Eduard buried there, *ib.*; St. Aldhelm founds a church there, 363, 364; the foundations of the church still to be seen, but the roof wanting, 363; rain never falls within the precinct of the roofless church, and in it the shepherds take shelter from storms, *ib.*; the attempts to roof in St. Aldhelm's church abandoned as displeasing to the saint, 364.

de Warelwast, William, Bp. of Exeter; *see* William de Warelwast.

Warewella; *see* Wherwell.

Warin, Guarin, Abbot of Malmesbury [A.D. 1070–1081]; a monk of Lire Abbey [in Normandy]; succeeds Turolf at Malmesbury, 421; spends the abbey revenue for his own advantage, 420; turns the relics of Meildulf, the abbots, and Joh. Scottus out of the church, and places them in a corner of St. Michael's church, 420–421; enlarges the church of St. Michael, 421; his reverence for St. Aldhelm increased by the Saint's miraculous cure of a blind fisherman, 421–423; convinced by the miracle, he determines to replace the relics of St. Aldhelm in the shrine, 423; appoints a three days' fast; Serlo, Abbot of Gloucester, assists his preliminary examination of the remains on Whitsunday, 424; on the following Sunday, St. Aldhelm's festival, Osmund, Bp. of Salisbury, officiates at the second translation, A.D. 1078, 424–425; letters sent to him at the king's court, with an account of the miraculous cure of Folwine, 428; shows the letter to Abp. Lanfranc, who orders the canonization of St. Aldhelm, and a fair on his festival, *ib.*;

Warin—*cont.*

gives to Osmund, Bp. of Salisbury, the bone of St. Aldhelm's left arm, *ib.*

Warren, Earl of; *see* William.

Warwickshire; half of it comprised in the see of Worcester, 291.

Wasconia; *see* Gascony.

Water; produced from a rock by Dunstan, 29; produced from a rock by Anselm, 123; very scarce at Salisbury, 183; Wilfrid sprinkles his body with cold water before going to rest, 214; St. Paternus obtains water from a rock, 398.

[Waverley, annals of; quoted in 174, n. ¹.]

Wdestoche; *see* Woodstock.

Wdetun; *see* Wootton.

Wear, Uuira, river; Benedict [Biscop] builds two abbeys on its banks, 328.

Wearmouth, Wiremuthe, Wirense monasterium, abbey of [co. Durham]; founded by Benedict [Biscop] [A.D. 674], 328; in the diocese of York, 254; celebrated for its literary men, among whom was Beda, *ib.*

—, abbots of; account of those immediately connected with Benedict [Biscop], 329.

See Benedict.

Celfrith.

Wehtæ, Insula; *see* Wight, Isle of.

Wells, Wellæ, city of [co. Somers.]; so called from its springs, 193.

—, *see* of; the third *see* of the W. Saxons, 157, 193; erected out of that of Sherborne by Abp. Pleimund and King Edward [A.D. 909], 157, 178; comprises Somersetshire, 178; held by the first bishops in the church of St. Andrew, 194; transferred to Bath by Bp. John *temp.* William II. [A.D. 1089], *ib.*

—, bishops of, their series, 193–196.

See Athelm.

Wifelm I.

Elfeth.

Wifelm II.

Brihtelm.

Kineward.

Sigar.

Wells, bishops of—*cont.*

Elwine.

Living *al.* Elstan.

Ethelwine.

Brihtwine.

Merewit *al.* Brihtuui.

Dudeca.

Giso.

John (of Tours).

[Wendover, Roger of; his *History* mentioned, 316, n. 5.]

Wenlock, Weneloch, monastery of; in the diocese of Hereford, 305; an ancient nunnery there [founded *c.* A.D. 680], 306; St. Milburga lived and was buried there, *ib.*; Roger, E. of Montgomery, establishes Cluniacs in the deserted nunnery [A.D. 1078], *ib.*

Wentanus Episcopus; *see* Winchester, bishops of.

Werburga, St.; portion of her pedigree, 308, 323; her miraculous acquisition of some wild geese, one of which, having been eaten by her bailiff, she restores to life, 308-309; venerated at Chester, where her remains are buried, 308 and n. 1, 309.

Weremund, Bp. of Dunwich [*c.* A.D. 824]; succeeds Titfrid, 148.

Weremund, Bp. of Rochester;—of Worcester; *see* Wermund.

Werenberht, Werenbert, Bp. of Leicester [A.D. 802—*c.* 814]; succeeds Unwona, 311; mentioned, 16.

Werham; *see* Wareham.

Wermund [Weremund], Bp. of Rochester [*c.* A.D. 785-803]; succeeds Deora, 136.

Wermund [Weremund], Bp. of Worcester [A.D. 775-*c.* 777]; succeeds Milred, 278.

Werstan, Verstan, Bp. of Sherborne [A.D. 909-937]; consecrated with others by Abp. Pleimund [A.D. 909], 178; said to have been killed in the battle of Brunanburgh [A.D. 937], 178.

Wessex, kingdom of; *see* [West] Saxons.

Westbury, Westberia (Westbiria) [co. Glouc.]; Wlstan, Bp. of Worcester, founds a monastery there, 290; Samson,

Westbury—*cont.*

Bp. of Worcester, deprives the monks and dies there [5 May, 1112], 290, and n.

Westminster; Benedictine Abbey and Church of St. Peter at, [co. Middlesex]; built to the honour of St. Peter by Mellitus, first Bp. of London and Abp. of Canterbury, 141, 178; Dunstan founds the abbey for twelve monks and an abbot, 178; Wlfsin, its first abbot (afterwards Bp. of Sherborne), *ib.*; Edward the Confessor increases the number of monks, and renovates the buildings there, 141; coronation of William I. and succeeding monarchs there, *ib.*; enriched by Kings Edward and William with the spoils of Pershore Abbey, 298; Council held there by Anselm [29 Sept.] A.D. 1102, 118; acts of the Council [A.D. 1102] recapitulated, 119; Herfast, Bp. of Elmham, present at the Council, 150; Egelric, Bp. of Durham, deported to, for rebellion, 271.

Wheat; deficiency of, about Chester, 308.

Wherwell, Warewella, nunnery of; in the diocese of Winchester, 174; Queen Elfrith (Elfrida) builds the, in honour of St. Cross, in expiation of her accessory guilt of the murder of her son-in-law Edward, 174, 175, 188.

Whitby, Witebi, abbey of (co. York); formerly a nunnery called Streneshalh, now being restored, 198.

—, abbess of (Streneshalh); *see* Hilda.

—, abbot of; *see* Hedda, Bp. of Winchester.

Whithern, Whithern, Witerne, or Candida casa; *see* of, on the confines of Scotland and England, 256; origin of the name, *ib.*; St. Ninia, the Confessor and first preacher of Christianity there, buried at, *ib.*, subject to the archbishops of York, 254; destroyed either by the Scots or Picts on account of its defenceless position, 257.

—, bishops of;

See Trumwine.

Whithern—*cont.*

Pehtelm.
Frithewald.
Pectwine.
Ethelbriht.
Beadulf.
Gilaudanus.

Whitsunday ; St. Aldhelm's remains inspected on, and removed on the following Sunday, A.D. 1078, 424.

Wibert, antipope ; *see* Guibert.

Wibert [Wigbert], Bp. of Sherborne, [*c.* A.D. 801–816], succeeds Denefrith, 175.

Wiccii or Wictii, inhabitants of Worcestershire, *q.v.*

—, bishops of the ; *see* Dunstan. Milred.
Widows ; St. Aldhelm's notable kindness to, 383.

[Wigbert], Bp. of Sherborne ; *see* Wibert.
Wigeth [Wighed], Bp. of London [*c.* A.D. 760–767], succeeds Egulf, 144.

Wight, Wehta, Isle of ; King Cedwalla gives to Wilfrid, Abp. of York, possessions there, 233 ; a fisherman of the, miraculously restored to sight by St. Aldhelm, 422–423.

Wighten, Bp. of Winchester [A.D. 811–833 ?], succeeds Alhmund, 160.

[Wiglaf], Wihtlaf, (Withlasius, Withlafius, Wichtlafius), King of the Mercians [A.D. 825–828] ; portion of his immediate pedigree, 297.

[Wigmund], Abp. of York ; *see* Wimund.

[Wigred], Bp. of Lindisfarne ; *see* Wihtred.

Wihtfrid, Withfrid, pupil of St. Aldhelm ; letter of St. Aldhelm to him in Ireland against lasciviousness, 358–359 ; letter of St. Aldhelm to him, mentioned, 332.

Wihtlaf, King of the Mercians ; *see* Wiglaf.

Wihtred [Wigred], Bp. of Lindisfarne, [A.D. 928–944], succeeds Milred, 269.

Wile, Wileo, river [now called Will or Willy] ; Wiltshire so called from it, 189 ; Wilton village built upon it, *ib.* ; the boundary of some of the lands of Malmesbury Abbey, 353.

Wilferth, Bp. of Worcester [A.D. 922–929], succeeds Ethelun, 278.

Wilfrid, Wilfrith, Uuilfrid, Vuilfrid (Uilfrid, Uvilfrid), St., Abp. of York [A.D. 669–678, restored A.D. 686–692], Bp. of Leicester [A.D. 692–705], and of Hexham [A.D. 705–709], &c. ; the most remarkable of all of the see of York, 210 ; his life beset with constant danger, *ib.* ; his life not universally known, *ib.* ; Fridegodus writes a metrical account of him, 22 and n. 4 ; Beda's account of him incomplete, 210 ; the author will endeavour to abbreviate his account of the prelate, chiefly condensing the account given by [Heddius] Stephanus, *ib.* ; birth [*c.* A.D. 634] and parentage, 211, 212 ; portent seen at his birth, 212 ; explanation of it, *ib.* ; leaves home at the age of 10 years, *ib.* ; noticed by Queen Eanfleda, *ib.* ; who hands him over to Cudda, king's chamberlain, for religious education at Lindisfarne, *ib.* ; Cudda educates him in religious offices, *ib.* ; desires to go to Rome and improve his education, *ib.* ; Eanfleda sends him to her uncle's son, Ercomerht, King of Kent, *ib.* ; at Kent he learns the customs of the Roman church, which are more correct than the Scotch, 212, 213 ; collates the Scottish psalter of Jerome to correspond with the fifth Roman edition, 211, n. 4, 213 ; accompanies Benedict [Biscop], afterwards Abbot of Wearmouth, to Rome, 213 ; falls in with Dalfinus, Abp. of Lyons, who tries in vain to retain him at his court, *ib.* ; at length arrives safely at Rome by the aid of St. Andrew, *ib.* ; introduced to the Pope by Archdeacon Boniface, *ib.* ; studies the computation of the Paschal cycle, *ib.* ; returns to Dalfinus, *ib.* ; who adopts him as a son, and ordains him a clerk, *ib.* ; intends to remain in France, but on the murder of Dalfinus is summoned home by Alfrith, son of King Osuni, *ib.* ; King Alfrith keeps him at court, and listens to his adventures, 214 ; settles at Ripon, where he builds

Wilfrid, St., Abp. of York—*cont.*

an abbey, and is consecrated priest and abbot by Bp. Angilbert, *ib.*; Colman, Bp. of Lindisfarne, accused by him of an erroneous calculation of Easter, 211; corrects the Scotch calculation of Easter, 214; gives general satisfaction, *ib.*; his charity and chastity, *ib.*; King Alfrid appoints him to succeed Colman, 211; elected Abp. of York, but declines to be consecrated by any Scotch bishop, 215; sent to France for consecration, 211, 215; consecrated archbishop [at Compiègne, c. A.D. 665] by Angilbert, Bp. of Paris, and eleven other bishops, 215; on his return he is driven ashore among the S. Saxons, *ib.*; attacked by the S. Saxons, but one of his party kills the enemy's priest with a sling, *ib.*; the ship gets off before high tide at the earnest prayer of Wilfrid, 216; reaches Sandwich, *ib.*; and on arriving home, finds Cædha installed in his place, *ib.*; remains at Ripon for three years, *ib.*; Wlfere, King of the Mercians, gives him Lichfield for ecclesiastical use, *ib.*; favoured by Egbert, King of Kent, *ib.*; ordains Putta, priest (afterwards Bp. of Rochester), *ib.*; enthroned by Theodore, Abp. of Canterbury, 211; Theodore ejects Cædha, 216; but Wilfrid makes him Bp. of Lichfield, *ib.*; repairs the dilapidations at [St. Peter's] church, York, 216, 217; restores the church of Ripon, 217; miraculously restores to life Adelwald, a dead child, 217, 218; a monk who had fallen from the top of Hexham church (then in course of building by Wilfrid), is restored by the prayers of the bishop, 218; his means increased, and churches multiplied by the successes of King Egfrid of Northumbria, 218, 219; his riches and patronage, 219; his virtues and abstinence, *ib.*; many legacies left to him, *ib.*; young nobles entrusted to him to be educated, *ib.*; attracts the envy of Queen Ermenburga [Ermenhilda], *ib.*; during the time of Queen

Wilfrid, St., Abp. of York—*cont.*

Etheldrida the affairs both of Wilfrid and of the king had prospered, *ib.*; at the instigation of Wilfrid's enemies, Abp. Theodore creates the new bishoprics of Lindisfarne, Hexham, and Ripon, out of the diocese of York [A.D. 678], 6, 220; reason of this proceeding, 220; Wilfrid appeals to the king and to Pope Agatho [A.D. 679], 6, 220; prophesies future punishment for his deriders, 220; his expulsion followed by the division of his diocese, 211, n. 4; his prophecy fulfilled in the death of Elwine at the hands of Ethelred [A.D. 679], 220; Wilfrid sets sail for Frisia, and is liberally received by King Adalgisus, 220, 221; Adalgisus refuses to comply with the request of Ebroin, Duke of France and *Maire du palais*, that he should kill or expel Wilfrid, 221; starts to visit Dagobert, King of Transrhene France, *ib.*; the king endeavours to persuade him to accept the bishopric of Strasbourg, *ib.*; sets out for Rome, accompanied by Bp. Deodatus, and arrives at Campania, where he visits Bertharius, governor of the province, whose intended enmity is changed to goodwill, 222; at length reaches Rome, *ib.*; a monk, Kenwald, had been sent before him to accuse him to the Pope, *ib.*; Pope Agatho convenes a Council of fifty bishops to consider the case, *ib.*; text of the Council [A.D. 679], 222-229; opening speech of Pope Agatho, 223-225; his speech at the Council of Rome read by John the notary, 227-229; the Council of Rome pronounce sentence in his favour, 229; assists at the Council of Milan [A.D. 679], *ib.*; arrives safely home, *ib.*; lays the decrees of the Pope before the king, who causes him to be imprisoned, 230; patiently endures suffering and indignities, *ib.*; robbed of his *Chrismarium* by Queen [Ermenburga], *ib.*; a miraculous light supplied to him in a dark

Wilfrid, St., Abp. of York—*cont.*

prison, *ib.*; restores to health the wife of his jailer, Osfrith, by means of holy water, *ib.*; handed over to Timber, a more cruel jailer, 231; King Egfrid orders him to be fettered, but the fetters fall off him miraculously, and he is kept in free custody, *ib.*; the king wishes him to confess that he had obtained the papal decree by bribery, but he repudiates the idea, *ib.*; Queen Ermenburga continues her cruelties to him, but is struck with insanity, which lasts till he is restored to liberty, 231, 232; retires into Wessex, and is entertained for a few days by Bertuuald, a noble, 232; after building a small monastery he is compelled, by intrigues between the various kings, to fly to the S. Saxons, whose king, Edelwalc, receives him hospitably, *ib.*; baptizes Edelwalc, with his queen and people, *ib.*; the king settles him at Selsey [*c.* A.D. 681], where he first places monks, 233; and appoints him to the see of Selsey, while he is kept out of his own see, 204, 205; his assistance to Cedwalla required by that prince upon his accession to the throne of Wessex, by promotion to important offices, and by possessions in the Isle of Wight [A.D. 685], 233; summoned to London, by Abp. Theodore, now dying, who begs him to succeed to the see of Canterbury, *ib.*; unwilling to be designated successor to Theodore without the consent of a Council, *ib.*; Theodore writes to King Ethelred in favour of Wilfrid, 234; Alfrith, King of the Northumbrians, favours him, and restores to him the abbey of Hexham, the see of York, and the monastery of Ripon [*c.* A.D. 686], 235; leaves the see of Selsey, and returns to his own see, 205; restored to the entire province of York for five years, *temp.* Alfrid, 211, n. 4, 245; unable to retain possession of his see, 7; after five years, King Alfrith quarrels

Wilfrid, St., Abp. of York—*cont.*

with him, and endeavours to create a see at Ripon [*c.* A.D. 691], 235; King Alfrid ejects him, and restores the two bishops, 211, n. 4; goes to his friend, Ethelred, King of the Mercians, who gives him the see of Lichfield [A.D. 691], 235; first Bp. of Leicester, but ejected, 307; King Alfrid and Abp. Berhtuuald, invite him to a council, where they endeavour in vain to force him to resign his pretension to the see of York, 235, 236; the first to introduce the true calculation of Easter into Northumbria, 236; the first to arrange the church music antiphonally in Northumbria, *ib.*; the first to introduce the Benedictine rule into Northumbria, *ib.*; refuses to resign, and appeals to the Pope, going a second time to Rome, and being upwards of 70 years old, *ib.*; text of his letter to Pope John VI., requesting that his accusers should be heard, that the monasteries of Ripon and Hexham be restored to him, that the see of York be restored to him or given to another, and informing him that he will obey all the legitimate decrees of Abp. Berhtuuald, 237; the statement of his accusers, upon the subject of obedience to the archbishop, refuted by him, 237, 238; his accusers ordered to return home; the bishops undertaking to arrange the affair satisfactorily, which, after four months, they decide in Wilfrid's favour, 238; the Council pronounces him free of all crime, and those sent to accuse him worthy of imprisonment, *ib.*; comforted by an angelic vision at Meaux in France, *ib.*; desires to remain in Rome, but Pope John recommends him to return to his duties, 239; presents the papal letter to King Ethelred, now a monk, who procures from his nephew Kenred the performance of all that is required, *ib.*; Berhtwald, Abp. of Canterbury, makes peace with him, *ib.*; at his entreaty, the legates of Berhtwald, Abp. of

Wilfrid, St., Abp. of York—*cont.*

Canterbury, sent to accuse him, have their punishment remitted, *ib.*; his enemies state that he has been twice condemned in a general Council of England, *ib.*; King Alfrith alone refuses obedience to the papal decree, *ib.*; Wilfrid sends messengers to him, *ib.*; reply of the king, *ib.*; who is punished by a speedy death, 240; text of the letter of Pope John VI. to Kings Ethelred and Alfrid [A.D. 704], 240–241; expelled by King Alfrid, 245; on the death of King Alfrid, Wilfrid obtains possession of the see of Hexham, *ib.*; exchanges with Queen Etheldrida other possessions for the town of Hexham, 255; first Bp. of Hexham, *ib.*; much of the architecture of Hexham monastery designed by him, *ib.*; invites Roman architects to England, *ib.*; constructs at Hexham ecclesiastical buildings remarkable for their resemblance to Roman work, *ib.*; ejected from Hexham, *ib.*; Edulf, successor of Alfrid, ill-treats the archbishop, 242; and dies in two months [A.D. 705], *ib.*; under Osred, successor of Edulf, a Council is convened by Berfrith, chief of the nobles in Northumbria [A.D. 705], wherein the bishops are commanded either to make way for Wilfrid, or to go to Rome and plead their cause, *ib.*; the bishops refuse to yield, but at the instance of Elfleda, Alfrid's sister, and the noble, Bertfrid, they consent to his restoration to Ripon and Hexham, 242, 243; returns to his see of Hexham, and dies in possession of it, 255; after four years' quiet, he falls ill suddenly, losing sense and speech, as foretold by the archangel Michael at Meaux, but recovers shortly afterwards, 238, 243; conscious of his approaching end, he renews his pious zeal, appoints provosts to his monasteries, and divides his revenues into four parts: for the Roman church; the poor; his monasteries; and the tried companions of his troublous days, 243;

Wilfrid, St., Abp. of York—*cont.*

visits Celred, King of the Mercians, *ib.*; and arranges the affairs of his monasteries in that province, 244; his abbots, when about to desert him, recalled to their allegiance by St. Aldhelm, in a letter given at length, 337–339; dies at Oundle, co. Northt. [12 Oct.], A.D. 709, in the seventy-sixth year of his age, and forty-sixth of his episcopate, 244, 386; character for industry, justice, and pleasantness, 244; buried at Ripon, [A.D. 709], *ib.*; his body translated to Canterbury [A.D. 959] after the destruction of Ripon [by King Edred, c. A.D. 950], 22, 244; some say that he is buried at Canterbury, others say that the Wilfrid who is there is the second Abp. of that name, 245; reference to his history, 351; reference to his life and character, 386.

Wilfrid II., Abp. of York [A.D. 718–732]; the priest of John of Beverley, his predecessor, 245; survives Beda, *ib.*; his body, according to some, translated by Abp. Odo to Canterbury, *ib.*, cf. 22, 244.

Wilfrid, Bp. of Worcester [A.D. 717–743], succeeds Eguine, 278.

Willebrord, Bp. of Utrecht; Beda's account of him mentioned, 11; [*ob.* A.D. 739, 12, n. 4].

William I., King of England [A.D. 1066–1087]; while Duke of Normandy, his chaplain, Herfast [afterwards Bp. of Elmham], endeavours to procure through him the dismissal of Lanfranc from Bec 150, 151; calls Lanfranc from Bec and makes him Abbot of St. Stephen's at Caen [c. A.D. 1066], 38; invades England; battle of Hastings [14 Oct. 1066], 36; founds Battle Abbey, and places the altar over the spot where the corpse of Harold was discovered, 207; received at London by Stigand, Abp. of Canterbury, 36; refuses to be crowned by him, *ib.*; takes him to Normandy, 37; refuses benediction from Stigand, and prefers to be consecrated king by Aldred, Abp. of

William I.—*cont.*

York, 252; appoints Remigius to the see of Dorchester [A.D. 1067], 312; cursed by Aldred, Abp. of York, for his excessive extortions, 252, 253; sends an amicable message to Aldred, who dies before it reaches him [A.D. 1069], 253; desolates Yorkshire to discomfit the Danes [A.D. 1069], 208; causes great slaughter of nobles throughout the province of York [A.D. 1069–1070], 253; translates Brihtic, abbot of Malmesbury, to the abbey of Burton, 420; substitutes Tuold, a monk of Fécamp, for Abbot Brihtic at Malmesbury, *ib.*; translates Tuold to Peterborough Abbey [A.D. 1070], *ib.*; appoints Walkeline to the vacant see of Winchester [A.D. 1070], 172; appoints Stigand, Bp. of Selsey [A.D. 1070], 205; promotes Thomas, canon of Bayeux, to the see of York [A.D. 1070], 257; despoils Pershore Abbey to enrich that of Westminster [c. A.D. 1070–1071], 298; endows Westminster Abbey with farms, 141; appoints Serlo to the vacant abbey of St. Peter, Gloucester [A.D. 1072], 292; partiality of, for Abp. Lanfranc, 66; permits him to convene Councils, *ib.*; well disposed towards Lanfranc, 72; makes Hugh de Orival, Bp. of London [A.D. 1075]; bishoprics removed from towns to cities in his reign [c. A.D. 1075–1078], 67, 183; makes Urse d'Abitot, sheriff of Worcester [A.D. 1076], 253; makes Turstin Abbot of Glastonbury [A.D. 1077], 197; suppresses the account of the death of Walter, Bp. of Hereford [A.D. 1079], 300; suppresses the see of Durham, after the murder of Bp. Walker [A.D. 1080], 271; banishes Abbot Turstin to Caen in consequence of a riot among the monks of Glastonbury [A.D. 1083], 197; is not easily deceived, 252.

William II., King of England [A.D. 1087–1100]; neglects Lanfranc when he will not listen to his allurements, 73; Roger, Earl of Montgomery, rebels against him,

William II.—*cont.*

but is routed with great slaughter at Worcester [A.D. 1088], 285; after Lanfranc's death, he gives away the church possessions among his courtiers, 83; appropriates the revenue of the archbishopric of Canterbury during the vacancy [A.D. 1089–1093], 73, which Henry I. restores to Anselm, 115; his reception of Anselm, 79; arranges the affairs of Bec Abbey with him, *ib.*; his levity of character exemplified, *ib.*; his policy exhibited, *ib.*; favours the cause of Guibert, Antipope [c. A.D. 1088], 86 and n.; goes to Normandy to oust his brother [A.D. 1090], 86; refuses to fill up the vacant see of Canterbury, 80; his illness, confession, and penance, *ib.*; consults the bishops, and appoints Anselm Abp. of Canterbury [A.D. 1093], *ib.*; Anselm compares him, in a metaphor, to a wild bull, 81; causes Anselm to be proclaimed Abp. of Canterbury, 6 Mar. 1093, and invests him with the temporalities, giving him jurisdiction over the city of Canterbury in addition, 83; Gundulf, Bp. of Rochester, warns him to reform his life, 83, n. 4; his recovery from illness, 83; quarrels with Anselm respecting the possessions of the archbishopric, and puts off the ordination, 83–84; delays the consecration of Anselm, 84; reluctantly consents to it, *ib.*; receives his submission, *ib.*; sends one Ralph, a clerk, to dispute with Anselm about the possessions of the church, 84, n. 7; his quarrelsome disposition and avarice, *ib.*; various traits in his character shown, 85, n.; Anselm offers him fifty pounds, which he refuses, and is unable to obtain the money when he wishes for it, *ib.*; disputes with Anselm respecting the authority of the Pope, 87; the bishops side with him, *ib.*; influence of William, Bp. of Durham, with him, 272; Bp. William sides with him against Anselm, 273; promises to make Bp. William archbishop, in the event of Anselm's resignation, 88; Ralph,

William II.—*cont.*

Bp. of Chichester, takes the part of Anselm against the king, 205; orders the nobles to oppose the authority of Anselm, 88; wishes to banish Anselm, 89; sends messengers to Rome to ask the Pope for the disposal of the pall, *ib.*; fixes a day for Walter, Bp. of Albano, to bring the pall to Canterbury [A.D. 1095], 90; the bishops endeavour to reconcile Anselm with him according to his wish, *ib.*; appoints Samson to the see of Worcester [A.D. 1096], 290; the tributes he imposes, always collected to double the sum, by Rannulf, Bp. of Durham, his procurator, 274; lays a heavy tribute on England, in order to buy Normandy from his brother Rotbert [A.D. 1096], 432; conduct of Godefrey, Abbot of Malmesbury, on the occasion, *ib.*; makes peace with Anselm, 91; his prosperous expedition abroad, *ib.*; and in Wales, *ib.*; renews his quarrel with Anselm [A.D. 1096–1097], *ib.*; refuses Anselm permission to go to Rome, and threatens him with expulsion if he attempts to go, 92; lays a trap for Anselm, unsuccessfully, *ib.*; Anselm goes to him and answers him in person, 92–93; the king answers the objections that Anselm makes to his demands, but is put to silence, 93–94; forbids Anselm to take anything away with him, except what he shall permit, 94; Anselm does not resent this, but gives him his blessing previous to starting, *ib.*; sends a messenger secretly with Anselm's suite, who ransacks the luggage when he is on the point of sailing [A.D. 1097], 95; on the departure of Anselm, he throws the affairs of the archiepiscopate into confusion by countermanding Anselm's arrangements, 97; Pope Urban [II.] sends letters to him ordering the restoration of Anselm's privileges, *ib.*; orders Anselm to remain with the Pope, *ib.*; endeavours to influence Roger, Duke of Apulia, against him, but unsuccessfully,

William II.—*cont.*

98; Urban [II.] is about to excommunicate him at the Council of Bari [A.D. 1098], but at Anselm's entreaty, the sentence is deferred, 100–101; send a messenger, [William de Warelwast,] to Rome to deny the allegations of Anselm, 101; the interview with the Pope results in a threat of excommunication unless the archbishop is reinstated by a given time, *ib.*; his answers to the Pope to be made at a Council, three weeks after Easter, *ib.*; by bribes the term is extended till Michaelmas, *ib.*; refuses to send Peter's pence to Rome, when he hears of the death of Urban II. [A.D. 1099], 104, n. ¹; his chaplain and procurator, Rannulf, purchases the bishopric of Durham [A.D. 1099], 274; the king being bribed, procures the relapse of some converted Jews, 104, n. ¹; his belief in destiny, and disbelief in the efficacy of the saints, *ib.*; orders some poachers to be branded, *ib.*; his death [A.D. 1100], 103; Anselm's grief at hearing of it, 103, 104, n.; manner of his death, 104, n. ¹; censure upon his character, 73, n. ³; some bad traits in his character illustrated, 104, n. ¹.

William, Count [of Eu?], brother of Osbern, Bp. of Exeter, 201, 202.

[William], Prince of England [*ob.* A.D. 1120], son of King Henry I., takes the side of Anselm against Thomas II., Abp. of York [A.D. 1109], 261, 262.

William Fitz-Osbern [Earl of Hereford, *ob.* A.D. 1070], takes the part of Lanfranc against Herfast, the chaplain of Count William of Normandy, 151.

[William] Count of Moreton (Mortain), taken prisoner by Henry I. at the battle of Tinchebray [A.D. 1106], 116.

William de Corbail, Abp. of Canterbury [A.D. 1123–1136], succeeds Ralph, 146, 266; first prior of St. Osyth's, at Cic [co. Essex], 146; never succeeds in obtaining profession of obedience from

William de Corbuil—*cont.*

Abp. Turstan, 266 ; his character commented upon, 146, and n. ⁴.

[William] Abp. of Rouen [A.D. 1079–1110] ; messengers sent to him to obtain leave for Anselm to be made archbishop [A.D. 1093], 83.

William [? Gosfrid], Bp. of Chichester [A.D. 1088–1091], succeeds Stigand, 205 ; character, *ib.*

William, of St. Carileph (St. Calais), Bp. of Durham [A.D. 1081–1096], succeeds Walker, 272 ; formerly Abbot [or rather monk] of St. Karilef [St. Calais, in the dioc. of Le Mans], 272, and n. ³ ; [formerly Abbot of St. Vincent, dioc. of Le Mans], 272, n. ³ ; his influence with King William II., 272 ; establishes monks at Durham [A.D. 1083], 272, 273 ; joins Odo, of Bayeux, against King William II. [A.D. 1088], 273 ; flies from England, but returns after two years, *ib.* ; tries to regain the king's favour by oppressing Anselm, *ib.* ; leads the episcopal party against Anselm, on his quarrel with the king, 88 ; hopes to obtain the archbishopric of Canterbury, on the expulsion of Anselm, 88, 273 ; proposes to use violence to Anselm, 88 ; builds the cathedral at Durham, 273 ; forms a library at, and collects ornaments for the cathedral church, *ib.* ; appoints Turgot, prior of Durham, *ib.* ; confers the office of dean and "vice-dominus" on the priors, *ib.* ; falls ill at Gloucester when summoned to appear before the king's court, *ib.* ; unwilling to be buried in the cathedral, prefers the chapter-house, *ib.* ; dies at Gloucester [Windsor, *A. S. Chr.*] [1 Jan. 1096], his body translated to Durham, *ib.*

William de Warelwast, Bp. of Exeter [A.D. 1107–1136], succeeds Osbern, 202, n. ² ; consecrated by Anselm, at Canterbury, 11 Aug. [A.D. 1107], 117 ; is sent, when a clerk, by William II. to ransack Anselm's luggage at Dover, 95, n. ¹ ; and again sent by William II. to

William de Warelwast—*cont.*

commune with Urban II. ; the result of the interview, 89, n. ³, 101 ; when bishop elect, sent again to Rome by Henry I., 111 ; his character, 111, n. ¹⁰ ; his mercenary appeal to the Pope, 111–112 ; his discomfiture, 112 ; obtains some privileges for King Henry I., and a temporary immunity from excommunication, *ib.* ; hastens on before Anselm to Piacenza, after waiting in vain, hoping for a change in the papal court, *ib.* ; gives Anselm a threatening message from Henry I., 113 ; leaves Anselm on the way to Lyons, and hurries back to England, *ib.* ; Anselm sends letters to Henry I., respecting his conduct at Rome, *ib.* ; sent to Rome, as legate, and settles the controversy between the king and the Pope, 114 ; becomes blind because he had wished that his predecessor should be removed from the see on account of blindness, 202, n. ².

William, Bp. of London [A.D. 1051–1075] ; succeeds Rotbert [Champart], 145 ; assists at the consecration of Abp. Lanfranc, 29 Aug. 1070, 39 ; present at the Council of London, A.D. 1075, 66, n. ¹.

William [de] Giffard, Bp. of Winchester [A.D. 1107–1129] [succeeds Walkeline, 110] ; violently promoted by the king, *ib.* ; refuses his consent ; Anselm favours him and grants him the staff and the ceremony of induction, 109, n., 110 ; Anselm gives him the episcopal ring, 109, n. ; assists, when bishop elect, at the Council of Westminster [29 Sept.] 1102, 118 ; refuses to be consecrated by Girard, Abp. of York, but does not return the ring to the king, 110 ; deprived and exiled [A.D. 1103], 109, 110, n. ; consecrated at Canterbury by Anselm, 11 Aug. [1107], 117 ; mentioned by Peter, the monk, in his poem upon Faritius, monk of Malmesbury and abbot of Abingdon, 192 and n. ; appointed by the archbishop to perform

William of Winchester—*cont.*

the ceremony of espousals between Henry I. and Adelis of Lorraine [A.D. 1121], 132, n.³; his character, 192, and n.⁶.

William, Earl of Warren, founds the Cluniac priory of St. Pancras at Lewes [A.D. 1077-1078], 207.

William, monk of Malmesbury Abbey, and author of this work; scope of the present work, 3-4, 32, 77, 152, 254; considers that Abp. Wilfrid was unjustly ejected from the see of York, 6; states that he sometimes alters the wording, but never the meaning, of passages quoted by him, 9; will proceed to relate an anecdote not universally known, 11; is anxious to record acts of Saints not generally known, 20-21; instances of his great devotion, 30, l. 1, 31, l. 3, 330; will relate a tale he has heard from a monk of Ch. Ch. Canterbury, 31; the reader should thank him for condensing matter relating to the controversy between the archbishops of Canterbury and York from many tedious volumes, 44; mentions Eadmer's account of the successors of Lanfranc, 74; reflections of, upon the state of his times, 76, 78; unwilling to mention evil deeds, lest it should prompt others to imitate them, 104-105, n.; comparison of Eadmer's work with his own, 113; his grief at the profligacy of the king and bishops, 117, n.¹; considers Abp. Anselm the wisest and holiest person he has seen, 121; states that he has written down whatever he can remember worth hearing concerning Canterbury and Rochester, 139; will endeavour to arrange the present work in the same order as the *Gesta Regum*, *ib.*; his reasons for occasional deviation, *ib.*; apologises for inserting passages out of the *Gesta Regum*, and his other works, *ib.*; has seen a blind man restored to sight by St. Swithun, 168; unwilling to relate the miseries that overtook the murderers of Abp. Elfege, 171; will recount the lives of

William of Malmesbury—*cont.*

St. Merewinna and St. Elfeda at a future period, if he should gather any particulars, 175, cf. MS. Lansd. 436, ff. 43 b.-45; will write the life of St. Aldhelm at the end of this work, 175; complains of the present sufferings of his abbey, 176; an aged priest relates to him the doings of Alfwold II., Bp. of Sherborne, 179; indignation of, at the frequent despoiling of monasteries in his time, 185-186; would write of the doings of St. Samsen, Abp. of Dol, but they are well known, and he himself is busy upon the lives of English Saints, 186; quotes from a Leonine poem in trochaic metre, written by himself in praise of St. Elgiva, 187; quotes the verses of his companion, Peter, 192; thinks it unnecessary to mention the Saints who are buried at Reading, 193; complains of the scarcity of notices respecting the English Saints, 202; is unable, being a Southerner, to understand the Northumbrian dialect, 209; will condense the life of Wilfrid, Abp. of York, by [Heddius] Stephanus, 210; reasons of, for not giving an account of the monasteries in the diocese of York, 254; the body of St. Cuthbert uncorrupted in his days, 266; supplicates the protection of St. Cuthbert, 275; anxious to write of the English Saints, but hindered by want of materials and ability, 254, 277; preserved in a recent peril by the agency of the Saints, *ib.*; inveighs against the gluttony and rapacity of the priests of his day, 278; unwilling to omit the account of Wlstan, Bp. of Worcester, which has been given by other authors, 289; alludes to his present work as a means of rendering the sanctity of Bp. Wlstan more universally known, 297; unwilling to write against Robert Bloet, Bp. of Lincoln, though he was an oppressor of the monks, 314, n.¹; does not doubt the incorruption of St. Oswald's body, but cannot exactly say where it is to be

Q Q

William of Malmesbury—*cont.*

found, 318; eye-witness of a miracle, 320; unwilling to mention the uncouth names of certain Saints, lest he excite the ridicule of the ignorant, 327; his great affection for St. Aldhelm, 330; especially beholden to the patronage of St. Aldhelm, *ib.*; has seen the silver shrine with the inscriptions of St. Aldhelm's miracles, *ib.*; will only relate the miracles of St. Aldhelm that are undoubtedly true, 331; a monk of the abbey of Malmesbury, *ib.*; his diffidence, *ib.*; has already obtained a literary reputation, *ib.*; invokes a continuation of the assistance hitherto afforded to him by the Holy Spirit, *ib.*; plan of his life of St. Aldhelm and history of the abbey explained, *ib.*; wishes that the monks of his abbey would follow the advice of St. Aldhelm given in his letters to Adilwald, 340, 341; considers the present misfortune of the abbey due to the failings of the monks there, 341; recounts the miracles that he has seen impressed on the silver of an ancient shrine, 357; has seen the chasuble and arm-bones of St. Aldhelm, 365; gives the bull of Pope Sergius I. in full, to show the risk incurred by those who now transgress its commands, 367; has seen St. Aldhelm's copy of the Testaments, 378; has seen the church at Sherborne, built by St. Aldhelm, *ib.*; verses on the death of St. Aldhelm, 382; the crosses erected in memory of St. Aldhelm still remain in his time, and one may yet be seen in the cloister of the monks, 384; is not positive about the miracle of St. Aldhelm's ashen staff, 385; able to prove all he relates of St. Aldhelm by ancient deeds and inscriptions, *ib.*; chronological plan of his history of Malmesbury Abbey, 386; passages throwing light upon his knowledge of the Greek language, 31, 188, 393, 404; monks of his time remember Abbot Wlsine with regret, and he himself could say much of

William of Malmesbury—*cont.*

him if it were not foreign to the plan of the work, 411; horror of, at the unholy traffic in relics, 419; omits further mention of the life of St. Ouen, as it has been already written, 420, and n.¹; inveighs against the wickedness of his times, 421; will proceed to give a selection of the miracles of St. Aldhelm subsequent to his retranslation, A.D. 1078, 424-425; assists Abbot Godefrey in forming the library, which he hopes will be taken care of hereafter, 431; verses of, in reply to a lampoon upon Godefrey, Abbot of Malmesbury, 433; will proceed to recount the miracles which he himself has beheld performed through the agency of St. Aldhelm, 433, 436-441; owes much to the Saints of his country, but his life and talents to St. Aldhelm, 437; remembers the indecent demoniac making an assault upon him when a boy at Malmesbury, 439; date of the end of his work, A.D. 1125, 441-442; additions of, to the text of this work [c. A.D. 1130], 311; [c. A.D. 1140], 266, n. 2; [A.D. 1131 × 1148], 304, n. 2-3; materials used by, in preparing the text, *see* Works.

William Crispin; captured by Henry I. at the battle of Tinchebray [A.D. 1106], 116.

William de Fereris; captured by King Henry I. at the battle of Tinchebray [A.D. 1106], 116.

Willibrord, Bp. of Utrecht; *see* Willebrord.

Wilred, Bp. of Dunwich [A.D. 825-c. 845], succeeds Weremund, *temp.* Ludekan and Egbirht, Kings of the Mercians and W. Saxons, 148.

Wilton, Wiltonia, Wiltun, Wiltuna, Uiltuna [co. Wilts], village of, built upon the River Wile (Willy), 188, 189; description of the village, *ib.*

—, *see* of, reunited to that of Ramsbury on the death of Bp. Alfwold II., according to the promise of Queen Edgitha [A.D. 1058], 181, 183; its creation, mentioned, 20.

Wilton—*cont.*

—, bishops of [at Ramsbury].

See Ethelstan.

Odo.

Osulf.

Algar.

Elfstán.

Siritius.

Alfric.

Brihtwold.

Herman.

—, nunnery at; St. Edgitha builds the chapel of St. Denis there, 189; and Abp. Dunstan consecrates it, *ib.*; account of the appearance of St. Denis there, *ib.*; Edgitha, daughter of King Edgar, buried there, 188; the remains of St. Edgitha translated from the grave to a mausoleum, 190; King Cnut orders the tomb of St. Edgitha to be opened, *ib.*; the miracles occurring on this occasion, *ib.*; Wlfrid, mother of St. Edgitha, also buried there, 190, 191;

—, palace at; charter of Ethelwulf, dated from the, 390.

Wiltshire; so called from the river Willy, 189; comprised originally in Winchester diocese, but given to that of Sherborne, 175, 178; comprised in the see of Ramsbury, 20, 178; contains the monastery of Malmesbury, and the nunneries of Wilton and Amesbury, 188.

Wimbourne, Winburna, river [co. Dors.]; charter of St. Aldhelm, dated from the nunnery near the, A.D. 705, 379.

—, nunnery at, [founded A.D. 718, *A. S. Chr.*], abbess of the; *see* Cuthburg.

Wimund, son of Wihltaf, King of the Mercians [early 9th cent.], 297; account of his son Wistan, *ib.*

Wimund [Wigmund], Abp. of York [*consecr.* A.D. 837]; succeeds Wlfsi, 247.

Wimund, Abbot of Tavistock [c. A.D. 1090], deprived for simony [A.D. 1102], 119.

Wina, bishops of this name; *see* Wine.

Winberht, king's clerk, dictates the charters of Ina and Cedualla to Malmesbury,

Winberht—*cont.*

355; subscription to a charter, A.D. 701, *ib.*; letter of St. Aldhelm to him on the subject of the abbey lands, requesting his favourable influence, 355–356.

Winburna, river; *see* Wimbourne.

Winchcombe, Wincelcumba, Wincelcumbe, nunnery and abbey of [co. Glouc.]; Offa, King of the Mercians, founds a nunnery at [A.D. 787], 294, n.¹; the monastery founded by Kenulf, King of the Mercians [A.D. 798], 294, and n.¹; dedicated by Wlfrid, Abp. of Canterbury, and 12 other bishops, 294; Kenulf manumits his captive [Eadbert Præn], King of Kent, before the altar, at the time of dedication, *ib.*; liberality of the king and nobles on the dedication day, *ib.*; decayed, *temp.* Edgar, *ib.*; Abp. Oswald commences the restoration [A.D. 985], *ib.*; finally restored under Abbot Germanus, *ib.*; King Kenulf and his son Kenelm buried there, *ib.*; Quendrida, the murderess of her nephew Kenelm, endeavours by sorcery to prevent the burial of the murdered youth in the abbey, and is miraculously punished, 294–295.

—, abbots of; *see* Germanus.

Winchester, Wenta, Wintancestra, Wintonia, city of [co. Hants.]; Stigand, Abp. of Canterbury, imprisoned at, 37; the W. Saxon bishopric established there [A.D. 634], 157, 158; Bp. Birinus held to be its patron saint, 158; the bridge at the east end of the city made by Bp. Swithun [A.D. 859], 161; Bp. Swithun its special patron, 164; Bp. Athelwold breaks up and distributes the church plate on occasion of famine there, 169; King Ethelstan narrowly escapes being blinded there, 402.

—, *see* of, its great extent, 375; subject to the jurisdiction of the archbishops of Canterbury, 16; separated from the see of Dorchester, 157; divided into the sees of Winchester and Sherborne, on the death of Bp. Hedda [A.D. 705], 159, 375; at the division, it contained all Hamp-

Winchester, *see of*—*cont.*

shire and Surrey, but originally comprised in addition, Wiltshire, Dorsetshire, Berkshire, Somersetshire, Domnonia, and Cornwall, 175, 375 ; Bp. Athelwold increases its possessions, 167.

—, cathedral church of ; Bp. Hedda translates thither the body of Bp. Birinus, 158 ; Daniel, Bp. of Winchester, incorrectly considered to have been buried there, 160 ; clergy expelled by Bp. Athelwold on account of their excesses, monks being introduced instead, 167 ; St. Swithun, on the occasion of the translation of his relics, performs many miraculous cures, 167–168 ; the new church built (enlarged, MSS. B.C.) during the lifetime of Bp. Athelwold, 162 ; Walkeline, Bp. of Winchester, noted for improving its condition, 172 ; the monks impoverished by Bp. Walkeline, who seizes their land, *ib.* ; the cathedral and New Minster inconvenience each other through their proximity, 173 ; Walker, Bp. of Durham, consecrated at [A.D. 1071], 272.

—, New Minster at, built by King Elfred for [secular] canons, at the instance of Grimbold, of Flanders [*c.* A.D. 900–903] 173 ; Bp. Athelwold expels the clergy and introduces monks, 167 ; canons replaced by monks there, by Bp. Athelwold [A.D. 964], 173 ; enlarged by Abbot Edeldgar, who purchases land at 1 *manca* of gold per foot, *ib.* ; the cathedral and New Minster inconvenience each other through their proximity ; *ib.* ; removed outside the city walls [by Henry I., under the name of Hyde Abbey, A.D. 1111], 174.

—, St. Mary's nunnery at ; Bp. Athelwold [re-]founds the nunnery there, 167, 174 ; originally a small monastery where St. Edburga, daughter of Edward the Elder, lived and died, but nearly destroyed at the time of the re-foundation, 174.

—, bishops of, their position in councils defined, 67 ; administer the see of Sel-

Winchester, bishops of—*cont.*

sey during its long vacancy, 205 ; series of, 156–161.

See Birinus.

Angilbert.

Wine.

Leutherius.

Hedda.

Daniel.

Hunferd.

Cinehard.

Athelard.

Egbald.

Dudd.

Cinebert.

Almund.

Wigheten.

Herefrith.

Edmund.

Helmstan.

Swithun.

Alfrith.

Dunbert.

Deneulf.

Frithestan.

Birstan.

Elfege I.

Elfsi.

Brihtelm.

Athelwold.

Elphege II.

Kenulf.

Ethelwold.

Elsius *al.* Elsius.

Eluine *al.* Elwine.

Stigand.

Walcheline.

William Giffard.

—, abbots of ;

See Hedda, Bp. of Winchester.

Ethelgar, Abp. of Canterbury.

Robert (Losinga).

—, prior of ; *see* Godefrey.

—, subdeacon of ; *see* Æthelwulf.

—, monks of ;

See Alfwold II., Bp. of Sherborne.

Aldred, Abp. of York.

Hedda, Bp. of Winchester.

- Winchester, monks of—*cont.*
 Living, Bp. of Crediton,
 —, Council of; *see* Councils.
- Windows; Abbot Benedict, the first to introduce glass windows into England, 328; of glass put up in Canterbury cathedral, by Ernulf, [Bp. of Rochester], while a monk there, 138; Wilfrid put glass into the windows of St. Peter's, York, 217.
- Windsor, Windlesora, co. Berks; Henry I. summons a council [26 Apr. 1114], for appointing an archbishop of Canterbury, 125; the Council elects Ralph [d'Escures], Bp. of Rochester, to the vacant archbishopric, 126; Henry I. espouses for his second wife, Adelis, daughter of the Duke of Lorraine, there [A.D. 1121], 132, n. 2.
- Wine, Abp. Odo performs a miracle by means of the sacramental, 25; that made at Gloucester equal to that of France, 292.
- Wine, Bp. of Crediton; *see* Ednod.
- Wine, Bp. of Winchester [A.D. 662], of Dorchester [A.D. 663], and of London, [A.D. 666-675]; an Englishman, ordained in France, and intruded upon the see of Winchester, 158; expelled from his see [and holds that of Dorchester], 159; takes refuge with Wlfere, King of the Mercians, *ib.*; obtains the bishopric of London on the death of Cedd [A.D. 666], by bribing King Wlfere, 142-159.
- Winfrid, Abp. of Mayence, called also Boniface, *q.v.*
- Winfrid, Bp. of Lichfield [A.D. 672-675], appointed by Abp. Theodore to succeed Cceda, 221, 307; originally the deacon of St. Cceda, his predecessor, 307; expelled by Ethelred, King of the Mercians [A.D. 673, *A. S. Chr.*; Bede, 675], 221; sails from England, and being driven on the French coast, is taken by the king, and suffered to depart after loss of his companions and property, 221.
- Winsi, Bp. of Leicester [c. A.D. 926-937], subscription to a *charter, 21 Dec. 937, 403.
- Winsi, Bp. of Lichfield [c. A.D. 964-973], succeeds Kinsi, 308.
- Wintancestra; *see* Winchester.
- Wirecestrenses episcopi; *see* Worcester, bishops of.
- Wiremuthe, Wirense cœnobium; *see* Wearmouth.
- Wissant, Witsand; Anselm lauds there after a tempestuous voyage, 95.
- Wistan (Wlstan), St.; son of Wimund, son of Wihtraf, King of the Mercians, &c., 297; put to death by his relative [and godfather], Berferth, *ib.*; a pillar of light from heaven points out his hidden body, *ib.*; his remains translated to Repton, and thence to Evesham [by Cnut], 297-298; buried at Evesham Abbey, 297; character, *ib.*; efficacy of his intercession for the faithful, 298.
- Wita, Bp. of Lichfield; *see* Huuitta.
- Witburga, St., the sister of St. Etheldrida, 324; portion of her pedigree, *ib.*; a tame doe ministers to her in her seclusion, *ib.*; her remains surreptitiously translated to Ely by Abbot Brihnod, 224-325; the ship carrying her remains is miraculously guided to shore, 325; doubts as to the incorruption of her body cleared up [A.D. 1106], *ib.*
- Witchcraft; *see* Sorcery.
- Witerne, *see* of; *see* Whithern.
- Withfrid; *see* Wihtraf.
- Witta, Bp. of Lichfield; *see* Huuitta.
- Wlfere, King of the Mercians; *see* Wulfhere.
- Wlfeard, Wlferd [Wulfhard], Bp. of Hereford [A.D. 800-c. 822], succeeds Utel, 299 and n. 6; mentioned in connection with Lichfield, 16.
- Wlfelm [Wulfhelm], Bp. of Hereford [c. A.D. 939-940], succeeds Tidhelm, 300.
- Wlfelm [Wulfhelm], Bp. of Wells [A.D. 914] and Abp. of Canterbury [A.D. 923-942], succeeds Athelm at Wells, 20, 194; made Abp. of Canterbury, *ib.*; subscription to a *charter, 21 Dec. 937, 402; holds the see of Canterbury for 13 years, 20.

- Wlfelm II., [Wulfhelm], Bp. of Wells [A.D. 938-955], succeeds Elfeg, 194; subscription to a *charter, 21 Dec. 937, 402.
- Wlferd, Bp. of Hereford; *see* Wlfeard.
- Wlfere [Wulfhere], Abp. of York [A.D. 854-900], succeeds Wimund, 247.
- Wlfere, Wlfhere, King of the Mercians; *see* Wulfhere.
- Wlflidis, Abbess of Barking, succeeds Hildelida a few years before King Edgar's accession, 143; her sanctity, *ib.*; efficacy of devotions paid to her, *ib.*
- Wlfred, Abp. of Canterbury [A.D. 805-832]; holds the see for 27 years after Ethelhard, 20; with other bishops dedicates the Abbey of Winchcombe, 294.
- Wlfrid, St.; not a nun, but about to become one when King Edgar marries her, 190, 191; the mother of St. Edgitha, 190; her character, 191; esteemed a saint, *ib.*; buried at Wilton, 190.
- Wlfsine [Wulfsige], Bp. of Sherborne [A.D. 943-958], succeeds Alfred, 178; ejects the clergy and introduces monks there, 178; his monks unwilling to have any abbot but him, 178, 179; his sudden death, 179; his holiness manifested in life and death, *ib.*; his staff and other insignia, still preserved, attest his humility, *ib.*
- Wlsi [Wulfsige], Abp. of York [*after* A.D. 808], succeeds Eanbald [II.], 247.
- Wlsi [Wulfsige], Bp. of Lichfield [A.D. 1039-1053], succeeds Brihtmar, 308.
- Wlsi [Wulfsige], Bp. of London [A.D. 898-c. 910], succeeds Etstan, 144.
- Wlsine, Uulsine, Abbot of Malmesbury, succeeds Ederic [A.D. 980 x 1066], 411; restores the religious tone of the monks, *ib.*; remembered with regret by many monks of our author's time, *ib.*; the author omits much he could say about him, as being foreign to the plan of the work, *ib.*
- Wlstan I. [Wlfstan], Bp. of London [A.D. 951 x 953], succeeds Theodred, 145.
- Wlstan II. [Wulfstan], Bp. of London [A.D. 997-1003], succeeds Elfstan, 145.
- Wlstan I. [Wulfstan], Abp. of York [A.D. 931-956], succeeds Rodewald, 247; subscription to a charter, 21 Dec. 937, 402; favours the Danes against King Edmund [A.D. 943], 247; imprisoned by King Edmund but shortly afterwards released, *ib.*; dies soon after his liberation [A.D. 956], *ib.*
- Wlstan [Wulfstan], Bp. of Worcester and Abp. of York [A.D. 1003-1023], succeeds Aldulf at both sees, 247; holds the sees of Worcester and York simultaneously, 250.
- Wlstan [Wulfstan] II., Bp. of Worcester [A.D. 1062-1095], succeeds Aldred, 278; passes his boyhood in study, *ib.*; ordained priest, *ib.*; his devoutness and chastity, *ib.*; moderate in his food, *ib.*; anecdote showing his method of counteracting temptations, 279; considers larks to be the daintiest food, *ib.*; becomes a monk at Worcester, *ib.*; prior of Worcester, *ib.*; wrestles with the devil, who assumes the form of a servant, 279, 280; his intrepidity of character, except when he meets this servant at future times, 280; appointed to the see by the legates of Pope Nicholas II. [A.D. 1062], 252; consecrated Bp. of Worcester by Abp. Aldred [8 Sept. 1062], 280; Abp. Aldred imagines that he will be able to make a tool of him, *ib.*; his prognostic at consecration, *ib.*; his erudition, eloquence, and practical piety, 280, 281; encourages conviviality, but personally abstains from excess, 281; observes the Norman mode of living, and retains a body guard of knights, *ib.*; his numerous religious observances, *ib.*; especially fond of repeating verses from the psalms, 282; anecdotes exemplifying his personal character and uprightness, *ib.*; Egelric, a priest, takes him up if ever he is remiss in his speech, *ib.*; strict towards his clergy, beats them with a stick for unreasonable absence from their duties, *ib.*; accustomed to clothe himself in garments made of lambs' skin, 282,

Wlstan II., Bp. of Worcester—*cont.*

283; his jest upon this, *ib.*; founds the new church [A.D. 1084], 283; sheds tears when the old church built by St. Oswald is pulled down [A.D. 1089], *ib.*; founds a monastery at Westbury, co. Glouc. [A.D. 1093], 290, and *n.*; miraculously causes a man to give up his revenge upon the murderer of his brother, by handing the man over to Satan until he yields, 283, 284; accused of being illiterate by Lanfranc, 284; Thomas, Abp. of York, desires that he should be subject to him, *ib.*; cited before a Council, but instead of preparing his reply, celebrates the service of nones, and returns to the Council, where he gains his suit, 284–285; present at the Council of London, A.D. 1075, 67 *n.*¹; has a vision of St. Dunstan and St. Oswald, 285; St. Dunstan's testimony in his favour, 305; Abp. Thomas invites him to exercise his function in the diocese of York, whither he himself was afraid to go, 285; in spite of the resistance of Lanfranc he recovers the villis of his see, which Abp. Aldred had retained, *ib.*; curses the rebels headed by Roger, Earl of Montgomery, who approach the city of Worcester, but are driven back with great slaughter by the king's troops [A.D. 1088], *ib.*; encourages Alduine, a hermit of Malvern, to remain at his post, prophesying for him speedy success in his undertaking, 285–286; prophesies of one Seuulf, a merchant, that he will become a monk, 286; which is afterwards fulfilled by Seuulf entering the abbey of Malmesbury, 287; prophesies for his pupil Nicholas, afterwards prior, that his hair, which was failing, should never fall as long as he himself (Wlstan) should live, *ib.*; prophesies his speedy death, *ib.*; takes to his bed half a year before he dies, *ib.*; death of his sister shortly before his own death, *ib.*; consoles his mourning friends with the promise of his spiritual help, *ib.*; dies [18] Jan. [A.D. 1095], 288, 303; his

Wlstan II., Bp. of Worcester—*cont.*

body exposed before the altar for three days, 288; appears in two visions to his friend Robert I., Bp. of Hereford, 301–302; buried by Bp. Robert under a stone arch between two “piramides,” with a wooden cover, clamped with iron to the grave, 288; the church destroyed by fire [A.D. 1113], his tomb miraculously escapes with only partial injury, 288–289; the numerous petitions of the faithful at his shrine always granted, 289; modern incredulity hardly persuaded to recognise his sanctity, *ib.*; the author unwilling to pass him over in silence when other acknowledged writers have made mention of him, *ib.*; the author hopes his account of him will meet with many readers, *ib.*

[Wlstan, monk of Winchester]; his life of St. Athelwold, Bp. of Winchester, subsequent to that by Elfrie, Abbot of Malmesbury, 406, and *n.*³; quotation from the above work of, respecting a miracle, 181.

Wluui [Wulfwig], Bp. of Dorchester [A.D. 1053–1067]; succeeds Ednod II., 312.

Wolf; huge wolves appear at a man's deathbed, but Anselm drives them away, 76, 77; a she wolf guards the severed head of St. Edmund, 153.

Woman; St. Werburga especially a patroness of women, 309; women regarded as monsters at Thorney Abbey, 327; St. Paternus heals a woman with contracted hands, 398; one of the neighbourhood of Malmesbury cured after being five years bedridden, by the agency of St. Aldhelm, 434–435; a blind widow restored to sight by the agency of St. Aldhelm, during the consecration of the church at Douling, 383; St. Aldhelm noted for his kindness to widows, *ib.*; a blind woman recovers her sight through the agency of St. Aldhelm, 442; the blind woman who was cured takes the veil, and is still living, A.D. 1125, *ib.*

Woodstock, Wdestoche [co. Oxford];
Rotbert Bloet, Bp. of (Dorchester at)
Lincoln, dies there [10 Jan. 1123], 313.

Wootton, Wdetun, Vudetune [co. Wilts];
Kenfrith, Earl of the Mercians, grants
land there to the abbey of Malmesbury,
349; charter of King Cuthred to the abbey
of Malmesbury, of lands there, A.D. 785,
387; charter of King Ethelwlf granting
lands there to Malmesbury Abbey, A.D.
944, 391; charter of King Ethelstan of
lands there to Malmesbury Abbey, 21
Dec. 937, 401.

Worcestershire, in the diocese of Worces-
ter, 291; contains Malvern, Evesham,
and Pershore Abbeys, 296.

Worcester, Wigornia, Wirecestra, city of;
Abp. Elfric, of York, instigates Harda-
cnut to burn the, [A.D. 1041], 250;
Roger, Earl of Montgomery, devastates
the country between Shrewsbury and
Worcester, 285; is utterly routed there
by the king's forces, *ib.*; death of Bp.
Wulstan there, 301-302; Bp. Thiulf
buried there, 290, n.

—, sheriff of; *see* Urse.

—, *see* of; comprised the counties of
Gloucester, Worcester, and half of War-
wick, 291; held by the three archbishops
of York, Oswald, Aldulf, and Wlstan, in
St. Oswald's church, Gloucester, 263,
n. 2; Thomas, Abp. of York, disputes
with Lanfranc respecting its subjection,
41; and endeavours to obtain jurisdiction
over the see, 284; Bp. Wlstan recovers
the lost villis, 285.

—, cathedral church of; Bp. Wlstan
founds the new church, 283; the old
church, built by St. Oswald, demolished
on the completion of the new one, *ib.*;
Bp. Wlstan always celebrates high mass
there, 281; destroyed by fire [A.D.
1113], 288-289; Aldulf, Abp. of York,
buried there, 250; Bps. Samson and
Thiulf buried in the nave, 290, and n.;
Oswald, Abp. of York, buried in the
church of St. Mary, 250.

Worcester—*cont.*

—, monastery of; Urse, sheriff of Wor-
cester, builds a castle too close to its
cemetery, 253; the monks complain of
Urse to their guardian, Abp. Aldred,
who curses Urse, unless he removes it,
ib.; bad treatment of it by Bp. Thiulf,
290, n.

—, prior of, gives Bp. Wlstan's cope to
Bp. Robert, 302.

—, bishops of; King Offa gives Tettan-
minster to the bishop, 388.

—, — series of the, 278-292.

See Bosel.

Ostfor.

Eguine.

Wilfrid.

Milred.

Wermund.

Tilher.

Hethæred.

Denebert.

Herebert.

Aluine.

Hereferth.

Ethelun.

Wilferth.

Kinewold.

Dunstan.

Oswald.

Aldulf.

Wlstan.

Lefsi.

Brihtege.

Living.

Aldred.

Wlstan.

Samson.

Thiulf.

Simon.

John de Pageham.

Alured.

—, prior and monk of; *see* Wlstan.

Works; *Passion of St. Edmund the Martyr*,
by Abbo of Fleury, 249; quotation from
the same, 406 and n. 1; mention of those of
Acca, Bp. of Hexham, 255; St. Aldhelm
dedicates the work *De Virginitate laude*, to

Works—*cont.*

Hildelida, Abbess of Barking, 143; *De Virginitate*, by St. Aldhelm, 143, 343, 358; quotations from the work *De Scematibus* [i.e., *Liber de Septenario*], of St. Aldhelm, 335–336; English and Scotch authors submit their works to the criticism of St. Aldhelm, 336; St. Aldhelm explains the nature of some of his scientific works in a letter to Bp. Hedda, 341–343; enumeration of those of St. Aldhelm, 343, 344; St. Aldhelm dedicates a book to Aldfrid, King of Northumbria, 344; its contents, *ib.*; St. Aldhelm's book on the true Easter, addressed to the Britons, 361, and n.³; *Handboc* of King Alfred, referred to, 333 and n.¹; *Annales*, referred to, 176, 332; *Cur Deus Homo*, written by Anselm at Selavia, 98; *De processione Spiritus Sancti*, written by Anselm against the Greek schismatics, 100; universal popularity of Anselm's works, 122; Beda's *Ecclesiastica Gentis Anglorum Historia*, mentioned by Lanfranc in a letter to Pope Alexander II., 44; Beda's *Gesta Anglorum*, quoted, 63, 246, 330; *Life of St. Cuthbert*, by Beda, written in prose and verse, at the request of Edfrid, Bp. of Lindisfarne, 267; Beda's *Lives of the Abbots of Wearmouth and Jarrow*, 328 and n.⁴; Boethius, *De Consolatione Philosophiæ*, simplified by Asser, Bp. of Sherborne, 177; [Brihtwald's *Life of St. Eguine*, Bp. of Worcester, 386, n.⁴]; quotation from St. Eguine's foundation charter of Evesham Abbey, 384; of Elfric, Abbot of Malmesbury, enumerated, 406 and n.³; *Life and Miracles of St. Aldhelm*, by Faricius, Abbot of Abingdon, 330; some conjecture respecting the book containing a life of St. Aldhelm, 390; of Florus, deacon of Lyon, *Against the Heresies of Joh. Scottus*, 393; [Venantius] Fortunatus's *Vita S. Albini*, 316 and n.⁵; *Life of (St.) Paternus*, Bp. of Avranches, by Venantius Fortunatus, 399 [and 398 n.²]; of Gosceline,

Works—*cont.*

6–8; *Dialogues of St. Gregory*, mentioned, 357; *Perifision merimnoi* (περί φύσεως μερισμοῦ), i.e., *De Naturæ divisione* of Joh. Scottus, 393; Joh. Scottus translates the *Hierarchy* of Dionysius into Latin, *De divinis nominibus vel celestibus ordinibus*, *ib.*; Nothelm, Abp. of Canterbury, assists Beda to prepare his *History*, 8; of Osbern, precentor of Ch. Cant., 24, 25, 33, 148–149; the poem of Peter, a monk of Malmesbury, upon Faricius, Abbot of Abingdon, quoted, 192–193; [Heddius] Stephanus's *Life of Wilfrid, Abp. of York*, 222; abridged by the author in the third book, 210; the author's apology for inserting passages from the *Gesta Regum*, and other of his works, 139; the author refers to works, (see the *Acta Sanctorum*, vi. 84, 25 May), 330, n.²; *Lives of St. Ouen, Abp. of Rouen*, mentioned, 420.

Worms; Lefstan devoured by, on account of his insult to the relics of St. Edmund, 154. Wrtigern, King of the Britons; Hengest, first King of Kent, obtains from him the kingdoms of the E. and S. Saxons, and E. Angles by fraud, 140.

Wulf—; for names beginning thus, see Wl—.

[Wulfgar], Algar, Bp. of Wilton, at Ramsbury, [A.D. 981–984]; succeeds Osulf, 181.

Wulfgar, Bp. of Lichfield; see Algar.

[Wulfhere] Wlfare, Wlfere, Vulfere, King of the Mercians [A.D. 656–675]; the brother of King Ethelred, 351; various portions of his pedigree, 239, 308, 317, and n.³, 323; [completes the abbey of Medehamstede (Peterborough), A.D. 656, 317 n.³]; supreme lord of the E. Saxons in the time of Sighere and Sebbi, their kings [c. A.D. 656], 142; Jaruman, Bp. of Lichfield, re-converts Sighere, King of the E. Saxons, at the desire of, *ib.*; attacks the Picts in revenge for the death of his father [Penda] at their hands, but is forced to fly, 218, 219; cedes part of his territory to the King of Northum-

[Wulfhere]—*cont.*

bria, *ib.*; shelter's Wine, Bp. of Winchester, when expelled, 159; being bribed, appoints Wine, Bp. of the W. Saxons, to the see of London, on the death of Cedd [A.D. 666], 142; [founds the nunnery at Chester for his daughter, St. Werburga, c. A.D. 670, 308 n.¹;] his subregulus Frithewold assists Erkenwald to build Chertsey Abbey, 143; persuades Edelwalk, King of the S. Saxons, to be baptized, 204; permits Wilfrid to establish himself at Lichfield, 216; founds St. Peter's Abbey, Gloucester, 292, n. 4.

[Wulfsi], Bp. of Sherborne; *see* Alsì.

Y.

Yorkshire; Roman antiquities still to be seen there, 208; suffers from Danish incursions, *ib.*; infested by the Scotch, *temp.* Paulinus, 135; the Danes destroy its numerous monasteries, 253; desolated by William I., to prevent the incursions of the Danes [A.D. 1069], *ib.*; the nobles of the province slaughtered by William I., 253.

York, Eboraca, Eboracum, city of; position and early history, 208; upon the River Ouse, *ib.*; maritime nature of its traffic, *ib.*; Hexham distant 15 miles [properly 84, the reading of B. and C.] from, 255; its dialect unintelligible to the southerners, 209; Theodore, Abp. of Canterbury, consecrates bishops there, 6; rain of blood there [c. A.D. 793], 209; the scholars of York write a metrical account of the virtues of (St.) Ninia to Alcuin, 256.

—, province of; second in ecclesiastical dignity to Canterbury, 208; Abp. Paulinus resigns the see, 268; vacant on the expulsion of Paulinus, 135; Abp. Theodore intrudes three bishops into the,

York—*cont.*

without consulting Wilfrid [A.D. 678], 220; Wilfrid restored to his see by King Alfrid [A.D. 686], 235; Wilfrid, in his letter to the Pope, offers to give up the see to anyone appointed by the apostolic see, 237; divided into the sees of York and Hexham on the expulsion of Wilfrid, 211, n. 4, 244; all prelates after Egbert styled archbishops, 246; its monasteries either decayed, or not yet known, by reason of their newness, to our author, 254; arguments in favour of its primacy advanced by Abp. Thomas, 62; Pope Gregory said to have made the see of London equal to it, 46; Abp. Thomas states that Pope Gregory granted an alternate primacy to it and to the see of London, 62; its subjection to Canterbury settled by Lanfranc, 63–65; the Humber fixed for the southern boundary of the see, 65; Abp. Thomas sets aside part of the lands for the use of his clergy, 257; Cardinal Odolricus [Ulricus] brings the pall of York to England for Anselm's disposal, 262; the controversy with the archbishops of Canterbury still going on in our author's day, 44; Abp. Thomas I. makes Wlstan, Bp. of Worcester, his suffragan, 285.

—, archbishops of; will consecrate archbishops elect of Canterbury at Canterbury, 43; archbishops elect of York will go to Canterbury for consecration, *ib.*; Scotland subject to their jurisdiction, *ib.*; liable to be summoned by the archbishops of Canterbury to Councils, *ib.*; to sit on the right hand of the archbishops of Canterbury at Councils, 67; the series of the archbishops will be given in the third book, 210; Hexham now their vill, 256; those who are also bishops of Worcester make their see at St. Oswald's, Gloucester, 293.

See Paulinus.

Aidan.

Finan.

Colman.

York, archbishops of—*cont.*

Cedda.

Wilfrid I.

Bosa.

John [of Beverley].

Wilfrid II.

Egbert.

Cena.

Eanbald I.

Eanbald II.

Wlfsi.

Wimund.

Wlfere.

Ethelbald.

Rodewald.

Wlstan.

Oskitel.

Oswald.

Aldulf.

Wlstan [II.]

Elfric.

Kinsi.

Aldred.

Thomas I.

Girard.

Thomas II.

Turstan.

—, cathedral of ; Abp. Egbert founds
the library there, 246 ; and is buried

York, cathedral of—*cont.*

there with his brother King Egberht,
ib. ; the body of King Elwine brought
there, 220 ; Abp. Aldred buried there,
253 ; completed by Abp. Thomas I.,
258 ; the canons refuse burial there to
Abp. Girard, 260.

—, St. Peter's abbey ; Wilfrid repairs
the chapel originally built by King
Eduine [A.D. 626] at the request of Abp.
Paulinus, 216, 217 ; Thomas I., Abp. of
York, gives the lands of St. Oswald's,
Gloucester, to the monks of St. Peter's,
263, n. 2.

Z.

Zacharias, Pope [A.D. 741–752], two of his
bulls recited in the Council of Clovesho
[A.D. 747], 10.

Zodiac ; mention of the, by St. Aldhelm,
343.

See Cancer.

Lacona.

Scorpion.

GLOSSARY.

G L O S S A R Y.

- ACULEUS**, a sting or sharp point ; here used to represent the mark made upon the eyelids when a man had his eyes put out, 168.
- ÆDITUUS**, a keeper of relics in a church, 365 ; or verger, warden, &c., 167, 430.
- ANTISTES**, signifies a pope, 367 ; archbishop, 42, 217, 253 ; and bishop, 230, 282, 421, 429.
- ASSER**, a pole or stake ; used to signify, in connexion with the word multiforatilil, lattice work or window frames previous to glazing, 217.
- BACULUS**, the crozier of an archbishop, 66, 82 ; or staff of a bishop, 110, 114, 151, 179, 205, 290, 303, 398, 428.
- BRATTEA**, a leaf of metal, 399.
- CAPPA**, a cope, 71, 99.
- CASULA**, a chasuble, 99, 364, 365.
- CELEUMA**, [κέλευσμα], refrain chanted by sailors as they rowed, the steersman commencing and the crew taking up the chorus, 216.
- CERVISIA**, beer, 179.
- CHELIDRUS**, [χέλιδρος, a water snake, χέλυς, a tortoise], euphemism for Diabolus ; signifies the brazen serpent of the Jews, 359.
- CLARIFICATIO**, day of a saint's death. St. Dunstan died on the Saturday after Ascension Day, A.D. 988. His feast is May 19, 148.
- CLITO** [κλείτων, κλειτὸς, inclytus], term used for the son of a king or noble, 401.
- COMPAGATOR** [compages, a joint], a co-bishop, suffragan, 23.
- CONCLAMARE**, to bewail the death of a person, 163, 290 n.
- CRATERA** [κρατήρ], a bowl, cup ; used to imply a stone coffin, 421.
- CRISMARIUM**, vessel in which consecrated oil was kept ; also a reliquary, used in this sense, 230, 232. The parallel passage in Stephanus Heddius, cap. 31, is—
“ Regina uero ejus olim suprafata
“ Chrismarium hominis dei, Sanc-
“ tis reliquiis repletum, . . . iuxta
“ se pependit.” MS. Cott. Vesp.
D. vi. f. 98.
- CUCULLA**, **CUCULLUS** ; a cowl, 165, 166^(er.), 270, 314, n. 4 ^(bis.).
- DISCOLUS** [δύσκολος], difficult, 359.
- FENESTRA** ; used figuratively for the eye, 442.
- FILACTERIUM** [φυλακτήριον], a small coffer, in which relics were preserved, carried in processions slung round the neck with straps or bands, 397.

GANEÀ, a harlot, 24.

GANNATURA, a yelping, or whining, derision, 339.

GRAFIUM, an iron style, 394.

GRABATUM, a low bed or couch, 173.

GURGITIUM, a hövel, 359.

HIGRA, the bore of the river Severn, about Gloucester, described, 292.

HOSTIUM, a doorway, 169, 399.

IDRIOLA, a holy water vessel, 407.

LECATOR, a lecher, 197.

LIBRATA, a variable quantity of land, producing a yearly value of one libra or pound sterling, 172.

MACERIA, a wall enclosing a garden or vineyard, used to express the outer wall of any monastic or ecclesiastical buildings, comprehending within itself the entire precinct of the establishment, 217, 363.

MANCA, a measure of gold by weight, 173, 294.

MANENS, an inhabitant who passed over with the land he lived upon from the possession of the grantor to that of the grantee, 395, 405, 410.

MASTRUCA, a cloak of skin, worn with the fleece inside, 359.

MAUSOLEUM, a coffin, tomb, or sepulchre, 22, 121, 160, 167, 190, 275, 289, 306, 320, 323, 423, 424, 425.

MEDITULLIUM, the middle [medius, medulla], 321.

NATTA, a mat or woven carpet of reeds, &c., 289.

NUMMUS, 108, 430; money, figuratively a small coin, in the phrase, "ad unum nummum," to the uttermost farthing, 420; "ad nummi valens" (robbed of everything), to the value of a farthing, 251; "non . . . nummum nec valens," neither money nor money's worth, 37.

OBRIZUM, glittering like gold, pure gold, 359.

PALATINUS, a courtier, 13.

PALLIUM, an altar-pall, 99, 193, 323, 397.

———, or a pall worn by the Pope or an archbishop. *See* Index.

PAXILLUM, a staff, [cf. palus, pango,] 29.

PELEX, a concubine, 413.

PELICATUS, concubinage, 24, 115.

PERPENDICULUM, a plumb-line, 362.

PINNA, a peg; "ad pinnas bibere," to drink to the pegs, which were placed inside a drinking vessel, to divide its capacity into equal portions, one of which was taken by each individual at the feast as the cup passed round, 119.

PIRAMIS, a shaft or pillar, a pyramid, 288.

POCILLUM, a little cup, 179.

PREFECTUS, a gaoler, 230.

PRÆPOSITUS, a provost of a monastery, 243, 399, 420.

PRÆSAGMEN, a prophecy, 347, 358.

PROGNOSTICON, an augury of what a bishop would prove in his diocese, taken from an inspection of the Gospels immediately after his consecration, as the book was held open by the assistant bishops at the moment of consecration, and laid upon his shoulders, intimating the yoke of the gospel. This practice obtained in the Eastern as well as the Western churches, 68, 84, 91, 118, 128, 152, 280. See Rev. M. Walcott's *Sacred Archaeology*, (s.v.).

RACHA, 184. The parallel passage in Josceline's *History of St. Augustine*, which work was evidently under the eye of the author, is as follows:—"Fama est illos effulminandos prominentes mariorum piscium caudas sanctis appendisse," &c. [MS. Harl. 105 f. 35 b.], where the allusion seems to be to the ray fish.

RUMIGERULUS, a tale-bearer or messenger, 358.

SANNA, scornful derision, 337.

SARCOFAGUS, a wooden coffin, 408.

SCABELLI (diminutive word formed from *Scamnum*), small cushions or blocks used by a cripple to assist locomotion, 418.

SCINDULA, shingle, thin boarding for roofs, 404.

SCRINIALIS, a scrivener, scribe, 62.

SEPTIMANARIUS, a priest whose duty it was to perform service daily during the week, 281.

SINCELLUS, "ejusdem cellæ socius,"

Gr. *συγκέλλος*, 51, 56, 58.

SINDON, a napkin or head cloth, 408.

SOLIDUS, a shilling; the value varied between 40 and 5 denarii, 294, 389.

SOTTUS, a stupid person, 392; cf. Theodulfus Episc. Aurelianus, Lib. 3, Carm. 3, "Hic Scottus, sottus, cottus trinomen habebit." *Duncange*.

SUFFRAGINES [suffrago, the pastern], 359; deformed legs of a cripple, so termed, 418.

SUPERPELLITIUM, a surplice, worn by the clergy when performing service, 71.

TANALITER [*θάνατος*], mortally, 350, 401.

THOTOCOS, ΘΗΘΗΚΟΣ, for *θεοτόκος*, Mother of God; term applied to the B. V. Mary, 404, and n. 3.

TIPUS (for *tiphus*, *τύφος*, stupor), pride, 421.

TRICLINIUM, a couch, 174, 219; a refectory, 14, 201, 209, 221, 282.

TUMULTUARIUS, hurriedly brought together, used in connexion with *cespes* to signify the hasty burial of a murdered saint, 153, 319.

VOLA, the hollow of the hand, a handful, 123.

VIRIDARIUM, a garden, 259.

XENIUM, 374. **XENIOLUM**, 180, an offering.

- Digitized by Google

- Page 104, n. col. 1, line 33, *for* "quodlibet" *read* "quod libet."
- „ 107, line 1, *for* "apostolici," ait rex? Jura" *read* "apostolici? " ait rex. "Jura."
- „ 109, „ 11, *dele comma before* "videbatur."
- „ 113, n. 9, *for* "remains untouched" *read* "is underlined."
- „ 115, n. 2, *after* "interlined" *insert* "and jam crossed through," *for* "consilo" *read* "consilio."
- „ 121, n. 1, line 7, *for* "imbecillitatem" *read* "inbecillitatem."
- „ 121, n. 1, col. 2, line 6, servus] Isai. xliii. 19.
- „ 122, n. 1, line 11, *for* "similitudinibus" *read* "similitudinibus."
- „ 123, 1st s. n., *for* "Baldwin" *read* "Eadmer."
- „ 129, line 12, Plinius] Cf. Lib. xvij. 28, 68.
- „ 131, n. 1, *for* "perdit" *read* "perdidit."
- „ 132, line 6, *for* "relligione" *read* "religione."
- „ 135, 3rd s. n. *after* "Canterbury" *read* "[Mar. 26, 665]" *for* remainder of note.
- „ 137, last s. n., *for* "1114" *read* "1115."
- „ 144, line 19, supradiximus] v. supra § 14. Gesta Regum, ii. § 131.
- „ 160, line 12, *after* "Athelardo," *dele the comma.*
- „ 163, 8th s. n., *for* "king" *read* "bishop."
- „ 163, line 27, Justus] Sap., iv. 7.
- „ 175, n. 1, *after* "instituit" *insert* "B.; constituit, C."
- „ 179, line 16, Elmerus] Elmerus quondam Abbas Sancti Augustini Cantuariæ, written on the margin of the E. MS. f. 51, in a contemporary hand.
- „ 186, n. 2, *for* "insculptus" *read* "insculptus."^c
- „ 189, line 22, *for* "genda" *read* "agenda."
- „ 196, „ ult., *for* "inhabitorum" *read* "in habitatorum."
- „ 206, 2nd s. n., *for* "pope" *read* "archbishop."
- „ 207, line 24, alias] Cf. Gesta Regum, v. § 442.
- „ 211, „ 14, *for* "exstruso" *read* "extruso."
- „ 213, 1st s. n., *for* "Wareham" *read* "Wearmouth."
- „ 215, n. 2, col. 2, line 1, *for* "navit" *read* "navat."
- „ 221, n. 1, line 2, *for* "onorifice" *read* "honorifice."
- „ 236, line 26, *for* "venissent illi, causam, suam," &c. *read* "venissent, illi causam suam," &c.
- „ 239, last s. n., *for* "rely" *read* "reply."
- „ 249, 8th s. n., *for* "Ethelstan" *read* "Athelwold."
- „ 250, 1st s. n., *for* "993" *read* "992."
- „ 253, 7th s. n., *for* "fulled" *read* "fulfilled."
- „ 255, line 22, cronis] Cf. Anglo-Sax. Chrcn. sub annis 733, 737.
- „ 255, n. 5, *for* "Anglie" *read* "Anglic."
- „ 276, line 4, *for* "intempestas ubruisti" *read* "intempesta subruisti."
- „ 276, n. 1, *for* "estudinem" *read* "testudinem."
- „ 277, n. 4, line 8, *for* "jucunda" *read* "jucundæ."
- „ 278, line 22, *for* "quo libet" *read* "quolibet."
- „ 281, „ 4, quamlibet] sic, A.

- Page 291, n. 8, *after* "dominis]" *insert* "A."
- „ 295, n. 5, *for* "A. B." *read* "B."
- „ 299, line 7, Christi veneranda] A. B. C. D. E.; Leland (Collectanea)
has Christi vexilla, probably the true reading.
- „ 306, n. 2, *dele* "B." *and insert after* E. "sita, B."
- „ 307, line 21, *for* "Dorcestre" *read* "Dorcecestre."
- „ 311 n. 3, *for* "A. B. C." *read* "B. C."
- „ 313, line 4, gratior] Cf. Virg. *Æn.*, v. 344.
- „ 314, n., line 6, col 1, *for* "quo admissis" *read* "quoad missis."
- „ 319, „ 7, sorori, &c.] Cf. Appendix to Vol. iii. of the Rev. O.
Cockayne's Saxon Leechdoms.
- „ 322, „ 11, *for* "desimulato" *read* "de simulato."
- „ 325, n. 6, line ult., *for* "and" *read* "end."
- „ 327, „ 9, *for* "Thorneiæ" *read* "Thorneie."
- „ 330, line penult., *after* "diversum" *dele the comma.*
- „ 332, „ „ *for* "Veruntatem" *read* "Veruntamen."
- „ 334, 1st s. n., *for* "Aldhelm" *read* "Meldum."
- „ 334, 2nd s. n., *for* "He" *read* "St. Aldhelm."
- „ 342, line 21, *for* "terminentur" *read* "trutinentur," *and alter the
note.*
- „ 352, „ 18, *for* "Berhtwaldu ssubregulus" *read* "Berhtwaldus
" subregulus."
- „ 373, line ult., plaudunt] Virg. *Æn.*, vi. 644.
- „ 377, l. 23, rudentum] Virg. *Æn.*, i. 87.
- „ 381, line 24, subscripserunt] The names of the witnesses are given
at length in MS. Lansd., 417, f. 11.
- „ 399, line 17, ... quod has] Some MSS. of the *Gesta Regum* con-
tain the following parallel passage: "Cujus autem
" opinionis fuerit apud Gallos, tum in belli sudoribus
" tum in Christiano cultu, non parvum epistola quam
" subjeicio facit indicium. Summæ et individuae," &c.
- „ 431, „ 8 *for* "renideret?" *read* "renideret."

LONDON :
Printed by GEORGE E. EYRE and WILLIAM SPOTTISWOODE,
Printers to the Queen's most Excellent Majesty.
For Her Majesty's Stationery Office.
[.—750.—6/70.]

CATALOGUE
OF
RECORD PUBLICATIONS
ON SALE

BY

Messrs. Longman & Co., and Messrs. Trübner & Co., London ;
Messrs. James Parker & Co., Oxford and London ;
Messrs. Macmillan & Co., Cambridge and London ;
Messrs. A. & C. Black, Edinburgh ;
and Mr. A. Thom, Dublin.

CONTENTS.

	Page
CALENDARS OF STATE PAPERS, &c. - - - -	3
CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND	
DURING THE MIDDLE AGES - - - -	9
PUBLICATIONS OF THE RECORD COMMISSIONERS, &c. - -	25
WORKS PUBLISHED IN PHOTOZINCOGRAPHY - - - -	30

CALENDARS OF STATE PAPERS, &c.

[IMPERIAL 8vo., cloth. *Price 15s. each Volume or Part.*]

As far back as the year 1800, a Committee of the House of Commons recommended that Indexes and Calendars should be made to the Public Records, and thirty-six years afterwards another Committee of the House of Commons reiterated that recommendation in more forcible words; but it was not until the incorporation of the State Paper Office with the Public Record Office that the present Master of the Rolls found himself in a position to take the necessary steps for carrying out the wishes of the House of Commons.

On 7 December 1855, he stated to the Lords of the Treasury that although "the Records, State Papers, and Documents in his charge constitute the most complete and perfect series of their kind in the civilized world," and although "they are of the greatest value in a historical and constitutional point of view, yet they are comparatively useless to the public, from the want of proper Calendars and Indexes."

Acting upon the recommendations of the Committees of the House of Commons above referred to, he suggested to the Lords of the Treasury that to effect the object he had in view it would be necessary for him to employ a few persons fully qualified to perform the work which he contemplated.

Their Lordships assented to the necessity of having Calendars prepared and printed, and empowered the Master of the Rolls to take such steps as might be necessary for this purpose.

The following Works have been already published under the direction of the Master of the Rolls :—

CALENDARIVM GENEALOGICVM ; for the Reigns of Henry III. and Edward I. *Edited by* CHARLES ROBERTS, Esq., Secretary of the Public Record Office. 2 Vols. 1865.

This is a work of great value for elucidating the early history of our nobility and landed gentry.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGNS OF EDWARD VI., MARY, and ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* ROBERT LEMON, Esq., F.S.A. 1856-1865.
Vol. I.—1547-1580. | Vol. II.—1581-1590.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH (continued), preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1867-1869.
Vol. III.—1591-1594. | Vol. V.—1598-1601.
Vol. IV.—1595-1597.

Of the above series, five volumes are published, extending from 1547 to 1601.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF JAMES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1857-1859.
Vol. I.—1603-1610. | Vol. III.—1619-1623.
Vol. II.—1611-1618. | Vol. IV.—1623-1625, with Addenda.

Mrs. Everett Green has completed a Calendar of the Domestic State Papers of the reign of James I. in four volumes. The mass of historical matter thus rendered accessible to investigation is large and important. It throws new light on the Gunpowder-plot; the rise and fall of Somerset; the particulars connected with the Overbury murder; the disgrace of Sir Edward Coke; and other matters connected with the reign.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOHN BRUCE, Esq., F.S.A. 1858-1869.
Vol. I.—1625-1626. | Vol. VII.—1634-1635.
Vol. II.—1627-1628. | Vol. VIII.—1635.
Vol. III.—1628-1629. | Vol. IX.—1635-1636.
Vol. IV.—1629-1631. | Vol. X.—1636-1637.
Vol. V.—1631-1633. | Vol. XI.—1637.
Vol. VI.—1633-1634. | Vol. XII.—1637-1638.

This Calendar is in continuation of that of the Domestic State Papers of the reign of James I., and will extend to the Restoration of Charles II. It now comprises the first fourteen years of the reign of Charles I., but is in active progress towards completion, presenting notices of a large number of original documents of great value to all inquirers into the history of the period to which it relates. Many of these documents have been hitherto unknown.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES II., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1860-1866.
Vol. I.—1660-1661. | Vol. V.—1665-1666.
Vol. II.—1661-1662. | Vol. VI.—1666-1667.
Vol. III.—1663-1664. | Vol. VII.—1667.
Vol. IV.—1664-1665.

Seven volumes, of the period between 1660 and 1667, have been published.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to SCOTLAND, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARKHAM JOHN THORPE, Esq., of St. Edmund Hall, Oxford. 1858.
Vol. I., the Scottish Series, of the Reigns of Henry VIII., Edward VI., Mary, and Elizabeth, 1509-1589.
Vol. II., the Scottish Series, of the Reign of Elizabeth, 1589-1603; an Appendix to the Scottish Series, 1543-1592; and the State

Papers relating to Mary Queen of Scots during her Detention in England, 1568-1587.

The above two volumes of State Papers relate to Scotland, and embrace the period between 1509 and 1603. In the second volume are notices of the State Papers relating to Mary Queen of Scots.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGNS OF HENRY VIII., EDWARD VI., MARY, AND ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* HANS CLAUDE HAMILTON, Esq., F.S.A. 1860-1867.

Vol. I.—1509-1573. | Vol. II.—1574-1585.

The above have been published under the editorship of Mr. Hans Claude Hamilton; another volume is in progress.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by* W. NOEL SAINSBURY, Esq. 1860-1862.

Vol. I.—America and West Indies, 1574-1660.

Vol. II.—East Indies, China, and Japan, 1513-1616.

These volumes include an analysis of Colonial Papers in the Public Record Office, the India Office, and the British Museum.

CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British Museum, &c. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. 1862-1867.

Vol. I.—1509-1514.

Vol. II. (in Two Parts)—1515-1518.

Vol. III. (in Two Parts)—1519-1523.

These volumes contain summaries of all State Papers and Correspondence relating to the reign of Henry VIII., in the Public Record Office, of those formerly in the State Paper Office, in the British Museum, the Libraries of Oxford and Cambridge, and other Public Libraries; and of all letters that have appeared in print in the works of Burnet, Strype, and others. Whatever authentic original material exists in England relative to the religious, political, parliamentary, or social history of the country during the reign of Henry VIII., whether despatches of ambassadors, or proceedings of the army, navy, treasury, or ordinance, or records of Parliament, appointments of officers, grants from the Crown, &c., will be found calendared in these volumes.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF EDWARD VI., preserved in Her Majesty's Public Record Office. 1547-1553. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, and Correspondant du Comité Impérial des Travaux Historiques et des Sociétés Savantes de France. 1861.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF MARY, preserved in Her Majesty's Public Record Office. 1553-1558. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, and Correspondant du Comité Impérial des Travaux Historiques et des Sociétés Savantes de France. 1861.

The two preceding volumes exhibit the negotiations of the English ambassadors with the courts of the Emperor Charles V. of Germany, of Henry II. of France, and of Philip II. of Spain. The affairs of several of the minor continental states also find various incidental illustrations of much interest.

A valuable series of Papers descriptive of the circumstances which attended the loss of Calais merits a special notice; while the progress of the wars in the north of France, into which England was dragged by her union with Spain, is narrated at some length. The domestic affairs of England are of course passed over in these volumes, which treat only of its relations with foreign powers.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office, &c. *Edited by* the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham. 1863-1869.

Vol. I.—1558-1559.
Vol. II.—1559-1560.
Vol. III.—1560-1561.

Vol. IV.—1561-1562.
Vol. V.—1562.
Vol. VI.—1563.

These six volumes contain a calendar of the Foreign Correspondence of Queen Elizabeth, from her accession in 1558, to 1563, of which the originals, drafts, or contemporary copies, are deposited in the Public Record Office, &c. These documents are of the greatest value as exhibiting the position of England at one of the most interesting periods of history, in regard to its relations with France, Scotland, Spain, and Germany. They are of especial importance as illustrating not only the external but also the domestic affairs of France during the period which immediately preceded the outbreak of the first great war of religion under the Prince of Condé and the Duke of Guise.

CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Vol. I.—1557-1696. *Edited by* JOSEPH REDINGTON, Esq. 1868.

The Papers connected with the administration of the affairs of the Treasury, from 1556-7 to 1696, comprising petitions, reports, and other documents relating to services rendered to the State, grants of money and pensions, appointments to offices, remissions of fines and duties, &c., are calendared in this volume. They illustrate civil and military events, financial and other matters, the administration in Ireland and the Colonies, &c., and afford information nowhere else recorded.

CALENDAR OF THE CAREW PAPERS, preserved in the Lambeth Library. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London; and WILLIAM BULLEN, Esq. 1867-1870.

Vol. I.—1515-1574.
Vol. II.—1575-1588.

Vol. III.—1589-1600.
Vol. IV.—1601-1603.

The Carew Papers relating to Ireland deposited in the Lambeth Library are not only unique in themselves, but are of great importance. Four volumes of the Calendar of these valuable Papers have been published, extending from 1515 to 1603, which cannot fail to be welcome to all students of Irish history. Another volume is in the press.

CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. *Edited by* G. A. BERGENROTH. 1862-1868.

Vol. I.—Hen. VII.—1485-1509.
Vol. II.—Hen. VIII.—1509-1525.
Supplement to Vol. I. and Vol. II.

Mr. Bergenroth was engaged in compiling a Calendar of the Papers relating to England preserved in the archives of Simancas in Spain, and the corresponding portion removed from Simancas to Paris. Mr. Bergenroth also visited Madrid, and examined the Papers there, bearing on the reign of Henry VIII. The first volume contains the Spanish Papers of the reign of Henry VII.; the second volume, those of the first portion of the reign of Henry VIII. The Supplement contains new information relating to the private life of Queen Katharine of England; and to the projected marriage of Henry VII. with Queen Juana, widow of King Philip of Castile, and mother of the Emperor Charles V.

CALENDAR OF STATE PAPERS AND MANUSCRIPTS, relating to ENGLISH AFFAIRS, preserved in the Archives of Venice, &c. Edited by RAWDON BROWN, Esq. 1864-1869.

Vol. I.—1202-1509.

Vol. II.—1509-1519.

Vol. III.—1520-1526.

Of the Papers in the Venetian archives, Mr. Rawdon Brown has published three volumes of his Calendar, extending from 1202 to 1526, and has made considerable progress in the fourth volume. Mr. Brown's researches have brought to light a number of important documents relating to the various periods of English history, and his contributions to historical literature are of the most interesting and important character.

REPORT OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS AND THE REV. J. S. BREWER TO THE MASTER OF THE ROLLS, upon the Carte and Carew Papers in the Bodleian and Lambeth Libraries. 1864. *Price 2s. 6d.*

REPORT OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS TO THE MASTER OF THE ROLLS, upon the Documents in the Archives and Public Libraries of Venice. 1866. *Price 2s. 6d.*

SYLLABUS, IN ENGLISH, OF RYMER'S FÆDERA. By THOMAS DUFFUS HARDY, Esq., Deputy Keeper of the Public Records. Vol. I.—Will. I.—Edw. III.; 1066-1377. 1869.

The "Fœdera," or "Rymer's Fœdera," is a collection of miscellaneous documents illustrative of the History of Great Britain and Ireland, from the Norman Conquest to the reign of Charles II. Several editions of the "Fœdera" have been published, and the present Syllabus was undertaken to make the contents of this great National Work more generally known.

In the Press.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. Edited by W. NOEL SAINSBURY, Esq. Vol. III.—East Indies, China, and Japan, 1617-1621.

CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British Museum, &c. Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. Vol. IV.—1524, &c.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham; and ALLAN JAMES CROSBY, Esq., B.A., Barrister-at-Law. Vol. VII.—1564-1565.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by JOHN BRUCE, Esq., F.S.A.; and WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A. Vol. XIII.—1638.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH (continued), preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by MARY ANNE EVERETT GREEN. Vol. VI.—1601-1603, with Addenda, 1547-1565.

CALENDAR OF STATE PAPERS AND MANUSCRIPTS, relating to ENGLISH AFFAIRS, preserved in the Archives of Venice, &c. *Edited by* RAWDON BROWN, Esq. Vol. IV.—1527, &c.

CALENDAR OF THE CAREW PAPERS, preserved in Lambeth Library. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London; and WILLIAM BULLEN, Esq. Vol. V.

CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Vol. II.—1697, &c. *Edited by* JOSEPH REDINGTON, Esq.

SYLLABUS, IN ENGLISH, OF RYMER'S FÆDERA; with Index. Vol. II.

In Progress.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* HANS CLAUDE HAMILTON, Esq., F.S.A. Vol. III.—1586, &c.

CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas and elsewhere. *Edited by* DON PASCUAL DE GAYANGOS. Hen. VIII.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGN OF JAMES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by* the Rev. C. W. RUSSELL, D.D., and JOHN P. PRENDERGAST, Esq., Barrister-at-Law

THE CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES.

[ROYAL 8vo., half-bound. *Price* 10s. each Volume or Part.]

On 25 July 1822, the House of Commons presented an address to the Crown, stating that the editions of the works of our ancient historians were inconvenient and defective; that many of their writings still remained in manuscript, and, in some cases, in a single copy only. They added, "that an uniform and convenient edition of the whole, published under His Majesty's royal sanction, would be an undertaking honourable to His Majesty's reign, and conducive to the advancement of historical and constitutional knowledge; that the House therefore humbly besought His Majesty, that He would be graciously pleased to give such directions as His Majesty, in His wisdom, might think fit, for the publication of a complete edition of the ancient historians of this realm, and assured His Majesty that whatever expense might be necessary for this purpose would be made good."

The Master of the Rolls, being very desirous that effect should be given to the resolution of the House of Commons, submitted to Her Majesty's Treasury in 1857 a plan for the publication of the ancient chronicles and memorials of the United Kingdom, and it was adopted accordingly. In selecting these works, it was considered right, in the first instance, to give preference to those of which the manuscripts were unique, or the materials of which would help to fill up blanks in English history for which no satisfactory and authentic information hitherto existed in any accessible form. One great object the Master of the Rolls had in view was to form a *corpus historicum* within reasonable limits, and which should be as complete as possible. In a subject of so vast a range, it was important that the historical student should be able to select such volumes as conformed with his own peculiar tastes and studies, and not be put to the expense of purchasing the whole collection; an inconvenience inseparable from any other plan than that which has been in this instance adopted.

Of the Chronicles and Memorials, the following volumes have been published. They embrace the period from the earliest time of British history down to the end of the reign of Henry VII.

1. **THE CHRONICLE OF ENGLAND**, by JOHN CAPGRAVE. *Edited by the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.* 1858.

Capgrave was prior of Lynn, in Norfolk, and provincial of the order of the Friars Hermits of England shortly before the year 1464. His Chronicle extends from the creation of the world to the year 1417. As a record of the language spoken in Norfolk (being written in English), it is of considerable value.

2. **CHRONICON MONASTERII DE ABINGDON**. Vols. I. and II. *Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard.* 1858.

This Chronicle traces the history of the great Benedictine monastery of Abingdon in Berkshire, from its foundation by King Ina of Wessex, to the reign of Richard I., shortly after which period the present narrative was drawn up by an inmate of the establishment. The author had access to the title-deeds of the house; and incorporates into his history various charters of the Saxon kings, of great importance as illustrating not only the history of the locality but that of the kingdom. The work is printed for the first time.

3. **LIVES OF EDWARD THE CONFESSOR**. I.—*La Estoire de Saint Aedward le Rei*. II.—*Vita Beati Edvardi Regis et Confessoris*. III.—*Vita Æduuardi Regis qui apud Westmonasterium requiescit*. *Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.* 1858.

The first is a poem in Norman French, containing 4,686 lines, addressed to Alianor, Queen of Henry III., and probably written in the year 1245, on the occasion of the restoration of the church of Westminster. Nothing is known of the author. The second is an anonymous poem, containing 536 lines, written between the years 1440 and 1450, by command of Henry VI., to whom it is dedicated. It does not throw any new light on the reign of Edward the Confessor, but is valuable as a specimen of the Latin poetry of the time. The third, also by an anonymous author, was apparently written for Queen Edith, between the years 1066 and 1074, during the pressure of the suffering brought on the Saxons by the Norman conquest. It notices many facts not found in other writers, and some which differ considerably from the usual accounts.

4. **MONUMENTA FRANCISCANA**; scilicet, I.—*Thomas de Eccleston de Adventu Fratrum Minorum in Angliam*. II.—*Adæ de Marisco Epistolæ*. III.—*Registrum Fratrum Minorum Londoniæ*. *Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London.* 1858.

This volume contains original materials for the history of the settlement of the order of Saint Francis in England, the letters of Adam de Marisco, and other papers connected with the foundation and diffusion of this great body. It has been the aim of the editor to collect whatever historical information could be found in this country, towards illustrating a period of the national history for which only scanty materials exist. None of these have been before printed.

5. **FASCICULI ZIZANIORUM MAGISTRI JOHANNIS WYCLIF CUM TRITICO**. Ascribed to THOMAS NETTER, of WALDEN, Provincial of the Carmelite Order in England, and Confessor to King Henry the Fifth. *Edited by the Rev. W. W. SHRLEY, M.A., Tutor and late Fellow of Wadham College, Oxford.* 1858.

This work derives its principal value from being the only contemporaneous account of the rise of the Lollards. When written, the disputes of the school-

men had been extended to the field of theology, and they appear both in the writings of Wycliff and in those of his adversaries. Wycliff's little bundles of tares are not less metaphysical than theological, and the conflict between Nominalists and Realists rages side by side with the conflict between the different interpreters of Scripture. The work gives a good idea of the controversies at the end of the 14th and the beginning of the 15th centuries.

6. **THE BUIK OF THE CRONICLIS OF SCOTLAND ; or, A Metrical Version of the History of Hector Boece ;** by WILLIAM STEWART. Vols. I., II., and III. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law. 1858.

This is a metrical translation of a Latin Prose Chronicle, and was written in the first half of the 16th century. The narrative begins with the earliest legends, and ends with the death of James I. of Scotland, and the "evil ending of the traitors that slew him." Strict accuracy of statement is not to be looked for in such a work as this ; but the stories of the colonization of Spain, Ireland, and Scotland are interesting if not true ; and the chronicle is valuable as a reflection of the manners, sentiments, and character of the age in which it was composed. The peculiarities of the Scottish dialect are well illustrated in this metrical version, and the student of language will find ample materials for comparison with the English dialects of the same period, and with modern lowland Scotch.

7. **JOHANNIS CAPGRAVE LIBER DE ILLUSTRIBUS HENRICIS.** *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford. 1858.

This work is dedicated to Henry VI. of England, who appears to have been, in the author's estimation, the greatest of all the Henries. It is divided into three distinct parts, each having its own separate dedication. The first part relates only to the history of the Empire, and extends from the election of Henry I., the Fowler, to the end of the reign of the Emperor Henry VI. The second part is devoted to English history, and extends from the accession of Henry I. in the year 1100, to the year 1446, which was the twenty-fourth year of the reign of King Henry VI. The third part contains the lives of illustrious men who have borne the name of Henry in various parts of the world.

Capgrave was born in 1393, in the reign of Richard II., and lived during the Wars of the Roses, for the history of which period his work is of some value.

8. **HISTORIA MONASTERII S. AUGUSTINI CANTUARIENSIS,** by THOMAS OF ELMHAM, formerly Monk and Treasurer of that Foundation. *Edited by* CHARLES HARDWICK, M.A., Fellow of St. Catharine's Hall, and Christian Advocate in the University of Cambridge. 1858.

This history extends from the arrival of St. Augustine in Kent until 1191. Prefixed is a chronology as far as 1418, which shows in outline what was to have been the character of the work when completed. The only copy known is in the possession of Trinity Hall, Cambridge. The author was connected with Norfolk, and most probably with Elmham, whence he derived his name.

9. **EULOGIUM (HISTORIARUM SIVE TEMPORIS) : Chronicon ab Orbe condito usque ad Annum Domini 1366 ; a Monacho quodam Malmesbiriensi exaratum.** Vols. I., II., and III. *Edited by* F. S. HAYDON, Esq., B.A. 1858-1863.

This is a Latin Chronicle extending from the Creation to the latter part of the reign of Edward III., and written by a monk of the Abbey of Malmesbury, in Wiltshire, about the year 1367. A continuation, carrying the history of England down to the year 1413, was added in the former half of the fifteenth century by an author whose name is not known. The original Chronicle is divided into five books, and contains a history of the world generally, but more especially

of England to the year 1366. The continuation extends the history down to the coronation of Henry V. The Eulogium itself is chiefly valuable as containing a history, by a contemporary, of the period between 1356 and 1366. The notices of events appear to have been written very soon after their occurrence. Among other interesting matter, the Chronicle contains a diary of the Poitiers campaign, evidently furnished by some person who accompanied the army of the Black Prince. The continuation of the Chronicle is also the work of a contemporary, and gives a very interesting account of the reigns of Richard II. and Henry IV. It is believed to be the earliest authority for the statement that the latter monarch died in the Jerusalem Chamber at Westminster.

10. MEMORIALS OF HENRY THE SEVENTH : Bernardi Andreæ Tholosatis Vita Regis Henrici Septimi ; necnon alia quædam ad eundem Regem spectantia. Edited by JAMES GAIRDNER, Esq. 1858.

The contents of these volumes are—(1) a life of Henry VII., by his poet laureate and historiographer, Bernard André, of Toulouse, with some compositions in verse, of which he is supposed to have been the author ; (2) the journals of Roger Machado during certain embassies on which he was sent by Henry VII. to Spain and Brittany, the first of which had reference to the marriage of the King's son, Arthur, with Catharine of Arragon ; (3) two curious reports by envoys sent to Spain in the year 1505 touching the succession to the Crown of Castile, and a project of marriage between Henry VII. and the Queen of Naples ; and (4) an account of Philip of Castile's reception in England in 1506. Other documents of interest in connexion with the period are given in an appendix.

11. MEMORIALS OF HENRY THE FIFTH. I.—Vita Henrici Quinti, Roberto Redmanno auctore. II.—Versus Rhythmici in laudem Regis Henrici Quinti. III.—Elmhami Liber Metricus de Henrico V. Edited by CHARLES A. COLE, Esq. 1858.

This volume contains three treatises which more or less illustrate the history of the reign of Henry V., viz. : A Life by Robert Redman ; a Metrical Chronicle by Thomas Elmham, prior of Lenton, a contemporary author ; Versus Rhythmici, written apparently by a monk of Westminster Abbey, who was also a contemporary of Henry V. These works are printed for the first time.

12. MUNIMENTA GILDHALLÆ LONDONIENSIS ; Liber Albus, Liber Customarum, et Liber Horn, in archivis Gildhallæ asservati. Vol. I., Liber Albus. Vol. II. (in Two Parts), Liber Customarum. Vol. III., Translation of the Anglo-Norman Passages in Liber Albus, Glossaries, Appendices, and Index. Edited by HENRY THOMAS RILEY, Esq., M.A., Barrister-at-Law. 1859–1862.

The manuscript of the *Liber Albus*, compiled by John Carpenter, Common Clerk of the City of London in the year 1419, a large folio volume, is preserved in the Record Room of the City of London. It gives an account of the laws, regulations, and institutions of that City in the twelfth, thirteenth, fourteenth, and early part of the fifteenth centuries.

The *Liber Customarum* was compiled probably by various hands in the early part of the fourteenth century during the reign of Edward II. The manuscript, a folio volume, is also preserved in the Record Room of the City of London, though some portion in its original state, borrowed from the City in the reign of Queen Elizabeth and never returned, forms part of the Cottonian MS. Claudius D. II. in the British Museum. It also gives an account of the laws, regulations, and institutions of the City of London in the twelfth, thirteenth, and early part of the fourteenth centuries.

13. CHRONICA JOHANNIS DE OXENEDES. Edited by Sir HENRY ELLIS, K.H. 1859.

Although this Chronicle tells of the arrival of Hengist and Horsa in England in the year 449, yet it substantially begins with the reign of King Alfred, and

comes down to the year 1292, where it ends abruptly. The history is particularly valuable for notices of events in the eastern portions of the kingdom, which are not to be elsewhere obtained, and some curious facts are mentioned relative to the floods in that part of England, which are confirmed in the Friesland Chronicle of Anthony Heinrich, pastor of the Island of Mohr.

14. **A COLLECTION OF POLITICAL POEMS AND SONGS RELATING TO ENGLISH HISTORY, FROM THE ACCESSION OF EDWARD III. TO THE REIGN OF HENRY VIII.** Vols. I. and II. *Edited by* THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1859–1861.

These Poems are perhaps the most interesting of all the historical writings of the period, though they cannot be relied on for accuracy of statement. They are various in character; some are upon religious subjects, some may be called satires, and some give no more than a court scandal; but as a whole they present a very fair picture of society, and of the relations of the different classes to one another. The period comprised is in itself interesting, and brings us, through the decline of the feudal system, to the beginning of our modern history. The songs in old English are of considerable value to the philologist.

15. **THE "OPUS TERTIUM," "OPUS MINUS," &c., OF ROGER BACON.** *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. 1859.

This is the celebrated treatise—never before printed—so frequently referred to by the great philosopher in his works. It contains the fullest details we possess of the life and labours of Roger Bacon: also a fragment by the same author, supposed to be unique, the "*Compendium Studii Theologie*."

16. **BARTHOLOMÆI DE COTTON, MONACHI NORWICENSIS, HISTORIA ANGLICANA; 449–1298: necnon ejusdem Liber de Archiepiscopis et Episcopis Angliæ.** *Edited by* HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1859.

The author, a monk of Norwich, has here given us a Chronicle of England from the arrival of the Saxons in 449 to the year 1298, in or about which year it appears that he died. The latter portion of this history (the whole of the reign of Edward I. more especially) is of great value, as the writer was contemporary with the events which he records. An Appendix contains several illustrative documents connected with the previous narrative.

17. **BRUT Y TYWYSOGION; or, The Chronicle of the Princes of Wales.** *Edited by* the Rev. JOHN WILLIAMS AB ITHEL, M.A. 1860.

This work, also known as "The Chronicle of the Princes of Wales," has been attributed to Caradoc of Llancarvan, who flourished about the middle of the twelfth century. It is written in the ancient Welsh language, begins with the abdication and death of Caedwala at Rome, in the year 681, and continues the history down to the subjugation of Wales by Edward I., about the year 1282.

18. **A COLLECTION OF ROYAL AND HISTORICAL LETTERS DURING THE REIGN OF HENRY IV. 1399–1404.** *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford. 1860.

This volume, like all the others in the series containing a miscellaneous selection of letters, is valuable on account of the light it throws upon biographical history, and the familiar view it presents of characters, manners, and events. The period requires much elucidation; to which it will materially contribute.

19. **THE REPRESSOR OF OVER MUCH BLAMING OF THE CLERGY.** By REGINALD PECOCK, sometime Bishop of Chichester. Vols. I. and II. *Edited by* CHURCHILL BABINGTON, B.D., Fellow of St. John's College, Cambridge. 1860.

The "Repressor" may be considered the earliest piece of good theological disquisition of which our English prose literature can boast. The author was born

about the end of the fourteenth century, consecrated Bishop of St. Asaph in the year 1444, and translated to the see of Chichester in 1450. While Bishop of St. Asaph, he zealously defended his brother prelates from the attacks of those who censured the bishops for their neglect of duty. He maintained that it was no part of a bishop's functions to appear in the pulpit, and that his time might be more profitably spent, and his dignity better maintained, in the performance of works of a higher character. Among those who thought differently were the Lollards, and against their general doctrines the "Repressor" is directed. Pecock took up a position midway between that of the Roman Church and that of the modern Anglican Church; but his work is interesting chiefly because it gives a full account of the views of the Lollards and of the arguments by which they were supported, and because it assists us to ascertain the state of feeling which ultimately led to the Reformation. Apart from religious matters, the light thrown upon contemporaneous history is very small, but the "Repressor" has great value for the philologist, as it tells us what were the characteristics of the language in use among the cultivated Englishmen of the fifteenth century. Pecock, though an opponent of the Lollards, showed a certain spirit of toleration, for which he received, towards the end of his life, the usual mediæval reward—persecution.

20. *ANNALES CAMBRIÆ. Edited by the Rev. JOHN WILLIAMS AB ITHEL, M.A. 1860.*

These annals, which are in Latin, commence in the year 447, and come down to the year 1288. The earlier portion appears to be taken from an Irish Chronicle, which was also used by Tigernach, and by the compiler of the Annals of Ulster. During its first century it contains scarcely anything relating to Britain, the earliest direct concurrence with English history is relative to the mission of Augustine. Its notices throughout though brief, are valuable. The annals were probably written at St. Davids, by Blegewryd, Archdeacon of Llandaff, the most learned man in his day in all Cymru.

21. *THE WORKS OF GIRALDUS CAMBRENSIS. Vols. I., II., and III. Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. Vols. V. and VI. Edited by the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire. 1861–1868.*

The first three volumes contain the historical works of Gerald du Barry, who lived in the reigns of Henry II., Richard I., and John, and attempted to re-establish the independence of Wales by restoring the see of St. Davids to its ancient primacy. His works are of a very miscellaneous nature, both in prose and verse, and are remarkable chiefly for the racy and original anecdotes which they contain relating to contemporaries. He is the only Welsh writer of any importance who has contributed so much to the mediæval literature of this country, or assumed, in consequence of his nationality, so free and independent a tone. His frequent travels in Italy, in France, in Ireland, and in Wales, gave him opportunities for observation which did not generally fall to the lot of mediæval writers in the twelfth and thirteenth centuries, and of these observations Giraldus has made due use. Only extracts from these treatises have been printed before, and almost all of them are taken from unique manuscripts.

The *Topographia Hibernica* (in Vol. V.) is the result of Giraldus' two visits to Ireland. The first in the year 1183, the second in 1185–6, when he accompanied Prince John into that country. Curious as this treatise is, Mr. Dimock is of opinion that it ought not to be accepted as sober truthful history, for Giraldus himself states that truth was not his main object, and that he compiled the work for the purpose of sounding the praises of Henry the Second. Elsewhere, however, he declares that he had stated nothing in the *Topographia* of the truth of which he was not well assured, either by his own eyesight or by the testimony, with all diligence elicited, of the most trustworthy and authentic men in the country; that though he did not put just the same full faith in their reports as in what he had himself seen, yet, as they only related what they had themselves seen, he could not but believe such credible witnesses. A very interesting portion of this treatise is devoted to the animals of Ireland. It shows that he was a very accurate and acute observer, and his descriptions are given in a way that a scientific naturalist of the present day could hardly improve upon. The *Expugnatio Hibernica* was written about the year 1188, and may be regarded rather

as a great epic than a sober relation of acts occurring in his own days. No one can peruse it without coming to the conclusion that it is rather a poetical fiction than a prosaic truthful history.

Vol. VI. contains the *Itinerarium Kambriæ et Descriptio Kambriæ*.

22. **LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE WARS OF THE ENGLISH IN FRANCE DURING THE REIGN OF HENRY THE SIXTH, KING OF ENGLAND.** Vol. I., and Vol. II. (in Two Parts). *Edited by* the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard. 1861-1864.

The letters and papers contained in these volumes are derived chiefly from originals or contemporary copies extant in the Bibliothèque Impériale, and the Dépôt des Archives, in Paris. They illustrate the line of policy adopted by John Duke of Bedford and his successors during their government of Normandy, and such other provinces of France as had been acquired by Henry V. We may here trace, step by step, the gradual declension of the English power, until we are prepared to read of its final overthrow.

23. **THE ANGLO-SAXON CHRONICLE, ACCORDING TO THE SEVERAL ORIGINAL AUTHORITIES.** Vol. I., Original Texts. Vol. II., Translation. *Edited and translated by* BENJAMIN THORPE, Esq., Member of the Royal Academy of Sciences at Munich, and of the Society of Netherlandish Literature at Leyden. 1861.

This Chronicle, extending from the earliest history of Britain to the year 1154, is justly the boast of England; for no other nation can produce any history, written in its own vernacular, at all approaching it, either in antiquity, truthfulness, or extent, the historical books of the Bible alone excepted. There are at present six independent manuscripts of the Saxon Chronicle, ending in different years, and written in different parts of the country. In the present edition, the text of each manuscript is printed in columns on the same page, so that the student may see at a glance the various changes which occur in orthography, whether arising from locality or age.

24. **LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE REIGNS OF RICHARD III. AND HENRY VII.** Vols. I. and II. *Edited by* JAMES GAIRDNER, Esq. 1861-1863.

The Papers are derived from MSS. in the Public Record Office, the British Museum, and other repositories. The period to which they refer is unusually destitute of chronicles and other sources of historical information, so that the light obtained from these documents is of special importance. The principal contents of the volumes are some diplomatic Papers of Richard III.; correspondence between Henry VII. and Ferdinand and Isabella of Spain; documents relating to Edmund de la Pole, Earl of Suffolk; and a portion of the correspondence of James IV. of Scotland.

25. **LETTERS OF BISHOP GROSSETESTE, illustrative of the Social Condition of his Time.** *Edited by* HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1861.

The Letters of Robert Grosseteste (131 in number) are here collected from various sources, and a large portion of them is printed for the first time. They range in date from about 1210 to 1253, and relate to various matters connected not only with the political history of England during the reign of Henry III., but with its ecclesiastical condition. They refer especially to the diocese of Lincoln, of which Grosseteste was bishop.

26. **DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE HISTORY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND.** Vol. I. (in Two Parts); Anterior to the Norman Invasion. Vol. II.; 1066-1200. *By* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq., Deputy Keeper of the Public Records. 1862-1865.

The object of this work is to publish notices of all known sources of British history, both printed and unprinted, in one continued sequence. The materials,

when historical (as distinguished from biographical), are arranged under the year in which the latest event is recorded in the chronicle or history, and not under the period in which its author, real or supposed, flourished. Biographies are enumerated under the year in which the person commemorated died, and not under the year in which the life was written. This arrangement has two advantages; the materials for any given period may be seen at a glance; and if the reader knows the time when an author wrote, and the number of years that had elapsed between the date of the events and the time the writer flourished, he will generally be enabled to form a fair estimate of the comparative value of the narrative itself. A brief analysis of each work has been added when deserving it, in which the original portions are distinguished from those which are mere compilations. When possible, the sources are indicated, from which such compilations have been derived. A biographical sketch of the author of each piece has been added, and a brief notice has also been given of such British authors as have written on historical subjects.

27. **ROYAL AND OTHER HISTORICAL LETTERS ILLUSTRATIVE OF THE REIGN OF HENRY III.** Vol. I., 1216–1235. Vol. II., 1236–1272. *Selected and edited by* the Rev. W. W. SHIRLEY, D.D., Regius Professor in Ecclesiastical History, and Canon of Christ Church, Oxford. 1862–1866.

The letters contained in these volumes are derived chiefly from the ancient correspondence formerly in the Tower of London, and now in the Public Record Office. They illustrate the political history of England during the growth of its liberties, and throw considerable light upon the personal history of Simon de Montfort. The affairs of France form the subject of many of them, especially in regard to the province of Gascony. The entire collection consists of nearly 700 documents, the greater portion of which is printed for the first time.

28. **CHRONICA MONASTERII S. ALBANI.**—1. THOMÆ WALSINGHAM HISTORIA ANGLICANA; Vol. I., 1272–1381: Vol. II., 1381–1422. 2. WILLELMI RISHANGER CHRONICA ET ANNALES, 1259–1307. 3. JOHANNIS DE TROKELowe ET HENRICI DE BLANEFORDE CHRONICA ET ANNALES, 1259–1296; 1307–1324; 1392–1406. 4. GESTA ABBATUM MONASTERII S. ALBANI, a THOMA WALSINGHAM, REGNANTE RICARDO SECUNDO, EJUSDEM ECCLESIE PRÆCENTORE, COMPILATA; Vol. I., 793–1290: Vol. II., 1290–1349: Vol. III., 1349–1411. 5. JOHANNIS AMUNDESHAM, MONACHI MONASTERII S. ALBANI, UT VIDETUR, ANNALES; Vol. I. *Edited by* HENRY THOMAS RILEY, Esq., M.A., of Corpus Christi College, Cambridge; and of the Inner Temple, Barrister-at-Law. 1863–1870.

In the first two volumes is a history of England, from the death of Henry III. to the death of Henry V., written by Thomas Walsingham, precentor of St. Albans and prior of the cell of Wymundham, belonging to that abbey. Walsingham's work is printed from MS. VII. in the Arundel Collection in the College of Arms, London, a manuscript of the fifteenth century, collated with MS. 13 E. IX. in the King's Library in the British Museum, and MS. VII. in the Parker Collection of Manuscripts at Corpus Christi College, Cambridge.

In the third volume is a Chronicle of English History, from 1259 to 1306, attributed to William Rishanger, monk of Saint Albans, who lived in the reign of Edward I., printed from the Cottonian Manuscript, Faustina B. IX. (of the fourteenth century) in the British Museum, collated with MS. 14 C. VII. (fols. 219–231) in the King's Library, British Museum, and the Cottonian Manuscript Claudius E. III., fols. 306–331: Also an account of transactions attending the award of the kingdom of Scotland to John Balliol by King Edward I., 1291–1292, from MS. Cotton. Claudius D. VI., attributed to William Rishanger above mentioned, but on no sufficient ground: A short Chronicle of English History, from 1292 to 1300, by an unknown hand, from MS. Cotton. Claudius D. VI.: A short Chronicle from 1297 to 1307, Willelmi Rishanger Gesta Edwardi Primi Regis Angliæ, from MS. 14 C. I. in the Royal Library, and MS. Cotton. Claudius D. VI., with an addition of Annales Regum Angliæ, probably by the same hand: A fragment of a Chronicle of English History, 1299, 1300, from MS. Cotton. Claudius D. VI.: A fragment of a Chronicle of English History,

1295 to 1300, from MS. Cotton. Claudius D. VI.: and a fragment of a Chronicle of English History, 1285 to 1307, from MS. 14 C. I. in the Royal Library.

In the fourth volume is a Chronicle of English History, by an anonymous writer, 1259 to 1296, from MS. Cotton. Claudius D. VI.: Annals of King Edward II., 1307 to 1323, by John de Trokelowe, a monk of St. Albans, from MS. Cotton. Claudius D. VI.: A continuation of Trokelowe's Annals, 1323, 1324, by Henricus de Blaneforde, from MS. Cotton. Claudius D. VI.: A full Chronicle of English History, by an anonymous writer of St. Albans, 1392 to 1406, from MS. VII. in the Library of Corpus Christi College, Cambridge; and an account of the benefactors of St. Albans, written in the early part of the fifteenth century, from MS. VI. in the same Library.

The fifth, sixth, and seventh volumes (which form an entirely separate work), contain a history of the Abbots of St. Albans, and of the fortunes and vicissitudes of the house, from 793 to 1411, mainly compiled by Thomas Walsingham, Præcentor of the Abbey in the reign of Richard II., and transcribed from MS. Cotton. Claudius E. IV., in the British Museum; with a brief Continuation of the History, extracted from the closing pages of the Parker MS. No. VII., in the Library of Corpus Christi College, Cambridge.

The eighth volume is in continuation of the Annals, containing a Chronicle, supposed to have been written by John Amundesham, a monk of that monastery.

29. **CHRONICON ABBATIE EVESHAMENSIS, AUCTORIBUS DOMINICO PRIORE EVESHAMIE ET THOMA DE MARLEBERGE ABBATE, A FUNDATIONE AD ANNUM 1213, UNA CUM CONTINUATIONE AD ANNUM 1418.** Edited by the Rev. W. D. MACRAY, M.A., Bodleian Library, Oxford. 1863.

The Chronicle of Evesham illustrates the history of that important monastery from its foundation by Egwin, about 690, to the year 1418. Its chief feature is an autobiography, which makes us acquainted with the inner daily life of a great abbey, such as but rarely has been recorded. Interspersed are many notices of general, personal, and local history which will be read with much interest. This work exists in a single MS., and is for the first time printed.

30. **RICARDI DE CIRENCESTRIA SPECULUM HISTORIALE DE GESTIS REGUM ANGLIE.** Vol. I., 447-871. Vol. II., 872-1066. Edited by JOHN E. B. MAYOR, M.A., Fellow of St. John's College, Cambridge. 1863-1869.

The compiler, Richard of Cirencester, was a monk of Westminster, 1355-1400. In 1391 he obtained a licence to make a pilgrimage to Rome. His history, in four books, extends from 447 to 1066. He announces his intention of continuing it, but there is no evidence that he completed any more. This chronicle gives many charters in favour of Westminster Abbey, and a very full account of the lives and miracles of the saints, especially of Edward the Confessor, whose reign occupies the fourth book. A treatise on the Coronation, by William of Sudbury, a monk of Westminster, fills book iii. c. 3. It was on this author that C. J. Bertram fathered his forgery, *De Situ Britannie*, in 1747.

31. **YEAR BOOKS OF THE REIGN OF EDWARD THE FIRST.** Years 20-21, 30-31, and 32-33. Edited and translated by ALFRED JOHN HORWOOD, Esq., of the Middle Temple, Barrister-at-Law. 1863-1866.

The volumes known as the "Year Books" contain reports in Norman-French of cases argued and decided in the Courts of Common Law. They may be considered to a great extent as the "lex non scripta" of England, and have been held in the highest veneration by the ancient sages of the law, and were received by them as the repositories of the first recorded judgments and dicta of the great legal luminaries of past ages. They are also worthy of the attention of the general reader on account of the historical information and the notices of public and private persons which they contain, as well as the light which they throw on ancient manners and customs.

32. **NARRATIVES OF THE EXPULSION OF THE ENGLISH FROM NORMANDY; 1449-1450.**—Robertus Blondelli de Reductione Normanniæ: Le Recouvrement de Normendie, par Berry, Hérault du Roy: Conférences

between the Ambassadors of France and England. *Edited, from MSS. in the Imperial Library at Paris, by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham. 1863.*

This volume contains the narrative of an eye-witness who details with considerable power and minuteness the circumstances which attended the final expulsion of the English from Normandy in the year 1450. The history commences with the infringement of the truce by the capture of Fougères, and ends with the battle of Formigny and the embarkation of the Duke of Somerset. The whole period embraced is less than two years.

33. *HISTORIA ET CARTULARIUM MONASTERII S. PETRI GLOUCESTRÆ. Vols. I., II., and III. Edited by W. H. HART, Esq., F.S.A., Membre correspondant de la Société des Antiquaires de Normandie. 1863-1867.*

This work consists of two parts, the History and the Cartulary of the Monastery of St. Peter, Gloucester. The history furnishes an account of the monastery from its foundation, in the year 681, to the early part of the reign of Richard II., together with a calendar of donations and benefactions. It treats principally of the affairs of the monastery, but occasionally matters of general history are introduced. Its authorship has generally been assigned to Walter Froucester, the twentieth abbot, but without any foundation.

34. *ALEXANDRI NECKAM DE NATURIS RERUM LIBRI DUO; with NECKAM'S POEM, DE LAUDIBUS DIVINÆ SAPIENTIÆ. Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1863.*

Neckam was a man who devoted himself to science, such as it was in the twelfth century. In the "De Naturis Rerum" are to be found what may be called the rudiments of many sciences mixed up with much error and ignorance. Neckam was not thought infallible, even by his contemporaries, for Roger Bacon remarks of him, "this Alexander in many things wrote what was true and useful; but he neither can nor ought by just title to be reckoned among authorities." Neckam, however, had sufficient independence of thought to differ from some of the schoolmen who in his time considered themselves the only judges of literature. He had his own views in morals, and in giving us a glimpse of them, as well as of his other opinions, he throws much light upon the manners, customs, and general tone of thought prevalent in the twelfth century. The poem entitled "De Laudibus Divinæ Sapientiæ" appears to be a metrical paraphrase or abridgment of the "De Naturis Rerum." It is written in the elegiac metre; and though there are many lines which violate classical rules, it is, as a whole, above the ordinary standard of mediæval Latin.

35. *LEECHDOMS, WORTCUNNING, AND STARCRAFT OF EARLY ENGLAND; being a Collection of Documents illustrating the History of Science in this Country before the Norman Conquest. Vols. I., II., and III. Collected and edited by the Rev. T. OSWALD COCKAYNE, M.A., of St. John's College, Cambridge. 1864-1866.*

This work illustrates not only the history of science, but the history of superstition. In addition to the information bearing directly upon the medical skill and medical faith of the times, there are many passages which incidentally throw light upon the general mode of life and ordinary diet. The volumes are interesting not only in their scientific, but also in their social aspect. The manuscripts from which they have been printed are valuable to the Anglo-Saxon scholar for the illustrations they afford of Anglo-Saxon orthography.

36. *ANNALES MONASTICI. Vol. I.:—Annales de Margan, 1066-1232; Annales de Theokesberia, 1066-1263; Annales de Burton, 1004-1263. Vol. II.:—Annales Monasterii de Wintonia, 519-1277; Annales Monasterii de Waverleia, 1-1291. Vol. III.:—Annales Prioratus de Dunsaplia, 1-1297; Annales Monasterii de Bermundeseia, 1042-1432. Vol. IV.:—Annales Monasterii de Oseneia, 1016-1347; Chronicon vulgo dictum Chronicon Thomæ Wykes, 1066-1289; Annales Prioratus de*

Wigornia, 1-1377. Vol. V. :—Index and Glossary. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, and Registry of the University, Cambridge. 1864-1869.

The present collection of Monastic Annals embraces all the more important chronicles compiled in religious houses in England during the thirteenth century. These distinct works are ten in number. The extreme period which they embrace ranges from the year 1 to 1432, although they refer more especially to the reigns of John, Henry III., and Edward I. Some of these narratives have already appeared in print, but others are printed for the first time.

37. **MAGNA VITA S. HUGONIS EPISCOPI LINCOLNIENSIS.** From Manuscripts in the Bodleian Library, Oxford, and the Imperial Library, Paris. *Edited by the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A.,* Rector of Barnburgh, Yorkshire. 1864.

This work contains a number of very curious and interesting incidents, and, being the work of a contemporary, is very valuable, not only as a truthful biography of a celebrated ecclesiastic, but as the work of a man, who, from personal knowledge, gives notices of passing events, as well as of individuals who were then taking active part in public affairs. The author, in all probability, was Adam Abbot of Evesham. He was domestic chaplain and private confessor of Bishop Hugh, and in these capacities he was admitted to the closest intimacy. Bishop Hugh was Prior of Witham for 11 years before he became Bishop of Lincoln. His consecration took place on the 21st September 1186; he died on the 16th of November 1200; and was canonized in 1220.

38. **CHRONICLES AND MEMORIALS OF THE REIGN OF RICHARD THE FIRST. Vol. I. :—ITINERARIUM PEREGRINORUM ET GESTA REGIS RICARDI. Vol. II. :—EPISTOLÆ CANTUARIENSES ;** the Letters of the Prior and Convent of Christ Church, Canterbury; 1187 to 1199. *Edited by WILLIAM STUBBS, M.A.,* Vicar of Navestock, Essex, and Lambeth Librarian. 1864-1865.

The authorship of the Chronicle in Vol. I., hitherto ascribed to Geoffrey Vinesauf, is now more correctly ascribed to Richard, Canon of the Holy Trinity of London. The narrative extends from 1187 to 1199; but its chief interest consists in the minute and authentic narrative which it furnishes of the exploits of Richard I., from his departure from England in December 1189 to his death in 1199. The author states in his prologue that he was an eye-witness of much that he records; and various incidental circumstances which occur in the course of the narrative confirm this assertion.

The letters in Vol. II., written between 1187 and 1199, are of value as furnishing authentic materials for the history of the ecclesiastical condition of England during the reign of Richard I. They had their origin in a dispute which arose from the attempts of Baldwin and Hubert, archbishops of Canterbury, to found a college of secular canons, a project which gave great umbrage to the monks of Canterbury, who saw in it a design to supplant them in their function of metropolitan chapter. These letters are printed, for the first time, from a MS. belonging to the archiepiscopal library at Lambeth.

39. **RECUEIL DES CRONIQUES ET ANCHIENNES ISTORIES DE LA GRANT BRETAGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEHAN DE WAURIN. Vol. I., Albina to 688. Vol. II., 1399-1422. Edited by WILLIAM HARDY, Esq. F.S.A.** 1864-1868.

40. **A COLLECTION OF THE CHRONICLES AND ANCIENT HISTORIES OF GREAT BRITAIN, NOW CALLED ENGLAND, by JOHN DE WAURIN. Albina to 688. (Translation of the preceding Vol. I.) Edited and translated by WILLIAM HARDY, Esq., F.S.A.** 1864.

This curious chronicle extends from the fabulous period of history down to the return of Edward IV. to England in the year 1471, after the second deposition of

Henry VI. The manuscript from which the text of the work is taken is preserved in the Imperial Library at Paris, and is believed to be the only complete and nearly contemporary copy in existence. The work, as originally bound, was comprised in six volumes, since rebound in morocco in 12 volumes, folio maximo, vellum, and is illustrated with exquisite miniatures, vignettes, and initial letters. It was written towards the end of the fifteenth century, having been expressly executed for Louis de Bruges, Seigneur de la Gruthuyse and Earl of Winchester, from whose cabinet it passed into the library of Louis XII. at Blois.

41. *POLYCHRONICON RANULPHI HIGDEN*, with Trevisa's Translation. Vols. I. and II. *Edited by* CHURCHILL BABINGTON, B.D., Senior Fellow of St. John's College, Cambridge. 1865-1869.

This is one of the many mediæval chronicles which assume the character of a history of the world. It begins with the creation, and is brought down to the author's own time, the reign of Edward III. Prefixed to the historical portion, is a chapter devoted to geography, in which is given a description of every known land. To say that the Polychronicon was written in the fourteenth century is to say that it is not free from inaccuracies. It has, however, a value apart from its intrinsic merits. It enables us to form a very fair estimate of the knowledge of history and geography which well-informed readers of the fourteenth and fifteenth centuries possessed, for it was then the standard work on general history.

The two English translations, which are printed with the original Latin, afford interesting illustrations of the gradual change of our language, for one was made in the fourteenth century, the other in the fifteenth. The differences between Trevisa's version and that of the unknown writer are often considerable.

42. *LE LIVRE DE REIS DE BRITTANIE E LE LIVRE DE REIS DE ENGLETERE*. *Edited by* JOHN GLOVER, M.A., Vicar of Brading, Isle of Wight, formerly Librarian of Trinity College, Cambridge. 1865.

These two treatises, though they cannot rank as independent narratives, are nevertheless valuable as careful abstracts of previous historians, especially "*Le Livre de Reis de Engleterre*." Some various readings are given which are interesting to the philologist as instances of semi-Saxonized French.

It is supposed that Peter of Ickham must have been the author, but no certain conclusion on that point has been arrived at.

43. *CHRONICA MONASTERII DE MELSA, AB ANNO 1150 USQUE AD ANNUM 1406*. Vols. I., II., and III. *Edited by* EDWARD AUGUSTUS BOND, Esq., Assistant Keeper of the Manuscripts, and Egerton Librarian, British Museum. 1866-1868.

The Abbey of Meaux was a Cistercian house, and the work of its abbot is both curious and valuable. It is a faithful and often minute record of the establishment of a religious community, of its progress in forming an ample revenue, of its struggles to maintain its acquisitions, and of its relations to the governing institutions of the country. In addition to the private affairs of the monastery, some light is thrown upon the public events of the time, which are however kept distinct, and appear at the end of the history of each abbot's administration. The text has been printed from what is said to be the autograph of the original compiler, Thomas de Burton, the nineteenth abbot.

44. *MATTHÆI PARISIENSIS HISTORIA ANGLORUM, SIVE, UT VULGO DICITUR, HISTORIA MINOR*. Vols. I., II., and III. 1067-1253. *Edited by* Sir FREDERIC MADDEN, K.H., Keeper of the Department of Manuscripts, British Museum. 1866-1869.

The exact date at which this work was written is, according to the chronicler, 1250. The history is of considerable value as an illustration of the period during which the author lived, and contains a good summary of the events which followed the Conquest. This minor chronicle is, however, based on another work (also written by Matthew Paris) giving fuller details, which has been called the "*Historia Major*." The chronicle here published, nevertheless, gives some information not to be found in the greater history.

45. **LIBER MONASTERII DE HYDA: A CHRONICLE AND CHARTULARY OF HYDE ABBEY, WINCHESTER, 455-1023.** *Edited, from a Manuscript in the Library of the Earl of Macclesfield, by* EDWARD EDWARDS, Esq. 1866.

The "Book of Hyde" is a compilation from much earlier sources, which are usually indicated with considerable care and precision. In many cases, however, the Hyde chronicler appears to correct, to qualify, or to amplify—either from tradition or from sources of information not now discoverable—the statements which, in substance, he adopts. He also mentions, and frequently quotes from, writers whose works are either entirely lost or at present known only by fragments.

There is to be found, in the "Book of Hyde," much information relating to the reign of King Alfred which is not known to exist elsewhere. The volume contains some curious specimens of Anglo-Saxon and Mediæval English.

46. **CHRONICON SCOTORUM: A CHRONICLE OF IRISH AFFAIRS, from the EARLIEST TIMES to 1135; with a SUPPLEMENT, containing the Events from 1141 to 1150.** *Edited, with a Translation, by* WILLIAM MAUNSELL HENNESSY, Esq., M.R.I.A. 1866.

There is, in this volume, a legendary account of the peopling of Ireland and of the adventures which befell the various heroes who are said to have been connected with Irish history. The details are, however, very meagre both for this period and for the time when history becomes more authentic. The plan adopted in the chronicle gives the appearance of an accuracy to which the earlier portions of the work cannot have any claim. The succession of events is marked, year by year, from A.M. 1599 to A.D. 1150. The principal events narrated in the later portion of the work are the invasions of foreigners and the wars of the Irish among themselves. The text has been printed from a MS. preserved in the library of Trinity College, Dublin, written partly in Latin, partly in Irish.

47. **THE CHRONICLE OF PIERRE DE LANGTOFT, IN FRENCH VERSE, FROM THE EARLIEST PERIOD TO THE DEATH OF EDWARD I. Vols. I. and II.** *Edited by* THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1866-1868.

It is probable that Pierre de Langtoft was a canon of Bridlington, in Yorkshire, and that he lived in the reign of Edward I., and during a portion of the reign of Edward II. This chronicle is divided into three parts; in the first is an abridgment of Geoffrey of Monmouth's "Historia Britonum," in the second, a history of the Anglo-Saxon and Norman kings, down to the death of Henry III., and in the third a history of the reign of Edward I. The principal object of the work was apparently to show the justice of Edward's Scottish wars. The language is singularly corrupt, and a curious specimen of the French of Yorkshire.

48. **THE WAR OF THE GAEDHIL WITH THE GAILL, or, THE INVASIONS OF IRELAND BY THE DANES AND OTHER NORSEMEN.** *Edited, with a Translation, by* JAMES HENTHORN TODD, D.D., Senior Fellow of Trinity College, and Regius Professor of Hebrew in the University, Dublin. 1867.

The work in its present form, in the editor's opinion, is a comparatively modern version of an undoubtedly ancient original. That it was compiled from contemporary materials has been proved by curious incidental evidence. It is stated in the account given of the battle of Clontarf that the full tide in Dublin Bay on the day of the battle (23 April 1014) coincided with sunrise; and that the returning tide in the evening aided considerably in the defeat of the Danes. The fact has been verified by astronomical calculations, and the inference is that the author of the chronicle, if not himself an eye-witness, must have derived his information from those who were eye-witnesses. The contents of the work are sufficiently described in its title. The story is told after the manner of the Scandinavian Sagas, with poems and fragments of poems introduced into the prose narrative.

49. **GESTA REGIS HENRICI SECUNDI BENEDICTI ABBATIS.** THE CHRONICLE OF THE REIGNS OF HENRY II. AND RICHARD I., 1169–1192 ; known under the name of BENEDICT OF PETERBOROUGH. Vols. I. and II. *Edited by* WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, Oxford, and Lambeth Librarian. 1867.

This chronicle of the reigns of Henry II. and Richard I., known commonly under the name of Benedict of Peterborough, is one of the best existing specimens of a class of historical compositions of the first importance to the student.

50. **MUNIMENTA ACADEMICA, OR, DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ACADEMICAL LIFE AND STUDIES AT OXFORD** (in Two Parts). *Edited by* the Rev. HENRY ANSTET, M.A., Vicar of St. Wendron, Cornwall, and lately Vice-Principal of St. Mary Hall, Oxford. 1868.

This work will supply materials for a History of Academic Life and Studies in the University of Oxford during the 13th, 14th, and 15th centuries.

51. **CHRONICA MAGISTRI ROGERI DE HOVEDENE.** Vols. I. and II. *Edited by* WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1868–1869.

This work has long been justly celebrated, but not thoroughly understood until Mr. Stubbs' edition. The earlier portion, extending from 732 to 1148, appears to be a copy of a compilation made in Northumbria about 1161, to which Hoveden added little. From 1148 to 1169—a very valuable portion of this work—the matter is derived from another source, to which Hoveden appears to have supplied little, and not always judiciously. From 1170 to 1192 is the portion which corresponds with the Chronicle known under the name of Benedict of Peterborough (*see* No. 49); but it is not a copy, being sometimes an abridgment, at others a paraphrase; occasionally the two works entirely agree, showing that both writers had access to the same materials, but dealt with them differently. From 1192 to 1201 may be said to be wholly Hoveden's work: it is extremely valuable, and an authority of the first importance.

52. **WILLELMI MALMESBIRIENSIS MONACHI DE GESTIS PONTIFICUM ANGLORUM LIBRI QUINQUE.** *Edited, from William of Malmesbury's Autograph MS., by* N. E. S. A. HAMILTON, Esq., of the Department of Manuscripts, British Museum. 1870.

William of Malmesbury's "Gesta Pontificum" is the principal foundation of English Ecclesiastical Biography, down to the year 1122. The manuscript which has been followed in this Edition is supposed by Mr. Hamilton to be the author's autograph, containing his latest additions and amendments.

In the Press.

- A COLLECTION OF SAGAS AND OTHER HISTORICAL DOCUMENTS relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles. *Edited by* GEORGE WEBBE DASENT, Esq., D.C.L. Oxon.
- OFFICIAL CORRESPONDENCE OF THOMAS BEKINTON, SECRETARY TO HENRY VI., with other LETTERS and DOCUMENTS. *Edited by* the Rev. GEORGE WILLIAMS, B.D., Senior Fellow of King's College, Cambridge.
- ROLL OF THE PRIVY COUNCIL OF IRELAND, 16 RICHARD II. *Edited by* the Rev. JAMES GRAVES, A.B., Treasurer of St. Canice, Ireland.
- THE WORKS OF GIRALDUS CAMBRENSIS. Vol. IV. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. Vol. VII. *Edited by* the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire.
- CHRONICON RADULPHI ABBATIS COGGESHALENSIS MAJUS; and, CHRONICON TERRE SANCTÆ ET DE CAPTIS A SALADINO HIEROSOLYMIS. *Edited by* JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham.
- ITER BRITANNIARUM: THE PORTION OF THE ANTONINE ITINERARY OF THE ROMAN EMPIRE RELATING TO GREAT BRITAIN. *Edited by* WILLIAM HENRY BLACK, Esq., F.S.A.
- YEAR BOOKS OF THE REIGN OF EDWARD THE FIRST. Years 21-22. *Edited and translated by* ALFRED JOHN HORWOOD, Esq., of the Middle Temple, Barrister-at-Law.
- HISTORIC AND MUNICIPAL DOCUMENTS OF IRELAND, FROM THE ARCHIVES OF THE CITY OF DUBLIN, &c. 1172-1320. *Edited by* JOHN T. GILBERT, Esq., F.S.A., Secretary of the Public Record Office of Ireland.
- THE ANNALS OF LOCH CÉ. *Edited by* WILLIAM MAUNSELL HENNESSY, Esq., M.R.I.A.
- CHRONICLE OF ROBERT OF BRUNNE. *Edited by* FREDERICK JAMES FURNIVALL, Esq., M.A., of Trinity Hall, Cambridge, Barrister-at-Law.
- POLYCHRONICON RANULPHI HIGDEN, with Trevisa's Translation. Vol. III. *Edited by* the Rev. JOSEPH RAWSON LUMBY, M.A., of Magdalene College, Cambridge.
- THE ANGLO-LATIN SATIRISTS OF THE TWELFTH CENTURY. Vols. I. and II. *Edited by* THOMAS WRIGHT, Esq., M.A.
- CHRONICA MAGISTRI ROGERI DE HOUEDENE. Vol. III. *Edited by* WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford.
- DOCUMENTS RELATING TO ENGLAND AND SCOTLAND, FROM THE NORTHERN REGISTERS. *Edited by* the Rev. JAMES RAINE, M.A., Canon of York, and late Fellow of the University, Durham.

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE HISTORY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND. Vol. III. ; 1200-1327. *By* Sir THOMAS DUFFUS HARDY, Deputy Keeper of the Public Records.

In Progress.

LIBER NIGER ADMIRALITATIS. *Edited by* Sir TRAVERS TWISS, D.C.L., Queen's Advocate-General.

THE METRICAL CHRONICLE OF ROBERT OF GLOUCESTER. *Edited by* WILLIAM ALDIS WRIGHT, Esq., M.A., Librarian of Trinity College, Cambridge.

ORIGINAL LETTERS AND DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF GENERAL AND DOMESTIC HISTORY. *Edited by* the Rev. WILLIAM CAMPBELL, M.A.

RECUEIL DES CRONIKES ET ANCHIENNES ISTORIES DE LA GRANT BRETAGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEHAN DE WAURIN. Vol. III. *Edited by* WILLIAM HARDY, Esq., F.S.A.

LIVES OF ARCHBISHOP DUNSTAN. *Edited by* the Rev. JOHN RICHARD GREEN, M.A.

CHRONICA MONASTERII S. ALBANI.—5. JOHANNIS AMUNDESHAM, MONACHI MONASTERII S. ALBANI, UT VIDETUR, ANNALES ; Vol. II. *Edited by* HENRY THOMAS RILEY, Esq., M.A., of Corpus Christi College, Cambridge ; and of the Inner Temple, Barrister-at-Law.

MATTHÆI PARISIENSIS HISTORIA MAJOR. *Edited by* HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow of Trinity College, and Registry of the University, Cambridge.

PUBLICATIONS
OF
THE RECORD COMMISSIONERS, &c.

- ROTULORUM ORIGINALIUM IN CURIA SCACCARII ABBREVIATIO. Henry III.
—Edward III. *Edited by* HENRY PLAYFORD, Esq. 2 Vols. folio
(1805—1810). *Price* 25s. boards, or 12s. 6d. each.
- CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM SIVE ESCAETARUM. Henry III.
—Richard III. *Edited by* JOHN CALEY and JOHN BAYLEY, Esqrs.
Vols. 3 and 4, folio (1821—1828), boards : Vol. 3, *price* 21s.; Vol. 4,
price 24s.
- LIBRORUM MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECÆ HARLEIANÆ CATALOGUS.
Vol. 4. *Edited by* the Rev. T. HARTWELL HORNE. Folio (1812),
boards. *Price* 18s.
- ABBREVIATIO PLACITORUM. Richard I.—Edward II. *Edited by* the Right
Hon. GEORGE ROSE and W. ILLINGWORTH, Esq. 1 Vol. folio (1811),
boards. *Price* 18s.
- LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY-BOOK, INDICES. *Edited by* Sir HENRY
ELLIS. Folio (1816), boards, (Domesday-Book, Vol. 3). *Price* 21s.
- LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY-BOOK, ADDITAMENTA EX CODIC. AN-
TIQUISS. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. Folio (1816), boards, (Domes-
day-Book, Vol. 4). *Price* 21s.
- STATUTES OF THE REALM. *Edited by* Sir T. E. TOMLINS, JOHN RAITHEY,
JOHN CALEY, and WM. ELLIOTT, Esqrs. Vols. 7, 8, 9, 10, and 11,
including 2 Vols. of Indices, large folio (1819—1828). *Price* 31s. 6d.
each; except the Alphabetical and Chronological Indices, *price* 30s.
each.
- VALOR ECCLESIASTICUS, temp. Hen. VIII., Auctoritate Regia institutus.
Edited by JOHN CALEY, Esq., and the Rev. JOSEPH HUNTER. Vols.
3 to 6, folio (1817—1834), boards. *Price* 25s. each.
* * The Introduction, separately, 8vo., cloth. *Price* 2s. 6d.
- ROTULI SCOTIÆ IN TURRI LONDINENSI ET IN DOMO CAPITULARI WEST-
MONASTERIENSI ASSERVATI. 19 Edward I.—Henry VIII. *Edited by*
DAVID MACPHERSON, JOHN CALEY, and W. ILLINGWORTH, Esqrs., and
the Rev. T. HARTWELL HORNE. 2 Vols. folio (1814—1819), boards.
Price 42s.
- FÆDERA, CONVENTIONES, LITTERÆ, &c.; or, RYMER'S FÆDERA, New
Edition. Vol. 3, Parts 1 and 2, 1344—1377, folio (1825—1830); Vol. 4,
1377—1383 (1869). *Edited by* JOHN CALEY and FRED. HOLBROOKE,
Esqrs. Vol. 3, *price* 21s. each Part; Vol. 4, *price* 6s.

DUCATUS LANCASTRIÆ CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM, &c. Part 3, Calendar to the Pleadings, &c., Henry VII.—Ph. and Mary; and Calendar to the Pleadings, 1—13 Elizabeth. Part 4, Calendar to the Pleadings to end of Elizabeth. (1827—1834.) *Edited by* R. J. HARPER, JOHN CALEY, and WM. MINCHIN, Esqrs. Folio, boards, Part 3 (or Vol. 2), *price* 31s. 6d.; and Part 4 (or Vol. 3), *price* 21s.

CALENDARS OF THE PROCEEDINGS IN CHANCERY, IN THE REIGN OF QUEEN ELIZABETH; to which are prefixed, Examples of earlier Proceedings in that Court from Richard II. to Elizabeth, from the Originals in the Tower. *Edited by* JOHN BAYLEY, Esq. Vols. 2 and 3 (1830—1832), folio, boards, *price* 21s. each.

PARLIAMENTARY WRITS AND WRITS OF MILITARY SUMMONS, together with the Records and Muniments relating to the Suit and Service due and performed to the King's High Court of Parliament and the Councils of the Realm. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. (1830—1834.) Folio, boards, Vol. 2, Division 1, Edward II., *price* 21s.; Vol. 2, Division 2, *price* 21s.; Vol. 2, Division 3, *price* 42s.

ROTULI LITTERARUM CLAUSARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 2 Vols. folio (1833, 1844). Vol. 1, 1204—1224. Vol. 2, 1224—1227. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. *Price* 81s., cloth; or separately, Vol. 1, *price* 63s.; Vol. 2, *price* 18s.

PROCEEDINGS AND ORDINANCES OF THE PRIVY COUNCIL OF ENGLAND. 10 Richard II.—33 Henry VIII. *Edited by* Sir NICHOLAS HARRIS NICOLAS. 7 Vols. royal 8vo. (1834—1837), cloth. *Price* 98s.; or separately, 14s. each.

ROTULI LITTERARUM PATENTIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 1201—1216. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. folio (1835), cloth. *Price* 31s. 6d.

* * The Introduction, separately, 8vo., cloth. *Price* 9s.

ROTULI CURIÆ REGIS. Rolls and Records of the Court held before the King's Justiciars or Justices. 6 Richard I.—1 John. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 2 Vols. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 28s.

ROTULI NORMANNIÆ IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 1200—1205; also, 1417 to 1418. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 12s. 6d.

ROTULI DE OBLATIS ET FINIBUS IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, tempore Regis Johannis. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 18s.

EXCERPTA E ROTULIS FINIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATIS. Henry III., 1216—1272. *Edited by* CHARLES ROBERTS, Esq. 2 Vols. royal 8vo. (1835, 1836), cloth, *price* 32s.; or separately, Vol. 1, *price* 14s.; Vol. 2, *price* 18s.

FINES, SIVE PEDES FINIUM; SIVE FINALES CONCORDIÆ IN CURIÀ DOMINI REGIS. 7 Richard I.—16 John, 1195—1214. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. In Counties. 2 Vols. royal 8vo. (1835—1844), cloth, *price* 11s.; or separately, Vol. 1, *price* 8s. 6d.; Vol. 2, *price* 2s. 6d.

ANCIENT KALENDARS AND INVENTORIES OF THE TREASURY OF HIS MAJESTY'S EXCHEQUER; together with Documents illustrating the History of that Repository. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 3 Vols. royal 8vo. (1836), cloth. *Price* 42s.

DOCUMENTS AND RECORDS illustrating the History of Scotland, and the Transactions between the Crowns of Scotland and England; preserved in the Treasury of Her Majesty's Exchequer. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 1 Vol. royal 8vo. (1837), cloth. *Price* 18s.

ROTULI CHARTARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 1199—1216. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. folio (1837), cloth. *Price* 30s.

REPORT OF THE PROCEEDINGS OF THE RECORD COMMISSIONERS, 1831—1837. 1 Vol. folio (1837), boards. *Price* 8s.

REGISTRUM vulgariter nuncupatum "The Record of Caernarvon," e codice MS. Harleiano, 696, descriptum. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. 1 Vol. folio (1838), cloth. *Price* 31s. 6d.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF ENGLAND; comprising Laws enacted under the Anglo-Saxon Kings, from Æthelbirht to Cnut, with an English Translation of the Saxon; the Laws called Edward the Confessor's; the Laws of William the Conqueror, and those ascribed to Henry the First; also, Monumenta Ecclesiastica Anglicana, from the 7th to the 10th century; and the Ancient Latin Version of the Anglo-Saxon Laws; with a compendious Glossary, &c. *Edited by* BENJAMIN THORPE, Esq. 1 Vol. folio (1840), cloth. *Price* 40s. Or, 2 Vols. royal 8vo. cloth. *Price* 30s.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF WALES; comprising Laws supposed to be enacted by Howel the Good; modified by subsequent Regulations under the Native Princes, prior to the Conquest by Edward the First; and anomalous Laws, consisting principally of Institutions which, by the Statute of Ruddlan, were admitted to continue in force. With an English Translation of the Welsh Text. To which are added, a few Latin Transcripts, containing Digests of the Welsh Laws, principally of the Dimetian Code. With Indices and Glossary. *Edited by* ANEURIN OWEN, Esq. 1 Vol. folio (1841), cloth. *Price* 44s. Or, 2 Vols. royal 8vo. cloth. *Price* 36s.

ROTULI DE LIBERATE AC DE MISIS ET PRÆSTITIS, Regnante Johanne. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 6s.

THE GREAT ROLLS OF THE PIPE FOR THE SECOND, THIRD, AND FOURTH YEARS OF THE REIGN OF KING HENRY THE SECOND, 1155—1158. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 Vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 4s. 6d.

THE GREAT ROLL OF THE PIPE FOR THE FIRST YEAR OF THE REIGN OF KING RICHARD THE FIRST, 1189—1190. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 Vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 6s.

DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ENGLISH HISTORY in the 13th and 14th centuries, selected from the Records of the Department of the Queen's Remembrancer in the Exchequer. *Edited by* HENRY COLE, Esq. 1 Vol. fcp. folio (1844), cloth. *Price* 45s. 6d.

MODUS TENENDI PARLIAMENTUM. An Ancient Treatise on the Mode of holding the Parliament in England. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. 8vo. (1846), cloth. *Price* 2s. 6d.

MONUMENTA HISTORICA BRITANNICA, or, Materials for the History of Britain from the earliest period. Vol. 1, extending to the Norman Conquest. Prepared, and illustrated with Notes, by the late HENRY PETRIE, Esq., F.S.A., Keeper of the Records in the Tower of London, assisted by the Rev. JOHN SHARPE, Rector of Castle Eaton, Wilts. Finally completed for publication, and with an Introduction, by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq., Assistant Keeper of Records. (Printed by command of Her Majesty.) Folio (1848). *Price* 42s.

REGISTRUM MAGNI SIGILLI REGUM SCOTORUM in Archivis Publicis asservatum. 1306—1424. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1814). *Price* 15s.

THE ACTS OF THE PARLIAMENTS OF SCOTLAND. 11 vols. folio (1814—1844). Vol. I. *Edited by* THOMAS THOMSON and COSMO INNES, Esqrs. *Price* 42s. Also, Vols. 4, 7, 8, 9, 10, and 11 ; *price* 10s. 6d. each.

THE ACTS OF THE LORDS AUDITORS OF CAUSES AND COMPLAINTS (ACTA DOMINORUM AUDITORUM). 1466—1494. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). *Price* 10s. 6d.

THE ACTS OF THE LORDS OF COUNCIL IN CIVIL CAUSES (ACTA DOMINORUM CONCILII). 1478—1495. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). *Price* 10s. 6d.

ISSUE ROLL OF THOMAS DE BRANTINGHAM, Bishop of Exeter, Lord High Treasurer of England, containing Payments out of His Majesty's Revenue, 44 Edward III., 1370. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1835), cloth. *Price* 35s. Or, royal 8vo. cloth. *Price* 25s.

ISSUES OF THE EXCHEQUER, containing similar matter to the above ; James I. ; extracted from the Pell Records. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1836), cloth. *Price* 30s. Or, royal 8vo. cloth. *Price* 21s.

ISSUES OF THE EXCHEQUER, containing similar matter to the above ; Henry III.—Henry VI. ; extracted from the Pell Records. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1837), cloth. *Price* 40s. Or, royal 8vo. cloth. *Price* 30s.

HANDBOOK TO THE PUBLIC RECORDS. *By* F. S. THOMAS, Esq., Secretary of the Public Record Office. 1 Vol. royal 8vo. (1853), cloth. *Price* 12s.

HISTORICAL NOTES RELATIVE TO THE HISTORY OF ENGLAND ; from the Accession of Henry VIII. to the Death of Queen Anne (1509—1714). Designed as a Book of instant Reference for ascertaining the Dates of Events mentioned in History and Manuscripts. The Name of every Person and Event mentioned in History within the above period is

placed in Alphabetical and Chronological Order, and the Authority whence taken is given in each case, whether from Printed History or from Manuscripts. *By F. S. THOMAS, Esq.* 3 Vols. 8vo. (1856), cloth. *Price 40s.*

STATE PAPERS, DURING THE REIGN OF HENRY THE EIGHTH : with Indices of Persons and Places. 11 Vols., 4to. (1830—1852), cloth. *Price 5l. 15s. 6d. ; or separately, price 10s. 6d. each.*

Vol. I.—Domestic Correspondence.

Vols. II. & III.—Correspondence relating to Ireland.

Vols. IV. & V.—Correspondence relating to Scotland.

Vols. VI. to XI.—Correspondence between England and Foreign Courts.